

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
Research Library, The Getty Research Institute

D. O. M. A.

Appendix necessaria Syntagmatis Arcanorum Chymicorum

ANDREÆ LIBAVII,
M. D. P. C. HALLISAXONIS IL-
LUSTRIS GYMNASII APVD CO-
BURGENSES DIRECTORIS, PRO-
FESSORIS PVBL. ET MEDICI
Chymici-practici.

IN QVA PRÆTER ARCANORVM NONNVL-
lorum expositionem & illustrationem, quorundam item Medicorum Her-
meticorum, & mysticorum descriptionem, continentur defensiones geminae,
Primum eorum quae ab HENNINGO SCHEVNEMANO, & iuniore GRAMA-
NO sunt impugnata, Postea quae in transmutatoria metallorum à NICO-
LAO GVIBERTO, Lotharingo, M. D. quibus fieri potuit viribus,
sunt attentata.

A C C E S S E R V N T

- I. Iudicium breue de Dea Hippocratis, seu Hygeia argentea (argentipara) HENNINGI SCHEVNEMANI,
quam nuper excogitauit ex commentariis nostris valde fugitiuam, deserta causa fixorum isto-
rum quae volaticis Galenicis opposuit infeliciter;
- II. Schema medicinae Hippocraticae & Hermeticae simul, cuius rudimentum doctis censendum commit-
titur, vt postea elaborari possit;
- III. Examen Philosophiae magicæ CROLLII;
- IV. Censura Philosophiae vitalis IOANNIS HARTMANNI Marpurgici Professoris;
- V. Admonitio de regulis Nouae Rotae, seu harmonicae Sphaerae FRATRVM DE SOCIETATE ROSEAE CRV-
CIS iuxta FAMÆ editae indicem.

Omnia studio & opera

ANDREÆ LIBAVII, M. D. &c.

M. D. Nop...

M. DC.

XV.

FRANCOFVRTI

Excudebat Nicolaus Hoffmannus, Impensis Petri Kopffij.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

NOBILISSIMO ET GÈNERO-
SISSIMO IUVENI,
ET D.

D. IOHANNI RHV-
DOLPHO LIBERO BARO-
NI A STERNBERG, IN PO-
STELBERG, PRÆSNITZ, PA-
teck, Wodelitz, &c.

IN ILLVSTRI GYMNASIO CASIMI-
RIANO COBURGI OPTIMARVM LITE-
rarum veræque pietatis curam
gerenti

*ANDREAS LIBAVIVS M. D. P. C. è SALI-
nis Saxonis, Gymnasii Casimiriani apud Co-
burgenses Director & Professor
publicus*

Hanc Appendicem chymiatricam cum adiunctis, officiose
dicit, addicit, offert.

):(z

DOCTRINÆ

DOCTRINA ET VIRTUTE
PRÆSTANTISSIMO VIRO AN-
DREÆ LIBAVIO MEDICÆ ARTIS DOCTO-

ri P. C. Illustris Gymnasii Casimiriani in vrbe Coburga

Directori & Professori publico, Domino

suo honorando.

Matthias Carnarius Phil. & Med. D. S. P.

OMPLURES iam sunt anni, vir excellentissime, cum primum si-
gnificauit tui me studiosissimum, & obseruantissimum esse. Neq;
interim te admirari, & colere vniquam destiti, sed constanter
& fuit semper hactenus, & erit in posterum quoq; voluntas & ob-
seruãtia erga te mea. Quis enim est, qui cum eximium, & indefes-
sum de omnibus bene merendi studium tuum, laboresque fere
herculeos à te boni publici causa strenue susceptos, & feliciter
exantlatos perspexerit (vt de exquisita doctrina, & tot aliis hic taceam) te non iure
optimo suspiciat, & meritissimo veneretur: Quod si minus honorifice de te nonnul-
li tamen sentiunt, non recusabis fortunam tibi cum summis hominibus communẽ.
» Non potuit Homerus, doctrinarum, & antiquitatis parens, Zoili morsus effugere:
» Non Plato ingenii, & doctrinæ Princeps, & quasi quidam Deus Philosophorum.
» Aduersus Hærophrastum hominem in eloquentia tantum, vt nomen diuinum inde
inuenit, scripsit etiam fœmina; Et Rufus roties Ciceronem Allobroga dixit: Cice-
ronem inquam facundia latinarumque literarum parentem illum extra omnem in-
genii aleam, Plinii iudicio positum. At tamen hic, quemadmodum vere vaticinatus
fuit Laurea Tullius Ciceronis libertus, totum legitur sine fine per orbem: ille re vix
vlla alia quam nomine & sua obtrectatione est notus. Nostri quoq; seculi labes que-
» dam, & macula est virtuti inuidere: Et omnibus magnis viris infesta est inuidia, diri-
» gitque ad eos maxime sua tela qui inter alios eminent: præterit tere hos quorum in-
» dustriam, doctrinam & inuenta facile assequi & imitari nullo negotio possis. Neque
» mihi dubium est, quin ea, qua par est, animi magnitudine despicias potius, ac deride-
» as multa quam refutes, aut in autores suos regeras. Scis vltionis cõrumeliosissimum
genus esse non esse visum dignum ex quo peteretur vltio: illum magnum esse & no-
bilem, qui more magnæ feræ latratus minorum canum securas obaudit. In altiore
certe loco positus es, quam vt nocere tibi, aut nominis tui famæ maculam aliquam
aspergere quorumuis sermunculi & obtrectationes possint. Docti quoque & graues
aduersarii non tam obscurabunt, & obnubet quam illustrabunt laudem tuam. Mar-
cet, vt ille ait, sine aduersario virtus. In hoc sustinendo, & refutando exercitata ma-
gis nitescit. Quod si etiam erroris alicuius te illi conuicerint, hominem te esse, quod
illis facile largieris, demonstrabunt. Apollinis oraculo sapientissimus iudicatus So-
crates nihil se scire dixit. Nos inepte ita demum magnum, & sapiẽtem esse aliquem
arbitrabimur, si nihil prorsus ignoret, nunquam hallucinetur. An non etiam quan-
doq; bonus dormitat Homerus? Atque opere in longo fas est obrepere somnum.
Nec desit ideo magnus esse magnus, vt Celsi verbis vtar, Professor Hippocrates,
quod errare potuit, quod errauit, quod à futuris se deceptum esse ingenue, atque a-
perte professus est, more scil. magnorum virorum, & fiduciam magnarum rerum
habentium. Præclarius tamen de multorum studiis aduersarii hi procul dubio me-
rerentur,

+ Cicero de Orat.

Cic.

Epistola.

referentur, si tibi quædam condonare candidè, & amicè ostensis erroribus, quos euitare forte in tam magno opere non licebat, tuos conatus promouere, & adiuuare, quæ acerbitate sua impeditè & turbare mallent. Non egēs cuiusquam vel patrociniò, vel præconio, aut certe non meo. A doctioribus, & laudatis viris ista, si res postulet, proficisci oportere probe scio, quorum neque hætenus tibi defuit studium; neque vllò in loco in posterum deerit. Hæc tamen attingere, & apud nostros de te prædicare voluntas erga te mea perpetua me cogit. Quod autem testificandæ huius causæ nullas intra tot annos ad te literas misit, id tribues moli negotiorum tuorum & pudori meo. Impudentis enim hominis esse putauit inanibus literis ei obstrepere, quem assignatum publicum munus & tot in lucem edita scripta nullum otiosum spiritum ducere ostenderent; Impudentissimi, scribendi etiam onus in his maximis occupationibus ei imponere, quem singulari humanitate adductum non legere tantum omnes omnium literas æquo animo sed accurate quoque & prolixè omnibus respondere constaret. Huius autem Epistolæ causam mihi dedit Bernhardus Mollerus Medicinæ Studiosus, mihi non multa tantum consuetudine, sed cognatione etiam cõiunctissimus. Vixit hætenus in Germaniæ aliquot Academiis. Nunc autem meo hortatu in Italiam proficiscitur, vt in huius quoque celebrioribus Academiis docentes Medicos audiat. Coburgum autem si per comites itineris licebit tui videndi causa defleat. Huic aditum ad tuam cognitionem patefacere ego debui. Tu quæ tua virtus est, sine mea commendatione consuetudinem tuam in bonarum artium studio audiendis, admittendisque multorum sermone celebratam seruabis, efficiesque vt præclara comitatis, & facilitatis tuæ fama etiam cum hoc homine Alpes transcendat. De me si quæris, ab Illustrissimo Principe D. IOANNE ADOLPHO Holsatiæ &c. Duce post annos fere viginti in aula Gottorpiensi Slesuici consumptos, dimissionem ante quadriennium impetraui, & Kilonium migraui, quanquam adhuc, quotiescunque Clementissimi Principes tum aulicorum medicorum tum meo etiam consilio indiguerint, adesse ipsis soleam. In aliam quidem aulam proposito amplo & honesto stipendio vocatus sum; sed reliquum vitæ tempus intra priuatos parietes, quo ad eius fieri poterit exigere cupio. Orium permutare negotiosa functione nolim. Neque enim gemmis, neque purpura venale, nec auro, vt Horatii verbis vtar. Tu vir excellentissime conseruabis tuam erga me beneuolentiam, & sic æstimabis eundem diem & obseruantiam erga te meam, & vitæ mihi finem allaturum. Deum oro vt te quam diutissime saluum, & incolumem seruet. Kilonii 23. Augusti, Anno 1614.

CLARISSIMO, DOCTISSIMO QVE VIRO D;
Matthie Carnario Philosopho & Medico peritissimo, D. &
amico constanti

Andreas Libavius S. P.

Vehementer me delectauit, vir Clarissime, tua mei memoria, & beneuolentia ad-
eo constans vt eam cum vita tua, quam à Deo Opt. Max. tibi precor longuam,
terminatum iri scribas. Solet amicitia vera & immortalis ex virtute & ani-
morum similitudine nasci. De illa, sitne in me tanta vt pellicere in mei amorem
possit homines magnos, & præclaros, aliorum esto iudicium. Ego aliud dicere nõ
possum quam, si non sum qui debeo esse, saltem studere exprimere aliquam pii &
honesti, omniumque bonorum amanti imaginem. Animum autem meum erga te præcliuem, o-
mniaque mea studia, officia, rem, fidem sic parata tibi esse scito, vt nihil quod in te amando, ornando
requiri possit, passurus sim in me desiderari. Hoc præsens ex me cognouisset Bernhardus tuus,
si ipse accessisset. Amo ipsum tuo nomine etiam non visum, spero, ex Italia redeuntem nõ com-
missurum quin Coburgam me, si vixero, compellet, quem etiam experietur sibi ex tua commenda-
tione beneuolentissimum. Labores meos, quos Dei gratia hætenus in campo literario sustinui, tibi
viro laudato probari vnus est ex fructibus quem solent ex studiis suis expectare qui publicorum
commodorum causa oleum & operam impendunt. Non vero deesse qui eos vituperent, commune
est cum omni præclara virtute, quæ nisi exerceatur difficultatibus, torpet. Damnum armorum
putabat Iulius ille orbis domitor, si non rebellent, qui vinci possent. Literæ quoque bonæ detrimen-
tum capiunt, nisi aduersantium obstinatione probe agitentur. Est mihi adhuc Dei gratia animus

):(3 & defere-

Epistola.

77 Et defendendi praeclara studia, & hostibus alacriter obuiam eundi, atque utinam essent robustio-
 78 res & armis veris instructiores. Aliqui enim destituti argumentis more anicularum imbellium
magnum criminum nimbos in me effundunt, & conuitia pro rationibus prouiciunt. Horum mali-
tia si me vincipaterer, & loco depeeli, ignauus sane miles forem. Quidam obiciunt Enchireticam
in chymicis (nam circa hac potissimum elaborare studeo, imperitiam: aliqui videntur argumenta-
ri, & noua quaedam proferre. Verum ego nullum extimesco, & ut salua sint litera bona, dieteria
 79 calumnias, conuitia & reliqua delirantium, insanientiumq; misilia contemno. Studeo autem da-
tis occasionibus res ipsas in discentium gratiam magis magisque declarare, & si qua noua Sophisma-
ta occurrunt, ea diluere, omninoq; pro veritate certare intrepide fortiterq; sum paratus. Cum itaq;
nuper in me insurrexisset, debacchatusq; fuisset Guibertus Lotharingus ex malo Paracelsista peior
Galenicus (Nihil enim est medium his hominibus; Ex contrario in contrarium prolabantur stulti-
ti) factus, sic temperavi meam ad ipsum responsionem ut conuitiorum turpitudine monstrata rerum
momenta, sim secutus, & pro utilitate publica, veritateq; natura & artis questionibus dubias expli-
cauerim, & documenta veratim roborare, tum illustrare, confutatis aduersantium, sophismatis,
sim conatus. Ita fructum aliquem reportabit aetas posterior, & simul retusa malitia suam ipsius
turpitudinem agnoscat, sic vincere non posse intelliget. Et respondendum est stultis secundum
stultitiam, & non respondendum. Hoc fit contemptu diceriorum & conuitiorum, itemq; modera-
tionem quadam animi, tolerantia & fortitudine Socratica, quanquam omni iure licitum sit & ex-
probrare conuitiatoribus caninam istam peulantiā, & retorquere, & vindicare legibus. Quod
si etiam aliquando affectibus videamur esse concitatiores, non id facimus sine exemplo Christi, Io-
hannis Baptista, Pauli, Petri, Iuda, &c. aut etiam Philosophorum quorundam, praeterquam quod
nos humani aliquid pati possumus propter facti indignitatem, & vicissim immoderatus aliquid,
quod a nobis extorquet malum: i violentia, committere. Illud autem fiducia bona causa, & officium
quod Deo, quod veritati, quod patriae, & bonis studiis debemus, summo iure postulat. Neq; enim
deserenda statio est, in qua tanquam vigiles & speculatores positi sumus, ut de adueniente hoste
moreamus. Quod si etiam in acie & procinctu sumus, fortiter intrepideq; & animo infracto oc-
 80 currendum est inimicis, ut armorum nostrorum vim sentiant. Non nostra causa agitur cum assunt
 81 qui bonas literas sua malitia, & sophismatibus opprimere satagunt, & antiqua studia suis funda-
 82 mentis certa, firmaq; & immota suppositis breuib; glareā, lutiq; nouo & infido subruere. Debe-
 83 mus auxilium rei publicae, cuius gratia & dona à Deo Opt. Max. accepimus, & concredidimus ta-
 84 lentum non desodiendum esse nouimus. Miror quorundam seu silentium ignauum, seu tergiuersa-
 85 tionem, qui cum possent vna mecum contra hostem publicum pugnare, spectatores otiosi sedent, nec
 86 experiri volunt aleam pugnae. Quidam etiam post tergum stantes tanquam opitulaturi, sed cum
 87 ad muros pugandum cominus est, se ab Vria auerunt, eumq; telis hostium expositum perfide de-
 88 stituunt. Verum hoc Deo & tempori committendum. Ego me errare posse & potuisse fateor, verum
 89 qui me erroris per vera argumenta conuincerit, nondum in arena vidi. Reprehendere, criminari,
 90 conuitiari, inuidere, & disse, principia petere, clenchos ignorare, &c. haec video in contra me editis.
 91 Quidam non mea accusant, sed quae ex artificum libris tanquam exempla praeceptorum, & consti-
 92 tutionum artis transtuli, quae ipsi putant falsa esse, nec ego si literam respicias nego. Sin autem non
 93 dicere, sed & demonstrare falsitatem volent, certe prius diligenter in sensus magistrorum inqui-
 94 rendum est, & attendendum cuius gratia productum sit exemplum; Vi in auri potabilis magiste-
 95 rio quae fuerunt Paracelsista stupidi arcanum: quod cum non inuenirent, accusarunt praeceptionem
 96 falsitatis. Sed non erat is locus arcano. Hoc enim in magno magisterio sapientum & tincturis est
 97 quarendum ubi explicatum abunde inuenitur. Multi ex quibus & Guibertus est meam latinam
 98 ditionem non intelligunt, nec terminos artium quibus vtor assequuntur: quidam & Graeca car-
 99 pant: Et tamen de rebus iudicium sibi sumunt. Quid his aliud impreceis quam Midaum pra-
 100 mium? Vidisti Alchymiam à me pro meo modulo per Dei gratiam ex dispersis collectam, & in ar-
 101 tis aliquam formam redactam. Non fuit haecenus qui viam methodumq; meliorem monstraret.
 102 At fuit qui reprehenderet. Nuper enim Henningus Scheuneman Medicus Paracelsicus Asca-
 103 nia Saxonum exprobrauit laborem, negauitque meam esse Alchymiam, quia tantum forma sit
 104 mea, non autem materia. Iures illum hominem neq; formam, neq; materiam scientiarum intelli-
 105 gere. Qui methodum praeceptis implet, & exempla accommodat recte, is ne potest esse artis ignarus,
 106 aut imperitus exemplorum? Qui formam dat rei, an is non esse ipsum? Num autem ullus Paracel-
 107 sista haecenus fuit, qui proprio Marte potuerit inculcate Alchymiam definire? Quod difficili-
 108 simum est in scientiis, isti rudes culpant, & vitio vertunt, si quis aggressus sit. Quae produxi & exhi-
 109 uam & artificiorum exempla, vocat furtum, idque etiam persuasit suis coruis & picis poetastris qui in
 110 me stylum suum exercent. Ego vero furtum esse nego quod accommodatum ab aliquo manet in pos-
 111 sessione Domini, & auctoris sui. Interim quae ipse furto ex meis scriptis, & aliorum surripuit, & sibi
 112 tanquam

Epistola.

tanquam inuentori ascriptis, vera sunt furta. Scripsi Apocalypsin Hermeticam, in qua quæ ob-
 scurius sunt ab artificibus proposita illustro, & enucleare, & explicare, ut studiosa iuuentuti sint u-
 sui, conor. Aliquibus addidi philosophemata, quæ diuinationes, utpote super aliena sententia
 perplexitate appellauit. Hoc culpatur ille, negatq; Philosophi & Medici esse diuinare, quasi coniectu-
 ra in obscuritatibus, & Stochastici Medici essent inuati. Ego uero sic diuinare studui, ut simul
 ex causis alijsq; argumentis indubias rationes promerem. Scribant tales diuinationes Paracelsista,
 & uidebimus qui uiri sint. Hactenus uix quicquam ab ipsis quam imposturas & mendacia im-
 petrare potuimus, id quod sua experientia confirmauit Guibertus, & testantur patibula aliquoti-
 es erecta in ipsorum supplicium. Edunt contra me satyricas chartas, quas quia prauident, & sciunt
 improbas esse, MOMI & Zoili amuleto præmuniunt. Suauè delirium. Qui in Aristotelem, Ga-
 lenum, Plinium, Auicennam, omnesq; Medicos & Philosophos ueteres & novos qui Paracelso
 displicuerunt licentissime debacchantur, armare se contra suspensiones de momo audent. Cur tu
 prior es Momus, & Zoilus in uirorum probatissimorum scripta? Si iudicamus tua, O nefarie Pa-
 racelsista, non Momus sumus, sed ex lege iustitiæ quod nestram est facimus. Si non vis iudicari tua,
 cur mittis in publicum? Si tibi uolueris tibi adeo stomachum mouet, cur Zoilum & Momum in mea
 scripta tam impudenter agis? Sunt autem ista schedula fere emtorum illecebra, huc directa ut im-
 pune Paracelsistis, & cum autoritate fallere liceat. Male habet malos impostores cum à luce red-
 arguuntur. Id pati non possunt quod & iure ipsis debetur, & nos autoritate imperatoria, & acade-
 mica facere contra audaciam, scelera, stultitiam, mendacia, fraudes & sophismata hominum im-
 proborum tenemur. Verum manifestarii hostes non tam sunt nocentes quam clancularii & falsi
 fratres, qui simulant amicos, sed posticis sannis nos petunt, & alios, qui audaculi & temerarii sunt
 in nos aciunt. Hos hominum genus pestilens cogor experiri. Verum in omnibus confido Deo & ve-
 ritati, & audacter dico neq; manifestum, neq; latentem in insidiis hostem me reformidare. Non
 extitit huc usq; siue in sacris, siue in profanis qui me potuerit erroris conuincere, sicut ego Deo pro
 me pugnante conuicti non nullos. Tuam erga me, hoc est, gratiam Dei in me, constantem volunta-
 tem summis laudibus effero, & mihi de tali amico gaudeo. Adhortor autem & ceteros, quos scio
 me habere plures quàm sibi aduersarii mei, siue Paracelsici, siue Guibertini Lothari, possint somnia-
 re, uelint sua constantia & fidei argumentum aliquod dare, sicut in publico dederunt Nobilissimi
 & clarissimi illi laudatissimiq; uiri D. Anshelmus Boetius à Bood, D. Casparus Bauhinus illu-
 stris Basilea Medicus; D. Matthias Vntzerus, & D. Laurentius Hoffmannus uterq; summus
 Philosoph. Medicus & chymicus in dilectissima mea patria Halli Saxonum, G. Penotus à Portu S.
 Maria: Petrus Amelungus Philos. Med. & chymicus excellens, Martini Rulandi laudatissimi
 & exercitissimi; Iosephus Quercetanus experientissimus, Vlysses Aldrouandus, nulli cedens
 rerum notitia & usu, Iohannes Tholdenius chymia uera studiosissimus, & quo numero compre-
 hendam omnes? Oppone his Ambaldum panacearium, Gramanos duos, Scheunemanum, Palma-
 rium, Michelium (quanquam ex errore in me inuectum) Nicolaum Guibertum, Riolanum non
 iudicio sed affectus precipitantia inclinatum, & si qui sunt alii. Ut à vento stipula dissipatur, ita i-
 storum uirtute hi prosternuntur, & in paleam mutantur. Si uellem poetas cogere, qui atris uersu-
 bus oblinerent Gramanum, Scheunemanum, Guibertum, Marburgensem (illum falsum fratrem)
 & alios: Quot Myriades putas me posse cogere? Sed nolo istorum similis esse. Deo committo
 vindictam, qui tandem faciet ut ueritas triumphet. Vale amicissime mi
 Matthias, & in amore constanter perge. Idibus Martiis
 Coburgi, Anno 1615.

Apocalypsis Hermetica
 Andree Libavij.

Patibula erecta in Paracel-
 sistam supplicium.

Cicero tacite magis quam
 indite et aperte inimicitia
 reuoluescenda sunt.

- D. Anshelmus Boetius à Bood.
- D. Casparus Bauhinus
- D. Matthias Vntzerus
- D. Laurentius Hoffmannus
- G. Penotus à Portu S. Mariae
- Petrus Amelungus.
- Martini Rulandi
- Iosephus Quercetanus
- Vlysses Aldrouandus
- Iohannes Tholdenius

NB. Hartmannus Libavij falsus
 frater. NB.

QVERELA SIMILIS PE- TRI MOSELLANI AN- NO CHRISTI 1519.

Niiga Gramann.

Vigi stupor (inquit in Epistola ad Martinum Locha W) locum dat cum bibliopolarum avaritia, tum indoctissimorum simul, & obscurissimorum lucratorum (Scheuneman. Craman. &c.) quos fama & fa mes extimulat impudentiae. Alioquin nec illi facerent sumtus eiusmodi NVGISE excudendis nisi spes dolosi refulgeret nummi, nec hi possent ad famam tam facili compendio grassari: Sed quando omnibus quod libet licet (neque enim vel Principes, vel magistratus huius negotii curam vsque adeo non salutar. m. n. odo, sed & necessariam suscipiunt, aut si suscipiunt, non recte suscipiunt), tot hodie novorum librorum scriptores, ne dicam chartarum perditiores exoriuntur, quot per astitis feruorem in cuius exi-
stunt musca. Cur enim hanc collationem vercar? quando ut ha, tamen si in nullum usum nata, cum homine nihil habent commune, adeo ut ne cicurari quidem possint, tamen nusquam non ob-
uolant, nusquam non obturbant, & praeteritis sanis putrida quibus aculeum insizant, querunt: quae si non inueniunt, interim nec a sanis abstinere: Ita hoc genus scycophantia ac telluris non inuti-
lia tantum, sed & noxia pondera cum egregiorum scriptorum virtutes nulli ex parte intelligere, nedum imitari queant, obstrepunt tamen, & alienam industriam, si qua patere videtur, calumni-
is impetunt. Nonnunquam vero, qua sunt impudentia contra solem meientes, aperti summa verita-
ti, sibi que acrius reclamant. Tanta est hominum improbitas, dum nuditas sua sibi conscii alienis
vestibus sese tegere student, & nominis famam, quam ingenii sui viribus assequi nequeunt, ex cla-
rissimorum hominum reprehensione venantur. Siquidem in certissimam spem veniunt fore, ut
quemadmodum in pulcherrimo corpore nauis una cum illo adolevit, & cicatrix robori impaeta v-
na in caelum accrescit, ac a praeteruentibus, velint, nolint, conspicitur: ita & ipsi si nobilem aliquem
aduersarium nanciscantur, eius monumentis fixant immortales. Sic in incendio Diana templo vel
inuitis Ephesius viuit Herostratus: In Homero Therites ac Zoilus: In Socrate Auitus, & Meli-
tus: In Theophrasto scortum Leontium: In Virgilio, & Horatio Menius: In Catullo Sufferus: Et
ut ad nostra veniam, in Christo (sifas est hunc inter homines recensere) Iudas proditor, & tota
illa pontificum ac Pharisaeorum turba: In Paulo Alexander, & Hermogenes: In Petro Simon-
Magus, & sub Origenici nominis umbra quidam virus sum impudenti Lectori insinuant. Quid
hic referam pestilentissimos Arios, & Eunomios quibus Basilus, Nazianzenus, Athanasius vi-
tam dedere? Quid Heluidios, Iouuanos, Vigilantios, Ruffinos, quos in Hieronymianis libris exe-
cramur? Quid Manicheos, Faustos, Donatos, Pelagios, quos Augustini labor ab obliuione asse-
ruit? Iam in Ioannis Pici Mirandulani Principis libris ridetur a doctis Petrus nescio quis Episco-
pus, Et in uno Capnionem tanta Barbarorum ac Sophistarum manus male audit, quorum omnium
memoria cum voluminum suorum sonitu, iuxta Prophetiae oraculum, rectius deperisset. Quot au-
tem vel hodie sunt qui in Magno illo Erasmo, tot dissimulatis, quae hic sunt Ecclesia Christi viti-
lia, nonnulla quae calumnia obnoxia videri possunt, maligne sublegunt, idq, non alia causa quam
ut in tanti hominis libros vel cum IGNOMINIA relati fama quamuis POENITEND A pa-
scentur &c. Lege & reliqua, in quibus Mosellanus conqueritur de aduersarii Latomi petulantia.
Scripserat autem pro eo apologiam Petrus Suauenius eques Pomeranus. Ei respondit amulu: per
mera conuitia, ne quis putet Nicolaum Guibertum, & alios Libaui oforos aliquid noui factitare.
Diabolus pereos agit fabulam antiquam. Ex fructibus Sathana agnoscuntur. Haes ibi egre-
giam Scheunemani descriptionem. Scripta est Epistola Misna an. 1519. impressa Ba-
silea an. 1523. a Frobenio, & adiecta Gregorii Theologi de Theo-
logia libris a Mosellano versis.

Nota Scheunem in cum
scuris tua
poetis is.
Fura Scheunem an.

In Libaui
cum suis pa-
rasia cinere
Sule Scheu-
nemanus.

Epistola.

CLARISSIMI CVIVSDAM VIRI SENTENTIA DE HYGEIA SCHEVNE-
manni.

Errissimum, inquit, hic est illud: *ἀμαθία θεοῦ ἀπεργάζεται*, cum Te, quem ob incomparabilem doctrinam doctissimi quique venerantur, impudentissime & procacissime (Scheunem.) criminetur. Ex *Es 24* vers. 16. pro sui defensione adducit verba: Secretum meum mihi: at quam inepte? Si hebræos fontes consulisset, quia ibi ponitur Rhazi li. quod est macies mea mihi à radice Rhazah attenuare, emaciare: Item inspexisset dolētis vocem: *VÆ MIHI*; non de suo secreto nugās proposuisset. Et quale quæto secretum? Sublimatus dulcis num est arcanum? *Silusiæ* in officina prostat, & iam à tot chymici est descriptus. Ita somniat sibi secreta, solis mercurium præcipitatum mercurium veneris, calcem antimonii, globulum Eccoproticum, lapidem bruni, & similia iam tot libris descripta, & partim etiam vulgo nota. Vah arcanorum Dictatorem. Talis autem est etiam allegatio ex D. Paulo, & Salomone vt ex Hebræo textu, & versionibus patet. Sic enim citat apostolum ex *1. Cor. 12*. Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus mihi est stimulus &c. Locus est in *2. ad Cor. c. 12. v. 7*. Vanus homo non inspexit librum vnde citaret. Græca verba sunt; *κὶ τῆ ὑπερβολῆ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὀπεραίεμαι*. hoc est, ne excellentia reuelationum efferrer, ὁ vero excedentes reuelationes Scheunemani? Quæ dementia est artificia quædam chymica à multis publicata comparare singularibus Apostoli summi in tertio cælo? Optandus ipsi est stimulus; siue nempe morionum flagellum vt discat sibi non plura arrogare quam oportet, & non fallere homines simplices circumfotaneorum Ægyptiorum & Agyrtarum more. Citat & Prouerb. 20. v. 19. hæc verba: Qui reuelat secretum, incedit fraudulenter & cum eo qui allicit labiis suis, ne misceas te, &c. Loquitur non de his qui præclara Dei munera in artibus cum proximo communicant, id quod iubemur facere ne Talenti defossore inueniamur, & dissimiles simus patri cælesti, qui suum solē immittit bonis, & malis; sed de consiliorum secretorum proditoribus, & his quibus volupe est aliorum maculas secretas contra vim octauæ præcepti spargere. Est & citatio Scheunemania, hoc est, rudis, & inepta. Ita scriptum est in Hieronymiana: Ei qui reuelat mysteria, & ambulat fraudulēter, & dilatat labia sua, ne commiscearis, &c. Sustu- lit nebulo copulatiuam, & ne propositum & causam reuelationis addat. Est autem totum præceptum morale, & minime Philosophicum. Iuxta Ebraicam veritatem is qui fraudulenter ambulare dicitur, delator intelligitur, qui clam prodit aliorum dicta factaque, seu foras eliminat, vt Horatius loquitur, idque facit in fraudem proximi. In Græco est versus 22. *ὁ ἀνακαλύπτων βυλάς ἐν συνειδήσιν, πορεύεται διγλώσσος, κὶ μετὰ πλατύνοστρον τὰ ἑαυτοῦ μὴ μίχθητι χεῖλιν*. Hæc Scheunemania aque congruunt ac pugnis oculo. Quid sapientia cum stulto? Si velimus examinare ista magnifica quæ tribuit suæ hygeiæ, & conferre inter se præconia, nihil vesanius, rudius, imperitius, & ineptius appareret. Quanquam autem Crollius in sua admonitoria pag. 9. Tincturam vniuersalem nemini nisi filiis doctrinæ reuelatam esse & reuelari scribat: tamen cætera medicamenta particularia publici vsus causa dispensanda esse recte sentit. Cum etiam sint, qui bonos autores, qui aliorum dispersa bona colligunt, & selecta simul edunt, soleant vituperare (quemadmodum Scheunemanius cum suis Parasitis, Tuam vir clarissime, alchymiam & syntagma furti accusat) ipse his mature occurrit pag. 109. seu penultima, vbi inquit: Si forte qui sint obliquæ opinionis, veritatis nescii, & morosi palati homines, qui temeraria sua ignorantia in ingenium nostrum ingrati beneficium pro iniuria reputant, & pro merito hoc publico ad Dei gloriam ac proximi commodum promouendum Reip. egenti sincere de manu Dei communicato opus non habeant, illi suis superbis, & temerariis censuris cum corniculæ Ætopicæ, aut farraginum consarcinationis exprobratione (quandoquidem è palea granum eruere, verum à falso secernere non minoris est artis & felicitatis quam tædiōssimi laboris, sedulitates laboriosas, alienosque sudores iniuste non exagitant, &c. legantur & reliqua, quibus adde apologiam pag. 6. contra eos qui arsana minime reuelanda esse clament, vbi Thesaurus tandem omnibus indifferenter manifestandos esse docet,

Tantum ex-
posuit ita
Secretum,
præmium in-
stommon-
stratum est
mibi, Secre-
tum, vindi-
ca impiorum
reuelata est
mibi, in Gra-
co omissum
est. Stulte
hinc colligi-
tur Scheu-
nemanum
debere sua
medicamen-
ta occultare,
quæ tamen
negat in Epi-
stola ad me
occulata
esse.
Er hat so
viel Wig-
im Hirn/
als eine
Gans im
Kugel / &c
ipfi.

Crolli error de Tinctura vni-
uersali. 16.

Hanc & mi-
hi obicit
Scheuneman.

docet,

Epistola.

docet, citatque Sirach. cap. 43. Sect. 36. 37. Eo animo fuit Penotus, Quercetanus, Beguinus, Sennertus, Philip. Mullerus & alii, quibus si compares merces Scheunemiananas dicas has esse clancularia furto, sine autorum nominibus ex liberali Apocalypsi in furuam tabernam Scheunemani translata. Non curabis istum pulicem mordacem, qui per te fortasse clarescere cogitat. Sine valere furentem Orestem cum suo Pylade, ad quem Epistolam aliquis Plautinus magistellus exaravit, subiecto nomine Scheunemani, quasi ignoraremus hominis in literis profectum. Sed vale.

Responsum est huic viro laudatissimo: Libavium de Scheunemano, & parasiti ipsius nunquam manum versurum fuisse, nisi iudicasset manifestari debere imposturas, & defendi ea quae in speciem reprehenduntur. Non autem sine plurimum arcanorum seu revelatione, seu explicatione res peracta est, ut ex hac opella non paruum fructum sperare studiosi possint.

Sequentia Elogia parasitis Scheunemani, & aliorum hostium meorum oppono.

A N A G R A M M A

Salvi ominis ergo in nomen

EXCELLENTISSIMI, CLARRISSIMIQUE VIRI AC DOMINI ANDREÆ LIBAVII PHIL. ET MED. DOCTORIS, AC NEODVICALIS COLLEGII COBURGICI Rectoris Magnifici D. & fautoris sui colendissimi.

ANDREAS LIBAVIVS

ἀναγεγραμμένη.

EN ARDVA LAVS IBIS.

Venisti tandem Coburgum Doctor ad urbem
Cui IANNES Celsus Dux CASIMIRVS sineſt.
Venisti tandem genio spectandus & arte,
Aonii Rector praesidiumq; gregis.
Salve, salve iterum toties optate LIBAVI.
Ecce Machaonia notus in arte venis.
Pierio exultant certatim à fonte sorores,
Docticanag, tibi talia voce ferunt:
ARDVA LAVS IBIS, Medico spectabilis usu,
Notitiaq; artis Pæonis instar eris.
Quanta tibi chymica debent quoq; præmia Musa?
Nempe tuo gaudent ARTIS honore bono.
O te felicem. Sic norana quarere magna
Doctrina, & studio, gloria magna cluit.

Daniel Meisnerus à Commorhau
Anno: SapientI sat DICtVM.

His poterant addi M. Eliaz Vrsini Gymnasiarchæ Vngariæ præconia; Item Anagrammatismi Iacobi Trojæ Neobrandeburgensis; Et Iohannis Hæſer: Coburgensis; aliorumque plurimum & poemata & Epistolæ quas magno numero miserunt viri magni, & omni studiorum genere celeberrimi, Verum ubi rerum testimonia asunt, non opus est verbis.

AMVLETVM LIBAVII

PSAL. III.

SAncte Deus, quam multa mihi sese agmina mundi
Aduersa obiiciunt? Quam multi hostilia sumunt
In me tela, probris, & vana verberare lingua?

Copia quarta hominum mihi verba procacia cantat,
Vocibus atq; animam diris vritq; feritque:

NVL L. A salus ipsi est rerum à factore, Deoque.

At tu qui supera spectas mortalia ab arce

Protektor meus es, mea gloria, confugiumque,

Cuius ope erectum ten. o caput, & per honorum,

Virtutisque feror fastigia. Tu mihi praestas

Quodcunque est decoris. Tu me in sublimia tollis.

Te compello Deum, tibi fundo precantia verba.

Tu de monte tuo sancto non d. spicis aures

Attentas prabere mihi, orantemque iuuare.

Ecce quidem somno pressus, capiusque iacebam

Membra sopore graui (Tolerare nefanda necessum est,

Et tacitum mala multi pati, quasi mortis in umbra)

Sed vegetus surgo diuino munere, somnumq;

Excuto ex oculis: Domino releuante, manumque

Me prensante sua, & ducente per aspera Piuo.

Irruat hostilia iam nunc exercitus in me,

Intentetque mihi gladios, & funera mille,

Mene metu exanimem, trepidumque fatiscere posse?

Tu surges Deus, & tutum praestabis abunde,

Auertesque minas, & pila inimica retundes.

Quippe feris omnes, & vertere tergora cogis

Qui mihi se opponunt, & vim facere impete tentant.

Quanta gemunt colaphis casi? Quam sanguine miscent

Excussos dentes, quis me mordere solebant?

Sola salus Domini est. Si qua est benedictio genti

A supero venit illa throno. Date thura potenti

Et grates properate Deo, bona cuncta ferenti.

A L I V D.

CAtelli imbelles eminus latrant, & clamant Momus, Momus, Zoilus, &c. quippe
consci sunt sibi impotentiae suae, & pessimae conscientiae stimulis aguntur. Itaq;
arcere legum vim, & iudiciorum examina conantur vestibulis suarum chartarum
incripto Momo, incarnato Diabolo, Zoilo, &c. Sed tericulamenta sunt inania.
Melius est confidere in Domino. Hic mihi adiutor, quid faciat mihi homo: Non ti-
mebo. Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos. Circudent me o-
mnes gentes: In nomine Domini excindam eas. Impellendo impulsus sum vt cade-
rem: at Dominus adiuuat me. Fortitudo & laus mea Dominus, & factus mihi est in
salutem. Non moriar sed viuam, & opera Domini narrabo, &c, Psal. 117.

LAVREN-

LAVRENTIVS HOFFMAN-
 NVS VIR NOBILIS IN FLAGELLO AN-
 tigramanio manu sui pro-
 curatoris.

*Gramanni in Utopia
 promoti medici Encomi-
 um. à Clariss. v. Hoffmann.*

I honesta vena esset in toto tuo corpore, pudere te deberet eum virum,
 cuius pedes sequi, & terforia portare cum ad cloacinam se confert, non
 es dignus, ita criminari, & despiciatui habere. Per totam enim Europam
 scriptis multiplicibus in publicum editis adeo celebris est, vt non sit du-
 » bium, quin multi sint sputum in te proiecturi. Ipse enim D. D. Hoffmannus hoc Li-
 » batio testimonium perhibere potest, auditu in Gallia & Italia cognitum, multos sci-
 » licet admirari, Germanum hominem tam multos, tamque eruditos libros scribere
 » posse, quin & dixisse oportere Gallum, aut Italum esse. Ego quoque (pergit amanu-
 » ensis) persuasum habeo te omnibus tuis viribus in vnum congestis non posse vel mi-
 » nimam Libauii Epistolam imitari: Et paulo post: Si vidisses scripta Libauii pro chy-
 » mia, erubesceres aliquid vel hiscere contra eum qui, qua arte tu te iactas, eam stre-
 » nue defendit. Lege & alia similia in eodem flagello, & nota quod irrideatur in eo a-
 » muletum illud stolidum de Momo & Zoilo. Cum enim sic scribant Scheunemanus
 & Gramanus cum suis gregalibus in inuidiam, nullus vt inuidere possit, miser Elen-
 » chus est, & ridiculum pugnae procerium multa verba de Momo & Zoilo facere, sua
 » se turpitudine infame facit id hominum genus. Momo nullus est quem a-
 » cufare possit, Aristarchos autem & legitimos iudices furto-
 » rum, & imposturarum conscientia sic amoliri cupit,
 » sed frustra. Malum virum vel mus
 » mordeat.

*Flagellum insulsi estis
 ludi Gramanni exagitati.*

PRO DE-

D. O. M. A.

PRO DEFENSIONE SYNTAGMATIS CHYMICI

CONTRA REPREHENSIONES
Henningi Scheunemanni Paracelsistæ
Actio prima.

CAPVT I.

De Medicorum Hermeticorum distinctione.

INVENIMVS apud veteres non pati semper, nec apud omnes populos in æstimatione fuisse medicinam. Cum Græcorum scripta innotescerent, Plin. lib. 29^a cap. 1. Cato Latinus se eis oppoluit, ratus Græcos ad internecionem hominum excogitasse medicinam variam, cum saluti ipsorum satis esse simplicem putaret: cuius exempla legimus in libello de re rustica, quanquam mista magicis incantamentis. Ea sententia aliquando & Plinius est mirifice in compositiones inuectus, quem imitantur nostro quoque seculo non pauci. Eodem iudicio damnata sunt exotica, & prælata patria, seu domestica, quod alma patens natura cuilibet regioni abunde prospexerit tam in secunda, quam aduersa valetudine nec opus sit, Ibid. de Theriaca & Mishrid. contra febriculam à rubro mari petere medicamentum, cuius copiam habeamus in hortis nostris, Exoticorum in suis improbatu, domesticorum approbatu. pratis, syluis, imo & sub pedibus in terrarum penetralibus, sursumque in cælo, & aere, ut quilibet patet familias non ignauus, & ignarus circa se rerum, facile possit ægrotanti familiæ succurrere. Sed nihilominus ratione & experientia in artis formam redacta est, cum non omnia omnibus, omni tempore & statu conuenire homines viderent. Apud Plinium ars incipit à Diis authoribus, & Æsculapio circa tempora Troiana. Apud Herodotum popularis experientiæ est complexio. Patrus in Epistola ad Artaxerxen scribit Hippocratem Decimum octauum ab Æsculapio artem didicisse à patre Heraclida, & auo Hippocrate, sed nõ nisi quantum ad parua quædam initia, quando quidem ipse diuina usus natura fuerit *αὐτοδίδακτος*, & in tantum animi industria progenitores transgressus, quantum artis præstantia eos superauerit, ita ut sit *sanitatis pater & seruator, dolorumque curator, & diuina scientiæ princeps.* Ipse Hippocrates in lib. de arte, & de veteri medicina, confitetur & fuisse artem, & veteres eam ratione & experientia cõstituisse, adeo ut rationes in seipsa plenas & ad ferendum auxilium abundantes habeat, cuius rei etiam artis peritorum demonstrationes per opera documentum præbeant. *Medicina ab antiquo existit & principium & via inuenta,* &c. lib. de vet. med. vbi dicit si quis inuentorum sit gnarus, eum posse ex illis ad reliqua inuenienda procedere. In lib. de locis in homine *tota inuenta est medicina.* Sed non est possibile ut quis eam cito discat, quia de omnibus vnam regulam tradere est impossibile, cum multa fiant cõtractis, multa similibus, &c. Omnino ipse putauit absolutam suo tempore fuisse medicinam. Quanquam enim Democrito scribat *se sibi videri maiorem reprehensionem quam honorem artis assicutum esse, ut qui ad finem medicina non peruenerit licet senex, vii neque ipsius inuentor Æsculapius qui in multis à se ipso dissentiat:* tamen quanta potest eius perfectio in hominem cadere ratione principiorum, non autem copia & notitia omnium vndiquaque medicamentorum, neque morborum nouorum, aut etiam præparatoriæ medicinarum, & vsus seu praxeos, in qua & Hipp. non semper felix fuit, ipsi non est adimenda. Itaque postea non Galenus tantum Hippocraticam excoluit, ampliauit, explicauit, & commendauit, sed tota quoque posteriorum medicorum familia, & licet hodierni, qui se Hermeticos & Paracelsicos vocant, Galeni expositiones non recipiant, tamen Hippocratici audire, & prædicari cupiunt. Plures fuisse sectas Galeni tempore, & præcipue vnam *dogmaticam*, aliam *Empiricam*, tertium *methodicam*, pridem innotuit, neque hodie defunt illæ ipsæ. Plinius inquit: *Mutatur quotidie ars totiens interpellis, nec dubitandum mutatores, famam notitate aliqua aucupantes statim animas hominum negotiari, vnde illæ monumentorum inscriptiones infelices TURBA SE MËDICORVM PERISSE:* Item illud Adriani Cæsaris: *πολλὰ ἰατρὸν τὸν καίσαρα ἀπώλεσαν.* Sed quod de perditione dicitur, non tam est ad medicos referendum, quam ad ipsorum patientum inconstantiam. Permutant enim medicosante curæ absolutionem

2 Defensio Syntagmatis arcan. Chym.

vt nummos trapezitæ, & vnde cunq; aduolat agyrta audaculus, vel anus loquax, aut quicumque etiam mendicus & carnifex, illi creditur, & omisso priore medico bone, cura corporis committitur, quod vitium si villo tempore fuit vulgare, nostro certe est. Porro medicina Hippocratica à Galeno declarata placuit Græcis & Latinis, quicquid Cato & Plinius cōtra artē dixerint, adeo vt multis voluminibus sit repetita. Communis facta est & Arabibus, Persis, Saracenis, qui eam transtulerunt in linguas suas & multis Galeno, Hippocrati, aliisque Græcis & Latinis ignotis medicamentis illustrarunt, præsertim autem aucta est accessione *pharmaceutica essentiali, seu formalis*, quam sapientes, hoc est magi & reges Orientis & Mauritania, Item philosophi Aegyptii in tua potestate habuerunt, vnde & Magorum, sapientum, & philosophorum dicitur propria professio, Græco vocabulo *Alchemia*, vel *Alchymia*, quibusdam *halthymia*, aliquando *Magistrum sapientum*, & *ars Hermetis* appellata. Creditur & Hebrais innotuisse. Diuisa est in *metallurgicam* & *pharmaceuticam*. Illa est *ars magni magisterii*, & per excellentiam obtinuit nomen *Alchymia*, exposita & exulta ab *Hermete* in *Aegypto*: ab aliis in *Cypro* & *Syria*: à *Gebro* in *Mauritania*, maximeque *Aegyptii* reges eius studio sunt delectati, vt est in libello *Calidii, Morieni* & aliorum: hæc in *Persia*, & aliis partibus Orientis viguit, vt & *Damasci Syriæ*. Itaque *Auicenna, Mesues, Bulcasis, Rhafis, Serapio* & alii qui inter Arabes referuntur, artificia eius in suis libris non omiserunt. Mirum tamen est, cum iam *Auicenna, & Arabum* cœterorum medicandi ratio recepta esset in scholas, tam parum tributum fuisse præparationibus Chymicis. Monachis pene relictam videmus vtramque Chymiam: vnde adhuc commentarii existant *Lullii, Alberti, Rupefissa, Sauanorola, Basilii Valentini, Morieni, Rogerii* & aliorum. *Arnoldus de villa noua* peritissimus magni magisterii, pharmaceuticam parcius attigit. Quicumque sane fuerint siue monachi, siue medici, nullus eorū legitur principia doctrinæ Hippocraticæ & Galenicæ repudiasse, nullus peripateticam philosophiam conculcasse. Nuper vulgatus est liber quidam de fraternitate *Roseæ crucis*, in quo dicitur quidam nobilis Germanus ex monachorum grege magos Arabiæ, & Mauritaniæ adiuille, ab eisq; noua axiomata philolophica & medica reportasse. Ea esse Paracelsica satis perspicuum est, quorum vestigia inuenias etiam apud *Basilium Valentinum* monachum. Fundamentum nouæ philosophiæ & medicinæ est *L A P I S* philosophorum, & tria principia essentialia, quæ præter elementa ex mistis extrahuntur: Item *Comparatio microcosmi cum macrocosmo*, rerumque inter se similitudines & harmoniæ globi Cœlestis & terreni &c. Hinc prodiit factio medica, quæ se *Paracelsicam* appellat, quod nomē cum sectatorum Paracelsi criminibus infame redditum sit, permutatur secta *Hermeticorum*, qui & in physica à Galenica secedunt humores, qualitates, & elementa irridentes, sua qua principia, *Salem, Sulphur, & Mercurium* substituentes, & in medicina, cui suam physicam in secunda & aduersa valetudine accommodant, & in medicamentorum præparatione singulares esse student, siue rationem virtutum & potestatum spectes, siue præparationē qua tum vniuersale vnum verum intendunt, tum alia generalia, & particularia fabricant vti videre est in libris *Paracelsi, Quercetani, Crollii*, & aliorum quibus *Seuerini Idea* præ cæteris placuit. Non quidem ista sufficiunt ad Hippocraticam, & Galenicam pessundandam, quantum attinet ad essentialia artis quæ declarant, & explicant, nõ euertunt: Verumtamen vix est qui pati possit se *Galenicum* nuncupari, & est culpa aliqua ex parte etiam in ipsis Galenicis, qui se nimis crudè, & rigidè primum opposuerunt Paracello, postea etiam *Hermeticis*. Qui iudicio, scientia, & experientia antecellant, *Galenicis essentialibus* (Quæ Galenus fortuita, aut adiectitia, minusque sincera, aut vera habet, corrigenda sunt humaniter) adiciunt *Chymica*, possuntque ferre etiam symbolicam & parabolicam doctrinam, quæ nolit dominari, sed tantum oblectamenti vel declarationis causa adhiberi. Alii *crudi rigidi* vel etiam *spuri* esse dicuntur, quia non obtemperant Galeni consilio de inuentione separationum in medicinis diuersitate partium constantibus, nec admittunt in complexum essentialē chymica, sed contumaciter obstrepunt. Hinc *Galenica* professio hodie est diuisa in *rigidam* & *Galeno chymicam*. Illa nihil nec rerum, nec rationum aut verborum audire potest, quod non Galenisset, tamen Arabum inuenta non aspernetur, & obiter etiam pharmaceutica de aquis destillatis, & extractis succis toleret. Hæc bonas rationes & accipit, & dat, ipsaque & chymicis vtitur, & Hippocraticis. *Hermeticis* quoque in duas partes discesserunt. Quidam enim sunt *dogmatici* simul: quidam tantum *empirici* quantum sub honesto nomine aliquando latitantes. Illorum quasi princeps est *Quercetanus*: hi sunt re ipsa flagitiosi *Paracelsista*, qui in Galenicis & medicinam Galenicam toti insanunt, professores passim exagitant, & criminantur: sua sibi medicamenta fabricant ipsi, & venum exponunt emissis chartulis commendatitiis, in modum pollutissimorum circumforaneorum. Exemplum habuimus in *Ambaldo panacea cinabarina* fabro & propola. Aliud præbuit *Gramanus* ex prædicante paracelsista factus, cuius vestigia sequitur filius. Non ita pridem prodiit *Henningus Scheunemannus*, qui optat prolixos Galeni canones ad ortum demitti, & *Theriacam* cum *Mithridatio* & aliis prolixis compositionibus aboleri, vt mineralia medicamenta, quæ ipse ex nostris commentariis facere dicit, sola valeant. Hic grex mira sumit incrementa passim, ita vitio ægotantium qui ordinarios medicos, siue *iatrochymici*, vel *Chymiatri* sint, siue Hippocratici & Galenici simplices fastidiunt: pollicitatores vero sanitatis temerarios de cito, tuto, & iucunde sanando cupide admittunt, aut eorum saltem medicamenta, fere ex *stibio, argento viuo, halimitro, Tartaro, Sulphure, vitriolo* &c. parata coeunt, & ex sententia vsurpant. Si verum est quod de *sama fraternitatis à Rosea cruce extat*, & passim auditur, quia hi fratres gratis sanaturi sunt homines vniuersali medicina, breui tota & Galenica & paracelsica & hermetica peribit, cum *Agyrtis* istis & impostoribus. Aiunt alicubi & Monachos gratuitas sanationes exercere. Non desunt qui *Logempirias* profiteantur, & sic dogmaticam Empiriæ misceant, quod sensu aliquo non debet improbari. Nam in Hippocratica & Galenica sunt duo quasi *Criteria*: *Ratio & experientia*, quæ praxin sensibilem comprehendit. Nos nihil bonum,

In præf. Algem.
part. 2. p. 37

Galenici
duplices.

Hermetici
duplices.

nun, salutare & ex vetis principiis ductum contempnimus, siue Hippocraticum & Galenicum sit, siue Hermeticum & Paracelsicum. Falsa & impostoria damnamus.

C A P V T I I .

De alio genere medicorum, quod magicum vocatur.

Quamquam *Seueriniani* ex *Paracelso* omnia tum sanitatis, tum morborum, & remediorum momenta reuocent ad *Mercurium, Salem, & Sulphur*, siue simplicia, siue mista, tam inter se, quam cum elementis internis, & externis, & symbolice declarent multa, vtanturque similitudinibus & parabolis tanquam demonstrationum infallibilium principiis, per quæ conciliantur summa imis, maior mundus minori, & tres classes mistorum, quæ sunt *mineralia, vegetabilia, & animalia* explicantur; tamen in his non subsistunt illi qui neglecta selectiore *Seuerini* doctrina *Paracelsum* monarcham sequuntur. Alia itaque via incedunt, & prorsus noua sanitatis & morborum principia statuunt. Ex *Paracelso* *quinque Entia* producunt: Primum est Dei: quod vocant *Ens Deale*, stulte & impie. Nam de causa efficiente locuturi ponunt id quod est, non quod efficit. *Ens* autem est rei essentielle. Dicit quidam *Moses*, *Deum esse longitudinem dierum nostrorum*, & *Paulus* ait nos in ipso viuere: Sed figura dictionis est explicanda. Neque enim Dei essentia est nostra essentia, vti neque sanitas, vel morbus proprie loquendo. Male ergo primum *Ens* morbi vocatur *Deale*: Et si illud sit, tamen non cadit in contemplationem medici, sed *Theologi*, & eius qui spiritualiter erga *Deum* se habet. Secundum *Ens* *ASTRALE* volunt esse. Intelligere quidem possis etiam efficientem vim astrorum, vt *Syrii*, seu *caniculæ, Saturni, Martis* &c. Sed illi astrologiam non in cælo tantum, verum etiam in homine & aliis mediæ mundi rebus ponunt. Igitur hic *malefica & benefica astra* sunt agnoscenda, non virtute, sed essentia ipsa in hominibus iacentia, quæ tamen à cæli astris pendere dicuntur, ita vt inde sit *sympathia* seu *magnetismus*, & *antipathia*, seu *Theamedismus*, si astra sunt salutaria, iisdem astris roborantur, & tam fortia redduntur vt & sanitatem seruare, & morbos anteuerrere, pellereque possint: sin inimica, astris contrariis oppugnantur, labefactantur, abiguntur, vbi oportet ex *chiromantia* naturali didicisse quodnam inferius sit affectum ad superius. Tertium *Ens* est *naturale*, cum naturæ vitio morbus contingit, & eiusdem vigore sanitas. Natura vero consideratur in tribus principiis chymicis & Elementis, qua est constitutiuæ. Deinde in adminiculis calore innato, spiritu, & humido radicali, quæ principiis cõferuntur, & *Balsami nativi* voce enunciantur. Tandem & externa adminicula circa *Diatam* in contemplationem veniunt. Hæc est ratio non inepta, & bene cum Hippocraticis & Galenicis conciliari potest. Vt enim recte *Iacobus Zuingerus*, quicquid habent veri *Paracelsici*, id & Hippocraticum est, non obstante spagirica separatione. Si enim non inessent vires in hippocraticis, chymici nullas possent separare: In o totum à veteri medicina didicerunt, parabolæ vero non sunt scientificæ, & varie possunt adhiberi. Qua conuenienter, recipiuntur, qua non, reiciuntur. Cætera quæ à physica & medicina in totum diledunt, figmenta sunt. Quartum *Ens* appellant *pagoycum*, estque ex imaginatione in seipsum, aut in alium, sub quo comprehenditur incantatio, & eiusdem sublatio. *Crollius* dicit *Mentale*. Nihil est in tota magia infami quod nõ ad hoc referre possis, siue fiat verbis, siue herbis, Gẽmuhæis, characterib. sigillis, homunculis &c. Quintum genus continet venena naturalia, & artificialia ex cælo, aere, aquis, terra, pharmaceutica: & in remediis attractoria specifica, & alexipharmaca. Hoc genus etiam est medicinæ physicæ, excepto quod à *Paracelsitis* deprauetur variis vanitatibus. Regula est *Paracelsi*: *Qualem materiam digerit animal in suo ventriculo, talem trahit per solidam hominis cutem siue viuum alligetur, siue mortuum*: Vt araneos & venenatos vermes, bestiasque concoquunt *Gallina, merula, Lupus piscis, ciconia, rana rubeta, Tinca, anguilla, mutæna, passer, Gallus, pauo, cornix, ceruus, coruus, formicæ* &c. Hæc bestia omne venenum ex homine rursus trahunt, nec potentius quid est *ciconia* aceto rosaceo macerata. Oportet autem in peste terrea vti terreis, in aerea aereis, in aquea aqueis, ignea igneis (vt manna, Terenialum, saccharo, allio, cepa, porro, &c.) Legantur quæ in libris de peste habet. Si verum esset axioma *αὐθιὰν, bene ageretur cum calculosis*. Nam palumbes, columbæ, anseres, gallinæ &c. calculos ex renibus & vesica extraherent. Verum tamen est *attractiuæ* esse, quæ spiritus morbificos, & ichores hauriant, etiam si tales aut talia non comederint. Id experimur in cauteriis potentialibus, cepis, buffonibus, catellis, felibus, mulabus, equis, & omnino variis, estque industriæ applicare similia membra similibus, vt in *podagra*, tendines & ligamenta ex pedibus posterioribus cetuorum, hinnulorum, rupicaprarum &c. sicut & in colica lupi intestina pinguedine ex iisdem vngimus, & ventri alligamus corio superinducto. Hæc adeo sunt veræ medicinæ Galenicæ & Hippocraticæ experimenta naturalia. Est & aliquid in imaginatione propria, qua quis sibi ipsi aliquid conciliat, si fortis affectus & fixa cogitatio accedat, vt & prægnantes suos fœtus sibi adhuc cohærentes, vt fructus in arbore, signant. Sed *Parcellici* hoc genus nimium dilatant, & *magia impura* prætextum faciunt. Ex quinque igitur generibus medicorum *Deale* relegamus ad *Theologiam*: quo si vtitur medicus vt *Theologus* vtitur, non vt *physicus, magicum impurum* reiciimus: *astrale* quadamtenus amplectimur: *naturale* recte explicatum assumimus: *Imaginarium* non totum repudiamus, neque tamen siquid ei tribuimus, id est tale quale *Paracelsicum, Crollianum, Trithemianum*, & similitum magorum impiorum, qui & astra à Deo in vtilitatem hominum, & cæterorum imi globi condita, ad sua deliramenta trahunt. Notum est quæ de *speculis & sigillis constellationis* proponant *magi impuri*,

Quinque morborum Entia paracelsicæ.

Ens¹ Deale
2 astrale

3. naturale

mentale Crollii
4. Pagoycum.
[magium qd]

5. veneni

4 Defensio Syntagmatis arcan. Chym.

licet sub prætextu naturæ, quo' modo Paracelsus putauit *sagas* posse fulmina & tempestates cogere, item *cælum* inficere *pannis menstruais*. Quidam in valida dispositione martis ex septem metallis sub suis syderibus assumtis & præparatis *armaturam*, & *gladios fabricat* opere manuali, intentione, verbis, & halitu omnibus martialiter se habentibus ad vim hostilem auertendam, inimicosque perterrefactos in fugam vertendos, prætereaque incantamenta, & venena propulanda. Idem commendat *electrum artificiale* ad venena arguenda: *physiomaticum* aliud ad explorandas res arcanas: *amuleta* & *annulos* contra cacodæmones, in quos annulos putat se omnium planetarum influentiam cogere posse, quasi hanc fugiat, & aueretur sathanas: quomodo *Crollius*, cum vidisset *vnica gutta cuiusdam medicinz mineralis sanari hominem desperatae salutis*, sibi persuasit vniuersam vim astrorum cæli in eo medicamento fuisse concentuatam, & *focii de cruce Rosea* putant luos patres à tora cæli machina fuisse in reformationem totius mundi coopratos. Commendant isti magi *coralia rubra* contra spiritus & tempestates, quod *Paracelsus* ex aniculatorum circulis haucit, quanquam nec literati desunt qui tum *coralia*, tum *gagaten* & alia amuleta sic vsurpent, quæ res videtur tracta ex hæresi *Basilidiana* & horum opinione, qui *Salomoni*, & aliis Hebræis tale quid ascribunt. Fingitur & *mentalis impressio* & *intellectualis signatura* à phantasia eius qui fudit lineamentis. Aliqui *characterem* inscribunt *salutis folio*, & præbent contra febres sicut & *Serenus* sinum *Abraadabra* ex *Abrafaxas* *Basilidis* ductum, appendit. Esse dicitur character qui circulo inscriptus *muscas abigit*, qualis est apud *Paracelsum* quoque. Ex sanguine serpentum in charta exaratus dicitur *fugare serpentes*, vt pronunciatum illud *δσει δσει δσει*. Quidam characterem *antipathicum* sciunt pingere quo omnes morbi fuerint sanati, & qui magico carmine distortum puerum correxerit: Huius medicinz & *Paracelsus* citatur seu autor, seu ampliatur. Nam ex tractatu de longa vita citantur huiusmodi verba: *Morbi venientes ex mentalibus, debent mentaliter tolli: qui ex estimatione propria, depelluntur per obiecta (vt ex amore, data re amata, ex auri cupiditate, dato auro) Qui ex imaginationib. per similes imaginations curantur: Qui ex incantamentis per incantamenta: Qui ex superstitione, per hanc ipsam tolluntur.* His sic abactis conferuari vita docetur septem remediis 1. ad naturale robur seruandum: 2. ad casus fortuitos: 3. ad mentalia: 4. ad incantationes: 5. contra imaginationes. 6. contra æstimationes. 7. contra superstitiones. An nõ hæc est mira ratio sanandi? Quin dicimus vnicum remedium satis esse, *sublationem peccati totalem* *Paulus* mortem vocat. Qui enim mortuus est, à peccato est iustificatus. Non immerito *Seuerinus* istam scabiem ex sua *Idea* tulit. Audiamus aliud medicorum genus. Hoc transplantat morbos ex microcosmo in macrocosmum, veleriam ex vno homine in alium. Regula est: *Beneficio mumia microcosmica morbi inueteratis transplantantur in macrocosmum.* Mirus modus, vt homo saluus sit, volumus mundum externum morbis afficere, sine cuius salute tamen nos salui esse non possumus. Exemplo est *Persicaria* loco affecto applicata, & postea sepulta, vel in flumen abiecta: *Cortex iuglandis arboris* hypochondrio sinistro adhibita, & cum incaluit abiecta: Ita de *buffonibus*, *pane calente*, *cepis* & aliis attractiuis, quorum multa quidem sunt vera, sed non iuxta regulam, vti neque *vrugeni* *sympathetici* vis ei respondet. Quidam morbos *transnaturales* esse dicunt. Hos curant per alia *ascendentia* & *descendentia*, opinione sua. Nam in re nihil est. Quid ergo opus est digladiare de tribus principis, humoribus, qualitatibus, si tot modi sunt medicandi? *vniuersale sapientum omnia prostermit.* Cedant ergo *Syntagmata chymica arcanorum* dicat aliquis. Ego vero valere ordinaria medicamenta, & valitura iudico, vt non sit perdita cum oleo opera, etiamsi noua societas adesset, & lapide seu tinctura philosophorum tum omnes morbos fieri veraret, tum factos gratis sanaret. Meum *Syntagma* inseruit vel ipsis *Paracelsistis*, qui cum iactent tot modos sanandi, quot seu recensui, seu quis possit fugere, tamen aut nullum aut paucos curant extraordinarie, vti videre est apud *Crollium*, *Scheunemanum*, *Gramanum*, & alios, vt & apud *Paracellum*.

C A P V T III.

De mirabili aqua fortitudinis & aliis nonnullis.

Philippus Mullerus Friburgensis Philos. & Med. D. anno 1614. vt titulus habet, secundo edidit *Miracula, & Mysteria chymico medica* libris quinque comprehensa, quorum primus continet artificium philosophici lapidis cum responsione ad eos qui, vt *Lotharingicus* *Guibertus* transmutationem negant: Secundus exhibet *particulares transmutationes*: tertius *rariores præparaciones mineralium*, vt *argenti viui*, *æris*, *chalcanti*, *Tartari*, *arsenici*: Quartus *extracta*, *aquas*, *balsama*, *essentias*, & *sales vegetabilium* proponit, cum tincturis lapidum: Quintus habet varia *medicamina secretiora* ad omnes morbos totius corporis humani. Typogtaphus adiecit *Tirocinium chymicum Iohannis Bequini* Regis Christianissimi *Eleemotynarii* qui *Quercetanza* fete collegit. Antehac etiã *Damel Semnerius* Phil. & Med. *Witembergicus*, non pauca vilitati publicæ concedidit. Laudo horum studium, sicut & *Crollii* in medicinarum formulis (non autem in præfatione admonitoria) Item *Quercetani*, *Penoti* & similibus. Quam cupio vt horum præstantissimorum virorum seu collectanea, seu experiri enarra in vnum volumen coacta edantur, si non tara, saltem selectiora? *Criminantur meos labores Paracelsista*, idque eo magis quo quisque est impostor turpior, audacior, imperitior, magisque remerarius, & nefarius. Sed illi interim pinguescunt tacite siue laboribus aliorum, & meis, siue expositionibus mysteriorum. Contra hos non oportet arma deponere. Nam verarum apm labores vt fuci ignaui consumunt, quæque in nostris libellis inuenta, opere comprobant, mox immodicis bullis prostant, publice venû exponunt *emissis schedulis*, & vna dum rabiote in nos inuehuntur, ex nostris laboribus pecuniam cotradunt, suaque compendia faciunt. Verum nos non ideo vulgamus arcana, vt fucos illos instruamus, sed vt omnibus bonis, præsertimque medicis *innotelcant* tum ad vtendum in necessitatibus, tum ad impostores illos, qui ex *argento viuo* *argenteas medicinas* conficiunt, *argentoque vero emptores spoliant*, aut ex *ære*, *sibio*, *tulphure*, *halinitro*,

Martia armatura.

Coralia. Gagates.

Abrafaxas.

Character ad omnes morbos.

Morborum curaciones.

Septem vita conseruatiua.

Transplantare morbos.

Transnaturales morbi.

Syntagma arcanorum.

Gansig in li. Nova Corall. in fine.

Scripta medica Philippi Mulleri Iohannis Bequini Iosephi Quercetani Damelis Semnerii G. Walchi Crollii Georg. B. Penoti à Libario commendantur.

contra Henningum Scheunemannum I. 5

hydratgyro mysticas medicinas tanquam a stralia magna procidunt: aut ex colcotharis diluto aquas vomitivas rusticis intemperantibus diuendunt, aut panaceas excinabari aliisque vel sales venereos ex venæ æris, aut scoriiis &c. fabricant, redarguendos. Sed ad institutum, Liqueoris martii qui fortitudinis dicitur, duæ descriptiones ad me peruenerunt. Prima est huiusmodi: Quo vere aer est temperatus, aut tepidus, ita ut formicæ ex suis latibulis prouocet, dispiciendum est ubi sint cumuli agminibus, pleni. Hi cumuli effodiendi sunt, & imponenda humilis cucurbita, vel matula ex vitro cum esca mellita, aut sacchari soluta, vsque ad orificium, ut bestiolæ irepere possint illectamento ad orificium posito. Postquam illæ gregatim irreperint, vno fecteo immisso esca est ietrahenda, si quidem massalis fuit: cucurbita vero statim obturanda, ut formicæ intus suffocentur. Mortuis, affundendus est vini spiritus tinctura cinamomi imprægnatus. Obstructum vas inferatur in balneum, vel simum, ibique digeratur, & putrefiat materia, solvaturque in liquorem. Destilla. Destillationi rectificatæ adde extractum cinamomi, vel inter destillandum sine per cinamomum transire. Ita parata est aqua Martialis, qua pota dicitur Imperator Maximilianus primus hostes fortiter aggressus esse, & vicisse. Qui potauit hanc aquam, ei formicæ atrepunt, tui similem spiritum appetentes, sicut canes non allatrant, sed permungunt gestantes caninam vuluam. Hactenus prima descriptio. Secunda sequitur: Balsamum Magnanimitatis. Primum oportet te septem vel octo libras radicem Cardopathie purgas, exiccarasque destillando secundum artem in oleum redigere. Hoc oleum defer in pharmacopolium fragrantia aromatum confortantium valde redolens, & Luna crescente ex angulo in angulum transfer. Sicut enim radix illa creditur ex hominibus attrahere virtutem, ita existimatur & ex speciebus aromaticis. Serna hoc oleum odoribus sic nutritum. Ego miscerem oleis Balsameis spiritualibus, aut vna talia destillarem. Sed dandum est aliquid imaginationi, & fiduciæ cuiusque. Accede formicarum cumulos venos. Sicut sunt agmina formicarum, incute virgam betulaceam, & odorem explora, si olet acidum, formicæ sunt bonæ. Cape ergo matulam vitream, eamque circa fundum melle perline, & inde lineam mellitam duc vsque ad foramen. Infode eam cumulo vsque ad marginem. Intrabunt formicæ portantes secum sua oua. Adiciunt melli veterem aruinam, vel pinguedinem vaccinam. Cum irreperunt omnes, aut quæ sufficere videntur, operculo vas claude, atque ita bestiolas suffoca, deinde destilla. Exhibita aqua & oleum. Separata aqua oleum adde oleo Cardopathie in vitro bene munito, vsus huius olei est ad magnanimitatē. Oportet gladio illinere & curi tuæ, quantum sufficit: hem guttas decem aut duodecim linguæ imponere, & reliquum tecum gestare. Sic sicut viginti, aut triginta bellatoribus congressus fueris, omnes suis viribus spoliabis, tuque fiet tam robustus solus quam illi omnes simul, si credere libet, & experiri. Si es sterilis, unge te hoc oleo, & accede ad fecundos. Transeres ex eis fecunditatem in te ipsum. Si es imbecillis, & valetudinarius, asta, vel accumbe validis, & morbum superabis. Hæc ut vera deprehendantur, opus est fide naturali & magna fiducia Crollii cum imaginatione fixa, & intentione valida. Magiæ naturalis aiunt specimen esse, Tu iudica. Magi & superstitioni talibus plurimum tribuunt, cumque non vi medicaminis, si quid obtinet pugnatorem, aut inualidus quispiam, efficiatur, sed Spiritus parhedri, tamen non desinunt persuadere naturaliter totum contingere, adeo ut non timeant equorum quoque pabulo miscere Cardopathian, seu radicem nigri chameleontis, ut ferox, & intrepidus euadat. Finge vero Spatham Caroli magni, & Rolandi ist. Balsamo fuisse oblitam: adde etiam Martialem panopliam Achillis: contra gladiatores aliquid fecerint, at num etiam contra catapultas, tela, bombardas, & maiora tormenta? In lacris tucior est Panoplia, & magnanimitatis seu aqua seu balsamum, quod non tantum aduersus carnales hostes valet, verum etiam spirituales: vide 2. Corin. 10. vers. 4. & 6. Psal. 149. vers. 6. 7. Eph. 6. vers. 11. & seq. Ps. 91. 3. ubi est remedium contra flores tenebrarum. Aduersus carnales quoque hostes eodem Ps. vers. 2. proponit Dominus spes & refugium ut & Psal. 121. 2. Psal. 11. vers. 1. Psal. 3. 7. Non timebo millia, seu myriades populi circumdantis me. Apud Dominum enim est salus. Vana salus hominum, In Deo faciemus virtutem. Vide & Psal. 18. vers. 30. 33. 35. 38. &c. Hæc exemplis Moysis, Iosue, Davidis & aliorum abunde sunt comprobata. Sed redeo ad Chymica. Affinis isti artificio, & persuasioni fortitudinis est Lampas vitæ, quam concinnant nonnulli tanquam fatale quoddam lumen in quo hominis fortuna, affectus, morbi, & tandem mors possint obseruari. Arbitror excogitandæ ansam præbuisse Magiam illam, seu obseruationem popularem, qua arbor, vel herba depæta aut sata in nomine cuiusdam, tam diu durat, & late crescit, quam diu ipse bene habet, & floret. Cum ægrotat, arbor quoque aliqua indicia morbi habet; Cum instat hora mortis, marcescit. Ita scribit C. Suetonius in Galba: Cum in Liuis gremio Aquila gallinam albam ramum lauri rostro tenentem demississet, nutriti alitum pangique ramulum placuit (Plin. lib. 15. cap. vlt.) Inde Lauretum factum tale ut triumphaturi Cæsares inde laureas decerpent, & fuit, nos triumphantibus alias consistim eodem loco pangere: Et obseruatum est, sub cuiusque obitum arborem ab ipso institutam elanguisse. Ergo nouissimo Neronis anno, & sylua omnis exaruit radicem &c. Tanti est in nomine alicuius quicquam fieri admurmuratis proculdubio aliquibus verbis, & adiurationibus, quibus postea magorum sententia est roborata, aliquam vim habere verba, intentiones, imaginationes & similia, qua persuasione fabricant signa cerea quorum passiones fiant in his quibus sunt dicata. Ita Telesphium pangunt in nomine strumoli, aut herniosi cuiusdam, postquam prius loco affecto fuit applicatum. Desinere paulatim hernias, & strumas multis firmant exemplis. Hæc opinione Gallus Virgilianus arborib. inscribere vult suos amores, quod futurū censeat ut arborib. crescentib. amores quoque crescant. Apud Ouidiū 8. Metam: Alchæa cōburit filium Meleagrū fatali Parcarum stipite. Sed producat descriptio illa lampadis, non quidē hac fine, quod Magiæ multum tribuamus, aut superstitiones roborare velimus: Sed ut iudicari possit sitne aliquid in re seu physici, seu hyperphysici. Sit certus aliquis homo cui vitæ lampas est destinanda, itaque aliquandiu inculcata vitæ ratio-

Aqua martii descriptio. 1

Balsamum Magnanimitatis. 2.

Contra sterilitatem & tenuem salutem.

Panoplia sacra. N.B.

Lampas vitæ

planta fatalis

Fatale lauretum.

Ad Hernias

Magicus Titulo.

6 Defensio Syntagmatis arcan. chym.

Lampadis
Sua prepara-
tio.

Vide Rub. II.
Thomam de
Ajuno. Beg-
unum lib. 3.
Tyroc. c. 1.
Tinctura
Coraliorum
facilis.

Liquor lapi-
dum Can-
corum.

Alii modi
preparandi
Coralia.

Margaritas
preparat.

ne utatur. Cape Roris Iouis amphibii, hoc est spiritus ex ceromelite, aut hydromelite, vinoso (sali-
qui vini spiritum assumunt) summe exaltati partes duas. Mitte in pelicanum, aut cucurbitam.
Deinde aperi arteriam basilicam, aut medianam hominis, & exilientem sanguinem dum calet &
» spiritu cluse est per infundibulum in pelicanum, ubi est spiritus, decurrere sine. Sanguinis sunt
» partes quinque, vas sit temperata qualitatibus, nec caeat nimis, ne spiritus dissipentur: neq; etiam
» frigeat ne sanguis concreseat in grumum. Tertia vero tantum parte sit impletum. Claude herme-
» tice. Digere in balneo, ut fermentetur, separeturque purum ab impuro. Sanguis solet intumesce-
» re, & totum pelicanum occupare, idq; spatio 40. dierum, phlegma inutile inapat. Essentia aurei
» coloris sidit, & fundum seruat. Separatis innatantibus essentia seruetur. Esto in promptu retorta
» vitrea cum rubulo in dorso Receptaculum ei sit firmiter conglutinatum, & tertium iunctum, in-
» missa essentia, tubuloq; obstructo colloca in balneum ita ut pelicani soleat, & essentia ex vno vase
» in alterum pellatur decies, vel duodecies. Talem dispositionem vocant boiam contra boiam, & ca-
» lore alternis adhibent ut reciproca fiat quasi aestuatio. Circulatione hac peracta destilla, & phleg-
» mate exeunte, essentia manet in fundo. Hanc exalta novies circulando in retortis ut ante pro ma-
» tena quantitate, hermetice commissuris obliquis. Fiat postea ellychnium ex amiantho recte pre-
» parato (solent lixivio coquere, & postea oleo, ut tenerescat, arque etiam neri possit) colloca in
» lampadem auream, argenteam, aut vitream. Affunde essentiam sanguinis circulatam. Incende non
» flamma focorum, sed solari per speculum incendiarium in ellychnium directum. Ita reposta lam-
» pas ardeat, cumque libet, flammam contemplare, ut de statu hominis cognoscas. Hactenus haec
» quoq; videntur haec ex Sympathia, & magnetis morum familiaritate tracta esse, ut & unguentum Sym-
» patheticum Paracelsi, de quo item narrat afflicti hominem eo modo quo telum, ita ut cum lubet pos-
» sibi ei dolorem excitare. Vulgaris persuasione est, magos multa posse, si sanguinem nancisci queant.
» Quocirca qui sibi metuunt, in profluentem iubent sanguinem ex vena effundere, aut cloacam.
» Quid chymici ex sanguine eliciant, quoque modo Mumiam, & lapidem Carbunculi instar fulgen-
» tem ad omnium morborum depulsionem ex eo faciunt: quae etiam ex sacris literis de vitae, animaeq; vehi-
» culo afferantur, item de clamore sanguinis iniuste interemptorum, de que cadauerum signaturis, a-
» libi proponitur. Sed quid sentiendum de hac coraliorum tinctura? Rubra Coralium cum pari halinitro
» contrita, commistaq; induntur in catinum, & super igni prunarum sinuntur per dimidiam horam colli-
» quescere, interim terreo stylo aliquoties versando, & explorando num materia sit laevis, & instar
» marmoris gliscat sine granis. Si nondum est talis, ignis diutius est adhibendus donec signum dictum
» appareat. Tunc ubi refixit, albam massam inuenis, quae ex tigillo extracta teritur in puluerem sub-
» tilem, qui immixtus in cucurbitulam perfunditur vini spiritu bono, qui intra duas horas assumit
» tincturam. Effuso primo & reposito submittitur alius, idque repetitur donec tingi desinat. Effu-
» siones tincturae filtrantur per chartam, & leni balneo spiritus separatur usque ad tincturam rubeam,
» perspicuam, quae valde acris est, & linguam vit. Datur gutta vna ex vino, vel iulepo conueniente
» in haemorrhagiis, dysenterii, & aliis malis. Eodem modo & cancrorum lapides preparantur, & in li-
» quorem soluntur. Calcinantur cum pari halinitro. Deinde aqua stillatitia dulci abluuntur, sicca-
» risque affunditur vini spiritus ad tres digitos. Fit digestio in balneo calente donec spiritus tingatur.
» Quando enim subtilem essentiam assumpsit, quod & in vniuersis euenit, coloratur rubro. Spiritu
» postea separato remanet essentia quae in tabella argentea in liquorem abit. Reliquiae denuo pos-
» sunt cum halinitro calcinari, & extrahi ut prius. Essentia tamen inde non fit tam subtilis. Quod si
» totum corpus sic elaboramus, magisterium, & non essentia efficitur. Quidam Coralium aceto aromati-
» sato corrodunt, & postea calcem extrahunt aceto destillato quod super Guaiaco steterit. Alii acetum
» faciunt ex ferraturis ligni querni, aut eius loco videntur spiritibus descensoris solidorum lignorum, quae
» sunt nitrosa: aliis placet calcinatio cum halinitro vel sulphure, & extractio per acidum phlegma vitrioli
» destillati. Habes & apud Beguinum in Tyrocini lib. 2. cap. 10. aliquot modos, ut & quintam eorum
» essentiam lib. 3. cap. 3. cuius meminit Quercetanus. Qui coralium calcinant cum pumice hoc consilio ut
» tincturam eorum in pumice transferant, unde postea facili labore possit separari, videntur dubium
» quid facere. Nam pumex reuerberatus rubescere potest, & deinde eius rubedo pro tinctura Co-
» rallina offerri. Sed sunt qui id negent, atque etiam eo medio ex aliis lapidibus colores excipiant, &
» sepatent. Mensuram ad margaritas dissoluendas quidam praeter acetum radicum, spiritum vitrioli, &
» alia, tale parant. Succi limonum dimidiam mensuram miscent duabus aquae in Aprili ex Betula vulneratis pro-
» fluentis. Coquunt in olla vitrata donec quarta pars mensurae superfit, cui addunt tantundem succi
» limonum noui, & destillato rectificato per las aqua calida lotas, & resiccatas perfundunt, ita ut ses-
» cuncia menstrui semunciae per las addatur. Horis quatuor fit solutio. Seruatur totum quod est
» instar vini cinereo colore. Sed ad alia pergamus.

C A P V T I V.

*Alia familia medicantium, qua videtur ex reliquiis esse va-
gantium scholasticorum, seu magorum.*

Magica exercitia, qualia leguntur apud Paracelsum, Crollium, Henr. Cornelium Agrippam, Tritemium
» Artephium & alios, Rogerius Baccho tum prohibita esse dicit sacris, & ciuilibus legibus, tum ne-
» cessaria chymiatro negat, quia admiranda sit artis & naturae potentia, ut hac quod volumus assequi pos-
» simus citra magiam, siue aperte sit diabolica, siue pallio naturae velata. Probat id aliquot miris
» openbus

contra Henningum Scheunemanum I. 7

operibus, quæ suo loco recensēbimus. Qui *Panopliam Achillam* edidit, similia habet, tantumque tribuit *constellationibus*, ut quod aliis temporibus falsum inuenitur, id certis cæli configurationibus verum fiat: exempli gratia: *Mæris Virgilianus* se voce deficere ait, quod à *Lupis* prior sit conspēctus. *Scaliger* falsum deprehendit. Sed iste se opponit *Scaligeri* experientię, putatque non quouis tempore id fieri, sed sub certa constellatione, quasi *Mæris* passus sit iacturam in voce sub certo syderum posito, à singulariter affecto lupo, quem tamen ipse tum ignorabat, tum non curabat, sed sic enunciat quasi populare proverbum, non ex rara, sed vulgari experientia natum. Ita credunt posse fieri *Magnetem* certis syderibus, ut qui cum gestat, is possit *hostes in acie panico timore afficere*, atque ita petterefacere ut fugiant, quomodo factum est in *Bohemia Scisca Duce*, & nonnulli putant *Rolandum* inflato cornu hostes fugasse, aut prostrauisse, quasi id aut vnquam sic factum sit, aut, si factum, non potius vel vi magica, vel diuina sit factum, ut: *Cum Christus in horto capientium se manipulos verbo prostermit*. *Ioh. 18. v. 6.* Sumpta autem ista deliramenta sunt ex *Paracelso*. Hic enim refert de *Lupopisce*, quod in ventre gignat serpentes & cæcilias, quod sit signum habere ipsum contra bestias illas alexipharmacum. At quis vnquam vidit serpentes à lupo non deuoratos, sed in ipso genitos, præsertim cum cæcilia terrestre potius sit animal quam aquaticum? Ne redarguatur, fabulam narrat de *constellatione Orionis*, qua in lupo serpentes efficiat. Ait *Sydcus Cochab* in balana operari, quo tempore *Sperma* suum effundit: Tunc *Lupum piscem*, *Salmonem* & alios id semen cupide petere sicut canis cadauer: *Lucium* postquam deglutuerit, id digerere, seu concoquere, cumque putrescit, id abire in serpentes, & anguillas, quasi hæ bestię ex putrido ceti spermate generentur in ventre *lucii*. Hinc quia pisces hi semen per os concipiunt, & venenata animalia gignunt, vult istos valere contra pestem aquaticam, qua etiam per os ab homine concipiatur: attrahatur autem applicatis istis piscibus. Huiusmodi delirius, sine experientia, ratione, & principio fictis sese oblectant *Paracelsistę*, tantumque confidunt, ut persuadeant sibi se satis armatos esse contra omnes rationes *Galenii*, *Aristotelis*, & aliorum *Physicorum*, aut *medicorum*. Erat tamen quidam, qui de grege *Paracelsi* esse nolebat, & nihilominus magnifica & admiranda proflabat, cuius artes paucis, ut hoc hominum genus amplius innotescat, recensēbo. Primo polcebat *facultatem efficiendi ut per orbem terrarum agri, & terra quæuū sata, horti, vineę, syluę, &c. frugibus abundarent*, non tantum solito copiosioribus, sed & melioribus per omnia, ut: numero, magnitudine, bonitate, viribus, seminibus, germinibus, culmis, spicis, siliquis, foliis, floribus, arte habente locum in segetibus, fruticibus, syluis, in eadem regione sine vlla distantia, tempore, labore, & sumtu vno, eodemque, qui alias communiter soleret adhiberi. Ita posse aquarum, maris, fluuiorum, piscinarum, stagnorum terram ad vsum salutarem transferri aiebat: *Pisces* haberi copia maiore, & succo meliore, atque ideo vberiores capi ut viui, vegetique in vsum veniant: piscationis rationem meliorem institui: bestias copiosius, & melius in aquis, terra, aere, domi, sotisque prouenire, & victum, amictumque ad votum suppetere, ut beata & abundans bonis sit *Germania*. Hoc primum est promissum quod vel paradisi statum refert, vel poeticas illas fabulas de *aureo Saturni seculo*, & beatorum insulis fortunatis redoler. Num autem mundo maledictioni, & vanitati subiecto, hominibusque peccata augentibus, & flagella Dei in se pronocantibus, vnquam quisquam hanc felicitatem, nisi cum *Deus* placatus benedixit, ut in regno *Salomonis*, & aliis nonnullis prouinciis consecutus sit, historię silent. Nilum limo sæcundo *Ægyptum* beare constat. Itaque si agri fluuiorum, stagnorum, & lacuum luto saginantentur, aliquid Deo astipulante expectari posset. Alibi *marga* pinguis in aliquot annos sufficit. Fuit qui *halinitrum* misceret seminibus, & agros præparatos sereret. Fæcunda messis fuit, vno atque altero anno. Sed sequentibus sale in aruis incrementum capiente dulcis & nutritiuus succus vitiat, nihil, aut parum frugis alere potuit. Atque ita spes posteritatis perit. Veteres amplissima *columbaria* aluerunt, & fimo eorum agros putridos, nimiumque humidos cortexerunt. Sed non est ut in rationes has solite inquiramus. Vbi avaritia dominatur, & nequitia, abestque Dei clementia, & natura soli parum ars proficit. *Rusticum* commentum audiuius: cognoscamus & *medicum*, quod est magni promissi secundum. Proponitur hic regimen venarum, arteriarum, atque adeo totius hominis. Qua arte? Actione & operatione *NOVA*, incognita, insperata, summe salutari *RE, LOCO, TEMPORE*, immediata, natua, sola vel ori coniuncta viuendi, nutriendi, & medicandi ratione. Quid inde compendi? Spes *RENOUATIONIS*. Quid præterea? Modus singularis huc vsque plane incognitus, quo plurima, & insperata in homine toto, eiusque partibus possint effici, ut bona acquirat, malis priuetur. Consequens est ut animi hominum, præcipueque voluntates & affectus mutantur. Volamus animosum? Fiet. Si sedatum, placidum, excitatum, alacrem, beneuolum, bonum, & omnino pro arbitratu affectum, præstabitur. Eadem opera virtus, bonitas, magnanimitas vnus sine suo detrimento transferetur in alterum. Si vis ut affectus iste in alium mutetur, aut redeat ad antiquum, facile & hoc procurabitur. *Tritemius* quendam principem vna hora fecit letatum, & scientem latine: sed hoc bonum ipsi ademit vicissim, licet liberaliter donatus. Quid poro? Effici potest ut animus, & vis intuentis migret in senem, & sana constitutio ex sano, & optime valente in agrotum: ut vita seu per totum hominem, nondum tamen mortuum, seu in parte aliqua ipsius cui imminet *Sphæcelus*, vel gangræna instat. etur, motus restituantur his qui se mouere non possunt, & roborentur: Insuper corpus totum nutriatur, aut mutetur ad votum, etiam sine neque ventriculo, neque Epas officio suo fungantur, & vel nil, vel male agant: ut omnes afflictiones & morbi alias curam respicientes sanentur, postquam expertus fueris quid cuique conueniat sine antipathia. Ita homo poterit esse animo, & corpore sanus, & oriturque maiorem, insperatamque constitutionem acquirere. Inuestigauimus quanam res esset tanti? Inuenimus *Patrem Sæcæ de rosea cruce non passum esse quinquam in aduersam valentidinem incidere*, quod prophylactico

Raucedo ex prauidente lupo.

Magnes Tazeb-
lbrus.

Ziska anno
1420.

Lupus gignens serpentes.

Cochab est generale nomen stellarum.

Pestis per os.

Mira politiones cuiusdam ardelionis.

Fæcundare omnes terras.

Piscium Europa.

Altilia ad votum.

Letamina agrorum.

Halinitrum agros tertio anno perdit.

Fimus columbarum bene sterco-
rat.

Sanitatis humana curatio admiranda.

Affectus mutare.

Virtutes & vitia ex vno in alium transferre.

Ex senes iuuenis, & agroti sanus.

Eciam sine ventriculo alere.

8 Defensio Syntagmatis arcan. Chym.

Prophylacti- lactico potente ex tinctura Philosophorum eos præmunitur. Alius Characterem antipatheticum
cum potens commendavit: Paracelsi Elixir ex septem planetis: quidam omnem vim cæli in parvam molem cogunt:
tinctura phi- Per Gammabacas, & sigilla constellata, magiamque totam quid non promittunt? Quid non tribuit
los. ex Sole, Crollius magneticis astris, & imaginationi intentæ hominis? Græci Musica cantu affectus ducebant, quo
vel anti- volebant. Nonnulli variarum bestiarum sanguine sub sua constellatione dato varie mutant animos,
mon. vt fiant lupini, bouini, felini, &c. Mumiam humidam & siccam hominis laudant alii. Quidam sta-

Mira ratio tanunt vas concauum, & ad id stare iubent duos homines, vnum sanum, alterum ægotum, ita vt radii ex
confortandi. sano illapsi in ægotum hunc afficiant, atque ita ex illo in hunc sanitatem inferant directe. Opor-
teret autem vt tumque animum fortiter intendere, & audire esse hunc rapiendæ sanitatis, illum

Transplan- communicandæ imaginatione sub certo syderum posito intenta. Quid enim est quod per sydera
tationes imaginatione forti deducta, & quasi ex cælo raptæ nequeant efficere, si non fallantur? Quid faci-
morborum. cilius quam per mumiam tanquam per centrum ex vno in alium transfere principium sanitatis?
An non sage sic vtuntur hominaculo? An non per scaria transplantantur morbi ex paruo mundo in

At. 20 10. magnum? Quidni rursus magni mundi salubritas in hominem inueharur? Sage & fortibus, &
Elias 3. Reg. rebus amaris vtuntur, nec raro sudoribus arreptis, & Cardopatia, & Hippomane, &c. Lucius Vitellius
17. 9. 21. Auli patris remedium fecit ex salina libertina de amata melle mista. Vt Paulus & Elifaus 4. Reg. 4. 34. appli-
carunt se mortuis, & spiritum, caloremque vitalem eis restituerunt, ita & ægotantibus posse vi-

Lang. in Epist. Medicin. p. 32.
lib. 1. 10.

Medicin. p. 32. dentur sani. Imo vt catuli & feles colicam in se transferunt, ita viles personæ a nobilibus poterant,
Dauidem refocillabat pulchra, iuuenis, calensque, & spirituosa Sumamiti, quali remedio quis senex

Mirabile re- frigidus nollet incalescere, cum id & iuuenes petant? Sed Elia & Elifai potentia non successit Me-
medium a- zentio, qui mortuos non restituit applicatis viuis, sed hos occidit. Ille vero noster quo quæso re-
gros sa- medio putabat se ista insperata consequi posse? Asit iuuenis robustus, sanus, sanguine spirituosus plenus.
nandi. Astet exhaustus viribus, tenuis, masculentus, vix animam trahens. Magister artis habeat tubulos argenteos inter se
congruentes. Aperiat arteriam robusti, & tubulum inserat, munitque: mox & ægoti arteriam fundat, & tubu-
lum foemineum infogat. Iam duos tubulos sibi mutuo applicet, & ex sano sanguis arterialis, calens, & spirituosus
saliat in ægotum, vnaque vitæ fontem afferet, omnemque languorem pellet. Sed quomodo ille robustus non
languescet? Danda ei sunt bona confortantia, & cibi: medico vero helleborum. Caput III. Pro-

Pisces exoti- missorum grandium. Est ars qua pisces marini ex sua patria in exilium missi, & in alias terras illati ibi
cos Sinos in tam viui & vegeti sint quam in mari, quin & permaneant, propagentur, & mensis inseruiant. Si
patriam etiam sunt fluuiatiles certarum regionum (quales sunt in Danubio Husones, &c.) ii possunt omni
transfere. loco, & cælo communes fieri. Hoc modo Harengæ, rhombi, soleæ, aselli, Gobii, Raie, conghi, squille,
canceri, concha, ostrea, & similia aquatilia ex mari, aut stagnis marinis possunt transferri, & ita curari,
vt gratissimo sint sapore, virtuteque & substantia alia quam exiccata illa, falsa, & aliter condita.

Num vno in loco? Imo omnibus. Erit & commoditas, facilimaque ratio pisces venales semper viuos,
& vegetos in longa tempora seruandi, quo sanius veniant in cibum, maiore copia, & viliori precio quo-
uis tempore sint præsto. Ecquid placet promissor? Minime falsamentariis: Apiciis & cupedinariis,
præsertim Ichthyophagis multum. Seminio transferri pisces aliquando in regiones peregrinas pos-
sunt. Mario, seu Huso incola Boristhenis, & Danubii à Marthia rege olim in viuaria Bohemia illatus est.
Sergius Orata ostrea ex mari in viuaria sua immisit in Baiano. Pisces Euripos maris in piscinas coege-
runt. Aldrouandus scribit Romanos auratarum seminia in lacus mediterraneos inuexisse. Num sic
possint & haleces, passeris, aselli, &c. incompetum est. Caput IV. Medicum iterum est: Vult
enim infœcundas fecundare, eisque pollicetur media singularia, & exoptata, modo inter personas
nulla sit antipathia. Quid? Num etiam exoletis, & emortuis vnus? Et his quoque siue matibus,
siue fœminis. Hic enim renouationis adminicula sunt accersenda, vt licet ætate graues, tamen viribus
sint iuueniles, possintque procreare. Sane si nouus sanguis & spiritus, cum animo & calore ex iuuenibus
fecundis in senilia corpora missus fuerit, aliquid spei esse possit, nisi fallit medicus. Quid inde commo-
di? Non tantum vt vterque renouata, quali arte Medea per herbas coctas, gignant; sed & pro arbitratu
masculus, vel femella concipiatur, & generetur: vt homo totus à primo conceptu fiat purior, melior, sanior,
minusque obnoxius affectionibus, morbis, peregrinisque cupiditatibus, ad quod media sumenda
sunt ab aliis fecundis (hausto sanguine ex fœmina pro fœminis, ex matibus robustis pro viris) vt ho-
mo nascatur corpore, & animo melior, & felicius, etiam vltra media conceptionum per rationes
præstantes, & media exoptata. Est & profusior promissus. Vt enim homo fiat artificiosus, Paracel-
sus etiam maiore vanitate scripsit; & vt degat sanus, Græci medici per suos sales; fratres de Rosea cruce
forte per lapidem philosophorum, qui & renouatorius est, obtineri posse putant. Sed ille noster
machinam, siue instrumentum fabricare potest, cuius ope partus ex vtero liberetur quando est lubitum

Steriles fœ- (præclara res pro virginibus imprægnatis, ne sit opus saltu hippocratico, aut phthoricis.) Cur
cundare. istud? Quia genethliaci fata pendere ex astrorum momentis & hora natiuitatis dicunt. Vt ergo nas-
catur infans optima constellatione, illud instrumentum efficere possit. Differri, vel accelerati partus
eodem valet. Sed num etiam fœcundas scit steriles reddere, vt fiant similes Gellix apud Martia-
lem, quæ colludere viris, sed non parere volebat? Quidni? Ignorata ea huc vsque ratio est, fitque
tantum medicaminibus tam vtiliter, & necessario quam necessaria sunt calidum, humidum, frigi-
dum, siccum, additio & subtractio suis temporibus desiderata. Quicumque ergo vit in opere ve-
nerio languet, & impotem se agnoscit, & quæ fœmina ignaue seruit libidini, ad hunc artificem
adesto. Alacriter lasciuire & hircire discent, siue à senectute sit impotentia, siue fœsino. Chymici
multa promittunt fiducia tincturæ suæ physicæ, & arcani antimonii tam pro longa vita, quam re-
nouatione. Sed exempla sunt tum rara, vt putentur nulla esse, cum & ipsi possessores arcanorum ta-
lum non sint senes. Alia renouatoria est Psalmi 103. quam Deus probauit in Abrahamo, Sara, Zaba-
ria, Eli-

Masculum masculus, vel femella concipiatur, & generetur: vt homo totus à primo conceptu fiat purior, melior, sanior,
vel femellam minusque obnoxius affectionibus, morbis, peregrinisque cupiditatibus, ad quod media sumenda
pro libitu sunt ab aliis fecundis (hausto sanguine ex fœmina pro fœminis, ex matibus robustis pro viris) vt ho-
concipere. mo nascatur corpore, & animo melior, & felicius, etiam vltra media conceptionum per rationes
præstantes, & media exoptata. Est & profusior promissus. Vt enim homo fiat artificiosus, Paracel-
sus etiam maiore vanitate scripsit; & vt degat sanus, Græci medici per suos sales; fratres de Rosea cruce
forte per lapidem philosophorum, qui & renouatorius est, obtineri posse putant. Sed ille noster
machinam, siue instrumentum fabricare potest, cuius ope partus ex vtero liberetur quando est lubitum

Conseruatio (præclara res pro virginibus imprægnatis, ne sit opus saltu hippocratico, aut phthoricis.) Cur
sanitatis. istud? Quia genethliaci fata pendere ex astrorum momentis & hora natiuitatis dicunt. Vt ergo nas-
catur infans optima constellatione, illud instrumentum efficere possit. Differri, vel accelerati partus
eodem valet. Sed num etiam fœcundas scit steriles reddere, vt fiant similes Gellix apud Martia-
lem, quæ colludere viris, sed non parere volebat? Quidni? Ignorata ea huc vsque ratio est, fitque
tantum medicaminibus tam vtiliter, & necessario quam necessaria sunt calidum, humidum, frigi-
dum, siccum, additio & subtractio suis temporibus desiderata. Quicumque ergo vit in opere ve-
nerio languet, & impotem se agnoscit, & quæ fœmina ignaue seruit libidini, ad hunc artificem
adesto. Alacriter lasciuire & hircire discent, siue à senectute sit impotentia, siue fœsino. Chymici
multa promittunt fiducia tincturæ suæ physicæ, & arcani antimonii tam pro longa vita, quam re-
nouatione. Sed exempla sunt tum rara, vt putentur nulla esse, cum & ipsi possessores arcanorum ta-
lum non sint senes. Alia renouatoria est Psalmi 103. quam Deus probauit in Abrahamo, Sara, Zaba-
ria, Eli-

Machina (præclara res pro virginibus imprægnatis, ne sit opus saltu hippocratico, aut phthoricis.) Cur
padhulca. istud? Quia genethliaci fata pendere ex astrorum momentis & hora natiuitatis dicunt. Vt ergo nas-
catur infans optima constellatione, illud instrumentum efficere possit. Differri, vel accelerati partus
eodem valet. Sed num etiam fœcundas scit steriles reddere, vt fiant similes Gellix apud Martia-
lem, quæ colludere viris, sed non parere volebat? Quidni? Ignorata ea huc vsque ratio est, fitque
tantum medicaminibus tam vtiliter, & necessario quam necessaria sunt calidum, humidum, frigi-
dum, siccum, additio & subtractio suis temporibus desiderata. Quicumque ergo vit in opere ve-
nerio languet, & impotem se agnoscit, & quæ fœmina ignaue seruit libidini, ad hunc artificem
adesto. Alacriter lasciuire & hircire discent, siue à senectute sit impotentia, siue fœsino. Chymici
multa promittunt fiducia tincturæ suæ physicæ, & arcani antimonii tam pro longa vita, quam re-
nouatione. Sed exempla sunt tum rara, vt putentur nulla esse, cum & ipsi possessores arcanorum ta-
lum non sint senes. Alia renouatoria est Psalmi 103. quam Deus probauit in Abrahamo, Sara, Zaba-
ria, Eli-

Fœcundas (præclara res pro virginibus imprægnatis, ne sit opus saltu hippocratico, aut phthoricis.) Cur
reddere ste- istud? Quia genethliaci fata pendere ex astrorum momentis & hora natiuitatis dicunt. Vt ergo nas-
riles. catur infans optima constellatione, illud instrumentum efficere possit. Differri, vel accelerati partus
eodem valet. Sed num etiam fœcundas scit steriles reddere, vt fiant similes Gellix apud Martia-
lem, quæ colludere viris, sed non parere volebat? Quidni? Ignorata ea huc vsque ratio est, fitque
tantum medicaminibus tam vtiliter, & necessario quam necessaria sunt calidum, humidum, frigi-
dum, siccum, additio & subtractio suis temporibus desiderata. Quicumque ergo vit in opere ve-
nerio languet, & impotem se agnoscit, & quæ fœmina ignaue seruit libidini, ad hunc artificem
adesto. Alacriter lasciuire & hircire discent, siue à senectute sit impotentia, siue fœsino. Chymici
multa promittunt fiducia tincturæ suæ physicæ, & arcani antimonii tam pro longa vita, quam re-
nouatione. Sed exempla sunt tum rara, vt putentur nulla esse, cum & ipsi possessores arcanorum ta-
lum non sint senes. Alia renouatoria est Psalmi 103. quam Deus probauit in Abrahamo, Sara, Zaba-
ria, Eli-

contra Henningum Scheunemanum I. 9

ria, Elisabetha, Hanna, Iosua, Calebo, &c. Hac qui fruitur, votorum fit compos. Emaciatos nouimus restitutos esse lacte ex mamillis iuencularum sucto, & calore vna cubantium: alios alia iuuerunt, etiam in sterilitate sanabili, Sed illa excedunt captum nostrum. Caput V. Hoc est χρῆμα πικρὸν, & nescio an tale ut etiam Guiberto persuadere possit. Nouit ostendere rationes veras, & constantes, quibus auri vel argenti facti infecti summa re vera multiplicentur, & sui duplum, triplumve producant ultra id, quod primo vel expositum est, vel in arca repositum, & hoc quotocunque numero. Hinc VERÆ diuitiæ, (at tu promissior eras pauperior Iro) pro se, & posteris permanentes. Si hæc ratio non vsurpatur, pro augmento tantum detrimentum, & decrementum est futurum, idque semper, & continuo. Si ante annos plures hoc compendium fuisset cognitum, proh quam diuites essemus? Societas rosea crucis thesauros habet indeficientes, quibus & regis Hispaniarum vectigalia Indica possit vincere, & alios principes ditare. Paracelsus alicubi tantum opum defodit, quantum nec tria regna possideant. Num ergo his est Fortunati crumena? Sed vix speranda est tanta pecuniarum copia, ut argentum præ auri multitudine & abundantia, sicut ætate florentis Salomonis in regno Solymitano, despiciatui habeatur. Noster tamen etiam quid amplius promittit, Est ratio qua pecunia absentes possint acquiri, & in solidum pro se & posteritate possideri. Num pie & honeste? Imo cum bona Dei gratia, fauore, benedictione, honore, fama integra, amplitudine dignitatis, & magnificentia. Vsuras tamen alias execramur, licet eis non perceptis damnum exurgat maius, Sunt & aliæ admonitiones & declarationes consideratione, & vltu dignæ, vtilisque & fructuosæ, lucrosæque hæcenus incognitæ: Et licet hæc incredibilia videantur, tamen sunt certa, & in expedito. Hæc de pecuniis. Videtur non stulte sapere. Nam nummi qui ante paucos annos valebant grossis 24. iam ascenderunt ad 31. cum dimidio. Hic in arca creuit pecunia, Possent & summates efficere ut vnicus grossus valeret decem. Ita egregie pecunia multiplicaretur. Incidebat suspicio de tinctura philosophorum in infinitum multiplicabili, At ille negabat Chrysopæan sapientum veram esse, quod qui eam maxime profiterentur, essent pauperes & infelices, Thesaurinella Paracelsi quæstionem explicat, nisi mali genii foret opus. Succurrit tamen physicum quid de variis magnetibus in micro- & macrocosmo. Crollius tantam attractiuam tribuit imaginationi cum fide naturali coniunctæ, ut per eam homo possit omnium, quæ velit, compos fieri. Alii proponunt magnetes auri & argenti raptores. Tales ergo iubeamus per mare nauigare, & magnetibus suis aurum, argentumque cum gemmis ex profundo trahere. Si per piratas licebit, onerabimur opibus. Quo modo vero Iudaici fœneratores, & eorum similes nummos multiplicent, adeo ut fuerit qui dixerit, se si vnicum grossum otiosum haberet in intra paucos annos (pone 20. vel 30.) posse centies mille aureorum lucrari, mihi est incognitum. Vidi rationes cuiusdam qui suadebat principibus ut omnium subditorum pecunias vacantes, & fœnoti datas ad se recipientes, expenderentque mercatoribus pro certa vsura, ex qua summa paulatim restitueretur moneta vilicre quidem at maiore valore. Collecta erant & alia consilia, quæ principes quidem pecuniosos efficere possint, sed subditos in pauperatē coniciere. Melius autem est principem imperare abundantibus, quam abundare ipsum. Caput VI. Quæ Mira artes ad Poliorcerica, & alia Martialia. Rogerius Barchon in mirabilibus suis modum proponit, quo tonitru naturali excitato hostes perterrificati in fugam vertantur, quale quis dicat illud esse quod Olaus de antro Smellen recitat. Crollius magus rationes ostendit per fiduciam & imaginationem, characteres, verba, & alia magica, quorum cumulum inuenite est in libris Paracelsi & Agoppæ: Et sunt qui putent Iudam Maccabaum hostes vicisse literis hebræis vexillo inscriptis, sicut Magnus Constantinus Labaro insignito cruce sibi in celo ostensa: alii fistulis, carminibus, sigillis; quidam armatura Martia & gladio admirandam contra inimicos vim ascribunt: noster promittit etiam grandiora, quæ in aliquot classes possunt distribui. I. Effigere tormenta noua & singularia pro vrbium, arcium, & castrorum muris, vallisque defendendis, quæ singula pilas, aut tela plura per extensionem lateralem simul explodant. II. Ex iisdem emittere tormenta cubica, quadrata, prismatica pro arbitratu, quæ validiorem impetum habeant quam globosa. III. Quod primarium & insperatum est, catapultæ hæc sunt in & ex muro ipso, seu muri materia iam ante parata, & congesta ad mœniorum extruccionem. IV. Tempus & negotium ad id requiritur exiguum, sumptusque quasi nulli, vel exigui momenti, cum eadem alias opera & sumptus fuissent in muri ædificationem, seu constructionem impendendi. V. Efficere ne veteres bombardæ rumpantur, vbi simul causa, cur, dum exploduntur, frangantur, explicatur. VI. Noua tormenta conflare, quæ minus crassa sint, & sumptuosa, aut ponderosa, possintque expeditius vehi, promoueri, & vsurpari, nec diffiliant à soni displodentis transitu, neque vi, & distensione pulueris pyriti. VII. Quælibet tormenta, siue recentia sint, siue vetera, eodem puluere incendiario fortius multo & longius eiaculari, quin & rectius, certius, & exactius, idque sine ruptura, scopum ferire. VIII. Ex cannis cylindricis cylindricas moles proflare vtilius, & maiori cum effectu. Possunt autem missilia longitudine arbitraria fieri in eadem matrice, seu forma, in qua machinæ ipsæ idque æque facile. Eadem in armamentariis pari, vel etiam maiori cæteris copia seruari possunt, id quod in vsu est necessarium, & exoptatum. IX. Eadem conueniunt manuarius sclopetis, seu bombardis enchiridiis, idque maiori cum commodo. X. Ratio exoptata, facilis, vtilis, qua aula principum, domus, mansio, cubiculum, etiam non munitum aliis presidiiis, possit reddi tutum ab accessu, inuasionē, insultu, impetu, & irruptione hostili, etiamsi plura agmina armata, & phalanges aduenerint, adueniant, aduentura sint. Arcebuntur enim perterrificati horrore panico (sicut Scilicet Bohemi metu castra imperii) percussis sternentur, interimentur, idque totum vel solus dux prout volet, peragere poterit, vel stipatus aliis in loco suo, & si libuerit, vel in lectulo manens, quouis tempore, noctu, die, tenebris, luce absque vlllo suo & suorum periculo, sine molestia, quasi per lusus. Ea arte defendi possunt & vrbes, arcisque

Emaciat.

De augenda pecunia.

Thesauri Paracelsi.

Ratio dicendi principes.

Mirabilia Rogerii Barchonis

contra hostes.

Noua tormenta.

Contra tormentorum rupturas.

Incredibilis defensio aedium.

arcesque & alia domicilia. (Crediderim hoc de diuino angelicoque præsidio. *Turris enim fortis nomen Domini*, qui & spiritu emisso omnes hostes in fugam vertere, & prosternere potest, aut etiam excecitate ne Lothi ianuam possint inuenire, aut Samaritanam regionem agnoscere. De humana vero arte narrantur impossibilia. Magis autem dæmoniacis non semper permittuntur quæ volunt, & facile est *magica magicis soluere*.) X I. Equum tam robustum reddere vt geminatis viribus in hostem feratur, & duplo plus valeat. X I I. Efficere vt equites quinquaginta plus possint quam centum, & quingenti æquent vires armatorum mille. X I I I. Vt eques insidens equo omnia commodius, & rectius agat, proque libitu melius perficiat, eaque omnia ratione expedita, facilima, & ad vsum commodissima, cum & alias, licet rarissime, per ignorantiam minus perfecte idem sit

Equum robustum facere.

Equites inuictos præstare.

Equos facile alere.

Facile domare.

Equitem ab equo non posse detrahi, nec capi.

Europam liberare.

vsurparum. X I V. Est medium quoddam aliud æque, cito, & ex sese practicabile, quo equi commodius, rectiusque viuere, & conuenientibus frui necessariaque peragere, & in labore durare queant. X V. Vt caballi suis rectoribus sint obsequentiores, & ad nutus pro necessitate faciles, minimeque effrenes & feroces. X V I. Vt eques equo tam pertinaciter, firmiterque insideat, vt inde nec detrahi, nec detrudi, nec decidere quacunque occasione obuiente valeat: Et tamen eques ipse pro se quando vult ex equo possit descendere, iterumque in eum se recipere, quoties & quamdiu placuerit. X V I I. Ne seu hostis, seu alius prehenso freno equum possit retinere, aut capere equitem tanquam mancipium, nec cum equo abducere captiuum, aut interficere: id quod mediis compendiosis, præsentibusque & factu facilimis peragitur. X V I I I. *Europa ab hoste Turca, & aliis analytica, semestrisque liberatio & restitutio in integrum, si satis ante prospectum fuerit de mediis, seu adminiculis necessariis, & agantur quæ in hunc vsum agi possunt.* X I X. Id fieri possit sine machinis muralibus, & aliis tormentis quibuscunque, cum alias machinæ & tormentaria suppellex sint ad vehendum difficiles & sumtuosæ, valdeque impeditæ, quin & alicubi hæreant, & rebus præclare gerendis moram afferant, ne tantum, quantum speratur, obtineri queat, & rarissime res ad votum succedant. Id autem perfici potest sine mediis hucusque vsurpatis. Offeruntur & alia plura varii generis artificia & stratagemata. Vide *Panopliam Burgo grauij, Rogerium de mirabili artu & natura potestate, Paracelsum de archidoxi magica, & de mysterijs vermium* cap. 3. & 4. vbi de verbis, characteribus, sigillis, imaginibus in charta virginea, laminis metallicis, Gemahæis, carniolo, caphura, &c. Lege & *Corneliana, & Tritemiana, cum Crollianis, Artepianis, & similibus.* Inuenies stulticiarum, vanitatum, & impietatum magicarum plus satis, vt & in libellis *secretorum VVeckeri, Mizaldi, I. B. Portæ, Alberti, & aliorum, qui mirifica & diabolica, aut præstigiola scribere magis voluerunt, quam vera, licita, & honesta.* Nescio an societas de Rosea cruce similes artes sit profellara. Subolet enim quid, cum scribat *suum domicilium à nullo inuentum iri*, & si quis velit insidiari Theauris, ipsum hoc facturum cum magno suo damno. Discimus nimirum hinc in quæ secula seruati simus, & quibus machinis bonæ artes oppugnentur. Nuper Paracelsista *Scheunemanus* similia deliramenta ex Paracelso repetiuit, stulte persuasus quendam *Seyrum agrotantem ab astante robusto iuvene vim & natura robur attraxisse per imaginationem, ita vt sensus, cogitationes, & animus ipse in illum sit translatus.* Si quid tale contigit ex aliis potius quam his causis euenit. Si enim est naturale, cur tot medicinas quotidie interpolles excogitant Paracelsici? An nullus inuenitur qui tam fixas habeat cogitationes? *De fide miraculosa garrunt inaniter.* Ea donum Dei singulare est, nec cedit in detrimentum proximi quasi vt tu valeas, alterum ægrotare, aut interire necesse sit. Neque enim verum est, quod sine alterius damno aut incommodo prioris commodum isto modo contingere possit, quod & fateri coguntur de vsu radicis *Chamæleontis nigri.* Cur autem robustus non potius restitit attractoriæ ægrotantis imbecillioris? *Cur non vt Theamedes proflauit? Confirmatur autem mendacium mendacio.* Nam vt probetur imaginatoriæ fortitudo, producitur *pauo*, qui ex appetitu serpentis imaginando intra se serpentem gignat. *Quis hoc hominibus dixit? Crediderim potius equas Hispanas Zephyrias desiderio conceptus imaginando ex Zephyro vento (equo potius) concipere quam pauum serpentes.*

Paracelsus in Tom. 6. Sibi de Vita longa.

Fides naturalis miraculosa.

Carlina.

Pauo imaginans sibi serpentem.

CAPVT V.

Quo consilio conscriptum sit arcanorum Syntagma, & quid circa id euenerit.

CVR plenum difficultatis & laboris onus illud Alchymix in artis methodicæ formam redigendæ susciperem, viribus bene perpensis, & consilio artificum partim publicis epistolis, partim priuatis scriptis quæsito, hoc erat propositum potissimum, vt, *quæ scientia improborum hominum, & impostorum, maxime Paracelsistarum, pessime audiret, deterfis maculis sua puritati & integritati restitueretur, possetque inter scelera & virtutes discerni.* Noueram id tentatum esse à *Gebro, Thurneiser, Pantheo, & aliis; sed fere particulariter tantum, minusque scientificæ, quod methodus artium vniuersalis requirebat.* Nolo de re ipsa multum dicere. Est opus in manibus eruditorum. Tantum mihi per Dei gratiam tribuo, quantum per illud possum, licet *Scheunemanus, Cramanus, & alii Paracelsistæ* valde leuiter de eo sentiant, & scribant, qui tamen neque me erudire, neque meliora in publicum dare possunt. Declarabam axiomata exemplis summorum artificum. Falsa enim est opinio *Scheunemani* putantis philosophum sua experimenta proponere debere, & non farraginem ex aliorum Commentariis facere, neque de perplexe editis mysteriis diuinationes in publicum dare.

Coniectura de formulis hermetico-rum.

contra Henningum Scheunemanum I. II

date. Est quidem & illud præclarum si quis sua industria inueniat vtilia, & eximia, inuenta que sincere cum filiis doctrinæ communicet: sed qui artem informat, & non vnius ætatis vel artificis historiam complectitur, sed omnium temporum, is cogitur sapientum experimenta colligere, & præcepta secundum ea constituere. Dolent Paracelsici se possessione, & dominio nobilissimæ artis excussos esse, & principem suum de monarchia deiectum, seque ad leges scholasticas renocari, quarum sunt impatientissimi. Ideo & in Doctores Scholasticos, quos *Crollius Athenienses* vocat, acerbè inuehuntur, & vincula omnia dirumpere cupiunt, vt libere & pro arbitrato quiduis ex quouis facere, & diuendere pro quouis, idque semper nouis inuentis, quibus alter alterum subuertere, & de gradu deicere satagit sine vllius iudicio & interpellatione queant. Quam enim male habuit *Ambaldum* suam panaceam iudicaram esse? Quam ringitur & furit *Scheunemanus* suum antimonium, præcipitatum veneris, & halinitrum in lucem producta fuisse? Quam insaniet si videbit *hygian argenteam* deprehensam esse *Mercurium dulcem*, ex *Quercetano* in *Syn- tagmate nostro explicatum*, quanquam & alii eandem medicinam in publicum dederint? Philosophi volunt esse, & philosophiam methodicam habent nullam. Gariunt de sulphure, mercurio, sale, & parabolis varie ludunt, tanquam oracula essent, quæ quisque delirus, aut ebrus effudit, aut etiam per febrim somniavit, vel transcripsit ex *Paracelsi deliramentis*. Mihi exprobrant artificiorum collectiones ex magistorum sapientum commentariis. Cum *Scheunemanus* eorum per *Paracelsum* in suam pestilentiam transfert, nullum est probum: scilicet: Ego sur vocor, quia experimenta & artificia ex Gebro, *Lulio*, *Euonymo*, *Andernaco*, ipsoque *Paracelso*, & *Paracelsis*, aliisque multis cum autorum nominibus reposui. At *Scheunemanus* sur non est, cum pestem *Paracelsi* cum placitis eius repetiuit, & medicinas ab aliis proditas sine eorum nominibus tanquam suas vendit: SCILICET. Quando tandem prodibit *ROTA illa mirifica, & Harmonia*, quam iactitant ad constituendam vniuersam philosophiam & medicinam contra peripatericos & dogmaticos medicos? Sed quod ad *Syntagma nostrum* attinet, cum plane monstruosum fuisset, singula, omniaque, quæ passim extant exempla, aut etiam seu ex latebris postea protracta sunt, seu recens inuenta, in compendium congerere, cui breuitas præceptorum, & pauca exempla sunt satis, & tamen studiosi desiderarent multa, quædam etiam sic essent edita, vt vix, vel non intelligerentur ab incipientibus, dareturque erroribus multis occasio (nam *Paracelsici* obscuritate traditorum pro se viebantur, volebatque hic hanc sententiam esse, alius aliam, vt sic perplexitas populum auersura impostorum nequitia præsidio esset) consilium iniui non tantam commentandi in artem, sed & arcana scripta, impressa, ab amicis accepta, comperta coordinata in nouum volumen conicere, atque ita seorsim studiis filiorum doctrina communicare. Contigit hic quorundam difficultatem vinci vix potuisse. Itaque collatione & coniectura fuit opus, quam dum fideliter recito & propono candide, iterum offendo nebulones illos, qui dicuntur *Paracelsista*. Ab alia parte accusor quasi meâ instructio rudissimi istius asini ex grege *Paracelsi* inseruierit, & gladium contra me præbuerit. Quod enim isti nunquam intellexerunt, id me explicatore didicerunt. Sed non omittendum est bonum propter malos. Si ipsi didicerunt ex me interprete, etiam nostri discant, poteruntque istos fucos eo melius iudicare. Alia ex parte rigidos *Galenicos* turbauit. Ideo *Nicolaus Guibertus Lotharingus* ex *Paracelsista* demente *Galenicus* stultus factus, adeo in me sæuiit, vt res careat exemplo. Ego vero mea synceritate & bonitate causæ fretus per Dei gratiam hæcenus restiti hostibus, & deinceps quoque, si vita prorogabitur, resistam, vt omnes intelligant me veritatis studiosum fuisse, & meam alchymiam, quam Deo benedicente, conscripsi posse defendere. Minutantur mihi ex tenebris nescio quibus nonnulli sapientuli. Sed si in publicam lucem progressi fuerint, quales sint, iudicare poterimus.

Paracelsista- rum erga Li- bauium odiū quia fallacia isferum iam iudicari pos- sunt.

Hygia Scheu- nemani cru- da.

Oracula pa- racelsistarū somnia vel furta.

Libauius nō rurgidis pa- racelsistis scribit, sed studiosis.

Coniectura Libauii.

Crudi Galē- niste offensi.

Latentes hostes.

C A P V T V I.

De iunioris Cramani intemperitiis.

QVI D cum *Cramano seniore* in *Galenicos* inuecto actum sit *Antigramania prima*, & secunda satis docent. Ille *Satyra* improba scripta tandem nihil aliud ponit, quam anicularum delirantium, & canum latrantium more verba contumeliosa spargere. In locum eius successit filius, quem ego quidem num aliquid esset ignorabam, & si sciuissem aliquid esse, melius ramen de eo sperassem, quam de patris acerbitate, qui ex *Euangelico* predicatore *paracelsicus* factus, non putauit se emergere posse, nisi *Galenicis* suppressis, qui tamen cum ipse petierit, superiunt. Mali corui malus iste pulvis vt primum nactus est prelum, in vinum nobilem, clarissimum, & doctissimum *Laurentium Hoffmannum* ciuem & medicum *Hallensem* in *Saxonia* stimulum acuit, idque cum mea quoque nota, & *Alchymici* operis reprehensione, quasi *caminum calcarium* ex publico ridicule in meas annotationes seu commentationes Chymicas transtulisset, quanquam Chymia calcæ vulgari carere non possit, & si Chymicas ipse nolit efficere, ramen non ignorare modum, & sceualian, sit pulchrum. Intem artificiosiora & elaboratiora si quis protulerit, ei gratias agere parati sumus. Sed ille coruius pulvis ita gladiatoriam ad me affectat viam, quem ego non dignum iudico, cum quo vel cacula meus certet. Tantum repono epistolam, quam ad nobilem medicum *Laurentium Auleandrum* ante annum dabam, quam *Philippus* ipsius flagello *antigramannico* adiecit. Ea sic habet:

Craman iu- nior paracel- sista nondū coctus.

12 Defensio Syntagmatis arcan. chym.

CLARISSIMO, DOCTISSIMOQUE VIRO
Dn. Laurentio Hofmanno Philos. & Med. Doctori ex-
cellenti, Chymico Hermetico peritissimo D.
Sympatriotæ & amico

Andreas Libavius M. D. S. P.

X tuis literis, Vir clarissime, Sympatriota dilectissime, nobilissimeque, postredie Id. Augusti Iuliani mihi redditis intellexi, novum quendam alastorem ex vinebrosis Paracelsi fuliginosisque nec minus venenatis, & mordacibus furnulis in lucem prorepsisse, Georgium Craman, mali corui malum ovum, peiorem ex ovo pullum, qui suam scriptioem à calumnia, & viuperijs summorum philosophorum & medicorum exorditur, nec contentus in hodiernos inuectum esse, ipsum quoque omnium philosophorum principem Aristotelem per tot secula in philosophia summum, famosa nominis corruptione ad exemplum magistri sui Paracelsi traducit. Ego mulcam illam furibundam (vestrum, Asilum, aut Tabanum vocant) non curo. Heroicum enim cum Macedone Alexandro esse puto, cum omnibus benefeceris publice, adeo nullam referre gratiam, ut etiam calumniis & conuitiis, quibus non solent moueri viri fortes, impetaris. Quid quælo nos possemus scribere in hominem turpius, quam quod ipse in seipsum? Quis Apelles ipsum artificiosius depinxerit, quam ipse seipsum suo penicillo? Bacche bacchanti, inquit ipse, si velis aduersariet, ex insana in seniore facias: seriet sapius. Id nobis ab ipso eueniet, si velimus calamum in eum stringere. Sine canem rabidum latrare, & furere. Sua ipsius tabie conficietur. Legum vinculis coercenda ista petulantia erat, nisi dormirent leges, ut ob id quilibet scurra sibi licentiam in viros bonos debacchandi summat, & Typographia non vereantur satyri as eiusmodi inuectiuas publicè typis excudere, & passim spargere, quali magnæ, præclaræque laudis sit virorum illustrium ludibria circumferre, & quam vitioso animo lis, turpique lucro inhies, omnibus manifestum facere. Ignorabam antehac Cramanus ille essetne aliquid, an nihil. Itaque nuper interrogatus nollemne Cramanum, de sene respondebam, de alio nescire me dicebam. Adeone dementem esse, ut in eos furoris sui vim euomat, à quibus nunquam est cognitus, nec vilo vel verbulo, vel factò læsus, idque non scribendo contra sententiam aliquam, sed iniuria nominis? Maledicta & dedecora sui noscat cui volupe est alios maledictis incessere. Miror à patre degenerasse. Ille omnem rabiei atrocissimæ vim conuertebat in Galenum, & Galenicis, eorumque principia villicabat: hic spurios Galenicis lacerat, quasi genuinum parceret. At qui sunt spurii? qui genuini? Proculdubio suo exemplo ymnos voluit ostendere. At quales homines, qui Hippocratis & Galeni humoribus, & qualitatibus, sicut & peripatetici, in principijs sunt infesti? Iactitat suas excursiones ad aliquot millitaria, non considerans illas sæpe temeritate potius fieri, quam consilio prudente. Solent enim plerique fastidire nota, & peregrina, quæ audiunt ab aliquo minus circumspècto prædicati, quæque cum ambitiosissimis commendationum ampullis offeruntur, appetere, nec raro odio presentium seu medicorum, seu medicinarum exotericos accersere, peioraque melioribus domesticis anteferre. Is morbus temporum vltimorum est, de quo & Paulus in 2. Tim. 4. 3. scripsit, fore tempus cum sanam doctrinam (in Theologia, Philosophia, Medicina, adeoque omnibus scientiis) homines non sint sustenturi, sed ad sua desideria sibi Doctores lecturi, quod aurium (& animi, malique iudicii) quodam pruritu correpti fuerint. Sed & alias Omne nouum carum est, vilescit quotidianum. Qui sapiunt, non facile mutant medicos fidei & notitie explorata. Neque enim fieri potest, ut momentaneus ex peregrino medicus naturam patientis vno atque altero die inuestiget, & cognoscat, quod tamen ad bene medendum adeo requiritur, ut ad sanandum sufficiens non sit, qui non est in cognitione sapiens. Non est laus magna, quam habet ille cum agyrtis, seu circumforaneis, iudais, Theriacopolis, myropolis, erronibus A. gyptiis, vagantibus scholasticis, & mendicis communem. Est Schmalcaldia faber cultrarius, rarus in suo camino. Is in sat distra Franconie loca medicinæ causa, quam aiunt didicisse à quodam pharmacopola à quo etiam formulas remediorum à peritis medicis scriptas, collectasque accepit, deuehitur equis, quadrigis certatim. Vix enim domum redit, quin literas, & equos novos non ab vno nobili inueniat. At est & manet Macharopæus illiteratus, qui & forruiro sanationes, temereque aggreditur, & aliquid de morbis deblaterat, quod vel vetula aliqua similiter posset, tamen & occultiore suggestore vti dicatur. Meliorne est fortuna, & iactantia Cramani, quam istius? Nos in Itatione nostra persistentes, & officijs demandatis constanter perfungentes irridet fatuus, quasi melior sit vagi hominis conditio, quam medici singulari iudicio selecti, & in auxilium principibus, & ciuitatibus conducti. Dignius est oraculum, ad quod suam sedem seruans à multis confluitur, eo quod ad extera loca delatum cogitur hospitem voluntatibus obsequi, & non raro etiam indignissimorum sordida tuguria subire. Illud quiescendo pluribus consulit sapienter (sedendo non vagando anima sit sapiens) hoc laboriosum est, & aliena ope indiget, cogiturque multa pericula itinerum experiri, & molestias non paucas pro sordida mercede deuorare. Patriam iuuare Hippocrates liberaliter medendo malebat, quam spe & promissis maximarum opum ad regem Artaxerxen se conferte. Qui opinionem populari multitudinis imperitæ fit notus, & ea persuasione accersitur ad vnum atque alterum peregre decumbentem, animo, iudicio, corpore male affectum, si de hoc gloriatur, non probat suam scientiam & artem esse præstantiorem eorum industria & peritia qui in sua ciuitate manentes consulentibus ciuibus, & peregrinis consilia dant, & oracula publicant. Aliquoties ut malum Cuculum decet, in

Vocas Nar-
ristotelem il-
le pullus cor-
uinus six
heri gena-
tus.

Fiscales dor-
minant ubiq;
in re litera-
ria.

Cramani
excursiones.

Mutationes
medicorum
periculosæ.

Doctor
Messer-
schmidt von
Schmal-
talden. N.

professores scholarum & ludimagistros, quos vulpes scholasticas vocat, est iniurius. At horum opera adhuc indiget, non tantum Academicorum & Gymnasticorum dico, sed & triuialium, quorum ferulis manum subdere adhuc tenetur. Si quid literarum scit, ab his didicit: Si quid adhuc discendum est, id ab eis expectare debet, & sane non paruum hoc est. *Adeo enim prauam & corruptam emisit scripturam, ut vix multis sententiarum verberibus, & ferularum plagis, sicut & Scheunemannus similis fecit homuncio, possit corrigi.* In rebus autem & diuinijs. Nulla schola adhuc magis vterque indiget, quam in qua virgii caduntur mali Grammatici. Gymnasium illustrissimum P. R. Ducum Saxonie Coburgi apertum, cuius ego legitima vocatione & functione sum Director constitutus, tales beans non admittit, sed abigit ad subbellia puerilia, & ferulas triuiales. In his asinus iste discat latine prius quam doctis viris se opponat. Qua fiducia se MEDICVM, & quidem VTRIVSQUE MEDICINÆ & Philo-
 sophiæ Doctorem iactet, non video, nisi forte ea, qua alicubi & barbitonfores & cultrarii, & circumforanei audiunt medici, & qua pater ipsius deserta Euangelica statione Paracelsicus decollor, & impostor, bonorumque criminator, & persecutor verorum medicorum est factus, cuius opera, si qui sunt vsu, suæ valetudinis causa ex opinione vulgi sunt vsu, non quod existimatione & dignitate aliquem esse censerent. Itaque & Riolanus eum ex virtutibus descripsit. Verum per me sit qui est. Tibi si placebit cum stercore isto luctari, & picem tam sordidam, fuliginosamque tangere, experieris fortasse aliquam pollutionem. Quid enim impudertius, & scdus est istis harpyi? Veruntamen non grandi spongia tibi erit ad maculas detergendas opus. Qua leuitate enim sunt illitæ, ea statim euanescent, & redeunt in suum autorem. Quis quæso sapientum est, qui tales maculatores magni æstimat? Hostes nostri rictum diducunt, cum criminationes legunt; sed ad sanam mentem, cum redeunt, damnant ipsi. Philosophico animo scripsisti TE MECVM CENŒTES A TALIBVS SVRRIS velle vituperari quam laudari. Id enim decretum est sapientum: *Nebulonum sed malorum laudem esse vituperium, & vituperium laudem.* Vituperant enim nequissimi sui dissimilimos, eosque odio infestant: simillimos autem hoc est æque nequissimos, vel non multum dispares laudant. Vera enim laudes & vituperia nascuntur ex virtutibus & vitijs quidem; sed sæpe ista permutantur, & qui moribus, studiisque conueniunt se mutuo laudant, non conuenientes improbant, & criminantur. Quod de Bisterfeldio mihi in demonstratione Aristotelica aduersato narrat, quid hoc ad medicinam? Scire debet homo fatuus pridem responsum esse, & Bisterfeldium quæsiisse. Quid enim opus erat nos de logica quæstione capitaliter digladiari, & odia & avaritia fouere? Eadem virulentia mihi Scheunemannus obiicit silentium ad rescriptum Goclenii, quod ego nondum vidi, nec scivi hætenus responderitne aliquid, an nihil. Erat pugna de analogia & nonnullis alijs. Iudicent inter nos eruditi. Neque enim nostrum est ad mortem vsque depugnare, aut vetularum attopolidum more conuitijs ad lassitudinem certare. *Quicumque vitio vertit Philosophis, quod re semel, iterumque agitata quiescant, ille ignorat morem sapientum, & se insanire verborum pugnis liquido contestatur.* Quid enim dici potest, cui non opponi verba, ut in Concilio Nicano vbi Syllogismis contra Philosophum agebatur? Is nulla disputatione victus, manus dabat spiritui. Qui nos sumus, qui volumus spiritus regimen, & virtutem anteuertere? Illi ipsi qui in aperto nobis contradicunt, conuicti à veritate in sua conscientia astipulantur. Pudorem superare non possunt, & sunt homines malitiosi, qui semper ignem gladio fodiant, & irritent quietos, id quod non dubito euenisse Nicolao Guiberto Lotharingo, qui cum ante annos vndecim contra transmutoriam Chymicam scripsisset, & tum mos viros pessime cum ipso magisterio tractasset, ei tunc temporis occurri vti decuit. Siluit decem annos. Tandem, opinor, Ghesuitarum stimulis tanquam æstro percitus adeo rabiose, furioseque proruit in publicum, ut ne diabolum quidem putem deteriora euomere, & atrocius insanite conuitijs posse. Quis senem hunc excitauit alius, nisi furiarum vna? Legisti proculdubio diabolicam, & sceleratam eius inactiuam, quam apologiam vocat, cum tractatibus de interitu Alchymix. Ne causam deseruisse videar, præsertim cum nouis argumentis vti se sibi persuadeat, respondendum fuit, ut & Scheunemanni insanix priuatim, & publice in me effusa occutrendum. Videbis egregium par nebulonum, quorum vnus ex rigida Galenia, alter ex Paracelsia æque in me insanit. Sed vincet, Deo protegente, veritas, & vterque apud omnes bonos confundetur. *Miserum genus hominum, quod cum suo dedecore aliorum famam arrodit, & opprimere studet.* Habent ineptum vulgus & Versifices quosdam astipulatores, qui scelerata sua ora, & calamos in viros magnos stringunt. Sed finis eorum penitentia est, & ignominia, uti hætenus omnia mundi exempla sunt contestata. Non quidem ego istorum nequitiam multum curauerim: Veruntamen publicæ rei interesse iudicant sapientes, vitia & vitiosos homines innotescere. Quid enim tum postea si ogganniunt? Mihi fuit etiam cum Parisianis certamen, qui nondum perspecta Chymiatorum differentia nimium in alterum extremum inclinabant. Sed arbitror iam pacatos esse. Ut amplius & luce meridiana clarius pateat, neque veterem philosophiam & medicinam, nisi qua sacris principijs & comprobata veritati aduersantur, abominandas esse, neque Chymiam genuinam negligendam, explodendamque, iterum accingor armis quam Veteranus, qui iam rude erat donandus. Dum autem inter aduersos fluctus medius feror, & ab vna parte legitimam Chymiatricam contra impostoriam Paracelsicam adfero, ab altera rigidos Galenistas mitigare studeo, euenit ut ictus ab vtroque latere excipiam, Sed in bona causa bene est sperandum. Vtinam cæteri quoque sapientes tuo exemplo excitati seni fatiscenti succurrerent, & communibus armis contra aduersarios pugnarent. Breui desineret iniquitas, & non omnia pene oppida impostoribus Paracelsistis paterent. Si vixero, & Deus me adiuuerit, non desinam & vera, synceraque profiteri, & falsa, spuriaque redarguere, & eradicare. Tu viue & vale pan-

Vulpecula scholastica Heideri omnibus literatu conuenit, etiamsi principes sint. Gymnas. Coburgic.

Aliquibus volupe est legere conuitia innocentium.

Bisterfeldius Goclenius.

Versifices improbi.

fragrat, & æstuat. Crematur tandem calx ad albedinem, & abluitur stillatitia dulci. Si placet, prius regulus, aut stella confletur, & ex his diaphoreticum concinetur. *Tertius pulvis* videtur mercurius quidam vitæ esse ex glaciato liquore per spiritum, aut liquorem sulphuris præcipitatus, reuerberatusque & fixus. *Globulum metallicum* loco suppositorii (potest ex Regulo fieri, aut vitro stibii, aut calce plumbi viuificata, &c.) videre possis. *Si enim vera est illa attractrix purgantium Hippocratica, recte in anum intruduntur medicamenta*, vt ad locum secretionis per familiaritatem naturæ alliciantur. Sed hæc valeant. Hactenus verba Syntagmatis. Fateor me *deceptum fuisse in yaccu citrini*, pro flauo *culinario ministro*, hoc est, sulphure communi. Typographus errauit scribendo gelbe Küche / pro gelben Küche Jung. Doleo vero me impostori isti areanum maius tribuisse quam dignus erat. Nostri seplasiarum & aniculæ cum barbitonforibus vocant *lapidem Brunii, Breunstein*. Paracelsistæ *prunellam minerali*. Lapis hic qui conficitur, pluribus exemplis pag. 292. & seq. docetur, de quo & infra in castigatoriis epistolis. In *Artemisia* errauerim an non, ignoro. *Scheuneman* de me triumphat, & videri non vult proditus. Quantum autem asse qui possum, per *Artemisiam*, idem est, quod **PER ARTEM**. Sed res non est magni momenti. Pro *Borace* ille fatuus posuit *Bunicum Baurach*. Verum vt iudicari res tota possit, & mores Paracelsistarum pateant, Epitomen istius pestilentis tractatus exhibeo bona fide.

C A P V T V I I I.

Epitome, seu breuis translatio tractatus Scheunemani de peste astrali curanda.

SECTIO I. Qui se vult præseruare à *Saturnali afflatu* isto, post auxilium diuinum debet se ab omnibus *mercurialibus & Archenicalibus* bene purgare, id quod non potest fieri cum *medicinis vegetabilibus* præparatis de foliis Senæ, Rhabarbaro, Turbit, Colocyntide, Scammonio, cum nullam communionem, seu familiaritatem, neque virtutem magneticam id *minerale excrementum* attrahendi habeant: verum hoc perficit *solus omnium planetarum supremus iudex, & rex mercurius solis* appellatus, at paucis notus, *quando ex suo competente voluptuoso serino aquæ lauatro, seu balneo recte calfactus, exiccatus, egressus est: Kibur ipsi preciosissimam vestem, rubrum, coccinum dictam, quam Tartarhan albis pennis olorinis subduxit, induit: ipse vbi se locauerit in summa cælorum fenestra, habet potestatem regendi omnium planetarum impressiones. Vbi id arsenicale subiectum adhuc ante inuasionem huius morbi, per nominatum iudicem, & regem de medio sublatum fuerit, tunc radius venenatus & saturnalis non facile humidum radicale, balsamum vitæ potest incendere. Huius generatio fit hoc modo.*

Lothor Vitæ Grammatica non fidiat. Sunt enim Scheunemanno opriminum, si abest ludimagister, aut poetastor aliqui.

SECTIO II. *Influentia Saturnina virulenta suis astralibus, & mercurialibus radiis reuerberat salem in chylo, excrementis, & nutrimentis iacentem, & immixtum: qui sal, quando in dicto chylo, excrementis, & nutrimentis copiose inuenitur, & solidis partibus, vt fuligo camino adhæret, & per dictam astralem reuerberationem, aut etiam, vt id experientia testatur, obstupescatione, vel perterrefactione, timore, vel ira incalescit, incendit eum sulphur prædictis contentis inhærens: quod si non statim ordinariis mediis extinguitur, & euacuatur, incendit etiam nobile sulphur mobile vitæ in corde contentum, verum humidum radicale, & balsamum vitæ, cuius flamma solidas partes colliquat, adurit, & exiccatur, vnde cita mors, vt & per suam ipsius consumptionem, & extinctionem necessario sequitur: vt id ego copiosius in meo tractatu de morbo mercuriali ostendi.*

Modus generationis per stis astralis.

SECT. III. Quo modo astralis pestis sit curanda. Cum *arsenicale venenum principio in chylo excrementis & nutrimentis se augmentet, debet statim, quando ictus reuerberationis seu inualio per frigus, calorem, tremorem, dolorem capitis, vel puncturas laterum percipitur, per Artemisiam apud mire pulchram Venerem sub viridi tencorio ex toto niuis instar candidæ vestitam, quæ senem Saturnum & excandefactum Martem bene sciunt placare, auxilium & consilium queri, donum & munus Veneris, vomitiuum puluisculum arte Chymica astraliter præparatum, in haustulo aquæ oxalidæ assumi, id quod infectum chylum per vomitum aufert: Simul etiam rotundos globulos ex salubri minerali, quod per proprietatem suam sympathicam mercuriale & archenicale venenum attrahit, vt experientia in macrocosmo dat, in rectum intestinum immittat quis, hoc sine omni debilitatione incensa venenata putrida excrementa in magna copia, quod vix credere possit imperitus, expellit. Hoc medicamentum operationem suam absoluit dimidia hora.*

Morb. mercurialis stagiosus

Curatio.

Vomituum. Alii vitrum stibii præbuerunt.

Suppositorium.

Incredibilia copia stercoreum. Hydroscum.

SECT. IV. Post hæc è vestigio, cum fortasse iam sulphur mobile in corde contentum verum humidum radicale & vitæ balsamum sit accensum, debet niueus puluisculus, quem *pater aris* (Erbvatter) *TARBASON* sine magna intercessione Baurach) bunici ex clauso suo thesaurario non promit, nisi videat fumum validum, & incendium irati martis, assumi in haustulo *equæ acidæ*, & bene sudari. Hic imber incensum humidum radicale restinguit, & mumiam balsamicam resocillas.

Sudor est imber internus calorem restinguit. Roboratio per externa & cibo.

SECT. V. Cum sic bene est sudatum, arteriæ aquis roborantibus, & puluillis confortantibus sumendi, & regioni cordis imponi debet bona *Tyriaca*, & natura roborari efficace iusculo, & cibus facilis digestionis.

Diuraticum. Bona.

SECT. VI. Hoc diligenter peracto tertius puluisculus, verum diureticum astrale & fixum *fezinius halcyon* à flauo *vaccii iunore Cribiti* appellatus, deplumatus, intus, & foris bene assatus, & totus fixus, qui reliquias per vrinas educit, & calidas impressiones refrigerat, in mediocri (*Zimlicher*) quantitate liquoris diuretici pro siti ad satietatem assumatur.

16 Defensio Syntagmatis arcan. Chym.

Vena sectio. Sect. VII. Quæ sequuntur, de vena sectione agunt; quod si persona sit plethorica sanguis, quam paucus sit mittendus, aut pro re nata scarificandum. Additur omnia ista media posse vsurpari, vt primum quatuor horæ à primo insultu finiuntur. Proponuntur & confortantia; vt: *Citrones*, Granata, succus violarum, Nymphaeæ, citria condita, cortices pomorum arantiorum conditæ: Rad. fœniculi, Endiuæ, Eryngii, lactucæ Hispanicæ, & alia refrigerantia in satis bona copia, Item cibi & iuscula confortantia. Si tunc somnus vrgeret, dicitur posse permitti duabus horis, qui tamen prohibendus dum vsurpantur medicinæ, quia multum dormire sit nocentius quam vigilare.

Confortantia Galenica. *Somnus.* Sect. VIII. Post horas XII. à sumpto sudorifico, denuo sumendus est puluisculus hydroticus, & diæta similiter procuranda in cibo & potu: item adhibenda confortantia, idque tertio, quarto, quinto, quantum vires patiuntur cohobandum (repetendum.)

Sudorificum secundum. Sect. IX. De apostematibus & signis mouet ea esse maturanda citius, melius. Quod si celerius auxilium sit necessarium, apud se inueniri ait causticum, quod sine omni dolore curem in circ. umferentia aperiat vna hora, quo facto emplastrum maturatiuum, & atr. actiuum statim imponendum, & secunda hora mutandum. Eo caustico fonticulos quoque fieri posse absque omni dolore, qui singulariter præseruare possint à veneno pestilente, vt id omnes sanioris mentis medici obseruauerint, & contententur.

Paracelsi hæc sunt pestos circa emunctoria. Hæc est *Affenlebens* medici *Scheunemani* pestis curatio, dissentiens à prioribus duobus scriptis item de peste editis. Quomodo autem in Galenica, & momum incarnatum diabolum, & c. debacchetur, indignum relatu iudicauit, præsertim cum in contentione de istis sat verbum sit faciendum. Quoniam autem Paracelsista ille pestilentialis non potuit contentus esse Syntagmatis annotatione, addam iudicium plenius, vt habeat, quo magis insaniat.

C A P V T I X.

Iudicium precedentis de peste sananda consilij plenius.

QVÆ opera in publico proponuntur, hoc ipso eorum examini & iudicio subiciuntur, qui scientiam rei tractatæ, & experientiam habent, quibus & licitum est de editis sententiam ferre, præsertim si priuilegium summorum magistratuum & Academiarum sunt armari. Quorsum magistris & Doctoribus publice creatis daretur potestas docendi ea, quæ didicerunt, & quorum recte cognitorum testimonia honorifica reportant, confutandi autem & redarguendi contraria, si magistratus nolle pro veritate contra falsitates pugnandum seu priuatim seu publice esse? Iure ergo succensere nobis Paracelsistæ non possunt, si quæ in populum spargunt, ad examen reuocamus. Auunt illi quidem à nobis sua non intelligi. Ita enim scripserunt obscure, vt cum nihil nisi leuicula quedam, & sterquilina, fuliginesque suas caminarias, interdum etiam aliorum inuenta pro suis ediderint, tamen lateant, & credantur magnum quid, & mirificum dixisse. Si item deprehenduntur, irrepunt in sua atramenta, & fumos, ne nisi ab *Hercule* ruptis montium compagibus & immisso sole possint conspici. Sed non semper in tenebris esse possunt. Redarguuntur enim tandem à lumine, in quod necesse est omnia prorahi & iudicari. Ita *Scheunemanus* latibula quæsiuit verbis frustra. Quamquam enim vt est in Epistolis, mirifice se voluat, reuoluatque, & modo in hanc, modo in illam formam se conuertat, tamen tandem cogitur fateri agnitas esse suas merces, licet fuco hoc addito, non fuisse caligine rectas, sed apertas, & propriis nominibus designatas, qua de re infra. Nunc ad Epitritum accedimus. I. Si ideam commune totius consilij sumas, & vna cogites de his, quæ contra Canones Galenicis, prolixas compositiones, *Theriacam*, *Mithridatiam*, *fictiuum momum*, quo quasi amuleto arcere iudicia Doctorum volunt malæ artis, mentisque sibi consciu, quasi ni probes, sed castiges, statim *momus sis*, & *diabolus incarnatus*, verbose & ampullose proicit, è vestigio agnoscas *superbiam & arrogantiam*, simulque *philargyriam* hominis. Plus scilicet sapere Galeno, & omnibus tum medicis, tum philosophis Academicis sibi videtur, eamque gloriam apud populum suum captat: sed ne sine lucro, suas merces venum exponit, vtque *agrytæ* vanissimi, & *rixosissimi*, lucrique cupidissimi facere solent, officinarum antidotos, vt & *Cramanus* olim, contemnit, & veneni, mortuque ea medicamina accusat, quæ iam à temporibus *Mithridatis & Andromachi* fuerunt in vsu non apud magnates & doctos tantum, verum plebem urbanam & rusticam, cum vix sit vllus ex pago ætatis prouectæ, cui de *Theriaca* non constet. Curationem ipsam quod attinet, si dogmatice iudices, vt

Prædicat ipse aliquas, sed sine secto. velana est causarum expositio, ita stulta & temeraria sanatio, de qua si apud *Ascanienses* inquirere possis, proculdubio mirificas historias audias, nisi fortuito aliquid euenit: sin autem Paracelsi principia spectes, maximam partem videas consumi purgando per omnes fere corporis vias, quod astrorum virtute est indignum, quandoquidem tradunt astra medicamenta spiritalia esse, &

Astralia non sunt fecibus addicta. spiritualiter suas operationes, vt *Panacea* *Ambaldi*, & *tinctura Philosophorum* perficere, purgatore illum explodas. II. Notandum, quod fateatur vix quequam posse dici, quod non sit prius à multis doctissimis antiquis, peritis, & vera hermetica, hippocraticaque arti additis ex astrorum influentia publicatum: fateatur item suas medicinas iam esse nominatas, & notas Chymicis. Si hoc ita est, cur istorum antiquorum mentionem omisit, & nomina eorum, per quos profecit, tacuit? Cur sibi ascribit inuentionem? Qui sunt illi antiqui, qui astralem pestem & sydereum venenum in homine tot Catharticis tollere iubent? An ignotum est *Cacochymiam*, & non spir. tuale virus, & astralem affatum auferri purgantibus? Quis *Catharticam* precipitati, & *antimoni astralem* dixit?

Astralitas Scheunemani. III. Quo vero argumento probat astralitatem, fixitatem, & cœlestem naturam suarum medicinarum? Soia iactantia verbosa. Effectum enim si respicis, materialia sunt omnia,

omnia, minimeque formalia & cœlestia. Agunt & patiuntur vt precipitatum, & stibium, cum similibus, ad quæ non opus erat Vulcanum cœlitus asciscere, sed officinæ satis instructæ erant catharticus vegetabilibus, atque etiam vitro antimonij si hoc opus fuisset. Iactat mercurium solis precipitatum. Sed cuius autoris, & qua descriptione? Imo qua fide? Quid enim si esset turber mineralis, vel quod aurum vitæ, & simpliciter precipitatum vocant? Quo iudicio id est astrale? Quo sensu astrale est precipitatum mercurij veneris? Quo stibij pulvis Diaphoreticus? Quo lapis Bruni? Non sunt ista essentialia, imo ne extracta quidem, sed magisteria satis materiata, tantum abest vt possint formæ & astræ dici. Nosce hinc paracelsicos fueos, & disce impostores illos vitare, qui quodcumque quouis modo in suis cavillis & furnulis constare, id immodice predicant, & pro astrali oberudunt, nec paruo vendunt.

Impostura
Paracelsi-
corum.

IV. Scripserat Artaxerxi Patris: Τα φυσικὰ βοηθήματα ἔλυν τὴν ἐπιδημίαν λοιμικῆ πάθος: Et hoc modo commendauerat artem Hippocratis, quali aliis remediis vteretur quam physicis. Sed ille indicare volebat Naturam per se non posse superare pestem; opus esse arte medica. Ita enim ait: ἂν ἐκ φύσεως γίγνεται νοσήματα αὐτῆ ἢ φύσις ἰάται κείνοια: οὐκ δὲ ἐξ ἐπιδημίας, τέχνη τεχνικῶς κείνοια τῶν τεσπῶ τῶν σωματίων, &c. atque inde Hippocratis scientiam, artemque laudat. Quidam morbi ex Diætæ & internis causis oriuntur, suntque simplices, seu veneni vt plurimum expertes: Quidam forinsecus ex Epidemiali constitutione euadunt, suntque tere venenati & contagiosi: Illi sporadici, hi communes. Illos potest natura sæpe per crises suas dissoluere; hi artis opera indigent, qua Hippocrates fuit insignis. Scheunemanus itaque delirat, tum Hippocrati tribuendo id quod Patri, hominis artem medicam ignorantis, est, tum Hippocraticam medicinam in Paracelsicam, vel potius suam astralem transformando, atque ita ostendit se dignum esse qui purgetur, si non Helleboro Hippocratico, attamen precipitato, aut globulo ex stibio.

V. Titulus libelli ambitiose iactat pestis astralis curam per TRIA ASTRALITER preparata, & quidem formæ pulueris. At quidam alius Paracelsista sic argumentatur: Si pestis est astralis, spiritalis est, & vno antipathetico astrali potest expugnari. Nam astraliter agentia & patientia, vel per sympathiam & magnetismum agunt & patiuntur, vel per antipathiam & Theamedismum. Atqui iam tria vni hosti præsidia opponuntur, & eaque non spiritualiter & antipathetice agentia, sed crasso Galenico modo per purgationem. Deinde num certum est, quod TRIBVS peragatur sanatio? Imo fumus est Scheunemanicus, & bulla fatua. Decem enim præsidiiis vix suam pestem delet, si delet. I. Singulare præseruatiuum est. II. Vomitiuum. III. Globulus ex intestinis incredibilem fecum copiam euocans. IV. Hydroticum. V. Confortans ex vegetabilibus prius spreis non ommissa Theriaca damnata mortis. VI. Diureticum ex aqua vrinas ducente & halinitro per sulphur culinatum fixo. VII. Venæ sectio in plethora. VIII. Roborantia alexipharmaca vegetabilia primis & tertiis qualitibus valida. IX. Diætæ iusta. X. Bubonum & apostematum cura est singularis. Hocne est pestem tribus puluisculis mineralibus, in quibus nullum est formale & ex proprietate venenum iugulans, sanare? Nimirum Paracelsistis omnia sunt licita: etiam sine fronte mentiri.

Titulum Paracelsi
sic argumentatur.

Fumus
Scheunemanianus
formatus.

VI. Quale vero illud est, quod sua mineralia & fumidas merces non potest laudare, nisi cum iniuria vegetabilium? VII. Vetera obtrudere videri vult, & tamen medicationes veterum appellat Næmias. Per antiquos profecit, & ornatus est. Nunc Næmias vocat præceptiones, seu canones, & obseruationes, medicationesque eorum. VIII. Agnoscit se non defodere debere talentum suum; & id nihilominus tanquam sphinx inuida, & infesta enigmatibus inuoluit, nobisque coniciuentibus ex arte obloquitur virulentè. IX. Male sibi conscius est, dum in momum incarnatum diabolum debachatur. Inuehuntur in momos antequam momos experiri possint qui vulnere malæ conscientie sunt faucii, & lucem fugiunt. Cur non manes domi? Magis ridiculus est in Paracelsia, vbi sibi persuadet mimesi pauca posse istum præclarum særum ex vulcania Paracelsi subreptum, & medicorum dogmaticorum vituperiis ornatum. X. Putat fatue momos istos suos particulare Scheunemanianum proclamatos pro virulento mercurio, antimonio, infernali tartaro. Et tamen mercurius, stibium, tartarus (Tartarhan) sulphur, halinitrum, &c. sunt materia puluisculorum. XI. Astralis est medicina inquit. Cur quæso? Quia fixa & in igni constans. Ad coruos cum hoc argumento. Neque enim astrale est, quod sic fixum est, vt in igni maneat, nisi & aurum naturæ, & amiantibus, & Adamas, aliaque multa sunt astralia. Sed quid de argentea hygia? Num & hæc fixa? Imo fugacior seruo fugitiuo tameris ex hoc facta. Miser ille non intelligit neque astralia, neque fixa chymicorum. Non sunt absoluta, sed relata; & licet ex igni fugiant, atque etiam conflagrent, vt vini spiritus, spiritus rosarum, &c. tamen sunt quintæ essentia. Ita mentitur ab omni corruptione sua astralia esse immutabilia, & hoc supercilio vituperat electuaria, syrupos, decocta, &c. Num & infusa? XII. Astrales morbos negat curari nisi medicinis astralibus, quales eoquunt Paracelsistæ. Putat autem pestem ex astris esse. Sed alibi eius natura, ens imaginarium, ens diuinum, &c. proponuntur, & Paracelsus ex quatuor elementis, & aliis mirificis fabricat pestilentiam. Galenici ergo aliquam poterunt, Deo propitio, sanare. Sed & qui integris vitur valentibus, vel infusis, non potest carere astris, si omnino his est opus. Si enim in integris sunt astra viribus præualentia, qui integris vitur, astris vitur simul, testaturque mundi experientia longe plures pestes sanatas esse integris quam Paracelsi extractis. XIII. Vegetabile negat posse superare id quod cœleste est. Mittatur ad cælum Vlstadii & Lullii. XIV. Ex viperis potest parare infallibilem antidotum. Delirat miser. Num viperæ sunt minerales, & earum essentia fixa in igni? Num incorruptibiles? Sane Quercetanus nuper in hac re elaborauit veterum & recentium adiutus monitis. Sed tam non desipuit quam Scheunemannus. XV. Pestem, quæ est medicæ contemplationis, ex mendacium calendariographorum tabulis colligit esse astralem morbum. Legat Paracelsum de peste terrea & aquea: Imo suum tractatum de peste mercuriali.

Momus in
carnalis
diabolus.

Legat libros
de pestilente,
& de peste
ad sterzigenes.

18 Defensio Syntagmatis arcan. Chym.

XXVI. Subiectum suæ pestis ponit excrementa mercurialia, & arsenialia. Indignum est astra-
 dios suos in stercore, lotium, phlegmata, &c. elementaria mittere. Cui? Quia Paracelsus simile
 trahit simile.

XXVII. Negar stercorea, phlegmata, vrinæ euacuari medicinis ex senna, Rhabarbaro, &c. ri-
 dicule. Fac periculum. Astra negabit inesse: at quis ea magis stercoreibus impressit? Non est satis
 dicere: Demonstratio requiritur. Principij petitio in Monarchia Paracelsi potentissimus est domi-
 natus.

XXVIII. Purgantia vegetabilia negat habere attractiuam magneticam excrementorum. At id Hippo-
 crates scripsit, Deus ille Hennings post Paracelsum. Sed nihil refert attrahant an non, modo purgetur.

XXIX. Iam audite magnifica: Magnetica virtute excrementa alui, & ventriculi attrahit SOLVS sum-
 mus omnium planetarum iudex. Mirum autem. Quis ad tam stercoreaceum munus tam magnus, &
 nobilem iudicem alligauit? Cur non aliquid mandati pedaneis? SOLVS? Imo non solus. Nam &
 Turbasi Paracelsi globuli tantum vacuant ex intestinis, vi mirum sit, scribente Scheunemanno.

Deus Sterco-
 rius Paracel-
 sus.

XXX. Rex summus, & iudex omnium planetarum mercurius solus. Aliquid diceret Paracelsista, si tin-
 cturam Physicorum citet. Eam te ignorare in dedicatione ostendis. Interim te mendacium commit-
 tere de tuo apetre dicimus. Tuum enim ex sole mercurium nihil posse in metalla iam pridem ex-
 perti sumus. Vide Penosum.

Fig. Odis

XXI. Quæ est præparatio istius REGIS? In tabula de lue pestilente anno M. DC. VIII.

Bambergæ edita sic describitur: Capite optimum aurum Vngaricum, quod per caruleum tartareum salis
 spiritum in aqua mercuriali in viuum mercurium sit redactum. Calcinate id in salino spiritu balinitri (præci-
 pitate per spiritum salis petræi) donec aureum colorem recuperet. Hæc ibi, vbi dantur grana 4. 5. 6. in

Mercurius
 Solis.

vituperato illo mishridatio. Virtus: Purgare vel vomitu vel secessu. Antiballomenon ponitur sti-
 bium per halitrum calcinarum, & optimo vitrioli spiritu maceratum, inque puluerem redactum, cuius
 dosis ad euacuandum totidem grana. Id notandum. Alias qui velit ex auro mercurium, consulat

Ecce summi
 regu offi-
 cium.

nostram Chymiam, & Syntagma: aut videat additamentum Tomi VI. paruo: vbi manuali ad-
 iectus est modus omnia metalla vertendi in mercurium. Ut paucis referatur: Est via humida. Fit aqua
 mercurialis, ex libris ij argenti viui septies per vitriolum, balinitrum & alumen sublimati. Additur salu arme-
 niæ i ter à sale communi sublimati, clari, albi, sesquilibra. Concrita in marmore sublimantur ex arina horis
 nouem. Sublimatum quod est, abrasum redditur fœcibus, sublimaturque, idque toties reperitur, donec in fundo
 vasis sine sublimatione fluat massa instar cere. Fractio vase extrahitur, & imbibitur aq. salis ammon. præparata
 sec. art. siccat. rursumque potatur vsque ad 10. vices, donec non amplius fere coagulet. Solutur del. quo: So-
 lutum ratificatur destillatione. Huius vnciis octo laminarum (melius calcis per hydrargyrum) solis, aut
 lune fœcundia digeritur in cinerem vitro clauso horis octo: vaporis modo mercurius consistet. Perigendum donec
 tota quantitas soluta sit. Separatur aqua destillando. Mercurius aqua calente dulcificatur. Acetum præmit-
 tunt nonnulli. Sed vide etiam Penoti aquas mercuriales. Paracelsus aliter mercurium facit per
 mercurii vaporem seu fuliginem, vt appellat libro VI. de resuscitat. rerum naturalium; Habes mo-
 dum quendam etiam apud Heliophilum de Elia artista. Via sicca est, cum sal ammoniacus, sublimatus
 mercurius, & salt tartari artificiose componuntur, & proprio spiritu imprægnantur more philosophico, qui non
 est ignorus Quercetano, & Iohanni Hartmanno Marpurgico. NB.

Mercurius
 per viam
 humidam.

Res. Fac mer-
 curium per
 mercurium,
 vel aquam
 mercuria-
 lem.

Via sicca
 Mercurii
 Solis.

Alii modi soluendi metalla in argentum viuum. I. Generalis: Cape argentum viuum subli-
 matum: Salem ammoniac. sublimatum pari quantitate. Sublima simul aliquoties. Deinde redac-
 ta in puluerem irriga aqua salis ammoniaci. Resicca. Repete imbibitionem septies, aut sæpius.
 Deinde solue per deliquium in cella in aquam pellucidam. Iam metalli quoque calcem imbebe
 aqua salis ammoniaci. Deinde resiccata perfunde aqua altera mercuriali. Horis 24. fiet mer-
 curius viuus.

II. Mercurius Solis. Duos ducatos ignitos & concisos cum reguli antimonii pari pondere
 colliqua. Effunde in cochlear ferreum calens, vt fiat pastillus sine iactura ponderis. Tunde in
 puluerem subtilis. Cape salis ammoniaci vnciam mediam, argenti viui sublimati vnciam vnam.
 Fiat puluis subtilis. Primum puluerem mitte in phiolam instar pomi arantii. Superficiem aqua
 ne sit inæqualis. Ei impone puluerem alterum, & vide ne commisceantur. Phiola sit aperta.
 Detine super paruo igni prunarum etiam in trichinio. Superior puluis variis edet colores & fu-
 mos, qui sunt spiritus sicci, Deinde incipiet fetuere, fietque aqua. Puluis inferior liquecet, & sub
 aqua innatante in fundo vitri ex puluere scaturiet pulcher Solis Mercurius, & constans. Postea
 aqua innatans congelascet instar vitri vel scorix. Phiolam cum materia transfer in arenam calen-
 tem, & ibi relinque, donec paulatim per se refrigeret. Mercurius Solis nonnihil indurabitur,
 quasi amalgama, vt contereri possit. Phiolam diuide in duas partes caute. Vitrum superstans de-
 trahe. De pondere nihil perire debet. Vt mercurium viuum & currentem reddas, adde fœcun-
 diam argenti viui sublimati, & sine in patella leniter expire super prunis. Tunc sublimatum de-
 ceder, & Solis Mercurius viuus manebit. Si vis Mercurium ex Luna, adde ei dimidiam partem re-
 guli antimonii, & procede vt prius. Mercurius Iouis fit vt Mercurius Solis, ita & Martis. Saturnus
 debet lima in puluerem radi, vel inter duas patellas fundi. Patellæ creta sint perlitæ, vt minute
 granuletur. Inde miscetur cum Regulo stibii, & imponitur medicamen prius quod in Sole &
 Luna est adhibitum.

Sed redeamus ad pestilentem descriptorem: Factus Mercurius est præcipitandus. Audia-
 mus qua arte.

XXII. Therma adesse debent quibus ille gaudeat, & quæ ipsi competant. Finge esse aquam Regis,
 aut spiri-

aut spiritum salis ammoniaci, aut salis tartari, vel halinitri &c. Possunt enim concinnari plures. In his incalcescit. Nam ebulliunt metallica cum ab aquis causticis solvuntur. Aqua separata restat sicca massa eaque, alba, conteritur cum floribus sulphuris (Ghibur, Cibur, Rifur, & Sulphur) reuerberatur, inde colorem contrahit Cocci seu purpura tyria rubra, qui dicitur vestis preciosa. Hanc Tartarhan albo subduxisse scribitur, quasi precipitatio facta esset per spiritum Salis tartari. Si Scheunemanniana illa sapientia esset fundamentis philosophicis instructa, non aliter posset dictio accipi. Nam sub albedine Philosophica lacitas rubedo, illaque hanc antecedit. Sed ille pro sua stultitia atramentosa, ne se intellectum concedat, fingit aliud. Ille precipitatus mercurius postquam philosophice exaltatus est, dicitur vim habere in omnia metalla, & elementa. Sed Scheunemanniana sapientia hic est fatuitas. Non enim hoc est istius corporalis Mercurii, qui ne suum quidem solem amplius agnoscit, nec vllum imperium exercere potest in metalla alia. Spirituale alium adesse oportet, qui in heroico bello (Ritterkrieg) & libris philosophorum inuenitur. Haecenus ista.

Precipitate ♀

Quidam particulara promittunt ex tali Mercurio: Sed res non respondet opinioni.

XXIII. Est peculiaris sapientia in vocabulo Tartarhan. Turpe foret Cabalistræ Paracelsico, barbaro & truculento regi, qui necis potius quam vitæ causa est bonis, piisque, comparate Tartarum artis. Subire oportet nos officinam Scheunemannianam, & inde ignem sapientiæ instar Promethei suffragari, quanquam coniecturis tantum. Hæc est Gallus. Saxones ita vocant audaculos suos & siquid est præclarum. In hieroglyphicis Gallus indem suam habet signaturam. Hinc innotescit, Tartari Gallum, sublimæum & exaltarum salem esse intelligendum. Acute sane, nisi rusticitas stolidi Cabalam pollueret. Nos spiritu Tartari præcipitationem procuramus Mercuriorum: solutionum vero descensionem, liquorem. XXIV. Etiam Ramæam dialecticam scit Scheunemannus licet pessimus grammaticus. Nam excrementa purganda ex ventriculo, vel intestinis vocat S V B I E C T V M Arsenicale. Peltis ergo erit adiunctum eius. Sed hoc ne Paracelsus quidem crederet. Neque enim peltilentia est in stercore seu excrementis, sed est morbus Epidemicus venenatus contagiosus, qui primum cor perit, aut cerebrum: nec, ut detur, ex cælo esse infectionem, excrementa petuntur ab influenza: Sed vitæ, sensusque principia, quanquam putredines, & alia super fluiditates possint disponere organa principalia ad facilius suscipiendum venenum. Cabalistræ Paracelsico conueniebat spiritus facere subiectum, quod πρῶτον δευτερον dicitur. Nam hi analogia respondent cum cælo nec raro sunt magnetici. XXV. Non paramus vllum vel semibaccalaureum in Paracelsi schola esse, qui putidius possit de peltis infectione garrere. Summa: Nihil nisi principiorum petitio, & extrema hic ponitur dementia. Saturnus habet influentiam venenatam: Falsum. Saturni influenza habet radios Mercuriales: mendacium. Saturni influenza Chyli, excrementorum, & nutrimentorum salem reuerberat. Flagris digna fatuitas. Sal iste copiosus si est solidis partibus ut fumus camino adhæret: Ridiculum: quasi sal dum à frigidissimo illo Saturno, & Mercurio crematur, halitus emittat coagulantes in solidis. Quis vnquam stultiora effutit? Sal iste dum reuerberatur ab influenza, vel affectu incalcescit, incendit Sulphur quod est in solidis partibus. Deliras. Cur non sulphur à sulphureis halitibus id paritur? Sulphur fixum partium solidarum nisi restinguatur eius incendium, incendit Sulphur mobile cordis (Sulphur vocant calorem inlatum, cuius subiectum est pinguis substantia) imo contra, prius in corde accensa febris, inde propagatur, & communicatur cæteris. Hinc & tabes, marcor, & consumptio cæterorum, vel etiam si spiritus, & humidum, vitalia consumpta fuerint, vel proprietate torius naturæ iugulata, repentina mors sequitur. XXVI. Phantasia medici sibi persuasit venenum ex tyderibus delatum primum excipi Chylo, excrementis & nutrimentis. Sed in curatione deficit. Nam tantum chylum vomitu, excrementa lecessu alui tollit: nutrimenta relinquit. Excogitandus puluis est etiam ad hæc profiliganda.

Hahn Germanicum est Tartaria rex Cæ, Sel Chæ, aut Ham dicitur.

Peltis definitio q. sit morbus epidemicus venenatus, contagiosus ab influenza q. primum cor perit aut cerebrum.

XXVII. Principio venenum arsenicale augetur in chylo. Falsum. Astrales enim radii non tangunt chylum primum, sed spiritus. Eadem falsitas est in excrementis, & nutrimentis. Si sit talis pestis, nequit Epidemia, & astralis esse: Imo ne communis quidem, cum victus, chylus, nutrimenta mire variant.

XXVIII. Quid hic faciendum? Attendite maximum secretum, quod ne acutissimus quidem chymicus stoichastio peritissimo explicauerit. Consilium & auxilium querendum est. Vbi querere? An non apud Deum primum, postea medicum ordinarium? Non. ubi ergo? Apud Venerem o venereum medicum. Qualis Venus illa? Mire pulchra est. Cuprum intelligamus, cuius essentiam Paracelsus astronomicè alligauit membris genitalibus. Vnde sequetur pestem Scheunemanni esse in genitalibus. Hoc est axioma Paracelsi, astra externarum rerum conuincere cum astris internis, & simile curari simili, ut astro solis, cordis essentiam labefactam, astro Lunæ, cerebri &c. Ut cuprum fiat mire pulchrum, per Artemisiam est agendum. Nos cum Syntagma ederemus, Danti eramus non Oedipi. Donum veneris putabamus esse illam Artemisiam. Quam ob causam? Quia arbitrabamur Scheunemannum esse Paracelsicum Doctorem, qui sui Monarchæ decreta teneret. Paracelsus autem Tom. 2. pag. 110. tractat. 1. paragani de philosophia scribit: Quid putatis esse Artemisiam? Quid Artemisia (non scribit Arthemisia ut ferula dignus Henningus) nisi VENVS? Quid virumque? Matrix, Conceptio, Sperma. Ita ferrum est Mars, & contra. Eadem est vrtica, & venenabim quarta. Venus dirigit medicinas renum, & matricis, Venus cæli, & matrix mulierum vnus sunt natura. Hæc Paracelsus. Intellexit, Scheunemane? ubi iam tuus infectus chylus, nutrimenta, excrementa, per venetem, & artemisiam euacuanda? Sed ille est singularis Paracelsista. Quid ergo Artemisia? Diuinemus: Est ARS Chymica per quam preparatur Mercurius Veneris. Nam ut Tartarum vocabat Tartarhan, ita artem arthemisiam. I, nunc & irrita vates. Pergite Pierides: Venus est in viridi tinctorio Quodnam illud? Dicat Heliophilus in suo Artista: Dicat Quercetanus in Alexicaco: Dicat

Examen primi pulueris.

Artemisia.

Ad ferulam.

Venus sub viridi tinctorio.

20 Defensio Syntagmatis arcan. Chym.

Mercurius
Veneris.

Iohannes Beguinus in suo Tyrocinio: est color subviridis, quo lectus lateet albus cupri Mercurius: qui color in usum debet tolli. Hi sunt illi antiqui autores hermetici dogmatici à quibus suffuratus est Scheunemannus medicamen, ingraticissimus hominum, dum, per quos profecerit, tacet, & simul malitiosus, dum quod illi expressis verbis tradiderunt, occultat figmentis stolidis. Quomodo quæso fit? præparatur astraliter per artem chymicam. Tace inuide medice. Dic Beguine: Recipe *limatura veneris vnciam, argenti viui sublimati sextantem, Salis mercuriali vncias duas cum dimidia. Posita in catino diutius fluant, quam cum Mercurius Martis conficitur.* Sed Beguinus recenter est. Procedat antiquior. Ita Quercetanus anno 1608.

Fit ex vna parte limatæ aris, & duabus Mercurii sublimati, pauloque maiore portione salis Solaris (ammoniaci præparati, qui soli seu auro analogus: vnde regis sunt) contrita mittuntur in catinum, & arena sepeliuntur. Ignis lignorum viuis supra & infra adhibetur, donec materia instar cere fluat. Tunc subito vas in aquam frigidam transfertur. Veneris Mercurius colore subviridi inuenitur. Antiquior est *Elias Arista*, nempe anno 1606. quem legas pag. 35. 36. Num autem hoc sufficit? ad medicinam nondum. *Heliophilus Sulphur viridicans abstrahit, affusoque oleo vitrioli facit turbith, minerale, quod corrigit spiritu vini. Dosis est gr. 1. ante vicesimam quartam horam.* Quercetanus præcipitat spiritu Sulphuris, vel Vitrioli, iteratisque vicibus colorem calendulae florum inducit: mox aquis competentibus edulcorat. Vocat *Sudorificum Bezardium* dosi vnius, aut duorum granorum ex liquore appropriato dandum post 10, vel 12. horam ab inuasiōe. *Heliophilus* dat cum *Saccharo Rosaceo*, prædicatque eximie in peste, tanquam certum, & innoxium experimentum. Beguinus Quercetanus explicare voluit dum scripsit: *Matratium calens frigida impone, vt in partes dissiliat, & Mercurius subviridis effluat: quem exiccatum in retortam paruam cum spiritu Sulphur. vel vitri. in cineribus per diem naturalem digerendum collocabis, & postea cum binis colobis in arena (spiritum) distillabis, tandemque bis aut ter ablues, & vltima vice aqua cordial. &c.* Obiicies: Scheuneman vomitium fabricat: Ille vero puluis est Diaphoreticus

Ouid. Virg.

Alius ergo ab Henningiano. Nil refert inquam, Nam præcipitatorum vires, vt & Antimonii &c. sunt multiplices, possuntque etiam varie apparari, veruntamen tanti ego vomere non emerim. Anteferat aliquis *Hartmanni vomitium*, aut *Rulandi benedictam*. XXIIX. Quid præterea? Henningus ait tanquam de pluribus loquens, *qua vetulum Saturnum, & ira inflammatum Martem bene possunt placare.*

Globuli ar-
rastrii ar-
senici.

Belle de Veneris & Martis societate admodum placabili in suo cubiculo narrant etiam Poetæ. Si in corpore hominis, & quidem venenato chylo, excrementisque coierint, bellum habebunt letalium. Hoc tu gaude Scheunemanne. Quid si vero Marti succumberet Venus? Natura offensa adulterio scilicet letulum cum adulteris excutiet. An Venus posset Saturnum illum rigidum, frigidum, austerum, homicidam, & virilibus carentem senem (ita enim describitur) placare, non immerito dubitant maiores, minores. *Credat Scheunemannus Paracelsista.* Puluis iste vocatur *donum Veneris*, seu cupri. Pueris dic ista, o Medice puerilis. Cuprum non donat, sed artifex chymicus ex cupro præparat. Donum Dei est, & artificis, *Puluis astraliter confectus* narratur: & simul *fixus, inque igni permanens.* Hoc ipso inquam astralis non est. Astra enim sunt mobilia. Puluis præcipitatus ex argento viuo vt sit fixus magno indiget labore: Et si fixus est, vomitum non facit. Si chymicus esset, scriberes relate fixum magisterium, & non astralem essentiam, nec in igni permanentem. Sed valeat illud emeticum. XXX. Quid de globulis pro supposito Galenico? Hi debent esse magnetes quidam, quibus venenum arsenicale ex intestinis in magna, & vix credibili copia extrahatur. Proprietates dicitur *Sympathica*. Declaratur experimento *macrocosmico*, quarquam innominato. Nec tantum *Arsenicale*, sed & *Mercuriale* venenum perhibentur attrahere. Hoc si verum est, globuli illi familiaritatem habebunt cum Sulphure & Mercurio, aique ex vtriusque contribunt. *Sulphur &*

Semimetalla

Mercurius sunt in mineralibus parentes metallorum, & *fermes allorum*, seu *matcasitharum*, vt *stibii, Bismuthi* & congenerum. Sequitur hinc ex *Cabala*, & *arte signata* eos habere naturam metallicam familiarem alui stercoreibus, & sero quodque phlegma vocant Galenici Hippocratici. Non itaque fecellit *apocalypsis* nostra globulos tales fieri ex *Antimonio*, vel *Bismutho* (quod stibium album Paracelsi) vel aliorum imperfectorum regulis aut vitris, quanquam *vitricationem* subtiliores hermetici alios improbant. Sed *Quercetanus* in vlu stercoreo dignum putat patella operculum. Itaque & *clysteribus* adhibet. Verum & amplius attendamus. *Globuli isti debent attrahere virus Mercuriale & Arsenicale.* Hoc autem martium est & saturninum ex autotibus pestis. Constat ergo debent ex regulis tribus *Mercurii, Saturni, Martis*, seu argenti viui, plumbi nigri, & ferri. *Plumbum philosophicum ma-*

Regulus an-
simonii.

gnesia est, seu stibium. Ex hoc fit *regulus* operatari, salium & ferri: Et est ipse *regulus* pars Mercurialis in antimonio (Sulphur enim in tinctura, & oleo est) si itaque Scheunemanniana sagacitas fuit ex arte signata, Chiromantia, Astrologia, & Cabala Paracelsica, globulos suos fecit ex *Regulo Martio Stibii*. At sic non poterit attrahere arsenicale virus quod sulphureum est, & sulphur regulis non inest. Rimam elabendi inueniunt Paracelsici *centes sine Sulphure non esse Mercurium*, idque est credendum cum extrahatur, & ex regulo stibii per salem, seu animam plumbi possit fieri plumbum malleo obsequens. Sic ergo absoluti sumus. XXXI. Quo modo fiunt isti globuli? Per minerale salubre. Quid hoc rei? Est *sympathice affectum* ad venenum arsenicale & Mercuriale, eiusque attrahendum, *argumento macrocosmico*, hoc est, artificiorum externorum. Quando enim volunt artifices regulos ex stibio, aut vitrum facere, SALEM vsurpant, nempe *nitrosam*, quem *petra* vocant, aut *gemmeum fossilem*, aut *boracem*: In regulo, halinitro duplo addunt *tartarum* vsi stibii sit portio vna, *tartari* dua, *halinitri* quatuor. Hæc contrita mittuntur in catinum terreum & excoquantur. Medicamina adiecta ad se trahunt spumam feculentam, quæ vulgo dicitur *Plachmalium*. Idem fit cum *Crocum metallorum* conflagamus, quanquam potius dicendum sit *sales suos esse purgatiuos, segregatiuos, dissipatiuos*. Excitato enim fumo, seu halitu pestilente, venenum, & quicquid impium arsenici, & mercurii inest (quod postea excipitur titulo spirituum, & florum si placet) sepatant, relicta spuma,

Plumbum ex
stibio per
plumbum.

feci-

fecibusq; crassis super puro regulò, stantib. Hoc est nostro Paracelsicæ Sympathice attrahere in macrocosmo. Sed indulgentius iudicat quã par erat. Conflatores & docimasticæ segregationis purificationisq; opus esse putant. Tantum inter ferrum & stibium agnoscunt familiaritatem, idque ratione Mercurii magis quam sulphuris, aut arsenici. Vnde & cum ex sublimato per solutionem reducere volumus Mercurium, id optime fit substrata *maris* lamina, & in excoctione *stibii* si quis ferramenta imponat, fauillam Mercurialem eis melius excipiet: Imo *fuligo Mercurii ferrum adeo debilitat, vt instar vitri dissiliat incussu.* Henningus non facit mentionem ferri, sed salis tantum. Mala ergo est ipsius *sympathica* affectio, adeo vt potius sit *antipathica*, & hostilis. XXXII. Stercora ex aluo tanta copia per globulos istos extrahi mirum est. Sed vorax & ingloriosum oportet esse genus, quod tanta copia scatet. Consequens est *globulos Scheunemanni esse magnetes stercoris humani*: quare infra plura. Percepimus iam pestem *Scheunemanni* curari vomitiuis & catharticis suppositoriis.

Crollius: Sal nitrum & Sulphur hostes.

Nam satis Paracelsice? Imo vt sic loquamur *scitice*. Paracelsus enim venenum aut iugulat antiphar-macis, aut extrahit impostis externis. Deinde purgat, quo ipso non stulte sapit. Est vero hæc bene mendendi methodus, quanquam aliqui stibii vitrum, & Quercetanus suum crocum metallicum etiam in principio videantur commendasse. Alias *hydrotica antidota*, Quercetanus proponit, vt videte est in alexicaco. Hoc quoq; consequens est, si *precipitatum ex argenio viuo veneris, & regulus vel vitrum stibii* pestem vomendo, & aluum vacuando tollunt, primo curam *accidentariam* esse, deinde pestis istius originem *ex astris non existisse*, atque ita Paracelsitam illum vanis verbis circumduxisse simplices.

Paracelsus suo discipulo alapampestis infingeret si Smeret.

Ascanienses sunt verbis delusi.

XXXIII. Dimidia hora scribitur operatio *stercoræ* per fici in tanta quantitate: Et paulo ante dicebatur *Emeticum* vna dari: (Zugleich auch) intra tantulum spacium ergo infecto & vomendū est & magnum alui pondus deponendum, impulsa natura sursum deorsum, vt fit vitro stibii, & Elleboro assumpto. Soler autem pestilens venenum cerebri & cordis officinas primum adire, & spiritus animales, vitalesque adoriri, sique principium putrefaciendi habet, etiam tum ipsos, tum humores putredine corripere. An ergo non sit periculosum vomitio, & cathartico naturam sollicitare? Idne est *TYTO curare*? XXXIV. Sed neque id latis. Postquam exoneravit se aluus, & ventriculus, statim (als bald) *puluisculus hydroticus* est dandus, qui niuem colore æquiparet. At inquam is debebat non *hydroticus* tantum esse, sed & *Bezoardicus* atque ideo initio statim propinati. Non culpamus tamen tibi opus est, leni dylstere ventrem subducere, aut balano. Id enim decet medici prouidentia.

Puluis hydroticus.

Sed non temper est opus, nec medicus temper in principio accersitur. Qui intelligunt iam corrupta circa ventriculum cumulum esse, *Bezoardica* motiua audacter præbent, siquidem robustus sit homo. His enim instigata natura per se molestum pondus quaqua potest exciuit. Itaque non male Crollius antimonio Diaphoretico, quod & *Bezoardicum minerale* (Quercetanus parumper mutauit) *Aq. Theriacali, Thriaca de mumia* & aliis statim initio vri iubet, vt & omnes rationales, & periti medici. Vomitiua, & cathartica per se dare, valde est periculosum, nisi artificiosus stochasmus persua-deat. XXXV. Quæ vero præparatio istius pulueris, & quæ materia? ex antimonio fieri manifestū est, & licet lolliginem, & sepiam agere soleant empirici Paracelsici, Scheunemannus tamē hic caprus hæret. Primum ponitur *pater mineralium* *TARBASON*, de quo vocabulo infra audietis pulchros lusus. Intelligendum est *stibium minerale* metallis fœcundum, præcipueq; auri. Ideo Quercetanus Vngaricum auriferum sehgebat. *Patrem metallorum* vocant qui alias sulphur, (in philosophico lapide sol) quia, vt Quercetanus sentit, *magnesia saturnalis est primaradix metallica*, & de stirpe vitrioli: Vt *Suchthenius*, quia ex eo possunt fieri omnis generis metalla, vt sit q. *communis materia Mercurialis & Sulphurea cum sale analogo*. Scotus per auri tincturam id in aurum transmutabat. Alias metalla cōstant Mercurio, sulphure vitriolato, & nitroso sale in suis mineris, & venis. Hic *pater stibialis* vt puluisculum diaphoreticum ex sua camera clausa, seu ventre suo, & ex se promat, intercessore opus habet, & exoratore: Imo potius non hoc, sed *clauē* vim inferente, & dissipatis obstantibus latentem intus essentiam nudante, quomodo *Cerberum Hercules* ex inferis extraxit, & *Cacum* in tenebris incendia vana vomente in apertum protulit. Siue velit, siue nolit *stibium*, cogitur reddere quod occultat. Quo vero? Nitro *Bunicensi*, *Ridiculum*. At illud *Nitrum* hodie nupiam apparet. Artifices vtuntur *Halinitro*

Tarbason stibium minerale.

Baurach Bunicum.

Scheunemann rusticus tenebrio, & struthio stolidus.

vel *Borax Crystallino*, aut æquivalentibus salibus qui suat clauē minerarum, *Halinitrum* seu *Salpetra* quid commune habeat cum veterum Nitro quod *Auicenna Baurach* vocat, alibi disputatur. Noster Tenebrio quod ab aliis diferte expositum est, nec indiget occultatione, cum res iam sit proclamata, omnibusq; fere tonforibus nota, stolide inuoluit, vt *admiratiunculam* aliquam ab imperitis venetur. Quo modo exoratur ille pater & qui reddidit ex se puluerem? Minis quibusdam. At hoc non est intercessori & oratori gratificari, *Mars iracundus* aduocandus est, qui & inardescat, & magnum fumum effundat. *Lamellis chalybeis*, aut limatura vtuntur qui *regulum stellatum* conficere volunt. *Borax* aut *Salpetra* igneo suo fluxu penetrat, resoluit, colliquat vitrumq; atq; ita incendit postquam feruore ignis externi excanduit, vt alterum agat in alterum magno cum conatu. Inde sumi mercuriales, arsenicales, & alii qui erant stibio commisti. Modus est conflationis ad exemplum officinarum metallicarum. Quo modo tamen fit *puluis niueus*? eo quo *medicina del' oro*. Quod enim exhalar, excipitur capitellis. Vocant *flores albos*, qui eluti, & rectificati per salem ex purgantibus fiunt *Diaphoretici*. Hic vnus est modus. Alius est *calcimatio*, quæ fit solo *halinitro*, vel simili sale, donec niueam calcem adipiscamur, quæ est proxima materia vini. Ea *Emerica, Diaphoretica, Cathartica* est, nisi corrigatur.

XXXVI. Puluis factus porandus est cum aqua acida, fors *oxalidis*, cum qua etiam *Emericum* sumebatur. Quid fiet? Cum bene sudabitur, *nimbus* talis, seu imber incensum humidum radicale restinguet, & *mumiam Balsamicam* recreabit. Primum si ita est, *pestis essentia* fuit febris in humore cordis essentiali. At erat *venenum astrale*. Hoc debebat in primis expugnari *antidoto*, & simul *Diaphoretico*, non vt humor radicalis exudaretur, sed tum infecti halitus, tum ichores corrupti

Astra via sindoris extinguenti arorem: Imo quicquid magis.

altera

alteratis, & muratis interim substantialibus. Secundo quis est ille *Imber* quo incendium humoris radicalis extinguitur? Num pulvis aqua dilutus? At scopus erat *hydrotico diaphoretico* uti. Aqua oxalidis (si hæc intelligenda est) calorem præternaturalem retuderit quidem, at alterata, & præoccupata vi diaphoretica pulveris calidi non potest. Fors sudor erit ille imber. Sit corporis externi perfusio & ablutio, interni humidi non erit. At ex accidente dissipatis halitibus virulentis, feruidisque refrigerat in morem imbris plantas sitientes rescipientis. Hoc inquam non ad *Cabalam*. Imbre rigare, & exudare humorem, sunt contraria potius quam similia. Verum *Paracelsicis omnia omnibus similia facere licet, etiam delurare.*

*Galenica
santem
optima.*

XXXVII. Intelligit medicus vomendo, purgando, sudando debilitatam esse naturam abnormiter. Refectione opus esse iudicat. Vbi iam *mineralia illa fixa*, & putredini nulli obnoxia? Silet officina *Scheunemanni*, & vacat. Galenicæ aquæ confortantes, sacculi virtutum, *Theriaca* dudum irrita, quia ex vegetalibus, quia non fixa, quia ex plurium mistura, iam pene morbo, & medicina enectum ægrotum restituere iubentur, adiecto iusculo *potenter* instaurante. Ecce tibi. A mineris nullum est pro restitutione virium auxilium. Ad Galenica confugiendum, & quidem quæ *Nania* appellabantur. Cur non sal ille salubris offertur? cur non *auri instauratiui* ientacula? Quæ fiducia vero foris cordi applicatur *Theriaca*? An ut venenum extrahat? num ut spiritu suo iuuet spiritum insitum, & virulentiam domet, expellat, aut saltem ad expellendum præparet? Nihil horum iudice *Scheunemanno*, qui in dedicatione *Galenicam Theriacam* accusat, quod per eam, *Mithridatium* & similia Electuaria medici portas aperuerint morti. Oportet ergo nos cogitare *Scheunemanno* propositum esse pulvisculis suis restitutum ægrotum, *Theriaca* ad stygem mittere. Hoc enim est ex prædictis consequens. Quod si ipse putat releuari sic posse semimortuum, calumnia atrox est quod ad suos dominos *Ascanienses* de Galenicis scribit.

IXL. Iam sequitur tertius pulvisculus: vomitum est, cacatum est, sudatum est hætenus, insuperque bibitum, etum, forum. Quid restat? *verum Diureticum, astrale, fixum, Ridiculum*. Toties nobis de fixis astralibus verba data sunt: At nullum fixum vsurpatum est nisi prius per aquas volatile factum. Terminatur initio humidum sicco agente calore. Mox resolvitur siccum humido, fitque interminabile. Si hoc opus erat, quorsum prædicatur fixitas? Stultum est fixitatem prædicare cum volatilitas ad medicandum longe sit commodior: & hygia *Scheunemanni* postea volaticum sublimatum elegerit. Sic *Diureticum* illud admirabile fixum validis ignibus, volatile reddendum est, ut possit *sat bona quantitate* bibi, & quidem *quantam sitis postulat*. Officium eius est per urinas educere reliquias veneni. Hæc erit pars illa quæ in nutrimento iacet, sicut ea quæ per sudorem expellebatur, habitum corporis videtur, & cutem occupasse. Magna certe est cacochymia, quæ vomitu, secessu, sudore, urina est vacuanda: Et tamen pestis astralis est. Videbimus de hac amplius *ante pestis astralis*, si Deo placuerit.

*Typographus
videtur au-
ricula: Scheu-
nemanni, &
natum esse
gisse.
Corneolum
glaciatum.*

IXL. Quo modo paratur ille pulvisculus, & quæ eius materia? Fatendum est nos in *apocalypsi hermetica* hic aberrasse, verum non nostra culpa, sed impressi codicis vicio. Cum enim scribi debuisset: von dem gelben Küchenjungem: Typographus posuit von den gelben Küchen/ (commate distinguitur) jungem Cribit genandt. Putauimus magnū quid subesse istis flauis vaccis, & forte Mercurium aliquem astraliter præparatum: At ecce in *Calonem* expectatio nostra exit. *Paruriebant montes Henningsci: nascitur ridiculus jung.* Die Küchen bub/ mit gelben narren kleidern. ô astrale remedium. Sed quæ tamen materia: *volaticus Halcyon*, seu auis glacialis. Quid hoc monstri? *Corneolum glaciatum Quercetani*, quod in aquis concrefcit fistulatum, tessellatum, & aliis formis, præsertim prismaticis, quo modo Crystalli volatiles, seu fluores Crystallini solent. Vulgus appellat salê petrae, Salpeter Zapffen. De *Halcyone*, quæ & Halcedo, (quidam scribunt sine aspiratiōe *Alcyon*: vide Aldrouandum lib. 20. Ornith. c. 60.) παρα τὸ ἐν ἁλὶ κύων, quod in mari pariat, vel ab algote, quæ frigidis temporibus gignat, ut quidam arbitrantur, *Cabalam*, seu parabolicam translationem non improbamus, quanquam & aliæ species salium, & Tartari Crystallorumque in liquoribus consistant, sed nulla cum frigidis mercurialibus, & calidis sulphureis spiritibus, vnde & halinitrum audit *Sal sulphureus, hermaphroditicus &c.* apud *Quercetanos*: alias etiam Mercurialis, sicut *ammoniacus solaris*, & communis, *muria terreæ* &c. prout quisque speculationibus indulget, & sua occultare pro licentia, quæ in *paracelsa* nullis limitibus circumscribitur, atque adeo scientifica esse non potest, *ut ne artifex quidem artificem queat intelligere*, sed ut cogatur incerta coniectura, studet.

*Sal sulphu-
reus Sal
Mercurialis.
Ammonia-
cus.
Muria ter-
rea.*

XL. Fugitiua halcedo requiritur: nimirum Salpetræ crudus, uti in *halinitrariū* paratus venit in mercatorum tabernas. Neque hoc improbamus, modo purus sit, & iuxta artem Crystalli instar elaboratus, non sordidus.

*Paracelsa
non posse esse
scientia nec
scientifica.*

XLI. Debet *deplumari*: hoc est volatilitate exui, quasi præcisus pennis, ablatisque plumis auis. *Penna & pluma quæ?* Spiritus inclusi glaciei concretæ, calidi, frigidi, humidi, sicci, fulminei, qui à calore in pugnam exciti corpus suum rumpunt, & cum fumo impetuoso prodeunt. Corpus salis non est vniforme, & homogeneous ex toto. Debebat quidem vniuoce, dictus sal terreus separatus esse in præparatione, sed non potuit totus tolli. Manet itaque cum Sulphurea fusibili parte, & sic ei coniungitur ut homogenia consequatur, fiatque totū corpus fusile: vnde *Sal fusilis* dicitur. Penetrat acumine liquoris, resoluit, sepatat heterogenea, & purificat, ut sit *lauacrum quoddam minerale venariū metallicarū*, & semimetallorum, imo & metallorum ipsorum, quæ sciunt & aurifabri & probatores, seu examinatores metallici, estque materia aquæ soluentis, causticæque, quanquam & spiritu liquoris formā habente in usum veniat, & iure optimo debeat Mercurii sublimati pars esse, cum sit *Sal metallicus*, & ex venis, ipsisque metallis resolutis possit extrahi, Num autem omnes pluma ei detrahuntur? Est aliqua latitudo præparationis. Si sic figitur, ut nihil nisi sal terreus esse appareat, nec aliud sapiat quam sal

*Sal fusilis.
Lauacrum
metallorum.*

*Sal metalli-
cum.*

communis, artis meta excessa est. Deber enim in igni fluere, & aliquos spiritus secum habere, quorum beneficio vivere dicitur & animatus esse: Imo adhuc inflammabilis est in vltu medico, nec omnes frigidos spiritus perdidit, vt videre est in lapide prunella vulgari, febribus, siueque hydropicorum, & ardori linguæ accommodato.

XLII. *Plumas pennasque detrahit?* In prima editione hoc munus ascribatur *vaccis citrinis*, non sine ridiculo errato. Correxerit autor, & *vaccas mutauit in calonem, seu seruum culinarium, quem ve-* Vaccæ citri-
næ flauus
calo.
stis flauo, æque ridicule & stulte. Galenicis exprobrat Henningus delicatulas manus, & mundiciem muliebrem, tanquam quos puderet manus in carbones immittere, easque atrare. At quam mundulus est ille calo, qui flauo vestitus in culina seruit? Irridete philosophum istum calones, permin-
gite eum caculæ. *Calones non flauent veste, sed sordidati sunt, & pullati. Stultorum, & morionum est* Sulphuris
Cabala non
bene cabali-
stica.
potius ille habitus. Delirat & magister cabalisticus, seu parabolicus. Sulphur volebat symbolice descri-
bere. Id damnat ad seruitia culinaria improuide. Quo vtuntur culinae, eo non hermetici. Nam
purum sulphur adhibent, idque sæpe per sublimationem à fecibus impuris segregatum. Culinis
addicta sunt fila sulphurata. Quod nomen isti caloni? *Cribrit?* sic scriptum est apud Matthiolum,
sed vitiose, vt infra patebit. Scribitur & *Kybur*: melius *Cbuphar*, vel *Caphur*: pix, bitumen,
Camphora; quæ sunt species sulphuris symbolici apud mysticos philosophos, à liniendo, & ope-
riendo dictæ. Cognatum est *Gopher* & *Gopurith*, pinus, abies, tæda, sulphur. Sed de his suo loco,
valde culinarium, & anile est in culinas detrudere id minerale, quod arcanorum professores *patrem*
metallorum, quanquam affectum haud vulgariter, & Paracelsici principium mixtorum vocant.

XLIII. *Ille Calo sulphureus debet halcedinem bene affare:* hoc est: halinitrum per sulphur coqui,
reuerberari, fulminari, figi. Quæ assantur humiditate cruda spoliatur, natua inius cumulata, &
externus calor siccus conclusis poris fugam intercipiat. Ita assari debet halinitrum vt internam
humiditatem, quæ est hypostatica, & essentialis seruet, crudam, frigidam, mercurialem, & aquosam
amittat. Aduretur si & radicalis, sulphurea, vntuosaque dissipabitur. Ille calo ergo citrinus nõ
nulla debet esse industria. Signum esse aiunt *si pelluceat, pureque fundatur*: Imo *si ad candela igne fluat*
instar cerae. Hæc melior est elaboratio, & conseruat humidum radicale. Fit sublimando, vel destil-
lando, fixa parte insidente fundo spiritibus volaticis mercurialibus sursum contendentibus, ibique
consistentibus specie sicca, vel humida aquosa, quæ segregatur. Hac de re *Quercetanus* sæpe discerit
in materia priscae medicinæ, & defensione. Henningus si peste affectis voluisset probius consulere,
non lapidem prunella commendare debuisset, & ridiculum quid de *calone flauo* cõminisci, sed *artificio-*
siozem fixationem proponere. Debet *intus, foris que bene assari* inquit. At istud bene non perficiet Calo tuus:
Debet totus figi. Si ita auem assaret coquus, & medico apponeret, indignis modis exciperetur. Nã
internam humiditatem perderet. *Artis est terminum ponere fixationi medica, qui non debet esse extrema.* Quæ

ritur ex te Scheunemanne, quidnam deplumatur, assaturque, *Halinitrum, an sulphur, an vtrumque, mutuo?* Melior halitri
nitri prepa-
ratio.
Quid manet in fixatione, num sulphur quoque an solum halinitrum? Si sulphur tantum est ministe-
riale, ita vt asser instar *serui culinarij*, non intrabit. Serui enim non irrepunt in aues quas assant, sed
externum ministerium tantum præstant. Deinde quid agit? *Seruiusne an ignis quo seruus flagrat simul*
cum sua aue? Quid si ita fieret ac cum duo spiritus caustici, vel regia & liquor tartari confunduntur,
ita vt ignis externus non præstet quicquam aliud nisi fluxum cum violento incendio? si hoc est, *abi-*
ad cornuos cum tua Cabala stulta. Cum sulphur vulgare incenditur, aut etiam soluitur oleo, temper ali-
quid fecum residuum est. Si adhibes calonem culinarium, quo feces seponit? Sed de his infra
exactius. XLIV. *Præparatus sic puluis culus, quanquam sine manuali tritione non fiat puluis, neque*

opus sit terere, cum sal liquetcat aquis, iubetur coniungi liquoris diuretici bonæ quantitati, & sumi pro-
sici ad satietatem, hoc sine vt reliquæ per vrinam euehantur. Iam autem *vrina* nihil est aliud quam
sanguinis arterialis, & venalis colamentum, quod obiter secum vehit ramenta, & quæ alia natura sepa-
rare solet siue ex membris principalibus deriuata, siue in viis hærentia. Consequens est pestis istius
vel essentiam in putredine venenata totius corporis esse, cū ex chylo, excrementis alui habitu cor-
poris & vasibus sanguinis per serum debeat exigi, vel effectum septicum habuisse, quo contenta sint
corrupta, seu totaliter, seu partialiter. Galenicis id intelligunt de *ichoribus putridis*. Ichores autem
qui sint, *Aristoteles* docebat, ad quem remittimus Scheunemanni calones: symbolici medici sua hic
habent commenta, & in vrinis tales, sulphura, mercurios, aliasque res querunt, quas hic oportet
arsenicales, & mercuriales putridas esse. Relinquantur suis parabolis incertis. *Sal nitrosus* alias
per secessum mouet, & renes. Si itaque liquor diureticus ei iungatur, non dubitamus quin possit
sanguinem per vrinam purificare. Illud saltem *culinam olet quod ad satietatem in bona quantitate bibi*
mandetur. Qui causo, aut alia febre pestilente putrida correpti sunt tanto plus bibent quanto am-
plius sitient, *Noster senex* bene monet: *πᾶν τὸ πολὺ τῆ φίσσι πολέμιον.* Non abutendū est licentia. Hæc

etenus *ἐπιχρισίς*, quantum est visum. Nam si omnia ad exquisitam trutinam essent reuocanda, me-
dicus ille omnino in culinam intruderetur, nisi mallet culeum, &

*Ecquid de
plumatur in
culina Scheu-
nemani?*

*Mira assatio.
Basilius, spir.
vini & aq.
caustica. Sa-
lacio maris,
& Ol. Tar-
tari.*

Vrina.

C A P V T X.

Galenica Hippocratica pestilentis febris putridæ curatio.

DEmus Henningo aerem cælitus infectum esse & principium septicum communicasse alimentis, ita
vt inde *chylus* euaserit pestilens, excrementa alui venenata putredine corrupta *ichores* in venis
& artèriis vitulenti, inque habitu corporis item inquinati *humores*: In omnibus vt & in cordis
spiritibus

*Data hypo-
thetica.*

24 Defensio Syntagmatis arcan. Chym.

Mineralia
Paracelsi-
starum in-
proba.

Drakena strygera

Spiritibus, & humoribus causus venenatus & malignus. Si euasurus est talis patiens, Deo singulariter benigne
victur. Galenicus medicus in principio vocatus, admissusque *agentem causam*, quæ vitæ principio,
calori nativo vitali, spiritibus vitalibus, & humido primigenio, absque mora *statim ingulabit*. Qua
re vero? Non certe mineralibus, quæ plus habent hyperbolicarum decantationum, quam verita-
tis, & utilitatis. *Bezoar animale*, si certum assit, non improbamus. Indica illa magnifica ex *Rhino-
cerote, vnicornu & similibus* non faciunt ad populum. Sit præsto *cornu cerui iusti temporis*, eius-
demque *Bezoar humidum* in oculorum cantho. *Sint sanguines anatum, ciconiarum, ceruorum & similiu*,
quæque alia ex animalibus capi possunt. In vegetabilibus experientia probauit *angelicam, succisam*
& quam multa, variaque? *Caphuram, Citrium, Limonium, Acetum rutaceum & similia* commenda-
bimus. Nec mineralia contemnemus, *vt terras sigillatas, Ebur fossile, & similia*. Est in *halinitro* vis
non parua. *Serpentum, viperarumque pulueres, Drakenam, contrayeruam, & omnino alia multa* (nam
breues esse laboramus) suo in loco relinquimus. Animare pusillanimes post Ecclesiastica auxilia
licet etiam *fiectis pentaculis, & amuletis*. Non repudiamus magnetica, nec *Carauita oleum, & similia*
externa. Illud studet dogmaticus Galenicus *vt seminarium principiumque pestis, & contagii tollat*, siue
in spiritu sit, vbi spirituosas conferunt: siue in humoribus, siue solidis membris. Attendit & quali-
tates primas, secundasque quibus viget principium pestiferum. Dat statim *alexipharmacum*: Ex-
empli gratia: *Ruta, caphura, viperinus puluis ex carne, corde, epate viperarum, acetum Theriacale*, in medi-
cinsm cogantur. Potus alteretur citriis, halinitro, vitrioli, sulph. spiritibus. Cibus sit acidus, ilq;
oppositus pestilenti principio, calori, putredini, vt iuscula cû citriis & allio &c. addantur pro refe-
ctione vitrum *Tabulæ Diacitri, & similes*. Omnino pestilens principium sic internis expugnetur,
vt simul natura roboretur. Qui sudare potest, balano prius aluo subducta, sudet vti decet. Fortis
accommodentur attrahentia illa, quæ & *Paracelsus* commendat. Ponantur sub axillis, ad præcor-
dia, & alta loca. *Conueniunt maxime vesicatoria: vt ranunculus, flammula &c.* Item *Phængmi* ex allio,
cepa, sinapi, fermento, aceto rutaceo &c. Veneno interemto, aut segregato dentur vomitoria, &
cathart. ea si cacochymia animaduertitur: Et ducatur quo vergit natura. Sint hic metallica, ex
croco metallorum, vitro antimonii, argento viuo, vitriolo, & similibus in suo honore. *Vsus osten-*
det virum. Nos quibus non sordent Galenica fortasse præscribemus talem puluerem, qui capit
Cardu. b. Zi. st. centaurei minoris: radic: asar. an. Zi. nitri purissimi Di. Misce: fiat doses quatuor sumendæ
ex oxymel. scil. diluto aqua Cardus benedicti: vel: R. ag. Carduib. orientem, succi citri sextantiem: Misce: si o-
pus erit purgatione vberiore, non deerit nobis Cremor tartari cum infuso Rhabarbari & Cardu benedi-
cti in aq. End. aut sero lactis, quin & vino. Abundamus autem talibus, simul attendentes ne dum pur-
gamus valide, naturam veneno debilitatam opprimamus. Notamus circunstantias, *Rulando* in
fortibus rusticis permittimus suas *aquas benedictas*. Interim ab alterantibus arcanis, & reficientibus
non discedimus. Si *hydrotica* requiruntur præter ea, quæ in principio sunt adhibita, dantur adhuc
alia, vt *ex aqua Bezoardica extractum rusa domestica: vel acetum Theriacale: aqua Theriacalis & similia*
cum *citri succo & salibus Theriacalibus*. Si opus tandem sit diuresi, *oxymeli scillicum cum halinitro pitro ex*
aq. raphani, haliacabi, petroselini, & similibus, vel etiam cremorem tartari cum vino fragorum, & Genista:
aut spir. vitrioli, vel sulphuris cum ononidia, cicerung, decocto & alia propinabimus. Omnino vires medi-
cas vertemus in *extinctionem principii venenati, depulsionem corruptorum, & natura robur defensionemque.*
Non est opus aurum in argentum viuum laboriose sumptuoseque dissoluere: non opus Tarbaso-
nem ex *Vtopia Paracelsicorum* adsciscere: nec *Venerem* præcipitate ex cælo vt *Martem & Satur-*
num microcosmicum placet. Stultum & delirum est istis occupari, cum meliora, compendiosio-
raque sint ad manum, eaque fuscè descripta plurium excellentium Medicorum commentariis, ver-
naculis, latinis, nec obseruatum sit *Paracelsitas* istos suis mineralibus *Bezoardicis* laudem maiore,
nisi forte ex funeribus, aut forte fortuna per *vitrum sibi, & crocum metallorum*, qui parum à vitro dif-
fert, in his qui cacochymia laborant, consecutos esse, quam Galenicis ex vegetabilibus, animalibus,
& terris sigillatis, salibusque theriacalibus. Nos tamen vt conuiuis multum diuersi palati
etiam illa, si conuenire iudicauerimus, permittemus. Et si ita libet longe melius præseruabimus à
peste cacochymica homines purgatione per *aquilam catharticam exaltatam*, quam solis mercurio,
quibus tamen simul *Dietæ* leges præscribemus iuxta res conseruandæ valetudini dicatas, non tra-
ctantes vt porci *Paracelsici*, agrotos pleno ventre, sed abstinenter, & prouide, modo se morigeros,
quod rarissimum, præbere velint. De venæ sectione non est vt disputemus in morbis ab intem-
perie, & infectione. Est vt possit adhiberi, est vt non debeat. Si alius sit balano sollicitanda, aut
clystere, intrudatur sane nodus metallicus filo annexus, aut infusum antimonii vitrificati. At
sunt & vegetabilia eius finis non pauca, chymica, non chymica: Quoniam autem symptomata
sape ad se trahunt sollicitudinem medici, hic quoque qui peritus est, & prudens non feret vltimas.
Itaque & per emunctoria, & apostemata non erit virus extrahere buffonibus & aliis. Heningus
quoque in sua breui informatione quam est diligens? Nimirum cum Galenicus esset, bonus erat
medicus, postquam in culinam *Paracelsi* ire cepit, totus est corruptus. Nobis non opus est discere
à *Monachis stultis*. Domi nascuntur, quibus *DEI* benignitate vti possumus, *DEVM* autem, pie
monemus, publice priuarimque placandum esse sacrificiis cordium, & labiorum, & vsurpanda ea
quæ præscribuntur ab Ecclesiæ ministris. Tunc alacer accedet medicus corporis, qui seipsum quo-
que cum suo chirurgo & ministris clinicis non negliget. Hæc saltem attingere volumus,
cum copiose sint pluribus libris in publicum
ab aliis data.

*Epistola Henningi Scheunemanni de iudicio sua sphingis
in syntagmate Chymico.*

Excellentissimo, ac Doctissimo viro, Dom. Andreae Libaui Med. Doctori, nec non Gymna-
sii Coburgensis Directori vigilantissimo, amico suo plurimum colendo. Subscriptio: *Tua* Bona fide
ad autogra-
phum.
excellentiae additissimus Henning Scheuneman Medicus.

Corpus Epistolae.

S. Cum Apocalypsis tua hermetica, vir clarissime, ad manus meas perueniret, incidi in ænigma-
ticam pestis curam, quam nomine cuiusdam Paracelsistæ recenses fol. 266. Agnoui statim ex edito
meo tractatulo Germanico idiomate promulgato translata esse. Quia vero istum obiter saltem
legisti, si legeris, consultum fore arbitrabar vt hac de re ad te scriberem. Velim autem vt existimes
nie tua interpretatione nequaquam offensum, quocunque animo à te sit exarata. Quisque suum
figit clauum, clauumque clauo pellere licet: Sed rectius Poëta:

*Didicisse fideliter artes,
Emollit mores nec finit esse feros.*

Non is sum, doctissime Libaui, qui experimenta mea, qualiacunque sint, occultare velim. Si
præfationem legis, aliter forsan de me iudicasses. Nouit hoc amicus meus *Iohannes Hartman-
nus, Wilhelmus Budæus Halberstadenfis Physicus, Adamus Bruzinus Medicus Anhaltinus, Iohannes Fa-
ber S. Pontificis batonicus, & alii multi, qui mecum sua studia communicant. Cum Quercetano,* Amici Scheu-
nemanni.
*Penoto, Rulando, dum in viuis erant conferebam. Tuam amicitiam non ausus fui expetere, cum
Paracelsi nomen tibi sit odiosum, nec hactenus chymicorum vllus A T E I N T A C T V S* abierit.
Vnde mihi priuilegium vt non contemnar? Quod tractatum meum non legeris vel inde anguror
cum dicas: *Quisquis ille fuerit, si latere sua velit, lateant: quasi vero tractatus ille ab anonymo
fuisset editus, vel filo Adriadnao confutus, vel petenti quicquam denegassem.*

Primus nauus est me primum puluerem *Arthemisiam* vocasse. Sensus meorum verborum est iste. Nauus i.
*Peste infectus confestim ab Artemisia coram Venere, sub viridi tentorio niuea tunica induta latitante opem implo-
ret. Alter nauus meus erit, quod Tarbason Plinii Tarbasonem vocauerim, idque iuxta opinionem tuam
euenisse credis, quod Paracelsici non legerint Plinium. Qui excidit tibi vox ista? Si deprauate ex
Plinio, vt ais, transcripta sit, fieri non potest, quin Paracelsici Plinium legerint. An vero cuncta in
Plinio manantia vlcera cicatrice obducta sanata sint, quæri posset. Fertilior fuisset diuinatione tua, si
addidisses Antimonium ab effectu, quæ in PORCIS exercet, recte dictum à Plinio Tarbason. Nam Monachus
tuus Basilius affirmat lues cito laginari dato prius crudo antimonio, ita vt Lardi BASIS sit antimo-
nium: vnde Tarbason, larinæ sues, petalides. Paracelsici antimonium Tarbasonem vocant à no-
miæ τάρβη ab effectu scilicet, quem in corporibus humanis exercit. Quid si deriuetur à particu-
la, τὰρ & βάσις? vt interroganti τίς τὰρ ἐστὶ βάσις τῆς ἰατρικῆς? Interrogatum sibi ipsi respondeat Ohe Græc.
τὰρ βᾶσον. Si tibi minus Cabala placeat, non male dixeris à particula βᾶσον Tarbasonem deriuari
expungendo per elisionem an dicitur βᾶσον, cui præponitur particula, τὰρ, vnde Tarbason, quo si-
gnificatur id cum quadam affirmatione quod expetimento comprobatum est, βᾶσαν & experimē-
tum, probationem, examen significat. Plato de legibus ἀλειτῆς ἢ βᾶσαν, & Erasmus (Lexicon nõ
recte est inspectum citatur ex Platone) βᾶσαν λαμβάνω quod est probō. Hoc est illud monstrum
quo Rogerus Baco Angelus delectatur in tractatu de ol. Antimon. Tua, docte Libaui, si in antiqua
arte nouis & fictis nominibus ludendum, non contemnenda est nominis latio. Qui antimonium
Turbasonem vocitas, forsan ideo, quia assumptum morborum basin turbat, & deturbat. Verba pro
verbis dare vnicuique facile, facilius quoque deprehendere, vtilia inuenire, rite medicamenta præpa-
rare, præparata recte administrare satis arduum.*

Tertius nauus est *Halcyon volatilis de cetrinis vaccis iunior Cribit deplumatus &c.* Forlan pro *Rüchelt* Nauus iii.
jung legisti *Rühe*. Sensus hic est. Halcyon volatilis à famulo *culinario glauco* nomine Cribit deplu- Glaucus prob
flauo:
matus &c. Globulum meum mineralem loco suppositoii amicus tuus irritideat, quantum velit, & fluo:
potest. Pari iure globulus tuus eadem adhuc pagina ex croco metallorum paratus irritidendus, si
non ex Quercetano esset transcriptus, hic tibi molchum & ambram olet, meus fœtet, quia idem
dictum non idem valet à quouis dictum.

Globulus meus non ex metallo conflatur, nec voco eum metallicum sicut mihi imponis. An
metallicum & minerale synonyma sumo. Nihil profecto tam sancte dictum, quod non sinistre in-
terpretari possit. Interim adhuc iuui sunt, qui vsu medicamentorum meorum à peste liberati
famam meam defendunt, extra polum antarcticum non habito, hic Alcaniæ in Saxonia proxim
medicam exerceo, qui ante paucos annos Bambergæ DEO benedicente lat multos hydropicos,
phesicos lue venerea per balneatores infectos ab amico tuo D. Sigismundo Sutzero, & à reliquis
tunc temporis collegis meis, Galenicæ solum sectæ addictis incurabiles iudicatos curavi. Inquire
Docte Libaui in mores & vitam meam, reum istius labis, quam mihi inurere præsumis, nunquam
inuenies, viros doctos perpetuo veneror, cum agyrtis mihi nihil commune.

Qui cunctis placeat femina nulla parit.

Vale hermeticæ disciplinæ decus, & si quid in cæteris meis scriptis occurrat, quod tibi scrupulâ faciat, rogo vt amice prius admoneas antequam publici iuris non recte percepta facias, sic fiet vt nec ego ad respondendum compellar, nec candidus lector falsis hypothesebus circumducatur. Iterum vale & quid de tua amicitia sperare debeam paucis significo. Ascaniæ 26. Iunii an. 1613.

T. Excell.

additiff.

Henning Scheuneman,

Redditæ 31. Iulii 1613:

C A P V T X I I.

Responsoria.

Notabis re-
sponsum esse
acrius quod
diceretur
Scheunema-
nus cum
quibusdam
aduersariis
meis conspi-
rasse, & pa-
tebis ex Epi-
stola eius
secunda.

Literæ istæ commiseratione, aut explosione potius, quam responsione dignæ erant: adeo sunt partim scædæ, partim ridiculæ, & ineptæ, Prisciano aliquot colaphos intelligentes, & turpiter garrientes de nonnullis, quomodo solent hi, qui peccata per se indecora pallio pollutiore, scædio- teque inuoluerit, & velare student. Erat tamen spes reductionis in viam. Videbatur ab humanitate alienum, salutantem non resalutare, præsertim cum id postularetur. Durius quædam, & liberius proferebantur. Liberalem responsionem & ingenuam (neque enim adulari nostrum est, & palpo suauitatem præter veritatem demulcere) locum inuenturam arbitrabamur. Rescripsimus ergo in hunc modum, quem alicubi deficientem studioforum causa expleuimus:

*Andreas Libanius M. D. Henningo Scheunemannò
medico apud Ascanienses S.*

Epistolare
sponsoria
aucta.

QVAS ad me, Henninge, 26. Iunii scripsisti literas, pridie calend. Augusti Bambergæ accepti: Intellexi ad manus tuas peruenisse libellum meum titulo *apocalypseo hermetica*, eo quod arcanorum quorundam in hermetica disciplinâ, à Mysticis seu Parabolicis magistris, mysteriorum naturæ, & medicinæ suo quodam modo professoribus, editorum explicationem, & interpretationem, quæ ob difficultatem non raro saltem est diuinatoria, & coniecturalis; promitteret, publicatum. Legisti in eo mysterium pestis curandæ, hermeticorum more symbolice descriptum, à me vero petentibus sic amicis, quibus dicendum erat, si non τὸ ἀυθαλιθές, attamen verisimile, & quid in præsens videretur, iuxta Philosophum 2. de cælo text. 34. (*certiores necessitates quando quis fuerit affectus, tunc gratiam habere oportet inuenientibus, nec iustum est similiter omnes increpare &c.*) coniecturaliter expositum, quod facile indicant verba περιεραπειτινά: *Nos quidem Daui sumus non Oedipi &c.* Id tibi auctori ascribis, qui in germanico quodam tractatu de præsentate tunc peste per Dei gratiam tribus puluisculis chymica arte preparatis & astraliter elaboratis curanda, medicamentum istud mysticum proposuerit. Iudicatus consultum vt de eo ad me scribas, id quod sic satis modeste, citraque obiurgationem & importunitatem, at non sine aculeis ironicis, facis, quam ob causam etiam commendandam ingenuitatem tuam puto. Nosti enim quo furore in me insanierint *Michelius Assyluanus, Palmarius, Riolanus,*

Nempe in
illa Epistola
at non in se-
quente, in
qua ultra mo-
dum insa-
nia.

Gramanus quorum tu es dissimilimus, licet in aliquibus à me dissentias, procul dubio existimans id quod res est, *amicitiam esse in affectuum secundum iustitiam & veritatem, non autem opinionum consensu:* χάρις χάρις ληται, inquit Græci. Benevolentiam itaque tuam beneuola responsione compensare annitat, in quo si quid liberius dictum occurrerit, memineris rem ipsam sic exigere, oportereque παρρησίᾳ citra adulatorium schema Philosophiam tractari, vt solent οἱ φίλοι φιλόσοφοι, vt eos appellat Arist. in 1. de part. an. 5. Peto veto à doctis veniam mihi dari, dum tibi respondeo, qui tam es rudis in literis tuis, vt, qui legent, omnes dicturi videantur te esse ἀναλβάντον, qui indignus sis cum quo vocabulū permutetur, quod apparet dum scribis τῆς ἰατρικῆς, ἀλειψῆς, Batonicus, Arthemisia Rogerus Baco, Glaucus gelb/ fæter, *lynonima* &c. Erasmo tribus, quod in lexico citatum est ex Platone, ne lexicum quidem intelligens, & circa alia valde pueriliter peccans, licet tibi tantus videaris vt cum Galeno ausis congredi eiusque prolixos canones orco adiudicare. Verū ad res tuas, Remittam enim tibi *FERVLAM orthographicam*. Primum dubitas legerimne tractatum de peste sub tuo nomine anno 1611. diuulgatum: Iam enim legisse scribis, quanquam obiter, & interdum perperam: iam non legisse conicis, quia indefinite dixerim: Quisquis ille est autor: Scito, mi Henninge, me legisse scriptum quod mittebatur ab amicis cum est lagitatione quid sentirem. Videbam tuum nomen, *Henningum* scilicet *Scheunemannum* breuem tractatum de grassante tunc peste descriptisse, dedicasse, elaborasse: sed *puluerum auctorem non videbam*. Ita enim cogitabam: *Henningus* ille ante triennium, cum esset medicus episcopalis, scriptum e didit continens modum curandæ pestis absque multo sumptu per vera experimenta ex fundamentis Philosophicis pro diuitibus, & pauperibus, in quo omnia sunt aperte prodita, nihil symbolicum, parabolicum, mysticum, & vt solent aliqui vocare, paracelsicum. Si enim Hipp. & Galenus reuiscerent, nihil à suis principiis alienum inuenirent, omniaque probarent. At Henningus alter adeo differt ab illo Hippocratico, & Galenico, vt totus sit Paracelsicus, contemnatque Theriacam, Mithridaticam (tanquam alter Gramanus) & alia alexipharmaca composita veteris artis, de quibus dicit quod *viam mortis aperiant, tantum absit vt depellant, arceantve*: imo vocet *doctrinam veterum errorem noxium, qui satis sit ab Hippocraticis, &*

Excipe mer-
curium auri
solum dictum.

vici, & Hermetici confutatus, licet adhuc de isto morbo edantur veterum naniæ, & fabula Galenica longarum receptarum &c. pro quibus putat commendanda esse simplicia, & vniuersale illud Chymicorum sapientum. Omnino optat vt proluxi canones Galenicorum, quibus irretiantur ipsi, ad ortum mittantur. Hæc & similia multa me de tuo nomine incertum reddebant. Et quid est tandem, optime Henninge, cur Hippocraticis principiis insistere velis, non autem Galenicis? An non sunt eadem eiusdem artis? Galenus multa addidit de suo, plurima ex vetustate repetiuit: At fundamenta manent eadem, neque est hermeticus vllus ex veteribus, qui discedat à Galenica artis principis, aut alios morbos curet, aliudve subiectum habeat. Ita vtuntur in eadem medicinis animalibus mineralibus, vegetabilibus, diæta, chirurgiæ, licet aliqua circa accidentia varient. Sed de hac alibi? Basilius monachus paulo plus centum ab hinc annis primus sæuuit in medicos fiducia sui antimoni, & trium principiorum chymicorum, cuius animam in Paracellum irreptisse putes iuxta opinionem Pythagoricorum, & Herodianorum. Paracellum autem dum prætefers, quid tibi ex hoc titulo compendii? Tunc ignotas ignominiosum esse istud vocabulum, & infame adeo, vt vix sit ingenius aliquis, qui sustineat se Paracellum dici, licet sit hermeticus professor? Cogita hac de re amplius. Hæc vna causa est cur de autore puluerum istorum ambegerim. Alia est quod videbam te nihil noui afferre, aut polliceri, quia scribis vix posse quid dici, quod non ante sit reuelatum ab Hermeticis, & Hippocraticis, ex quorum scriptis tu tua sumseris, & didiceris, unpensique sumtibus laborando compereris, & vsum probum inueneris: quanquam istud particulare etiam tuum esse dicas, quod Momus, incarnatus scilicet tuo iudicio Diabolus, velit sibi manifestari, vt iudicari possit, quod tu neuitquam facias &c. Si primus puluis est, vt conicio, ex Mercurio Venereis, secundus ex stibio, tertius ex halinitro per sulphur preparato, tu non es autor, sed occultator tantum, qui si vis tua nesciri, quis te cogit reuelare? Ecce etiam nunc te transformas in alia rerum miracula & impressa tua verba mutas versusu paracellica. Quid de te sinceri sit sperandum? Tertia est quod scribis intelligentibus, & chymicæ artis peritis particulare tuum iam esse notum: Momum saltem non intelligere modum sermonis, & tædere manum carbonibus polluere, & quæ alia multa iracunde congeris. Quartam pono, quod tuo nomini pepercerim, voluerimque potius indefinite dicere: *Quicumque sit autor &c.* quam definite, quia mea expositio erat tantum coniecturalis, nec constabat, allecutus ne essem mentem tuam, an non. His perpenis excusatum me habebis de nõ apposito tuo nomine. Quod si indigne fers à me repositum esse particulare istud, memineris id non amplius tui iuris esse. In publicum enim emisisti. Si noluisti iudicari, cur publicasti? Instituta mihi erat, apocalypsis hermetica. Ad eam referri poterat & tuum istud, quod videbatur minerale, & metallicum esse, constateque ex Venere partim, partim antimonio, partim mercurio (sulphure debebam, & halinitro scribere) Ansam volebam dare cæteris de medicina ista plenius, exactiusque cogitandi, & simul prouocare autorem ad liberalem reuelationem, quod ante hac feceram etiã in Rulandinis, Quercetanæis, & aliis multis defunctorum, aut viuentium, & sane cum ex his aliqui legissent meas coniecturas, nunquam indigne tulerunt. Quod si omnino aberrauit à tua mente, tamen adhuc verum est ex venere, mercurio, & Laibaso posse confici contra pestem medicinas egregias, quales tu in primo scripto docebas fieri ex mercurio solis, & antimonio ad pestilentem putredinem expurgandam. Negaste esse eum, qui tua medicamenta velis occultare. At quid aliud facis, & profiteris in dedicatione tua? Quid aliud in argentea hygia? Quid in peste mercuriali? Si præfatiunculam legisses, inquis, aliter de me iudicasses. Ego vero legi, sed nihil SANI in ea inueni. Quantum enim infans in Galenicis, & galenica? Qui exigit à te rationem medicaminis, Momus vocatur, & incarnatus Diabolus. Negas naturalia remedia tollere luem pestilentis morbi, idque putas ab Hippocrate dictum. Noli errare. Pati est, non Hippocrates, qui suo quodam modo vulgaribus auxiliis per Diætam, aut solam naturam effecta vocauit naturalia, quasi Hippocrates, cui tribuitur sanatio pestis, præternaturalibus sit vtus, aut etiam tua sint supra & extra naturam. Ante vtatur Hippocrates in sanando. Populus naturæ soli & Diætæ inhiabat. Hæc quoque Hippocratica sunt, sed artis auxilio perite adhibenda, tractandave. Verum nolo in istam tuam præfationem inquirere, quam consultius suppressisses, quam vulgasses. Pergis in literis, te non ausum fuisse meam amicitiam expetere, cum nomen Paracelli mihi sit odiosum, hoc est, innitum. Audiueram de te, eratque rumor pene publicus velle contra meam Alchymiam scribere. Expectabam scilicet euentum. Si id fecisses, quo modo meam amicitiam expetiisses apparuisset. Non repudio amicos. *μυσὸν ὁπαρ ἀφ' ὁμοῖ.* Ad me accessus pater omnibus bonis. Paracellistas quomodo, & qua de causa auerfer, si ex meis scriptis non cognouisti, significo tibi id fieri non propter nomen sed furias & insaniam in medicos, & medicinam veterem: Item imposturam, mendacia, vanissimamque scientiæ iactantiam, quibus virtutibus tuis iam toti mûdo se illustres effecerunt, adeo vt maxime miter, quid tibi, viro docto & ingenuo (vt visines) in mentem venerit Paracelli nomine innotescere. Scribis hoc quoque: *Hactenus Chymicorum nullus à te intactus abiit. Vnde ergo mihi priuilegium, vt non contemnar?*

(In te hoc situm fuerat, si bonus fuisses)

Mi Henninge, quid quæso cogitabas cû hæc scriberes? Vocas me hermeticæ disciplinæ DECVS. Gratias tibi habeo pro honorifico iudicio: Verum prius tibi facile poterit excutere lectio autorũ, quos Alchemiæ præmisi, & libellorum, quibus artem chymicam cum chymicis veris defendi. Lege saltem Antiriolana in commentariis chymicis, & Alchymicæ triumpho. Si tibi chymici sunt, Asylluanus, Gramanus, Michelius, Palmarius, hostes illi mei, facile patior illos à me tactos esse, quantum ad errores attinet. Vltus sum autem etiam liberrate mea in alios, qui mihi sunt amicissimi, possumque vicissim ferre, vt mecum agatur eodẽ modo. Non perdit hoc, sed conciliat firmatque amicitiam.

Paracellica sepiã deprehensa, fugiunt in aramentum suum.

Cuius oleum ex pumice.

Nembt deß Vngerischẽ Golds/ oder nembt Spießglas mit Salpeter wol calcinirt/ mit dem besten Vitriol/ Del/ re- zu Pulver gerieben/ &c. Et paulo post: Der weissen be- reitete Spießglas bismutlein: Vitriol/ Del/ re- Item ad arginam Salpeta soluius cū sulphure. Anno 1608. Paracellica Henningi Scheuneman ni &c.

An solis cura Paracellica hermetici sunt?

am. Ita enim communi veritatis, & iustitiæ vinculo obligantur animi, qui conuiuendo erroribus aut sententias sinistre accipiendo (quorum illud adulatorum est, hoc calumniatorum) non possunt firmiter coherere. Reprehendis quod scripsi: *Quisquis illesi &c.* Rationem affers, quia *tractatus ab Anonymo non sit editus, nec filo Adriadnao consutus, nec perenti quicquam denegaueris: &c.* Audiuisti ante cur ita scripserim, & nomen tuum dissimulauerim. Itaq; primum argumentū facile diluitur.

In secundo erras. Nam filo Ariadnao (ita enim debueras, ne Priscianus à te vapularet) quod scribitur, labyrinthum explicat, non implicat. Tertium tua præfatione tollitur. In hac enim negas te manifestare. Adde, mihi non fuisse, vel desiderium, vel otium inquirendi tua. Amicorum postulatis volebam publice respondere, & autorem si quis esset viuis, ad ingenuam confessionem inuitare: (imo furto subtrahere, & in tenebras ex luce intrusa, luci suæ restituere) Iam tres naxos in mea recensione, & coniectura indicas, & à te amouere satagis. De his placide inter nos conferamus. Primus naxus est, inquis, *me primum puluerem vocasse Artemisiam.* Non quidem scripsi

De vribus
naxis.

TE VOCASSE: sed: iste est donum Veneris, & vocatur artemisia. Verba tua germanica: *Mann soll durch die Arthemisia bey der wunderschönen Venus vnd er ihrem grünen Belt gang schneeweis bekleidet hülfte vnd rath suchen/ die gabe vnd geschenc Veneris das vomitru pñuerlein/ durch Chymische kunst astralisch zugericht &c.* Sphalmata graphica omitto. Sensum verba hunc reddunt: auxilium & consilium esse quærendum PER Artemisiam apud mire pulchram Venerem, donum, & munus Veneris &c. Quærimus auxilium morbis per medicamenta. Tu quæris per artemisiam. Conclufi: Ergo artemisia tua est medicamentum, quod & puluis vomitiuus dicitur, & donum Veneris, nempe ex Mercurio eius, aut mercuriali fumo, de quo Quercetanus &c. Si per artemisiam voluisti instrumentum artu, vel artem ipsam Chymicam intelligere, potuisti sane, sed id minus conueniebat mysterio, (Paracelsico, vbi artemisia & Venus sunt idem) Iam enim indicaueras qua arte fieret & mox repetebas. Sensum tuum fuisse ais: *Peste infectus confestim ab Artemisia* (ita & scribis, & in primis aspirate, cum Græcorum ἀρτεμις, καὶ ἀρτεμισία absque asperitate (absque Theta) notentur. Fors deduxisti ab ἀρθεῖς, vt sublimationem respiceres.

Egregius in-
terpres:

Durch die
Artem. bey
der Veneri:
ab Artemisia
coram Vene-
re. Ad scuti-
sam.

Henning.
Non u sum,
qui Selit sua
occultare.
Ecco men-
daciem.

Naxus II.
Tarbaso.
Larbaso.

CORAM Venere sub viridi tentorioniuæ tunica induta latitante opem imploret. Credo tibi tuorum interpreti. Alias fateor me non assequi quomodo Germanicum illud, Durch die Arthemisia: reddatur latine AB ARTEMISIA. Aliud enim est, Durch/ per: aliud von / AB Deinde bey der Venere tu interpretaris CORAM. Agnosco ambiguitatem. Putaueram eum, qui auxilium quærit per aliquem apud aliquem, non coram aliquo quætere. Verum transeant ista. Nondum reuelasti tuam sententiam, sed me in mea coniectura relinquis. (Imo confirmas scribens ab Artemisia auxilium petendum esse, quod euidentius est quam per Artemisiam. Sed tales sunt septæ Paracelsicæ) Quomodo ergo scribis te reuelationem petenti non denegasse? Intelligis fortasse me nolle scire, quod non vis sciri, & contentum esse diuinatione, qua si non plane tuum, saltem æquiualeas assequor. Hic est naxus primus. Secundus est de TARBASONE pro LARBASO. *Ἐυδὸς πρᾶσον* esse putabam, vt pote nomen deprauate ex Plinio transcriptum, modo Paracelsici legant Plinium, alias suis monstrisitatib. gaudentes. Tu erratū diluere multis conaris, tanta cum suauitate, vt mihi iucundum risum (ne dicas me tibi succensere) moueris, & adhuc moueas: Imo puto & te risurū esse tuas (ignosce παρρησιάζοντι) ineptias. Ego non tibi primū impeggi erratū, sed Paracelsicis, quanq̃ in Onomastico & libris Paracelsi τὸ Tarbason nō inueniatur. Aliud est Paracelsus, aliud Paracelsici. Id inueniebā apud Scholiasten Rogerii de sibi oleo, q̃ inter alia sibiū vocetur etiam Tarbason, citatq; autor Plinii lib. 33. ca. 6. & Diosc. lib. 5. c. 98. vel 93 (duplex enim est scriptura) qui quod non ipse legerit Plinium, & Dioscoridē hinc constat, quia apud vtrumq; latine quidem apud illum, Græce apud hunc extat Larbason λάρβασον, licet Matthiolus in versione Ruellii hoc nomen omiserit, quod est in Græco Aldino. Caput Diosc. in meo est ωογ totius operis, libri vero eius 99. tantum: alias Matthiolo 59. (In Hermolai editione 49.) Quo modo numerauerit ille autor, ipse viderit. Quanti vero Paracelsus & Paracelsici astiment Plinium, si tu ignoras, vide prologum Paracelsi in lib. de herbis sub finem Tomi VII. & Tom. III. tract. 1. de pestilente, vbi negat medicinam, & Philosophiam in Plinio animaduerti &c. Tu argumentatis: Si ista vox deprauate ex Plinio transcripta est, fieri non potest, quin Paracelsici Plinium legerunt. Euge fortiter, Wie wenn sie hetten hören leutten / aber nicht zusammen schlagen? Quid si aliorum sphalma atripuissent? Ego non nego legere Plinium, modo legerint, dico quod est dubitantis. Tu certe facis vt de te quoque dubitem num ante meam admonitionem inspexeris eo in loco Plinium. Cur? Quia non tantum prauè scribis, sed & prauitatem defendis, cui mederi poterat lectio Plini. Omnino Plinio erratum impingis: tuam & Paracelsistarum tuorum scriptionem saluare cupis. *Vlex vocas nondum catrice obductum apud Plinium*, quasi male Larbason positum esset pro Paracelsico Tarbason. Persuaderes, nisi constaret proprium Paracelsi, & Paracelsistarum in quarto modo esse verum vocabula peruerrere, vt opus sit nouū onomasticū, Dornei, Thurnneuseri, fratrum de Ros. cince & aliorum, quibus tamen & ipsis non omnia monstra vocum sunt expugnata. Illud ipsum nomen extat apud Dioscoridem, & sic legitur ab omnibus Plinii studiosis, nec vllus præter te (nouum Aristarchum) erratum vocauit. Sed quo argumento Tarbason est legendum, aut quo potest defendi Larbason? Ne quæso ride.

873

Plinius Pa-
racelsistis
contemptus.

Proprium
Paracelsi-
starum.

Larbason.
Tarbason.

Lardibasis.

Ego mappa risum compescam. Basilius Valentinus monachus affirmat dato prius crudo Antimonio sues pinguescere, hoc est Laridum accipere, vt Larbason sit quasi LARDI BASIS. At, inquam, illa vox tota Græca, vel barbara est, non semilatina & Græca. Qui vero potest id basis vel fundamentum Laridi esse, q̃ crudum, & inconcoctile purgandi causa bibitur, seu iuris infunditur? Num sibiū est materia concoctilis, & in adipem porcinum transmutabilis? Tota Saxoniam id ignorat, & tamen succidias habet

habet, *prapingues*. Quid de *Gracia* dicam, cuius forte est id vocabulum, & quidem antiquius *Dioscoride*? Vnde vero ille *Monachus*, qui vitam totam in chymicis, & professione ordinis sui consumpsit, *sues didicit sibi pingues reddere*, imo non *sues* tantum, sed & alia pecora? Quo quæso experimento? *Paracelsus* tuus astralis, & *Paracelsici* quid dicent, cum *crudum antimonium*, quod ipsis est *venenum*, & nullo modo alimentum, audient *saginare porcos*, esseque *fundamentum Lardi*? Putasne me *mendacissimo & loquacissimo monacho, qui non tantum suos discipulos, sed & apostolos, tanquam* ^{pag. 149.} *nouus Christus, & Papa compellat*, plus credere, quam his quæ artis potentia sunt subiecta? *Omnia* ^{probo, quod bonum est teneo.} Non potest istius *Monachi* vita vel aliquot seculorum par esse his, quæ de *luis ex sstibio* medicinis affirmat. Pag. 142. ita loquitur de suis pinguefaciendis: *Cum p.:-* ^{Sues sstibio pinguefacere.} *terferat sstibus pecu suam ad saginam vult imponere, præsertim suillum, ille debet ei diem vnum, vel tres aliquid, at tamen non nimium propinare de crudo antimonio, veluti dimidiam drachmam in cibo fruendam, atque ita ipsam purgare. Inde pecora accipiunt non tantum cibi appetitum, sed & cito crescunt corpore, & si vlla in eis est impuritas, sive in epate, sive aliu locis, sique grandinosa fuerint, sanantur, grandinesque exiccantur.* (Si vis cognoscere de cura suam, præter vulgarem experientiam consulte *Sebitij* *Agriculturam Germanicam* lib. 1. cap. 30. *Monachus* *sues* tuo antimonio nunquam fecit pingues) *Purgari* etiam alii possunt porci, & grandinibus liberari. *Quis* per *stibium* id fieri ex veteribus vaquam vel febricitans vidit? *Sictiam Larbason* ideo dictum est, quia est *Basis Lardi* in suis, *Plinius* recte scripsit *Larbason*. Tu vero & tui *Paracelsistæ* male. Tu dum *Galenum, Auicennam, Oribasium, & omnes Galenistas* audes contemnere, quid de te sentiendum sit, hoc ipso aperuisti? Quo quis est stultior, eo magis contemnit sapientes iuxta *Prouerb. 26. vers. 16.* *Sapientior sibi stultus videtur septem vitis loquentibus sententias.* *Vis* sapere mi *Henninge*? *ἡ γνώμη σεαυτῶν, ἢ τὰ δὲ βιώσας.* Hoc est optimum consilium. Si perrexeris scribere *Paracelsice*, fabula vulgi fiet. Ego *fidus Ethardus* te fideliter moneo. Tale est tuum *Larbason*, latinæ *sues, Petalides*. *Quis* hic interpret tam temerarius: *Henningus Scheuneman*, dicent. Sic innotescet: sed cum tua infamia. Ne errauerint *Paracelsici* appellando *stibium* *TARBASON*, patronum te sistis. Videamus qua arte, & quo successu. *Commentator Rogerii* ait: *Antimonium à Mauritanis vocatur: alii appellant Alabastrum, aut Tarbason.* ^{Latin Tarbason etiam esse stibium contenditur. Basilij Valentini hic exagidat. 4. r. 47. Nota vanitatem à Paracelsicis respositam.}

(*Basilus* in triumphali: ab Arabibus in sua lingua longo tempore, & ab antiquo dictum est *Astinat*: *Chaldæi* *stibium* vocant: in latina lingua appellatum fuit *antimonium* vsque in hunc præsentem diem: qui tantum vernaculæ Germanicorum linguæ simplici modo studuerunt, pro vitro *spisso* (*Spissiglast*) prædicarunt, quia materia ista spissa est, & tum per se, tum per additamenta potest constare in vitrum variorum colorum, qui insunt antimonio, & ex eo possunt fieri) Nulli *Paracelsico* attribuit appellationem, sed alii à Mauritanis. Putemus tamen tuis *Paracelsicis* nomen arrisisse. Quo argumento? *Notationis, & coniugationis.* Vis enim dictum esse à *τὰρ βῆσας*, quia effectu in corporibus humanis operetur *τὰρ βῆσας*, hoc est stuporem, metum, tremorem, timorem. Tunc sis hermeticus medicus, & hoc dicas? Num *crudum* efficit stuporem, metum, tremorem? Nolum eo vti, & ne suis quidem purgandis. At de *crudo chymico* per se non differit, vel promittit, nec præcipit. Nam iuxta rectam nominum impositionem *Astrali*, seu chymico medicamento *astrale* dat nomen. Si ergo *Galenicorum* aliquis audierit, aut viderit tuam *Etymologiam*, iuret sic esse, non tantum quia *Monachus* pag. 97. & alibi merum venenum esse affirmat, si *crudum* accipias, verum etiam quia vitrum ex *crudo* per magistrum *Vulcanum*, vti eum appellat pag. 99. *Basilij Valentini*, constat talem habet effectum, & ideo sapius à *Quercetano*, & aliis multis repudiatur. Negat tamé de essentia idem *monachus* (pag. 98.) *Quercetanus, Rulandus, Dornheuserus, Crollius Penotus, & alii.* *Crudum* in vsus internos vix semel legitur adhibitum apud *Dioscoridem*. Quid tu ipse? Si in pestis sanatione sis stuporem vel illaturus, vel relaturus, nolis medicamentum. Nam stupor opponitur sentiendi energiam expeditam. Tollit ergo vim sensuum, præsertimque tactus, & consequenter mentis quoque facultatem ligat, faciens attonitos, & insensatos. (Exemplo est *opium, Maslac, Hyoscyamus, Darula* &c.) Mittamus & hoc ad *Cynofarges*. Quid præterea de *spumas*? Quid si deriuatur, inquis, à particula *τὰρ & βῆσας*? Ignosce meæ simplicitati, optime *Henninge*. Ioco dicam. Tua deriuatio rideret à *Grammaticis & Logicis*. Si ex *τὰρ & βῆσας* fit *Tarbason*, per compositionem fit, non per deriuationem. Deinde *τὰρ* nulla est vox neq; latina, neq; græca licet in lexico extet.

Falsa enim est scriptura apud *Homerum*, ex quo citatur *Iliad. lib. 1. vers. 8.* vbi legitur: *τῆς τ' ἀρ' ἰσοῦ θεῶν*. Mali notarii ex duabus vocibus apocapatis, fecerunt vnam, & pro *τῆς ἀρ'* expletius legerunt *τὰρ*. Insuper *τῆς ἀρ'* postponitur potissimum. Non potest habere primum locum in compositione. Vnde *βῆσας τ' ἀρ'* dicendum foret. Incidisti in *syllam miser volens Charybdim vitare*. Quid autem significaret *τὰρ* in *τὰρ βῆσας*? Vt interroganti (repeto tua verba) *τῆς τὰρ ἐστὶ βῆσας τῆς ἀρ' ἰσοῦ θεῶν* interrogatum sibi ipsi respondeat, *τὰρ βῆσας* Inapte inquam responderet. Nam in responsione, nisi *Echo* esset repeteret particulam interrogatiuam. Deinde fictio tua non est ex arte *Poetica, & Cabalistica*. Nam interrogatum sibi ipsi non potest respondere, nisi & ipsum interroget seipsum, sustineatque idem duas personas. Apud quem veterum autem, aut recentiorum inuenisti *stibium esse medicinae basin*? Tuus *monachus* vniuersale ex *stibio* non facit, licet id plusquam hyperbolice deprædicer. Vide pagin. 180. vbi post calcinationem, vitrificationem, digestionem, coagulationem, fixat, coagulatque postremum in lapidem *IGNEM*, qui non sit vniuersale, vt lapis *Philosophorum*. Et quanquam eadem pagina scribat *Oleum* distillatione confectum ex præparationibus præmissis, omnia efficere quæ medico summo necessaria sint sattu, quia omnia symptomata corporis humani consumat instar ignis: tamen pagina 131. *Astrum* solu & *Mercurii* ipsi ^{Ol. sstibio.} ^{Astrum} ^{☉ & ♀}

antefert. Ita pag. 100. 91. 92. vbi de alio quodam minerali loquitur in quo sulphur solis aque validum, & forte, imò potentius, quam in auro inueniatur, & reperiri duo genera metallorum, ait, in quibus tam potens dominatus superflue triumphet. Profer aliud: sibi minus placeat Cabala (inquis) non male dixeris à particu-

En cabalam
Paracelsicam
stultam.

Der turtz-
weilige
Hennig.

Synopsi de
medio tollit
quod Epen-
thesis inserit.

Cabala

Paracelsici
monstris So-
cabulorum
delectantur.
At delectan-
tur stibio.
Ergo stibium
monstrum.

Ol. Antim.
Rogerii.

Turbis.

Calx antim.
Henningi.
Thurneiseri
oleum pur-
gans.

in Iudaicum metafcheinatisten, & Tarbason transmutatione facis ex βάσανον (Græcis βάσανος est, vnde Tarbasus, vel potius Tarbasanus oriretur) æquo solœcismo. Foret enim & sic compositio non deriuatio. Est autem βάσανος lapis lydius auri probandi: Est tormentum, quasi &c. Qui inde fiet Tarbason? Expungendo, inquis, per elisionem av, vt dicatur βάσαν, cui proposita particula τὰς, facit τὰς βάσανον quæ significatur cum quadam affirmatione, id quod experimento comprobatum est, βάσανος experimentum, probationem, examen significat. Plato de legibus: ἀλειπὸς (sic enim scribis) ἢ βάσανος: Et Erasmus βάσανον λαμβάνω, quod est probo. Hinc Tarbason, quod probatum est. Hæc tu perquam lepide. Basilius Valentinus sane vult inuentor esse probatarum ex stibio medicinarum. Apud Dioscoridem nihil tale est, vt nec ceteros antiquos, quibus tamen nota fuit appellatio Larbason. Sacræ literæ fucus accensent non admodum commendato facto. Scholastici te rident cum tua Elisione. Non enim si an expungis ex βάσανον Elisio est, sed syncope. Deinde quis credat βάσανον syncoptatum sermone Græcorum vsitato esse? In aurem tibi. Rectius βάσανον dixeris, quod est βαθυτερον. Vnde quidni Tarbason, & abiecto vno sigmate, Tarbason, vt significet profunda speculationis & generationis minerale? Ecquid placeat? Sed si hoc modo ineptire licet, inuenias qui dicant significare frequens stomachi fastidium & nauisam ex crambe tot inanum deprædicationum ad ravim vsque repetitarum, vt sit quasi τὰς πρὸς ἄστυ, litera φ. n β transmutata. Ego me stupidiorem esse fateor, quam vt istam profundam cabalam intelligam, quæ vox cum apud Chaldæos doctrinam viua voce tanquam per manus acceptam à Patribus

significet (ἀγραφοῦν ἀπράμα: Pontificis verbum non scriptum, sed traditum viua voce) mitor quo auctore perpetua successione vsque ad primum didiceris Cabalisticum tuum Tarbason. Forte bibi Tarbason tuum ex τὰς β & natum. Tertio si per βάσανον accipitur examen, num id quod examen sustinuit & probatum, seu experimento cognitum est, erit antimonium? Atqui hoc est medicamentum auri probandi, probans non probatum. Lapis Lydius est βάσανον: aurum vel argentum est βασανιζόμενον. Substitue Lydio stimmi, erit βάσανον, non autem id quod probatur. In vitium ducit culpa fuga sicaret arte, inquit Horatius. Nunquam credissem te tam fecundum esse ineptiis, & tam paræ solertia. Profer aliud. Hoc est illud monstrum (inquis) quo Rogerus Baco Anglus delectatur in tractatu de Ol. Antimonii. Monstrum sit an non ex Rogerio nõ disco. Vocat stibium, Arabibus Azinat, Chymicus, Antimonium. Basilius vult Antimonium esse latinam vocem. Sed Plinius spuma candida nitenti que lapidẽ vocat dictum ab aliis Stimmi, Stibium, Alabastrum, Larbason. Apud Dioscorid. dicitur σίμμι, σίβι, πλατυόφθαλμον λάβασον: quæ Græcis vsitata nomina. Ebræ. Zedadah, Chaldaice Zedidah: vel puch in sacris. Arab. Cohol, vel Cihul: Gallice & Chymice Antimonium, vt & Italice, & Belgice. Hungari Alabastrum, vt & Poloni appellare dicuntur. Latini vel circumscripterunt, vel Græco nomine stibi & stibium vsi sunt. Quidam sulphur nigrum vocant. Latine est Atzmed תמאד Tamad est continuare, durare, Interpres reddidit Antimonium. Ruditatis autem barbariæ est legere, vel pronũciare Azinat pro Atzmed, Athemed, vel Azmed, aut Azimad. Ex hac docet parate Oleum miræ virtutis in Podagra, Lepra, Apoplexia, Hydrope, Epilepsia, Catalepsi, Analepsia, Hæctica, Febribus, Peste, vitæ prolongatione &c. Tu non oleum, sed puluerem proponis. Nihil habes in Rogerio firmamenti. Vide etiam num monstrum, & medicina admirabilis sint idem apud eundem. (perinde est ac si quis vitum excellentem vellet monstrum sui seculi vocare, cum monstrum semper sit in malis) Monstris vestris vos interim delectari, si non ex aliis, saltem ex tua ad me epistola quam luculentissime patet. Quid enim monstrosius potest scribi ab eo, qui sapientiæ chymicæ vult esse antistes? Ego scripseram rectius vocari posse Turbasonem, sicut Turbith à turbando quidam deducunt, quanquam origine sit vox Arabica vel Saracénica, qua Serapio, Mesue & alii vtuntur. (Ventris conturbatiuum esse Mesue interpret scripsit. Morinus putat nomen excogitatum esse ab aliquo impostore: Actuarius quoque Græcus vsus est eo nomine in radice Pityuse & Alypia, quas nigrum & album Turpetum appellat. Dioscorid. capiti de Pityusa in aliquibus exemplaribus adiectum est, ἢν καλεῖσι τέρπετ) Respiciebam ad querelas publicas de Antimonio Paracelsice (pleno ventre) præbito, quod mouit etiam Quercetanum, vt stibii vitium excretetur cum præcipitato Turpeto. Tu iocaris: Ita enim accipio verba tanquam suavi delitio correpti. Si in arte antiqua (inquis) nouis & fictis nominibus ludendum, non contemnenda est Nominis latio, qui Antimonium Turbasonem vocitas, fortassis ideo, quia assumptum morborum basis turbat & decurbat. Verba pro verbis dare vnicuique facile, facilius quoque deprehendere, vtilia inuenire, vite medicamenta preparare, præparata recte administrare satũ arduum.

Hæc tu. Vti sobrius fuisti posterioribus verbis, ita ebrius prioribus. Quid est Latio nominis? Nomenclationem scio, nominis Lationem ignoro. Deinde allusio est, Græcis παρονομασία, (collusio παρήχτης similis tonus) non nomenclatio cum Turbason dico pro Tarbason, cum sono respondeat verbo Turbo: (τέρβη Turba est, τὸ βᾶσις saltatio turbulenta: Latinum Turbo creditur à Græco τυρβῆω, vel τυρβάζω factum. Vnde recte Turbason, quod est turbas daturũ) Basis morborum quam vocas? Qui in litera tam pueriliter erras, quid de re tibi vendices? Quis medicus sic loquitur? Essentiam morborum quod tollit, turbat, deturbat, possit esse antimonium (in aliquibus) sed non vulgariter præparatum, vt tu scriberas an. 1608. Recipe antimonii per salem Petra bene calcinati, & optimo spiritu vitrioli potati, & in puluere redacti. Da iuxta ætatem discrimina iũ Mithridatio grana 3. 4. 5. vel 6. ad vomitum & secessum purgandum. (Obiter addo: Thurneiserius in suo herbario ad purgandũ tale

contra Henningum Scheunemanum I. 31

oleum conficit: *Z* antimonij crudi vncias octo, *argenti viui sublimati* vncias quatuor, *salis* seseunciam. Commista contritaque destilla ex terotta per gradus ignis donec concurbita rubesciat. Primum exit spiritus albus. Deinde succedit rubor: sed cum hic apparet, statim mutandum est receptaculum. Alias concrefcit in butyrum, & amittit perspicuitatem. Cape spiritus, seu olei puri, & limpidi vncias quatuor. *Radicum tormentilla* probe arefactarum, & concisarum vncias duas. Destilla per alembicum lento igni. Prohibet *oleum pulchrum, & iucundum purgans potentissime*. Valet & ad vlcera putrida. Hæc ille qui persuasum habuit *olea mineralia sic corrigi per vegetalia*, vti & scribit de *ceruaria alba*, quam *Libanotis* vocant. *Olea ex salibus, liquoribus, sulphure, & alijs speciebus metallorum extracta*, inquit, quando vt cito intra corpus sumi possint, parare volumus, nos extracto radice *ceruaria alba* proportionem sesquialtera miscere, igni reddere, & subigere oportet destillando ex cucurbita in alembicum rostratum cum receptaculo; Deinde destillatum rectificare. Ita in spiritibus arsenici, sublimati, vitriolique qualitas corrosua mitigatur, vt fiant innocui. Hæc Thurneifetus. Felicius est nostrum seculum. Si enim purgare corpus volumus Mercuriali medicina, commodissime id fiet per *Mercurium sublimatum dulcem, quam Aquilam albam dulcem & panaceam* vocant. Et sic neque opus erit *Mercurio Solis, aut calce antimonij tua*. Verum hæc obiter, vt lectores ex nostris dissertationibus aliquid frugis reportent. 15

Thurneifeti oleum purgans
Ceruaria alba
non Libanotis

Castigas meam Paronomasiam: quia facile sit verba pro verbis dare (Turbason pro Tarbaso & Larbaso) facilius deprehendere, &c. Quid deprehendere? Tibi facile est Reprehendere meas coniecturas, & pro medicinis salubribus verba dare, quod latinis est decipere. Ego nec verba do cuiquam, nec deprehendo: imo nec reprehendo, sed conicio & animaduerto. Si vtilia inuenis (furio subtracta ex aliorum scriptis tua facis) rite præparas, & rite præparata administras, non prohibeo. Sed cum ultra vulgares Paracelsistas nihil sapias, non cenfeo laboriose tecum disputandum esse, nisi res sit tanti, vt ea proficere studiosus veri possit. Hactenus nauus secundus, qui tibi multos alios peperit. Tertius incidit in *Halcyonem volatilem de citrino vaccis*, vbi & iunior Cribit, deplumatus, &c. quæ ego vocum *τετρα* ex tuo tractatu, vt est impressus, reposui. Primum coniciis me legisse *vaccas pro culina, Kütche pro Kütchen*. Atiolate. Quialiter legere potui quam tu scripsisti, & nota est Paracelsitarum *τετραλογία*, quam *mysticam* vocant, vt nefas sit quicquam in ea mutasse? Das dritte Puluerlein verum diureticum, astrale, & fixum, den flüchtigen Eißvogel von den gelben Kütchen / (hic enim ponitur virgula distinctiua) jungen Cribit genant / beroyfft / innen vnd aussen wol gebraten / vnd gang figirt / &c. Non potui senta tua absentis aliter quam ex scripta litera cognoscere. *Diureticum vis cedere*. Id est forma primum *pulueris*, mox *liquoris* per solutionem in eo, quod vim per se habet *visam mouendi*. Quomodo cuditur? *Halcyon deplumatur, & assatur intus forisque per vaccas citrinas*. In mysterio cabalistico indefinitæ Paracelsiæ nihil interest, siue seruum culinarum operi addicas, siue vaccas; sicut & in *Steganographia Trithemii*. Germanorum linguæ peritus latinus non aliter transtulerit, neque ego tum videram tuam correctiorem editionem, quæ ne digna quidem erat inquisitione. Ego, qui tibi recondita mysteria tribuebam, iam intelligo te sermonem fecisse de *lixa*, seu *cacula & calone*, vel *seruo culinario*, qui tanquam columbas assaturus *Halcyonem volatilem* deplumet, allet, & totum figat, hoc est, faciat id, quod *aniculæ & barbitonfores nostri, qui salem per sulphure citrino purgant, faciuntque, quod vulgus vocat lapidem Angina, vel Bruni, Breunstein / Paracelsi* is prunellam mineralem. Ita *Nurum* olim tractabant in *Ægypto circa Memphim*, vt annotauit *Plinius* lib. 31. c. 10. *Nitrum frequenter liquatum cum sulphure coquentes*, ne Paracelsici de inuento gloriantur.

Corrigero mineralia per Vegetalia.
Hac est hygia argentea furto subtracta Syntagmati meo & sic appellata à Scheunemano.
Deprehendere Scheunemani.

Nauus III.

Diureticum Scheunemani.

Facere lapidem bruni ex Plinio transfusum.
Assatio ridicula Scheunemanni.

Dioscoridis carbonibus vri subiecta testa noua, donec incandescat sciuit. Vtitur verbo *καίειν & πυρῶν*. Tu assasita vt intus forisque ignescat, & deflagret. Si halinitrum esset nitrum (non multum aut differunt, cum in Nitro naturali materialiore sit nostrum artificiale formalius; quanquam alicubi in *salicum* quodam genere vt *Rhaupvolffius* in hodieporico commentatur, eiusdem virtutis & vsus halinitrum sponte quoque nascatur) riderent tuam *Optesin* & veteres & noui. Neque enim assatur, quod intus forisque ignescit totum. Verum hic fatendum est me à tuo sensu aberrasse, & speculationes meas *ματρωσπῶν* perdidisse. Etenim astra lia omnia & fixa promittebas. At qui astra non erant circa centrum, & in fundo Tartari quaerenda, sed in cælo. Promissa tua plus quam Paracelsica me seduxerunt. A deo enim non astralis est ille tuus sal fixus, vt spoliatus parte subtili, & ætherea, nihil nisi terrenum corpus sit, & salem terreum, maxime si sæpius crematus fuerit, sapiat. At quid est *figere*? Num separare partem subtilem à spissa? *Minime*. Doceat te *Hartmannus tuus per sulphuris viriolati Anodynii* confectionem, vbi tuum astrale opus dicit esse coctionem culinariam, idque non immerito. Nam id per seruum culinarium mundulum, vt pote non nigum, sed flauum procuras. Non sunt plumæ, quæ vitione secedunt ex halinitro, sed spiritus, qui in vera fixatione debebant cum suo corpore manere. Ideo & inepta deplumatio. Sed dic tuis verbis, quid senseris. *Halcyon volatilis à famulo culinario glauco, nomine Cribit, deplumatus, &c.* Mirum vero. Nouum Deorum Paracelsicorum interpretem audimus, qui quod Germani vocant *gehl* / id est, *flauum, citrinum*, ex hoc coram concilio suorum Deorum appellat *Glaucom*, quasi de *marino Deo* vi herbæ cuiusdam ex homine transmutato speculatus, vt sic habeat noctuas, quas Athenas ferat. Ibi enim non sunt flauis oculis noctuæ, sed *casti*, qui dicuntur *glauci*. *Γλαυκας ἀθήνας*, Eulen mit gelben Augen gen *Athen* tragen: Desinet esse prouerbium de superfluo studio.

Rhaupvolffig in hodieporico. c. 18.

anodynium I. Hartmanni. NB.

Iungentur iam gryphes equis, eoque sequenti
Noctua non glauco fuerit, sed lumine flauo.

Ote ferula dignum interpretem. *Glaucom* blaw / vel *graw* appellant; latinis id alias *caesium* est, & *Glaucom* oculis Mineræ, noctuarumque conuenit. *Scaliger* caesium & glaucom vnius coloris vocabula quida duo esse notabat in oculis Mineræ, & medicorum glaucomate: Platonis iudicio id constare *εν κωνῆ ἢ λανῶ*, vt sit cæruleum dilutum, seu hilare. Quidam rutilum dixerant. Sed hos corrigit

Antonius Scarmilionius lib. 2. de colorib. cap. 22. speciem cærulei appellat, qualis sit in noſuarum oculis. (Noli ægre ferre, quod contra tuam ſententiam virorum doctorum iudicia proferam. Ita enim requirit veſtra tergiuerſatio.) Verum Paraceliſtarum colluuias putat ſibi integrum eſſe τὸ ὑπέρτερον & ὑπέρτερον θείον, & non tantum colores rerum mutare, ſed & popularem ſermonem. Sit ſulphur ſamulus tuus culinaris, qui ſeruit coquis vulcaniam flammam quærentibus, eamque ex fomite, qui excuſſas ex chalybe ſcintillas exceperit, prompte rapit. Num & Chymico in halunitri uſſione ſic inferuit? Fila ſulphurata in eum uſum publice adhibentur. Quis hæc appellauit CRIBIT? De ſulphuris ſynonymis ſcribit Matthiolus id ab Arabibus vocari *Cribit* & *Rabrit*. Inde explicatus eſt Paraceliſta vocabulum, quod non facile inuenias in Paracelſo. Galenicis itaque etiam conrumelioſiſſime deſpectis id genus homines non poſſunt carere. Non tamen fila ſulphurata ſic appellantur. Voces ipſas quod attinet, eas ex Matthiolo repoſuit *Schindlerus* in lexico in explicacione nominis *Gopher*, quod pinum ſignificat. Inde *Gophrit* ſulphur, & Chaldaice *Kybrit* (Græce melius *κύβριτ*) vel *cūphrit*. Inde videtur & *kūfur*, vel *cybur* factum. Corruptum eſt *tribit*.

Rabrit adhuc eſt corruptius, licet legatur apud *Auicennam* lib. 2. ita c. 2. c. 620. Videtur natum ex *Tabrit*, ſeu *Barit*, quod ſignificat ſplendorem, niſi velis pro *Rabrit* eſſe legendum *κύβριτ*, vt ſit libera vocalium litteris ſubiiciendum prononciatio. In Thumeiſeti Onomaſtico *Girat* vocatur ſulphur: Item *Cabrit* & *Caliab*: Apud Dornæum *Chifir*, *Chybur*, *Cibur*, & *Kibrut*, quanquam & *Lunariam ſulphur natura* appellet, & ſulphur ſub nitralibus comprehendat. Item ex Græco *Θείον* ſcribit Thion, &c. Varia enim habet vocum ſigmenta, vt Pyttin, qui & lapis ignis, K berit, Kūbrit, fumus citernus Eirar, crocus vius. (aliud eſt ſulphur eſſentiale, de quo in principijs) Gummi rubeum dicitur in *Maria Prophetiſſæ Kibrut Philoſophorum*. *Pantheus* Synonyma habet *Gopora*, *Kibrut*, gamma rubea, ſulphur rubeum, Thion, &c. *Gopbris* autem ſcribit ex Ebæo *Gophrit*, ibi licita Tau prononciatur cum ſibilo ſicut T latinum ſequente l vocali, vt in oratio: quali dicas oratio, vel orazio, aut oratio. ſcribit tamen aliquando etiam *Gophrit*, quod eſt *Chibur*, & *Kibrut*, & *Thion*, omnino ſulphur. *Cribit* in veteribus vix occurrit. Neque tamen conſentaneum eſt id nomen *Matthiolum* conſinxille. Hactenus de nãuis diſputatum eſt cum auctario quodam, vt ſimul Le-

De cura peſtis purridæ cacochymica.

Tres pulueres Scheumannii claudicant.

etoribus noſtris aliquid vtilis pabuli præberemus, cum alias ex noſtra diſſentione parum commodi haurire queant, niſi in lucro ſit, te cum tua hæteſi intus & in cute pernoſſe. Quomodo à te curatur peſtis in tua regione graſſata? Quod erat curatum Bambergæ, Aſcaniæ ſit Prophylacticon exonerans naturam vomitu, & ſecellu. Si vero peſtis iam corripuerit hominem, ex te diſcitur tuus populus primum vtendum eſſe vomitum ex cupri argento viuo, quod fieri nequit ſine aqua mercuriali ex ſublimato. Ita enim chylus infectus ex ventriculo teuocabitur. Hæc ſuccenturiatus quaſi ex inſidiis ſuccurrit *globulus mineralis*, & mirabili copia feces alui non deturbat, ſed ad ſe allicit, tanquam pabuli vice, vt Paraceliſci ſolent nugari de *magnete* ferrum attrahente. Velis, nolis, agnoſcere debes inſufficientiam trium tuarum capellurum pulueratarum. Nam mouete ventrem nulla ſine globulo ſuppoſito poteſt, & tamen in inteſtinis poterat camarina, vel Lerna mali eſſe. Euacuata aluo quid faciendum? *Sudandum*. Quid inde? *Meiendum* cum bona venia. Belle. Sed conſideremus materias. Ex qua re ſiunt rotundi globuli (niſi addiſſes Rotundi, nemo intellexiſſet ſphæruſas eſſe) ita affecti, vt *proprietate ſympathica Mercuriale & Archenicale* (pono tua verba) *venenum attrahant in podicem* immiſſi, ſeu intruſi, vbi ad exemplum experimentorum in macroſmo ager ſine omni languore, & *incredibili copia* alui feces tubtrahant, idque dimidia hora. Multa hic erunt quærenda. Primum vnde didiciſſes alui feces eſſe venenatas. II. Veneno *Archenicali*, & *Mercuriali*. III. Globulos tuos eſſe *Archenicales & Mercuriales*. IV. Tales ſi ſint, qui non lædant rectum inteſtinum. V. An non tam magna copia feces potius globulum ſint attrahaturæ, quam contra. *Maior enim virtus eſt in maiore quanto*, adeo vt magno pondere ferrum ad ſe rapiat magnetem minorem. VI. Vnde cognitum ſi vtrumque ſit *Archenicale & Mercuriale*, quod ſe tractura ſint mutuo *συμπάθηκός*: Non omne arſenicum trahit arſenicum, nec mercurius mercurium. VII. *Proprietatem illam eſſe, & non communitatem*. VIII. Quæ ſit illa experientia macroſmica. An cum *conſtatores* venas ſtibiales, ſulphureas, cobolticas, & ſimiles rapaces ferro, & medicinis ex ferro, ſalibusque, & aliis medicaminibus domant, ita vt argento ſpatium detur ſe à vi rapace ſubducendi, & per lapidem in plumbum fugiendi? Sicne ſit etiam cum tu alui feces ſubducis globulis tuis? Sed mittantur iſta. Nam ad inſaniam te adigerent cum tuo Paraceliſo. *Globuli tui ſunt ex minerali ſalubri*. Illud quod eſt? Galenicus aliquis diceret *ſalem* aliquem, vt gemmæ, eſſe ſuppoſitoriis miſcendum. Sal enim minerali ſalubre eſt. At qui hoc foret arſenicale, & mercuriale? Sit ex vitro, regulo, ſtella, ſtibii, aut ſimilis *metalli*: (vt tibi caput doleat cum tuis ſtultis Paraceliſtis, & illa rumpantur, vtor *metalli* voce) Imputus erit globulus: Et ſic rationabiliter impuras alui feces videbitur attrahere non aliter, ac ſi quis furioſum *Turcam* vellet *ce ræpeſcere, intraſo in anum ex maſlac ſuppoſitorio*. Ego non globulum tuum tudebam, ſed quaſi digreſſione facta rideri ab aliquo poſſe ſcribebam ob eorum opinionem, qui obſtinate *contendunt purgantia agere per familiaritatem naturæ totius, qua ſimile attrahu ſimile*. Si enim feces ventris per podicem ſunt exigendæ, vbi rectius ponas trahens quam in inteſtinum, vt inde veluti magnes alliciat ſui ſimile? Alias tractio fieret ad ventriculum aſſumptis per os catharticis. *Ratio meatibus diſplicet*. Putas enim quaſi animo male ſibi conſcio in te prolata eſſe. *Si ridendus* (inquis) *meus globulus eſt, etiam tuus, qui ſit ex ſtibio, & Quercetani alius ex croco metallorum*, hoc eſt, *ex antimomo uſo aduiciliis ſalibus*. Accuſas me malæ natis. Tuos globulos mihi hætere meos ſuaue clere arbitraris, quos tamen ſuffuratus ſim tranſcriptione ex Quercetano. Temere inſanis. Neque meus bene olet, neque tuus globulus hactenus mihi hæteret. *De attractrice diſſeto*. Hanc tu videre non potuiſti, quia con-

Purgantium operatio.

ſcius ipſe

sciis ipse sibi de se pretat omnia dici. Glaucoma hoc est te interprete, das gelbe ab oculis remoue. Mihi videtur purgatio mirabilis esse, vt & Fallopio, fierique aliam ob causam, quam familiari attractrice.

Dictum verum, ais, non valet idem dictum à quouis. Ariolare. Tor enim mendaciis Paracelsistæ sunt infames, vt, etiam cum verum dicunt, fidem non inueniant. Si vis, vt tibi credatur, globulum tuum artemicalem & mercuriale venenum ex ventre in rectum intestinum proprietate astrali ob familiaritatem trahere, non verbis, quæ est principii petitio, sed rerum euidente demonstratione est vtendum. Paracelsus tuus scripsit *astro magnetis ferrum fortissime trahi*. Factum periculum est. Num inuentæ sunt. Non si integra natura sua vim illabefactam habentia trahunt, etiam ignibus corrupta trahunt. Si tuum minerale vacuat, flammis fusoriis in vitream speciem reductum, non necesse est idem efficere etiam crndum, & contra, multo minus effectum proprietati ascripseris naturali. Pone Martium venenum in intestinis habere. Subiiciendum foret astrum magnetis forma competente. Num attracturum hoc illud esset? Globulum metallicum vocaueram. Putabam enim materiam esse metallicam ex tuis fundamentis. Si simile atrahit simile: Et in intestinis est venenum Martium, Saturnium, Mercuriale, Arsenicale: iniuriam tibi fecissem, si non medicamentum quoque metallicum statuissem. Paracelsici enim sanare volunt similia similibus. Fixa requirebas. Cætera volatica & putrefactioni obnoxia irridebas. Ex metallis, & metallicis astra, potissimumque planetis respondentia conflagas. Tu quasi mortale peccatum commisisses, & patrios cineres perminxisses, magno cum supercilio negas tibi vocari globulos metallicos. Suauiter deliras. Vbi hoc tibi tribui? Et tamen poteram iure maximo ex confectariis à te positorum. Metallicus est globulus, siue ex metallo vniuoco factus, siue ex equiuoco. Metallis accensetur stibium vtrumque & aliæ marcasitæ, quæ proxima potentia sunt metalla, & argento viuo constant. Tuum argumentum contra meam coniecturam est: Metallicum & minerale non est idem. Scripsi ex minerali fieri. Ergo non est metallicus globulus in podicem immittendus secum sympathice attrahendarum causa. Argutus es, sed vnum tibi deest: Peperam sapiis. Non enim recte es informatus, aut si es, deliras maliciose. Cum Dioscorides vellet scribere de mineralibus, cadmia, pompholyge, erugine, ferrugine, scoria, stibio, lythagyro, lapide Armeno, Cyano, Indico, Ochra, &c. in genere proponebat πει πάντων λιθου μεταλλικῶν.

Tom. 6. pag. 311. lib. 7. de transmut.

De metallici notatione.

Num minerale & metallicum sint synonyma:

Andreas Cesalpinus tres libros de metallicis edidit, in quibus varia terra, sales, & omne pene fossilium genus.

Galenus in IX. Simplic. ait, μεταλλικὰ φάρμακα ποσ σαρορδεν ἔθθ ὅτιν τοῖς ἰατροῖς ἀν ἡ χύσις ἐν τοῖς μετάλλοις ὄν, ἢ τοῦ αὐτοῦ οὐκ, ἢ ἀπὸ χαλκῶν, καὶ ὅσα πάλιν ἐκ τέτων αὐτῶν οἱ ἄνθρωποι σκιάζουσιν, &c. ponitque cerussam, psoricum, & similia. Tractat de salibus, armeniaco, arsenico, apbrolitro, gypso, sulphure, &c. Quæ metalla Plinius vocet, habes libro trigesimo tertio & trigesimo quarto. Disce hinc, (pluribus autoribus non est opus cum Calepinus, & Lexicon tibi possint esse satis) minerale, fossile, metallum, non raro idem significare, quod & indicat Agricola libro primo, capite primo, de nouis & veteribus metallis.

Vide & tertiam concionem Mathesii in Sarepta de origine metallorum, vbi cogeras à fossoribus discere metalla vocari aurum, argentum, æs, ferrum, plumbum album, plumbum nigrum, argentum viuum, bismathum, stibium, & metalli nomen tres res completi. Vbi vero dixi, quod Synonyma sint minerale & metallum? Si tuus globulus est mineralis, & metallica sunt mineralia, solentque tales globuli fieri ex vitris metallorum, stibij, bismathi, plumbi, &c. vt te docere poterit Quercetanus in defensione prima, capite decimo de vitro antimon. plumbi Regulo, &c. ibi & de annulo cathartico ex vitro plumbeo, an nequeat esse metallicus? Cerebrum tibi deminutum esse video. Cape vitrum ex Luna. Metallum id fuerat, iam erit metallicum & minerale, poteritque in metallum reduci, si non fallit Geberus cum aliis artificibus te peritioribus. Ita stibij regulus per animam plumbi ex metallico fit metallum, indeque reduci potest in regulum. Nimum simplices habemur à stultissimis hominum Paracelsistæ, qui cum ætatem triuerimus disputationibus de metallorum transmutatione, adhuc ignoremus quæ res vocetur metallum. Quærit Rosarij Philosophici autor possintne minora metalla, seu mineralia in maiora conuertii. Negat, argumento deficientis mercurii, metallorum vniuocorum principii. Vbi mercurius est, ibi metallum actu, vel potentia. Ita Auicenna in suo tractatulo capite tertio. Talis disputatio est in correctione fatuorum capite septimo, quod caput adi, fatue Henninge, & sine te corrigi. Cognosces mercurium quoque non semper metallum dici, & non raro sulphur, minoraque mineralia metalla. Verum de hac questione infra suaue ex te deliramentum audiemus. Ideoque plura non addo. Accusas me, quasi Globulum istum tuum Eccoproiticum sinistre sim interpretatus. Erras. Deterge oculis nebulam calumniæ, rectius videbis. Quæ apponis satis thrafonice de sanationibus tuis felicibus, me non offendunt. Neque enim inuideo saluti humanæ opitulatores, sed opto vt his, quorum interest diu viuere, AEsculapii contingant multi.

Magnus sanator Scheuneman.

Id autem quod tei est, quis me iudicate prohibeat? Si per se sanasti, & ex arte, iisdem principii sanationem obtinuisti, quibus & Galenus. Quid enim tum si aliis nominibus tu rem appelles, aliis Galenus, cum non sit alia. Tua opinio, & phantasia, locutioque parabolica non efficit, vt quæ febris est biliosa, nō sit, si pro bile putrefacta & inflammata sulphur incensum dicis. Si hydropem ex sale & mercurio conficis, num ideo non est hydrops ex aqua, aut tumor aquosus, quem Paracelsus tuus vndimiam vocat? Si aquas expurgas, Esula essentia extracta, aut stibio tuo, aliove hydrogogo, an id non sic agit, vt Galenica Esula, Elleborus, Iris, Ebulus, Sambucus, & similia? Aliter nominare materias medicamentorum, causas, morbos, symptomata, nutrimenta, & alia iuuantia, vel lædenti-

34 Defensio Syntagmatis arcan. Chym.

vel lædentiæ, non mutat medicinæ principia, & naturas rerum. *Ex principis rationis & experientia methodum curandi pestis oportet esse rationalem & Galenicam, ut v. tibi inuisa sunt, & torquent Galenica.* Si medicus es per artem medicam principis suis, & methodo iam ab antiquo (neque enim cum Paracelso delirante nata est) constantem, & ab Hippocrate, Galenoque descriptam es medicus, licet in praxi aliquando à scopo aberres. *Si non isdem veteris principis, noli usurpare artificis medici titulum.* In diem enim & perfunctorie sanas, fortuitoque incidis in sanationem, ut Hippocrates in lib. de arte monuit. Vis audire Hippocraticus. Qua quæso fiducia? Num Paracelsiæ tuæ? Neutiquam vero. Istam enim ignoravit Hippocrates, qui cum humores proponat, ignominioso nomine societati tuæ est humoristarum pater. Si es Hippocraticus, oportet esse iis dogmatibus, quæ Galenus ex Hippocrate reperiuit, explicauit, auxit. Ais me præsumere tibi Labem inurere. Cur malum suspicaris? Quotus quisque est, qui legens mea in Syntagmate verba putet ex tuo tractatu esse sumpta? Si lates, qui potes labe tangi? Vnam abstinuisse vituperio artis Galenicæ, & compolitionum priscaurum in tua ad Senatum Aiscavientem præfatione, mansisseque in ea professione, qua eras Bambergæ, vbi de peste chartam patentem egregiam edidisti. Quod autem tuæ sanationes felices, quas iactas, non sine nota aliorum medicorum, cum iudicio de morbis non conueniant, *discè ex te ipso, qui Gallicum stulte iudicas, seu venerum ex alia causa, essentiaque morbum.* Tu tibi ipsi peperisti sinistra de te suspicionem inuectiua in Galenica vegetabilia, & animalia medicamenta iniquissima, ut & in cibos medicamentosos. Aut reuocanda tibi ista scriptio est, recantandaque iniuria, aut sapientiore modo emendandum, quod commissum est imprudenter.

*Paracelsi
induit lar-
uam Hippo-
craticam.*

*Sanationes
felices Scheu-
nemani.*

Hæc ad tuas volui respondere animo tranquillo, ut corrigere male conceptam opinionem, & te ex Paracelsiis fumis in aperiam Hermetica professionis lucem, ingeniuamque philosophandi viam protraherem. Illud adhuc addo: Penotum nosti? Is, cum Basileæ promotus fuisset, & Galenica, Hippocraticaque lauro donatus, deflexerat ad Paracelsian: led pedem sapienter retraxit, ut vides in calce scripti Iohannis Hollandi ab ipso editi. Exemplum habes, quod laudabiliter sequi possis. Si tibi placent Symbolismi Chymici Saurini, Quercetani, & similium, modo eas recte expli-

ces, & sine iniuria veteris medicinæ usurpes, me non offendis. Vale

ex sententia. IV. Non. Aug. M. DC. XIII.

Coburgi.

P R O D E

D. O. M. A.

PRO DEFENSIONE
ET DECLARATIONE SYN-
TAGMATIS CHYMICI, CON-
TRA REPREHENSIONES HENNINGI
Scheunemani Actio secunda: In qua secunda Epi-
stola examinatur.

ANno Saluatoris M. D. C. X I V. Martii Iuliani X V I. cum vix illuxisset ad
Gymnasium Illustrissimorum Principum & Ducum Saxoniae, quod est Co-
burgi, quidam Bambergae veniens, homo ignotus, obscurus, sicarium potius
dixisset quam tabellarium, ministra tradidit fasciculum chartarum male con-
lutarum & funiculo crasso leuiter colligatarum, seque ilico in pedes coniecit
conscijs sceleratae mentis, & mali, flagitiosique facinoris. Inscriptio erat An-
dreae Libauij cotonato Poetae, Galenico Doctore, & supremo ludimagistro
Coburgi, eaque teutonicis verbis, vt prima statim fronte appareret τὸ σπλιτδπικὸν, καὶ ὑβριστικὸν,
mali corui malum ouum, lucifugae hominis, & veteratoris lucifugum & veteratorium scriptum,
quod non ausus fuit more solenni, & candido reddere, sed ritu eorum, quibus mala mens, malus
animus, idque crepusculo matutino, ne ater, an albus esset posset agnosci. Latuerat id Bambergae
aliquo vsque inter eos procul dubio, quibus volupe est famam clarorum & honestorum virorum
vellicare, mordere, inquinare, & exitie laetari Satyricis in homines innocentes inuectiuis. Datum
enim erat anno M. D. C. XIII. Decembris XI V. & satis attatum, vt pateret primo intuitu inter
manus improborum fuisse volutatum. Amoto fune crasso, & cera, quae erat leuiter, ruditerque
appressa, in conspectum prodiit autor: "

*Henningus Scheuneman Philosophiae ac Medicinae Doctor
Andreae Libauij ludimagistro apud Co-
burgenses S.*

Risi scilicet crassam superbiam hominis fatui. Euge, inquam, bona facis tuatum virtutum
auspicia. Factum istud non est viri boni: quomodo Philosophiae & Medicinae Doctoris? Tu
Philosophiam & Medicinam nunquam docuisti, sed decoxisti. Creatus quidem eras Herbipoli
Doctor; sed in Paracelsiam irrepsisti, proiectaque dignitate tibi honorifice collata incepisti ve-
ram Philosophiam, & Medicinam oppugnare, proque ea Paracelsicas sordes, & inquinamenta
obtrudere legentibus, id quod stulta tua scripta titulo Paracelsiae edita contestantur. Sim ego Lu-
dimagister, siue supremus, siue quicumque. Quo tu me nomine conremnis, eo gloriator ego non
apud homines tantum, verum etiam in conspectu Dei & angelorum. Diuinitus sum ad id munus
vocatus. Per Dei gratiam in eo haecenus sic sum versatus, vt me mei non poeniteat, neque etiam
laborem in Domino vanum sustinuerim, Si mei discipuli tibi essent comparandi, videres quam
tibi in omni genere literatum curta supellex foret, quamque vix vllus esset quin te melior Gram-
maticus. Te nunquam dignatus est Deus, vt vlli scholae praeficeret, idque ex merito tuo, qui tam
rudis es, vt ἀναλβάνητον potius dicere deberes, quam Doctorem. Sed haec facessant. Qui per Dei
gratiam sum, satis patet non vni provinciae. Qui tu sis, pauci norunt, & noscent vix tui familiares,
nisi chartis stultis in publicum emissis indicassis nouum tenebrionem Paracelsicum, artium bo-
narum dedecus, & inquinamentum ex furnulis carbonariorum prorepisse, & emendicato ex
Paracelsicis deliramentis fucō nitorem sibi quaerere voluisse. Sed ille fucatus nitor tibi detergen-
dus est, vt quam ater sis appareat, omnibusque comedendus, & ridendus propineris.

Primo omnium mittendus adhuc in ludum aliquem literarium es, vt non tantum discas latine *Nota is*
& graece loqui, verum etiam scribere sine vicio orthographico. Hoc quamdiu non facis, indignus
es, vt

36 Defensio Syntagmatis arcan. Chym.

es, vt tecum vel verbulum commutet vllus literatorum. Scilicet tuus ille ludimoderator, qui dicitur Bambergæ literas tuas cotrexisse, non erat ad manum cum chartas pollueres:

Nota II.

Hirundo.

Secundo: Cum epistolam ad me quandam de interpretatione tui mysterii misisses, & ego tibi rescripsissem eo modo, qui tibi conuenire videbatur: accusas me loquacitatis tu nullo non graculo loquacior, & magis garrulus. Comparas me hirundini, qua tenui solitum frustratur voce laborem. Doleo quidem te tam malum caput esse, vt Labor, quem in admonendo consumsi, sit temerarius: Putabam te nondum eo malitiæ peruenisse, vt monentem recte non posses ferre: Vtuntamen quod tu ex hirundinis strepitu conuictum in me iacis, id te inscitia arguit. Non enim conuictum est proluxa admonitione aliquem correctum velle, sed digna præmio opera. Vt enim in viam reducantur errantes etiam stentorea voce est opus, & clamoribus ad raum vsque repetitis. Ecce ego repeto mea verba: *Ad sanitatem redi Henninge. Abijce stultitiam Paracelsicam & persuasiones ineras. Sine te ab ista Lepra curari. Quid cunctaris? Voca me iam etiam graculum. Quid tum postea? Graculo assidet graculo. Sim ego vt scribis ἀπίστωτέρον καλοῖς*, vt qui tibi amenti homini minus possit fidem facere, & persuadere, quam graculus suo garritu: at tu es καλοῖς ἐν Μέσους, qui cum his graculo indoctior tamen eloquentibus, & doctis audes te immiscere. Comparas me etiam Harpyis Virgilianis. Agnosco tuum morbum. Quam enim scabiem in te sentis, eam affricare mihi sat agis.

Harpyia.

De diuinationibus Libauii.

Quid facis homo vesane? Qui mea & tua legent, quid eos putas iudicaturos esse? Vbi Libauius est virginea facie Harpyia, & proluuie ventris sedat omnia? Recitant Philosophi dictum: Certiores necessitates quando quis fuerit affectus, tunc gratiam oportet habere inuenientibus. 2. de celo tex. 34. Hic iudice Henningo Libauius est facie virginea. Vbi vero ventris proluuies? Mox (inquit ille bellus iudex) fit ventris proluuies. Qua re quæso? Dum coniecturalibus dumtaxat diuinationibus inhias, Dauus dici maus quam Oedipus esse. O te Matsyæ vel Midæ præmio dignum iudicem.

Nota III.

Ad scuticam.

Sitne crimen in dubiis & perplexis diuinare, & coniecturari.

Sit ergo hoc reuictum. Accusatio est: *Libauius plura sibi arrogat quam sunt in ipso.* Quo argumento? Sutor est vltra crepitam. (Disce scribere grammatice rudis a sine. Græci & Latini crepidam non crepitam dicunt.) Proba: Quia nimirum coniecturis & diuinationibus inhias. Ridiculum argumentum inquam. Quæso te, quid tu in ænigmatibus & mysteriis Philosophiæ arcanæ faceres aliud? *Ænigmata & perplexa Philosophorum dicta quo alio quam coniecturis probabilibus explicantur?* In artibus & scientiis apertis tu nondum didicisti qua methodo sit vtendum, & ne paragrafum quidem laudatum informasti, nedum specimen nobilius tuæ industriæ dederis. In mysticis qualia sunt interpretamenta? Finge te artem magni magisterii ad vnguem tenere, cuius tamen, nisi quantum ex me didicisti, nihil quicquam intelligis. Ego tibi propono solum Isaacum Hollandum, aut Arislaum. Hic te vitum præsta, & scientificè dic, quid hac illa paragrapho intellexerint. Imo quia Paracelsicos caminos perreperisti, expone mihi theorematice librum de tinctura Philosophorum, aut quem de lapide scripsit. Virum audiemus, cui si necessitates certiores attulerit, gratias debebimus. Tam obscure scripsit Paracelsus, vt Crollius neget sensum eius ex litera patere, & Societas de Rosca Cruce singulare vocabularium proponat, laborentque Dornæus & Thurneiferus in declarandis terminis. Diuinandum sæpe est etiam peritis. Tibi scilicet omnia sunt aperta. Affer meliora: *Quid carpis mea? Vbi argumenta reprehensionis? Age aggredere diuinationes meas, & monstra vbi aberrant. Quid temere latras? Meæ coniecturæ non sunt temerariæ, aut ex Paracelsicis ventis hauitæ, verum ex principiis scientiæ extractæ. Hæc oportet te demoliri, si coniecturas vis dissipare.*

Sed argumentaris: *Veri Philosophi (inquis) minus est non coniecturaliter diuinare, sed abstrusa, & incognita per causas inuestigare. Huic gratia debetur. In falso diuinatori scutica.* Bene, inquam, meministi scuticæ debitæ in falso diuinatori. Talis autem tu es. Cape tibi ergo scuticam mastigia. Ratio assumpti est: quia male hic diuinasti. Nam meæ coniecturæ non sunt scientiam meditantis & informantis, sed interpretis. Interpreti licet, vbi in abstruso latet sententia, probabilibus vt coniecturis. Sed video morbum tuum. Velles tibi porco immundo, & cani rabiosæ proici sanctum & margaritas? Scilicet. Pascere siliquis suillis. Nondum aptus es cibis Philosophorum capiendis. Est & alterum scutica dignum in eodem iudicio. Nam veri Philosophi non tantum est abstrusa, & incognita inuestigare; sed & de inuentis iam, & inuestigatis disserere, eaque docere alios. Tertia scutica eiusdem: Philosophus non tantum inuenit per causas iam notas, sed potius latentes, & abstrusas per effecta, & proprietates indagat. Hoc dum facit, nondum scit, sed ad scientiam tendit. Cum causas consecutus est, iam tenet effecta scientificè & demonstratiue. Hæc tu inter carbones Paracelsi nunquam potuisti inuenire. Ideo de Libauio iudicas tanquam de tuæ fecis porco. Sed scito Libauium quid sit Philosophi intelligere magis, & exactius quam tu compositionem grammaticam Philosophiæ nostri. Veni ad scholam ludimagistri Libauii. In ea tibi inculcabitur illud Aristorelicum: *Dubitare causa fuit inuenta Philosophiæ.* Et illud: *Non solum illis agenda gratia sunt, quorum opinionibus quis acquiescet; sed illis, qui superficie tenus dixerunt. Conferunt enim aliquid etiam isti. Habitum namque nostrum exercuerunt. Simili modo & de illis est, qui de veritate asseruerunt. A quibusdam enim aliquas accepimus opiniones. Quidam vero vt hi fierent, causa fuerunt. Recte autem se habet Philosophiam scientiam veritatis contemplatricem appellasse. Speculatiua enim finis veritas, &c.* Hinc tibi cape & quartam scuticam. Philosophi enim officium est studere sapientiæ & aliorum opiniones resumere, & declarare: quod dum facio, sum equidem Philosophiæ affinis. An vero tu cum tuis Paracelsitis sis Doctor Philosophiæ, qui nihil vnquam sapientiæ docuisti, nec sapientum parabolas explicasti, Libauius cum suis non sit, qui tamen in eo studio ætatem consumpsit? Carcinomata tua & deliramenta in publico hæcenus vidimus: Philosophi ne hilum quidem. Philosophomastigem si te in

si te in posterum nominabis, rectius facies. Nihil enim minus es quam Philosophus, aut Philosophiæ Doctor. Perge: Audiemus Philosophum; si diis placet.

Quarto: Si ad omnes (inquis) tuos pueriles motus & LV SOS (ô he ad scuticam) ne dicam ineptias responderem, in eadem impudentia, qua nauigas nauem tecum nauigare. Rifu dignum caput. An tu vero non nauigas mecum, qui tamen in meam nauim irrepisti, & atrocisti diuinationes? Imo suadeo tibi ut mecum etiam amplius nauiges. Nam ex me disces LV S V S non Lufos. Permingite hominem calones Paracelsici. Nescit declinare. Tune, ineptule, scires, quid significet vocabulum Morus, Lufus, Ineptia?

Quinto: Perfricueram porcum, & verborum blandimentis pro sandalio demulseram. Id ei quam iucundum? Gratulor mihi (inquit) quod ingenuitatem meam laudas, meque aliquoties virum doctum appellas. Salua ego res est, SPERANS (ad scuticam) me de ceteris facile veniam impetraturum, si is es, quem ego meo efformaueram animo, qui cum bonis bonus. Nam & mala bonis mala, solumque malis mala, mala, &c. Si stultus raceret, sapiens censeretur, inquit prouerbiorum magister. Tu tuam stultitiam, ut forex, prodis. Demulsi te vocabulis blandis. Noli errare. Talem esse volebam, non agnoscebam. De Paracelsista ex Galenista quid poteram præclari sentire? Si item laudem tui meâ vis synceram esse, cur me vituperas? An nondum didicisti laudem veram esse ex laudatis? Qualem tu me in tuo sædo animo efformes, non curo; quin malo ut à me abstineas. Nam & si optimam finxeris, tamen apud sapientes ero pessimus, quia malorum hominum laudes sunt vituperia, nec ego capto laudem ex stultis Paracelsistis. Sum cum bonis bonus. Sed qui sit bonus, mihi tecum in hac causa non conuenit. Scelerum caput essem, si ex grege Paracelsistarum essem. Quid sibi velint isti tui graculismi: Solumque malis mala mala: nolo diuinare, ne parum Philosophus audiam.

Sexto: Quis ergo (ita loqueris porro) te AGITVR (ad ferulam) spiritus, ut propter sphalmata quadam graphica tam acutum instituas examen? Itane ex festinatione dubium calami lapsum tam acri penitentia, FERULA scilicet, diluam? Si tuo iudicio DOCTVS SIM, qui EGRIGIO scripto specimen eruditionis, ut ais, in publicum dedi, idque ab ipso Galeno, si in viuus esset, approbaturum (scutica) qui peris veniam tibi à doctis dari, quod me responsione aliqua digneris, &c. Insanabile caput & cor habes Henninge. Ego volebam te puerili ferula admonere erratorum grammaticorum, & simul adhortari, ne te opponeres scriptis Philosophorum, aut immisceres Doctorum choris prius quam didicisses grammaticè scribere. Etenim graues sunt viris eruditis & literatis ἀγέμματος, ἀναβάντοι, ἀπαίδωτοι. At adeo non emendasti linguam, ut hoc tuo secundo scripto plus quam sexcentas ferulas & scuticas sis meritus. Cur non consuluisti tuæ famæ miser? Me puderet vel tuos istos natos publicare, nisi sic reprimi deberet fastus ille titus rusticus, & superbia inepta, & ni Paracelsistarum mores viuo colore essent describendi. Quo quis rudior est, & literarum impetior eo audacius in Paracelsicos furnulos irrepit, indeque putat se oppugnare, & expugnare posse omnem libertalem literaturam Aristotelicorum, Galenicorum, Philosophorum academicorum, & cæterorum doctorum. Eos oportet suo penicillo depingere, & dignum patella operculum (quod aiunt) præbere. Rideo tua sphalmata graphica ex festinatione. Tamne festinanter scribis, nec relegis scripta? αὐτὸ δὲ βεβήεις. Tu quid & cui dicas videto. Volat emissum semel irreuocabile verbum. Si in primâ celeritate peccasses, in altera epistola debueras cautiore esse. Nam malo accepto stultus sapit, nisi talis est, qualem sapiens describit, qui scilicet etiam si in pila tundatur, sicut ptisanâ, tamen non resipiscit. Impingis in eundem lapidem. Id non est sapientis. An vero me tam simplicem putas, ut non animaduertam, festinationisne sit erratum, an incitiæ & ruditatis? Caue ludimagistros ea in re accuses. Tuum est vitium qui latine loqui & scribere vel nondum didicisti, vel es oblitus. Quod attinet ad specimen eruditionis in publicum datum; humanitas tibi id tribui. Tu vero vide, ne plumas alienas tibi coaptaueris, & furtum commiseris. In germanico latuit tua ruditas. Si latine scripsisses, sine ludimoderatore nihil potuisses. Verum hoc transeat.

Septimo: Qui peris veniam tibi à doctis dari, quod me responsione aliqua digneris? Nonne GRACCVLVVS græculo asides? Chæonis & qualis oscula iungit auis? Si doctos erudire coneris, quidni dicerem sis Mineruam? Docti non egent Doctore, sed indocti. Cur ergo veniam à doctis postulas, ut indoctum instruas? Peccatum putas, si opus misericordia exerceas, hoc est, si indoctum instruas? Caue ne ἀδὲ & sis virginei vultus sædissima ventris proluius, &c. Ecce Henninge: Singulis verbis efficis, ut non tantum à doctis, verum etiam à me ipso veniam petendam putem, quod tibi insullissimo & rudissimo omnium aliquod tempus tribuam, qui indignus eras, in quem vel punctus impendatur. Doctorum de me opinio est, posse me præciosum thesaurum, tempus, in longe meliora, & magis necessaria collocare, quam in te erudendum. Ipsi suffuror, quod tibi impendo. Hæc est causa petitiæ veniæ. Rideo te Gracculum. Bene es gracculus, quæ auis solet se pauoninis pennis ornare, ut est in apologo, quanquam idem tribuatur corniculæ. Ego tibi assideo non ut gracculus. Neque enim sum tui gregis: sed cupio, ut ex gracculo fias pauo. Argumentum, quod à doctis non sit petenda venia, quia docti non indigeant Doctore, puerilem tibi & fatuum sensum tribuit. Nemo tam doctus est inter homines, quin sciat sibi multa deesse, seque posse per alterum, cui spiritus autor donotum, reuelauerit aliquid amplius, cognoscere. Monentur & colloquantur docti interdum etiam de iis, quæ sciunt. Iidem fortasse ignorauerunt tuam stoliditatem. His fuisti apetiendus cum præfatione licentiæ, quod rem molestam audire cogerentur. Cætera sunt verba insanientis. Libavius voluit erudire Henningum Scheuneman. Sum Mineruam, inquit ille, At inquam illa Minerua nondum persoluit pædagogum mineral, nec dum didicit literas latinas. Miserum fatuum bonarum literarum. Rudissimi qui nondum subdixerunt manum ferulæ, ius sibi sumunt in vitorum doctorum scripta, audentque oblo-

Nota VIII.
Sunt ferula
umbulara.

qui infanissimi disertissimis. Hic fructus est scholarum Paracelsicarum. Ostato: *Meliora*, inquit porto illa Minerva suilla, *de te sperabam: quam uobis ex aliorum scriptis cognitum erat, te semper virgæ betulaceis instructissimum incedere, &c.* Quid tu speraueris, parum interest. Tam bæoticum peccus cum sis, metuere debuisti iudicia de te Doctorum, & abstinere à scriptiõibus seu publicis, seu priuatis talibus, quales ad me misisti. Qui tibi de meis betulaceis ferulis, cum quibus SEMPER incedam, scripserunt, tui similes mendaces, & scurræ calumnioli fuerunt. Quod si reformidas ferulam correctionis literariæ, caue scribas ferulis digna. Nosti illud Sapientis Prouerb. 26. vers. 3. Flagellum equo, & camus asino, & virga in dorso stultorum.

Nota IX.

Nono: *Cogitabam tamen fore, ut ingenuitate mea te ad meliora conuerterem: sed operam perdidisti, nec mirum. Conseruando res dura, vipocæ altera natura, quam si expillas sarca, semper tamen recurrit, &c.* Ridicula amentia. Stolidus ille Paracelsista putat se sapientiorẽ septem sapientibus loquentibus sententias. Tune rudissime, & insulsiſſime audes tibi fingere aliquam mei correctionem? Opinor in Paracelsiam tuam deliram trahere me uoluisti? Ecquid tibi quæſo est præsidii, artis, aut scientiæ, quod Libauium possit meliorem reddere? Vnum duntaxat agnosco; cum talibus non luctandum esse, à quibus polluaris. Sed studium publicæ utilitatis veniam meretur.

Nota X.

Decimo: *Gratias tamen tibi ago quod mihi ferulam transmisisti, tibi que reseruaueris scuticas à Goclenio & Grefero tibi datas. Nam ut aquo animo ferulam tuam betulaceam suscipiam, suadet Erzlerus, seruo & sancte asfirmans betulaceam ferulam suo spiritu, & odore mire tristes & melancholicos recreare, eiusque spiritum è ferula egredientem per à vaporem attractum Hepar reserare, sceleritæ mederi, &c.* Obiicis rabiem, & insaniam duorum, cum quibus amplius rixari nolui, nec tempus perdere conuictis retundendis, sicut nec tuas contumelias curassem, nisi iudicassem Reip. interesse, ut & tu innotesceres quali sis ingenio, tuæque conuersatione abstinere boni. O miseros homines, qui non aliis armis pollunt repugnare, quam rabiosorum canum dentibus & uelularum amentibus rixis. Vin' scite quare non responderim istis? Miseritum est. Millies si respondeas, eadem conuicta & intemperas audias. Iusto Dei & Ecclesiæ iudicio utrumque commendo. Præterea prudentis est litem abscindere, ubi nihil nouorum argumentorum audias. Duobus etiam rixantibus sapientior is est, qui respondet nihil. Namque tibi nec calido, nec frigido in fide voluptatem creassem, fecissemque ut clamasses: Euge Gocleni: Euge Grefere. Place tibi his tuis moribus. Idem autem mihi obiecit etiam Guibertus Lortharingus, & Cramanus: Belli scilicet homines, qui cum nihil habeant, quod pro se dicant, probro dant prudens silentium. Quæ materia disceptationis mihi fuit cum utroque, eam Academiæ & Gymnasia susceperunt, atque ita tractarunt, ut abundantissime satisfecerint, uictoriaque & triumphos reportarint. Fustes & scuticas Goclenianas & Greferianas ego vidi nullas. Facerunt inanes crepitus, qui ut primum nascuntur, euanescent. De vi & efficacia flagellorum ex Betula fortasse verum scripsit Erzlerus tuus. Sed tu eum incorrecta vita mendacem, & peritum facis. Si enim veram in te vim habuerunt ferulæ, cur non fructus secutus est? Audi non Erzlerum, sed Salomonem: In labiis sapientis, inquit Prou. 10. v. 3 inuenitur sapientia, & virga in dorso eius, qui indiget corde. Et Prou. 22. v. 15. Stultitia colligata est in corde pueri: Virga uero disciplinæ fugabit eam. Refer huc c. 23. v. 13 & 14. c. 26. v. 3. Eccl. 33. v. 28. ubi remedium est stultitiæ, & morum asinorum. Hæc effecta nondum videre possum in te, etiam si tibi ferulam missam gratuleris. Quid aliud ex verbis istis tuis colligent sapientes, quam te ad stultitiam, & asininos mores sic natum, & in eis obfirmatum esse, ut virgæ seu ferulæ longe sint impares corrigendo? Iace in tua amentia pro deplorato. XI. *Posſisne credere, Docte Libaui, si epistolam ad te datam legerem, me BATONICVM BATONICVM (pro botanice) lecturum aut pronunciaturum? A pro O sit scriptum. Putasne hoc ex ignorantia profectum? Malum iudicium, mala proliues, &c.* In priore epist. Batonicum non ego lego tantum, sed omnes, qui possunt legere latine. Dicerem id humanitus factum animo retum grauitate suspensio, si vllæ res græues occurrerent, aut illiteratus iste non sæpe eodem flagitio se macularet. Hæc causæ faciunt meum iudicium iustum. Audi Horatium: In magno opere fas est obrepere somnum. Tibi indocto non licet, quod vitis summis. Ut te ad *πῶς ἴσταιν* adducerem, verbera Prisciano inflicta monstrauim. Id tu adeo seis indigne ac si particidam, aut sacrilegum uocassem. XII. *Forſan tu, qui hebetudine visus laboras, cui nec aqua Rulandina OPHTHALMICA profuit, connexum literarum non bene cernis, pingue oculos stibio, imitare viros doctos, sensum venare, verba negligere, nolite tenere primas inter graculos, si aquila esse possis, hæc non captat muscas, &c.* Ecce tuam fatuitatem. Quo plus facis verborum, eo grauius peccas. Non loquor de grammaticis tantum, sed logicis quoque, atque ad res ipsas. Quis te ista effutientem non agnoscat insanire? Quid ad acute videndum pingere oculos stibio? Aquam ophthalmicam Rulandi ne litera quidem nosti, nedum te & virtute. Bona uero præcepta condidit pro arcadico pecore, quod rudere didicit, non autem latine loqui. Si imitati debeo viros doctos, recte tua errata noto, & concludo eum, qui in verbis eius linguæ, quam in scholis didicit, & cum rebus inbibisse debet, hallucinatur, rerum peritum esse non videri. Experientia enim exhibet easdem notas, quas visu scribere recte discunt etiam lixæ. Rideo te cum tua aquila. Hæc muscas non captat, sed nec elephas eas curat. Si ego te muscam uocarem, iniuriæ dicam mihi scriberes. Bene reipsa depinxisti. Lege librum III. Vlyſſis Aldrouandi de Insectis. Qui sis, videbis in historia muscæ. Fateor meum peccatum. Te tam virulentam muscam, quæ vnguentum perdis, non debui nec captare, nec curare. Multa sunt non tui, sed aliorum causa, ne impuræ muscæ alis sint molestæ. XIII. *Quod ad ARTHEMISIAM attinet, nosti aspirationem non esse literam, nec latini semper ad græcas notaciones respiciunt, sic apud B. Goudonum de passionib. matricis par. 7. Item cap. 13. Item fol. 333. 336. 339. Et in Phlonio aur. consumatiss. medici Dn. Valſi de Tharanta lib. 6. f. 323. 333. 343. aspirate arthemisia scribitur. Si hoc crimen ferula diluendum, nõ tam in me, quàm in istorum manes sauire teneris. Si illis parcendum, cur mihi indulgentia denegabitur? Forſan cū mortui luctari nõ vñ*

Nota XI.
Hemingus
Batonicus.

Nota XII.
Ad semicæ.

Nota XIII.
De Arthemisia
& H. de
imatio.

En videntur illi que similem schola Offanbrugg. in VVestphalia Lectorem crasso pōdice dotatum oberudo Henricum VVestphalium Mathematicum, qui lib. de mundi mira: cap. 6. Arthemisiam cum aspirationis nota scripsit. *Ecce impudens* Si igitur non potes ob hoc crimen commissum manum cohibere, huius prapinguem podicem serula tua **V L B R A**, rum Paracelsi oculosque tuos istius aspectu pasce: mihi saltem parce, qui orthographiam non profiteor, nec ab vilo conductus, vt *celsum* pueros linguas doceam, quos a lectione librorum meorum arceo. Sed dic amabo Docte Libani, cur Grammaticorum libertate non fruatur, cum aspirationis nota potestas nulla sit, nisi quod sonum augeat illius siue vocalis, siue consonantis cui adhaeret? *Quis adeo* stupidus vt nesciat, quando sonus intenditur, auditores magis ad attentionem inuitari? Quia & ego tanquam ad rem maximi momenti aspiratione excitare volui. Hoccine peccatum serula expiandum? Hæc tu tam copiose ad vnum meum verbum: *Arthemisia*. Et audes me gracculo, hircundinique comparate, cum sis Architæ crepitaculo clamosior, & ære Dodonæo, littoreque Adriatico vocalior, magisque garrulus vlla anu? *Qua* de re vero? Num de capite, fama, fortunis, salute animæ? Non: de tricis, apinisque, & si quid vilius illis. Non de lana caprina. Ea enim adhuc est aliquid: Sed de litera H vel Græca aspiratione, quæ non est litera, sed spiritus quidam.

Hoc est: Scribendum ne, & legendum sit Hilum, an llum, llan Hil, Henning, an Enning: Seuneman, an Scheuneman: Hering, an Ering, & similia. Hic es copiosus argumentator, & simul facetus in podicem cuiusdam ludimagistri: in cæteris magnus malus, piscis. Adeste pueri imorum subfelliorum, & examine magnum illum Pilosopum (nihil enim interest, te iudice sic scribas, an Philosophum, quia H non est litera, & si vsurpetur, tantum attentiores facit) rectene scripserit Arthemisia annon? Ipse defendit scriptionem argumentis:

Lis ridicula Paracelsica de H litera.

I. Si aspiratio non est litera, recte scribitur Arthemisia. Est enim perinde ac si abesset. Quid vos pueri? Negamus sequi. Finge non esse literam, at non omitti debet scribendo, & pronuntiando. Distinguit enim significata, & gentem prodit; vt: Cedrus & Schedrus: Sibbolet, & Schibbolet: Hasta & Asta: ἀγρός & ἀγρός: Ηερ / Ερ: Hara, Ara: ἕξ, ἕξ: ἔν, ἔν, &c. Non sit litera apud Græcos, quis eam loco mouit apud Latinos? Dic puer: Quot sunt Latinorum literæ? Tres & viginti: A, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, &c. Philippus ait magis esse aspirationem H. at ideo non eximit numero viginti trium. Noster Iohannes Rhenius, & illis accenset, & inter consonantes ponit, vocans consonantem lenem. Huic nos hanc disputationem committamus, vt doceat magnum istum Paracelsitam quot sint Latinorum literæ, inter quas & H vel Ebraica origine, vbi intet Gutturales locum habet honorificum.

H est litera apud Latinos, Ebraicos, & Germanos.

Arg. II. Latini non semper ad notationes Græcas respiciunt. Ergo Henningo integrum est scribere Arthemisia, pro Artemisia. Pueri respondent nec hoc sequi. Non enim si quid magni auctores latini ausi sunt, id licet teutonico Henningo, qui nec a, nec b, nec c est inter auctores latinos.

Arg. III. Gordonius & Valescus scripserunt Arthemisia. Ergo & Scheunemano licet.

Resp. Est Elenchus imparium. Homero licuit dormire, non Chæriolo. Deinde illi fuerunt æuo barbaro: Seuneman debuit elegantissimo, latinissimo, eloquentissimo eruditus esse, quia Doctoratum accepit non in barbara academia, sed in Romanæ eloquentiæ studiosa. Ex consequente non, si illi cacographia peccarunt vna tecum, vt tu, ita & illi serula sunt digni. Duo enim cum faciunt idem, non est idem propter circumstantiarum diuersitatem. Ad Winandi podicem ostium impurum merito remittendum censent scholastici. Sacræ literæ stultorum dorso non potest dici virgas destinant. Impuri cordis eructatio impura per os obtænum.

Winandi stult.

Arg. IV. Scheuneman non profiretur orthographiam. Ergo non debet accusari, cum in eam peccauit. Ridiculum. Non profiretis grammaticam. Ergo licet tibi grammaticis vitiis abundare in sermone. Si talis es, ex numero literatorum & Doctorum Philosophiæ es expungendus. Sin literatus haberi vis, & doctus, intelligis sine grammatica te uomen, & dignitatem illam nostro seculo literatissimo tueri non posse, & pertinere ad id genus, quod titulo obscurorum virorum est infame.

Arg. V. Scheuneman non est conductus, vt pueros doceat linguas. Ergo licitum est ipsi scribere arthemisiam pro artemisia. Totidem flagra logica mereris, quot argumenta eructas. Quanquam enim nec ego, nec tu, nec multi alii ad id officii conducti sumus, linguam tamen latinam correcte loqui, & scribere debemus, si volumus latini videri. Alioquin scholasticis erimus lusui, & ioco. Si non es conductus pædortiba, debes tamen potentiam habere, vt vel tuos filios possis erudire, vel saltem iudicare rectum & obliquum in grammatica.

Arg. VI. Arceo pueros a lectione meorum librorum. Ergo licet mihi *κακογρηφειν*. Nec hoc sequitur. Taceo te mox auditoribus sono fortiore tua dictata proponere, inter quos fortasse sunt etiam scholares: Quid de eruditis sentiendum? Si peccato orthographico venia sit apud pueros, non est ideo etiam apud doctos, & grandiores natu, quos tu librorum tuorum, si libri & non potius monstra & scandala sunt vocandi, lectores poscis, vel expectas. In horum purgatis auribus tua cacophoniam crimen est.

Arg. VII. Notæ aspirationis nulla est potestas, nisi sonum augere consonantis, vel vocalis, cui adhaeret, idque est libertatis grammaticorum pro arbitratu facere, aut omittere. Scheuneman voluit Arthemisiam secunda syllaba fortius, auctioreque cum sono enunciare. Ergo bene potuit & sine errato H adicere. Respondent Grammatici: Scheunemannum non intelligere vim aspirationis. Neque enim eius potestas est sonum aliarum literarum augere, sed spiritum asperum in pronuntiando eis, quibus debetur, assignare, & ex consequente scriptura, & elatione distinguere, certa que significatione donare. Aliud enim est ἕξ, aliud ἕξ: Litera θ aspirata longe aliam vim habet quam litera τ aut δ: nec vlli Grammatico licuit eas permutate. Id apparet in pronuntiatione Græcorum etiam nostri temporis. Illi enim vocabulum θεός pronuntiant quasi δεδός diceret; non τεδός: quo modo scilicet & Ebraici suum Thau blæso nimirum sono. Est ideo τὸ θ etiā damnatorium;

40 Defensio Syntagmatis arcan. Chym.

at non τ. Mysticum est T, at non Θ. In lapidibus antiquis legitur scriptum haue pro aue; sed id vulgi erratum est à doctis alienum. A literato viro, & Philosophiæ Doctore Grammatici exigunt emendatam locutionem & scriptionem. Alias iudicant eum non posse retinere laudem eruditionis. Omnino si vis barbarus esse, profiteri nomen tuum inter eos, & puram latinitatem abiura: & eris asinus, quem pigritia & inscitia asinum fecit. Ridiculus es, cum scribis te per aspirationem in Arthemisia voluisse auditores ad rem maximi momenti excitare. Quis quæso est, qui non potius vitium agnoscat in scriptione, quam illam tuam intentionem? Debuisti præmonere lectorem. Quis item tibi illam potestatem dedit, vt aspiret scribendo, cum vis aliquid intendere? Num hoc dicendum est, cum vis, ô Deus, pronunciare? ô tempora, ô mores exclamat Cicero, & licet vocem intendat, tamen non scribit hoc Themphora, hoc mhorthes. Verum plurima vbi dixisti a deo ferulæ verbera non abegisti, vt etiam scuticas multas in te prouocaueris. Ex hac fabula morale sit: Paracelsistæ nostri temporis non tantum in medicinam sibi licentiam sumunt, verum etiam in artes liberales, quasi rectum sit quicquid faciunt, & dicunt. Ad alia pergamus.

*Nota XIV.
Baco an Baccho, Rogerus an Rogerius.*

Decimoquarto: *Stulte reprehendis me Baconem Rogerum appellasse. Qui ego ipsum alio nomine vocare debui, quam eo ipso, quo se ipsum nominat? In tractatu tertio aurei veteris fol. 546. hic exiat titulus: Ein sÿr, trefflicher Tractat von der warhafftigen Composition des Lapidis Philosophorum Theorice & Physice gang lustig beschriben, Rogeri Baconis de Sole. Tractatus de oleo sibi hÿc inscribitur verbis: Von dem Edlen vnd Hochgelehrten Philosopho vnd Medico Rogero Baco Anglo beschriben. Item in præfatione eiusdem tractatus: Vnd weil im ersten Tractâtlin der sÿrreffliche Philosophus Rogerus Baco Anglus. &c. post præfationem ita exordiuur: De oleo sibi tractatus Rogeri Baconis. Quam imo singula pagina inscripta sunt de oleo sibi Rogeri Baconis. Adhac in epistola dedicatoria Iohannis Tholdij curru triumphali præfixa hæc Rogerus, & nullibi Rogerius legitur: Lipsie impress. an. 1604. Ne autem existimes amici mei Tholdij esse erratum, qui magis practiciis operationibus incumbit, quam vt latinitati studeat, qui hac in parte suum agnouit defectum, quamobrem Baconis manu scriptum exemplar Senatui Medico Academia Lipsiensis emendandum, & corrigendum exhibuit. Lipsiensium vero proceres tractatum istum non tantum summa diligentia prælegerunt, autoritateque gymnastica approbarunt: Verum etiam eorum Antistes doct. s. mus Tanckius eundem libellum præfatione exornauit, & omnibus arcanorum inquisitoribus commendauit. Si igitur peccatum commissum est, his academicis imputari debet, verum academici patres noluerunt delinquere in octauum præceptum, quo cautum est, ne quis temere alterius nomen immutet. Ego quidem antehac nesciui te Anabaptistarum esse dynastam, qui Rogerum alio nomine rebaptizasti, cum huius rei nullum diploma ad meas manus peruenerat. Sed de his satis, puto namque te modo iam subpudere tuæ impudentiæ, arrogantia, & immaturi de me iudicii, me non pudet esse eum, qui sum, qualemcunque tu me iudices. Hactenus hæc rixa. Annon autem de rebus grauibus anus ista motu puluerem excitans concionatur tam odiose, tam prolixè, & garrule, vt vel obtunderi possit legentes? Quid si de Scheunemanno podagrico litigarem, saltuarene posset in paroxysmo, an quiritate & lamernari? Magna & digna vindice scilicet questio est, rectene scripserit Paracelsista Scheuneman Rogerus Baco, an secus. Videtur enim erudite & latine scribere debuisse cum eruditis & latinis, correctisque exemplaribus Rogerius Baccho. Vulgus perinde habet Rogerum, an Rogerium dicas. Eruditis placet Rogerius, idque in annalibus Baronii legitur frequentius. Rogerium Bachonem lego in volumine secundo artis auriferæ aliquoties; vbi & titulus: Fratris Rogerii Bachonis Anglici de mirabili potestate artis & naturæ libellus. Ita in secundo volumine theatri chymici in elencho, & pag. 433. Rogerii Bachonis libellus; Speculum Alchymia, &c. Sic Quercetanus eundem enunciat sæpe de materia medicinarum præcorum Philosophorum. Vtrorum autoritas præpollet, vulgine, an eruditorum? Recentium Germanorum, an Anglorum veterum latinorum? Per me tamen liceat tibi delirare, & vel Rhoghethem Bacchum dicere: quid ad me tua deliramenta? Vt autem appareat quam stolidus sis nugator, considera quæso argumenta tua. Eo nomine Rogerus nominandus est, quo ipse se ipsum. Hoc est principium syllogisticum. Credo: nisi per fraudem nomen mutauerit, quod solenne est impostoribus, aut binominis sit, vel aliquo alio accidente in aliud nomen fuerit seu admissus, seu adoptatus. Quidam etiam adepti sunt vocabula alia virtutibus, aut vitiis conspicuis. Interdum patrium idioma magis sequuntur, vt Hans / Iannes, pro Iohannes; Interdum latinus dicimus. Assume: Rogerus Baco ipse se ipsum sic appellauit. Non credo tibi homini factionis mendacissimæ. Proba ergo. Audite probatorem robustum: Germanici aliquot tractatus in Teutonia nostra excusi Rogerum Baconem scribunt. Ergo ipse Anglus se ipsum appellauit Rogerum Baconem, & non Rogerium Bachonem. Hem acumen. Germani aliqui, qui est Iohannes scribunt Hans / vel Hanso / & aliter, sicut Heins / Heinszo / Heino / &c. eum, qui est Henricus, vel Hainrichus. Ergo ipsi teplos sic nominant. Plagam stulto, aut Elleborum. Quæ narras de exemplari autographo oblato Senatui Academico Lipsiensi, tunc credam cum argumenta audiuerò fideliora. Tibi stolido Rhapsodo, & temerario Paracelsistæ nulla est apud me fides. Tanckii autoritas non est magna. Nihil ea obtinueris. Rideo te cum scribis esse peccatum in præceptum octauum, si quis cum veteribus latinis pronunciet Rogerium Bachonem, & non cum barbaris Germanis Rogerus Baco. Vbi est illud interdictum? Cum enuncio Henning, num octauum præceptum violo? At tu baptizatus es Henning, & non Henningus, vel Henningius. Fors Anglus Sacerdos dixit in Baptismate Roger, aut Roggier, & nec Rogerus, nec Rogerius; Item cognomen vulgare gentiles enunciarunt Bac, vel Bach, non autem Baco, vel Bacho, aut Bachon. Et tamen latini barbaras terminationes sine violatione legis moralis in latinis verterunt, nec ideo sunt dynastæ Anabaptistarum, nisi & tu es Anabaptista, qui te appellas Henningus Scheuneman in literis ad me tuis, & tamen baptizatus es Hennig, vel Henning.*

*Octauum præceptum.
Anabaptista*

Vetula Paracelsica ridicula commotio

Octauum præceptum.

Ecquid agnoscis stoliditatem tuam? Cum probatis latini sermonis authoribus loquendum est ei,

est ei, qui velit artium liberalium Doctor, quem te appellas in libello *Kürger Bericht* / &c. audire, non cum barbaris, & rusticorum vulgo. Delicatulī scilicet & arrogantulī estis vos mundulī ex fumarario fœtido Paracelsistæ. Quicquid facitis aut dicitis, licet vobis, nec quisquam quætere debet, unde ista verborum potentia, & carcinomata? Ad alia.

Decimoquinto: Inter alia vitia Grammaticalia erat scriptum *Synon Ima*. Si vnicum hoc fuisset, non tetigissem. Plura fœdissima cum occurrerent, consignavi nonnulla, ut homini pudorem affricarem, quem Paracelsia impudentissima pridem deteterat. Impatientissime, & veluti crabro in ocrea furiosissime fect ille indoctus, & turpis grammaticus Scheuneman obiectum vitium scripturæ in *Synonima* pro *Synonyma*. Furor iste, & impatientia delictum geminavit, iam enim scribit *SINONIMA* duplici errato, atque ita incidit in scillam dum enatare è charybdī satagit. Integram autem Tragediam quinque paginas implentem turpissime consarcinavit. Ego ut distincte singula possint censerī, distribuam in aliquot capita.

Nota XV.
Fustis Synonimus pro *synonima*.

Tragedia Scheunemanni circa *Synonima* grammaticale *Synonima*.

Caput I. Porro (inquit) si magno I *SINONIMA* scribo, quæ hinc altioris eruditionis segmina? aut quo mentem pascenti meliorem necitare? Quid tibi dormitor proderit Endymion?

Resp. Labeis turpius. In vnicō I pro y te admonueram: tu iam vitium geminas. Adeo placent tibi fœditates barbaræ. Quæris de segminibus altioris eruditionis? Nihil, inquam, sequitur eruditionis. Itad enim vitium est argumentum rudicitatis tuæ asininæ, lege *Categorias Arist.* seu anteprædicamenta *περὶ τῶν ὀρίμων*: & cogita te rem non intelligere si vocabulum ignoras. Segmen pro segmento ponunt. Num tu idem, videris. Stulta sane & illatina locutio est. Nemo eruditorum & literatorum putat istum magni æstimandum, qui cum artium liberalium se Doctorem profiteatur, in prima tam flagitiose impingit. Disce prius latine, indocte asine, quam ad scribendum accedas. Nectar hoc est, ut paruis erratis cautiō factus maiora vites, & cum graculus sis, ne tibi præsumas inter cynos locum honestum. Endymion iste Grammaticus te debet excitare ad linguæ, calamique vigilantiam & animaduersionem. Noueris in latinitate tibi valde curtam esse supellectilem, & ideo tacendum, latitandumque esse, ne sono incondito anferum obstrepas harmoniæ Doctorum.

Cap. II. Ista syllabarum angusta spatia ridet *Æsculapius*, neque ab hac supellectile medicus redit doctior, apage ista oculorum infida naufragia, aurium insidiosa blandimenta, si in his luxuries an non hoc est atatem in syllabis conterere, & ad *Aristarchi* calamus aliena carmina compingere, ut audias o hominem literatum seculi sui lumen, Grammaticorum decus, gloriam, delicias, quem omnes musæ, omnes charites suum venerentur, quem *Apollinem*, quem *Mineruan*, ut dy ameni honestentque lauro. Nimirum post effrenatam conuiciandi libidinem, post crudas contumelias, irrisiones, cachinationes. Quidni laurum characteristicis commentatoribus, hęc ionibus istū criticis castigatōribus, quibus à *Græcorum* dictionibus seu voculis à paucis quorundam codicibus omnibus latinitas? &c.

Paracelsista rudus rudes vult esse medicos.

Resp. Pulchre te depingis tuo vnus penicillo. Quid est aniliter nugari si hoc non est? Animi character sermo est. Nisi stultus esses, & elegantiarum in dictione osor, ista tam temere non effunderes. Recte *Salomon*: Os fatuorum ebullit stultitiam. Ego te corripui in leuiculo errato. Si prudens fuisses, correptio profuisset. Ut enim iterum *Sapiens*: Pius proficit correptio apud sapientem, quam centum plagæ apud stultum. Garris de syllabis apud *Æsculapium*. At tu non cras *Æsculapitis*. Non si ad medicum actum medentem non spectat sermo emendatus, & scriptio correctæ, neque ad *Professorem*, *Doctorem* que liberalium artium spectat. Lege tamen non tantum *Hippocratica* illa de *Lege*, de *Arte*, de *Medico*, de *decente ornatu*, &c. Sed & quæ post fugam *Barbaricam* medici *Latinissimi*, *Germani*, *Itali*, *Galli*, &c. ediderunt. Si aliqua in te est scintilla boni viri, erubesces, & intelliges, quam futilibus & anilibus nugis coneris tuam plus quam asininam inscitiam palliare. Si ad lectulum ægroti stetisses, & de morbo medicinaque verba fecisses, hæsitatio tua tolerari poterat: at epistolam scribete de rebus Chymicis, & errate loquendo **D O C T O R E M**, non est tolerabile.

Cap. III. Non nescis. *Dogæ Libani*, quod Barbari egregiam operam in medicina nauarunt, & præclara sua experimenta posteritati: quamuis minus latine commendarunt. Quis hos ob minutula quæque ausus fuit reprehendere? Quis sine illis perfectionem artis consecutus? Horum ego picem si tangem qui non inquinabor ab ea?

Barbaris barbaries condonatur: Ergo & Scheunemano.

Resp. Er quis te, o hominum stultissime, iussit barbaros autores sequi? An non habebas *Hippocraticam*, *Galenum*, *Fuchsiū*, *Fernelium*, *Celsū*, *Matthiolum*, *Amatum*, *Cratonem*, & tot latinissimos, vel latinissime, elegantissimeque redditos autores? Remittendus mihi es ad epistolias obscurorum virorum, & *Priscianum* *Vapulantem* *Frischlini*. Mirum vero cum his *Paracelsista* stultus, quem ipse *Paracelsus* viuis coloribus depinxit in suis chirurgicis, & alibi, quod non tibi licentiam ab ipsis barbaris quoque sumferis. *Paracelsus* enim tuus neque *Anicennam*, neque *Mesuen*, neque *Galenum*, *Hippocratem*, & omnino illos curat. Omnes se iubet sequi. Qui etiam sequuntur, ut *Seuerinus*, *Quercetanus*, & alii, nolunt barbari videri dictione. Eleganter enim scribunt licet terminis vtanter *Paracelsicis*. Quis te barbarorum picem tangere iussit? An tu *Paracelsista* etiam aliquid à barbaris hausisti? Vbi sunt documenta? A *Galēnia* ad *Paracelsiam*, non ad *barbaram* medicinam defecisti. Quid de te homine furuo, & ignoto, qui non ita pridem de *ferra Galēnia* in caminos *Paracelsistarum* stolidissimorum irrepisti, dicendum est? Scribite *Henningum*, *Scheunemanum* in *primalinea* obscurorum virorum, & in gratiam eius facite *comœdiam* de latinitate *barbara* viri horrei, vel horrei viri, qui cum inter *philomelas* natus sit, manult cum cuculis, & gracculis, stutnisque barbarum quid sonare, cumque potuerit aræ astare, cum *Grillo* in *hara* fustilum. quid grunnire pro delectamento habet. Negat sine barbaris medicis quempiam consecutam esse artis perfectionem. Quis est qui hoc scribit? *Henning* *Scheuneman* *Paracelsista*.

Lib. 1. de terminis. &c. cap. 7. Croll. in adm. ovi. toria. Parac. tom. 2. defens. sexta.

Nota bene: Vbi ergo monachæ *Paracelsus*?

Quid hoc monstri? Est tale genus impostorum, qui omnibus veteribus, & nouis reprehensis, abiectis, contemptis, conculcatis, singulare genus medendi mentitur, & cum stultissimum sit, tamen cardinem, & clauum sapientiæ sibi vendicat. An ergo nihil perfecti habet sine barbaris? Alii summo studio id negant: vnus Paracelsista Scheuneman, vt habeat quo flagitium grammaticale palliet, affirmat. Quid reliquum est Paracelsistæ quin hoc vlcus ferro excindatis? Si illi barbari experimenta habent, quæ tu amplecteris, vbi illa in tuis pestilentibus sanationibus apparent? cur noua proponis? Cur vellicas omnium de peste sententiam, & scabiem tuam Paracellicam substituis? Non par est, vt is se barbarie barbarorum defendat, qui in cæteris omnibus eos pro stercore habet.

Cap. IV. *Damna tu (inquit potro) rosas, quæ spinis internascuntur, vide mella, (sine distinctionibus scribit homo fatuus, & indiscretus) quæ per suos currunt, calca saccharum, quod incultior cortex ambiat hac suaui? Nec prudens rerum aestimator admirabitur eum, qui solum aerem verborum largitur tanquam nobilem pompam rebus cassam & vacuam? Quis non videt prudentius medicinam vulneribus infundi, quam sonos auribus? At dictionis auaritas mulcebit aures, fateor: Aegros nunquam sanabit, non purgabit, non leuabit, laugata selectilium verborum compositio feriet illos, non nego, nullam satiat mentem doctam.* Respondeo:

Hic quoq; te fatuum, & bliteum, & plumbeum esse euidenter demonstras. Tunc ex spinis barbarorum rosas protuleris, qui contemptis omnibus singulatiua Chymica proponis? Vbi sunt tuæ istæ rosæ? An cum scribis SINO NIMA pro Synonyma, istæ sunt rosæ? Scilicet quas asinus Apulei comedat, vt ex infano conualescat. De melle, saccharoq; nugatis, vt te botanicorum & rusticorum seruuli rideant. Verba sine mente licet alias nemo miretur in motionibus, somniantibus, stultis aniculis & delirantibus, tamen in te mirantur, qui vis esse Doctor liberalium artium. Deliras cum scribis prudentius medicinam infundi vulneribus, quam sonos auribus. Vtrumque periculosum est, si inepte & imperite fiat, & aliquando fatius est camarinâ vulnerem mouere vnguentis, quam verbis mentem. Amœna dictio sanare possit an non, deliberate vos Paracelsistæ, qui multum tribuitis verbis, & similibus ineptiis. Naturaliter quid possit bonus sermo, sapientes explicant, noruntque Oratores & Poetæ. Si oratio compta non fatiat mentem doctam, vt tu ais, syluestrem, horridam, & incomptam, quæ vix vlli satisfaciet erudito, esse oportet. Omnino nihil tibi excusationis est in barbara dictione. Non enim astitisti lecto rustici febricitantis, sed ad Libauium vitiose scripsisti volens videri literatorum apex. Cap. V. *Tu solus tam firma memoria (inquis) vt nescias scintillas esse labiles?* Resp. Mentiris nugator. Scientiæ non sunt labiles. Aut enim sunt principiorum, aut ex principiis demonstratorum. Si id labile est, quod tu putas te scire, falsa scientia est.

Cap. VI. *Quot practicos in tota Germania inuenies, qui Grammaticorum regulas versutulis comprehensas recensere possint? Si omnes neglecta praxi ludimagistros agerent, facile eorum recordarentur. Verum proverbio dicitur:* *Pluribus attentus minor est ad singula sensus.*

Resp. Infamia afficis medicos longe te meliores. Ego scio plurimos eruditissime & elegantissime scribentes. Si nescis, lege epistolas Scholtzii, & commentarios summorum Germaniæ, Galliæ, Italiæ, Hispaniæ, Angliæ, &c. virorum. Practici fuerunt summi. At & latinissimi. Nullus tam fæde labitur, ac tu, qui tamen omnibus audes dicam medicam scribere in tuo pestilente tractatu. Non tenent regulas: at vsum regularum non ignorant. Tu neque regulas scis, neque vsum regularum. Noli vero præterire academicos medicos, qui si non essent, tu non esses Doctor medicinæ, & fortasse Hadrianus Romanus, qui tibi lauream Doctorem imposuit, iterum demet. si petrexis tam vitiosus Paracelsista esse. Cap. VII. *Minutula quepiam summi viri negligunt versutiloquentiam contemnunt, quæ & olim quoque erat blandorum morborum comes, doli cogitatrix, maleficum opprobrium, quæ quod splendor violenter deprimit, obscurorum marcidam atollit gloriam.* Resp. Diuinas beile. Tua enim versutiloquentia contemnetur ab omnibus doctis. Quis autem tu es, qui tua leutica digna errata comparas cum dormitionibus summorum virorum? Tunc vir summus? Imo cloaca dignus.

Cap. VIII. *Nunquam mihi sint tales Deus mores, vitæ viis simplicibus insistam, in qua licet non omnes ex omniscientiarum quasi oliuis & venetis plenam colligam autumnitatem, exprimunt tamen non ignobilem palmitis rorem, qui satis sit vt à musis laudata veniat gloria.* Resp. Si quid garris intelligis, mirot. Quæ sunt istæ viæ tuæ simplices? At non Paracellicæ semitæ, imo latæ in perniciem ambages? Tua autumnitas (vt stulte loqueris) quid pariet? An non labruscas, & pro vitis vitia? Si à musis gloriam petis, discere rectius sapere, loqui & scribere. Musæ non sunt inscitæ patronæ.

Cap. IX. *Hac cum ita sint, & nemo qui bonus esse volet, rectique tenax implacabilem se prabeat sibi exorabilem alius ille pessimus est, qui dare veniam nisi sibi nescit, noli Doctæ Libani, quicquid calami lapsu & Typographi errore commissum est, serula corrigere, alioquin viri docti tibi de nouo officio gratulabuntur, seque relegabunt ad Officinas Typographicas, vt tandem te correctore libri omnes emendatiores prodeant.*

Perge potens pregnantis ouanti lumine mentis Scripta verustorum detenebrare Patrum.
Num etiam hinc doctior fortunatior prosilier medicus? Non magis quam adminicula aurea laudatam vitam dabunt, quam gemmei freni equum meliorem, quam bracteata iuba lionem generosorem. Resp. Ecce vetulam, quam est verbosa? Si tu quæres placabilitatem, inuenies; si orabis, exorabis. Tunc vero tumidus & inflatus Paracelsista ab vlllo veniam petas? Imo pertinaciter deliramenta tua defendere pergis. Si potes humilis esse, & te ipsum, tenuitatemq; tuam nosse, cur scribis plenam fastus & insolentiæ Paracellicæ epistolam? Cur nugatis plus quam vlla garrula anus ad defensionem flagitiorum tuorum? Cur addis contumeliam, iniurias, mendacia, scommata? Deprecanti conuenit modestia, & correptionis cum emendatione humilis agnitio. Vbi hæc in te? Non si tuas scriptiones arguo, prælis sum præficiendus, quanquam quilibet Doctor vi iuramenti debeat verâ docere, & falsa redarguere in sua professione. Incutia Typographiarum nimis nota est. Postquam labores eruditorum inceperunt mercimonium fieri bibliopolarum, irrepserunt tot sphalmata, vt vix agnoscat quisque laborem

Crollius in
admonitoria
Chymia.
Parac. in
chir. mag.
parte 1. tract.
2. cap. 8.

Chaos Sotio-
vum.

laborem suum, & doleat tam deprauatum esse, quod ipse correctissimum dedit. Quæ de Patrum scriptis detenebrandis narras, ad te non spectant. Non enim es vetus pater. Medicus in operè medico ex correctis scriptis non fit agilior: doctior tamen fieri potest. Perspicua enim sententia magis iuuat, quam verbis perplexa & polluta, quæ ab emunctæ naris viris negligitur potius quam legitur.

Cap. X. Si tu poetas laureatos

Grammaticos humiles qui solo cortice gaudent Quos non admittit intus pinguedo medulle.

Ceterosque linguatos eloquentiaque caupones pro doctis medicis adnoscas, & censeas, fateor me ad hoc iugum aurum esse imparem. Si autem tibi medici sunt qui agrorum sanitatem & salutem non istam verborum concinnitatem muliebri ornamentum non illam venustam dictionem crispam femineæ coma paramentum quarunt, qui vtramque medicinam hoc est veterum, & Neotericorum præcepta in iuuentute didicerunt & experimenta iuxta medicorum canones longo vsu comprobauerunt, tunc sane cõmuni populi suffragio huic catalogo me inscribi patiari.

Resp. Si vera narras, vtramque medicinam te à iuuentute didicisse, & longo vsu secundum canones medicorum scientiam tuam comprobasse, posseque bene mederi, cuius nomine etiam medica lauro es honoratus, non est vt timeas. Gere te talem, qualem profiteris. Sed tu te Paracelsistam stupidum in medio eruditorum demonstras. In qua academia creantur vtriusque medicinæ Doctores tales vt Galenicam vituperent, explodantque, Paracelsicam laudent, doceant, exerceant? Impudentem Thraonem in te videmus non medicum genuinum. Interim si medici gloria vis frui, debés de his quæ didicisti docte, & eleganter, etiam differere, & loqui posse sicut scis tacere lurina nostri æui. Ne sis item adeo præsumtuosus vt tuam Paracelsiã anteferas hippocraticæ medicinæ, vt soles in pestilitate tua: & sicubi errasti, patere te in viam sine murmure reduci, sed frustra cano suto. Tu coryphæus & vertex vis esse medicorum cum nondum sis cauda. Amer te tuus populus, & medicum dicat. Non moror, Ego illos medicos agnosco qui tales sunt, & re, & iudicio sapientum. Quam longus sit vsus medicinæ tuus non curo: vide vt pariter fuerit præficuus.

Cap. XI. Hoc votum illustrissimus princeps ac dominus D. Iohan. Casimirus Dux Saxonie vtriusque nostrum princeps clementissimus, quem quondam Bambergæ diuina Dei gratia ea arte à febrili incendio liberanti non denegabit. Inquire apud magnates, & nobiles Franconia num arte an fortuito sanauerim. Illi nihil magis in votis habent quam vt amplius meo consilio frui possint. Respons.

Finge vera esse quæ narras, quid ad tua errata grammaticalia, & ruditatem latinæ locutionis? Si tam felix & artificiosus fuisti medicus, cur te aula dimisit? Cur proceres Franconia non repetunt? Audiui qui diceret te redire cupiẽtem Bambergam, reiectum, repulsumque esse. Illustrissimũ meũ Principem sanaueris an nõ, nihil moror, nec libet inquirere. Fuit qui ventris onus totum (sic veniã dicto) cõmisit, & cuiusmodi esset ore gustauit, dignus talibus lactucis. Si princeps meus etiam tuus est, cur eius Gymnasium liberale & Academicum ferularum crimine flagellas? Nobilitas Francica non curat arte, an fortuito sanes. Parum est tibi præsidii in multitudine artis imperita.

Cap. XII. De te tu patroni quid? Amicus quidam meus nuper hæc intimaui: es hat auch ic. Reddam latine ne offendantur aures nostrorum. Doctor Libavius librum dedicauit nobili & strenuo N. N. Quia vero ipsius strenuitas honorarium distulit vltra tempus, ob id multum molestia factum aiunt, id quod dictus nobilis compertit. Itaque paulo post poculum argenteum sexaginta florenorum pro honorario ipsi offerri curauit, id quod strenuitas ipsius mihi ipsa cum apud ipsam essem dixit, prætereaq; tantum intellexi, quod dictus D. Doctor Libavius non redire debeat, quia tales libros non magni aestimet etc.

Nota bene de patronis.

Resp. Si tales sunt patroni quales tu mendaci tuo calamo describis, nã ego illos pro patronis non habeo. Sicorum honorem & gloriam meis operibus notiozem reddidi, agnoscant meam de ipsis honorificam sententiam. Ad gratias per munera referendas nullum adegi. Quicquid fecerunt bono animo, mihi meque astricto fecerunt. Promiserant scriptis epistolis remunerationem nõ semel, si seruantes fuerunt promissorum, id præstarunt quod maxime cõmendat nobilitatem. Multis meas opellas de more consecraui. Qui te munificos, aut non probarint, non est vt tibi homini maledico, qui laudem & præmium virtutis calumniaris, apertiam. Beneficos ad beneficia non impuli. Si ab aliis admoniti sunt promissorum, mea non fuit importunitas. Verum id quod res est scribam. Nobilissimo & strenuissimo D. N. N. significatum curauit id quod tu scribis. Is coram fidei teste sancte obrestatus est, te quicquid fecerit, animo liberali & spontaneo fecisse. Scit enim nobilis ille perire gratiam munificentia si animus sit difficilis, & coactus. Coniectura illa me non debere redire, stolidi hominis est, & qui tam nobilissimi viri quam meo honori parum est æquus. Scio vestra factionis nebulones passim vagari, & se apud nobilitatem cum aliorum vituperio, sui vero plausible commendatione insinuare, & aliquid sinistrae voculae arte ista diabolica elicere. Sed qui constantiter sunt sapientes, prudentesque futuronibus talibus non præbent aures. Ego suaferim nobilissimo vt tales deinceps fustibus, & venabulis, vel canibus ex sua aula abigeret. Ita reatius consideret suæ dignitati. Poculum missum mihi tam carum est, vt ne duplo quidem eo caruerim. Est enim monumentum veri de meo opere iudicii. Seruo & literas quas tum ipse vir nobilissimus sua manu ad me scripsit, tum alii nobiles, ignobiles, quibus facile possim te impudentissimi mendacii conuincere. Quæ vero est ista comparatio: Scheuneman magnas de sua medicina ampullas proiicit, Libavius honoratus est poculo 60. florenorum? Hoc ne mihi dedecori, illud tibi honori? Fors tu stercus & lorium gustando tantum non accepisti, & doles mihi pro honesto opere tantum datum? An oculus tuus nequam est, quod alii in me liberales?

Cap. XIII. Professor quidam in Gallia hæc ad me scripsit: Efficiam Deo bene concedente & attestante mihi mea conscientia, vt videant omnes boni, quantum in Libauiõ solida eruditionis sit, multum loquentia, & garrulitatis quidem in eo est ad scribendum, sed vas riniens & Aegyptiacum reperies vbicunque dabitur cum eo conferendi locus. Nihil habet in recessu: Sunt omnia ad ostentationem comparata. Sed de his alio tempore.

Nota de professo Gallicia.

Respons. Nihil & hoc ad rhombum. Finge iudicium istius professoris verum esse: Tunc ideo privilegium habes in Grammaticum sermouem? Si vero libet isti blateroni, & inani ostentatori Gallo mecum in pugnam descendere: experiatur. Virum inueniet. Non meruo bombos anicularum, & asininos crepitus. Ipsa verba indicant hominem esse fatuum, & tui similitum. Non me latent conuenticula Paracelsitarum, & conspirationes in me clanculariæ. Sed ego eas ne pili quidem æstimo.

Cap. XIV. *Alius quidam hac narrat: Libavius stultus in Syntagmate suo extremo me grauiter & iniuriose læcesit, quod si itaque ipsi integrum est immerentem me tantu traducere sannis, quidni in mea potestate positum fuerit par vt pari referam.*

Ex mathe-
maticon: hili
Gefanus pa-
racelsista.

Resp. Quem velis bene video. Hinc illæ lacrumæ. Iste perfidus amicus clam literas misit ad Rulandum, Tanckium & alios, quæ cum proprio sigillo ad meas manus peruenerunt, & in quibus tum me traduxit, tum sinistra quædam de Quercetano scripsit. Eas literas seruo, vt calumniatorem istum clancularium suo tempore perfidiæ conuincam. Non ita pridem Marburgica vulpecula in præfatione suarum exercitationum me verbis scopticis tetigit. Ego non verba sed argumenta expecto. Irrisorem inanem contemno. Experiatur autem ille bellus sapientulus breui quam curta sibi sit supellex in Hermetica. Stultum me vocari non moror. Is morbus est insanorum. Alios putant delirare: Sua sibi deliramenta sunt mera sapientia. Date ei bonum haustum de D. Hartmans Speiwasser, vt stultitiam euomat, & à fastu ad humilitatem detrahatur.

Cap. XV. *Hac tibi notifico non vt bilem mouerem, sed quia tu recte admonuisti oportere citra adulatorium schema philosophiam tractari, tum vt cognoscas quid de te viri docti censeant, tum ne te quicquam celarem quo candidum meum in te animum prospiceres.*

Resp. Si quæ scribis alio loco, tempore, & forma mihi significasses, potuiffem animi candorem & ingenuitatem agnoscere. Nunc cum obiicias ex mero liuore studioque vindiçtæ, & animo amarulætiæ felle plenissimo, præter illiberalia crimina nihil video. Quid Philosophiæ est in istis tuis narrationibus? Inuectiæ elucescunt: nihil philosophiæ. Quos autem viros doctos narras? Tui similes scilicet picas, & coruos qui conspirastis in Libavium, quem si possētis, in atro iure deuoraretis. Longe alii & plures, & laudatioris sunt docti quibus mea non sordent, vt est in meridiana luce. Tuum & tui similitum de me iudicia nihil sunt nisi infamationses, & opprobria quibus viros doctos & honestos soletis conspurcare. Hactenus Tragœdia de vnica litera I in voce Synonima.

Libavius tæ-
git vlcera
Paracelsista-
rum paulo
durius. Hoc
ferre non pos-
sunt, sed ma-
ledictu sin-
dicant.

Nota XVI. *Verum ex esto ludus morosiorque vellicatio: rem ipsam non eloquentia tumore sed rerum soliditate librabo, afflictamque inscitiam verborum veracium lumine diluam, nec me terrent effera tue voces, nec discolor tuus vultus, viuum inter fragores minarum colorem teneo, alium quare quem subigas, quem à vero dimoueas.*

Hactenus
verba, iam
res.

Respons. Bella transitio. Vt incipis, ita telam rexes, & finies. Stulte scilicet omnia. Id ad oculum cognosces. Linguam tuam impuram de subigendo coercuiffes si sapuiffes. Dum rerum soliditatem ampullose promittis, videris mihi scriptorem Cyclicum Horatii agere, aut Elium illum prætumidum Iobi 32. Sed procede.

Nota XVII.

Paracelsista Cancrissans.

Scripseram ad Henningum de Henningo duplici, altero Galenicæ doctriinæ sectatore, altero eiusdem contemptore, qui professione Galenicæ medicinæ abiecta, & proculcans magnis compositionibus, Theriaca, mithridatio, canonibus priscis &c. Paracelsiam doceat. Res est in propatulo, extarque publicis typis diuulgata. Anno enim Chr. 1608. Bambergæ ex Typographia Antonii Horitii prodiit charta patens, vt appellant, cum titulo, Breuis instructio (Kurger bericht) quo modo per diuinam gratiam absque multo sumptu lues pestilens sit curanda, & sananda, ex veris experimentis, & fundamento philosophico pro ditibus & pauperibus confecta per Henningum Scheuneman Med. Doct. & principis Bambergensis medicum &c. In ea instructione mithridatium est in aliquo honore. Auctum enim auri calce propinatur: Item Theriaca nondum euiluit. Datur enim cum hyacintho præparato, & Bezoare Orientali ex aceto ros: Ingreditur etiam aliam quandam compositionem non vilipendendam diaphoreticam & Epithema duplex cordiale, ita vt in internis & externis suum locum obtineat. Eodem anno prouolauit alius tractatus latinus cum inscriptione: Paracelsia Henningi Scheunemanni Semipolitani Saxonis de morbo mercuriali contagioso, quem pestem vulgus nominat, ex quintuplici ente, Dei nimirum, aistorum, pagoyi, veneni, & naturæ pregnato. In hoc tractatu nihil fere probatur nisi quod Paracelsum sapiat iuxta titulum, qui etiam pag. 1. *Monarcha medicine* dicitur, cuius definitio pestis cæteris antefertur.

Mithridati-
cum
Theriaca.

Summa libri
Scheuneman-
nici de peste
mercuriali.

Cap. II. *Galenus* de morborum distributione proponitur quidem, sed ei opponitur *Argentarius* & *Galeni* defensores pag. 4. redarguuntur: pag. 6. distinctio morborum similarium tradita à *Galeno* prorsus labefactatur, vt vana, & irrita merito putetur habenda. Idem dicitur pag. 8. præmissa *Fernelii* opinione de morbis materiæ, quanquam in peste ab eius sententia recedat *Aristarchus* iste, & redarguat *Fuchsum* pro *Galeno* sentientem pag. 12. vt & cæteros quos hallucinari scribit pag. 13. productis tribus chymicorum principis tanquam causis omnium actionum, vt est pag. 15. pag. 17. ait pestem à causa efficiente *mercurialem* morbum esse, se in *Botonomantia* sua explicasse.

Inde cap. 3. pestem ex Ente Dei educit, & curam ponit *Supplicationem*, qua placatus Deus sanet, adhibita tamen plerunque aliqua naturali causa.

Cap. IV. Pestem ex astris describit consentientibus Galenicis, & Arabibus, quibus tamen *Paracelsus* præfertur pag. 25. & *Aeramantra* Scheunemanni iubetur consuli, & explicatur modus quo cælum in homine sulphur accendat, vt inde pestis trium vomitoriorum fiat, omnia ex Paracello transcribendo, quanquam pag. 31. etiam *Galinum* & *Hippocratem* attrahat, quasi vocabulis colludentibus statim sit mens eadem. Remedium proponitur *auri spiritus*.

Cap. V. Agitur de Ente pestis pagoyio, vbi per propriam imaginationem quis dicitur *Basiliscum* microcosmici firmamenti in seipso gignere, quod *Imaginatio* hominis malorum omnium sit mater vt est pag. 33. quo refertur & *pestis per incantationem*, negaturque pag. 37. imaginationi isti quicquam resistere, quanquam præseruantia proponantur, magistratus providentia, & moderamen imaginationis: Curantia vero naturalis magiæ *vsus imaginum, Gamahaorum, verborum, & characterum*, quæ species duntaxat contragium illud auertant. pag. 39. proponuntur medicinæ ex astris, *Mithridatium olympi, Theriaca cælestis, suffus æthereum* &c. quæ opponuntur medicinis ex terra, dicunturq; ex arte cabalistica, quæ sit pars magiæ, scariire, & formidinem imaginationis tollere, Commen-
datur & *fides naturalis dominans omnibus*, quæ sit illa Christi montium translatrix, vnde vsus verus *Gamahorum, Characterum, Imaginum*, cum fide scilicet rigida coniunctus, qua ratione etiam serpentes per *ὄρεϊ ὄρεϊ ὄρεϊ* adiurentur, quod & *Psyllif* fecerint. pag. 41. *Galenus* arguitur incitiæ, vt qui ignorauerit veram præparationem carnis viperinæ, quâ promittit in tractatu suo de venenosis animalibus Scheunemannus GRATIS. Nam in arcanis seruari dicitur. pag. 41. nihil sperari debere air sine addita ope & auxilio *characteru triangulari Ylustrici*: tam simplicia, quam composita medicamenta ad istam pestem esse petenda è cælo microcosmico Iouis, & Veneris commercio, vt *Xenechdon, zranca auellana* inclusa, lingua serpentis plenilunio extracta, cor lupi, Talpæ, Vpupæ &c. Sequitur descriptio *Mithridatii olympi, Theriacæ cælestis, & suffus ætherei* ex rebus monstrous magna ex parte, quæ num vnquam fuerint in rerum natura dubites, nec adhibita alias leguntur à Scheunemanno. Fit autem ex istis amuletum magicum, vt est pag. 42. & 43.

Cap. VI. De peste ex Ente veneni declamat, quod bestia ærem conspurcent, & expuant venenum ad pestis generationem. In margine citatur Hipp. in lib. de Aeribus: Gal. lib. de Ther. ad Pis. & 1. de diff. feb. Hipp. 3. de morb. vulg. Adduntur bestiis barathica &c. Cælum dicitur Elementa, & mixta disponere, vt in venenolam substantiam abeant, quod fiat cum Mercurius in salis humido reuertatur, & sublimatur, sicut artistæ sublimatum argenti cum viuum constant, & inde aquam Gehennæ faciunt. Sublimatum putat esse puluerem illum quem Hipp. posteritati contemplandū commendauerit, quasi is spagirus fuisset. Attrahitur in eam sententiam & *Galenus* de aere misto vaporibus venenatis ex Æthiopia, quasi & *Galenus* sciuerit aliquid de argento viuo sublimate, qui sit *Galeni vapor*, & puluis *Hippocratis* vt habet pag. 45. quin & *Forestus* adducitur, & dicitur essentia naturalem pestis censendam esse ex sale, sulphure & mercurio hominis, si in his pedem figat venenū, siue omnib, siue duobus, siue vno. Reprehenduntur antiquorum *signa Diagnostica* pag. 47. & alia sulphurea &c. proferuntur quæ dicuntur patronymica pag. 48, indeque accidentia enarrantur, & signa alia. pag. 52. defensicula vulgaria carpuntur vt pil. pestilenciales, & Electaria, quia non possit certo sciri que nā feriat pestis, nec medela sint tangendi illi, qui ea nondū opus habent. Negatur cor, cerebrum, Epat esse subiectum pestis. *Confortatiua* reiciuntur: *Diaphoreticum* negatur pestis alexipharmacum esse. *Theriaca* pestem non curat, inquit Marginalis nota pag. 53: sed solum abigit somnum narcoticum. pag. 54. comendatur præseruatiuum auri tanquam nobilissimum, Item *Zenechdon, mithridatium olympi, Theriaca cælestis* de collo suspensa. Cura ponitur in Mercurii venenari depulsione, quam negat fieri purgationibus, Theriacalibus &c. licet *Auicenna* præseruet per Theriac: & mithr. sed *Antirrhoe* reclamante qui dicitur *Galeni* argumento niti, *Theriacalia esse media inter Venena & corpus humanum*, & tempore præseruationis vbi nullum est venenū lædere potius quam iuuare, sicut & purgante læditur lanum. pag. 56. *Galenus* in arenam contra Galenum producit. *Alexiteria* interficiunt, nisi dentur in pauca admodum quantitate, quod & *Auicenna* docuit. Disputatur contra Galenum iubentem eam quantitatem qua quis ante infectionem præseruandi causatus sit, infectione iam facta quadriplum aut quincuplum assumere. Henningus putat hac dosi cordis robur extinctum iri, idque eo magis quia iam sit à veneno labefactatum. Accidentis ratione nō prohibet Theriacam, vt pote attenuantem, aperientem, exiccantem, & venenis aduersantem, nec interdicit ratione caliditatis, sed ratione virium, quia vires exantlatæ Theriacam aspernentur (q. d. Ratione cæterorum Theriaca admitti posset: sed ratione virium non potest, quia eas prosternit, vt ante dictum &c.) Ideo infectis pueris datur recte scordium, non autem Theriaca quia proprietas puerorum à proprietatis Theriacæ actiuitate extingueretur. Si sanati sunt quidam à Theriaca, Mercurius pestilens non fuit viscosus, vel Theriaca non fuit bona (nā bona interfecisset) vel aliunde sunt adiuti. Imo *Galenus* fatetur se non Theriaca sed bolo armeno profecisse in peste Romana.

Idem intelligitur de omnibus alexiteriis, quæ non habent admistam vim alimentalem, inquit pag. 57. vt est elect. de ouo à medicis Augustanis descriptum, Elect. Guidonis, seu Papæ: Dioscorid. Fracast. Anrid. Matthioli: El. contra pestem Ferdinandi: El. pestilenciale Basiliensium: Antidotū Loniceri: pul. Bezoardicus: mirabilis cōpositio regis Francorum: Antidotus Galeni de sanguinib. quæ omnia corpori aduersantur ob summam actiuitatem, & exiguum corporis resistentiam. Itaq; in hac peste, qua virtus est languida homines interficiunt. (Antidoti neque ad præseruandum dari debent, neque ad curandum: Ratio est: quia ibi nihil est veneni, & sic frustra dantur: hic virtus prostrata amplius prosternitur, & homo occiditur alexipharmacis)

Si quæ-

Imaginatio Paracelsica.

Magica pestis Theriacalis.

Fides naturalis.

Serpentum aduratio.

Pag. 42.

Argentum viuum sublimatum.

Prophylactica caruicta.

Prophylactica Henningi.

Quatenus Theriacam prohibeat Scheunemā.

Lih. 9 simpl.

Antidota reprobata.

Nota egregia argumentū Scheunemanni.

Si quæris, ad quæ ergo est confugiendum si in alexipharmacis Galenicis nihil est præsidii, & potius mors quam auxilium? Respondet pag. 58. ad fundamentum fundamentorum. Quod veneno illud? Quod venena ad se proleat, & ars signata, & cabalia prodit: hoc est animalia, & aliæ res attractiæ bubonibus foris sunt applicandæ vt venenum eliciant, quales sunt ad Inguinum bubones ranæ, anguillæ, anates &c. ad alarum, passeris, pauones, ciconiæ &c. ad aurium, allium, cepæ, viperarum adeps &c. omnia ex Paracelso transcripta. Debent apponi per integrum annum microcosmicum hoc est, 24. horas. Intetrim danda sunt alexiteria facultatis alimentalis participia, vt citri succus, acetosa, margar: aceto solutæ: essentia auri, lapis Bezoar, bolus armenus, terra lemnia. Quia vero sulphur incensum est (febris vrget) à potentia salis, restinguendum est Nitro macerato in aceto ros: & succo sedi maioris, foris alligato arteriis: Item lacte sulphuris per emulsionem (Nam sulphur linteo inclusum coqui tribus horis in vino bono debet, digitis fricari, exprimi, iterumque in nitrum intingi & toties repeti, donec vinum lactescat &c.) proponitur & caphura, specificum anodynum Paracelsi, & alia pag. 60. & 61.

Cap. VII. habet de generatione pestis ex Ente naturæ, quæ iudice Scheunemanno ex Paracelso fit, quando in nobis gignitur putredo, qua Mercurius exaltatur, quam, si Saturnus cum Luna Mercurium apprehendit, ad aures protrudit & cum sale in carbunculum coagulat, & sulphur accendit: à Marte, & sole ea pellitur ad axillas, à Ioue & Venere ad inguina. Ita febris putrida fit, in qua rigor est ex salis resolutione, calor ex sulphure incenso. Causa communis est cibus & potus. Cura ponitur pag. 64. Mercurius venenosus, lentus, fœtidus, tollendus: victus malus fugiendus, vt & cepæ, allia, &c. Si in sanguine est vitium, is mittatur, & dentur alexipharmaca: cæteræ superfluitates diureticis, hydroticis, pharmacis catharticis expelluntur quorum exempla subiiciuntur: vt: Præcipitatus mercurius Solis per salis spiritum, vel calx antim. per halonitrum facta, & spiritus vitri: ad colorem lilii decocta: vel Ol. salis, vini spiritu, & solis essentia quinta circularum, vel quint. essen. croci magisterio vitrioli, & tartari circularata. Hæc sunt cathartica. Hydrotica, Hyacinthus è menstruo correctus, & congelatus: Bezoar, Theriaca cœlestis, fl. antimon: albi cum Trach. de vipera, & ol. rubr. vitrioli &c. Diuretica, succus citri, sp. vitr. aqu. font. vel succ. limon. tinctura mineralis maioris, aq. font. & alia. Tandem complicari dicuntur posse pestes diuersæ, vel etiam altera ex altera nasci, vbi danda medicamenta naturalia, pagoyca, cœlestia, cito, tuto, iucunde &c. Hæc sunt illa quæ complexus est Henningus Scheunemannus sua Paracelsia de peste. Quæro ex omnibus medicinæ peritis, Hippocraticis, Galenicis, Hermeticis, Paracelsicis, num hic Galenicus Doctorem medicinæ agat Scheuneman, an pro Paracelso contra Galenum, omnesq; Galenicis disputet, & damnet alexipharmaca eorum tam in prophylaxeos, quam therapeuseos causa? Si verum volent dicere, attestabuntur mihi Galenica damnari siue veterum sint, siue recentium. Ista cudit Bambergæ. Quid Ascherslebii post triennium anno 1611. edito Magdeburgi libello? Propositio est: Quomodo diuinâ gratia annuente tunc temporis grassans pestis curanda sit tribus arte chymica præparatis, & astralibus factis puluisculis. Num hic pro Galenica professione agit? Iudicate.

Summa libelli de peste Ascaniensis.

I. In præfatione ait: fere in omnibus ciuitatibus per ordinarios medicos singularia regimina in ista peste esse proposita, & vix inueniri posse quicquam aut dici, quod non pridem à multis doctissimis veteribus, & peritis, veræ hermeticæ, & Hypocraticæ arti addictis (Ira ex teutonico ad pedem reddo) ex astrorum influenza non sit proditum, & in lucem datum.

II. Ideo scripsi teutonice quia vidi, quod vt plurimum, simplices, & pauperes homines ista lue præoccupati, & sine auxilio, cuius tamen spes ipsis facta (deren sie getrüßt) in Galenicis Theriaca, mithridatio, & aliis coaceruatis contra venena Electuariolis, cuiuscunque sane nominis, (sensus est: eos fiduciam spem & solatium habuisse in illis, vtpote contra pestem coaceruatis) mortui fuerint cito.

III. Quo modo credendum bene (in massen wol zu glauben) quod si istis mediis abstinuissent naturâ id venenum fortasse bene potuisset vincere: (sensus est idem qui in præcedente tractatu: nempe: Galenica antidota interficere peste correptos, quia vim prostratam morbo penitus extinguant, Vnde satius fuisset abstinuisse ab vsu, quia natura per se potuisset venenum fortassis superare.)

IV. Itaque per vsu (den gebrauch) non abusu (den mißbrauch) Theriacæ, mithridatii, & aliorum similium electuariorum morti veram portam ad moriendum aperuerunt. (quasi istis alexipharmacis viam ad mortem sibi strauerint, vt non tam peste interierint, quam vi pharmacotum.)

V. Probatum hoc Galeni confessione: *Alexiteria interficiunt nisi dentur in pauca quantitate*, quæ tamen quantitas, vt alibi dicit, præsentem veneno nihil proficui potest efficere. Quasi argumentaretur: Si maiore quantitate absente veneno data interficiunt, nec potest parua quantitas veneno præsentem iam labefactata natura quicquam prodesse, consequens est insectis veneno magis esse pernitiosa. Sed calumniosam esse interpretationem, Paracelsi discipulo dignam, cognosces ex cap. 2. ad Pisonem, vbi Marcus Imperator dicitur Theriaca affatim vsus: & cap. 10. vbi diuinum medicamentum vocatur, tantum abest vt damnosum & lethale iudicetur: cap. 15. vbi variis morbis tanquam catholicum commendatur: cap. 16. sola pestem curat, vbi reliqua auxilia in vanum recedunt, meminitque ibi pestis æthiopicæ, cuius & Thucydides cap. 2. & ait, se arbitrari Theriacam tanquam ignem expiatorium in peste præsumtum omne malum amoliri, & contagio afflata corpora per sanare. Ideo & secunda valetudine crebrum vsu Theriacæ suadet, vti soliti sunt facere Romanorum nobilissimi, quod apparet in vita Cæii Caligula apud Suetonium, vbi Tiberius imperatoris frater antidotum oboluit sumtum propter assiduâ, & ingrauescentem tussim, obiciente ipsi

Galenica antidota interficere peste correptos.

Calumniâ Scheunemanni.

Ipsi Caio: *Ancidotum aduersus Casarem* Idem habes apud Galenum lib. i. de antidotis cum inquit: *Quod si quis etiam singulis diebus, quemadmodum nostro seculo Imperator Aurelius Antoninus, vel ut ipse Michridates medicamentum capiat, omnino a deleteriis venenis erit securus &c.* Sic vñ sunt et *Traianus, Adrianus & alii.* Senatus itaque Aſcanienſis turpiter à tuo medico decipitur. Nam quod à legat de quantitate aſſumenda, locus eſt in ꝑ. ſimpl. ca. 17, vbi hæc verba *χρὴ μέσον τῆ φύσει τὸ ἀλε- ἐπιήκειον &c.* id eſt, oportet alexiterium medium eſſe corporis quod ſanat & lædenti veneni. Si n. adueſiſſimum ſit corpori, in id ager magis, quemadmodum aliquod deleteriū, nec venenum euacuabit (Nota hæc hypothetice dici, nõ categorice) ſcire oportet deleterias poteſtates craſi eſſe maxime contrarias corporibus, quæ ab eis læduntur. Si ergo à phaimacis craſi ſimilibus expurgantur, oportet & hæc craſi eſſe naturis aduerſa (ex fundamento Hippocratico, quod ſimilitate trahat ſimilitate, ſi verum eſt) non autẽ eo uſq; vt interficiant ſed *ἵπασμοτιέρχει μάλλον* (ambigunt magis & inclinant in vtramque partẽ) *ἐν τῷ μέσῳ καθεστῆκα τῶν βλαπτόντων, ἢ ἀφελόντων.* In præcedentibus alexiteria diſtinxit alterantibus, & vacuantibus, quorum illud fiat qualitativis, hoc totius ſubſtantię ſimilitudine &c. vide & reliqua, quæ à Paraceliſtis calumnioliſſime allegantur.)

Vide in s. methodi de curatione hamopticoſe os ex caſar- rbo.

VI. Eit proinde (ita pergit Paraceliſta) mirum, cum Hermetici, & Hippocratici Doctores, huiusmodi illapſos (cingeriffene/ inuectos, iſolitos) damnosos errores ſatis reſellerint, quod niſiominus plures, qui de hoc morbo regmina in publicum ſinunt exire (emittunt) veterum Nævias tanquam precioſum moſchum & Zibetam proponant (*in marck bringen.* oportet me pene Germaniſſare, ne ille præſumptuoſus Paraceliſta clamet ſuam mentem eſſe perueſam) Galenicis fabulas (*mährlein*) per longas receptas ex precioſis gemmis, & margaritis, & quæ alia peregrinã mercimonia ex *VTORIA* afferuntur, præparatas, ſatis pompoſe & ſaſtuoſe verbis pe-pulo (vulgo) offerant, quemadmodum nuper cum compoſitorum, quæ quidam in vnicum medicamentum conſcripſit, numerarentur, & ſupputarentur ſimplicia, inuenta ſunt 379. numero.

VII. Quid autem ſit ſentiendum de medicamentis iſtis coaceruatis, teſtatur autor ipſe, cum paulo poſt inquit, quod homines pauperes poſſint uſurpare puluerem ex Dictamno, Tormentilla, Gentiana, Chamæleontis nigri radice, ſcordio, Carduobenedicto, qui puluis non minus effiçax & bonus ſit quam priora (ſumme laudata medicamenta.) Vulgus igitur per tales nugas, garritus, crepitus, & pro more aſerum Martinalium, gratitationes, complotiones & ſtreptus (mire copioſus eſt: *geſchnatter/ klapper/ getader/ geplader/ geſtader/* quibus ignominioſis vocibus Galenicorum Theriacæ commendationes traducit) adeo turbatur (in errorem ducitur) & copia receptorum, quorum ſemper alterum alteto amplius commendatur ſeu prædicatur, ita excaecatur, vt cui credat in magno dubio verſetur.

VIII. Contra illi ſublimiter & bene celebrandi ſunt, qui ſtudioſe indagant medicinam vniuerſalem (ex lapide ſcilicet philoſophico, auto, antimonio, mercurio & ſimilibus) quam (compendium ſacio verborum) inquirere debebamus, aut ſaltem contra vnumquemq; morbum ad minimum particulare vnum omnibus induſtriæ viribus expiſcari.

IX. Vt tandem prolixi Canones Galenicorum, quibus ipſi ſeipſos impediunt, & intricant inq; errorem ducunt, vt neque principium, neque finem poſſint inuenire, vitentur, & ad *ORCVM* mixtantur. Hæc ſumma fide ex teutonico ad verbum tranſtuli. Iterum autem aduoco iudices Hippocraticos, Galenicos, Hermeticos, Phyſicos, Medicos, & quicumque linguam intelligunt (neque enim res eſt abſtruſa, & perplexitatibus Delphicis implicata) vt per ſuam conſcientiam candide dicant, an iſtis paragraphis Paraceliſta Scheuneman non tantum canones medicos Galenicorum damnet, verum etiam medicinas eorum compoſitas, & contra morbos cõmendationes? Sed quid tamen iſte Cancer lutulentus agit? *Apoge inquit iſta tua MENDACIORVM inuitatoria.* Putat homo calumnioliſus & mendax me mentiri dum ipſi tribuo id quod res eſt, & quod expreſſa manifeſtaq; omnibus teutonicam, & latinam linguam intelligentibus ſtatim primo incuitu eſt obuium. Ma- num ego quidem Leuiſſimi iſtius nugatoris cauſa non verterim: Sed vt omnes videant quam turpes & impudentes beſtiæ ſunt Paraceliſtæ, non potui redargutionem præterire. Qui pudorem nõ perdiderunt, voluntq; eſſe id quod ſunt, candide perſeuerant in Paraceliſta perſuaſione, & quicquid contra Galenum dicunt, id conſtanter profitentur. At iſte nihil habet ſinceritatis. Negat ſcripſiſſe quod euidentibus verbis per publicos typos diuulgauit. Videamus quomodo, & qua arte Canciſſet.

Canones Galenicorum ad arcum.

Vide quam futulu, lenis & impudens ſit Scheuneman.

I Theriacam (inquit) in peſte iſta, quam ciuitatem Aſcanienſem inuaſuram prædixeram (ò vatem) viam morti aperire dixi: Dico, & adhuc aſſermo, idq; **NON CONTRA GALENUM, quin PRO GALENO, EX GALENO:** Vide tractatum meum de morbo mercuriali fol. 55. 56. & ſeq. Id multorum meũ admonitionibus non manui. obtemperantium infelix occubitus demonſtrauit. Reſp. per calumniam citaſti Galeni diſtinctionem, & voluiſti ea conuincere tuos ciues non debuiffe vt Theriaca, neque ad præſeruandum neque ad curandum, id quod contra expreſſam ſæpius Galeni diſtinctionẽ eſt, & tam rationi, quã experientię repugnat. Vide impudens mendax quam pro Galeno ex Galeno dicas locis ſupra citatis reuolutis. An tu nos putas nihil de ſcriptis Galeni ſcire? An vt ignotum dare nobis verba putas? Fortaſſis quam mortem tua peruerſa medicatione incurteruat, tu Theriacæ acceptum refers? An ita in eos tonas, & qui beate, in Domino mortui ſunt eos infeliciter occubiſſe dicis, quia tuas medicinas non redemerunt? *Abuſum duntaxat Theriacæ reprehendo, non autem ipſam Theriacam, quod ſatis manifeſte docent hæc mea verba &c.* Hic te ridendum, & explodendum omnibus & lippis, & tonforibus xponis. Ita n. argumentantur pharmacopolarum diſcipuli, ſi Scheuneman abuſum Theriacæ duntaxat non autem ipſam reprehendiſſet, vel vnico ſaltem verbulo eius ſeciſſet mentionem. At illud eſt in tota præſatione, ſeu dedicatione de qua agitur. Ergo.

Canceriſatio ſ. h. uno. manni.

48 Defensio Syntagmatis arcan. Chym.

Hic fides naturalis Paracelsistarum est nullarum virium.

I. Qui præter spem & fiduciam sibi factam (nempe vt sequitur per præconia, getader/ geschnader/ flayper/ geplader/ gestader etc.) de mithridatio, Theriaca, & aliis alexipharmacis, peste sunt mortui, illi proeuldubio vsi sunt Theriaca & aliis ad præscriptum. Quo modo enim fiduciã in ea re habere potuerunt quam non vsurparunt ex lege? Ciues Ascanientes propter spem &c. Ergo &c.

III. Si abusu peccassent ciues, poliatri fidelis fuisset, verum, & proficuum vsum docere, & non substituere priuata medicamenta, quæ ante istud tempus ibi locorum in nullo fuerunt vsu, quæque medicus videtur ad suam crumenam implendam denuo excogitasse, non habita ratione consilii primi, quod Babebergæ publicauit satis bonum.

Abusus Scheunemanni.

At Poliater ille egregius non docuit verũ vsum, sed omnino remouit vetera, suaque noua substituit. Ergo illi non peccarunt abusu. Sed ecce Paracelsistæ spiritus aurem vellicat. Quid est abusus? An non intelligis Scheunemanno abusum esse, quia ciues veteribus sunt vsi, & non magna pecunia redemerunt noua Paracelsistica? Fors res acu tangitur. Ascanientes debuerunt Theriacam, mithridatium, & alia Galenica ad coruos mittere. Hic verus vsus fuisset. Nunc cum assumserunt sunt ea abusi. An non hæc mens est?

IV. Qui dicit per vsum Tiriacæ, & alia veterum antidora apertam fuisse viam ad mortem, non dicit per abusum. Scheuneman dicit. Ergo. Sed hoc argumentum firmandum est pluribus succenturiatis: Et sane ipse Scheunemannus assumptionem Galeni autoritate putat firmari. Vult enim vt & in Paracelsia suæ mercurialis pestilentia, Galenum id fateti experientia argumento, quod Alexiteria interficiant nisi data in pauca quantitate, quæ tamen quantitas præsentem veneno nihil proficui præstet. Asciscit & Auicenna, & Auerrhoi autoritatem, (Quasi sic argumentaretur: Quod maiore dosi interficit, minore nihil proficit veneno præsentem, id cum nihilominus sit valde actiuum, necesse est obesse, atque ita morti viam sternere. Alexiteria maiore dosi &c. Ergo &c.) Auicenna tamen scribit cor, spiritum & calorem confortare, & præseruare à peste, & venenis, quæ certe non sunt pro Scheunemanno. vide Auic. lib. 5. summa 1. ita &c. 1. & 12. vbi etiam sensus roborare dicitur.

Saniiores Paracelsista Theriacam non improbant.

V. Qui scribit Hermeticos, & Hippocraticos doctores satis refutasse istos errores damnosos de præbenda Theriaca ante pestem præseruationis causa & in peste sanationis, is non loquitur de populi abusu, contra quem frustra calamum sumserint Doctores, & quem satius est in ipsa praxi retigisse quam scriptis notasse, sed de Galenicorum medicorum Theriacæ compositione, commendatione, & vsu. His enim se opponunt Paracelsistæ, vt Gramanus, Assyluanus & alii, quanquam nec Paracelso sæpe Theriacam vsurpanti sorduerit, nec Quercetanus eam improbauerit, si methodus compositionis exactior obseruetur, de qua vide in pharmacopœa restituta totum cap. 23. & in Alexic. pag. 485. & seq. Crollius in Basilica pag. 258. assumit in Theriacam de Mumia, quam ante luem & in ea vehementer commendat: Ita immiscet eandem Arcano Theophrasti ad quæuis veneni genera, & licet Theriacæ de mumia ingerat, tamen infectum ea vti iubet etiam drachmali pondere cum Theriaca Andromachi. Qui ergo sunt illi Hermerici qui Theriacam, & alias antidotos alexipharmacas Galenicorum erroris conuicerunt, & redarguerunt? Assumo: Scheuneman istud scribit vt est in propositione. Ergo non loquitur de abusu populari, quem Galenici non minus taxant quam Paracelsici.

VI. Scheuneman illos tangit qui regimina publicant de peste, & veterum dogmata, quæ nãnas appellat: reponunt tanquam preciosum quid. Id non facit vulgus: neque etiam hic potest esse abusus vulgi. Non ergo calamum strinxit in populi abusum, sed in tem ipsam de Theriaca veterum.

VII. Scheuneman loquitur de Galenicis fabulis & longis receptis, quæ nihil pertinent ad vulgus.

Mercimonia ex Vtopia.

VIII. Scheuneman exotica medicamina, vt Gemmas, vniones &c. quæ contemptus causa scribit ex Vtopia apportari, infestat. Id non est loqui de abusu populi.

IX. Scheuneman dicit ista mercimonia magni precii populo verbis tumidis, & magnificis obtrudi. Nemo obtrudit populo abusum.

X. Scheuneman inuehitur in eum qui vnã compositionem fecerat ex 379. simplicibus. Is non est vulgus. De eodem dicit quod vastas cõpositiones paucis mutet, & vulgo præscribat. Vnde tollit populum turbati, & in errorem duci per compositorum istorum nugas &c.

XI. Scheunemanni expressis verbis nominat RECEPTA quorum semper alterum altèto magis prædicetur, & quibus populus excæcetur, & in dubium vocetur (quasi medicus desit qui monet, & dirigit, aut potius vsum plebis iudicio permittat, si assit.)

Doctores mittendis ad aureum.

Scheunemanni haberi debet infamiam ab omnibus medicis prisca doctrina donec palinodiam canas.

XII. Scheuneman alexipharmacis veterum damnatis opponit vniuersalem medicinam, quã quidam Iuris vtriusque & simul medicinae Doctor inuestiget. Ea non abusu plebeio Theriacæ potest opponi. Ita requirit singulis morbis particulare si obtineri vniuersale non possit: quod rursus non est de abusu populari, qui potest esse communis tam chymicis, quam non chymicis.

XIII. Cupit prolixos Galenicorum Canones, in quibus ipsi dicuntur se ipsos implicare, ad otium mitti (Hoc est pœnitit ipsum factum esse Doctorem Galenicum, quam dignitatem debet istis canonibus, & adhuc ea se iactat.) Hoc ne est de plebis circa Theriacam abusu differere?

Ita argumentatur:

Qui innocentem crimine mendacii infamat, ipsum oportet de iure tum notam eandem sustinere & infamem fieri, tum pœnas luere. Scheunemannus Libauum innocentem mendacii crimine infamat. Ergo. Idem colligo de inuectiua in Galenicis, & eorum doctrinam. Non absoluent

soluent te Scheuneman, Galenici, nisi expressis verbis fatearis te iniuria grandi affectisse priscam artem, quam Galenici profitentur, & professores eius. Recanta tuum crimen serio Scheunemano: Quid fecisti ex te ipso? Videamus autem puridum tui carcinomatis Emplastrum. Ita deliras: *Scripti: Quoniam magna ex parte simplices & pauperes venenati isto morbo preoccupati, & sine auxilio cuius tamen fiduciam conceperant ex Galeno Theriaca, mithridatio (quanquam neutrum sit Galeni) & aliis coactuatatis alexipharmacis curas unque nominis, celeriter fuerunt mortui &c.* Ex his vis sequi te ab usum tantum norasse: quali sententia sit: *Neglecta methodica curatione:* Hæc enim verba vis subintelligi. Sed ô lepidum caput persuade hoc tuis simplicibus, & pauperibus. Galenicis qui tuam mentem ex verbis colligunt, nunquam facies fucum. Peccavit Paracelsista in artem medicam: & medicos. Crimen vult diluere. At auget. Ad Anticyras cum tali capite. Fortasse vero etiam sic es bilinguis, aut aliud *ἐν ὀρεσὶ νέφθεις ἀλλο δὲ φάσεις*. Nam quod ais, simplices illos tuos neglexisse methodicam curationem, id eo tentu dicis, quod Galenicis medicinis, non autem tuis chymicis sint vsu. Si hæc est sententia, frustra te excusas. In eodem enim adhuc hæres luto, & me mendaciter mendacii accusas.

*Scheuneman
Paracelsista
Galenicos
esse simul
Guli & tamē
Galenica
damnas.*

Aliud: Neque veterum doctrinam (inquis) noxium errorem appello: Quid? An negas te scripsisse quod scripsisti? Quid sibi volunt ista verba: *vt tandem prolixo canones Galenicorum: quibus seipos implicant, & intricant, vt neque principium, neque finem possint inuenire, ad orcum mittantur.* Quid aliud sunt canones Galenici, quã doctrina veterum medicorum à Galeno repetita? Quæ sunt istæ veterum Næmæ in regi-nimbis Galenicorum? An non producis quandam sententiam Galeno ascriptam, & ea ipsa vtens contra Galenum, & Galenicis? Qui sunt illi errores noxii quos refutarunt tui Hermetici? An non illi canones quibus se implicare dicuntur? Hem impudentiam, perge: *Quaeso sanctori palatu fauce, lingua, dente, mea verba rulina &c.* Rideo te fatuum caput. Quid rumineam amplius cum ad raum vsque & nauseam singula voluerim, & nihil inuenire potuerim quam turpem inuectiuam in eam doctrinam, & professionem, quæ tibi lauream peperit, & qua adhuc vis innotescere? Annon id est in proprium nidum cacare? Galenici doctoris gloria vis fui, & Galenica principia damnas. vah te ingratiſſimum, & tibi ipsi iniurium hominem.

*Impudentiã
Scheunemani
mira.*

Aliud. Scripsisti: *Cum Hermetici, & hypocratici (sic adhuc scribis ferula dignus) Doctores huiusmodi inuectos, seu molhos damnosos errores satis refutauerint.* Fateor: sic scripsisti, quanquam lingua vernacula. Quis est sensus? Tu dicis: *Quierant isti erroris? Paulo ante dixeram, quod populus rudis omnem spem recuperanda sanitatis in vnam Theriacam, vel mithridatium, vel in simile quoddam ex multis simplicibus & variis compositis coadunatum medicamen collocaret, quo solo contentis ceteris medicationibus sanitatem consequi posse omnes sperabant: quod absque dubio ipse Galenus si resurgeret ab inferis redargueret.* Hæc est tua explicatio: Sed nugaris. Omnia verba tua totusque contextus, vt & quæ in Paracelsia prodidisti, & iam repetis ex Galeno longe aliud sonant. Hosne tam fatuos putas, vt Germanice loquentem Germani non intelligamus? Ad populi errorem redarguendum non opus est, nec Galenum ab inferis reducere, nec Hermeticos armare. Tuum erat hoc officium, qui eras medicationi tuorum ciuium præfectus. Tu non ipsa antidota debebas mutare tuis puluisculis, qui longe magis ab usui sunt obnoxii, & dubii pleniores ob recentem inuentionem, & tuum solius DICERE, quam duorum millium annorum spacio comprobata publice Theriaca & mithridatium. Itaque tua plebs laudanda potius fuit, si maluit longi temporis præscriptione, & cõmuni experientia cõprobaris, confirmatisque medicinis vt, quã tuæ temeritati se committere, certa si Deus per publica ista antidota non iuaret, multo minus adiuratum per tua priuata vix pridianæ inuentionis, plena fumis Paracelsicis, & plus quam agyruicis prædicationibus. Cæterum illi tui Hermetici quid reprehenderint in Galenicis compositionibus, & vsu, ne putes nos ignorare.

Ad ferulam:

Aliud: Scripseram te contemnere compositiones veteris artis. Non scripsi id tantum, sed & probaui ex te ipso. Quid tu? *Siccine ab usum corrigere tibi est rem ipsam contemnere?* Vah correctorem. Idne est errorem plebis corrigere, hostiliter inuechi in Galenicis, Galenicorum canones, compositionesque & eas mutare recens excegratis mineralibus, nec dum vsu spectatis medicinis? Rurſus ais: *Nonne Theriacam tanquam vile topicum externum omnibus commendauit?* Ridiculum caput. Cur non commendabas vltimum internum verbis antiquorum quæ apud Galenum, Auicennam & alios leguntur? Imo tuos puluisculos omnibus ante tulisti. Non erat inuenta Theriaca principaliter propter externam impositionem. Non erat prius alio medicamento sudor mouendus & postea Theriaca apponenda pectori, id quod etiam naturæ eius aduersatur.

Nam Theriaca propter pastillos Theriacales à centro ad superficiem propellere impuritatem venenatam, cor roborate intus, & venenum iugulare debet. At tu tuis impositionibus id quod protrulisti tepellis, vah hominem carum, & medicum industrium. Dicis: *Hæc verba veteris artis composita Theriacam, & mithridatium non contemnunt.* Belle. At tota dedicatio tua nihil aliud habet, & inter alia etiam infernum canonibus Galenicis imprecatur. An non autem hoc est implicite contemnere nobilissimam antidotum ab interno vsu legitimo relegare ad externum illegitimum? Est autem in istis verbis rubor quidam tuus: Te enim arguunt impudentissimæ impudentiæ, qui tota præfatione pene scabiolissime locutus de Theriaca, iam indicas te ea carere non posse. Quod ergo me mendacii insimulas, id retorqueo in tuum ipsius caput, quod

iam impudentissimorum mendaciorum sæpius est conuictum. Hæc
stenus Cancrissario Scheunemanni
probrosã:

Cur Paracelsista potius velit Hippocraticus esse, quam Galenicus.

Quamquam Paracelsus, qui & ipse se arcanorum monarcham vocavit, & à Scheunemanno monarcha medicorum in Paracelsia pestilentia appellatur, tam veteres omnes quam recentes se sequi iubeat, & Hermetici parabolici tria chymica principia amplexi nec Hippocratis, nec Galeni qualitates, & humores probent, tamen Gramanus, Quercetanus, Scheunemannus & alii nonnulli videri malunt simul & Hippocratici, & Hermetici, non autè Galenici, licet Quercetanus & alii modestiores quidam etiam vsurpent titulum Dogmaticorum, & sint ingenui, quos omnino laudandos arbitror, qui nullius addicti iurare in verba magistri, vt Horatii verbis vtar, quicquid Galenus veri habet, probant, probant & quicquid veri Paracelsus seu collegit, seu inuenit, seu ampliauit veritatis enim sunt studiosi, non autorum, iuxta Peripateticæ scholæ ingenuæ morem, quæ amicum Platonem amat quidem, sed magis veritatem, & iuxta sententiam eorum qui hominum studia sequuntur, sed vsque ad aras. Ita aliud est consensus opinionum, aliud animorum, potest fieri vt hominem amemus, cuius tamen opinioni non adhaereamus. Ita Hipp. lib. 1. de Diæta Ego recte dictis testimonium præbebo. Quæ vero non recte dicta sunt & cognita, qualia sint declarabo &c. Sic Crollius in admonitotia. Verum illud mirum est cur, cum Galenus nullam aliam medicinam agnoscat præter Hippocraticam, nec alia fundamenta ponat, & insuper in hoc diligentior sit, quia longe plura medicamenta ex vetustate protulit, & artem sic illustrauit, vt non immerito hinc Galenica dicatur, cur Paracelsistæ (Nota: Loquor de Paracelsistis, non de Paracelso, qui & ipse expertus est suos discipulos à se alienos) Galeno & Galenicis sint infesti, Hippocratem autem in suas partes trahant, & Hippocratici iuxta, ac dogmatici, Hermetici, Paracelsicique, audire gaudeant. Seuerinus in Idea mirifice sententias Hippocratis, vt videantur paracelsicæ esse deprauat. Eum sequuntur Crollius, Hartmanus, & alii Hermetici simul & dogmatici, Gramanus at-

Aliud est de Paracelso loqui, aliud de Paracelsistis.

Opinio Veterum cal. hinc frigidum, non laderet aduersatur communi experientie.

ripuit librum de veteri medicina (quem Comes Montanus negat esse eius Hippocratis qui scripsit librum de natura humana, cuius fundamenta subtrauntur) quia in hoc qualitatum elementarium non quidem nulla, minor tamen ratio est quam potestatum interiorum substantialium quæ in vitu elucescunt, quod veteres putauerint non siccum neque humidum, neque calidum, neque frigidum, neque aliud quicquam hominem laderet, neque aliquo horum homini opus esse, sed quod in vnoquoque forte, & humana natura potentius est, quodque non possit superare, hoc ipsum laderet dixerint, & hoc auferre quæserint, vt saporibus se prodentia, dulcissimum, amarissimum, acidissimum &c. Asylluanus opponebat Galenicis librum de flatibus, seu spiritibus, vbi dicitur flatibus ipsos vere omnium morborum, quos ibi recenset omnimodas esse causas, cæteraque omnia quæ causæ videri possunt, vel hos adiuuare, vel consequenter post hos in corporibus morbos generare &c. His iungunt librum de aere aquis & locis: item libros Epidemiorum, & alios nonnullos, præsertimque placet illud *θῆλον*, quod de tribus principiis hypostaticis exponunt, item illud, quod Patrus dixit, pestiferam luem non sanati naturalibus auxiliis: Item quæ de calido habentur in lib. de carnibus, quæque in libello de morbo sacro, vbi morbi omnes dicuntur diuini esse & humani, & quilibet naturam & vim habere in seipso, nullusque nec auxilii, nec remedii expertus esse, & plerique his curati, à quibus etiam nascuntur. Ita & in lib. de locis in homine: per similia morbus fit, & per similia adhibita ex morbo sanantur: quod accipiunt ita, quasi voluerit Hippocrates mercuriales mercurialibus, salinos salibus, sulphureos sulphure, cælestes cælestibus, magicos magicis &c. curari: quæ est regula Paracelsica: similia similibus esse remedio, secus ac Hippocrates in lib. de flatibus scripserat, & alibi de contrariis per contraria cura Quærebam ex Scheunemanno cur Hippocraticis principiis insistere vellet, non autem Galenicis? Mihi enim eadem vtrique principia esse persuasum est, nec voluit Galenus aliam artē profiteri quam Hippocratis, de quo statuit: Nihil male scripsisse. Respondet Scheunemannus: *Hoc tibi hac vice do responsi. Me male sequi Hyp. (ita enim scribit Hippocrate, Hippocratica &c.) quod eius dogmata adeo firma, & certa sint, vt cum singula pene verba Philosophicum aliquod mysterium contineant, à NEMINE totum iam huius mille annis vel minima ex parte conuelli, aut erroris argui potuerint, tum quod nullus medicorum aut verius, aut breuius, aut grauius scripsit, tum quod eius doctrina de causis morborum chymicis principiis magis conueniat, verosq; morbos omnes à spiritibus, flatibus, proxime proficisci docet, qualitatesque primas, neq; fundamentum, neq; scopum medicina esse asseuerat: Galenum vero in multis errasse ab Arabibus & Latinis, ab anatomicis, & chirurgis ostensum est. Quæ vero ex veterum scriptis recenset Galenus libens admitto: Errores solum repudio iuxta illud: Omnia probate &c. Artis fundamenta semper certa manent, quamuis in improbum sensum à quibusdam male feriatu, & olim interpretata & exposita sint, quos carpit Hyp. lib. de veteri medicina.* Hæc tu sic satis ingenue. Sed patere quælo te admoneri. Primum dicis Hipp. dogmata firma, & certa esse. Vellem exposuisses quid per dogmata intelligeres, placitane omnia Hippoc. an ea quæ medicinæ sinceræ axiomata, & principia dicimus. Si illa, sane & apud Hipp. multa sunt à vero aliena: Si hæc: etiam apud Galenum dogmata medica sunt certa, vt propter hoc nulla ratio sit cur magis Hippocraticus quam Galenicus esse velis. Quod autem multa Hippoc. placita sint à vero aliena, puto tibi constare.

N.B.

Vide paradoxa in lib. de flatibus & de anima in lib. 1. de Diæta. in lib. de corde venæ sunt ex corde: in lib. de Alimento radices sunt in Epatè. in lib. de Genitura dicit eâ à toto corpore secerni &c. quod nec Aristoteles, nec anatomicus Physicus medicus cõcesserit. Sunt enim eius gignendæ certa instrumenta in quibus semen formant & vim accipit, quibusque sublati, aut in facultate læsis semen

femen sit nullum. In lib. de carnibus platonium chaos astruitur, quod tu non receperis, ut nec calidum quod dicit Immortale intelligens &c. quasi Deus sit calidum in mundo. In eodem libro factum in utero materno alimentum, & spiritum suctu oris trahere autumat, quod tu vix probabis, ut neque omnia de corde, cuius sinistro ventriculo animam includit, contra ac in lib. de morbo sacro. In lib. de arte & veteri medicina morbos & sanationes ex Diæta, & purgantibus &c. conficit, idque veteri medicinæ asseribit. In lib. de victus ratione in morbis acutis, negat veteres quicquam memorabile de victus ratione conscripsisse &c. Quid opus multis? Cum Paracelsus totam medicinam mutauerit, nec quicquam eius posteriorum dogmatum (Nam aliter sensit cum adhuc Hippocraticus & Galenicus, & Auicennista esset) inueniat in Hippocrate te vera, sed potius Galenica sint omnia: tu autem Hermeticam Paracelsiam profitearis qui potes dicere omnia dogmata Hipp. esse certa, & firma? Si hoc est, Paracelsica erunt incerta & infirma: Si illud, falsum est de Hipp. Quod autem attinet ad Paracelsicas interpretationes, quibus volunt suum facere Hippocratem Paracelsistæ, eas irrideret, si ab orco rediret vel Paracelsus ipse, utpote qui monarcha medicinæ esse non posset, nec eo nomine gloriari, si Hippocratica profiteretur. De Hipp. Seuerinus in Idea cap. 14. Hippocrates paucas remediorum facultates exposuit curandi rationes mirabiles, quibus hoc seculo uti non licet, multis in locis demonstrauit. De reu. ediorum præparationibus, iudicationum compositionibus, in quibus vniuersa medicina fundatur, nihil ab illo præditum est &c. Item principia medicinæ naturæ legibus consentanea nobis etiam communia monstrauit. Vide Tom. 5. Parac. pag. 190. 207. Tom. 4. pag. 252. 294. & alibi. Lege Epist. Hippocraticis ad Democritum. Verum hoc transeat.

Item lib. 1. de diæta statim in initio.

II. Singula fere verba aliquod philosophicum mysterium continere, velim demonstrares. Omnibus enim persuasum est qui Hippocratem legunt, verba nihil aliud velle quam quod sua significatione lectori offerunt. Mytheria tua philosophica quæ Hermetica, Chymiatica, Paracelsica &c. proculdubio intelligis, nullus non demeratus præconceptis opinionibus videre potest. Nulli enim apparent Sal, Sulphur, & Mercurius, & reliqua vestra.

III. A nemine erroris vel minima ex parte conuelli potuisse te scribere vehementer admiror. Quid ergo sentiunt de qualitatibus, & humoribus illi qui Galenicis Hippocraticis vocantur HUMORISTAS? Humores ab Hipp. asseruntur in lib. de nat. hominis: In lib. de genitura: In lib. de carnibus, ubi & de qualitatibus. Lib. de locis in homine, ubi morbi ex humoribus, ut & in lib. de internis affectionibus, de morbis muliebribus &c. In lib. de flatibus (qui longe alii sunt à spiritibus chymicis & aliis Paracelsi) Impetum quidem morbificum tribuit halitibus, sed non sine sanguine, pituita, aqua, qui humores simul sunt morborum causæ, & existunt ex nutrimento, quod potentia est simile nutriendis membris, ita ut iisdem constent viuentia quibus etiã nutriantur, nec refert etiam si symbolici medici, seu chymiatræ alia nomina rebus ex arte chymica tractis imponant. Non enim res mutatur siue in substantia viuentium, siue nutrimentis, siue medicamentis, sed tantum modus & consideratio rei. Cæterum humorum decretum est etiam in lib. de cathartici. In lib. 1. de Diæta hominẽ constituit ex igni, & aqua quæ sunt sufficientia tum aliis omnibus, tum sibi mutuis: Ignem ut mouere: aquam nutrire: Igni adesse caliditatem & siccitatem: aqua frigiditatem, & humiditatem, quo mutuo participant in istis duobus corporibus, vnde putat existere omnigenas species seminum, animaliumque inter se dissimilium &c. En tibi fundamenta Peripaterica, & Galenica, quæ repetita sunt à tot philosophis & medicis. Iste est quaternarius. Calor cælestis, & 4. materiæ partes à Deo in creatione committæ: quæ Hip. Arist. Plato, Gal. Auicenna, chymici omnes Hermetici veteres humorum & Elem. nominibus explicarunt: Chymici ad tria redegerunt Basilio monacho, & Isaaco Hollando primis istisq; recentibus autoribus quos secutus est Paracelsus, Seuerinus, Quercetanus, &c. Lege totum illum contextum, & non depraua Paracelsicis sputis. Videbis Galenica. (Quid sentis de his: Anima hominis habens temperamentum ignis & aquæ, partes autem hominis, itreperit in omne animal quod spirat & omnem hominem &c.) Puer ex calidis & humidis temperatus est (inquit) quia ex his constitutus est, & in his augmentum accepit. Vide & cæterorum temperamenta quæ vos Paracelsici irridetis. Lege lib. 2. de Diæta ubi hæc: De ciborum & potuum vi quicunque in summa dicere aggressi sunt, de dulcium, pinguum, salforum &c. facultate, non recte iudicant. Non enim eadem vim habent &c. Lege de hordeo frigido sicco, & ex paleis purgatio: Lege de reliquis cibis, quorum temperamenta videbis explicari qualitatibus. Acetum frigefacit Hippocratici. Num & Paracelsi? Vinum calidum est & siccum &c. omnino nihil Hipp. habet à Galenica alienum, à Paracelsica vero valde dissonantia omnia: Vnde & repetitur axioma: Ex igni & aqua omnia constituuntur & animalia, & terra nascuntur, his augeantur: In hæc resoluuntur, Tunc hoc credis? Vbi sal tuus? Considera & quæ tertio de Diæta conscripta sunt. Qualitates elementares, & humores Galenicis deprehendes. Ita in lib. de alimento, de vsu humidorum: De humoribus: De morbo sacro: Libr. 1. de morbis, ubi omnes morbi ex his quæ in corpore insunt, bile, pituita &c. Item à qualitatibus primarum excessu, à laboribus &c. Et hæc principia per totos libros spectantur, & nominatim lib. 4. ita ait: Cum sint quatuor, Sanguis, Bilis, Pituita, Aqua, omnia hæc: me demonstrata sunt & cur, & quomodo copiosiora fiant à cibis, & potibus &c. Lege & reliqua antecedentia & consequentia. Volebam & cæteros libros excutere, sed operam superuacaneam me sumere vidi, cum Hippocrates genuinus vbiuis sibi constet. Dic iam per tuam conscientiam, an nemo extirrit qui potuerit Hipp. redarguere? Si affirmas, Paracelsistas omnes refutas, & Galeni artem confirmas. Si negas, vide quid scripseris. Seuerinus Elementa Hipp. qualitates, & humores negare non potest. Ut autem Paracelsica fiant ista, vult Hipp. humores intellexisse cum tincturis & principiis: qualitates tantum comites essentiarum esse voluisse, quod & Crollius accipit, Ele-

Hippocratica omnia esse & Galenica.

*Paracelsus
contra Hip-
pocratem.*

menta vero interiora ab essentiis inseparabilia intellexisse. Finge hoc ita esse: cum Galenus fundet suam doctrinam in hippocratica cur non & Galenum sic interpretatur? Fortasse negabis Paracellum & Paracelsitas contradixisse Hippocratis dogmatibus.

Si facies, os impudens habebis, & leuissimus vitorum iudicaberis. Paracelsus tom. 3. libr. de Peste in præfatione reprehendit medicos à 4000. annis, & eorum libros reicit cum scriptis Rogerii, Bartolæ, Guidonis, Lanfranci, Theodorici, Auicennæ, Galeni, imo & Hippocratis, Apollinis, Machaonis. Lib. 1. de Tartaro tract. 1. Hippocratis doctrinam de calculo falsi accusat. In lib. 2. Labyrinthi reicit libros veterum tanquam insufficientes, quanquam in Epilogo septimæ defensionis ridicule commendat Machaonem, Apollinem, Hippoc. qui curarint cum vero spiritu medicinæ, quasi non constet qua arte sanauerit Hippocrates. Vide mag. chirurg. partis primæ tract. 2. in proæmio: & 2. part. tract. 1. ad Lectorem, cum præfationem Chirurgiæ tumoris. Vocat Carinthiam Alylum Hippocraticorum: quasi idem sit Paracelsicus, & Hippocraticus. In paramiro de quinque Entibus morborum Hipp. facit magis spirituales, quam naturalem medicum delire, Galenum, Auicennam, Rhasiu vocat Naturales, cur non & Hippocratem, nisi fanatico spiritu? Galenum tamé statim magis vult fuisse medicum caracteristicum quam naturalem libro 2. prolog. num. 5. prolog. 1. sunt autem caracteristici qui per characteres omnes sanant. Vbi extat apud Hipp. quod potuerit spiritus herbarum, & radicum cogere, illisque mandare vt agrotum sanent? Ille vero Hipp. lib. 4. de morb. inuisibilibus nihil potest sine assumtis. Tomo 4. Valentii Antrapalli iudicio Hippocratis, & Galeni scriptis anteferuntur Paracelsica, negaturque cum veteribus congruere Paracelsi doctrina. Idem Paracelsus lib. 1. de Podagricis negat Auicennam, Hippocr. Galenum, quicquam effecisse, quos si sequatur, nec ipse sit quicquam effecturus. Vnde negat ex illis descendum. Idem repetitur alio libro de Podagricis. Vide insaniam eius in omnes veteres tomo quarto, pagina 367. 368. & seq. vbi de Caduco nugatur, & faras effundit in omnes facultates, quanquam libro secundo de Podagricis Apollinem, & Hippo. aliquantulum videatur commendare. Quam stulte deprauet Aphorismos Hippo. videre est in appendice Tomi quinti, vbi etiam persuadere vult Teutonicos, & Italos medicos non intelligere Hippocratem, cuius humores quam rabide alibi persequitur? Quam honorifice tractat Hipp. & alios præcos Tom. 5. pag. 190? In lib. 2. cap. 4. de vita longa Tom. 6. negatur intellexisse satis Epileptiam pellemia. Lib. 1. cap. 2. de vita long. negatur Deus dedisse Hippocrati quicquam, præter ea, quæ creaturæ sunt, & nec hæc plene: licet capit. nono, de quodam Hipp. garriat qui filiam suam extra naturalem influentiam in corpus ab omni natura alienum transformavit Magia, quam fabulam & Scheunemannus reponit. Quid opus verbis in te manifesta? Conferantur Paracelsica & Hippocratica. Apparebit Monarcham illum vanitatis omnia antiqua voluisse conculcare. Si iam non potuit conuinci erroris doctrina Hippocratica, quin deles omnia ea quæ secus in Paracello & tuis scriptis habes?

*Scheuneman
aut menti-
tur, aut Pa-
racelsiam
subruit.*

IV. Dicis nullum medicum verius, breuius, grauius scripsisse. Iam autem Paracelsus & Paracelsitæ multa, ne dicam omnia hippocratica mutant. Num ergo mendaciter, prolixè, leuiter? Si enim verissima grauiissima & breuissima sunt Hippocratica, ea quibus mutantur, erunt contraria, & sic Paracelsitæ vel non erunt medici, vel mendaces, leues, &c.

V. Doctrina Hipp. magis conuenit principiis chymicis, inquis. Nolo tecum disputare de illis principiis. Si ita lubet, indulge tuis parabolis. At quo modo demonstrabis magis tuis principiis conuenire, quàm Elementis, Elementorum qualitatibus, humoribus, spiritibus, victui, & extrinsecus aduenientibus, quæ eadem habet Galenus, Auicenna & cæteri cum Platone, Aristotele, similibusq; Physicis? Tunc potes videre tria principia chymica in Hippocrate quæ nullus alius nec veterum, nec recentium? Neque enim Seuerini & tequacium commenta recipimus.

VI. Vbi dicit Hippo. veros morbos omnes PROXIME à flatibus (vaporibus, halitibus, aere attracto &c.) proficisci? In omnibus flatu monstrat, sed non proximas morborum causas facit.

VII. Vbi asseuerat quod qualitates primæ neque fundamentum, neque scopus sint medicinæ? Notum est quod vitia ex Diæta, & externis magis consideranda esse moneat, sed interim qualitates non eradicauit ex medico campo. Et quis hoc faceret in æstibus immodicis, in gangræna, sphacelo, perionibus ex frigore elementari, qui non sunt leues morbi, vel etiam mortes? An Paracelsica non peccant excessu qualitatum primarum? Nemone Paracelsitarum calore immoderato incenditur, & frigore hyemali intenso gelascit, vel aliter læditur?

VIII. Galenum in multis errasse nouimus. Num ideo etiam in principiis essentialibus medicinæ? Num ideo omnia eius explodenda? Tunc es ἀναμάρτη. Multa desideramus in omnibus gentilibus.

At interim illorum libri scholas occupant. Quid tribuendum putas tuis dilectis Chymicis, si eorum regulas Ramus aliquis aut Galenus deberet ad scientifica principia, & methodum reuocare? Lege quæso quæ de interitu Alchymix nuper publicauit Nicolaus Guipertus, & quæ Riolanus contra Alchymix, non Quercetani, causam. Cur mea studia in hac palæstra non adiuuas potius quam vellices? Hæc de hoc quoque.

Sitne Scheunemannus Paracelsista.

ITA introgas: *Plurane istius farina recoxisti placentæ?* Num in tua officina Placentæ coquantur? Ignoro: In mea culina fiunt placentæ. Sed quid rei est? Scripsi: *Dum præ referes Paracelsicum, quid ex titulo tibi compendii?* Hoc tu tanquam plagiarium, & capitale, vel iniurium in bona & fortunâ accipis. Ita enim refellis: *Quaso doctæ Libaui, ubi ego me Paracelsicum iactaui? Quis me hoc nomine baptizauit? Nobilis Adrianus Romanus me Doctorem medicinae proclamauit, creauit. Hactenus illo titulo de gradatus sum à nemine. Num tibi hæc potestâ tradita sit, multum ambigo. Doctrinam Theophrasti de peste, & febribus à me collectam, & in methodum redactam, cur non Paracelsian dicerem? Nomen istud ignominiosum esse aui: Sed quibus? Tibi tuisq; linguarum cauponibus. An propterea etiam mundo, viris doctis, & veris medicis? Prorsus oblitus es eorum quæ probus ille Penotus ad te scripsit in Epistola Apologia ad Iosephum Micheliû annexa. At in te, inquit, multis doctis displicet, his præsertim, qui vtramque profitentur medicinam, quod ita Paracelsum mordicus dilaceras, deprimisq; ac si nulla homo laude dignus esset &c. lege & reliqua. Memoria tua te fallit. Recordare eorum quæ in præfatione syntagmatis referes. Adeo inuisum aui, passim factum est nomen Alchymia, vt sit in ore, & fabulis vulgi, idque etiam odio habent magnates, & qui alias studio sapientia sunt dediti &c. Tu tamen Alchymia nomine voluisti innotescere, vixne festucam ex oculo meo eruere? Turpe est Doctori si culpa redarguit ipsum. Hæctû. Verbofus sane & etiam si non facundus.*

Ad ferulam.

Paracelsi de grege porcus non est auidire Paracelsista.

I. Ita argumentor: Qui sibi ascribit suis verbis Paracelsiam, eamque ita explicat vt omnem succum Patacelsi ea in te de qua scribit videri velit imbibisse, imo & defendat, & cæteris præferat, Paracelsumque ipsum Monarcham medicorum vocet, is se Paracelsicum, seu Paracelsistam hoc ipso suo studio, re, & opera probat. Cuius quis dogmata amplectitur & publice docet propagatque, is ab eo trahit nomen. Sic dicimus Platonicos, Aristotelicos, Pontificios, Lutheranos, Caluinistas, Ramzôs &c. Atqui Scheunemannus id fecit edita Paracelsia, non Paracelsi, aut alterius, sed Scheunemanni, vt est in proptulo. Ergo. Quis iam est iste Baptista, qui te Paracelsicum baptizauit? Tu ipse: Henningus Scheunemannus olim Bambergæ, iam Afcherslebii medicus.

II. Adrianus Romanus cum te proclamaret medicinæ Doctorem, num intelligebat etiam Paracelsiam, ita vt contra doctrinam Galeni saluo iuramento posses insurgere? Non opinor. Pœnituit Penotum à gloria Galenicæ professionis Basileæ accepta ad Paracelsiam transfugisse. Debet & te pœnitete.

III. Quis te de gradu Galenico deiecerit rogas. Respondeo: Tu ipse, id quod ad oculum tibi demonstraui.

IV. Paracelsi doctrinam licuit tibi Patacelsiam dicere: Et sane fere tota est transcripta illa contarsinatio. Sed cur contra tuum Doctoratum, & Galenicam publicasti? poteras Paracelso sententias afferre, sed salua veritate medicæ doctrinæ in omnibus Academiis receptæ. Ego quoque in mea Alchymia formulas Paracelsicas repono. Neque enim sic hostis sum Paracelso vt in eius scriptis negem esse aliquid boni. At inde nolo audire Paracelsicus. Quæris cur? Quia hæc vox habitum signat, & factionis istius seu integram, seu non multum ab integra discedentem professionem. Non es Paracelsicus ideo quia cum Paracelso solem interdum lucere affirmas. Hoc enim vel sine Paracelso verum est, sicut verum est Christum esse filium Dei, licet id & Diaboli sciant, fateanturque, nec nos ideo sumus Diaboli, quia idem confitemur. Paracelsus quæ vera habet, ideo amplectimur, quia per se sunt, & fuerunt, eruntque vera ante & post Paracelsum. Quæ vero ipse ex suo ingenio per se promisit, aut ex magis, vetulis, carnificibus, fabulis &c. hausit, & virulentissime magna copia expuit in omnem philosophiam, medicinam, philosophos, & medicos, quin & Theologos & alios, cum suo autore ad cynosarges mittimus.

V. Quæris quibus id nomen sit ignominiosum. Facilis est responsio: His qui Sathanæ Angelos perfecto odio oderunt iuxta Psalmum 139. versicul. 21. 22. Paracelsum fuisse magam infamem, & magiam impiam docuisse num te latet? Paracelsum nec pontificium, nec Lutheranium vtrisque minitatum fuisse nescis? Paracelso Aristotelem esse stultum, Galenum medicinæ expertem, & omnes veteres novosque chymicos, non chymicos contemtui summo ignoras? Crollium nosti? Nemo Paracelsum maiori laude onerauit. At probare non potuit eius in Lullium inuestigam. Non autores solum, sed doctrinam conscelerasse solus non intelligis? An non legisti iudicia de eo summorum virorum Cratonis, Erasti, Gesneri & aliorum? Au non scurrilia ista quæ plurimis pagellis euomit? Ignoras historiam vitæ & mortis ipsius? Quod aliis promisit magnificentissime non agnoscis in ipso defuisse? Vin, hominem impium, magum, alastorem, & quid non? Paracelsum pone cuius scandalosam viram ne Crollius quidem negare potest. Veruntamen non curarem Paracelsi istas amentias, nisi fiducia earum in Galenicis inueherentur Paracelsistæ longe rabiosius, quos & Crollius ex arte describit in admonitoria & fraternitas de Rosea cruce damnat. Lege & Guibertum de interitu Alchymia. Vide testimonium Paracelsi de suis discipulis in præfatione chirurgiæ minoris circa finem: & capit. 7. libro 1. de tumoribus Gallicis, ubi plagiatos & fures vocat, aitque se à paucissimis intellectum iri: & libro 10. de tumoribus, pustulis & vlc. Gal. ubi de experimentis & tribus suis discipulis, aliisque similibus.

De Paracelsi & Paracelsistarum ex istimatione publica.

Ibidem nota negantem quod perfectio artis medicæ (quam tamen Hipp. sibi tribuit) possit disci ex libris Galeni, Hipp. Rhafis, Sauanorolæ, Auicennæ, Azaravii &c. (Alfaharabii &c. (Vide & in 5. Tomo pag. 311. in fragmentis medicis. Si ea scripsit Paracelsus de Paracelsistis viuis viuis, quid nos par est facere post tantam experientiam, cum videamus ne vllum quidem esse qui possit præstare ea quæ Paracelso ascribuntur, imò cum plerosque malos cognoscamus? Qui se Hermeticos dogmaticos, & Hippocraticos hodie vocant, longe distant à Paracelsistis. Ex Paracelso quidem reponunt:

I. Artificia Enchiretica. II. Magisteria nonnulla, & essentias, quæ ad chymiam spectant. III. Nonnulla de arte signata. IV. De Principiis & Tartaro. V. De Chirurgicis. VI. De magno magisterio, & nonnulla alia cum comparatione magni & parui mundi: Sed num ista sunt Paracelsi? Minime. Nam & propria confessio Paracelsi extat de chymicis, & aliorum demonstratio. Chymiam enim tum aliam, tum perfecti magisterii longe verustiore esse Paracelso liquidissimum est. Quin & id quod sibi de abbreviatione artis tribuit per gluten Aquilæ albæ, & sanguinem Leonis rubei non est ipsius. De Principiis tribus prioribus scripserunt Isaacus Hollandus & Valentinus monachus, cuius dictio, & chymia adeo est Paracelsica ut iures Paracelsum scripsisse, quanquam ille prior fuerit nempe quo tempore morbus venerens primum innotescebat, iam artis spagiricæ petitus. Quid dicendum de parte societatis Roseæ crucis, si vera sunt quæ in fama proponuntur? Hic maioris & minoris mundi lux vel sine Paracelso fulsit. Crollius Paracelsi scripta vocat literam mortuam, & vult sententiam aliunde hauriri. Ipse Hermetem, Agrippam, Seuerinum & alios magis sequitur quàm Paracelsum: de cuius dogmatibus alibi. Sic Quercetanus, & cæteri, qui principia Chymica amplectuntur, potius sunt Petri Seuerini Dani sectatores quam Paracelsi. Chirurgo ante se omnes contemnit quidem Paracelsus: Sed id expressit ei morbus iactantiæ. Penotus ostendit præcepta traducta esse ex Lanfranco. Ea illustravit chymicis formulis suorum præceptorum, quanquam videri velit Antimonii rincturam primus fecisse: Sed eam Basilius Valentinus prior tradidit copiose, eandem Rogerius, quem Paracelsus damnat, item describit. Maior Berthonea nihil habet de necessariis quod non & minor. Augmenta quibus creuit pene omnia sunt magica. Quæ de quinque Entibus morborum scribit, ea sunt hausta ex antiquis Theologis, & medicis. Ad Deum refert pestilentiam in facris quid notius? Creditur idem & Hippocrates scripsisse. Inest autem impietas & stultitia in nomine quod inde fanaticus ille extruxit. Num enim pie dici potest Deus Ens pestilentia? Num aliorum morborum? Quid est Ens in Deo? Sed & cum dicitis Ens morborum Deale, stulte dicitis & sanctissimum Dei nomen contra secundum præceptum profanatis. Crollius etiam peius insanit. De Peste ex astris quid notius apud Hipp. & Galenum? De alia ex Imaginatione tempore contagii scripserunt observationes Galenici. De alia ex inferiorum expirationibus, sunt Hippocratis & Galeni dissertationes ut & observationes historicæ Thucydidis & aliorum. An autem pestis ex magia, & intoxicatione existere possit item à nostris quæsitum est: Et quidem de contagio, & intoxicatione, res est manifesta: De magia non item. Nam Sathanas hictolet sibi arrogare quod aliunde prouenit. Ista omnia sunt origine & obseruatione nostra, & non Paracelsica. Paracelsus adiacit sua deliramenta, & vanitates de Basilico, de menstruo muliebri, & aliis, quibus cælum inquinavit, & elementa.

Quid ergo iam Paracelso debemus nisi turbas, & varia, etiam plusquam anilia περιεμματα, nugas cabalisticas, magicas, crimina, & vituperia omnium artium, & scientiarum cum eorum professoribus prisca, recentibus? Quis est qui sic velit esse Paracelsicus? Cum aduersus me scriberet Petrus Palmarius Parisiensis, me vocabat Paracelsistam, quasi hoc esset ultra omnia illa vituperia quæ cumulatim in me euomit. Abi iam & delectare nomine Paracelsici. VI. Mentionem facis Epistolæ Penoti ad me Iosepho Michelio annexa. Ego vero nullam vidi. Si Penotus in ea putauit indignum esse, Paracelsum sua moneta absolui, & suo pencillo pingi, lege aliam Epistolam dedicatariam, qua mihi suum denarium commendat. In ea hæc sunt verba: *Vale literarum decus, totiusque Germania ornamentum. Tuum quoque Partum exhaustum nominis tui & gloria propugnatores acer-*

Penoti iudicium de Libanio.

Apostrophe ad eos, qui Paracelsi scripta putant magni aestimanda.

rimum amando ama. Hæc ille vir laudatissimus, veræ chymia assertor, & ampliator celeberrimus, cui omnes studiosi medicinae Iatrochymicæ nunquam possunt pro dignitate gratias agere. Non est contemtor veterum, & recentium ut Paracelsus: Sed vnumquemque in suo flore relinquit. Ille & contra Guiberti furorem scripsit, & Paracelsi furta manifestauit in calce Iohannis Iacobi Hollandi, vbi Paracelso nihil profus ascribit præter vitia, & maledicta. Iam videbis an me culpendum iudicauerit Penotus propter improbatas Paracelsi furias. Sunt autem *δευτέρας φροντίδες σοφωτέρας.*

Qui hæctenus à Paracelso pependistis, dicite quæso quid in medicina, & Alchymia habetis apud eum, quod possit præstantius esse his quæ Seuerinus, Quercetanus, Penotus, Crollius, Rulandus, Beguinus, Euonymus Philippus Mullerus, Andernacus, Basilius Valentinus, & septem illi mei de magno magisterio in Apocalypsi Hermetis: Item Vltadius, Lullius, Arnoldus, & innumerabiles pene medicorum chymiatorum codices continent? Tantine sunt apud vos deliramenta Paracelsi, quæ tamen ipse negat à vobis intelligi posse, & de quorum sentu digladiantur Paracelsistæ ipsi.

Quorum literam mortuam vocat Crollius: quæ à paucissimis intelligi dicit: quorum nouum vocabularium habet fama fraternitatis de Rosea cruce? Ob vmbriæ somnium, quod somniatis in Paracelso, quem minime intelligitis, furitis.

Estisne sani? Habeat ille aliquid boni: Sed quot, & quantis maleficiis, & perplexitatibus

erroribus, impietatibus, & tenebris contaminatum? Hoc videmini gaudere, quod alter alterum suggillet, quasi alter altero magis Paracelsi arcana sit affecutus. Ad quid quæso? Num desunt vobis optima vniuersalia, particularia? Numerate quæso formulas medicinarum ex Paracelsi scriptis, & videte quæ & quot sint in vsu, & num etiam sic parentur omnino vt ipse descripsit; deinde cum illis comparate aliorum Chymica, & vestra quoque inuenta. Quantum relinquetur Paracelsi scriptis magis, quam Paracelso inuentori debitum? Assyluanus putabat Paracelsum, si viueret, se secuturum esse. Non ita dudum ego prælatus sum omnibus. Tamne estis simplices, vt non cogitetis, quid faciatis, & dicatis? Tolle è medio omnes Paracelsi libros. Relinque nobis eos, quos dixi. Annon medicinam pro hoc seculo habebimus sufficientem? Imo sufficientem. Gratias agite DEO pro tanta luce, & nolite DEI inimicum Paracelsum omnibus antepone.

V I I. Non puto te adeo infantem esse quin intelligas, quid distent æra lupinis, vt Horatius loquitur. Sed malitia tua te coegit sic argumentari: Si Alchymia professione, cuius nomen male audit apud plerosque vulgo, Libauius innotescere voluit, nec turpe erit Paracelsi nomen vsurpare: Et ex consequente Libauius festucam videt in oculo Scheunemanni, & turpitudinem propria culpa incurrit. Malitiæ inquam hoc tuæ est. Probe enim nosti imparia esse, quæ pro paribus sumis, & non maius, seu trabem esse, ex Alchymia legitima in lucem producta, & exornata nomen quærere, minus autem, seu festucam, Paracelsicum audire, vt inde sequatur turpitude culpæ propriæ. Alchymia vox inuisa facta est sceleribus Paracelsistarum, & aliorum impostorum, quos Guibertus in tres classes compegit, alias per se innocens, & optimæ artis titulus honestissimus. Omnium honorum est à bona re pollutionem detergere, eamque à calumnia populari, quam alieno vitio incurrit, vindicare. Id dum studiose & sincere faciunt, ignorantes erudiunt, errantes in viam reducunt, & honorem scientiæ præstantis illustrant, faciuntque perinde ac qui Dialecticam propter Sophisticam, aut Philosophiam propter abusum male audientem infamia liberant. Interim ex Ariti, Nestorii, Epicuri, & similibus improborum nominibus famam captare nulli bono licuerit.

Vide Pan-
thcum, Cro-
lium, famã
Rosæ Crucis
& omnino
publica iu-
dicia.

Paracelsus aut nomen familiæ est, quanquam inepte compositum, & sic nulli probrosum: aut professionis, seu factionis in vniuersa Philosophia, Medicina, Magia, Theologia, cæterisque scientiis, quas contaminauit. Hic Paracelsicum esse velle, est velle esse in omnes scientias iniuriam, omnes veteres, & recentes præ se contemnere, maximis cum ampullis promissiones sanationum incurabilium morborum, & vitæ longæ inculcare, sed nihil aut parum quid quod fortuna, vel naturalis fides, aut fiducia magis quam ars, aut si & ars, non alio re vera modo, quam Galenico, licet verbis & opinione alia procurauerit, præstare: Magiam cum cabala & commendare, & exercere per varios modos signorum, verborum, characterum, homuncionum, &c. conuitiis incessere Galeni medicinam, & Galenicos; se monarcham arcatorum, & medicinæ profiteri, & omnino omnium flagitiorum Paracelsi & Paracelsistarum se participem reddere.

Paracelsus
von Hohens-
heim: si gra-
ca vox esset,
sonaret iux-
ta appellen-
tem, curren-
tem, vel ap-
propinquan-
tem, neben
Zelter / &c.
Cur non de
alca domo?
Parhyphido-
mus.

At vir honestus non debet iugum ducere cum talibus, nec communicare alienis peccatis. Itaque inuerto tuum argumentum: Non si Libauius honestam laudem ex Alchymia, ab infamia, & interitu suo studio vindicata, quæsiuit, Scheunemanno Galenica lauro ornato fas est se Paracelsicum profiteri. Ratio est, quia illa scientia absque sui merito alieno flagitio in odium hominum deuenit: Paracelsus se & suum nomen propriis facinoribus infamem reddidit: Aliud est ex vera Alchymia laudem quærere, aliud Paracelsistam esse.

NOTA XX.

De ridiculo furore, & plusquam anili loquacitate Scheunemanni in diluendo obiecto quodam.

EPISTOLÆ meæ verba sunt: *Quanquam istud particulare etiam tuum esse dicas, quod momus incarnatus scilicet tuo iudicio diabolus velut sibi manifestari, vt iudicari possit, quod tu neutiquam facias, &c. Item negas te esse eum, qui tua medicamenta velis occultare, &c. At qui exigit à te rationem medicaminis, momus vocatur, & incarnatus diabolus.* Num hæc non sunt tua? Sic intonas: *Es wirdt sich aber zweiffels ohnedet momus, incarnatus diabolus allhie hören lassen/ vnd begehren/ daß ich solch mein Particular Stück öffentlich soll nennen / als dann könne er iudiciren was es sey. Weil ich solches nicht thue / ist es zuvermuthen/ es sey nur ein sehr Geschweß/ &c. hoc est.* Sine dubio momus, incarnatus diabolus, hic audiatur postulans, vt hoc meum particulare medicamentum aperte nominem, tunc se posse iudicare quid sit. Quia vero id non facio, suspicio est, nugas esse inanes, &c. Ecce tibi. Num iniustum erat id ex te potcere? At tu postulantem illum vocas momum, incarnatum diabolum. Descriptio arguit descriptum. Non aliis terminis momum describis, quam postulantis nominari sibi expresse tuum particulare, ad bene iudicandum. Si momum obrectatorem aliquem specialem, & inuidum tuum seu reprehensorem, aut hostem vocasses, liquida fuisset dictio. Nunc in genere momum ponis, & ei adiungis postulationem medicinæ tuæ ad iudicandum, non ad vituperandum, aut traducendum, quomodo tu antidotos Galenicis satis calumniose tractasti. Cur venisti ad calamum, si non potes recte scribere? Ad vrinale tuum, aut stiuam, & relinque scriptionem

*Mira furia
Scheune-
manni.*

peritis. Quo modo vero accusationem istam ex tua obscura & inepta descriptione natam depellis? Audite miras furias. Plenus felle amaritudinis & veneno ita fulminat. Perge nigris tuis aurbus, maiora cogita, dictioneque illa tua magnifica tona, & fulgura, similisque niuibus hisce hybernis largitate latissima camporum, montium praeupta contege, nec te moueat nuda veritas, inuerte verba, & sensus mecum verborum: Euge quantum potes, tantum aude. Quanquam particulare etiam tuum esse dicas, quod momus, incarnatus diabolus velit sibi manifestari, vt iudicari possit, quod tu neuiquam facias, &c. Ego obiectionem formaueram, momumque loquentem introduxeram: quem tu sermonem quasi Odrysia Regis epulas harpyia instar rapis, clepis, cunctaq; fœda

*Quorsum
hac tam pu-
rida ren-
dunt?*

*Ad ferulam.
Ad ferulam.*

günstig/ daß ich solches den Kunstliebenden solte verhalten/ &c. Momus garrulum pro affirmatione mea ven-
dis. O te magnum, Dum ludos canis arduumque voce Das solatia grandibus sepulchris. Vere te magnum, qui
candida vertis in nigrum tererrime carbo culine quid gliscu? Nonne recte negavi me non esse talem, qui velit oc-
cultare sua? Bin nicht so mißgünstig/ daß ich dem Kunstliebenden/ &c. Hæc legisti, & inepte iudicare non
cessas? O male feriatum genium. O malam proluuiem. Scire cupis quid in præfatione egi? Odi Agyrtas, Sephasia-
rios, dentifragos, & arceo, legisti & nihil sani inuenisti, legisti sed malo genio, quia licet a noluisse intelligere. Qui
non vult acceptare bona qui possit bona inuenire? Si occultaro voluissem mea experimenta, non fecissem publici iu-
ris, veram methodum curande pestis non iudicissem, non propriis nominibus materiam, ex qua medicamenta præ-
parantur indigit assem. Conquestus es quod te in diuinatione tua reliquerim? Qui ego olfacere potui te Apocalypsin
fabricaturum? Tu noluisse hæc scire. Hæc lege in publicum meum curandi modum dedi, vt qui velit eum reprehen-
dere, corrigere, augere, vel emendare, plenam prius à me peteret aliquo scripto cognitionem, vt tandem iudicaret:
Bin nicht so mißgünstig/ daß ich solches dem Kunstliebenden solte verhalten/ auch dem momo selbst
woraus/ vnd wie es zugericht wirdt/ da er es begehrt/ offenbahren köndte vnd wolte/ so er es dann zu
tadeln/ vnd ein bessers an tag zu geben/ so thu ers/ dessen solle er mich danckbar finden. Tu hanc legem
prætergressus maluisti cornicari, quam erudiri, nec petulantia à modestia proculcata hic subsistit, erigit se in altum
inargeturque mentiendo: Qui exigit à te rationem medicaminis, momus vocatur, & incarnatus diabolus. Non
est ita mi Libani, &c. Momum voco, qui dicta mea non intellecta reprehendit, qui insolenti ausu noua commenta
in meam curationem seu methodum medendi comminiscitur, qui se & alios suis temerariis & coruinis diuinatio-
nibus fallit, necdum descendo in pectus tuum, licet te diuinatoremi iactites, nihil enim diuinasti, corniculam audi-
ui, augurium nullum habentem, &c. Subsistendum est. Quis hæc legens non dicet te vltra omnem
modum insanite?

*Nota. Bonus
es propheta:
ad vsus.*

*Momus belli
huius nuga-
toris.*

Hoc scio pro certo, quod si cum stercore certo,
Vincio seu vincor, semper ego maculer.

Habe tibi tua iuscula stercoreacea, eaque solus sorbe. Putasne medicinam interituram, si tua de-
liramenta ignoret? Bambergæ voluisti innotescere hanc tuam in me inuectiuam. Si eam legerunt
viri sapientes, proculdubio conspuerunt, & ad cotuos ire iusserunt. Ego quidem non curo, quid
tibi diabolus, à quo agraris, contra me suggerat: veruntamen iudicanda sunt, quæ scribis, vt ve-
ritas elucescat, & quæ bestia sis, omnes boni intelligant, & te vitare cum tuis pharmacis ex stulti-
tiaz furnulis promptis discant.

I. Prima verba sunt anticula: præ temulentia insanientis. Itaque indigna confutatu.

*Ridiculus
nugator: ob-
iicit, & ne-
scit formulã
obiiciendi.
Nota stultiti-
am.
Non vult
sua manife-
stari ad iu-
dicandum.*

II. Dicis te obiectionem proposuisse. At tu ignoras quid sit obicere: adeo rudis es. Si enim
nosces, formam eius seruasses. Occupationes seu prolepses argumentum contra sententiam di-
ctam habent. Tu ex suspitione seu coniectura tua quæstionem moues, an non aperte dicendum.
quodnam sit istud tuum medicamentum, vt possit iudicari. Negas te id facere (Weil ich solches
nicht thu) quanquam postea promittas revelationem ei, qui à te petat; scilicet adorari volebas, &c.
Hoc non est obiectionem facere. Ad scholasticam ferulam, vt discas Prolepseon formulas. Ver-
um hæc non sunt tanti, vt ideo tam acriter debacchetis: sint non sint obiectio.

III. Dicis te loquentem momum introduxisse. At tu ipse loqueris, non momus: Ais enim
momum postulaturum, vt manifestes, &c. Tunc ergo es ille incarnatus diabolus, quem momum
vocas? Sane qualis est sermo tuus, talis est is, qui tibi eum suppeditauit. Ego te hominem puto, sed
qui virulentiam diabolicam ex impuro corde eructet. Si vis aliter intelligi, discite intelligenda re-
cte proponere.

*Monstruosa
calumnia
Scheune-
manni.*

IV. Cum me Harpyia Odrysia Regis comparas, quam fœda Harpyia sis etiam in Grammatica
indicas. Ego ex tuis verbis sententiam sumsi. Tuarum epularum iste est succus; iste odor. Si fœtetur,
& ventris obscœni fœdissima proluuiem est, per me esto. Quis autem etiam aliud iudicet legens
incarnatum diabolus & momum vocari eum, qui non aliis verbis describitur, quam postulatio-
ne manifestationis medicamenti ad iudicandum? Non est momus poscere rem ad bene iudican-
dum. Sed tu lucem fugiebas. Ignauissime & stolidissime omnium: Cur non adiciebas commen-
tarium tuis istis fœdissimis Harpyis, vt potuisses intelligi?

V. Reliquisse me dicis solam solutionem. Quam? Non sum ita inuidus, vt sibi falso imaginatur, vt
hoc celem amatorem artis. Istane est solutio? Imo Harpyia Paracellica est fœtor. Ita describis mo-
mum: momus incarnatus diabolus hic audietur, & postulabit, vt meum particulare aperte nomi-
nem, & tunc se posse iudicare quid sit. Hoc dum non facio, suspicio est esse nugas seu fabulam
inanem, & ipse id iuxta suam lyram proclamabit pro venenato mercurio, antimonio, arsenico,
tartaro tartareo, seu infernali, & cur non pro piscibus putridis? Quis est momus Scheunemanni?
Qui poscit sibi nominari particulare ad iudicandum. Reliqua verba non pertinent ad momi de-
scriptionem, sed sunt tuæ suspiciones seu coniecturæ. Male enim sibi mens conscia putat sibi
mala imputari. Tu ais: Es ist zuvermuthen. O te suspicacem hominem. Quid si is qui scire velit
nomen rei, te dissimulantem iubeat ad cotuos ire cum tuo medicamento, siue sit tartarus, siue
antimo-

antimonium, aut aliud quid? Et ego quidem te in malam rem cum tuo particulari ablego, cum scribo, *si vult sua latere, lateant sane*: (subintellige: Inter cornos in scalis Gemoniis: Zum Hencker mit demer Suppen. Memstü Phantast man könne ohñ dein Geschmeiß keine Pest curiren? Quod autem vis aperire à te petenti, declaras insolentiam tuam. Ecce ille tenebrio in publicum mittit chartas, quibus vel emtores alliciat, vel picas quasdam, à quibus oretur, vt sua stercora, & quisquillas, quas domi ipse solus nullo teste coxit, iplis communiqueet. Si vis publico commodo inferuire, non debes ad te tanquam nouum monopolam pro mercibus emendis allicere emtores, sed candidè omnibus communicare inuentum (farro ab aliis ablarum) bonum. Quo quid melius est, eo magis sui est communicatum. Quid quæto differs ab Agytris, qui in publico foro proclamant se singularia arcana ad morbos sanandos habere? Illi vtuntur quidem voce; sed pleriq; etiam sceldas impressas habent, quibus suam artem, & medicamen miris modis commendant, intetimitacito nōmine & confectione medicamenti, vel substitutis figmentis, qualibus tu es vsus ex stultitiæ tuæ scriptis producta fabula. Ita peregre misisti aliud medicamen nomine ARGENTI meri, cum esset sublimatus dulcis immaturus adeo fugax vt ad candelæ ignem infamum abiret, atque ita iactantiam de fixis tuis egregie refelleret. Vides iam quam mentitus sis dum non erubescis scribere me tibi pro tua affirmatione tribuisse garrulum momi, Tu nullum momum loquentem facis; sed ex tui male sibi conscii suspitione temeraria vomis verba. Quæ ad momum spectant, ea quid aliud sunt quam tua affirmatio? Momus est incarnatus diabolus: Momus petet sibi nominari particulare ad iudicandam. Hæc tua sunt, homo mendacissime; non momi.

Scheuneman ab Agytra nihil differt, quod ad rem & s. bedulæ attinet.

VI. Recte dicis te *NEGASSE te non esse talem, qui velit occultare sua*. Ecce tua te vesania excœcauit, vt tibi ipsi contradicas, non animaduertens quid loquaris. Si negas te non esse talem: Ais ergo te esse talem. Contrario vno sublato ponitur alterum si alterutrum adest. Sed sententiam spectemus. Vis à te remouere crimen inuidiæ quasi paratus sis libenter manifestare tua pharmaca perentibus. At quid opuserat vel petitione, vel protestatione? Factum est contrarium. Si tam liberalis eras, cur in tenebras ænigmaticas præcipitatus, vt Cacus quidam incendia vana contra momum euomebas? Recti conscius nil curat momi morsus. Qui bonus est, Deo patri similis esse studet, qui tuum Solem mittit probis & improbis. Frustra te purgas verbis vbi res tibi obloquitur, & te tenebrionem stolidum esse conuincit.

VII. Rideo tuas ineptias cum momi nomen explicas de Agytris, Seplesiariis, &c. Scilicet tu es alter nominum conditor. Sub te magistro, qui nondum recte scribere potes, discendum est; quid sit momus. Dic autem ô homo inanis, si momus est incarnatus diabolus, vt tu scribis, num Agytriæ, Seplesiarii, Dentifragi sunt diaboli incarnati? Seplesiarii, id est, Pharmacopolæ Scheunemanno sunt incarnati diaboli. Nimirum auaritia hoc bellum excitauit. Scheuneman voluit malis artibus contra regulas Hipp. in lib. de decente ornatu vbi mercimonia aliena debent esse à medicis, & medicus D e i instat sanare, &c. ditescere, & pharmacopolis surripere suum commodum. Ideo insanit. Idem inuidit dentifragis, &c. odonthulcis, den Zambrechern / suum precium, atque ita & Zambrecher / & Seplesiarius est animo petendi, subuertendique eorum commoda.

VIII. *Si occultare voluissim, inquis, mea experimenta (furca) non fecissim publici iuris*. Et tu fecisti publici iuris? Quo modo? Charta tenebricosa vitiosissime impressa indicasti te habere tres puluisculos pestis sanatiuos. Num hoc est iuris publici facere? Præconem agere suæ mercis est, & ad emendum allectorem. Ita iuris publici fecisti, sicut quidam suam panaceam, alius aquam antipodagricam, alius vomitiuam, & quomodo. circumforanei sua vnguenta oppodeltoch, & alia: Qui ius alicui confert in rem, is rem simul aliquo modo propriam facit. Quale hoc ius publicum est, si tu Dominus rei eiusque non nominatæ expresse, sed tenebris inuolutæ, manes, & tantum fructum vendis? Ænigma & fabulas communicasti, quas postea pro tua versutia varie possis interpretari, & atramento sepriæ occultate, vt i facis, cum vides à me deprehensas esse materias tuas, quanquam ea cum versutia, vt modo aguitas concedas, modo non. Sed iustissimas das pœnas doctis, qui & te & tuum medicamentum contempnunt, & ad Cynofarges mittunt.

IX. Vocas experimenta. Mendacium dicis apertum. Neque enim experimentum id est, quod te nuper inuenisse dicis. Experientia non vnius tenebrionis actione vna, atque altera, quæ & fortuita esse potest, constat, sed tum semper aut plerumque respondente euentu, tum iudicio plurium artificum sapientum. Cum Bambergæ duas chartas de peste ederes, nondum erant in tuis furnulis conflati illi puluisculi. Cur autem à tunc diuulgatis, & prolixè commendatis discessisti? Cur noua excogitasti Asscherslebin in peste anni 1611. ante quam proculdubio non erat tibi curæ de singulari particulari contra pestem? Anno 1608. ad Esaiam Wulfium sic scribis: *Nec insicias eo in Dei & natura arcana singulare & ἐξάλπτρον latere, vt rectè opinariis: Ac vtinam possem tecum petente tale in antidotum & verum ἀλεξίφάρμακον pestis communicare. Sed vt reor id solius Dei maiestati & cognitum, reseruatumque nobis incognitum. At si quis communibus his antidotis restituitur & sanatur soli Deo acceptum reseruat, &c. Mox etiam aliquid Musæ sagaci & Alstoo (barbarus tenebrio barbaro gaudet sermone) tribuis, &c. Tua musa tunc nondum sciebat pulueres. Nouis morbis noua remedia: Paracelsicum est acroama. At hoc quid aliud quam decipula, & imposturarum prætextus?*

Et quid quæso tui pulueres ex furnulis tuis prompti effecerunt? Loquere tu ipse: *Vidi pluresque peste correptos celeriter periisse*. At tu debebas eos tuis pulueribus sanasse. Cur non fecisti, ô osor salutis proximi? Scilicet nemo potuit tuos pulueres digno precio redimere: aut tua autoritas fuit Paracelsica, circumforanea, Ægyptiaca mendax. Si enim vidissent te tuis puluisculis miracula fecisse, cur non omnes fortunas in eos impendissent? Imo cur tu

Nota bene. Si inuare potuisti, & non iniusti, occidisti.

manuisti

mansisti Ascherslebi, & non vt Æsculapius, aut Hippocrates magno arte conductus, & uetus es in terras saltem conterminas? Vbi iam tua experientia? Ad summum ubi uentum est, Deus solus feruat eos, qui seruantur. Quid tu faisti? Inutile pondus terræ, & vas execrabile, in quo nulla uirtus ad sanandum. Hæc intellige, & respisce. Tu pretium, non Dei gloriam, & proximi salutem, quæsiuisti longe secus ac Hippocrates in peste Attica, qui tamen non Christianus, sed idololatra fuit.

*Methodus
stulissima
Scheunemannii.*

X. De methodo Scheunemania. Gloriam inanem affectas dum scribis: *Veram methodum pestem curandi non indicassem.* Tunc ergo puluerus agyrra ueram methodum in tribus pulueribus sitam existimas? Vbi illam methodum didicisti? Ante Ascherslebiensem an. 1611. pestem ignorasti. Tu quod fingis, estne methodus? Ego miror quod scribere potueris *METHODUM*, & ualde suspicor aliquem ludimagistrum te docuisse orthographiam. Es enim purus putus in re literaria asinus. Doce methodum.

I. Diuina gratia premititur. Recte. In hac est totum quicquid est. Non autem tua causa; sed patientum piorum.

II. Tres pulueres præscribuntur ad curandum. Nihil est. Vbi præseruatio? Quo quis sanatur, eo & præseruatur, quod tibi est Bohemicus pagus.

III. Puluisculi. O hominem ineptum. Num in cineres & in pulueres red'gis tuos ægrotos? Tuine pulueres possint uolentissimo ueneno uelocissimoque pesti ex æquo opponi?

IV. Quales pulueres? Chymice præparati. Imo stulte. Non est statim Chymicus, qui cremat antimonium, & in puluerem redigit, aut res uitas terit.

*Astralis
Scheunemannii
est cæli in
terras infernales
ridicula.*

V. Astraliter. Ridicule. Ille fatuus minerales res in puluerem ignibus redigit, & in calcem combussit terream, audetque gloriari se astraliter præparasse. Num astra ignibus puluerantur?

Quid est astrum & astrale? Ego non credo te scire quid sit seu naturaliter seu artificialiter. Rogo uos qui potestis iudicare: Estne astrale quando stibium in cinerem redigitur combustione? Estne astrale quando halinitrum adiecto sulphure incenditur, ut nihil maneat nisi sal terreus, spirituumlibus partibus exhalantibus? Estne astrale cum argentum uiuum cupri præcipitatur, & terræ affigitur aquis causticis? Estne astrale cum aurum uerlum in argenti uiuum, per argentum uiuum, fit volatile, & mox in terram aquis regijs aut similibus corrumpitur? Pergat tua methodus. Sint tres puluisculi præparati. Qua arte iis uteris? Verum de hoc paulo infra. Renocanda oratio est.

*Astralia
sunt spiritalia.*

Digressio.

*Scheunemannii
loquitur cū
diaboli in
carnatis
que offert
suis puluis-
culos iudi-
candos: Et
contra mo-
mos suos a-
geni ipse fit
momus alio-
rum Cirulen-
rissimus.
Diaboli in-
carnati qui
sint.*

Rem magni momenti pene oblitus eram. Scheunemanno momus & diabolus incarnatus, & Agyrta, & Seplasiarius, & Dentifragus sunt idem. Iam ita alloquitur momus: *Ne mireris momus, quod hanc meam medicinam cælestem, & astralem appello: quia tibi à me permissum est eam probare. Impone oculis perspicillum: Vide, sine uolatilibus an fixa; in igni constans, an non. Equidem inuenies, quod ab omni corruptione sit immunis, &c. Iubet conferre syrupos, electuaria, apozemata, pilulas, de quibus dicit, quod breuissimum contrahant, & in igni nil relinquunt quam STERCVS. Infert inde: Si cares astralis medicina, quo modo gloriari potes te posse curare astralem morbum? Si negas pestem præsentem astralem esse, mendacij accusas omnes tuos Deos seu idola (Abgötter) Galenum, Auicennam, Oribasium, Rhasin, astrologos, & crimen laesamæstatis committis, &c.*

Hæc sunt nostri Astralis Scheunemannii oracula quasi ex tripode Delphici dæmonis. Videamus quanti sint.

I. Supra dixerat se momi uoce intelligere Seplasiarios, Agyrta, Dentifragos. Iam eos nominat, qui curandis morbis sunt præfecti, qui non alii esse possunt quam medici, iique Galenici, & Auicennistæ, Græcorum, Arabum, & Latinorum, quia eorum syrupos, & alia, item principes expressis uerbis nominat. Vos ergo Galenicæ medicinæ professores hoc iudice estis diaboli incarnati.

II. Diaboli incarnatis permittit probationem suorum puluerum. Quis unquam medicorum, nisi Paracelsus, diabolum iudicem admisit? Quis calumniatorem?

*Nota de fixis
medicinis.*

III. Stulissime omnium exultat argumento uolatilitatis, & fixitatis. Certum enim est omne medicamentum actiuum potentia, debere calori nostro natiuo subiici, ut in actum euocetur, & quo perniciosius est uenenum, eo celeriore debere esse medicinam, quæ non potest alia esse quam uolatilis & spiritalis, tota sui natura spiritali ueneno opposita. Iam ille amentissimus medicorum, imo rusticorum, iis pulueribus, quos ignis flammeus non afficit, nec in spiritum vertit, curare uult spiritalium morbum, præsertim in tanta debilitate naturæ affectæ & instrumentorum eius. Idne docuit Paracelsus? Spiritalia spiritalibus medicinis sunt curanda, & opera danda, ut causa morbifica non altius infigatur, sed uolatilis reddita abeat. Hoc est dogma commune Hermeticis & dogmaticis, & Crollio, Seuerino, Quercetano, &c. confessum. Si causa non potest per spiritalia in halitum uerti uel abigi, tunc saltem sic figitur, ut non amplius possit agere. Sed de his alibi. Admonendus autem mihi hic est quicumque sit ille momus, quem alloquitur, ut stultam illam hominis exultationem pari argumento frangat. Misit iste Bambergam, & ad alia loca puluerem quendam ex argento uiuo sublimato dulci, de quo non minora prædicauit, quam de pestilentia puluisculis. Ille uero erat adeo uolaticus, ut parua flamma in fumum uerteretur. Sic ergo argumentari licet: Quæ medicinæ ignem fugiant, uel totæ, uel relinquentes post se aliquod corpus mortuum, non sunt astrales, nec curandis morbis astralibus idoneæ. Argentum uiuum, dulce Scheunemannii ignem fugit etiam totum. Ergo. Quoniam etiam illi ipsi pulueres pestilenciales non sunt ita fixi, quin in igni aliquid perdant, & postea nullam uiam habeant curatiuam, nisi exiccantem. Sunt quidem stabiliores spiritalibus essentiis, & syrupsis, pilulis, electuariis, &c. at nihilominus non extreme fixi. Vniuersalis medicina ex auro, & quæcunque nobiles per artem plane spiritali

Spirituales debent reddi, si volumus aliquid ex eis emolumentum capere. Itaque aurum, argentum, & similia, si fixa deglutiantur, parum vel nihil iuuant. Stolidus ille Paracelsita vidit Lullium facile putrescentia repudiantem, eisque opponentem essentias quintas. Inde putat Lullium de fixis loqui, quæ in igni non consumuntur, quo modo Talcum, asbestus, & similia essent etiam auro potabili, & tincturæ antimonii anteferenda. IV. Quæ in Hippocraticorum Pharmacopœis sunt electuaria, syrups, & alia, recte conuenit esse mobilia à calore natiuo. Alioquin tantum iuuant quantum puluis arenarij lapidis. V. Cum comburuntur, ille stultus putat stercus manere. Dignus esset cuius os probe prolucetur illis reliquijs. Combustio carbonem, vel cinerem, aut calcem pro genere materiæ relinquit, non stercus. VI. Australi medicina australis morbus curandus. Esto. Infero: Tua medicina non est australis, quia terrea, fixa, immobilis. Ergo tua medicina non curabit pestem. VII. Cum autem sint V. entia morbi huius Paracelsica, quo argumento demonstras istam ex astris pestem esse? Et si sit aliqua ex astris, num mera australia ei opponenda? VIII. Si quis neget astralem esse pestem Ascherslebensensem, quam bellus ille propheta videri vult prædixisse, mendacii argui dicit Auicennam, Galenum, & alios medicorum ordinariorum Deos. Ridiculum caput. Quæ illi iam pridem defuncti possunt iudicare de tua peste, quam Ascaniæ ascribis? Num illi omnem pestem ex astris, nullam ex contagio, & alijs entibus, vt Paracelsitæ appellant, ducunt? Quid si nouum morbum alij impostores dixissent, vt sitas medicinas veteribus futrogarent? Sed quæ tandem est methodus huius medicorum artofortis, & inepti momi? IX. Ante non nihil de præparatione dictum est, cui adicienda sunt ænigmatica tenebrionis specialia, quibus tibi tantopere placet, vt puret meum iudicium esse nullum, licet aliquando velit nulla diuinatione aut coniectura opus fuisse, quia expulserit materias, atque ita contra suas cum momo rixas mentiatur. Relinquantur ergo asino isti suæ lactucæ. Ad vtendi modum, quod attinet primum iubentur mercurialia & arsenicalia excrementa bene purgari. Quid autem si ille bonus medicus mendacium diceret, & nulla talia excrementa essent in patiente? Scilicet stultitias Paracelsicis credendum est, quod in homine sit species quædam sulphuris venenati, quale est arsenicum, sit & alia materia aquea respondens virulento mercurio: Et hos duos humores oporteat in præseruatione purgari. Qui præseruatur ab inuasiõne is nondum est infectus. Vnde ergo sunt in ipso illa duo venena purgatione tollenda? Num omnes Ascanienses habent in se arsenicalia & mercurialia excrementa, hoc est, non mercurium, non arsenicum, sed horum excrementa, quæ longe sunt perniciosiora arsenico & mercurio ipso? Vnde dicuntur excrementa arsenicalia & mercurialia, nisi quod malitia sua possint comparari (phantasia Paracelsi: Quod cum externo aliquo ratione virium est comparabile, id est, spiritualiter illud ipsum eodemque nomine appellandum. Item: Quod curat aliquem morbum, id ei tribuit idem nomen. Vnde morbus alius prunella, persicaria, cepa, &c. Quin tandem omnes morbi essent mercurius, antimonium, tinctura Philosophorum, sal & similia, quæ catholica dicuntur) istis venenis, & eorum recrementis realgaricis, vt vocant? Hæc est prima pars sapientiæ methodicæ Scheunemanni: Et est fortasse in purgatione legitima plus quam in omnibus tribus pulueribus. II. Quibus rebus expurgantur ista mercurialia & arsenicalia? Non vegetabilibus, Senna, Rha, Turbit, Colocynthide, Scammonio: quanquam si his vsus esset medicus ipse, totum suum de pestilentia libellum omnino in cloacam effudisset, cum sit satis arsenicalis, & possint istis catharticis vel totæ gentes expurgari abundantet. III. Cur autem vegetalia reiciuntur? *Quia non habent (inquit) communionem (Gemeinschaft) neque vim magneticam minerale illud excrementum attrahendi.* Ridiculum. An ergo Ascanienses viuunt minerali arsenico & mercurio? Excrementum analogia respondet ei cuius est excrementum. Si oleribus viuunt, oleracea erunt, si carnibus, carnea, si varijs varia. Vix autem credo Ascaniæ aliud ex mineralibus in cibum & potum assumi, quam aquam & salem: cætera credo esse ex plantis & animalibus. Hæc autem symbolum habent cum vegetabilibus catharticis. Cur ergo vegetalia non purgent præsertim hominem nondum infectum, qui nihil excrementorum astralium, sed omnia ex consuetis cibus habet? Sume perspicilia, belle medice, & te in tua porcina methodo diligenter contemplete. IV. Si ad mineralia excrementa opus est cathartico minerali, ad plantalia requiratur plantale, ad animalia animale, ad arsenicalia arsenicale; ad mercurialia mercuriale nonne? Simile enim trahit simile. Iam præter salem vix aliquod minerale est in non infecto. Nam quod de tartaro dicunt, & lapidosus, id non necessario est ex mineralibus. Animalia ergo, vel vegetalia purgantia sunt danda admissa portione salis. V. Sed cur nulla sit communiõ vegetabilibus purgantibus cum mercurio & sulphure arsenicali? An non mercurius & sulphur est in omnibus mistis secundum analogiam? An non ista vegetalia nascuntur ex terra, ex aqua attrahunt suum mercurium & sulphur? Ecce tu nec Paracelsica principia intelligis. VI. Quid de magnetica virtute? Nugæ. Num tu ergo putas magnetica virtute purgans attrahere purgandum? Quid si purgandum validius traheret? Nam debet reciprocatio virtutis esse inter similia, si actiuitas est ex familiaritate, & nihil familiare dici potest, nisi relate ad alterum, cui hoc vicissim familiare, quia in relatis est reciprocatio. Si sic trahit purgans, non in ventriculum mittendum est, sed in intestinum rectum, quomodo scribis de nodulo metallico. Noui Hippocraticam & Galenicam sententiam. Sed quam tu rationem reddes illa constante cum argenteo viuum, colocynthide, & similia foris admota purgant? Quam afferes, cum non res ipsæ ingeruntur, sed spiritualia infusa etiam frequenter ex eodem repetita? Est & alia naturalis, alia violenta tractio: Illa amici, hæc etiam inimici. Magnetismo rem declarant. Sed si exactius iudices, inuenias purgationem non esse attractionem, verum offendentis abactionem, & expulsionem, vt purgatum à molestante relinquatur corpus. Verum de hoc alibi.

Continuatio iudicii de methodo Scheunemania.

VII. Quid autem purgat Ascanienses præseruandos? Opus est non rustico aliquo, aut ciue, nec ministro, sed summo rege. Quo summo? Inter omnes planetas. Hic nihil Saturnus, nihil Iupiter, Mars, Venus, Mercurius, Luna; quanquam in Saturno Philosophorum, & Mercurio magna sit vis purgandi: sed Sol, tamen non summus sit planetarum, sed medius, sæpeque parum possit præ viribus cæterorum. Verùm delirat medicus & aurea sputa spuit, cum satis esse possit ad purgandum, vel parum croci metallorum, aut aliud minerale vilius, præsertim arsenicum, vel mercurius, quia Paracelso iudice, tale purgat tale.

VIII. Num autem ille summus omnium planetarum iudex & rex est Sol ipse per se? Non. Quid ergo? Mercurius Solis. Si hic est omnium planetarum summus, estne vnus ex planetis, an non? Videtur esse debere. Nam simile trahit simile. Si in homine esset mercurius excrementitius, debebat à mercurio trahi. Nota: Si autem argentum viuum purgat, id per se non facit, sed vi mineralium adhærentium, aut admisti mercurii ex sublimato. Sol Paracelso est quicquid confortat, & lætificar, vt Sol cœlestis. Qualis Sol, talis essentia & principium ex Sole. Quis vero trahet arsenicum? Arsenicum non est inter planetas. Cur non requiris etiam sulphur Solis?

IX. Estne autem verum, quod Solis mercurius sit iudex, & rex omnium planetarum? Imo falsum, Penotus testatur cum Kelleius Pragæ fecisset ex auro argentum viuum, quod id plane inutile fuerit ad artem, nec potuerit cum auro iungi. Adeo non fuit potens in planetas. Pascit, & purgat medicus iste suos Ascanienses fumo, & fabulum narrat de Tartarhan, de Kibur, de ferinis, & aliis deliramentis, atque ita putat se probe docuisse methodum præseruandi.

X. Quanto vero constaret talis purgatio? Mihi persuasum est nullum Ascaniensem tanto esse purgatum, & si quid datum est, id fuisse de antimonio. Hoc enim in Scheda Bambergica anno 1608. excusa mercurio isti substituitur. Si tantum potest calx stibii quantum Solis mercurius præcipitatus, cur præscribis Solem, & aurum perdis, cum possis vili metallo purgare? An non suspicio est nomine SOLIS imposturam fieri Paracelsicam? Veri Solis est confortare naturam, vt vult & ipse Paracelsus:

XI. Sed corumpant Ascanienses aurum suum ventris exonerandi causa: Quid sit postea? *Cum arsenicale subiectum* (nam hoc oportet susceptiuum pestis esse, & πρώτον δειπνόν, non cor, non epar, cerebrum, sanguis, spiritus, tamen noster Scheunemannus alias ex libro Hipp. de flatibus omnes morbos attribuat spiritibus) *sublatum est radius Saturni virulentus non facile potest humidum radicale, balsamum vitæ, inflammare, seu incendere.* O argutum & astronomum, & medicum. Saturnum frigidissimum omnium planetarum esse dicunt. At in Astrologia Scheunemania, vbi omnia dicta, vt in buccam veniunt sunt meta oracula, habet radios tam igneos, vt inflammare possint. Vnde nosti Saturni id opus esse? Ex principii scilicet petitione Paracelsitis familiari. Galenici demonstrationes ex immotis quærent, non ducuntur vanis opinionibus & phantasia.

XII. Est & Physicus acutus. Tolle subiectum ad patiendum dispositum, aut medium transmissionis: nulla vis erit agentis. Arsenicum hominis aut per se primum susceptiuum est veneni, aut medium. Bene ergo remouetur, ne quis pestem patiatur. Ego credo arsenicum illud ex nullo Ascaniensi potuisse euci. Nam nullus fortis est aut mercurio: Et ideo quod scribit Scheunemannus multos esse subito mortuos vsu theiæ & mithridatii, id magnum est mendacium. Mortui enim sunt propter retentum arsenicum.

XIII. Quid autem de mercurio? Bonus iste dormit, estque admodum simplex, & mitis, vt non egeat purgatione. Quiescat ergo in pace.

XIV. Perge methodice Doctor. Iam est purgatum. Num igitur tuti sunt Ascanienses, cognito quare sint purgandi, & quomodo purgans præparetur (quanquam non credam vllum esse Ascherlebbii ciuem, qui ænigma fabulosum de Solis mercurio intelligat) cumque iam sunt vacuati? Explicanda etiam causa pestis est. At, inquam, methodus recta hanc præmitti postulabat? Sed Paracelsica methodus est, non Aristotelica, aut Galenica. Deinde causa ita dicitur, vt dubites num eam ipse medicus intelligat. Verba legimus quidem, sed quis est sensus? Et si sensus patet, quis nos certos reddet de veritate? Scientifici præceptoris est effectum per causas immotas demonstrare. At Scheunemannus nihil nisi nugas nugatur, quasi tantæ sit autoritatis, vt quiduis garrienti sit credendam.

XV. Prophylacticum dogma scimus, & nescimus: quodnam habes therapeuticum? In dedicatione, qua Senatui tuæ Reipublicæ alloqueris, optas vt *prolixi Canonæ Galenicorum ad ortum mittantur.* Iam apparet voti ratio. Satis enim tibi est præseruare tuos ciues cacando dato mercurio Solis Paracelsici fabuloso. (Nam in Vtopia inuenitur, vel Moronia, cumque in Getmaniam trahitur tanquam alter Cerberus ex inferno, muratur in argentum viuum præcipitatum, aurum vitæ sine auro, aut turbith aliquod minerale. Tales enim verummi sunt Paracelsitæ, vt etiam ex stibio possint aurum seu Solem facere.) De cibo & potu, reliquisque valetudinis conseruandæ administrandis, præsertim de aere & contagio: Item de antidotis & aliis cum Dei benedictione vt iliter adhibendis, tui Ascanienses non indigent præmonitione. Proculdubio enim sunt suo medico podagrigo sapientiores; & valet in Scheunemanni officina illud vulgatum: *Sapienti sat dictum.* Therapeutica methodus qualis?

I. Est vomendum. Quare? Num vomitio Paracelsi, aut aqua vomitiua Hartmanni, qui cum Scheunemano in Libauium conspirauit? Non. Sed apud obscurorum virorum concilium quærendum est de quadam Venere. Iures Ascaniensem ciuem putare sibi descendendum esse in innotem Veneris cum Tantheusero (*Mit dem Dantheuser in den Venus Berg.*) illa Venus habet ancillam Arthemisiam, & astraliter sic paratur, vt fiat puluis fixus, quem ne Vulcanus quidem possit

Nota prophylacticam methodicam Scheunemanni, qua sola est in vacatione ventris.

Methodus Therapeutica Scheunemanni.

lit alis

fit alis donare. O Astrale medicamen. II. Minetale suppositorium in anum est intrudendum: Sic is, qui ex cælo arsenicale venenum accepit, (Id enim necesse est. Quomodo enim fit ex victu, cum prophylacticus Doctor id pridem expurgauerit per mercurium Solis, seu rubrum Henricum, vt quidam vocant?) id cogitur reddere sursum deorsum: Quod tamen alii Paracelsistæ longe faciunt compendiosius dando quatuor, sex, aut plura grana vitti antimonii pro Helleboro Hippocratis. Sic fiunt omnia tria. Nam patientes valde methodice inde cacant, sudant, vomunt: modo vires ferant, sine quibus sæpe etiam animam vacuant, nec noster methodicus in ea re satis est prudens, omnesque eadem fideliter attingit. Illi quidem audaces sunt satis, & cum ad ortum miserunt ægrotos cum suis canonibus dicunt in fatis fuisse mori, & ad hoc viam accelerasse medicamentum. Sed Scheunemanicus globulus incredibile quid facit. Nam tantam ad se vocat excrementorum copiam, vt superet omnem fidem: *In grösser menge als der vnersfahrne faum glaubeti mag.* Proh fidem Scheunemannicam. Tamne impuri sunt Afcanientes, quos tamen argenti viui ruber puluis prius expurgauit? Sed Paracelsica fide ista omnia sunt scripta; quam putes Punicam esse, quia prima litera est eadem: (Ludendo dicendum est & iocando. Tales enim homines indigni sunt seria responsione, & graui.)

III. Postquam sursum deorsum astra malefica arsenicalia eiecimus, vertere nos debemus ad tertiam dimensionem, tanquam Geometricam exercentes. Iubemur enim iam sudare, quod fit secundum latitudinem, quanquam non sine longo & profuundo. Qua re sudandum? Nugis de Tarbasone, Bunico Baurach, & aliis naniis. Scilicet parientis intererat ista stulta scire. Mirum tamē est sudorem imbri, seu nymphe comparari, cuius effusione humidum radicale incensum restinguatur. Credit Iudæus Apella, inquit Horatius: Non ego. Qui enim sudant, non fiunt humidiores, nisi in cuticula. Intus ardescunt.

IV. Cacatum est, vomitum est, sudatum est: Quid restat? Refectio ex culina Galenica, & officina Theriacali. O factum bene. Quid si illa astra malefica, tantum hoc therapeutico simul, & prophylactico arcerentur? Quid si purgatiuis istis contemtis eo magis futerent, quo magis vacuares? An non hic Galenicum consilium optimum?

V. Vires sunt resectæ bonis Galenicis externis, quæ Epithemata vocant, & interius iusculis ex culina: Sequitur Diureticum, vt & vacuemur per vrinam. Scheunemanni enim astrales pestes omnia implent vacuandis humoribus, licet astra alias spiritaliter operentur, & sæpe pestes prius interimant correptos, & ex aere infectos, quam semel purgari possint, nedum quater. Quodnam est Diureticum? Verum, astrale, fixum, si credere fas est. Si fixum est, figet: Qui vrinam mouebit? Ex qua re? Ex flauo calone, & glaciali aue. O rem miram. Nostri tonsores salem petrae igne circulari, si qui sunt callidiores, liquant, iniiciunt sulphur, incendunt, sinunt deflagrare. Vocat lapidem pruni, quem Paracelsistæ, prunellam mineralem. Sal petrae cum sic paratur, fit valde terrenus, & falsus, quoque sæpius deflagrate sinitur, eo magis amittit spiritus, & partes subtiles astrales, ita vt pene caput mortuum remaneat. Si non penitus mortificare velis, sed cesses cum videtur purus esse, non est fixus. Nam in igni adhuc ardet, & fumat, seu halat. Talem autem fixationem requirebat medicus, quæ in igni maneret. Nos alias probe scimus, quæ sit relata halinitri fixio, quæque absoluta, quæ conuenit sali nostro fusili. De illo nos infra disputabimus, iam explodimus nostrum pestilentia methodicum medicum, qui nondum vllum alexipharmacum suum pesti opposuit, sed tantum vacuauit quatuor modis. Refectio aliquid habet, sed id Galenicum est, & externum. Morbus venenatus ægrotum pene ad necem adigit. Medicus quatuor purgationibus vires fregit: Et nullum adhuc dedit per os alexipharmacum, quo proprietates seu specificum veneni iugularetur. Falsum & fictum est in mercurio Solis seu auri, præcipitato æris in argentum viuum resoluti, globulo antimonii, & sale petrae vsto esse vinum alexipharmacum, quæ & venenum proprietate deletet, simulque naturæ robur conferret, quod est officium Bezoardicorum. Est autem sal ille vstus ad satietatem bibendus, vt bene mingant Afcanientes, & simul refrigeretur impressio calida. Mactæ virtute esto methodice medice.

VI. Fecimus quod iussisti, Deoque debemus, quod nos non ad tartarum miseris. Hæret autem adhuc venenum. Neque enim dedisti alexipharmacum. Omnia enim tua sunt fixa. At astrale venenum spirituale vult spiritalibus, ἀνπαθῶς ἐχουσι, depelli. Quid amplius suades? Tunc possunt plethorici sanguinem ex vena secta mittere. Quid? Ad mortem vacuati sumus, & pestilens venenum adhuc est in ægrotis, & tu suades phlebotomiam? Ad Cynosarges cum tuo consilio. Admonitio. Ista omnia possunt spacio quatuor horarum fieri. Nempe vt celeriter moriamur. Hoc enim est cito sanare apud Paracelsistas.

VII. Misimus iam & sanguinem. Num quid aliud agendum? Galenicam confortantia alexipharmaca iam sumenda, eaque non ex mineralibus, quæ sola putabantur pestem tollere posse, sed ex vegetabilibus, & animalibus sæpe, & bona quantitate (in ähnlicher menge vnd offtt) assumtis.

VIII. An etiam licet dormire? Licet si quis sit Endymion, per bichorium; at non dum vitur prioribus. Hoc optimum est, Quis enim dormiret per eas quatuor horas intra quas est cacandum, vomendum, sudandum, vrina pellenda, sanguis mittendus, nisi forte in æternam soluantur lumina noctem? IX. Horis XII. à primo sudore elapsis denuo est sudandum, & victus prior reponendus, idque etiam quintum, vt satis sudetur. Nota hic singulare vocabulum, quod est absconditæ sapientia sicut Αλφειος, Αρχαυος, Υλιαδus, & alia ex Caci officina prolata, Quodnam? Repetere sudorem, & victum est COHOBA RE. Hoc Galenus ne in inferno quidem intellexerit. Longe ergo Galeno sapientiores sunt Paracelsistæ, si manibus placet. Quomodo intelliget Afcanientis populus? X. Cum pestis Scheunemania sit astralis, non spiritaliter agit, sed corporaliter,

Vacuatio per Diuretica.

Vena secta post omnes purgationes.

Cohobare.

*Methodus
bubonum
sanando-
rum.*

vt tot vacuationibus sit opus: Et miramur quod nulla vesicatoria adhibeantur, nulla pentacula, & Zenechdon astrale cum similibus, quæ maleficum astrum possent elicere, sicut magnes ferrum ex arena, Illa putrefactiuam, seu septicam vim habet. Sanguinem enim corrumpit, & apostemata facit. XI. Quæ horum est methodus? I. Bubones debent maturari. Ridiculum. Quid si non possent ob humoris feritatem? Paracelsus longe sapientius præcipit primum venenum extrahere imposito rubetarum, vel similium, & sic simul alterare. Hoc vbi factum, curatio est expedita.

II. Quo celerior est maturatio, eo melius. Explodite hominem chirurgorum famuli. Neque enim accelerari potest maturatio veneno nondum deleto. Maturatio est concoctio quædam. Pestilentes bubonum humores non possunt concoqui ante venenum mortificatum, vel euocatum. Videte Afcantenses quam malum habeatis chirurgum, quem vel balneariorum ambubaiæ riferint. Intelligit hoc & methodicus ipse. Ideo addit *Barbitonfores habere huius rei bonam instructionem*: Non opus est fide iurata, Credimus vel iniurato.

*Causticum
ad bubones.*

III. Melius tamen, & celerius est consilium. Quodnam? Supra inter diaboles incarnatos recensuerat dentifragos. Dentes educunt & chirurgi. Afcantenses cum suis bubonibus pestilentibus, pustulis & aliis ablegantur ad chirurgos, à quorum consortio tamen se subtrahit Scheunemanus, ne & ipse sit diabolus incarnatus. Pecuiliare, idque velocius remedium confecit domi suæ, quod vocat causticum. Non stulte sapit. Crediderim enim hoc ante maturacionem fore salutare. Est attractiuum & alteratiuum simul, iuuatque propellentem naturam. Commendatur autem Paracelsice. Iucunde enim & cito volumus sanari, vtrumque præstat istud causticum, quia sine omni dolore velociter operationem perficit. Quidni in ictu oculi & opinione citius? Hic autem methodico iterum negotium est cum diabolis suis incarnatis, qui id noluerunt credere. Ideo vehementer intonat. IV. Quomodo agit? In vna hora aperit cutem in circumferentia. Nondum hoc petebamus. Satis erat venenum extraxisse. Quid postea? Sit aperta cutis? V. Emplastrum maturatiuum & attractiuum imponendum. At inquam apertio sequitur maturacionem, non præcedit. Ita enim agendum: Primo venenum euocandum, aut iugulandum. Hic attractiua & alexipharmaca mithridatica (non Theriacalia) valent. II. Maturandum. III. Apertiendum. IV. Mandandum. V. Consolidandum additis incarnatiuis, & cæteris secundum artem. Sed frustra quærimus methodum Galeni, apud methodicæ sectæ professorem Paracelsitam.

*Echardus si-
delis.*

*Mira sis su-
dorifici.*

XII. Tandem fidelis Echardus caudam tenet. Epilogo enim addito repetit vomitiuum, suppositorium, sudorificum, & diureticum intra 24. horas lumenda repetito bis hydrotico. Habetis totam methodum, in qua mirum est, quod sudorificum dicatur extinguere inflammationes, seu incensiones humidi radicalis, & balsami vitæ, item diureticum alterare, &c. Sed Paracelsitis nihil est difficile, per se, per accidens, fortuito, artificiose, scienter, nescienter omnia sanant, quantum scilicet ad ipsos attinet. Nam quantum ad medicinas, eæ iudice Seuerino scientiam habent, noueruntque suum hostem inuenire etiam in abditissimis securo medico. Si non irritarem crabrones, quærerem vnde sciret quod humidum radicale, & balsamus vitæ in ista astrali peste esset infectus, non autem spiritus, & calor insitus, & quæ ista infectio possit tolli tot purgantibus? Sed fabulæ hic esto finis. Ista est methodus. Nunc persequor institutum.

*Materia pul-
uisculorum.*

Cap. XI. Aiste materiam ex qua, propriis nominibus indigitasse. Nempe propria nomina sunt mercurius solis (ex Vtopia) ferinæ balneæ, kibur, purpura rubra mercurii, Tarterhan, albæ pennæ olorum, suprema cæli fenestra, Venus mire pulchra sub viridi tentorio, Arthemisia Saturnus pestis, & Mars, ictus reuerberationis, astraliter præparare, globuli rotundi, salubre minerale, Tarterhan pater æris, fumus irati Mattis, volatilis halcyon, citrinæ vacæ, vel flauus calo, Cribit, qui auem illam intus & foris bene assat. Ecce hæc sunt tua propria nomina, quæ adeo non intelligunt tui Afcantenses, vt ne diaboli tui incarnati quidem. Halinitro nostro imponis nomen Bunici Baurach. Estne hoc nomen proprium, a sine impetite & maligne? Sane negas fortiter licet non constanter, me quoque, qui diabolus incarnatus non sum, sed honoro Deum meum, & Christum, diuinando tuos puluisculos fuisse affectum. Restat vt vel mentiatis, vel tibi propria more tenebrionum intellexeris. Propria sunt primæ impositionis, & per essentiam significant. Tua sunt fabulosa, conficta, distorta, & ne Chymicæ quidem arti familiaria, cum non designent voces id cui vel populariter, vel artificialiter sunt destinatæ, sed more Paracelsitarum modo hoc, modo aliud, ne desit fuga deprehensis.

XII. Scribis me conquestum esse, quod me reliqueris in mea diuinatione. Vbi? Apud quem? Ego te in tenebris, latibulisque tuis relinquo, si omnino velis latere. Interrogatus sententiam dixi de his, quæ videbam publicata esse, & omnium iudicio exposita. Sed tibi mentiri sine tubere solenne est. I ad coruos cum tuis puluisculis, & æternum late. Annon potuimus eodem anno aliis in locis pestem curare, quia ignorauimus tua deliramenta? Scilicet Libauius debuit stulti hominis ostium pulsare, & vanitates rogare. Id fiet ad Calendas Græcas.

XIII. Addis te hac lege publicasse tua, vt is qui vellet reprehendere (vt diaboli tui incarnati) corrigere, augere, prius à te peteret scripto cognitionem, &c. Vbi hoc indicasti? Nempe ibi, vbi tubor tuus. Ego nullam legem in tua charta video. Quid autem opus est ex te petere, quod omnium censuris exposuisti? Itane propriis nominibus materiam expressisti, vt sine te nequeat intelligi? Ridiculum est legem præscribere iudicibus in eo, quod publice est propositum. Nihil à Paracelsitis alienum fecisses, etiamsi quæsiuisses. Finixisses aliquid atramenti, & te penitus occultasses.

XIV. Legem dicis tuam his verbis contineri: *Non sum adeo inuidus, vt artis amantem celem, & ne nomum quidem ipsum (incarnatū tuum diabolum) ex quibus, & quomodo præparetur, si petat. Si tunc possit reprehendere, aut melius in lucem dare, faciat hoc, & me gratum inueniet.* O legis latorem: **Conditio** esset

Ego publi-

Ego publico tibi hoc meum hac conditione, vt si velis reprehendere, à me prius petas expositionem. Scilicet. Tunc prius Galenum, & Galenicos compellasti, quam reprehendisti, & optasti, vt eorum prolixo canones ad orcum mitterentur cum compositionibus? Si lex esset, te prius eam seruasse oportuisset. An ignoras quo iure publicentur scripta? Imo tu omnes iudices prouocasti ipsa editione, estque tua seu lex, seu conditio ipso iure nulla. Quid autem si ego nolui tua reprehendere? Nihil enim aliud feci, quam quod amicis sim gratificatus tantum quantum petui in ea re, quæ non amplius erat tua. Sed vale cum tuis deliamentis, tuasque sordes ipse vora. Est autem notandum, quod prius scripserit se materiam propriis verbis nominasse. Si hoc verum esset, nihil occultasses, vt opus esset reuelatione, nec offerres momo detectionem. Non sunt ignotæ vocum proprietates. Si proprie dixisti, nihil occultasti, si nihil occultasti, nullam legem de teuelatione dedisti, sed libere omnes iudices admisisti. Quod autem me tam sæpe mendacii accusas, non miror. Neque enim aliud potes, quam conuictiari bonis, & veritatem afflare calumniis diabolicis. Vir malus cum vituperat bonum, laudat.

XV. Descriptio momi in te incarnato momo est nata nuper. Si quis Paracelsitarum scelera, incitias, deliramentaque reprehendit, momus est; Scilicet: Nimirum hoc amuleto etiam stultissima, & mendacissima, sceleratissimaque scripta possunt muniri. Momus est, qui præclare facta reprehendit, non qui crimina, vitia, scelera, impios, prohibitosque libellos. Alias impune prouolarent quæque vesanissima, nemoque aueret iudicare; quia præfixus esset versiculus in momum. Quis hanc licentiam dedit stultis scriptoribus? Neque tamen ego quicquam in tuis tunc temporis reprehendi; sed tantum coniecturam proposui, Quoniam autem tibi tua ster cora tam bene olent; fruere iis solus ad satietatem.

XVI. Ais me iactitare me diuinatorem. Hoc verum non est. Tuum est impudens mendacium, Nullibi me iacto. Coniecturas & diuinationes in interpretandis magni operis sapientum scriptis si pono, modeste pono. Tu diabolico veneno delibutus nihil potes; quam modestissima quæque culpate. Legem tuam inspice homo vesane, quam vocas. Si vis mea reprehendere, & diuinationes irridere, rationem prius pete, & tunc si potes, meliora monstra. Muscæ impuræ bona vnguentâ perdere possunt, meliora exhibere non possunt. Hactenus nota XX.

N O T A X X I.

An Libanius diuinauerit Scheunemania inter-
tando?

TRIBVIS mihi diuinatoriã in coniectura tuorum puluerum. Ad coruos eras cum illis mitã tendus. Quid enim vius doctis cum insignibus tuorum deliriorum? Sed tamen vt penitus innotescas, verba tua sunt promenda. Ita inquis: Licet te diuinatorem iactites, nihil diuinasti (stulti hominis stultus sermo) Corniculam audiu, augurium nullum habentem. Primum puluerem ex Venere fieri diuinasti? Hoc ego clarissimis verbis profusus sum, primum puluerem esse Veneris donum. Alterum cornicula augurium est ex sibio fieri oportere Diaphoreticum. Hoc ego Chymicus cognito nomine ex Tarbaso, hoc est, antimonio preparari dixi. Denique nitrum per sulphur debere figi nomine etiam Matthiolo vsitato Cribit aperto sermone explicui. O vanum diuinatorem. O miserum figulum. Caue tibi arrosor omnis erudita manus, ne si forte suas repetitam venerit olim Rex auium plumas, moueat cornicularisum, surtius nudata coloribus. Si in quos scuis Rulandos, Tankios, Crollios, Penotos, Quercetanos, Seuerinos, Baslios, Thurnheuseros, aliosque centenarios acrolibzins succo à te notatos resurgerent, in quem te angulum proriperes? Ringeri sat scio, ringere, &c. Hæc sunt tuæ italtitæ sputa, quibus tuum ingenium longe melius depingis, quam vllus Apelles posset, nempe esse *σαλιδα πινον*, calumniosum, veteratorium, insanum; Indignus es cum quo vel verbulum commutet vt honestus. Sed aliudrum causa, vt Paracelsicum pecus innotescat plene omnibus, deuoranda & hæc molestia est.

Confessio de
coniectura
Libaniana.

Notate hõ-
minem pro-
digiose insti-
nentem.

Nebulo
Scheunemã
indignus re-
sponso alio-
rum causã
responsum
exprimit.

I. Negas me diuinasse, cum tamen diuinatorem iactitem: sed corniculam sine augurio egisse, quia inuenim alienas plumas. Mendacium id tuum est toties repetitum quoties me de tuis diuinasse icubis. Tunc omnium rudissime A sine scias quid sit diuinare, quid augurium? pestis es omnis literarum scientiæ. Non ad te, sed meliores verba sunt facienda. Legite quæso, viri boni, mea verba, quæ extant in parte prioris apocalypseos hermeticæ pag. 266. Non ita pridem (inquam) peste per Germaniã vrbes variis vrgente questio nobis est propostia de huiusmodi medicatione: In prima inuasiõne, &c. Patetis connotaui verba chartæ & ex Germanico in latinum sermonem, vtcunq; traduxi cum nota marginali: AEnigmatica pestis cura cuiusdam Paracelsistæ. Verbis autoris hæc subieci: Hæc est medicatio illa parabolica. Nos quidem Dau sumus non Oedipi. Si autor quisquã est, vult latere sua, lateant sane. Amico vero nostro sic respondimus. Vomitiuus puluis videtur esse ex Alexitaco Quercetani, & Elia Artista, &c. Secundus puluis hydioticus ex antimonio minerali est, Paracelsistæ Tarbasonem ex deprauato Plinij Tarbaso vocat. Est & pater aris seu metallorum, &c. Tertius puluis videtur mercurius quidam vitæ esse ex glaciato liquore per spirituum sulphuris præcipitato, &c. Hæc ego:

Priora duo liquido exposui, & monstraui locum vnde translatum sit ptimum: Quia vero veracitã Patacelsica mihi nota est, & quam se deprehensi in tenebras abdant, ideo vsus sum verbo VIDE TVR. In tertio medicamine deceperunt me citrinæ vaccæ, die gelben Rûhe / der jünge Cribit, &c. Ita enim in expresso exemplari scriptum erat. Vbi iam diuinatio? Recito quid tunc

temporis inter me, & amicos sit actum. Nolo Oedipi instar diuinare: Sententiam tamen & coniecturam aperui, longeque occultius & eruditius quiddam in tectio puluere tribui autori, quam salem illum crematum, quem nullus non balneator, barbitonsor, seplasiarius, paulo petiores, imo & quædam mulieres parare nouerunt. Nulla hic vox iniuriosa est, & debuit coctor iste gaudere, quod sua commenta meis coniecturis illustrare dignatus sim, & ad posteros transmittere: Quin & gratias agere multas par fuerat. At mendacio & ignominia grandi compensat magnum beneficium, & pro gratiarum actione vomit turpissima conuicia. Idne est viri boni & honesti?

I I. Si non diuinaui (negas enim diuinasse licet velim videri diuinator) quorsum mihi ò vanissime omnium id tribuis? Si neque ego diuinare me dixi, neque tu id agnoscis, quæ te agunt intemperitæ, vt id de me scribas? Annon autem Oedipo opus fuit in istis explicandis? Primum nota est Paracelsitarum nequitia. Licet panem dicant, & scribant, tamen panis nō est panis. Idēo & Crollius Paracelsi literam mortuam vocat, ipseque Paracelsus scripsit se à paucis intellectum iri, & vocabularia confinguntur. Deinde ipse nebulo se occultasse sua scripsit, & pollicetur reuelationem, si quis petat. Tertio quis est, qui legit sordes istius schedæ, & non hæret in significatione? Quarto si stylo Chymico locutus esset, potuisset intelligi à peritis: at iam culinario, sordido, & impostorio.

III. Pungis me corniculæ conuicio, quali Horatiana illa cornix sim, quam fingunt se ornasse alienis plumis. At tu cuculum agis, & garrulum, & gracculum. Dic homo inepte: Ex quo transcripsisti totam tuam Paracelsiam pestilentem? Vnde furatus es tres tuos pulueres? Ego liberaliter indicaui eorum nomina, per quos profeci. Tu ne verbulo quidem significas autores tuos? Imo præterito Quercetano, & Heliophilo, aliisque, tibi ascribes inuentum, cum ais: *Quomodo iam grassans pestis per particularem medicinam possit auerti, diligenter expiscatus sum ex macrocosmo, & priscorum Hermeticorum, Hypocraticorum scriptis, &c.* Dic quæso, quæ sunt illa Priscorum scripta, ex quibus expiscatus es istos pulueres? Et si potes aliqua producere, annon & tu es cornicula? Ex quo macrocosmo pestem futuram prædixisti? Ex Calendariis vbi vidisti constellationes quasdam, & vaticinia Astrologorum, quorum tu fur pessime ne nomen quidem ponis. Si corniculæ sunt, qui ex variis autoribus exempla scientiarum, & artium colligunt, commentariosque conficiunt, quid sentendum de Aristotele, Platone, Plinio, Galeno, Penoto, Crollio, Beguino, Müllero, Andernaco, Gesnero, Aldrouando, Matthiolo, Mesue, Bulcasi, Auicenna, Quercetano, Paracelso, & aliis infinitis? Qui Dialecticam, Rhetoricam, & alias artes informat, an is suo solius vtitur iudicio? An tu tam stultus es, vt non intelligas Alchymiam nec hominis vnius esse, nec seculi? Quoties dixi me non nouam Alchymiam, nisi secundum quid, fabricare, sed dispersam colligere, & iuxta artis forma publicate? Age vero tu, vir perite, si non vis esse pestilentissimus momus, & virulentissima musca, conde nobis Alchymiam tuam, vt videamus, num aliquid cantes prius non cantatum. Si meam operam reprehendis, affer meliora. Quid ringeris canis impure?

IV. Sed cur non diuinaui? Quanquam enim tibi hoc libenter concedam, & negem ipse me diuinasse, vt tu sis tanto turpior mendax, quanto magis id mihi tribuis, tamen dic causam: *Quia nimirum clarissimis verbis professus sis puluerum tuorum materiam.* Phy diabolicum mendacium. Quæ sunt ista verba? Venus, Tarbason, Cribtit. Hem verba clarissima. Cur autem in tua schedula aliquoties promittis reuelationem petenti, etiam momo? Non sic inuidus es, vt velis cælare. Scribis legem posuisse, vt ex te quis prius cognosceret, quid esset, quam reprehenderet. Cur furis in momum incarnatum diabolum, quod eum putas velle sibi manifestari particulare tuum? Cur negas te id facere? Nempe manifestasti illis, qui tuam linguam intelligunt. At quis ignorat versutiam Paracelsicam? An non in prioribus literis me irrides? Venus, Tarbason, Cribtit; sint nota. At vbi reliqua: Halcyon, seu Eißvogel / vacca citrinæ, culinarius famulus, & totus processus? Sed & si per Venerem intelligam astrum ætis, qua quæso forma, & apparatus? Idem dico de Tarbaso & Cribtit.

Scheuneman in publico cum cippum actus cum suis medicinis. Ecce tibi Paracelsista specimen. Ad ferulas.

Sed contra deliria & mendacia aperta nō opus est verbis multis. Scitote ergo Ascanientes vestrum medicum vobis magno cum fastu maximas nugas dixisse & pro preciosis arcanis coxille argentum viuum præcipitatum, calcem stibii, globulum ex stibio, præcipitatum ex argento viuo cupri, & salem petræ per sulphur crematum. Vos Semipolitani videte, quam egregiam facturam edideritis, & receperitis. V. Iam sequuntur exclamationes stolidissimæ, & fligitia grammaticalia. Volebam aliquid respondere, sed Hippocrates autem velleit & admonuit cum Donato & Prisciano: Quid facis Libaui? Crassus iste Beanus nescit latine: Ecce: Citat versum: *Rex auium plumas:* pro: Grex auium pennas: Et: Si in quos sæuis, Rulandos, &c. resurgerent, pro: Si Rulandi, &c. Ad ferulam homo rudissime.

Scheuneman Rex auium, sturnorum, vulturum, muscarum, vesperilionum, &c.

VI. Sed esto Rex auium. Quis ille? Oportet verba intelligere secundum præsentem materiam. Agimus de Scheunemanni tribus puluisculis. Hos ille vult repetere ex ireis. Scheuneman ergo est Rex auium. Sed quarum? Vespertilionis, Vpupæ, Gartuli, Sturni, Gracculi, Bubonis, Coruorum, Crabronum, (nam & hi sunt volucres) Harpyiarum (nam & fabulosarum est) & fimum. Sit rex talium. Plumæ apud me habet nullas. Nam illi pulueres non sunt Scheunemanni nisi per furtum. Ego subtraxi ei istas pennas, & corui furacissimi furta manifestaui, suisque auteribus restituere sægei.

VII. Iam accutor sæuitiæ in Rulandos, Tankios, Crollios, Penotos, Quercetanos, Seuerinos, Basilios, Thurnheuseros, & centum (ipse scribit centenarios) alios. Quid quæso mendacius potest in mundo esse hoc homine, quem sathan præcipitem in mendacia rapit? Vbi ego sæuii in istos? Scilicet Paracelso & sceleratis discipulis, perfidisque, (his enim titulis plerisque honorat) liberum sita Arist. Galen. Auicen. omnesque veteres, & novos furere, nulli nostrum, qui ius accepimus pro veritate respondendi, & falsitates refutandi, integrum sit vel hiare: Scheunemanniæ rabiei sit concessum Galenæ, Theoricam,

Theriacam, Michridatium, priscos canones, quos vocat fabulas Galenicas, acerbissime lacerare, & horribiliter criminari, vti fecit in præfatione ad Ascaniensem Senatam (qui pro honorario infamarorem illum debuit ad coruos relegare) nulli medico fas sit vel mutire? Si quid dicas, id statim est *SÆVIRE*. Quid autem si quod tu sæviriem vocas, sit re vera mollis castigatio? Longe enim grauiora merentur Paracelsistæ, & interdum etiam accipiunt. Nam in cruce coruos pascunt multi. Mendacissimo nugatori sat dictum. In genere tam Crollio, quam Hartmanno, Seuerino, & aliis placet ingenua Philosophia & medicina. Cur non & mihi? Disputo de rebus, & dico quid videatur sine inimico, siue amico placeat, displiceatve. Hanc libertatem mihi nullius furor adimet. Qui boni sunt, argumentis, non conuitiis, & calumniis se defendunt. Iam de nominatis aliquid.

VIII. Rulandos tres ego noui, inter eos pater amicissimus mihi, & medicamenta communicaui, & aliquid scripsit de præparatione, cuius literæ familiares adhuc sunt apud me nonnullæ. Martinus filius Imperatoris medicus sub me Ienæ professore publico, & priuatim medicum collegium habentem strenue militauit, & ad mortem vsque constans permansit filio meo vicissim recepto, & literis multis scriptis. Sunt & ab altero fratre vito laudatissimo literæ apud me honorificentissimæ, egoque semper studui illis amicitia respondere. Monstra locum, ô mendax vesane, vbi in aliquem Rulandum sævierim. De Tankio non memini me vllibi sæviter agere. Sunt apud me literæ, quas ad Rulandum scripsit de arte pro suo iudicio, cui me assentiri nunquam postulauit. Quas vero ille bonus vir pennas à me repeteret, cum in publico nullum eius scriptum viderim, ex quo potuissim aliquid decerpere? Literas autem, quas ad Rulandum dedit, & ille vicissim ad hunc, ideo quadamtenus recensui, vt pateret quanto studio viri isti in arte Chymica exercitissimi concertarint, possentque iniuniores inde informati. Si non in omnibus consensi, id non est sæuire. Tu calumniator pessime sic soles liberalem ingenuitatem in vitium & probum transmutare? Exercuit Rulandus Tankium, Tankius Rulandum. Exercitationes cum ad me venissent, cum dignas luce vidissem, communi dedi vtilitati, nec volui mori cum mortuis. Idne gratiæ mihi refers, bipedum ingratisime? Crollium agnosco in Chymia Pharmaceutica peritissimum artificem. Nolui itaque eius labores deesse communi operi. Ne fur tui similis viderer, adieci autorem, & sicubi necesse fuit meam sententiam addidi, ne nudus transcriptor forem. Vbi paracelsistam nimis, & à vero discedit, vt in vnguento sympathetico, de quo scripseram antequam vel Crollium, vel te esse scirem, liberaliter sum philosophatus more omnium, qui scriptis suis veritatem studuerant manifestare, falsitates autem redarguere, qui mos adeo laudabilis est, vt in publicum transierit, obserueturque à sacris & profanis, vt & ab Hippocrate, quem tuum facis, quanquam nomen scribere nescias. In admonitoria quantam impietatem & falsitatem habeat Crollius, breui cognosces, siue rumpantur omnes Paracelsistæ, siue marcescant. Idem experietur tuus Hartmannus. Nam in lucem estis protrahendi. Quid autem tuus Paracelsus? Quos ille intætos relinquit? Quod si non licet sententias sententiis opponere, quæ furia te impegerunt in Galenum, Galenicos, momos, diabolos incarnatos, & alios? Si viueret Crollius, si quidem ingenuus sit, neutiquam mihi propter sententiæ diuersitatem succensere putem, id quod & Quercetanus faciebat, qui cum nosset me sibi non per omnia consentire, tamen non odit, sed amicissimis literis aliquoties compellauit.

Quæ homo publico sunt edita Paracelsista malignos rapit in conuictum.
Crollius.

Quercetanus.

De Penoto supra dixi. Qui tibi placent ista ex impresso: *Mitto ad te Libaui doctissime scriptum, &c. Penotus.* Et paulo post, quasi præuidens fore tui similes calumniatores ait: *Contra has omnes calumnias, vt tuerer me, patrono mihi opus esse iudicauit, &c.* Item: *Circumspicienti mihi vndiquaque tu vnus occurristi, Libaui Germaniæ, & literarum decus, apud quem velut conspiratione facta artes, disciplina, virtutes denique omnes sedem suam posuerunt, &c.* Lege & reliquas laudes viri non calumnioli, & tenebrionis, aut canis rabiosi, sed laudatissimi, celeberrimique, qui cum videret sua in meis opusculis, non potuit se continere, quin in hæc verba erumperet: *Is sum Bernardus à Portu S. Mariæ, cuius mentionem sapius honorificam in tuis diuinis scriptis dignatus es facere, &c.* Ecce nobilissimo huic viro, & clarissimo adeo non displicuit meum factum, vt nequeat pene verba inuenire, quibus id commendet. Videbis iam quam plenus sis inuidia, tabie & calumnia, qui id arrodas, quod viri clarissimi non satis possunt prædicare. De Seuerino, iterumque Quercetano, qui in principiis Chymicis totus est Seuerinianus, quid garris homo vane? Non video causam cur Symbolicis istorum Hermeticorum ab Hippocratica medicina depellar. Relinquo illis suas parabolas, & in Chymicis vtor ego quoque rerminis, quos neque ipsi, neque Paracelsus inuenerunt, sed Basilius Valentinus, Isaacus Hollandus, & alii ex magni magisterii secretis ptromserunt. Quanquam autem non probem, quod fiducia Chymica videantur veteris artis methodum velle abrogare, & recentia Chymica substituere, num ideo in eos sænio? Num tu illiberalissime omnium etiam intelligis, quid sit sæuire, & philosophari? Noluit à se dissentiri Seuerinus, cur ipse seuerè animaduertit in alios? Si quid durius dico vi argumentorum dico non in personas naturæ, sed filios doctrinæ. Tu & tui similes quibus agitis argumentis? Tibi conuenit illud Gnathonicum, inter tuos sturnos: *Aiunt aio; negant nego, &c.* mihi cum amicis & inimicis conuersatio placet aperta. Vera vbi inuenio, consentio, laudo; explico: vbi non, sententiam candide dico prolatis dissentendi argumentis. In te ego nihil reprehendere possum, quam nigram, eamque summæ virulentia, inficitia turpissimæ, & inuidiæ vesanæ bilem. De Basilio quid ais homo stulte? Ego eius Germanica latio donauit, & scholiis illustraui. Hocne est sæuire in eum? Imo vbi ipse sæuire in tunc vinentes medicos, quod satis Paracelsice & Scheunemanice facit sæpe, videtur, reptimo hominem, & innocentes defendo. In mea ad te epistola, cum me docere velles sues stibio pingues reddere, credere factum posse negaui.

Seuerinianus.

Basilius inob-nachus.

Neque enim videtur is monachus porcos saginasse, & cum per totam Saxoniam fiant pinguis-
 simi, nunquam tamen audiui antimonio pinguescere. Solet autem monasticum genus, præsertim
 vetus, cum adhuc fabulæ essent in admiratione, sibi nimium indulgere fingendo. Non est mirum
 si appellauit genus monachorum mendacissimum. De Thurnheifero, illo scelerato mago, & apo-
 stata, quid vis me dicere, aut scribere honorificum, qui ipse suo honori, & fidei tam pessime con-
 sultuit? Est inter exempla Paracelsitarum cruce[m] meritorum. Veruntamen ubi quid boni habet,
 facio quod Virgilius in Ennio. Margaritas ex stercore colligo. Idne ringeris canis rabide? Ringere
 quidem, donec ad meliorem mentem, quam tibi opto, peruenias.

N O T A X X I I.

De Quercetano defenso, & iterum offenso.

Ecce canem rabiosam. NON opus est, vt refutationem, tuæque virulentia[rum] retusionem hic instituam. Saltem recito
 tua verba, quæ te furiosum canem esse satis contestantur. Ita latras: *Quid? Vñ vt legam Alchy-
 miam triumphantem? Legi, vidi causam Quercetani aduersus Riolanum defendentem, quem iam pie defunctum
 in Syntagmate tuo grauius lacestis, tam tetro sulphuris suffumigio, tam vili ciceris dictione, tam rancido gur-
 gulatione, vt & vere & erudite quidam Poeta luserit:*

*Impia Cecropias effundit pica querelas,
 Iudice non opus est nostris nec vindice libris
 Stat contra dicitque tibi tua pagina F V R E S.*

Ad ferulam. Audes negare magne ventilator? Non credo. Sola methedo insolescis. Quasi vero omnes ceteri essent amethodi.
 I nunc & perpetuo pingui mendacio paginas imple, purpurati que tuis amicis propina illum tuum in me spurcum
Ad ferulam. inuidentiæ afflatum. Ego illud minitabundum os alio nimbo defricabo, &c.

Hæc te anilis tua dementia rabiose euomere coegit. Quis quæso sanus ex istis tuis verbis aliud
 colliget quam te maniaco & diabolico furore correptum ex aliquo tetro carcere ista in præter-
 euntentes eructare? Facio itaque quod illi solent, & negligo furentis inconditos sonos.

Admonitio de Alchymia triumphantem, & diffensione Parisiensi. Lector admonendus est de paucis. I. Alchymia triumphans à quo legitur, si quidem idem
 etiam Riolani scripta in me, & Quercetanum legerit, ab eo animaduertetur Henningum Scheu-
 nemannum esse vnum ex numero istorum Chymistarum, contra quos collegium Parisiense me-
 dicum censuit arma sumenda esse: sed cum censor male distingueret, euenit vt aliter caderet in-
 stitutum, quam fuerat decretum. Vere enim in Gramanum, Palmarium, Scheunemanum, aliosq;
 ex Paracelsia farciferos, qui Galenicorum canones ad orcum mittere student, stylus erat verten-
 dus: at censor errabat, cumque putaret talem esse Quercetanum, ne hunc quidem voluit princi-
 paliter notare, sed calamum, iramque omnem vertit in Alchymiam, inquit: *Non Quercetani, sed
 Alchymia causa agitur.* Nunc autem puto satis videre collegium illud, & omnes academias, rerum-
 que publicarum Hippocraticos medicos, qui & quales sint Alchymistæ illi contra quos sit pu-
 gnandum, nempe, si non sunt in triplici illa classe, quam Nicolaus Guibertus in interitu Alchy-
 miæ describit, saltem quartam constituunt, quorum mores si non satis prodidit Gramanus, Pal-
 marius, & similes, Scheunemanus ita descripsit suis libellis, & ad me epistolis vt lucidioribus co-
 lotibus non sit opus. Aliquid ex Crollio: Ita ille pag. 7. Spuriis & adulterinis Theophrastæi (scele-
 ratissimum hominum genus) rabidissime meam sinceritatem accusare non desinent, &c. Lege &
 reliqua. Nam multis eos ornat verbis, quorum pleraque sunt picturæ Scheunemani quoque. His
 displicuisse, inquit, vere laudari est. Vide & p. 58. & 78. vbi exacta descriptio Scheunemani, Gra-
 mani, & similitum. Ita pag. 79. sub finem: p. 89. 90.

II. Quod ait me in Alchymia triumphante causam Quercetani defendisse, aliqua potest con-
 cedi. Implicata enim ea est causæ Alchymia[rum]. Ego vero vidi Quercetanum meo patrocinio non in-
 digere. Itaque tantum attingi in ea contouersia, quantum pro vera Alchymia, Pharmaceutica po-
 tissimum, dicendum erat, interim non negans Parisianos medicos iuste in eos posse vim intende-
 re, qui Hippocraticam & Galenicam medicinam per pseudo-chymiam, qualis est Scheunemani,
 Gramani, & similitum conantur pessundare. Crollius hac in parte ingenuus est. Vult enim ex Pa-
 racelso disci medicinarum præparationem & remedia: curandi methodum indicationibus & in-
 uentionibus suis constantem ab Hipp. & recentioribus. Sed ille etiam suos sensus & n̄uos habet,
 quanquam pro veteribus aliquando dicat, vt pag. 78. 79. Si Riolanus censor istam distinctionem
 obseruasset, nullo opus fuisset triumpho, vt neque pugna & victoria.

III. Me Quercetanum defunctum grauius lacestere, falsum est. Liberaliter & ingenue senten-
 tiam protuli: Et quis est quæso quin intelligat Quercetanum studio sua defendendi aliquando
 hyperbolas vsurpasse? Adulari non est meum. Cum autem de vi medica chymice præparatorum
 differendum est, non circumducendi sunt lectores, sed ingenue quod verum est dicendum. Si vir
 es, hyperbolas Quercetani, quas humanitus incurrit, defendendas suscipe. Interim malitiose ho-
 mo dissimulas quid in explicandis Quercetangis præstitit, pro qua opera non virulento tuo
 dente mordendus eram, sed laude cumulandus.

Methodus Libanii in Alchymia. IV. Sola methedo me insolescere scribit. Amentis quidem & furentis hoc iudicium est: Qui
 mea legent, & iuste censibunt, videbunt, fatebunturque longe plura à me esse præstita: sed tamen
 sit mea methodus sola. Hæc cum sit forma scientiæ, totam scientiam trahit. Qui dat formam rei,
 dat ipsi suum esse. Forma enim est esse rei. Ante informationem Alchymia fuit quasi corpus mem-
 bris suis dispersum, Sicut non est equus cum caput hic, pedes alibi, & cætera membra per alia loca
 diuisa

diuisa iacent; ita nec Alchymia est id, quod esse debet, cum particula vna est in Hermete, alia in Gebro, alia in Paracello, & sic deinceps. Cur tu magnus tibi Polyphemus non aggediebaris laborem? Quid autē quæso tuum est in Alchymia? Palma adhuc est in medio, da operam vt ex meis manib. eam extorqueas prolata informatione tua. Ex Paracello, & aliis corrasisti tacitis autorib. Collectores & informatores artium Paracelsistis sunt fures. plerisque medicinas quasdam monstrōsas quarum pleraque credo ne tu quidem intelligis: In Afcantiensibus chartis furta ita obicurate conatus es, vt viderentur tua inuenta esse. Præterea nihil habes nisi mendacia, calumnias, vituperia in Galenum, Galenicos Canones, compositiones &c. meum Syntagma, & alios labores qua arte alia tractas, quam calumniatoris? Profer argumentum aliquod solidum contra meas positiones. Cum dispersa membra collegi & exornaui, fur sum tuo iudicio. ô te hominem vocabulo hominis indignum.

V. Cæteros viros eruditos a methodicos esse non dico. Quisque suo iudicio vtitur in libellis suis. Aliud est recta integraque methodo artem totam informare: aliud particulam quandam declarare: aliud præcepta proponere nuda: aliud interpretem, & contra hostes scientiæ propugnatorem agere, sed deliria tua satis patent.

Nota XXIII.

De minis Scheunemanni contra Alchymiam Libauii.

EX amicorum literis cognoueram esse quendam Paracelsitam, Scheunemanum nomine, qui stringere dentem in meam Alchymiam velit. Notabam hunc absque nomine proprio, tantum pestilentem quendam scriptorem Paracelsicum, qui nescio quid ingens in me parturiat, vocando, quales etiam alibi esse ad me deferebatur: Imo & in literis Tanckii fit cuiusdam mentio, & Scheunemanus nescio quem ex Gallia & alium, vt opinor, ex Hassia vomitiuæ aquæ institorem producit. Iubebam insurgere hostes, experturos nimirum mihi non deesse animum, & vires me defendendi. Quod ad me de Scheunemano scribebatur, non falsum fuisse rumorem, res ipsa iam loquitur, quanquam rabiosa illa bestia non audeat in scripta & materiam insilire, sed tantum circumfiliendo vt rabidus catulus latret eminus. Confere manum comminus homo ignaue, quid verbis procul infans? Disce tamen prius grammaticam, & tunc ad certamen philosophiæ abstrusioris admitteris. Quantum hic ringeris? Asino scilicet suæ lactucæ sunt præbitæ, eæque aliquāto spinosiores. Quid indignatis & clamitas efferatum monstrum? An mentitus de te est rumor? An tu non es scriptor pestilens, qui & de pestilentia edidit chartas, & eas pestilenter arroso Galeno, canonibus prisca, Theriaca & aliis compositionibus? Quid pestilentius & venenosius scribere potuisses quam in me, meaue epistolas istas? Male habet te quod donatus sim poculo inaurato. Erras. Duo fuerunt, eaque valde capacia, vt plus doleas.

Cum Scheunemano deinceps non est agendum prius quam Grammaticam didicerit. Libauius pro Alchymia duobus poculis honorificentissimū est donatus. plora Scheunemane.

Nota XXIV.

De sententia Pæti apud Hippocratem ad Artaxerxem,

τὰ φυσικὰ βοηθήματα ἔλπει τὴν ἐπιδημίαν λοιμικῆ πάθος.

Scheunemania hoc dictum ad Hippocratem retulerat sine intellectu vero. Paracelsici quomodo id deprauent, & physica adiumenta illa corporea Galenica vocent, at pesti opponenda, astralia, cœlestia, diuina, liquidum est, quanquam alias mirifice interpretentur τὴν φύσιν Hippocratis, vt ex Seuerino, & Crollio apparet. Sic Scheuneman in sua dedicatione, vbi cum momo, incarnato Diabolo, colluctatur, postquam pestem suam ex Saturni & Martis quadratura: Item alia Iouis & Martis produxit, negat incarnatum suum Diabolum posse talem pestilentiam curare alexiteriis vegetabilibus, quia astralis seu cœlestis merbus debeat pelli astralibus, hoc est mineralibus ex sua chymia remediis. Id confirmat dicto ex suo Hypocrate (cur non Hypocrita?) quia Hippocrates (ita semper scribit) quem Momus incarnatus Diabolus, pro suo ludimagistro, seu præceptore, agnoscat, scribat: *Naturalia remedia non tollunt luem pestilentis morbi.* Sic allegauit Scheunemania acuties. Alias legitima interpretatio erat: *naturalia auxilia non soluunt Epidemiam,* (popularem grassationem, quæ ex aere est) *pestilentis morbi.* Additur aliud argumentum: Quia debilius non potest vincere id quod est fortius. Fortius autem est cœleste vegetabili. Ergo vegetabile non potest superare pestem cœlestem. Probatum & Galeno, qui causam pestis vocet præpotentem, quasi inde sequatur esse astralem: Item Lullio dicente: *Inane inane velle præseruari per rem putridam, & cito corruptibilem, & infirmum curare per rem infirmam.* Hem acumen. Admonebam hominem prauæ citationis. Illud enim dictum non est Hippocratis medici, atque ideo non habendum pro principio medico ad aliquid in medicina demonstrandum: Sed est Pæti ad Artaxerxen. Deinde non habet eam sententiam quam ei affingunt Paracelsistæ, quasi non possint contra pestem usurpati vegetabilia, & Galenica remedia, sed opus sit mineralibus astraliter præparatis. Ratio est quia Pæti ipse suam sententiam satis declarat cum inquit: *ἢ ἐκ φύσεως γίγνεται νοσήματα, αὐτῆ ἡ φύσις ἰάται κρίνεσα ὅσα δὲ ἐξ ἐπιδημίας τέχνη τεχνικῶς κρίνεσα τὴν τροπὴν τῶν σωμάτων:* hoc est: Qui morbi generantur ex natura, ea ipsa natura iudicans (per crisi) sanat: quæ vero ex populari grassatione desuper ex aere nascuntur, ea sanat ars artificiosè iudicans corporum mutationem. Addit:

Nota quis sit Momus incarnatus Diabolus Scheunemanni, nempe discipulus Hippocratis qui ex eo pestem curare didicerit, & qui Hipp. merito magni facit.

Hippocrates medicus sanat hunc affectum. Hic diuina natura (*θεῖα φύσις*) vsus est, & ex parui, & vulgaribus in magna & artificiosa medicinam prouexit, Artem didicit à patre Heraclide, & auo Hippocrate, quantum attinet ad primordia artis, seu initia: Ipse vero artem totam seipsum docuit diuina natura vsu. Hic scit non vnum solum modum sanationis huius morbi: Hic pater est sanitatis: Hic Saluator: Hic dolorum medicus, hic simpliciter princeps Deum decentis scientie. Hæc nihil habent de astralibus Paracelsi, nihil de mineralibus contra pestem, neque quicquam Paracelsicum inuenire est in omnibus libris Hippocratis. Itaque & recte negat Crollius Hippocratem sciuisse chymiam. pag. 56. qua negatione confunditur Seuenus, & omnes alii qui suam chymiatricam ex Hipp. sententiis elicere volunt. Is, cum ingrueret pestis Æthiopica, ignes nemorum incensorum obuertit. Nemora sunt ex vegetabilibus. Quid opus verbis? Libri Epidemialium sunt ad manum, in quibus nihil Paracelsicum. Quid autem sit quod Pætus dicit de duplici morborum genere, Naturali, & Epidemico, declaratur in libro Hipp. de flatibus, nempe febres duplices esse, vnas ex Diæta, alteras ex communi aeris causa, vt pestem. Natura principium inlitum est: Epidemia constitutio foris inuadit. Illa læditur victus erroribus, soletque per se iudicare morbos, vt Pætus arbitratur. Epidemica infectio indicatur artis opera, prout descriptum est ab Hippocrate in libris Epidemiorum, & cōmentariis Galeni in eisdem. Artis autem num Paracelsicæ? Imo ex principiis medicinæ ratione & experientia constitutæ. Huiusmodi solemus Pa-

Item in lib.
de nat. hom.
vide Gal. in r.
Epid. sect. 1.

Scheuneman
Hippocratem
non legit.

Scheuneman
est condiscipu-
lus Diaboli
incarnati
Momi, quia
eundem agno-
scit præpto-
rem.

Nota rudi-
tatem Scheu-
nemani.

Ad ferulas.

racelsistis opponere, & eorum stultas interpretationes explodere. Quid autem Scheunemianus crabro? In toto cerebro furit. Dolet obiecta esse incitiam: Et sane mihi valde persuasum est quod Hippocratem nunquam legerit: Argumento. I Quia nomen Hippocratis scribere orthographice nescit. Si legisset, non scriberet & imprimi sineret Hypocrates, sed Hippocrates, vt putandum

sit aliquem sonum de Hypocrita præteruolasse aures eius, vnde concepta opinio est medicinæ illum principem vocari Hypocratem, pro Hypocrita. Hunc momi sui incarnati Diaboli præceptorum facit: Huius nomen & doctrinam ipse quoque profiteretur cupiens audire Hypocraticus, non Galenicus, quia ille Hypocrates nihil falsi scripserit. Per me sane sit Hypocrates iste cōmunis præceptor Scheunemani, & Momi incarnati Diaboli. Bene certe compositus est cum Bitho Bacchius.

II. Si legisset Hippocratem, dictum illud non retulisset ad alium quàm ad suum autorem Pætum.

III. Primo intuitu vidisset suam explicationem minime esse Hippocraticam.

IV. Audite quæso quid scribat etiam admonitus erroris. *Naturalia auxilia* (inquit) *pestilentis morbi popularem grassationem non solvunt.* (Hæc fors ipsi suppeditauit aliquis per somnum, melius nimirum translata quam in stulto libello de Pestilentia contra Diabolum incarnatum, Hypocratis discipulum) *Dogma est æternæ veritatis, siue Peti* (ita scribit, pro Pæti) *Philopæminis* (pro Philopæmenis. Est enim *φιλοπαιμν*, vnde obliqui Philopæmenis, Philopæmeni &c.) *Damageti, Crateua, Democriti, vel cuiusvis excellentioris iudicii viri sit Hypocrate* (fors Hypocrita) *non indigna sententia, qua miro flere in eius Epistolis enitet, quapropter & Hypocrati tribuitur. Neq. aliter ego hoc Paradoxum interpreto, quam quod per vulgaria medicamenta, vt si quis ex officina pro 10. nummis Theriacam, vel Mithridaticam petat. pistis abigi non vult, validiora, virtuosiora, potentiora possit remedia, arte opus est qua qui instructus sanatus pater seruator dolorum curator & diuina scientia princeps est.* Hæc ille scabiosus interpres.

I. Si legisset Hippocratem, nō autem Hypocratem, aut Hypocritam suum, an ignorasset cuius ista dictio esset? Neque enim in epistola Hippocratis ad Philopæmenem Abderitanum hospitem Hippocratis, legitur, neque ad Damagetum, Crateuam, Democritum, ad quos nihil de Peste scriptum est, sed in longe alia causa Artaxerxis qui Pæto scripserat de medico contra Pestem, & Pætus Hippocratem Coum commendauerat.

II. Si legisset, an toties Priscianum grammaticum verberasset?

III. Dogma æternæ veritatis esse dicit, cum nullius sit medici, sed hominis politici. Et licet Pestis à Deo immissa, seu ex Ente Reali vt Paracelsistæ loquuntur, non tollatur nisi placato Deo, tamen si iisdem Paracelsistis aliqua fides est, in quatuor reliquis pestibus locum non habet: Deinde non si in vera religione verum est axioma ad Deum respiciendo, etiam in Ethnica verum est, vbi non ad Deum respicitur, sed ad Diabolum: Tertio Pætus physica auxilia opponit artificiosis. Indicat ergo se singulari quodam & suo modo accepisse τὸ φυσικόν. Nam alias siue Hippocratis artem consideres, siue iudicium, & instrumenta artificis, Hippocrates fuit homo naturalis, naturali iudicio, & medicinis vsus, qualia sunt Elleborus & alia de quibus scribit Crateuæ. Ita medici omnes simul sunt Physici, & nihil per se agunt præter naturam.

IV. Hypocrate non est indigna sententia, & Hypocrati tribuitur. Ergo est Hippocratis, Stulti hominis stulta conclusio. Quid Hippocrate sit dignum non ex fatuo tuo iudicio petendum est, sed ex principiis medicinæ Hippocraticæ. Quis autem id tribuit Hypocrati nisi vel imperiti, vel non attentis, aut præ cæteris arrogantes, & excæcati insolentia Paracelsistæ, cum quibus Hippocratis sectatoribus lis est perpetua? Liber Hippocratis Pæto ascribit. Veritas non est in mendacium mutanda.

V. Sententiam istam dicit miro flere enitere in Epistolis Hippocratis. Mendacium est impurum. In nulla enim Epistola Hippocratis elucet, nisi Pætus est Hypocrates, qui tamen vnam tantum Epistolam ea de re habet.

VI. Quomodo vero interpretatus es dictum interpres ingeniose? Qui quæso? Vegetabilibus remediis opposuisti. Nonne? Vegetabilia cœlestia esse, & aſtalia non putasti. Quomodo enim potuisses cœlestia fortiora vegetabilibus ponere? Inde consequens est tuo iudicio vegetabilia esse Physica auxilia, tua quæ ex mineralibus conſtaſti (pulueres) non esse Physica, sed artificialia cœlestia, quasi Chymicorum aſtalia non sint in complexu naturalium. Non intelligis, quod

quod, si non sint physica, in pestem aeream, materiam in corpore humano contentam, & corpus ipsum agere nequeant. Agentia enim oportet esse patientibus homogenea. Naturalia natura constant, & quæ natura constant sunt naturalia, qualia omnia ab Hippocrate usurpata. Quod si Chymicus, aut alius artifex ea elaborat, non ideo excidunt genere naturæ, licet ad artificialia transferantur. Sunt enim tunc duo principia simul. Ita vegetabilia & naturalia sunt, & cum essentialiter præparantur, fiunt artificialia, siquæ præparatio est astralis, etiam astralibus accedunt. Neque enim verum est quod astralia tantum sint mineralia, ut sequitur ex tuis suppositionibus. Cum vides te in luto hætere captum, libenter velles prorepere si posses. Vertis dentem in decem nummos Theriacæ vel Mithridatii, cum in tua stulta de peste narratione totas compositiones explosisses.

VII. *Pestis*, inquis, *validiora remedia poscit quam Theriacam, & Mithridatium*. At inquam quæ potest esse validior antidotos his duabus? An non tu ipse dicebas tuos Ascanienses usu istorum viam ad mortem aperuisse, & Galenum produxisti volentem Alexiteria interficere ni dentur parua dosi? Ignis purgatorius quidam, seu expiatorius est Theriaca. Hoc quid validius? Quæ vero sunt tua validiora? Purgantia, Sudatoria, Diuretia, Vomitoria. Si Theriacæ bonitatem explorare volumus purgans damus. Bona est, si impedit actionem. Vtrum iam validius? Sed cum malicia non est consultum diu certare.

NOTA XXV.

De translatione textus Germanici Scheunemanii.

Agitur de his verbis: *Debet per Artemisiam* (ita pergit scribere ille rudissimus) *apud mire pulchram Venerem sub viridi suo tentorio totam niuta veste indutam, quæ senem Saturnum, & ira percitum Martem bene sciunt placare, auxilium & consilium quari, donum & munus Veneris, pulverem vomituum &c.* Stulti hominis stultus est sermo: tenebrionis tenebricosus. Quid faciendum pestilentie medice? Quærendum auxilium, & consilium. Vbi? Apud Venerem. Bene conveniunt Venus, & peste infectus. Num absque interprete, & ministro, seu intercessore, an cum aliquo? Per ancillam quæ Scheunemanice vocatur Artemisia. Quid inde? Scient (loquitur enim tenebrio pluraliter) Saturnum, & Martem placare. Eas autem Pestis causas posuerat. Quid autem ad placandum offerent, seu exhibebunt? Pulverem vomituum, ut euomatur arsenicum cum Mercurio, (& ad rattara celeriter mittatur ægotus) Quis est ille pulvis? Nihil aliud nisi Venus ipsa in argentum viuum transmutata & aquis acutis vel alio modo præcipitata in formam pulveris. Hæc sunt illa magna de quibus non intellectis & male redditis triumphat. Ego summam ita exposueram: pulvis vomituum est donum Veneris, & vocatur Artemisia &c. Putabam enim esse rem unam & eandem, quando utrumque & Venus & Artemisia illa farua scirent causam pestilentie compescere, si verum scripisset, quanquam Antimonii nitrum, aut vomitoria Hartmanni, aut vulgare præcipitatum idem potuissent. Quid multis? Indignum stolidi hominis sermonem longa investigatione putabam. Sed audite furias furentissimas Diaboli istius incarnati, ut eum bene noscatis: Ita vomitua sua Venere & Artemisia: *Tandem vos ego Germanice ac Latina lingua peritos voco, adeste veri Distributores, sententiam dicite, An fidus interpres Libauius an ineptus &c.* (Hic ponebantur verba Sathanica, quæ nolui à piis oculis legi.) *Textus hic est, Man sel alsbalde! &c.* Repetit suum vomituum ut est in schedula impressa. Post transcribit mea verba: *Interpretatio Bauiana vel Libauiana. In prima inuastione detur pulvis vomituum astraliter preparatus cum haustu aqua oxalidis. Iste vero est donum Veneris, ET VOCATUR ARTEMISIA* (ita scribit stultus) &c. Iudicium de his Scheunemanianum: *Calit* (inquit) *hæc pruina seu versio lapsu adeo noxio ut ista mea frugifera arbusta carasque segetes decolorarit. Qui poterat aliud sperari ab hac densa nube? à tam vertiginoso capite.* (Iam meum rescriptum) *Non scripsi, ais, te vocasse primum pulverem Artemisiam, sed iste est donum Veneris, & vocatur Artemisia.* (Scheuneman respondet) *vidi hoc, Legi, Dixi malam esse versionem, nec hic questio erat quo inepto ratiocinationis figmento delirares, sed vtrum esses fidus interpres, & Germanicum meum DOGMA recte latinis verbis in syntagma eum transplantes. Verum audiamus tonitru: (Hic Libauius vicissim.) Querimus auxilium morbi per medicamenta. Tu quaris per Artemisiam. Ergo Artemisia tua est medicamentum.* (Scheuneman) *similem explodo Bombardam: Querimus auxilium per sana consilia. Tu quaris auxilium per Sophismata. Ergo Sophismata sunt sana consilia. Tu a ratiocinationibus tuis locum inuenisset, at in textu meo ei sedes nulla est parata.* Hactenus hæc deliramenta.

Vide miram faruicatem Beeni furientis.

Hæc furiosa debent mihi deesse in meo te vocasse publico à quo scribitur Paracelsista improbi notabitur ingenium talium hominum.

Respondeo: Si omnino volebas à Sathana obsideri Scheunemane cur tam asininum, & rudem admisisti? Nihil hic est acuminis: Sed omnia inepte, asinine, beanice & crasse insanunt. Sed verba conuerto ad lectores.

I. Videtis adhuc hominem suis deliramentis luxuriantem, & exultantem instar aniculæ saltantis & pulverem excitantis.

II. Videtis adhuc tenebrionem. Non enim audet dicere quæ sit illa Meretricula quam vocat Artemisiam.

III. Mendacium aliquoties repetit, me egisse textus interpretem, cum in propatulo sit me plurium verborum sententiam in pauca contraxisse, & minime voluisse versionem ad pedem dare. Cur etiam nugis anilibus transferendis laborarem, aut viros doctos onerarem

onerarem fabulamentis? Indignus est libellus atramento, & charta, nedum quis velit laborum sumere in translatione, atque ira oleum & operam perdere.

IV. Quæ ex suo asinino rictu rudis, consueta sunt ipsi, minus me mouent quam si verus asinus tuderet. Non aliter potest miser. Supra dicebat me nihil diuinasse, quia omnia apertis verbis dixisset. Vnde ergo hæc furia?

Luca cum stercore Paracelsico.

V. In solis his verbis hæret fatuus: *vocatur Artemisia*, & putat ea esse interpretis, cum sint summam comprehendentis rem ipsam, & recitantis. Est certe aliquid illa Artemisia, aut nihil. Si aliquid, vocatur Artemisia. Quid hic asinini? Quid vertiginis? Picem & sterces qui tangit, inquinatur ab eis. Ita mihi euenit à Scheunemanno. Verum non est ideo dimittendus. Nebulones Paracelsici notandi sunt etiam si insaniant.

VI. Vidisti meam responsionem certe tuo tam insanabili & rabioso capite indignam. Meæ humanitatis fuit quod te literis sim dignatus.

VII. Mentiris me versionem molitum esse. Apud Latinos sensum Latine exprimere tentavi. Si certavi metreticulam pro honesta virgine aspiciendo, humanum quid passus sum. In opere magno fas est obrepere somnum. Quis in Lucifugarum & tenebrionum istorum, qui omnia sua verba solent inuertere, scriptis non hallucinaretur?

Per Artemisiam querere per artem querere significationis huius Calmenjeri schola.

VIII. Negas quæstionem esse de mea ratiocinatione. Haud stulte sapis. Mentire, finge, comminiscere quod è te tua sit. Bellus eris disputator. Duo sunt argumenta quæ me induxerunt ut putarem medicamentum vomituum esse. 1. Quia dicitur cum sua domina (meretrice) scire Martem placare & Saturnum, quanquam Saturnus in meretricio actu sit impotens, & meretriculas vorat, non amet. Si scit causam pestis mitigare, est medicamen aliquod. 2. Per Artemisiam est auxilium querendum. Non opus erat internuncium intelligere, aut librum, aut medicum. Iam enim habebamus tuum consilium scriptum. Quid ergo significat *PER*? Num vox inanis est? Medicus iubet per hoc auxilium morbo petere. An non per medicamentum, quod est medico analogum, & coniugatum? Sed tu sepius es, & ut solent vespertiliones, in noctem refugis.

IX. Mea ratiocinatio adeo solida est, ut neque ad materiam, neque formam respondere possis. Vis eam subruere simili. Sed deliras. Quis enim tuum assumptum concedat? Vbi ego quæro auxilium per sophismata? Si verba furiosa, temerariaque & mendacia amitteres, quid posses? sic colligo: *Qui per Artemisiam consulit queri morbo auxilium, idque facit ut medicus, is per medicamentum queri consulere videtur. Tu vero id facis. Ergo: Quid tu contra? Ad formam: Qui per sana consilia morbis remedia queri debere consulit, per sophismata querendum consulit. Num belle? Aliter: Sophismata sunt sana consilia. Hæc est quæstio. Argumentum: Quia per ea queritur auxilium morbis. Propositio: Per quod queritur auxilium morbis, id est Sophisma. Assume, & videbis tuam turpitudinem.*

X. Tandem meam ratiocinationem admittis, sed versionis titulum ei adimis. Bene facis. Neque enim ego studio vertendi tuas insanias laborabam. Quod diuinationem mihi tribuis, erras, ut supra dictum.

NOTA XXVI.

Vtrum rectius Latine dicatur ex Germanico Durch die Artemisiam, per Artemisiam, an ab Arthemisia.

Scheuneman præviditate scriptum non potest explicare. Vos, Durch est in eius Latinitate AB

Enridiculam insaniam.

Ad cathenas Fuit: quam in se ipsum.

Scheuneman implicatus suo reti se ipsum interpretari nescit

IN literis tuis ponebas tuum sensum: Ab Arthemisia querendum esse auxilium & consilium. Penes te est, ut velis loqui. Sed qui me interpretem, non respondentem saluæ tuæ explodis, ferendusne es tui ipsius interpretis malus? Aliud est per Artemisiam querere, aliud ab Artemisia. Nō poteram in mentem tuam irrepere: ex verbis sensum elicui. At iam à te ipso dissentis. Quo teneam vultus mutantem Protea nodo? Sed audiam tuam excusationem, licet tu meam non admittas. Ita ais: *Omni modo in me, & caput meum hanc seculentem nebulam spargis. Qui cum nuper ad te scriberem, ita me Sancta hygia nostra amet, nullum habebam exemplar mei scripti ad manum, ideo scripsi sensum meorum verborum esse talem: à peste insectis confestim AB ARTHEMISIA coram Venere sub viridi tentorio niuea induta latitante opem impleret: non autem verborum meorum interpretamentum. Agnosco aliud esse PER durch, Ab ven, apud bey &c. Sed verum manus per Deum auxilium meum, à Deo auxilium meum, apud Deum auxiliū meū, coram Deo auxilium meum, per medicū sanitas, à medico sanitas. Sed ego taceo. (Si semper tacuisses, tibi fuisset bono. Qui nō nisi male loqui potest eum tacere semper fas est.) Nam quicquid dixerō, scripsero, videbo te Molossū, aut latrantē, aut hircientem, aut maledicendi nescio qua vritica defatigatum puerilium verborum spumæ chartam conspuerē glomerantem sine sensu verba, sub virili mento loquacissimæ anus. Eia aude, effunde quicquid domi habes cachinnorum. Nihil agis editrix decipula, frustra è calamo tuo fluunt tot mendaciorum gurgula. Hæc tu perquam belle. Nam quam anum me vocas, quem molossū latrantem, aut hircientem (quod mirabile: fors ex furnulis transmutatorie Paracelsicæ) quos cachinnos & alia mihi tribuis, in te quadrant optime. Talem enim te esse istæ tuæ aniles nugæ ridiculæque ineptiæ indicant. Ad rem quod attinet:*

I. Noli furere. In disputatione exquisita, & sensu ex litera eliciendo multum interest dicasne, auxilium, & consilium queri ab Artemisia, an per Artemisiam, à medico, an per medicum. Alia hic vis est particule PER, alia Ab. Si tu erras & te implicas tuis ipsius verbis, quid putas in aliena perplexitate aliis euenire posse?

II. Exemplum de Deo longe est dissimilimum. Deus omnia operatur in omnibus mediate, immediate pro suo beneplacito: At non tua meretricula Arthemisia. Si per hanc apud Venerem, vel coram Venere (vti vis) quærendum est consilium: Ergo non ab ea. Illud mediatum est, hoc Principale intelligitur. Obiicerem tibi ruditatem, aut infantiam Dialecticam, iuberemque ad subsellia magistrorum, qui errata talia plagis corrigunt, discere, nisi me tuæ miseræ & paupertatis in artibus bonis misereret.

III. Sanitas potest esse à medico, & per medicum: Sed non cum quis iubet apud hunc illum consilium petere per famulam, famula etiam medetur. Ministrat enim tantum suo hero. Discere discrimen inter principale agens, & ministrans.

IV. Iuras per tuam hygien te tunc non habuisse ad manum libellum tuum. Credo iniurato, etiam si diceres te tunc non fuisse sanæ mentis, & ratione caruisse. Patet enim facile te iracundia commotum ad scribendum profuisse. Quod si tamen conferre velim Epistolam secundam cum prima, hic dixerim te sanum, ibi insanum profusus. Eia vero vobis Paracelsistis, qui Galenum damnatis, fabulas ei asseribitis, antidotos veteres, licet nō Galenicæ inuentionis, exploditis, canones prolixos priscorum ad otium mitti optatis, Hippocratis discipulos non consentientes vobis Momos, & Diabolos incarnatos vocatis, quæ omnia tuæ chartæ diabolice illeuisti, palpo quodam iucundo, mollique est blandiendum? Non ita. Pro meritis estis tractandi. Audue malè dicta vera, qui soletis in alios immerentes cumulatim ingere te falsa. Debetis nobis magnas gratias, quia longe modestius excipimini, quam vos alios tractatis, Lege Apocal. 18. vers. 6. 7. Matth. 7. vers. 2.

NOTA XXVII.

De indignatione Scheunemani, qua non potest ferre se Paracelsistam, hoc est, id quod est, dici.

CV Min schedula Scheunemaniana occurreret *Pater avi Tarbason*, notabam in meo syntagmate, Paracelsicos Antimonium minerale vocare Tarbatonem quæ vox deprauate ex Plinio (modo Paracelsici legerint Plinium) transcripta sit. *Tarbason* enim legitur. Expostulabat de hoc iracundia Scheunemaniana. Ablandiebar homini, negans me erratum ipsi tribuisse, quia de Paracelsicis loquerer. Hoc non potest concoquere tener hominis stomachus. Ideo regerit, me curationem istam (pestilentem) non erubuisse appellare *cuiusdam Paracelsista*. Ridiculum. Dic te non esse fecis huius, & quia tuum nomen non est appositum, ad te non pertinere. Indefinite dictum non offendit personam. Est tamen Germanicum prouerbium: *Wenn mann vnder ein haußen Hunde wirfft/ welchen mann trifft/ der heult*: hoc est, qui in canum gregem aliquid (lapidem, fustem &c.) proicit, quicumque feritur, is ululat. Non putabam tam delicatulam esse huius *Paracelsista maiestatem*, vt nullo modo deberet tangi, cum ipse Principem medicinæ, & auctores, commendatoresque Theriacæ, & Mithridatii tam abnormiter læserit, & Hippocratis sectatores improbantes Agyrticam Paracelsicam, Scheunemanianā Momos incarnatos Diabolos diabolice appelleret. Vulgo in ore est meretriculas vtu, non posse ferre se eo nomine appellari. Si Paracelsista honestum nomen est, cur id fugis & abhorres neq; tamen à te ipsa es alienus: Si probrosum, cur scribis & exeres Paracelsiam? Qui Paracelsiam exercet, & non vult audire Paracelsista, impostor est. Cauete vobis Saxones, serpentem in sinu fouetis.

NOTA XXIIIX.

De Larbaso apud Plinium: hoc est, Num errarit Plinius scribendo Larbason.

IT A inquit iudex iste antiquitatis: *Quod Bacō (Rogerius Baccho) non legerit Plinium & Dioscoridem, hinc constat: Quia apud virumque, Latine quidem apud illum (Plinium) Grace apud hunc (Dioscoridem) extat λάρβασον Larbason. Ita vis argumentari: Extat apud Plinium Larbason. Ergo non est lapsus Plinii. Inepta illatio. Nam multa errata extant in Plinio, quæ si tu ignoras lege Matthiolum aduersus Amalthum. Hinc maior nascitur coniectura in hoc esse erratum. Paracelsici variarum linguarum periti à Mauritaniis & his vicinis Antimonium Tarbason appellari didicerunt. Ego reposueram: Nullus ante te erratum vocauit. Tu respondes: Erras Libaui. Nam Bacō MERDAM Plinius correxit, & quod legerit Plinium constat, quia citauit ipsum & Dioscoridem, Tarbason pro Larbaso restituit.*

Bacō correxit merda.

Hæc de hac Merda (licet enim mihi vti magistrali voce Scheunemani.) Quæstio est nū Paracelsici legerint Plinium. Ego dubitantè scripsi: *Modolegerint*. Argumentum præsto est, quia cum is ex Dioscoride scribat *Larbason* dicit sibi, Paracelsici (quidam) dicant *Tarbason*. Si legissent, vocabulū corripserunt, quod non est Plinii figmentū, sed ex Dioscoride peritū vocabulum. Hanc meā rationē vt euerat *merdacens* Scheunemanus recitat fabulā de Rogerio Bachone. At in quā neq; hic Paracelsista fuit, (quæ à Paracelso posteriore cōtēnitur ipse prior chymic⁹) neq; ei⁹ est scriptio. Probo:

Anno 1604. Iohannes Tholdenius Hassus edidit cursum triumphalem fratris Basilii Valentini de Antimonio. Ei adiecit Rogerii Bachonis (ita enim scribunt eruditiores) de oleo stibii Tractatum. In hoc primum docetur stibii compositio ex Sulphure minerali, putaturque esse plumbum nigru secretum Philosophorum: Deinde synonyma quædam subiiciuntur, nempe stibium ab Arabibus dictum esse Asinat vel Azinat, (Armed Arabibus apud Auicennam. Schindlerus in lexico אמת א- viden. lib. 2. tract. 2 c. 7. vbi translatio habet Antimonium, id est, stibium. Viderur pronunciatum Adsmed, & Sphalmate graphico mutatum in Asinat pro Asmad. Sed & vulgus ita pronunciat.) ab Alchymistis Antimonium. Hæc tria nomina stibium, Azinat, Antimonium sola vsurpat Rogerius. Tholdenius additionem apposuit in qua præter alia nomina scribit vocari ab aliis Alabastru aut tarbason: quæ sunt apud Diosc. & Pliniu. sit ne sphalma typographicu quo facile l in t mutatur, an cõsulta scriptio Tholdenii, patet ex declaratione eiusdem Tholdenii in primum tractatum Suchthenii pa. 233. vbi ex Diosc. reponit nomina Antimonii, Stibi, Platyophthalmõ, & Larbason, additur inde fortasse à Plinio vocari Larbason. Innotescit ergo esse vitium librarii. Scheuneman, vt se ridendu & cõcedendu, omnib. propinet, cõtendit *Tarbason* ab ipso Rogerio vocatu esse, idq; studio corrigendi MERDAM Plinii, qui si viueret, facile credo alui purgamentu Scheunemano corrigendum permetteret. Hoc est vnum in hac nota. Quis non putet Scheunemanum non inspe- xisse Rogerii tractatum?

II. Meam dianæan vult ineptam esse. Apud præcos autores duos Dioscoridem, & Plinium legitur Larbason, & non Tarbason, neque quisquam illam scripturam correxit, adeo vt sic legerit etiam Calepinus, & Matthiolus cum aliis. Ergo Larbason est lectio genuina, Tarbason est adul- terina. Hanc ratiocinationem in aliam transformat: *Extat Larbason apud Plinium. Ergo non est lapsus Plinii*: quam rationem irridet, licet suam. Verum hoc est laruari hominis figmentum. Cui quæ- so plus est fidei, vetustis autoribus, an stulto, & temerario Paracelsistæ, qui se studiose solet præcis opponere?

III. Ita argumentatur: *Multa extant errata in Plinio teste Matthiolo contra Amathum. Ergo & in Larbaso erratum est.* Ridicule: Multa vera scripsit Plinius teste Matthiolo aduersus Amathum. Ergo & Larbason vere scripsit. Iucundi hi sunt lusus. Perge ludere merdacee Paracelsista: *Paracelsici sunt gnari variarum linguarum, & à Mauritanis didicerunt Antimonium vocari Tarbason. Ergo vocatur Tarbason.* Belle: Paracelsici in variis linguis sunt asini ad lytam: & cum ignorant propria rerum nomina, aut etiam inuoluere res caligine & obscurare volunt, monstrosa fingunt, vt est apud Paracelsum. Ergo & in Tarbaso. Antecedens probo Scheunemani peritia, qui nec Latine scit, nec Græce, vix etiam reutonice. Scatet enim barbarismis. Idem probo iudicio Comitum Teruisani de Alchymistis erro- nibus: Probo tertio autoritate Tholdenii qui scribit à Mauritanis stibium dici Antimonium, à quibus accèperunt Hispani, & Galli. Probo quarto Antiquitate Dioscoridis, cuius tempore pro- culdubio paucis Mauritanis erat notum stibium, estque verisimilius arabica voce eos vsos esse. Sa- raceni enim chymici in Mauritania ex Arabibus descenderunt apud quos vixit Alchymia vt & apud Ægyptios, Chaldæos, Persas &c. Iucunda est hæc disceptatio, Appellemus fratres de Rosea cræce quorum Magister apud Arabes & Mauritanos didicit, vt dicant notumne sit ipsis TARBA- SON. ò Scheunemane ad Anticyras. pridem eis opus habuisti.

IV. Quid dicis quod nullus ante te erratum vocauerit? Errare me putas. Qui sic? *Quia Baco & Merdam Pliniam, & merdam eius correxerit: Citauerit etiam Dioscoridem.* ò Correctorem lepidum. Ac- curatè ista Tholdenii est, non Rogerii. Si Rogerius viueret, an non tibi tuam *Merdam* impuram re- mitteret? En vobis egregium specimen Paracelsistæ, qui apertum eruere mendacium impurissi- mo oris obscœnissimi sætore audet, & Rogerio Plinianæ merdæ correctionem ascribere. Ne Pa- racelsistæ errare credantur, probatissimi veteres sunt erroris insimulandi: scilicet.

Nota XXXIX.

De Porcis Basilii saginandis Larbaso.

Solidissimus Paracelsista vult me erudite sua suilla coniectura, quasi notationem Larbasi Pliniani debuisses petere ex Basilio monacho scribente sues pinguescere si quis eas purget Antimonio, vt dictum credatur Larbason quasi *Lardi basis*. Nihil absurdius potuit vel à cacula Paracelsi proferri. At Scheunemanno ficus hæc porcine adeo placet vt proluxe ruminet. Scripseram me Monacho ista in re non credere. Neque enim Monachi, & quidem qui vitam in chymico labora- torio, & vt indicat, peregrinationibus ad loca sancta consumsit, est sues curare, pascere, pinguefa- cere, aut de illis sollicitum esse. Solet autem id genus sæpe fabulari, & mendacia, (vocant pijs frau- des) comminisci: Nauita de ventis &c. In sua, non aliena arte cuique prudentet, perite, & sobrie sine dolo pronuncianti fides est. Hac responsione non contentus Paracelsista porcinius nihilomi- nus *Lardi basin* reponit, & *Larinas sues*, & *Petalides*. Scribit me, qui omnia, quæcunque è chymico- rum libris corradere potuerim, in vnum syntagma coniecisse: vnde debuërim etiam de suis per stibium pinguefaciendis ex monacho proponere. Respondeo: Est quidem mendacium impu- dens me omnia ex libris chymicorum in vnum syntagma coniecisse, cuius rei iudices facile possum ferre peritos, & doctos medicos: Quod autem attrinet ad sues Monachi, & Schœnnemanni, volui eas relinquere suis subulcis, vt ex eis Arcanum aliquod Paracelsicum, & Scheunemanium pro- cuderent: quod cum fecerint, videbo num meo Syntagmate dignu quid conflauerint, præsertim

si ad.

Larbason hoc est Lardi basis.

si adiecerit Scheunemanus *Merdam* quā ex Plinio suxit. Scribit me suam sententiam transformasse in *Tarbasi sui stabilimentū*, & postquā hoc mihi affinxit, in me inuehitur quasi deprauatæ mentis malitia correptum. Noli insanire inquam. Tu fingis stolide quod oppugnes. Ego rideo *Larbasi nouam ex te Etymologiam*, & tuam subiectionem stultam esse dico. Neque enim *Larbason* ex *larido* Latino, & Græco *Basis* factum est, nec verisimile est antiquos & Dioscoridem quicquatu sciuisse de suis stibio impinguandis. Sed & monachus iste recitat quidem modum purgandi sues stibio, vt postea cibum eo melius coquant, vel potius auidius vorantes plus axungia reddant, verum inde non cōponit dictionem *Larbason*. Ex Paracelsica culina Scheunemani hæc sapientia prodiit, quam putauit me instar oraculi suscepturū, & exosculaturum. Ad *Cynofarges* & coruos cum tua *Lardi basi*. Notare autem conuenit versutiam huius Protei. Cum videat se fœdum quid, & stultū pro sapiente commento attulisse, simulat se *iocatum esse, nempe iuxta prouerbialem sententiam: Sicut insanus conicit compedes, & tela, & occidit: Sic vir fraudulentus agit cum proximo suo, & dicit nonne iocatus sum ego, & ludens feci*, prou. 26. 18. 19. Sapientior sibi stultus videtur septem vitis loquentibus sententias. Poetis Comicis esset materia ex Scheunemani *Lardi Basi*. Introduci possent rustici & subulci inter se disputantes de saginandis porcis, auena, hordeo, glandibus, polenta, vini fece &c. id fieret melius, an qua re alia. Superueniret Scheunemanus cum monacho, & stibium proponeret, quod ideo *Lardibason*, hoc est, *Larbason* diceretur. Facto frustra periculo rusticæ vtriusque caput sandaliis demulcerent.

Materia
Comœdia.

NOTA XXX.

An Antimonium dicatur Tarbason à τάρσος, quod est tremor, timor, stupor.

Omnia Scheunemanianæ stultitiæ placent suæ epulæ. Itaque adhuc contendit Antimonium dictum esse *Tarbason*, si non à τάρ & βάσων, vel βάσις &c. saltem à τάρσος. Irrisi hominis vana commenta. Tantine sunt, stolidissime omnium fictiones tuæ vt eas respicere, vel recipere debeamus? Quis te linguarum & originum magistrum constituit? Sed vt pateat hac quoque in parte Paracelsica nequitia, consideremus tua dicta. Primum affingis mihi thema: *Tarbason à τάρσος dici nequit*, inquis, quasi ego sic fuisset locutus. Verum id tu fingis, & proinde tuum somnium oppugnas. Mea sententia satis patet in Epistola. Deinde pone me ita locutum esse: Asciscamus grammaticos Græcos, & eius linguæ peritos, quæramusque num leges Grammaticæ ferant, vt ex τάρσος descendat τάρβασον, an non? Quem tu hic habebis patronum? *Non si aliqua litera conueniunt, alterum ex altero natum est*. Deinde cum voces probandæ sint vsu communis linguæ vel sapientum, dicapud quem vsurpatum legisti *Tarbason* ex τάρσος? Quis à timore & stupore appellauit stibium? *Persuadebis inquis, (nempe non posse à τάρσος esse) quando probaueris è crudis & venenatis tam vegetabilibus quam mineralibus fieri non posse medicamenta salutaria, suauia, & iucunda*. Dixi te stultum esse & fatuum, idq; non tantum ista verbositate anili probas, verum etiam ratiocinatione stolidi. *Tarbason, à τάρσος dici potest: Quo argumento? Quia ex vegetabilibus & mineralibus venenatis possunt fieri salutaria medicamenta*. At si à τάρσος timore & stupore est τάρβασον, ideo est, quia causa, vel effecto, vel adiuncto est tale, hoc est, causa timoris est & stuporis, vel à metu & stupore effectum, vel adiunctū habet metum. Ita belle commendaueris antimonium, & hac in Etymologia habebis multos tibi vltro consentientes: In tua vero nihil est nisi stultitia. *Tarbason*, seu correcte *Larbason* non est vox magisterii, aut essentiæ chymicæ, sed stibii de minera crudi. Simile nascitur ex simili. Si τάρσος signat metum & stuporem, τάρβασον eandem vim retinebit. Si contrariam ex præparatione accipit, non amplius est τάρβασον, sed *Tarbasi magisterium, essentia, & similia*.

Ridiculum
& plane lepidum, stibium à timore dici *Tarbason*, quia ex formidabili re fiat.

NOTA XXXI.

An Chymicus de antimonio crudo differat.

Scriseram Antimonium crudum per se nõ esse chymici, neque chymicum de eo differere. Rationem addidi chymicus differit de chymicis. De suis quisque verba facit. Ita enim lex homogeniæ requirit. Crudum stibium non est chymicum. Neque enim magisterium est, neq; essentia: Et chymicus astralia faciens astrale nomen eis imponit, &c. videantur verba epistolæ. Apud Pliniū & Dioscoridem de stibio natiuo dictum est quod *Larbason* vocetur, non de chymico, neque enim id nomen ab aliquo Alchymista per omnes linguas vagante acceperunt. Quid tua sapientia opponit? *Chymicus etiam de crudo differit*, inquis. Proba: *Est subiectum eius circa quod tanquam particulare eius laboratio versatur*. Ridiculum. Nescis præ stultitia quid garras. Chymicus materiam ex natura astrat, & iuxta præcepta artis suæ, ratione & experientia in ea elaborat ad faciendum magisteriū, vel essentiam. Quando vero naturam eius explicat, id non facit vt chymicus, sed vt physicus. Hic nomen conlaetum metallicis rei metallicæ tribuit, & stibium vocat stibium, vel quodcunque aliud nomen inuenit, nisi tenebricio sit, & re naturæ adulterino vocabulo occultet, aut veniat ex disciplina parabolica sapientum magni magisterii, qui suæ disciplinæ & professionis vocibus vruntur, veluti, si antimonium vocari ab illis plumbum nigrum, Saturnum, aut Magnesium philosophorum probari

Ecco anferem inter olores, & stultum septem septentibus obloqui audientem.

bari possit, quod aliqui chymici volunt, qui ideo in antimonio lapidem, & tincturam quasue-
runt, sed frustra, ut & Basilius lapidem ignis, tanquam tincturam particularem, cuius sententiam
tacite conuellit Rogerius, refutatque Suchthenius, nec vllus exiit hactenus qui per Antimoni-
um ex albis metallis fecerit aurum: Sed plerique qui hoc attentarunt, aut promiserunt in discrimen
vitæ, & famæ incurserunt. Audiui qui diceret se per Antimonium ex argento separasse aurum.
vocabat *Einbringen* (illationem) Rogerius reclamat volens si eo modo ex argento aurum ex-
trahatur, non esse illationem, sed separationem. Verum illud aurum separatum quidem aqua
forti ex argento est, aut quartationem, & alia acra examina non tulit. Sunt apud me aliquot formu-
læ: Sed quibus non possis fidere, cum etiam apud Suchthenium extet exemplum falsi. Disce sto-
lide Scheunemanne chymicum de stibio naturaliter differentem alieno officio fungi, & non pro-
prio, nec solere vulgare nomen suo artificioso operi imponere, sed à forma vel sive, aut effectu
proprium: Vti & videmus cum oleum stibii, Tincturam antimonii, vitrum, regulum, calcem, flo-
res, spiritum, lapidem, ignem &c. apud Chymicos legimus, nullum autem Tarbason nisi ex Plinio
præue transcriptum, idque non chymice, iuuenimus.

NOTA XXXII.

De argumento alio ex Tarbaso Scheunemaniano.

Scripseram: Si Galenicorum aliquis audierit Erymologiam tuam (quod Tarbason Chymi-
corum scilicet ex τάρβη Græco dicendum sit, quæ vox significat tremorem, & stuporem, aut
confusionem, cum trepidatione) iuret sic esse: hoc est, vere tremorem, stuporem, & merum in-
ferre, aut saltem metuendum esse. In hoc est argumentum tale: Si Tarbasum Chymicum à tremore &
stupore nomen habet, Galenicus quidam iurare possit tumorem, & stuporem inferre, atque inde metuendum esse. Est
autem antecedens. Ergo & consequens. Assumptio est Scheunemani. Connexio declaratur testimonio
etiam ipsorum chymicorum, & experientia effectus vitri, florum, regali & similibus ex antimonio
Scheunemance hoc est, impetite, & ut fors fert præparatorum, quæ etiam venenata esse dicun-
tur. Adde testimonium ipsius Scheunemanni, qui proculdubio eo effectu Tarbason in sua Pestil-
lencia nolit adhibere &c. Hæc refutaturus iste fatuus, fingit nouum thema, idque tanquam me-
um vellicat. Ita garric: *Medicina tua est Tarbason. Ergo inferit stuporem, insensibilitatem &c.* Ad hoc suum
τάρβημα respondet: *Negatur antecedens. Non est Tarbason medicina mea, sed fit ex Tarbaso. Venenum
igne perit, ideo non inferit tremorem, stuporem, insensibilitatem. Præterea sequela est inepta. Non enim tuabor
audito nomine Turbith quamuis à turbando nomen habet, non tamen ob id turbatum hominum reddit hoc est, in-
sanum, melancholicum, maniacum. Vides quantum roboris habent tua argumenta?* Hæc bellus Scheune-
man ex tripode luæ asinæ ruditatis, qui vult Dialecticum agere, cum nondum didicerit Gram-
maticam, & locutionem latinam correctam. Respondeo:

Nota videlicet
lam hominis
fatuitatem.
Ad suam
homo rustice
quid tibi cū
literis & me-
dicina?

I. Facile patior esse ineptam sequelam, & nullius roboris argumentum. Neque enim ex mea
officina prodiit, sed in Scheunemaniis furnulis est conflatum, vbi quicquid sit, stolide, & amen-
ter fit. Fit enim sine doctrinis sapientum ratione, & experientia comprobatis.

II. Negat Tarbason esse medicinam suam, & tamen chymicis tribuit istud nomen. Non ego
quidem id dixeram, sed tamen si est ex stupore significante, & simile nascitur ex simili, quis non
cadat in eam suspicionem? An ignota nobis sunt disputationes de Antimonio, & Turpetho, &
præcipitato aliisque.

III. Fit ex Tarbaso inquit, Belle. Hoc ipsum est, inquam, quod metum inferit. In scheda
Bambergica faciebas calcem cartarticam ex Antimonio. Hæc quem habeat effectum non ex te
est discendum. Satis est si scripsisti debere purgare vomitum, vel secessum alui. Ibidem ut & in
pestilentia Ascaniensis præcipitatum purgantem præscribis ex mercurio solis. Indicas ex auro fieri,
quod tibi credemus ad Calendas Græcas quibus Paracelsistæ desinent fallere, & mentiri. Si pur-
gat illud præcipitatum, Turbith à turbando, ut tu asseris (Ego tantum per coniecturam alienam
locutus eram) vocari possit, & metum hunc incutere. Diaphoreticum ex stibio (non ex Tarbaso
quod tuæ stultitiæ oblectamentum est) quod attinet, vide ut per tuum morem, & halinitum re-
cte præpares. Ego quidem facile inducor, imo scio ex antimonio calcem Diaphoreticam fieri pos-
se, sed de me non debes esse sollicitus, verum de tua præparatione, & tuorum Paracelsistarum, de
quibus constat quod mortis pocula fabricent pro vitæ præsidiiis. Si non credis, obtunderis exem-
plis maleficiorum tui gregis. Hoc quoque dicent Galenici, cum ad manum sint animalia, & ve-
getabilia, hydrotica simul & alexipharmaca, male sani hominis fore in tuos Caminos stibiales ir-
reperere, & ex antimonio cum fætoribus magnis coquere pulueres terreos, fixosque quos tu astu-
les esse mentiris. Bambergæ fecisti medicinam. Ibi ad sudandum in peste vel venenis, non vtun-
tur tua calce Tarbasonia, imo si venires, quaterent te foras, sed ovo quodam alexipharmaco ex
Bezoate optimo, Drakena, Contrayerua, Ebore fossili, scorizonera Hispanica, & similibus. Non
sapit qui tot diaphoreticis probatissimis reiectis velit in tuum fumarium se conferte, & Paracelsi-
cas calces magno redimere, indeque nihil aliud reportare quam metum ex Tarbasone.

Animalia
& Vegetabi-
lia diaphore-
tica probati
us.

IV. Fit ex Tarbaso inquis. Non ideo inquam extra metum est. Legantur pugnae Quercetaneæ
& aliæ. Seuetius negat hanc esse prædestinationem Antimonii quam tu proponis. Verum non
opus est verbis in re manifesta. Satis notum est plerisque fuisse deceptos qui se crediderunt fidei
Paracelsistarum.

V. *Venenum igne perit* inquis: Possit, inquam, id fieri præsertim halinitro, ferro aliisque adiectis & ex arte elaboratis. Sed non raro accidit ut ignis in actum producat malitiam, præsertim si male coctum est medicamentum. Vagantur passim Paracelsici nebulones, qui flores stibii venenatissimos, & vitrum furiosissimum vulgo vendunt, multosque in extremum vitæ periculum præcipitant, adeo non aduris ægris, ut deinceps longe peius habeant. Horum quoque prætextus est ignem venenum sustulisse: sed mendax & fallum. Gramanus suo Vulcano adeo confidebat ut scriberet eum solum esse opificem & correctorem quasi prædestinata quadam scientia præditum. Sed ubi industrium regimen deest, scimus quid faciat. Coquebat Medea quoque pharmaca. Ignis ea non meliora, sed peiora reddebat. Quid de sublimate arsenico, argento vivo & talibus aliis dicendum? quid de Mercurio vitæ qui factus est multis Mercurius mortis? Vide ne erres in tuo argento vivo sublimate. Tanta est tua stoliditas ut ausis mecum agere tanquam puero, cum quo calas ædifices, & in arundine longa equites. Nostrarum officinarum Calones sufficienter tuis istis bellis argutiis resistere possunt.

An ignis stibium corrigat.
Populare erimen Sivi & florum alborum stibii per totam Germaniam infinitis exemplis Agyrtarum.

VI. Non turbaris audito nomine turbith. Credo cum id magno vendis ægrotis tuis. Si vero ipse deberes vorare putauerim non sine metu fore. Si enim non facit insanos, at ira agitat & turbat ut satis sit formidine plenum, præsertim à Paracelsitis coctum. An autem dictum à turbando sit, quære ex societate de Rosa cruce. Arabes aliud Terbedh seu Terbadh habent: aliud Turbith, vide Garziam, Auicennam &c.

N O T A XXXIII.

An τας sit vox quædam Græca.

S Tolidus homo relicto Tarbaso ex τὰρβασιον ad aliud monstrum se vertit. Putat enim posse componi ex τὰρ & βάσις, de quibus videantur Epistolæ, ubi fatuus fatue interrogat τις τὰρ ἐστὶ βάσις &c. Irridebam stolidum figmentum, argumento quia stulte repereretur ex quaestione τις τὰρ ἐστὶ &c. τὸ τὰρ, ad faciendum τὰρβασιον: Et quis Græcus non rideret phantasma istud anile? Debet responderi: *Basis medicamenti est Tarbason*, ad interrogationem de Basi, quæ sit pars compositionis Tarbasii. *Quæ est τὰρ βάσις?* est τὰρβασις, pro quo dicatur Tarbason. *Quod est medicinæ sane fundamentum?* Est sane fundamentum. *Quis unquam per febrim somniavit futiliora?* At stercore hæc sunt in naribus Scheunemani Moschus. Mittamus ineptum ad Ovidii fabulam de Echo lib. 3. Metam. fab. 7. ubi in lapidem corpus mutatur, vox in sylvis manet. Et congruit fabula. *Quæris τις τὰρ βάσις Echo:* τὰρ βάσις Mutatur in lapidem stibii. *Vox manet in Sylva Scheunemani. Negabam præterea τὸ τὰρ apud Græcos vocem esse.* Nam prave citatur ex Homero ubi scriptum est τὰρ duabus vocibus, ex quibus Græci non componunt unam, nisi quod Typographi, & notarii in scribendo errent, sicut imperiti legendo. Scheuneman putat se in mustaceo laureolam inuenisse. Videre quæso stulti hominis motum stultum: *Nunc obtura, inquit, aures vera ne audias, vocem τας mea lingua exprimit. τας sit sonus. Ergo vox est. Libanius ad omne bonum suus natus negat τας esse vocem Græcam, neque Latinam, neque barbaram.* Hæc ille insultus. Mea verba sunt hæc: τὰρ nulla est vox neque Græca, neque Latina, licet in lexico extet. *Falsa enim est scriptura &c.* Stolidus ille homo, & mendax nequam addit me negasse etiam esse Barbaram. Ubi hoc nequam mendax? Num ignoro Paracelsitis placere fictiones Barbaras? Sed non ideo, quia vos fingitis, sunt voces Græcæ, vel Latinæ. Non quicquid tua cruda & asinina lingua tudit, id vox humana ex composito significans & apud eruditos usitata est. *Quid enim est vox humana?* An tu etiam hoc unquam didicisti? Sed iniuriam facio bonis literis quod cum stulto hoc ab imperito Vulcani discipulo in cælo Paracelsico fabrefacto, iuxta sententiam Paracelsi, verba commutem. Ut scholastici videant quantæ bestię sint Paracelsici ubique regnare suis opinionibus conantes, saltem repetatur Aristotelica de voce humana doctrina. In 2 de anima tex. 87. hæc leguntur: *Vox est sonus QUIDAM animati.* Scheunemaniana stoliditas in vitiosa scriptura lexicæ legit τὰρ: Vocem ergo putavit Græcis hominibus usitatam esse. Sed non omnis etiam animalis sonus vox est, nedum rei brutæ. Vox est, inquit philosophus tex. 90. libri citati, percussio respirati aeris ab anima quæ est ad arteriam. Est quidem & lingua sonare, aut labiis ut faciunt poppissantes, tussientes & limuliter strepentes: Sed oportet animatum esse verberans, & cum imaginatione aliqua. Num vox est sonus quidam significatiuus, & non respirati aeris, sicut tussis &c. Si vox est sonus significatiuus, τὰρ Scheunemanianæ non est vox. Ratio est, quia nihil significat.

II. Neque in Latina nec Græca lingua τας est vox aliqua simplex. Nulla ergo in compositione Græca. Ratio antecedentis: quia cum à Græcis & Latinis debeat proficisci, necesse est in lingua alterutra esse. Iam nulla est pars orationis usitata apud utramque.

III. Quæramus etiã logice: Aut nomen, aut verbum, aut assignificans (συγκλητη ὄρημα) est vox τὰρ. Nullum ex istis. Non ergo vox. Ratio disjunctionis patet ex Arist. lib. 1. de interp. cap. 1. & seq. IV. Ea, quæ sunt in voce, sunt notæ passionum in anima. τὸ τὰρ non est nota passionis in anima, sed Scheunemanianæ stoliditatis sonus brutus. Non ergo vox.

V. Si id omne vox est apud Græcos quod formari ore potest quocunque modo, lexicum est in immensum ampliandum. Aliud est sonum, aliud vocem, aliud vocem Græcis consuetam esse. Vides iam asine, quantum valeant tua deliramenta ex Motonia? Audite & aliud argumentum μαρία, seu μωρίτη. Scheunemanianæ. Scripserat Libanius τε ἀρ, & per apocopen τ' ἀρ' pro

τὴ ἀεὶ postponi. Inde fortius ille colligit: *Tar postponitur, postponuntur autem voces. Ego τὰρ est vox. Imo*
Notat: est stultus vbicunque ponas, in cerebro, corde, vel ore. *Libavius ad omne bonum surdus natus ne-*
gat τὰρ esse vocē: Libavius τὴ ἀεὶ & apocopate τ' ἀρ' postponi dicit: Ergo est dictio: Ex consequente oportet men-
Ecce homi- gationes scurrā. dācem esse memorem: alioquin cadit in Scillam cum velit vitare Charybdim.

Protestatio
Libanii.

Responsio: Non succenseo homini. Non enim aliter potest. Miseret me eius stoliditatis. So-
 crates nolebat alinum à quo percuteretur repercutere. Neque ego volo Scheunemannum. Miser
 ille si tacuisset, fortasse pro viro bono & qualitercunque sapiente habitus fuisset. Nunc autem ex
 sermone agnoscitur sicut corui, sturni, gracculi, bubones, vupæ, vespertiones, paræ, & huius-
 modi aues ex cantu. Sæpe admonco me negligurum fuisse istum nebulonem, nisi iudicarem pu-
 blicæ rei interesse tales sentras & impostotes innotescere. Qui in imis ludorum subfellis discunt
 grammaticā, nouerunt aliud esse de voce & sono qualicunque & indefinito loqui, aliud de deter-
 minato & vsitato Græcis. An autem Libavius sit surdus ad omne bonum natus, & stolidi garritus
 Scheunemani aliquid boni ad quod natus debeat esse aliquis, facile est iudicare. *μῶροι μῶροι
 φάσκουσι.*

NOTA XXXIV.

De mysteriis Cabale Paracelsicæ.

Kabbala
Scheunema-
nica.

MIRA produntur à Paracelsistis, promittentibus Christiano Kabalisticæ, diuinomagicæ,
 physicochymicæ, tetriuna, Catholica, Phy Diabolo. Cum tanti promissi euentus expecta-
 tur, atque etiam magno emitur, amphoram cepisse insiliti, sed volente rota vrcum exire, &
 montes quidem parturisse, verum ne murem quidem ridiculum prorepere, sed ventum inanem
 experimur. Kabala perfugium est Paracelsistarum, iuxta quam omnia pro lubitu fingunt quorum
 rationem reddere nequeunt & tamen non ipsi principis Kabalæ reguntur, sed Kabala cogitasse
 accommodare, parereque ipsorum ingenio. Ideo & Henningus Scheunemannus omni argumen-
 to destitutus ad istam se recipit, eamque pro arbitratu fingit. Sic enim dicitur: *Num quæ Cabala
 mysteria prodit, inepte prodit? An illa se patiatur Grammaticorum septis circumscribi, eorumque legibus con-*
*stringi? Generosior, nobilior hac est quam vt Diu illi minorum genium cultum exhibeat. Simile extat primo
 Genesios: In principio creauit Deus cælum, & terram. Queritur quis ille Deus? Particula CREAVIT si Hebraice
 pingatur, tibi sibi que respondet, hoc est, comprehendit in se responsionem: Pater: Filius: Spiritus Sanctus. Esaiæ cap:
 65. legitur: Benedicetur in D'no: Ecquis est iste Deus? Siluerat pro dictione reponatur, Cabala respondet Domi-
 nus rex fidelis. Similia multa in variis linguis occurrunt, quæ communes Grammaticorum leges transcendunt.*
 Haecenus Scheunemannus. Thema est **TARBASON** deriuatur (pro: componitur) ex **TAR** & **BA-**
SANOS elisa Syllaba **AN.** significat enim probatum experientia. **Nego hoc,** & deriuatorem irrideo,
 quia nulla talis deriuatio in tota lingua Græca est, nec vlllo Grammatico, aut lexico. Scheunema-
 niana sapientia resistit, & argumento impingit ignorationem Elenchi. Licet enim lex Gramma-
 tica nulla id ferat, tamen Cabala ferat, quæ Grammaticis non sit subiecta. Probat.

Deriuatio
cabalisticæ
in Scheunema-
mani cere-
bro.

I. Cabala mysteria inepte non prodit. Scheunemanniana deriuatio, est cabalisticæ. Ergo
 mysteria prodit non inepte. Ex consequente verum est quod **Tarbason** deriuatur à **τὰρ** & **βάσαν**.
 Secundo: similia exempla habentur in factis. Nam Ebraicum **Bara** בָּרָא creauit, Cabalisticè signi-
 ficat Trinitatem: Aliud: Quia Esa. 65. vers. 16. scribitur: In quo qui benedictus est super terram,
 benedicetur in Domino Amen, & qui iurat, iurabit in Deo Amen. Sicut ergo in his exemplis li-
 tera accipitur pro dictione, ita in **Tarbason** τὰρ est vna pars compositionis, & **βάσαν** altera, ita
 vt interroganti respondeat dictio ipsa. Si enim quæras quis est iste **Tarbason**: dictio ipsa loqua-
 tur, est probatum examine, & ex consequente est stibium. Quis hic sibi à risu temperet? Sic o-
 portet desipere in Paracelsia. Kabbalah, seu, vt vulgo scribitur, Cabala est doctrina per traditio-
 nem sine scriptura ex ore docentis, & pronunciantis accepta. Traditio Matorah est: acceptio est
Kabbalah, eaque triplex vt Schindlerus notat.

Adam creditur à Deo acceptā tradidisse filio Seth doctrinam, qui portio patribus per quos ordi-
 ne peruenit ad sequentes, donec fere tota sit extincta. Hæc prima est Cabala. Deinde Moses
 legis acroamaticam explicationem putatur in monte in quo fuit 40. dies accepisse. Lex quidem
 scripta est, sed explicatio apud Iosuaam & Sanhedrim relicta. Hanc Etras dicitur collegisse, atque
 ita principia Thalmud posuisse. Inde ad prophetas peruenisse perhibetur. Hæc est Cabala se-
 cunda, vel eius modus secundus. Tertiam excogitarunt interpretes rabini, qui literas & syllabas
 biblicas linguæ sacræ colligunt, in numeros vertunt, mutant, transmutant, atque ita tacitos sensus
 eliciunt præsertim nomina **DEI** mirabiliter tractantes, vide in Schindleri lexico exempla. Aliter
 distincta est in **Bereschit**, & **Mercana**. Illam pattem Cosmologicam vocant: hanc Elementariam,
 quasi circa Elementa literarum versantem (Racunenim est Elementum: Arcan Elementa: **Bre-**
schit in principio significat, quod alii de tempore accipiunt, alii de filio **DEI**) Ex his argumentum
 est contra Scheunemanni, & reliquorum Paracelsistarum ineptas imposturas: Si **Tarbason** est ca-
 balisticum, debet per traditionem à primis patribus auscultando accepta esse eius significatio, aut
 per Elementarem expositionem (vt Schemhamphorasch ex factis paginis traducta. At neutro
 modo est. Ergo non est cabalisticum. Assumptum negatum tandem firmum manet quamdiu
 non ostenditur **Tarbason** esse acceptum traditione aut ex factis literis Elementariter collectum.
 Quid hic vit horreorū facies? Num tibi ipsi comminisceris Cabalam aliquam? Sed tua autoritas
 eulicæ

Contra in-
eptientem
Cabalistam
Scheunema-
num.

fulice leuior est. Quæ exempla citas ex Bibliis, disparia sunt profus. Verbum Bara Ebraicum tres habet literas radicales, vt cætera omnia, Mysterium Trinitatis Sacrosanctæ designari creditur, nec repugno. Radices trium literarum esse symbolum S. Trinitatis à posteriore & ex aliis colligitur, non à priore innotescit, sicut & vocem Iehouah Tetragrammaton exponunt per coniecturam, non principio aliquo solido, quæ tamen coniectura, cum præ sit, non reicitur. Interim nihil firmi subest. Nam & impietatis, & Sathanicæ voces tribus radicalibus constant. Sed tu dic qua demonstratione conuincas Beth Ebraicum designare Deum patrem, Res filium, Aleph Sp. Sanctum? Quid ni Beth signet filium ex Barah, vnde Bar filius? Syriace Bera filia est iisdem literis כרה Num & filia creauit mundum? Aut cur non tota dictione filius intelligitur qui peccata, mortem & infernum destruxit, hominumque genus suo sanguine sanauit, nec minus est mundi creator & hominis, quæ omnia isto verbo indicantur non aliena à Grammatica? Hinc contra te argumentum: Cabala Elementaria pendet ex Grammatica dictionum, syllabarum & literarum expositione. Tuade Tarbaso inde non pender. Ergo non est Cabala Elementaris. In loco secundo plane deliras. Ex Hebraico enim ita habet: vers. 15. Et dimittetis nomen vestrum in iuramentum electis meis, & interficiet te Dominus Deus, & seruos suos vocabit nomine alio: vers. 16. ita vt qui benedicet se in terra, is benedicet se in Deo vero, & qui iurabit in terra, iurabit in Deo vero. Quæritur quis sit ille Deus verus? Tu respondes: Dominus Rex fidelis, & hanc responsionem putas colligi ex litera cabalistiche exposita. Est quidem id per se verum, & ita manifestum per totam scripturam vt nulla indigeat cabala, seu mystica collectione: Sed dic voces Ebraicas: Aschei hammitbarech Baatetz ijt barech beelohei Amen. Dominum hic video, video & fidelē, verumq;. Ita enim appellatur Apoc. 3. vers. 14. testis nimium fidelis, & verus & principium creaturæ Dei. Item Iohan. 14. vers. 6. Christus est veritas, cap. 17. 17. Sermo Dei: 1. Ioh. 5. 6. Spiritus. Sed vbi Rex. Et vbi literalis cabala? Vbi simile est quid tui stultissimi Tarbasi? Num si Spiritus S. mysteria per literas sacras insinuauit, & tu illam potestatem habes? Imo tu es spiritus ille impostor de quo Paulus 1. Tim. cap. 4. vers. 1. & 2. Loqueris enim mendacia in hypocrisi. Ita argumentor: Si Tarbaso est Cabalisticum, singulæ literæ debent singularem significationem habere, siue in numeris, siue sensu ex aliquo loco authentico scripturæ, sicut vox Michael ex Ps. 113. vers. 6. Quis sicut Dominus Deus noster &c. Mi caiouah Elohenu, vbi responsio est, ex initialibus, quod Michael Christus, Leo de tribu Iuda, sit sicut Deus noster. Ita Machabæi quoq; dicti. At Tarbaso nihil tale habet. Neque ergo est Cabalisticum, sed stulti hominis friuolum figmentum. Inunc belle Cabalista, & nobis cude Tarbaso pro stibio.

N O T A XXXVI.

Num Compositio iuxta figuram Grammaticam sit an Deriuatio, cum Tarbaso dicitur fieri ex Tar, & Basanos elisis duabus literis a & n.

Regnum, seu imperium sibi in Grammaticam, & linguas vendicant Paracelsistæ, quod nondum vllus vnquã Tyrannus seu arrogauit sibi, seu potuit arrogatum obtinere. Quicquid isti carbonarii dicunt, id statim credendum est. Si non credas, En tibi conuitia, & vituperia, Habemus exemplum bellum in nostra Scheunemania. Ita enim argutatur.

Rides me non esse Grammaticæ locutum qui dixerim Tarbaso derivari à particula ταρ & βάσι (Ad ferulam) Ferula
Bellum Cabalisticum grammaticale.
an propterea non latine, non medice, non philosophice, nonne prius tempore, & natura partes compositorum existunt à quibus tanquam à fonte seu principio deriuatis compingitur compositum? Nonne ταρ & βάσι sunt partes Tarbaso? Quid ni deriuem in compositum partes? Cur potius per compositionem quam per ortum, deductionem, seu deriuationem nomenclaturam indicare teneor? Siccine oportet medicum Grammaticorum iura subire? An hoc pudendo sanguine se tingit Aquila fulminum & cæli immemor, ponenda honeste mortis hac spes est tibi Non muscam in Elephantum, vel quod tibi magis arridet rorem vel salem in asini crepitum transformare. Nonne quando nomen per syncopen immutatur & è medio dictionis syllaba euellitur aliquid eliditur? per recisionem eruncationem, seu elisionem vt fiat oportet. Pudeat te tua infantia, putabam me cum medico i hymico studia collaturum sic fertio tibi cum inepto Grammatico negotium esse. Adhuc noster Scheunemanus. Quid videret vobis Grammatici Græci, & Latini? An Libanius, qui errantem in viam iucunda & familiari admonitione reducere voluit, & dictionem corrigere prius quam de rebus ageretur studuit, est ineptus Grammaticus, & pudore carens: Contra vero Henningus Scheunemanus Grammaticus elegans philosophus, medicus & quid non? Quam indigne fert asinus suam ruditatem detracta leonina patefiet? Rem perpendamus, primum: non est quæstio de ταρ & βάσις, sed de ταρ & βάσανος. Hic primus est error hominis eo tempore ebrii quo ista vomebat.

II. Male scriptum est βάσι. III. Non agebas medicum, sed Etymologicum & Notatorem cum de Tarbaso nugateris: Imo volebas literalis Cabalista ex arte videri. Itaque non est vt te medici nomine excuses. IV. Si philosophum egisti, non debuisti peccare in Grammaticam quæ philosophiæ complexu continetur. At peccasti. Non ergo eras philosophus.

V. Argumentaris ita: si partes compositionis sunt prius tempore, & natura composito, quicquid componitur ex partibus id ex his deriuatur: Prius est: Et posterius ergo: Ex coniequente: Est Deriuatio cum dico Tarbaso deriuatur ex ταρ & βάσανος.

Rudissimus Grammatica Grammaticatur.

78 Defensio Syntagmatis arcan. Chym.

Respondeo. Erras toto cælo, & te nondum rudimenta Grammaticæ, & Philosophiæ didicisse demonstras hoc tuæ iudicatis plusquam asininae argumento. Nam partes compositionis non sunt semper priores composito tempore. Ratione possunt esse priores tanquã causa. & non tempore. Cum enim ex similaribus & dissimilaribus Deus crearet corpora animalium & plantarum, cumq; etiã postea nascerentur naturali ortu & adhuc generantur, non sunt priora tempore similaria, sed simul fiunt vtraq;. Cum in Babylonica linguarum origine Latinæ, Græcæ, Arabicæ, Sclauonicæ &c. dictiones fierent, num ita vt prius nasceretur a, b, c, vel con, di, dis &c. postea verbum condicere & alia? Non: Sed tempore erant simul, vt & Adam cum Eva suam linguam acceperant. Est & aliud esse quouis modo, aliud significatiuum esse quod est dictionum. Hæc dicuntur ad assumptum. Sed finge id verum esse: at non est consequens compositam vocem ex partibus componentibus derivari. Et logicis, & Grammaticis aliud est derivatio, vbi nullam necesse est compositionem fieri, quia tantum est sequentis ex præcedente deductio riuu instar, qui profluit ex suo fonte: aliud est compositio. Dicam physice: compositum physicum ex principis, vel elementis, vel membris constituitur: Quod generatur, & derivatur ex traduce quasi, vel semine propagatur, nec componitur hac ratione.

Magnus Cabalista docendus est Grammaticas voces ut puer alphabetarius. Ein grober Beam.

VI. Partes compositionis possunt esse derivatæ, sed quando totum constituunt, iam sunt, nec deriuantur, totumque fit compositione, non deriuatione: Vt physiologia, composita vox est ratione partium φύσις & λόγος, quarum illa à φύσις derivatur, hæc à λέγω, compositum fit ex partibus non derivatum, sed derivatis. Si vero à physiologia velis porro facere physiologon, aut physiologicum &c. iam erit derivatio, & non compositio. Ecce principia ista debuisti discere in sublellis puerorum, quæ cum nondum scias, sed circa ea pertinaciter delires, pulsiones tubent tibi detrahere caligas, & acri ferula tuam ruditatẽ redarguere. Tunc sis bonus Cabalista elementarius, physicus, Medicus, Logicus, Grammaticus, qui ista scholasticalia nescis?

VII. Nonne τὰρ & βάσις sunt partes Tarbasi quæris. Stulte quæris. Nam vel asino rudior potuisset tibi dicere non esse. Ettenim Tarbasi, non Tarbason dici debuisset. Deinde nõ de basi, sed balano quæstio est: Prætereaq; tuum figmentum est τὰρ, non est probata apud Græcos dictio. Tu non habes potestatem linguam Græcam mutandi, Vt ut id ascribit Horatius, Vnius hominis vñ nullus est in linguis.

VIII. Quæris. Cur potius compositio dicenda sit quam derivatio, quando deriuas in compositum partes? Resp. potest fieri vt derivatio antecedit compositionem; Sed non ideo vtraq; est confundenda cum propriis formis & præceptis differant. Tunc in Grammatica tam es hospes vt ignores rationem? Principium id & lex Grammatica est, quam qui euertit, aut præterit, in principii Elenchum incurrit, & à scholasticis Baculautorum irridetur. Cur quæso, istud tam manifestum erratum defendere conaris? Quo magis id facis, hoc magis tuam auctoritatem prostituis. Teneris deriuatum per deriuationem, & compositum per compositionem explicare, quia ita est principium Grammaticum ratione & communi consensu constitutum. Ea est lex gentium. Contra hæc si facis, rationem, & communem consensum perueritis, req; stultum esse euidenter probas. Quid dicent quæto eruditi cum videbunt vos ingentium & profundissimorum mysteriorum iactatores, magos, Cabalistas, & omnia, in istis leuiculis tam turpiter desipere? Ecce hi sunt Cabalistsæ, pudor omnis literatæ doctrinæ. Adrianus tuus ante medicum examen ignoravit tibi Grammaticum deferendum esse. IX. Mendacium scribis cum hæc ponis: *Sic me oportet* &c. Neque enim ego medicum Grammatico iugo subiicio. An vero tibi est res medica cum recentes etymologiam vocis Tarbason? Quid medico cum Etymologia? Lege tamen præcepta Hipp. in libello de decente ornatu. Inuenies etiam in lingua componenda sapientiam.

X. Eodem autem argumento faceris simul te in leges Grammaticas, à quibus tibi immunitatem possis, peccasse. Iam peccate humanum est, at peccatum pertinaciter defendere, Diabolicum.

XI. Tuam Aquilam rideo. Neq; enim tu es Aquila, neq; ego me ei comparo. Tu vero ne estis immemor fulminum, & cæli. Quia enim aduersaris veritati, fieri potest vt ictu fulmineo siue externo, siue externo, quod tamen nolim, ante vitæ & sententiæ emendationem, corripiaris.

XII. Muscam in Elephantum, & rorem in merdam Plinii quis nisi tu mutat? Ego vno atque altero verbo te monueram. Tu reclamationem per integram paginam, vt stolidæ aniculæ, quæ victoriam in verbis ponunt, solent.

Confusio Syncope & Elisionis. Hui Grammaticum Cabalistsam. Ridiculum.

XIII. Syncopato nomine aliquid elidi, videbunt Grammatici an tibi velint concedere. Elisionis Grammaticorum longe est alia. *Syncope d: medio tollit quod Epenthesis infert*, estque orthographica aut Etymologica figura: Elisiones, vt Synaloephe, & Ecclipsis ad prosodiam pertinent. Sed liberum tibi esto Elisionem, an recisionem velis dicere cum ex medio dictionis litera vel syllaba tollitur. XIV. Illud quæritur cum ex βάσανος, non tantum litera σ perit, & succedit litera Græca, ς, seu η Latina, sed & duæ literæ ex medio eximuntur, siue syllaba eiecta an non? Collige syllabas βασανος tunc iudicabis. ASINUS: ASIS, Basanos Basos Bason. Cur non vt Asin, ita Basan, vt vltimæ literæ per apocopen reciderentur? ô fraterculum Midæ. XV. Meam infantiam agnosco malo vero cum veri iudicio infans esse, quam cum stulta arrogantia, & illiterata infamia multiloquus. XVI. Sentis te cum Grammatico negotium habere. Bene. Ingenui, & liberalis est Grammaticam scire: Aut si eam nescias nolle in certamen grammaticum descendere, cum tunc necesse sit te ab alphabetariis rideri. Tu cum eam nescias, neque ingenuus es, neq; literatus. Non sunt contemnenda tanquam parua sine quibus maiora constare nequeunt. Cur autem si noluisse cum grammatico agere, grammaticam litteram de Tarbaso inceptasti? Si infantia, pudor, & stultitia est, tu es infans, impudens & stultus. Qua me traxisti disputando, hac ire sum coactus.

NOTA

Num si antimonium sit res probata, inde dici possit vel probatio, vel probandi instrumentum, Græcis

βάσανος.

SCHEUNEMANVS βάσανον interpretabatur latino, experimentum, vel probatio, vel examen. Plures nugæ de somnio phantastico magni Cabalista, h. e. pugna grauis de NON ENTE, asini umbra, asini prospectu, lana caprina, umbra somnio Cabala Paracelsista. Hæc interpretatio si vera est, τάδε βασανον (liquidem componatur ex τάρ & βάσανος) significabit utique probationem, experimentum, examen, vel etiam lapidem lydiū. At non significat. Nam ipse Scheuneman dicebat significare id, quod probatum est. Nisi consulto deliramus, aliud est probatum, aliud probatio, aliud instrumentum, per quod fit examen seu probatio. Verum logico acceto homo est perficiendus. Ita scribit: *Queris si per βάσανον capitur examen, num id, quod examinatum est, erit Antimonium? Respondeo quod Basanon significat examen (ita est in literis, ut sale grammatico quo que indigeat nugator) seu probationem, & non est examen, sic hadera significat vinum vendibile, & non est hadera (pro hadera) vinum. Sed esto. Subsumo lapis Lydius est βάσανος, aurum vel argentum est βασανίζόμενον, substitue Lydio stibium erit βάσανος. Non autem id, quod probatum est. Altera tua similitudinis pars clauditur. Clariorem substituo. Ignis est examen seu βάσανος, stipula sit βασανίζόμενον, nonne ignis combusta stipula illibatus subsistit. Ergo ignis si id, quod probatum est aduersus stipulam, similiter Antimonium morbos extinguit, comburit, deuorat, & victoriam reportat. Ergo probatum est. Hæc ille nugator. Sed ludendus & ridendus est cum sua aërina sapientia: Si stibium dicitur Tarbason à τάρ & βάσανος, non est res probata in pellendis morbis. Ratio connexionis est, quia βάσανος non significat rem probatam, sed experimentum ipsum & probationem, vel etiam coriculam probatoriam. Prius est: Mida Scheunemano iudice. Ergo & posterius. Falsum ideo est Antimonium nomen habere ab explorata in morbis virtute, quanquam hoc ipsum etiam per se paucis videatur credibile, nec verum possit esse omni modo præparationis. Imo ut magis ludatur homo vanus, sic argumentatur: Si Antimonium dicitur Tarbason à βάσανος, & nomen rei conuenit, potius est cruciatus & tormentum, isque qui eo vitur carnifex, aut tortor, qui fontes questionibus exercet, quem Græci vocant βασανιστήν à βασανίζω, quod est torqueo, unde & βασανιστήριον locus torture. Hæc est propositio. Quid vis ut assumamus, ô belle disputator? Assume antecedens affirmate iuxta tuam sententiam: Et sequetur tuum antimonium esse cruciatum, vel etiam instrumentum cruciatus, & tu qui id præbes ægrotis, eris tortor, cubiculum in quo præbes, carcer fict. Non autem potes negare connexionem primo, quia certum est βάσανον, & eius coniugata istam significationem habere. Secundo, qui flores stibii, medicinam detoro, vittum & similia propinant ægrotis, sæpe eos vomitu, & secessu acius torquent quam vllus possit carnifex. Assumptio tuo testimonio, voluntate & pertinace contentione firmatur. En tibi bonam conclusionem: Ergo antimonium est cruciatus, & qui id vsurpat, tortor. Quod si assumas partem consequentem hoc modo: At stibium non est tormentum, neque etiam instrumentum torture: Concludetur contra te non dici Tarbason à βάσανος. Coniungo vtrumque Syllogismum:*

Si stibium Tarbason dicitur à βάσανος aut probationem significat, aut instrumentum probationis, aut questionem seu tormentum, aut afflictionem aliam, aut exquisitam explorationem, qualis fit in exactis disputationibus & logismis. Atqui nihil istorum vnquam apud vllum probatum scriptorem, vel autorem significauit. Putidum ergo mendacium est Scheunemani Tarbason dici à βάσανος. At ille nihilominus r. clamat. βάσανον, inquit, significat examen, & tamen non est examen. Mirum vero. Si Græca vox apud Latinos significat examen, cur non sit idem, quod latinum examen? Λόγος significat rationem, an non est idem quod ratio? Θεός Græcorum est Latinorum Deus. Dicitur de aliquo requirit inesse. En quæ sunt in voce, sunt notæ passionum in anima, & quæ scribuntur, eorum quæ sunt in voce Arist. in 1. de Interpr. c. 1. Est autem subtilitas Scheunemana in hoc, quod definitionem nominis cum definitione rei confundat. Quid est apud Latinos βάσανος? Est idem quod examen, probatio, coticula, cruciatus, questio, afflictio, inquisitio exacta. At interim vox ista non est res, quæ voce significatur; sicut λόγος significat quidem rationem, & orationem, at interim non est res ipsa mentis & linguæ. Aliud enim est nota, aliud notatum: aliud signum, aliud significatum. Astute. At Doctor Scheunemanus post & circa horreum suæ manix ex re ipsa fingebat nomen, & ex effectu probationis vocabulum imponebat rei probatæ: Ideo enim Tarbason à probatione, seu actu examinis, quia probando sit cognitum & spectatum: sicut rationem in mente & intellectu factam, etiam vocali signo enuncio, & rationem seu λόγον dico, ut vox rei ipsi respondeat. Sic ergo Tarbason vel antimonium nihilominus erit ipsa probatio, & examen, sicut λόγος in mente est ipse rationis actus. Sed proba quæso, quod examen quidem significet stibium, ob id Tarbason quasi Tarbasanos dictum, non autem sit examen. *Hadera significat vinum vendibile, inquit: At non est vinum vendibile. Ergo Tarbason, quod est stibium similiter significat examen, at non est examen.*

Ridiculum. Num ergo vinum vendibile hederam dicemus, sicut stibium Tarbason, quasi Tarbasan ex Græco βάσανος? Disce bæoticum caput esse dissimilia, nec posse alterum ex altero concludi. Si stibium est Tarbason, id est, te interprete, probatio & examen, non est res examinata. Aliud est significatio vocabuli, & relatio ad rem quam significat: aliud signum reale alterius rei significatum & aliud res significata: ut: Cælum mane rubens signum est pluriæ vel veterum istius

dici; at non est ipse dies: At cum Græcam vocem per Latinam interpretor id, quod Græcis est, ἐμπλήγρια ἀνθρώπων, Latinis est homo. Ita vt Aristoteles ait: Ea quæ sunt in voce sunt notæ passionum in anima, & ea quæ scribuntur, eorum quæ in voce: Et quarum voces etiam linguarum diuerfarum primum notæ sunt, eadem omnibus passionibus animæ sunt, & quarum hæc similitudines, res etiam eadem. Sive itaque Græce dicas βιάσθαι, sive latine probatio, &c. vtrobique in animo res est eadem. Vnde & noua societas linguarum omnium communionem in animo statuit. Sed aliud acutissimum acumen auscultate.

Stultus non desinit esse stultus etiã in mortuario contusus. Exemplo est Scheuneman ex Paracelsistis sapientissimus, vt sibi videtur.

Fatum Paracelsistarum.

Vis mei argumenti hæc erat: Si stibium pro lapide lydio, seu coticula positum, est βιάσθαι auri probandi, non erit ipsum, quod est probatum, aut probatur, neque etiam actus probandi. Est autem prius. Nam auri vltimum examen esse stibium, notum est. Ergo & posterius. Quid tu ad hæc? Alteram partem meæ similitudinis claudicare dicis. At ego nulla vsus sum similitudine. Quo modo potest claudicare seu tota, seu pars eius? Homo ἀλογοῦ discere prius argumenta agnoscere, quam te disputationibus immisceas. Quid autem opponis rei ipsi? Deliramentum plus quam anile. Ad formam: Si ignis est βιάσθαι, stipula βιάσθαι ἰσχυρον, consumpta stipula ignis est probatus, seu id quod est probatum. Illud est. Et hoc ergo. Connexum probatur, quia ignis illibatus subsistit, stipula est combusta, atque ita ille est probatus, seu id quod est probatum. Respondeo: Connexio est ebrææ aniculæ, quæ præ temulentia non videt quid garriat. Si ignis est id, per quod probatur stipula, consumaturne ab igni, an ei resistat, certe non est stipula quæ probatur. Quanquam autem probans & probandum, seu id quod probatur, correlate se habeant, alterumque alterius vim declaret, vt sicut stibio probatur aurum, ita vicissim aurum permanens & purgatum arguat, seu probet vim stibii: nemo tamen sanus seruat eodem respectu ordine dixerit cum aurum per stibium probatur, stibium esse id quod probatur. Nam finis est aurum probum esse, & non stibium, tametsi hoc vna accidat. Sed relegatur ista dementia ad Anticyras. Permittite mihi vos Paracelsistæ, vt quid sentiam de vestra factione dicam: Scheunemanus, Gramanus, Hartmannus, & similes efficient, vt Societas de Rosea Cruce omnes Paracelsistas tanquam alui purgantia abiiciat, & ad cotuos ire iubeat. Hermetici quoque dogmatici non ferent in suo ordine vllum Paracelsistam. Hoc quasi ex tripode sacro vobis dictum habete.

NOTA XXXVIII.

De Tarbaso monstro Baconis.

SCRIPSERAS de tuo Tarbasone stibiali: Hoc est illud monstrum Baconis, &c. Ego tibi rescripteram ex Bacone (pro Bacchone) non apparere illud monstrum. Falsum enim est, quod eo nomine vtatur Baccho. Est enim Tholdenii additio ad Bacchonis verba, nec inuenitur in litera Bacchonica Tarbason: Quin nec Tholdenii est, sed Typographi errantis. Quid ad hoc tua Bæotica, & arcadica subtilitas? Mendacio primum polluis veritatem. Tu monstrum Bachonis vocabas Tarbason stibium. Ego contra nego ex Bachone id constare, vt qui mentionem nec Tarbasi, nec monstri faciat. Tu rursus putas me negare Tarbason monstrum esse, quasi tuum figmentum recepissem, & id quod tu monstrum vocabas, non esse monstrum, asseruissem, cum ego id saltem ex Bachone non disci scripserissem. Est enim tui impuri cerebri figmentum. Sed sequor tuum sensum, & sic argumentor: Quod plane non est, id nec monstrum est, nisi monstrosa fictione hominis monstri. Tarbason stibium plane non est. Ergo nec monstrum est, nisi monstrosa fictione monstri Scheunemani. Rideo ergo tuam amentem scriptionem hanc: Ago tibi gratias pro ingenua confessione, nonne ergo sola inuidia in Paracelsicos compulsus ausus es dicere, isti suis monstris delectantur; parte I. Apocal. fol. 276. &c. Quali sic argumentaberis, Libanius negat stibium Tarbason esse monstrum. Ergo Paracelsici non delectantur suis monstris. Erras Bæotice argumentator. Libanius non negat tuum Tarbason esse monstrum, quod tu ipse appellaueras; sed tantum negat ex Rogerio id patere. Inuerto ergo argumentum: Tarbason est monstrum. Scheuneman delectatur Tarbaso. Ergo monstro, & ex consequente cum Scheuneman sit Paracelsista similis cæteris, vt cæteri, ita & ipse, & vt ipse ita cæteri delectantur suis monstris. Propositio probatur, quia Tarbason neque in natura rerum quid est, neque in lingua sapientum, sed monstruosus partus Scheunemanni, quem modo in hanc, modo in aliam formam finxit. Assumptio iam probata est pertinace istius monstri defensione. Imo & monstrose mentitur tum alibi sæpe tum hic; quia quod nusquam est in Rogerii libro, id ei ascribit pertinaciter. Ita enim habet Epistolæ litera: Solus Baco Tarbason introduxit: (quod tuum est mendacium) Gaudeamus igitur cum ipso nostris monstris: (Belle: Asinis enim tales conueniunt lactucæ) Mira virtus in psedagra, lepra, epilepsia, catalepsi, hectica, febribus, & vita prolongatione, &c. Ridelicium. Scio ista esse tui gregis encomia. Sed si potest id præstare stibium, vel vos Paracelsistæ legitimam præparationem ignoratis, vel vsus. Ratio est: Quia tu ipse infra scribis te laborare psedagra, & promittis mihi mille florenos, si te queam ab ea immunem reddere: Vtere tuo monstro Tarbaso; si veram laudem ei tribuisti. Deinde cur Paracelsus; Crollius, & alii tam breuis sunt vitæ, si Tarbason vim prolongandæ habet? Cur Gramanus vixit diu contractus; cur alii Epilepsia correpti sunt, & sic de cæteris Paracelsistis, qui si non in crucem aguntur, breuis tamen sunt æui, etiam illi, qui vniuersale aurum potabile catholicum Saturni, & alia immentæ gloriæ sibi tribuerunt, quorum paucissimi quinquagesimum ætatis annum attigerunt, pauciores sexagesimum superarunt. Non ita pridem viuente iacobo Zuingero Scotus quidam auri tinctura plurima transmutationum spe-

Notate asinum Paracelsicum ad lyram.

num specimina fecit. Debit autem auri tinctura esse longe excellentior ad omnes morbos profligandos, & vitam prorogandam tinctura Antimonii. Aris mortuus est ante senectutem. Num vos Paracelsistæ putatis inundum vestris mendaciis duci? Tale est & hoc tuum. Scripseram: Nihil ^{Impudens mendacum} habes in Rogerio firmamenti, nempe quia falsum est, quod Antimonium vocauerit Tarbason. Quid tu? Pro ^{Scheunemanni} tua impudentissima impudentia pergis asserere Rogerium Tarbason Plinij mutasse in Tarbason: quod omnino falsum & fictum. Alloquendi hic mihi sunt fratres de Rosca Cruce, & admonendi mei ^{vi} Hermetici dogmatici. Si stibium potest podagram sanare, & alios morbos rattareos, & astrales, cur Scheuneman ille tumidus iactator pro sananda mille florenos offert, SVA PODAGRA? Si ex stibio & auro est medicina illa renouatoria, & vitæ longæ ad instar ætatis patrum ante diluuium effectiua, quid est, quod Crollius scribit Paracelsum vix attigisse terminum prædestinatum, & dato veneno occubuisse? An illa medicina vniuersalis non potest venenum debellare? Quo modo vitam conseruabit, cum Paracelsistarum sententia in omni nutrimento, & quouis alio quod assumitur integre naturam venenum miscuisse bono, quod Spagitia sit separandum? Vide Crollii pag. 97. 102. 103: &c. Quæ ista ratio est, quod cum omnes isti vitæ longæ promissores de vita seculari loquantur, tamen Crollius videns falsissimam esse promissionem, eam interpretetur de spirituali cum Christo vita, quæ non per tincturam antimonii vel auri conciliatur, sed spirituali per fidem cum Christo vnione in sacris scripturis? Vide pag. 103. Crollii. Itane mundum decipitis? Istane est Paracelsica veritas? Quæ est illa mors ex Iliado, & Ente? pag. 105. Quæ illa mirabilia *αριστοιγεια*, quæ sequentibus pagellis fundit idem Paracelsista? Fratres Roscæ Crucis meliora dabunt, & vanis promissis homines non ludent. Dogmatici non verbis, sed rebus pascentur:

N O T A X X X I X.

De oleo Bachonis ex Antimonio.

NEGABAM Scheunemanno esse aliquid in Rogerio præsidii; non tantum quia Tarbason ignoret Rogerius, verum etiam quia non puluerem, seu Catharticum, seu Diaphoreticum per calcinationem cum halinitro, & ferri squamis proponat; sed oleum, quod ex minera Antimonii selecta facit per contritionem, solutionem in aqua regis cautam (nam improvida operatione, & stibium, & argentum destruit) ablutionem, seu edulcorationem, putrefactionem cum aceto destillato in fimo, vel balneo, donec tingatur acetum rubedine: (Extractio tincturæ est per infusionem, seu macerationem, & digestionem) tincturæ separationem, & rectificationem, qua & exaltetur, attenueturque & dulcedinem propriam recipiat. Ex hoc fit oleum irreductile in primam naturam ad medicinam efficax, quantumquam illa tinctura etiam possit adhiberi ad Solis ex Luna separationem. Ut autem fiat oleum, iubet tincturam siccam spiritu vini rectificato perfundere, & in balneo soluere, atque ita tincturam exaltando essentialiorem reddere: Deinde spiritum vini separare, iterumque quod cohobare vocant, affundere, donec volatica facta cum spiritu ex alembico exeat, & tandem purum oleum rubrum destillet, quod possit plumbi calcem in aurum vertere, & in morbis mira præstare, postquam spiritus vini totus sit segregatus, & oleum purum instar prunæ noctu lucens, relictum. Sed & spiritui isti præclara in morbis ascribuntur, &c. Hæc est praxis Rogerii. Quo modo autem eadem tinctura præparetur ad separandum aurum ex argento, ut Rogerius loquitur, vel ut alii ad aurum in argentum inferendum, aliquot sunt apud me modi etiam arcani. Hos publicare religio est. Monachus aliquid scripsit ut & Paracelsus, Scheunemanni puluis quæ sit? Est is niueus, hydroticus factus ex Turbaso ope nitri Bunici (pro halinitro) fumo potente, & ardore Martis irati. Quid, quæso, huic calci commune cum oleo seu tinctura stibii Rogeriana? Scheunemanni subtilitas nihilominus in eo præsidium & autoritatem quarit. Quo modo vero? *Bona verba quæso, Libaui*, inquit: *Tunc Hermetica disciplina decus ignoras, olea in mineralium in puluerem conuerti posse?* Vis argumenti sic est: Scheunemanni puluis hydroticus ex Tarbaso habet autoritatem ab oleo Rogerii: quia olea mineralia possunt in pulueres verti. Valè acumen. Num ergo tuus puluis ex oleo factus est, aut Rogerii quoque oleum mutari in puluerem potest? Disce Elenchos:

Oleum tinctura stibii secundum Rogerium.

Ol. Carbonis cali simile ex stibio.

N O T A X L.

De Tarbasone & Nomenclatione.

LVSERAM hominem false. Dixeram rectius dici Turbason, quam Tarbason, quia stibium vulgari-ter paratum tantas turbas excitat, ut à Collegio Medico Parisiensi sit prohibitum, & Quercitanus, Seuerinus, & alij nolint id commendare. Lepidus Scheunemannus putat me montes parturientes ridiculum murem introducere: neque ego aduersor. Nam quo rumore, & quam tumultuose hæcenus egit pro suo Tarbaso Scheunemannus? Dicas Pelion, Ossa, & Olympum Centaurorum, gigantumque manibus esse congestos. At quid factum est? Num cælum expugnauit iste Typhæus? Minime: Sed ridiculum murem excoxit. Hoc pet me fruatur suauiter, ut Paracelsistæ escas suis labris conuenientes habeant. Admonueram hominem in voce;

Nomenla-

Nomenclatio, h. e. nominis latio. Nomenclatio, quam scripserat perperam, *Nominis Latio.* Hoc ipsi intolerabile. Itaque hæc despu-
Ad ferulam. mat: Proh Deum nescis nominis lationem: Quis te excepto hoc nomine gaudet? Noua ergo erat nominis latio, seu
Ad Sirgam. allatio, quam ego nouitatem nominis non ipsam ὀνομασίαν seu nuncupationem suspiceo. Rogo te Docte Libani,
 pueriles istas animaduersiones domi tuæ referua, si vis pro viro docto REVERERI. Medici Chymici rebus ipsis, &
 grauioribus negotiis intenti Paronomasiam & Syncopen tuam non magnifaciunt, quæ forsân tibi Syncopen pa-
 riunt, & omnem sapientiam è cerebro tuo elidunt. Hæc ille Philosophiæ & vtriusque medicinæ Doctor
 ampullosus, cui non est curæ de verbis, quanquam de nulla te in suis ad me chartis magis agat,
 quam de verbis, velitque haberi acutus Cabalista elementarius. Ego respondeo: *Nominis lationem*
nescio. Neque enim ego tuli nomen cum ex allusione Turbason pro Tarbason finxi. Latinum etiam sit,
 an barbarum, ferre nomen, pro alludere ad nomen propter similitudinem soni viderint latinitatis
 conficii. Me dicit gaudere fictione illa Turbasi. Errat. Lusi pro tempore, idque per Ironiam quan-
 dam ex contrario sensu. Sed nec atruli nouum nomen. Tuum monstrum perinde sonare ostendi.
Par moxeta. Suspice ergo (mira latinitas suspiceo pro suspicio, vel suspicor) vel despice, te malum Grammati-
 cum videbis. Sed imitabor tuam sapientiam: Rogo te, Docte Scheunemane, puerilia ista errata,
 ne miseris ad viros doctos, sed domi tuæ in culinis, & furnis inter carbones ad tuos caculas vsurpa,
 si vis pro docto viro haberi. Neque enim literatus, nedum doctus est is, qui cum in Academia, om-
 nium bonarum literarum quasi Emporio, enutritus sit, & eruditionis insigne retulerit, postea pue-
 rilibus in Grammaticam erratis, & seipsum dedecorat, & literatorum de se existimationem per-
 dit, & Academiæ, à qua ornatus est maculam, quantum in ipso est inurit. Medici Chymici quidem
 cum medentur, vel laboribus artis vacant, etiam tacentes possunt suo fungi munere: at cum lo-
 quendum est cum doctis, aut scribendum, correctâ lingua sensa mentis fideliter debet interpreta-
 ri. Mulro magis emendate dicendum est, cum in certamen vocabularium descenderis, & tui Tar-
 basi etymologiam reddere, & defendere tanto cum conatu, quanto mecum egisti, studes. Quid
 dicam de Cabala, in qua erratum paruum totum mysterium corrumpit? Si perrexeris Priscianum
 verberate, Scholastici & te, & tuum sermonem ne Hocci quidem facient, tuque omnium schola-
 rum fabula, & iocus fies, vnde tibi Syncope longe grauior erit, quam tuum Tarbason possit exci-
 tare fumo Martiali, atque adeo omnem sapientiam & sensum ex cerebro, cordeque tuo exturba-
 bit. Ego sexcentas medicorum epistolas habeo, omnes erudite & grammatice scriptas, vides etiam
 medicorum esse bonas literas scire, & propagare posse. Si tibi proponerem Fernelii, Syluii, Came-
 rarii, Fuchsi, & cæterorum disertissima, correctissimaque monumenta innumera, quid tunc di-
 ceres? Vocas me ludimagistrum, Non pœnitet talem fuisse. Est enim magna apud Deum gloria,
 stellarum fulgore digna, multos erudisse in ludo veritatis. Si me agnoscis eum, quem vocas, cur
 furis, & ægre fers me opus ludimagistri facere?

NOTA XLI.

De errore in tertio puluisculo de citrinis vaccis.

Res hæc est: Magdeburgi impressæ chartæ habebant verum, diureticum, astrale & fixum esse
 volaticam halcyonem à citrinis vaccis, iunior Cribrit, dictis, bene deplumatam, intus & foris
 bene assatam, &c. Conieceram id intelligi, quod scripsi in meo Syntagmate. Tu me reprehendis.
 Ego culpam in te reiicio. Tua enim obscura dictio, & mala scriptura me decepit. Rescribis hæc:
Denique te calare nolo, quamprimum curationem istam, de qua nobis hic sermo, in chartam conieceram, ab amico
quodam meo fuisse SVBREPTAM, & me incio typis promulgatam, prodijt ita absque recognitione multis
mendis, quæ causa fuit, vt adiectis pauculis secundo imprimi curarem, quamuis nec tunc absque erratis typographicis
lucem aspexerit, tibi forsân exemplar plane incorrectum obtigit, quare alteram editionem tibi nunc muto. Quod
igitur astrales tuas cogitationes perdidisti, mea culpa factum non est. Cur ergo pœnam sustineam? &c.

Quam tu pœnam sustineas nescio. Ego nullas tibi ob id inflixi, sed culpam aberrationis meæ in
 obscuritatem, & prauitatem tuæ descriptionis transtuli, quam tu iam in amicum surreptorem, & ty-
 pographi incuriam coniecisti. Verum sit, nec ne quod de surreptione scribis, non curo. Dedicatio
 tua videtur aliud præ se ferre. Nam informationem consulto dicis Germanicis verbis à te institu-
 tam, &c. Idem arguit inscriptio: Et quod datum vocant, exprimit tempus 16. Septemb. an. 1611.
 Suntque cætera quoq; argumentum non surreptionis furtiue, sed destinationis voluntariæ. Con-
 uictus autem hic es, tuas scripturunculas non fuisse adeo dilucidas, vt non opus fuerit coniectura.
 Cribrit sulphur esse noueram. Sed citrinæ vaccas non intelligebam. Putabam in super te aliquid
 eximium, & mysticum proponere, & nō id quod barbiton soribus & culinariis famulis est notum.
 Quoniam autem dicis te paucula adiecisse, & menda quædam sustulisse; videndum est num sa-
 pientius quid edideris. Facta est collatio; non omnia ad viuum refecantur: sententiam in rebus
 eandem proposuisti exceptis paucis, quæ tamen parui sunt momenti, vt: Cum pro errore turpi
 posuisti noxium; Vniuersitatem Friburgicam Archiuniuersitatem appellasti: pro: Dum hæc non
 facio: posuisti, dum hoc intelligenter non facio: pro iam (allbereit) plane intelligenter (gang ver-
 ständlich) pro neidisch/ mißgünstig/ quod idem est: inuidus, maleuolus: pro beruantes particular,
 bevertes (pro celebri probatum) in probando particulari ignem proponis, tanquam veram for-
 naculam docimasticam, vbi fixa examinentur, & addis facto, vere, oculariter, cui nullus intelli-
 gens possit contradicere: situm contahent pilulæ; omisit, fætebant & putrescent: pro stercore
 posuisti cinerem inutilem. Viperas dicis te parare non posse defectu loci commodi. Mutasti, de-
 fectu ca-

featu earum hoc in loco (viperas in tuo sinu inuenisses, vel te ipsum, qui es Ascaniensibus vipera in sinu, coxilles) In pestis generatione dixeras de astralibus & mercurialibus radiis: pro mercurialibus posuisti venenatos; & mox adiecisti: Arsenicalis & mercurialis sal in excrementis & nutrimentis iacens: In cura pestis astralis cordi adiunxisti atterias. Citrinas seu flauas vaccas mutasti in calonem flauum, & sic sulphur, quo in culinis vtuntur, vocasti. Somnum alias generaliter prohibes; in reformata charta, præsertim cum sudat ægrotus. Hæc sunt illa, quæ mutasti. Inuectiua in Galenum, Galenicis canones, compositiones, momum, incarnatum diabolum, medicum scilicet Galenicum, & alia longe iutius mutanda reliquisti. Nihil ergo factus es in te sapientior, vt mirer qui persuaseris Andreæ Betzeln Magdeburgico typographo, vt eodem anno recuderet, quæ Joachim Boel mensibus vltimis (Data enim Epistola est in Septembri) in eadem vrbe excudit prior. Non solet Typographus Typographum in eadem vrbe sic fallere. Sed tua sine priuilegiis euolant. Si meum Syntagma me viuo recusum fuerit, faxim vt intelligas vaccas citrinas esse correctas, & tu orneris ex virtutibus. Hactenus in Eristicis iudauimus, & quisquilias scholasticas euertimus. Nunc paulo *Χυμικότερα* videamus.

N O T A X L I I.

De preparatione & fixatione halinitri per sulphur.

HALINITRUM, quia magnum vsum habet in Chymia, & præter cæteros etiam in medicina, natura monstrante magnam vim medicam per aquas nitrosas, & veterum experientia de nitro nos multum adiuuante, (quanquam enim non plane idem sint nitrum priscorum, & halinitrum nostrum, tamen nec toto genere discrepant, compertumque est non esse bono & perito vsu venenum, vti quibusdam videbatur halinitrum) quæritæ sunt præparaciones variæ, quibus præsertim rei medicæ posset commode inseruire. Est Paracelsicum paradoxum in omni composito naturali malum bono coniunctum esse, atq; ideo seruato bono malum segregandum. Suspectum fuit nimium frigus, & aliena humiditas in halinitro, ne quid dicam de aliis, quæ in apparatu officinarum nitratarum ex variis, quæ assumuntur, accedere possunt, & de artificum negligentia in depurando, &c. Humidos ergo spiritus cum comite frigore Chymici nonnulli diuaporatione, destillatione, aut assatione sustulerunt, & deinde fixam partem solutionibus, filtrationibus & coagulationibus, ad quæ etiam certa mensura accommodarunt, quam purissimam, ita vt ad astrales essentias accederet, reddiderunt. Alii veterum crematura in nitro per sulphur conspecta, hanc sunt secuti, neque tamen omnes vno modo. Placuit artificium chirurgis & medicis cæteris, adeo vt etiam ad vulgi notitiam peruenerit, & vix sit aliqua officina, balneator, barbitonsor, muliercula quoque sapidior & agyrta quin iactet eius scientiam. Lapidem Brunii populares appellant: prunellam mineralem Paracelsistæ, quod sanguinis in causo Vngarico, & similibus febribus ardentibus magno sit adiumento, neque paruum vsum habeat etiam in aliis seu morbis, seu affectionibus.

Certarunt inter se eruditi præparationum industria. Thomas Jordanus de pestis phænomenis tract. 3. ita scribit: Cape nitri (halinitri) puri albissimi quantum voles: Pila munda in tenuem puluerem comminuito. Assit sartago ænea fundi crassissimi. Hanc prunis impone donec incanduerit rota. Iniice nitri tui manipulum. Illico liquatur aquæ limpidissimæ instar, & dum ita bullit, iniice sulphuris puri, & triti quantum pollice, indiceque iunctis comprehendere poteris. Elicies flammam cærulei coloris, quæ vbi euauerit, & iterum bullire nitrum videris, repete sulphuris adiectionem, & hoc tertium reiterato. Demum pilæ mundæ, aut nasi figulino pedetentim infundito, exurgent albi trochisei ceu rotulæ coagulati. Hos denuo terito in puluerem tenuissimum. Vfus: Conseruæ ros. cochleari pulueris addito triplum eius quantum salis ouo saliendo adhibetur. Præbetur ægro æstu propemodum enecto quoties voluerit, aut occasio etiam inuito offerendi se obtulerit. Hæc Jordanus. Sane in causis colliquantibus etiam imparatum ea arte halinitrum ex nitraria putum, & probatum modo Eikeriano datur ex aqua Aizoi maioris, aut etiam fontana, sicut & in magna siti seu hydropicorum, seu febricitantium, modo ne quid nimis. Felix Wutzen in sua Chirurgia proposuit eum modum, quem ego ante in meis Collectaneis habebam, nec est improbandæ solertia. Reddam latinis: Ita inquit in tract. de cura vulnerum, cap. 23. pag. 201. Præparatio salis petræ nihil aliud spectat, quam vt humiditate noxia priuetur, & alia meliore donetur, vt non modo sine damno, sed & multo cum fructu possit vsurpati. Habet enim suauem odorem, sitim sedat, extinguit ardorem & incendium, vrinam propellit, aliasque plures vires non omnibus cognitæ obtinet. Præpara ipsum sequente modo: Optime purificati halinitri duas vncias in catinum mitte: pone in ignem circularem donec collicnerit.

Modus chirurgicus probator.

Tunc iniice parum purificati citrini sulphuris: (de floribus accipe) quod cum deflagrauerit, immitte aliud donec duæ drachmæ sulphuris sint combustæ. Inde halinitrum adeo purum fit, vt fundum catini per id videre possis.

Extractum ex igni effunde super marmor læue, vel vitrum planum mundum (imo peluim orichalceam siccam) sineque refrigescere. Contere in exactum læuorem, iniectumque in manicam læuam perfunde aqua rosacea, vt fiat lixiuium purum: (solue rosacea & filtra ad purum) Coque in vitro, vel olla vitrata super prunis ad medias. Fiant Crystalli.

His collectis diluti reliquum denuo ad medias decoque. Consistant & hic lapilli, quos

84 Defensio Syntagmatis arcan. Chym.

*Secretum in
hamorrhagiis.*

*Beguni præ-
cessus.*

quos prioribus adde, atque ita donec totum coagulauerit. Lapillos exiccatos contrite (que serua in vitro in loco siccato, ne aer intret humidus. Hæc Chirurgus, qui alio in loco secretum quoddam ischæmum describit. Vt enim compefcatur hæmorrhagia feruentis sanguinis, iubet drachmam vel circiter soluere aqua aliqua eiusdem virtutis (vt Equiseti, Cerefolii, Sanguisorbæ, Planraginis, Gerærii, Bursæp. Semperuiui, &c.) & præbere potandam; fore vt miraculo sistatur fluxus. Audiuimus medicum & chirurgum. Audiamus & Chymicum Beguinum. Calcinatio salis petræ, siue crystallam minerale, aut lapis prunellæ. Sal petræ venalitus soluitur aqua communi, & per chartam emporeticam traicitur, quo à sordibus omnibus expurgetur. Deinde vase vitreo decoquitur, & crebro despumatur, antequam coaguletur. Exiccatus teritur, & sigillo mundo imponitur, vt inter prunas accensas liquefieri possit. Liquati libræ vni iniicitur florum sulphuris vncia, non quidem simul vna vice, sed pluribus, donec omnis pinguedo deflagrauerit. Hæc salis solutio, filtratio, decoctio, despumatio, coagulatio, liquatio, & deflagratio si ter continuentur (seu repetantur) ad medicinæ usum sufficienter præparatus est. Sal iste drachmæ dimidiæ pondere in aqua Ros. vel Endiu. resolutus, summum est in prunella (ita Paracelsus Anginam vocat, & ariditatem linguæ ex ardore. Vult enim morbos remediorum priorum vocabulis appellari debere) arcanum. Lege & reliqua: Problema studiosis rerum naturalium hic proponendum est, nimirum quo argumento probabili quis persuaderi possit præparationem per sulphur esse rationalem. Contrarium enim est probabilius, Ratio est: Chymicus spectat essentiam ex halinitro eo vsque fixam, vt in igni fluat sine fumo. Sulphur toties incensum supra halinitrum dissipat essentiam; non figit; relinquit autem corpus terreum, quod non sapit halinitrum, sed salem vulgarem. Quidam putant acidus spiritus sulphuris combibi à nitro; sed destituuntur argumento. Il enim exhalant, & ascendunt combustione aperta, non descendunt. Alii sentiunt humiditatem nostram tolli, & aliam vtilem inferri. Sed si hoc querimus, non opus est sulphuris remedio. Destilletur artificiose per alembicum aqua; & remanebit in fundo halinitrum probum, quod tamen ante distillationem debet summe purgatum esse, iuxta modum vitrioli apud Crollium, vel Erkerum. Si id displicer, primum purga: Deinde solue aqua stillatitia Guaiaci, vel prunellæ, aut alia competente. Coagula per diuaporationem ad siccum. Solue iterum; filtra, coagula, idque donec subtilissimam essentiam habeas, quæ nullas feces reddat. Vltimo coagula de more per congelationem. Resiccatos crystallos serua. Dices ideo addi sulphur, vt frigus demetur: Imo inquam vt altera pars essentiæ & virtus contra febres tollatur. Scheuneman omnium vult esse acutissimus. Opinatur humiditatem auferendam esse. Id vt commode fiat per ignem, sulphur addi quo halinitrum, quod alias exiliret, in igni retineatur. Sed nemo stolidius quid dixit. De hoc autem infra. Alii pinguedinem sic tolli cupiunt. Sed hæc potest auferri simplici assatione, & inflammatione per se. Ponam infra plures modos. Qui ingeniosus est, obseruato scopo plures excogitare potest. Aliquando miscetur sulphur. Mistura in ollam in latus stratum imponitur, & ferro candente accenditur sæpius donec pure fluat. Nonnunquam catino seu ollæ lati fundi halinitrum iniicitur. Sulphur insternitur more cimentorum. Incenditur filo ferreo candente, vel pruna, vel charta sulphurata, aut similibus. Inde flagrante sulphure remiscetur totum, cumque deflagrauit, candefacta ferrea spatha aut simili instrumento denuo incenditur. Crollius vult inimicitiam seu antipathiam esse inter halinitrum & sulphur: nec latet ratio. Nam cal. sicc. & frig. hum. aduersantur sibi. Ideo Quercetanus id compositum esse scripsit ex mercurio frigido hum. & sulph. calido sicco, vt sit quædam concors discordia inter vtrumque. Cum ignis resolutorius admouetur discordia in actum erumpit, & fulminationes, strepitusq; excitat. Sed vt hæc spectatem præfens sæpissime versatus sum in opere halinitri, non tantum cum antimonium fundere, calcinarem, vitificarem, &c. Item metallicas venas, & metalla examinarem, verum etiam cum crocum illum Quercetani, & Rulandi cum sale prunellæ facerem. Quod halinitrum adhibitum est ad stibium calcinandum, aut in vitrum epaticum mutandum, id mihi videtur catharticum euadere. Quanquam eam & per se purgat: tamen etiam aliquid trahit à stibio. Resolui id & coagulaui denuo. Recipit humiditatem perditam, & valde purum, & essentialia euadit. Cum sulphure vero aliquoties sequentia experimenta spectauit, vt totam eius naturam, quantum fieri posset, exploratam haberem. Ad dimidium impletus halinitro ex nitratis, & tabernis catinus impositus mediis prunis est. Concalescente inceptit à lateribus disfluere, strepere, & aliquantulum gliscere, flammamq; capere. Neque enim è vase exilit, estque res sine omni periculo. Iniecto puluere sulphuris citrini flamma sulphurea ex citrino cærulea, & aliqua etiam punicea è velligio emicat. Surgunt fumi spiritusque mordaces, quales etiam cum spiritus sulphuris fit sub campana. Halinitrum insinuante se, & penitus immergente sulphure liquefacto totum in igneum liquorem abit, atque vna deflagrat. Consumta pinguedine sal in fluxu consistit, nec inflammatur amplius, ni nouum sulphur immittas. Feci id modo semel tantum, modo bis, aut ter.

Id notatum est, quod etiam prima vice satis possit deputari, & corrigi, si que repetas, interdum & impurius euadat, adeoque falsum, vt à populari sale acri nihil distet. Quis enim non videat vitionem crebriorem non attenuare, & essentialius reddi salem petræum, sed potius arcanam sui vim, & spiritualem, seu astralem magis, magisque perdere? Officinales in parua mortaria orichalcea effundunt, & placentulas faciunt. Hæ quidem ita seruantur pro vsu, sed consultius est, vt puritas iudicari possit effundere in peluum orichalceam tersam, & siccam. Ita fiunt tabellæ transparentes. Opus est mulierum, & labor puerorum. Nos cum videremus in igni puro fluxu stare, satis esse iudicamus. Siue tabellæ factæ sint, siue pastilli, toluantur aqua prunellæ vegetabilis, aut Telephii, aut Semperuiui, Rosacea, scabiosæ, vel simili nouo vulgari modo destillatis, sed spiritali.

Filtratum

Filteratum coagulatur per congelationem, & modice affetur. Aliter: Catinum per se inter prunas candefeci. Iniectum halinitrum per cochleare liquecebat initio facto à lateribus. Immisi stylum ferreum candefactum & remisui. Gliscebat. Mox sulphure imposito deflagrabat. Dum hoc fieret crudum halinitrum submisi. Flamma extincta est. Experiendi causa prunam viam parvam impositi. Ecce tibi tonitrua, excussiones & fulmina, quæ non cessabant donec pruna retraheretur. Causam non aliam inueni, nisi quod spirituum in pruna exitus obstruerentur occupante poros, & se ingerere liquore halinitri. Itaque etiam expuebantur micæ, & grana salis, sicut solet risus Vulcanius lignorum piceorum, pineorum, aut abiegnorū ambustas partes excutere, & vt spiritus feruentium metallorum illapla aqua ex fornacibus & catinis ipsa metalla & omnia obstantia excutunt. Sine pruna nullus sit strepitus. Cum exmissem prunam, sulphur nouum iniectum flammam præbuit vt prius. Aliter: Misturam halinitri & sulphuris simul imposui in catinum. Statim (erat autem catinus feruefactus) detonauit. Aliter: Misturam catino frigido iniectam admoui prunis. Non cortipuit flammam; Sed sufflandum fuit. Cum itaque tarde liqueceret, ferrum ignitum inferebam, & incendebatur modeste. Ita potest fieri lapis prunellæ sine prunis in mensa lapidea, vel regulis. Imo & in aqua frigida stante catino. Ferro enim candente incensum sulphur flagrat. Hoc modo Quercetanus crocum suum præparauit, vt infra dicitur. Modus alius. In fundo sit stratum sulphuris: In medio halinitrum; in summo iterum sulphur. Hoc incende carbone viuo (modo nõ attingat halinitrum) vel candela cerea, vel facula alia ex tæda charta, &c. Postea immitte ferrum candens, & subige materiam, vt & sulphur in fundo flagret. Neque hic opus est igne externo prunarum. Aliter: Fac ignem circularem eumque per gradus catino materiam continenti, siue mistâ, siue simplicem, admoue. Si tantum halinitrum habet, paulatim ad motis prunis fluat, & tunc immitte sulphur. Si non ardet ex sententia, stylum candentem impone, & moue. Si misturam vtriusque iniecisti pro libitu incède desuper, aut expecta donec per se flagret. Ingeniosi excogitare possunt plura. Neque enim ars sic est in angustum compulsa vt nequeat se explicare, & idem pluribus modis facere. Si quis velit, is poterit tincturas adicere, vt ex auri calce solubili auream, ex corallis cocalliuam, ex gemmis gemmeam, & sic de cæteris. Calces quoque metallorum & aliorum solubiles, quos sales solent appellare, apte miscueris, si ratione & experientia fueris vsus. E vegetabilibus est tinctura rosæ rubræ, fl. Tunicis rubentium, sanrali rubei, croci, violarum, &c. quæ solutæ a quis certis committantur purissimo sali prunellæ puluerato, ita vt vna coalescant inter congelandum plane eo modo quo saccharum crystallinum solet tingi.

NOTA XLIII.

Declaratio processus cuiusdam popularis in 2. Syntag. & reprehensio Scheunemanni.

DE populari præparatione lapidis Brunii pag. 292. Syntag. 2. sic scripsi: Capiunt salem Petrarum in tabernis obuuium. Mictunt in ollam, peluim, vel lebetem fictilem. Liquato super prunis inieciunt portiones sulphuris citrini vltualis. Postea iniecta pruna, vel ferro ignito immisso, vel etiam charta flagrante incendunt sulphur, vnde & sal petræ efferuescit, & deflagrat. Cum consumpta est flamma, & liquor videtur esse purus, effunditur in patinam, ibique concresecere sinitur. Hæc est popularis confectio, &c. Qui in arte chymica versati sunt, præparationem istam facile agnoscunt ad ulterinam esse. Vt ergo à discipulis quoque (Scribo enim non magnis & exercitatis magistris, sed Tyronibus) iudiceretur, propono modos artificum veterum, & recentium, pag. 296. in notis addo alium modum vulgarem correctiorem. Quæris cur ergo illum non reiecisti aperte? Respondeo: Artis modi in hoc variant: Deinde cõsuetum est in talibus non nihil difficultatis obiicere, ne quis temere itrumpat. Filii doctrinæ declaro modum, & emendationem monstro. Sunt liquationis gradus. Si ferner liquor halinitri, per se incenditur iniectum sulphur. Sin minus, imo & cum incipit saltem liquecere, temouere ab igni catinum potes, & ferrum candens immittere in sulphur insperlum, aut alio modo flammam intendere. Ardet interdum hoc modo parum. Itaque adiuuatur ferramento, estque res facilis probatu. Non reieci hoc ideo, quia & sine prunis potest fieri: Imo quo minor vis flammæ adhibetur, eo magis saluatur essentia halinitri. Si in feruefactum immittras sulphur, & ter deflagrare sinas, non laudo medicamentum, quia nimis dissipatur halinitri astralis proprietates, & pene terrenus sal relinquatur, hoc est, bono corrupto malum & damnatum manet, præsertim si impurum & terrestre fuit halinitrum. At pruna quorsum? Notum est quam sæuiat halinitrum iniecta pruna? Resp. Noli detrachere siue artis potentia, siue consilio præcipientis. Si stratificaueris sulphur & halinitrum, locus est & tædæ & prunæ quæ tamen tempestiue est retrahenda. Si non, non tantum inutilis est, sed & nisi prouideas damnosa. Neque enim ipsi & halinitro conuenit. Vnde & pyrins puluis adeo insanit, si accendatur in loco concluso. Quod si modum istum incensionis comparaueris cum artificum præparationibus, aut compendiosiore officinarum, intelligas non opus esse instrumentis illis sicubi sal petræ prius efferbuerit, posse tamen aliis modis adhiberi. Hæc pro declaratione sint paucis dicta. Videam⁹ quid MOMVS noster Scheunemanus reprehendat. Verba epistolæ: *Non te pœnitebit huius speculationis (de vaccis citrinis, culinatio Cribit, &c.) Proderit hac colm. Non enim vulgari ratiocinatione de his mysteriis dicendum est, sicut tu tecum si.*

Momi
Scheunema
ni reprehensio

ratiocinatus es. Si sulphur flagrare debet, & Halonitri humiditatem absorbere, incensione opus est. Ergo charta ardente, vel viua pruna, vel ferro ignito accendi debet. Mala hac est iulatio. Astrali discursu hic est opus. Quate vetula, barbitonsor vel pharmacopœus hanc halonitri preparationem docuit, egregie te decepit. Et si tyro ad suum præscriptum preparare vellet Nitrum in magnum vita discrimen incurreret, oleum & operam perderet, non opus est pruna viua, vel candente ferro, vel charta flagrante, si talia ignita admouerentur halonitrum incenderetur, & in auram magno fragore auolaret. Est hoc è secretis ihyemicis, quod halonitrum liquefactum sulphur accendat, idque à flamma præcustodit in medio flamma, um alioquin subito flammam si ignis ei vel res ignita ad tactum admoueatur consipiat. Quamobrem inique reprehendis Penotum, quasi incertum sit an voluerit vt maneret sulphur an incensum deflagraret. Natura hoc non permisit vt maneat, sed dicto citius sulphur supra liquefactum nitrum proiectum sponte accenditur. Frustra mandasset Quercetanus incensionem cum non opus erat, ideo eam non occultauit, citius enim accenditur quam tu chartam ardentem admouere possis. Pueri tuam descriptionem in officina vident, quem ego hic teneo cognoscens neminem adhuc extitisse cuius eruditio nullo inscitia confuso laderetur. Hactenus de hoc processu Momus. Qui alterum reprehendere vult, cauere debet vt in eadem re sit immunis à reprehensione. Non sumam operam longam in respondendo, sed flagitia censoris paucis notabo.

1. Amica admonitio locum inuenisset: rabiosa inuectio diabolica est. 2. Qui de rebus disputare vult, si dictionis & distinctionum est imperitus & rudis, vt hoc in loco Scheunemanus, nō est dignus vt audiatur, sed ferulis est committendus si id facit eo animo & modo quo Momus meus. 3. Fingit refutationem processus à me nomine populi propositi fiducia vnus tantum sibi noti modi, quasi chymia sit palma, & nulla alia ratio quam ea quam ipse præ ruditate fingit. 4. Nō cogitat implicite an explicite formula sit proposita. 5. Persuasum falso habet suas vaccas citrinas, & puerum Criptit mihi prodesse posse. At ego istas in malam rem mitto. 6. Affingit mihi ratiocinationem vulgarem, cum nihil ratiocinatus fuerim, quod & ipse paulo post fatetur dum processus formula dictata me egregie deceptum scribit. 7. De mysterio illo loquitur quod est lippis & tonforibus notum. 8. Enthymema futile & stolidum cōminiscitur, & mendacio impuro mihi attribuit. Si voluissem ratiocinari, neque connexionem illa, neque consequente vsus fuisset. Manifestum enim est non fieri sufficientem enumerationem. Ad subsellia logica Momē ades, & disce sic argumentari: Si sulphur in confectioe lapidis bruni flagrare debet, vt halonitri noxiā humiditatem consumat, & frigus moderetur, opus est incensione, siquidem assumitur puluis simplex. (Nam & includi chartæ pore est, & antequam iniiciatur incendi.) Ergo aut intus in catino vi feruentis halonitri incendi debet, aut si halonitrum sit extra ignem, vel non ferueat, alieno seu externo feruore. Hic multipliciter potest adhiberi vt tæda, pruna, ferro ignito, candela, vel aliis modis à latere extra ignem, vel in igni modico circulari desuper, idque adhibitione cauta. Quid si prunam iniicias & cum fulminat operculo admoto suffoces? Nolo præscribere ingeniorum fœcunditati. Puer in pædagogio simplicius ratiocinaretur: Si flagrate super halonitro debet sulphur, est incendendum. Illud est; Et hoc ergo. Si incendendum, vel ex vtriusque commissi actione & passione, vt sit cum metalla aquis fortibus & regis soluuntur; aut actuali feruore inflammatorio. Illud non: Hoc ergo. Si hoc, aut intus erit ignis, aut foris admouendus supra, infra, ad latus, &c.

9. Malam illationem recte pronūciat: Ea veto est Scheunemani, non mea. Itaque flagitiose mihi assignat suam stultitiam & malitiam. 10. Astrali discursu opus esse ad eam rem ridicule ait, cum in pestilente libello suum processum tribuerit Caculæ culinatio per sulphur culinarium designato. Is caminorum & carbonum discursus sciuerit, at non astrales. Est autem superbiæ Paracelsicæ & insolentiæ astrale vocare quicquid nebulo circumforaneus quoque ex ipsorum fece crepat. 11. Vetulas & barbitonfores me decepisse falsum est. Oppositis enim liquidioribus literam istius processus redargui & correxi. Si etiam me deceperunt, cur mihi ascribis ratiocinationem operis? Ea est inuenientis, non ex aliena fide pendentis. 12. Falsum est tyronem sic operantem incursum discrimen vitæ Si prunam iniiceret, furorem operculo coereret. Sin autem alia via procederet, adhuc minus periclitaretur. Quod si etiam aliqua læderetur, disceret sapere, nec oleum perderet. 13. Falsum item quod id præscriptum sit meum, aut velim quempiam in operando sic procedere. Non scripsi syntagma per modum rhapsodiæ nudæ; sed declarationes & interpretationes, vbi potui adieci. 14. Non opus esse pruna & cæteris, in vno modo verum est, at non in omni. Imperitus ille Momus vltra vnum catinum non sapit, & putat suam imperitiam esse mensuram totius chymicæ. 15. Magnum est mendacium, & mira inscitia quod scribit si halonitrum ignita re admota incenderetur, fore vt in auram magno cum fragore auolaret. De puluere pyrio cogitauit furcifer, aut si vere de nitro, apparet quam rarus hospes sit in huius naturæ exploratione; Et tamen confidit se posse Doctores docere. Temeritatis, & inscitiz hoc magnum est argumentum. 16. Ridiculum secretum chymicum fingit, quasi halonitrum ex igni fugeret, nisi retineretur per sulphur. Quis est iste Dictator qui hoc egregium mysterium protulit? Imo halonitrum per se gradatim tostam spiritibus importunis dimissis tam placide in igni moratur quam sal fusilis. Itaque & ante sulphur puro liquore fluens in catino consistit. Cum sulphur immittitur, inflammatur, & halat non parum, donec aliena flamma desinat, vt sit etiam iniecta pruna.

17. Sulphur, inquis, præcustodit halonitrum à flamma, ô te impurum mendacem, & imperitissimum omnium, stolidissimumque iudicem. Halonitrum tunc totum ignescit cum sulphur non tantum super ipso ardet, sed & omnia eius membra peruadit. Vtrumque ebullit simul, & flammam effundit, Si paulo plus sulphuris iniicias, emicat flamma magna, eaque non cærulea vt prius,

vt prius, sed nitroso purior cum aliqua rubedine ex sulphurea tinctura, & fumo magno, spiritibusque sulphureis, quos etiam campana, aut operculo, vel alembico excipere possis. Nō ergo à flamma custoditur à sulphure nitrum, sed inflammatur tanto vehementius, quanto plus est sulphuris. Si vis flammam extinguere, immitte halonitrum crudum. An vero sal petræ sulphur defendit? Minime. Totum enim comburitur, & si citius extinguitur, pingue, & impurum manet halinitrum. Cum crocus metallorum conficitur, stibii epar locum reguli occupat, sal petræ innatat tanquam spuma, seu scoria, quam *Wachmasl* vocant artifices. Non autem tunc paruus ignis adhibetur. Si custodiendum foret halinitrum per sulphur, addi hoc deberet. Cum in opere isto essem, quoties sulphur immittebam, toties flamma exurgebat. Consumto sulphure peribat flamma. Quinque idem repetebam. Ex nouem drachmis halinitri, referebam vix sex. Ecce tibi custodiam halinitri beneficio sulphuris. Metallici confatores, & sapientes chymici vtuntur halinitro ad custodienda à consumptione metalla tenera.

Facilem enim eis conciliat fluxum, & frigore humiditateque sua temperat vim ignis in eis. Idem facit cum parte sulphurea ad se à metallo auocat impetum flammæ. Sunt autem metalla in suis venis aliquando valde sulphurea. Dicerem potius familiare & amicum sociari amico, & interim locum dare metalli in regulum secedendi. Solet tunc ferrum adiici, vti & cum vena multum habet stibii, cadmiæ, arsenici. Nam in ferrum hæc impetum faciunt, & metallum vna liquatum dimittunt, quod ad lapidem & plumbum se recipit, sicque impune separatur, & excoquitur. Pro ferro est magnes, & ferrosus lapis & alii fluxus seu medicamina de quibus in Alchymia, & apud docimastas. Considera quæso culinariam tuam præceptionem. Duc nos in culinam calo. Quid hic? Est nobis Halcyon volatilis, hoc est, sal petræ ex mercatorum tabernis. Quid agendum? Corripe citrinas vaccas, quæ dicuntur puer Cribit. Quid hoc monstrum? Sulphur est culinarium. Quid præterea? Ignis assit. Præsto est. Tu Cribit, cape Halyconem, & bene assa intus, & foris. Depluma quoque. Quid iude? Massa salta in puluerem diureticum redigenda ad potandum quantum quis velit. Ecce hic est tuus processus culinaris, in quo sulphur tuum adeo non defendit halcyonem, vt etiam plumis spoliaret ne possit auolare: neque tamen paruam eius portionem constitunt plumæ. Deinde assatio interna & externa priuat halinitrum succo essentiali, sique id fiat sapius, quid aliud efficietur quam aridus puluis humido radicali halinitri prorsus destitutus? Quo in magisterio talem assationem didicerunt isti calones? Quæritur hic, cum chirurgus dicat, loco humiditatis nitrosæ quam noxiam putat, inferendam esse innoxiam per solutionem in aqua rosacea, & congelationem, sit ne hoc consultum an non. Nouimus alium vsus esse halinitri metallicum, alium medicum, alium vtrique communem; alium in magno magisterio sapientum ad lapidem philosophorum. Sed de medico est quæstio. Si volumus salem rosatum, capiamus vulgarem, eumque iustis ignibus fundamus; deinde soluamus rosacea, & coagulemus. Sin autem halinitrum rosatum, id quoque obtinebimus, sed non toto radicali humido tam violentis ignibus consumto, verum tantum assatione prudente sublato superfluo. Nihil accipit à sulphure halinitrum, præter detrimentum. Si item recte purgatum est per coctiones, despumationes, filtrationes, & coagulationes, vt totum factum sit homogeneous, non est formidandum. Ego sæpe crudum purum febricitantibus, calculosis, asthmaticis, hydropicis, sitientibus dedi cum vtilitate. Sed reueramur ad Momi accusationem.

18. Inique à me reprehensum **PENOTVM** (qui vir de chymica medicina præclare est promeritus) scribit, Mendacio me, & illum optimum virum iniuria afficit. Nulla est in mea declaratione reprehensionis suspicio, nedum nota. Est autem malignitatis insignis pessime interpretati optime, & in vsus studiosorum Hermiticæ prolata. Si dissensissem aliqua in re à Penoti sententia, liberaliter & ingenue id potuissem facere, quod sciebat Penotus semper in more fuisse apud candide philosophantes, qui amicitiam non in sententiarum verborumque nuda consonantia ponunt, sed in animorum iucunda, & secundum virtutem conspiratione & concordia harmonia. Seruum esse alienæ dictionis, & opinionis adulatorum, & gnathorum est, non medicorum, quod etiam Crollius in præfatione Basilicæ admonuit. Si Scheunemanus applaudit applausoribus, & odit dissentientes, videat ne cum ipsis in malam rem abeat.

19. Qua in re reprehendi Penotum? Quasi incertum sit, inquit, an voluerit vt maneret sulphur, an incensum deflagraret. Vah hominem inopem scientiæ. Vnam fideliæ circumgestat in angustia sui capitis: inde dealbat omnia. Vnum habet calopodium: ad hoc omnium pedes menturat.

Num Penoti modus est is quem tu tibi imaginaris inepte reprehensor? Ita is loquitur: Liquefac paulatim nitrum in forti tigillo: Eo fuso iniice sensim sulphur commune fabarum magnitudine donec nolit amplius ebibere. Effunde in vasa aqua plenum: filtra; coagula: rursus liqua: Sulphur iniice. Hoc quinque repete. Vltimo solue, filtra, coagula; tunc paratum est. De hoc scripti ex dictione incertum esse voluerit ne vna manere sulphur, an incensum deflagrare. Ratio est: Si nitrum solutum debet sulphur combibere, quod est in se recipere sicut fieri solet tum in imbibitionibus chymicis, tum nutritionibus quales à Quercetano adhibentur cum Mercurialem partem salinæ iungit, & quomodo liquatis pinguedinibus immiscemus res alias, non debet consumi. Quod enim comburitur, non combibitur. Si item ad satietatem debet combibere, nitrum autem nunquam dicit satis est: quia si millies liquato iniiceret sulphur, semper combureretur: Cogitandum ergo est an non voluerit liquefaciendum esse halinitrum, & remotum ab igni modiceque calenti sulphur immiscendum, quod melius fieri si sulphur sit fixum: aut

Num proprio humido sublato alterum sit in halinitrum inferendum. Salrosatur.

De reprehensio Penoto.

In libello de sale nitro.

88 Defensio Syntagmatis arcan. Chym.

halonitrum fixum per limaturam ferri, & calcem viuam, vt pag. sequente habet. Quicquid sit; Si crudum nitrum accipiat, & in catino, vel sartagine, aut oila tundatur adeo vt effeuecat, iniectum sulphur statim corripit flammam, & tum nitrum flagrantius reddit, & aliquam partem in fumum vertit, tum ipsum comburitur.

Ideo io hanc sententiam inclinans, adieci: SED nos putamus voluisse INCENDI, quæ sententia etiam est Plinianæ præparationis, &c. Siccine calumniari tibi libuit? Non reprehensio est, sed explicatio: Donec nolit amplius ebibere, hoc est, donec flamma ex sulphure, & halinitro incensis nihil amplius absumat. Ita enim ignis lambit, & bibit, quando contumit. Et sic fixum euadit halinitrum.

*Reprehensio
Quercetani.
Declarari
huc est
phanta est
reprehendi.*

20. Relicto Penoto vellicas etiam id quod de Quercetani processu scripseram. Tres adducuntur præparatione. Quercetani. In nulla fecit mentionem de flagrationis, seu incensionis eternæ, internæ, spontaneæ, ac artificialis. Dico: *Omisit, vel occultauit incensionem.* Esse autem dubium quoddam in illis præparationibus subnotauit. Incendi debere materiam, si sulphur pinguedinem halinitri sublaturum sit, scripsi. At si incendatur, non video *quomodo sulphur acido spiritu possit imprægnari*, quod requirit Quercetanus. An tu ignoras sulphureos spiritus, cum sit sal prunellæ tanta copia exhalare, vt non vnum pene conclaue impleant, si que quis velit ad mota campana excipere, possit coagulatos colligere? Descendunt, inquit, in halinitrum. Magno argumento inquam opus erit vt mihi persuadeas. Vbi enim fuga in altum est, non descendunt; Deinde si descenderent, non euolarent, & tecum ducerent resolutionem halinitri. quæ, & in sale fixo deprehenderentur. Gusta halinitrum illud fixum per se, vel aqua solutum. Sali edinem, non aciditatem inuenies; Si vir es hoc age, & Quercetani dictionem explica.

21. Negas occultasse incensionem. Vbi ergo expressit? In nulla præparationum positarum habetur. Per se fit, inquis, in opere. At tuam stultitiam rideo. Non est quæstio quid in opere fiat, sed quid reuelatum sit in processu propositione, & quid tacitum. Tacuit de configuratione. Ergo eam omisit, vel sub aliqua alia dictione tacite comprehendit. Verba Quercetani sunt: Sal petriæ ad ignem in crufibulo dissoluto, & liquefacto flores sulphuris paulatim adiciantur donec spiritu sulphuris acido imprægnetur. Vbi hic est incensio? Ego dico occultatam esse vocabulo spiritu sulphuris, aut omissam. Flores sulphuris ipsi spiritus aliquando appellantur, vt alii spiritus sicci per sublimationem facti. Hic aciditas potentia. Acor auctuatur colliuatione, & vstione. Si hic sensus est, immisceri, & colliquefieri debet sulphur. Alias imprægnatio non fit. Sequitur autem inde incensio quæ relicta est lectori tubi intelligenda. Quod autem attinet ad receptionem acidorum spirituum, compendiosius longe in miscerentur aquæ qua halinitrum fixum soluitur, & in qua denuo congelascit. An putes liquandum esse halinitrum, & spiritali oleo sulphuris potandum per modum imbibitionis, quæ etiam vocatur imprægnatio à perfecti magisterii sapientibus? Hic nulla est incensio. Tertio flores sulphuris ita parari possunt, vt sint fixi, nec amplius incendi queant. Quid si hos intellexisset? Vides quam temeritatem incurtas nimis properanter paucis inspectis iudicando.

22. In secundo processu fuso halinitro superiniicit flores sulphuris qui pinguedinem eius tollant, & purum lucidumque reddant instar vitri.

Hic quoque incensio est occultata. Tu negas. Monstra ergo difertis verbis positam. Non si quid subintelligitur, id expressum est. Distant implicitum, & explicitum, scriptum & dianæa, ô te interpretem putidum qui clarum expressumque mutas in occultatum, & occultatum in clarum. Nempe sic scribebas in tua pestilente charta processus tuos esse iam notos, & gnaris chymicæ dilucidos. Ego non video lucem illa in re quæ delphicis ænigmatibus est tenebrosior. In tertia præparatione tantum nominat halinitrum cum sulphure, aut floribus eius purificatum, & vitrificatum. Pone purificationem nullo alio modo fieri posse quam per deflagrationem, ac nihilominus ea est occultata & tacita.

23. Quod de ridendis meis descriptionem pueris officinarum dicis, quorum loco te stis. Videbis iam te pœnam tui ritus dare debere. Non posui meas descriptiones. Meas non iridebis. Te vero male iudicando, & calumniando meritum esse puerilem ferulam intelliges, si sanus eris.

In aduersariis meis de Angina hos inuenio modos: Salem petriæ in lebeo ferreo liquefacto, & cum spumat, insperge puluerem sulphuris, & purificatur sal petriæ, fitque subtus clarus: Vel pone in tigillum: adde parum sulphuris. Incende (ferro candente.) Stet autem tigillum in aqua, cum deflagrauit, fit quali sal ad anginam utilis. Abi iam imperitissime omnium & tuas fatuitates ride, vel plora. Vsum pleniorum Nitri inueniet lector apud Penotum.

NOTA XLIV.

De magnesia Saturnina Opalina pellucida Quercetani in croco metallorum.

Quando tandem à me aliquam inibis correctionis chymiatricæ gratiam? Si vellem ex tuis principiis concludere, an non possem sic argumentari: *Momus est incarnatus Diabolus. Scheunemanus est Momus.* Ergo? Propositio est Scheunemani. Assumptio ad viuum patet ex reprehensione salis prunellæ mineralis, croci metallorum, & similium magno numero.

De croco metallorum suo in pharmacopœa restituta sic scribit Quercetanus: Rec. *Magnesia saturnina opalina & pellucida, & lapidis, vel salis prunella (mineralis) ana. Miscantur, igniantur, & calcinantur calcinatione philosophica; Magnesium inuenies calcinatum, & coloratum instar Hepatis, quam dulcorabis & resibus reseruaabis. Puluis hic erit instar alicuius croci, eique nomen croci metallorum vere competit, si quidem magnesia à qua originem traxit, est metallorum radix, & ens primum.* Hęc ille. Mea sententia est, cuius rationem percipies, materiam esse non crudum antimonium, & crudum halinitrum, sed vtrumque coctum, vt & nomina ipsa insinuant, & in Alexicaco pag. 473. Ego, vt verum fatear, inquit, hac in operatione (qua fit aquila alba cœlestis ex suis met ipsius partibus essentialibus) aquis penitus crudis, vt antea protestatus sum, abstineo, &c. Idem est in Terrade pag. 460. Non autem nego eundem etiam adhibere crudum, & spumam, & regulum. Quid quæso tu hic habes? Repeto tua verba: *Siquidem errorem (inquis) commisit c. 34. (tractatus chymici de igne nature, pag. 65.) vbi metallorum crocum Quercetanus detenebre conari. Loco magnesia saturnina opalina & pellucida, qua Quercetano est semina: Stibis à Plinio descripta, iubes recipere Stibii vitrum, quod opalum gemmam emulatur. Chymici hæcenus triplex stibii vitrum agnouerunt flauum, rubicundum, & album: nullum horum opalum colore refert, nisi vitrum stibiatum qualecunque illud sit perpetuo Nitro, Tartaro, Borace, seu chrysolita (chrysolita scribis) torreas, vel philosophice calcines, nunquam inuenies vitrum tuum calcinatum coloratum instar hepatis.* Hęc tu. Beneficere habet, quando de alienæ sententiæ explicatione agitur, & non de propria præceptione. In illa obscurius proposita potest errare etiam doctior Scheunemano. Si tu aliquid solidius afferes, cedam tibi haud inuitus. Repeto in dicto loco ex pharmacopœa Quercetani descriptionem vt ante, explico: Rec. Saturninæ magnesiæ opalinæ, & pellucidæ, id est, vitri ex stibio quod opalum gemmam imitatur, Huius meæ explicationis rationes sunt hæc. 1. Nullum est stibium minerale ex natura pellucidum ita vt opalum referat, sed arte fieri debet. Opalus quæ res? Nobilis Anshelmus Boetius de Bood lib. 2. Gemm. c. 48. hæc habet. Omnium gemmarum vires habet, quod omnium colores exhibeat, cap. 50. adulteratur calce stanni, & vitro crystallino: apud Quercetanus à spiritu nitro sicale nubicus tingitur (imo & ab aliis multis, vt vrina, hydrargyro, stibio, &c.) Cap. 49. primi generis opali rubro, cœruleo, flauo, viridi, purpureo pro vt ad solem vertuntur iutilant. Genus secundum habet lactescentes varios colores, vel proximum est primo. Cap. 46. nascuntur opali in lapide molli venis nigris, flauis, vel fuscis distincto, ita vt corpus lapidis albescat, flavescat, nigrescat, &c. Cap. 47. Primum genus est Diaphanum; Secundum nigrum ex nigredine ignem & carbunculi fulgorem emittens, viua prunæ instar. Tertium est varicolor in flauo corpore quasi quietum. Est & lacteo colore opacus, oculus catti dictus: Quartum, pseudopalus, diaphanum simile oculis piscium. Vidit Boetius quandam perspicuam variis coloribus, & lactescentem. Colores insunt varii non realiter, sed ex emphasi ad lucem incidentem. Iam requiritur magnesia saturnina, seu plumbum, quod philosophorum aliqui dicunt, estque stibium. Ea magnesia debet esse perspicua, seu pellucida, & transparens, & opali coloribus varia accommodatione ad lumen varia. Sunt in Antimonio (potentia plærique non acti) omnes colores, vt Basilus ait pag. 51. Habet vires omnium gemmarum p. 111. vt rubedinem Carbunculi, albedinem Adamantis, cœruleum Sapphiri, virorem Smaragdi, flauedinem Hyacinthi, nigredinem Granatorum, tum mistos colores Iouiales. Vitrum eius perspicuum est rubrum, flauum, album, & aliorum colorum, vide Basilium illum in curru triumph. pag. 113. 118. 119. 120. 121. 122. Nigrum refert lapidem obsidianum, aur sanguinem concretum. Sed num crudum è minera est tale? Non. Hoc enim Rogerio est pulchrum, album, digestum, in medio venis flauis plenum, item plenum rubris & cœruleis coloribus, quæ ipse de electo scribit. Basilio stibii color niger est vt Vngaricum quo alias vsus est Quercetanus, & quod ego cum splendore maiore, minoreue vidi. Nam variat minerarum admistione, & excoctione. Antimonium externo intuitu, inquit Monachus, refert crudam nigredinem insperlo, mistoque colore albo. Idem eligit Vngaricum pag. 168. Consului Plinium, Rentmannum, Agricolam, Dioscoridem Marthiolum, Fabricium, Falloppium, Cæsalpinum & alios. Nullus prodit quicquam de perspicuo natiuo opalino. Est simile lapidi plumbario, magis nitens, candidius (quod non de albo colore intelligendum) seu radiantius. Fœmina nitet, & magis minusque radiat. Sed legantur autores ipsi. Multa specimina vidi, plura legi. Nullum inueni perspicuum opalinum, quale Quercetanus vitrum depingit iu quo halinitrum destillatum. Iple in Zoëphilo Tetradis Antimonium de minera ex Vngaria poscit; Idemque in panareto. Alibi capit quod purum est in Antimonio, veluti Regulum, vitrum &c. vide cap. 10. de spagyricis: Item tractatum Tholdii quo declarat Antimonium Suchthenii pag. 233. & seq. citat autores plures, quorum nullus habet pellucidum stibium naturale. Henningus Scheunemanus in sua Vtopia inuenit aliquod. Quale illud? Fœmina stibi Plini. Est ne ea perspicua & varicolor: Neutiquam. Ita enim ait Plinius: *In argenti metallis inuenitur spuma lapidis candida, euntentique non tamen translucens; Stimmi appellant, alii stibium, Alabastrum, Larbason. Mæ est & fœmina. Mæ horridior, scabrior, minus ponderosus, minus radians, arenosior: Fœmina nitet, friabilis est, fissuris que non globis dehiscentes.* Vbi iam opalinum translucens? Nuspian nisi in Scheunemani Moronia. Hac tamen lege tecum contendo. Si mihi monstraueris natiuum stimmi iuxta Quercetani descriptionem, herbam porrigam. Quod si naturale non est, ars autem potest id parare vt transpareat, & vel in diuersis varios colores habeat, vel in vno, prout luminis radii incidunt; Consequens est artificiale vitrum intelligi. Si nos decepit Quercetanus, deceperit sane. Non sunt opes Latii in eius sententia. Vbi iam ERROR meus? In Scheunemanum migrauit.

2. Perite admodum differis de vitris antimonii rubris, flauo (Hyacinthino) rubicundo, & albo. At si curru triumphalem Basilio legisses, longe plura inuenisses, atque etiam omnium colorum. Eras ergo de chymicis, & tuam ruditatem prodis. Ego ipse paraui sanguineum in concretionem

pag. 107.

Vide Scheunemani peritiam in metallicis.

Opalus.

Vitra Antimonii. Scheunemania.

nigrum adiaphanum: Item epaticum aloes simile & flauum, Hyacinthinum, rubrum, albicans videtur; Imo varios colores elicui ex stibio.

3. Nullum ex albo, flauo, rubicundo, dicis referte Opalum colore. Rideo tuam simplicitatem. Fac ex illis Smaltum. Non necesse est reales esse colores, vti neque sunt in alembico destillationis Nitri, vrinæ, &c. Sed cum varie ad Solem, aut lumen vertitur id quod recte est præparatum, variorum colorum phantasias exhibet. Argumento res tota comprehendi potest: Aut naturale est stibium Quercetani opalinum, aut artificiale. Non naturale. Nam vel mas foret, vel fœmina, nigrum, vel album, quod alias plumbum cinereum dicitur. Nullum est. Nullum enim translucidum est. Artificiale ergo. Hoc enim in vitro puriore perspicuum est, & varios colores recipit, si ac eos quæras in eodem pro diuersa luminis receptione; Siue in diuersis, quod non est curandum. Parabolici enim artifices liberius vtuntur terminis.

NOTA XLV.

Num Crocus metallorum fiat ex stibio per halinitrum.

Scheunemanni in croco metall. pudentia in scia.

PVerilem hic tuam ruditatem, an amentiam & studium obrectandi notem? Quercetanus loco citato (pag. 107. Pharm.) Crocum metallorum aliquem facit ex magnesia iaturnina opalina, & lapide vel sale prunellæ. Annoto, intelligi halonitrum per sulphur purgatum, quæ calcinanda igne circulari (vri sponie deflagrent, & detonent) aut incendenda pruna, vel ferro candente, si quidem pro lapide prunellæ sumatur halonitrum inflammabile aut lapis ille nondum in totum fixus vt incendi possit. Duos modos noto in croco metallorum: vnus est quem quilibet Tyro, imo & mulier facile potest procurare in catino seu aperto, seu clauso, relictio tamen in spatulo, vti Rulandus faciebat, posito inter prunas circulo ambientes sursum patente libera vitæ: alter fit sine igni circulari in olla strata in latus, vbi requiritur tamen incensio per ferrum candens, &c. Debere autem halonitrum inflammabile adhuc esse res ipsa loquitur. Hoc enim est cuius igneo fluxu, & calore stibium percoquitur & purgatur.

Contra hanc annotationem intonat, aut potius rudit Scheunemannus his verbis: *Sibirum stibiatum, qualecunque illud sit, perpetuo Nitro, Tartaro, Borace, seu chrisocola torrias vel philosophice calcines, nunquam inuenies vitrum tuum calcinatum coloratum instar Hepatis. Loco lapidis, vel salis prunellæ iubes recipere halonitrum inflammabile, vel lapidem prunellæ segniter præparatum vt incendi possit. Ex parte crede Ruberto, si magnesia cum halonitro, vel lapide segniter præparato vt adhuc incendi possit commisceatur, quam primum magnesia à calore liquefcit, halonitrum sponte incenditur, deflagrat, ac è tigillo in aerem magnesiæ proicit, ac spargit. Cuius id contingere si prunam ardentem, vel ferrum ignitum admoueres, vasculum tuum in mille partes dissiliet, &c.*

Putabam te ad certamen chymicum accessisse instructiorem. At deceptum me multis modis video.

1. Vitrum stibiatum quid est? Si esses chymicus exercitatus, loqui posses artificiose stibium seu antimonium vitrificatum, & non vitrum stibiatum. Metallicorum lingua argentum auratum æs argentatum, & similia non sunt ex auro, vel argento facta, sed his mista, vel affecta. Melius dixisses antimoniale.

2. An nequeat ex vitro Antimonii epatico colore medicamentum fieri inquirendum est. Primum ego Quercetanus autorem adduco, licet tu eum praua sententia corrumpas. Deinde ita annotat Tholdenius in primum tractatum Alex. Suchthenii: *Cape Tartari crudi, vitri antimonii, vel crudi an. pares colliquefacta effunde in aquam calentem, & erubescet. Assunde parum aceti, rubrum epar ad fundum secedet, quod epar per manicam aqua feruente edulcora, & coagula in lapidem, &c.* Modus hic transcriptus est ex curru triumphali Basilii pag. 161. 162. quanquam quibusdam mutatis. Ex Hepate facile potest fieri vitrum. Imo vitream naturam habet, maxime id quod fit processu Rulandi in quo nitor insignis, cumque hoc minerale varias mutationes etiam recipere sustineat, non est absurdum quod dicitur, vt & cum vitrum rubrum epaticum calcinatur suo modo, iterumque in vitrum reducitur. Autores produxi. Penes istos sit rei fides. Mihi graue est artificum experimenta carpere. Tuam Quercetani expositionem non respondere verbis processus paulo ante demonstraui. Illud tibi dico me rubrum vitrum adiaphanum sæpius fecisse, idque aliquoties nouo halinitro recoxisse. Rediit Epaticum vitrum vt priuserat. Tale fit etiam ex antimonio cremato, seu vsto quod sane vitrum est quoddam. Sed procedant reliqua.

Ecce Rubertum experimentum.

3. Rideo & explodo tuam imperitiam. Ego ipse meis manibus tam Rulandi, quam Quercetani epar stibiale non particulatim, sed semel vniuersum feci; curauit idem fieri manibus filii, nec patitur aliud Rulandi processus, qui fit sub testa, seu operculo. Res est omnino facilis. Tonat & furit halonitrum inflammatum, sed postquam spiritus furibundi detonauerunt, in fundo Regulus est Epaticus, qui Epar est; Sal durus, concretusque per spuma, quam plachmalium, aut scornam vocant, superius est, ita tamen vt aliqua pars epatis ipsi inhæreat, isque colore non nihil in crocum tendat. Si totum, sale scilicet, & epar in puluerem redigas, & aqua decoquas, sal aquam ingreditur, epar, quod erat vitri instar in puluerem croco vegetabili non ab similem abit. Proh artificum fidem, quam sæpe antimonium coxi misto borace, vel halinitro, vel felle vitri.

tti. (Spuma est) vel Tartaro, vel sale crystallino? Nihil vnquam tale mihi occurrit, quale tibi bicerte non experto, sed in experto Roberto contrigisse scribis. Indicat Basilus Valentinus antiquum opus esse ex stibio cum Tartaro epar facere, pag. 61. & 62. curtus, vbi modum vide non per particularem deflagrationem, sed in ventosa per reuerberationem olla firmiter clausa. Falsum, fictum, inane, & mendax est quod ponis.

4. Aequè falsum est, quod halinitrum in aerem euolare scribis. Nam spiritum tantum perdit. Salis corpus manet, & resolutum aqua, inde denuo coagulari potest, fitque sal catharricus admodum excellens.

5. Falsum est quod magnesia è Tigillo eiiciatur. Sidit enim vt Reguli solent. De sale ammoniaco persuaderes, sicut & de aqua caustica in angusto vase.

6. Falsum est, & fictum quod vas dissiliat in mille partes. Nam catinus Quercetani apertus pateate officio frangi non potest: Rulandi tectus ex angusto foramine saltem perstrepat, adeoque non dissilit, vt ne operculum quidem agglutinatum repellat. Itaque vno & eodem vase lapis epar confeci. Quid dices de olla Quercetani in qua pruna, aut candente ferro accenditur materia?

7. Halinitrum sponte accendi scribis, & pruna, aut candente ferro si incendatur, vas citius rumpi, materiamque excuti. Sane cum catinus exandescit, mixtura incipit strepere, dissolui, & tandem inflammari: verum qui velocius id procuratum cupiunt, etiam desuper accendunt. Ego tegebam catinum apertum carbone lato, qui inflammatus desuper per modum reuerberationis halinitrum antimonio commixtum incendebat, ita vt igni vndiquaque ambiente coqueretur ad perfectionem, cuius signum est tumultus, & inflammatio quietens, reguloque ad fundum cedente sal emergens, vt fieri assolet in opere Reguli. Sed & candens ferrum immitti potest. Pruna imperite ne iniiciatur, vt neque in sale prunellæ mineralis faciundo. Satis enim est si ardens imponatur, aut admoueat prouide. Quod autem tales incensiones sint apud artifices vsitata, turpe est te nescire. Per se quidem verum est halinitrum etiam ad candelam ardentem admotum non efferri & excuti: sed tamen & autores videantur. Ita Tholdenius in declaratione Suchtheimi: *Halinitrum & Tartarum contrita in mortario per ferrum ignitum incende, &c.* Ecce hic non in auram euolat halinitrum, sed materia fixa sit cuius vsus ad Antimonii Regulum. Cum etiam Basilus oleum vulnerarium ex stibio sub campana vel Alembico facit, miscet tria ista pari pondere, nempe stibium, halonitrum & sulphur, posteaque inflammat, nec metuit ne cum furore in aerem efferantur, & pereant. Sed & dic, quid sibi vult Quercetanus pag. 407. Alexicaci cum scribit. *se ad magnesia calcinationem nullo alio igne vt nisi salis sulphurei*, quanquam prius voluisset philosophice calcinari? Halonitri ignis potentialis est, vt calcinet Antimonium in actum euocandus est. Quo alio actu si externus circularis ignis non adhibeatur, vt fieri solet, quam desuper inflammatione? Hunc puto designari etiam in pharmacopœa pag. 621. cum ait: *Crocus metallorum preparatur cum aquis partibus magnesia saturnina & nitri inuicem mixtis & inflammatis in quodam crucibulo, & reman. bit materia quadam calcinata in forma Hepatis &c.* Quid autem opus est hac de re certamine? Sentesit Quercetanus, variaueritque pro libitu. In artibus semper id respicere solemus quod melius est. Si quis velit calcinationem peragere vel in vase candefacto (sive in prunis maneat, sive extra eas in focum collocetur) particulatim per primum modum detonationis: vel in catino cum materia statim tota in ignem illato, ita vt sursum pateat: vel in catino clauso relicto spiraculo: vel inter prunas quidem sito, sed desuper etiam tecto pruna viua, vt inde quoque incendatur aut ferramento candente appposito, aut sequente Beguini modo, is si perite ager, Epar efficiet.

Ita Beguinus in Tyrocinio chymico pag. 122. *Rec. antimonii crudi lib. j. salis petrae vncias xij.* (Alias pares: sed is videtur ciuile pondus in stibio intelligere) *Misce, & impone mortario ferreo in latius strato* (ad latius posito inquit ille: *Situs talis esse debet qualis cum Dornæus calcinat vitriolum*) *vbi ea prius bene triueris* (oportet enim misturam exactam esse ne crassæ particulæ minutis immixtæ sint. Nota quod tritio illa furorem anteuerrat. Nam fracta soliditate spiritus emittit, sicut fit etiam in pyrio puluere. Hic enim in farinam comminutus non tonat sed stridet tantum.) *Deinde Adhibito saltem* (non iniecto) *Carbone viuo* (idem peragi potest ferro, chatra, vel tæda ardente) *accende, & subito fieri Hepar Antimonij. Sal petra postea separa.* Hæc Beguinus, qui procul dubio hoc ipsum Enchirema à Quercetano accepit, atque ita lucem attulit his quæ in Alexicaco, & Pharmacopœa scripsit. In Lylipono pag. 415. Tetradis hæc habes: *Rec. Reguli lib. s. salis nitri cum sulphure, aut floribus sulphureis purificati, & vitrificati lib. j.* Reducantur in puluerem, & optime misceantur, & crucibulo indita ponantur in igne circulari, ignem augendo per gradus, eumque crucibulo sensim admouendo donec omnis materia fluxerit instar metalli fusi. Tunc vel ferrum candens vel carbonem ardentem iniice vt sal comburatur, &c. Hæc Quercetanus contra tuam phantasia. Lege & alia eiusdem de stibio calcinando, de regulo, similibusque. Inuenies tua te opinione multum falli. Sed horum occasio sequetur.

Modus per ollam stratum & ferrum ignitum vel prunam.

De artificio vetusto detonationis, seu deflagrationis, quod Germani verbuffen vocant, à sono sclopetorum pyrio puluere in eis incenso.

Repeto tua verba: Hoc ut vitarent periculum (hoc est, ne halinitrum subito incensum in auras euolare, & vasa rumpentur) & incommodum, philosophi magnesiā cum nitro crudo non commiscuerunt, sed inuenerunt calcinationem istam, quam Germani artifices vocant verbuffen / & fit quando frustrum nitri vnum post alterum in liquatam magnesiā proicitur, & confestim ab ea accenditur, ut non opus sit pruna viva, charta ardente, vel ferro ignito, quo incendatur. In sclopeto quam primum nitrum liquatam magnesiā tangit, accenditur, & in eius superficie deflagrat cum magno fumo & fetore, quem Quercetanus ut fugeret, lap. d. e. prunella rite preparatum cum magnesiā commiscuit, & philosophi. (Dichte durch das verbuffen /) hoc est, obseruatis ignis gradibus commixtum calcinavit. Quapropter processum non oculi aut, sed præ ceteris omnibus faciliorem, & lucidiorem tradidit. Lapis prunella ad se sulphur Antimonii trahit, unde post calcinationem mass. refrigerata puluerisari debet, & in aquā valde calidam proici, quod crassum est, confestim fundum peti, rube sulphur aquam aureo colore tingit. Hæc aqua tinctā in aliud à seibus vasculum effunditur, & sinitur per hor. x. duas residere, aqua lente effusetur. Habebis nobilissimum crocum, quem adhuc sapius aqua calida dulcorabis, exsiccabis, & vsibus reseruabis. Hæc tu. Nullum pene verbum sine flagitio posuisti. Tunc talis expertus Rubertus: Imo ad sues pascendas te confer. Ad chymiam es totus tantusque quantus es ad Lytam Alinus. Ut scabiem tuam, & flagitia videas, mentem aduerte.

O expertum Rubertum.

1. Ut vitarent periculum, &c. Nullum est periculum, neque incommodum tam in sale prunellæ mineralis faciendo, quam Hepate stibii, nisi tibi ipsi aliquod inscitia, & imprudentia create velis. Vide ut oculis, naso, barbæ, & manibus parcas, naresque in fumum æthnæum non immitas. Si paraueris omnia ex arte, periculi nihil senties. Miror autem quo halinitro sis vsus, aut quid feceris, si verum est quod scribis, nitrum subito incendi, & in aerem ferri. De puluere pyrio cogitasti. At halinitri alia est conditio. Num tu massas solitus es in ignem iniicere: id videris infra confiteri, nominatis FRVSTIS. Mirum si non in faciem irruerunt.

Schounerman forse puluerē tormentarii pro halinitro sumsit, aut in rei natura errauit.

Pag. 168.

Epar stibii Basilianum.

2. Inuenerunt artificium calcinationis detonatorie verbuffen. Est equidem id vetus inuentum. Ita enim scribit Basilius: Cape antimonium bonum & purum ex Hungaria, natum in talibus minuris, (quæ sunt auriferæ) Tere illud in minutum valde puluerem. Misce tantundem halonitri exacte purificati, & tertium clarificati. Hanc compositionem vre in olla noua vitrata quam nulla pinguedo infecerit, in igne circulari, non semel & simul totam, sed particulatim imponendo, id quod veteres spagirici discipuli vocant verbuffen. Hæc detonatione seu calcinatione (vstione, crematione, deflagratione) perfecta materiam duram concere, &c. Est materia punicea, seu hepatica, de qua & pag. 256. Hic modus calcinationis, seu vstionis est primus, vltatus in his quæ copiam desiderant. Si eam multum materię velles vna vice calcinare (ita vocant quanquam calx non fiat) flammæ furor excederet modum, & perfectam coctionem impediret. Alter modus est in pauca quantitate quæ tota simul potest imponi, estque perinde ac si partem maioris operis in pauco vase tractares, utrobique est vas apertum. Alius est vase tecto: alias extra ignem olla strata: alius in calcinando stibio, &c. Sic fiunt reguli, stellæ, hepata, calces, sales & similia. Vetus itaque artificium esse non es mentitus, sed ad fugiendum tuum periculum inuentum esse, nisi in copiosa materia, non agnosco.

3. Sed quæ est ratio operis? Adeste lixæ, & calones chymicorum & magistrum hunc chymicum corrigite.

Ad ferulas & fenicias.

1. Magnesia primum est liquanda. Cape ferulam chymicam. Neque enim id est art's. Disce ex monacho, si non vis per te sapere. 2. In liquatam est iniciendum frustrum nitri vnum post alterum. Cape & flagellum chymicum. Non frustra (frusta) sed pulueres, iique subtiles & exacte requiruntur. Fors tu sic tuam calcem stibiariam fecisti, putasque epar quoque eo modo confat: Stulte putas. Neque vero etiam hic iniicitur halinitrum, sed commiscetur stibio extra ignem. Cogita vero quid ante scripseris. Volebas subito incendi nitrum, & in auram euolare. Cur id hinc non fit? Si euolatet, nunquam epar conficeres, neque etiam calcem, ut dixi, spiritus saltem inflammari nitrosi cum resolutis ex stibio erumpunt, idque cum strepitu propter contrarietatem sulph. Mer salis & ignis corpulenti. Quo crassior est materia, hoc maior est tumultus, & tonitru vulcanium, quæ declarari possunt tonitruis, & risu vulcanio. Spiritus enim per crassa obstantia prorumpens, vim maiorem habet, adeo ut aliquando etiam negata via alia solida latera effringat, & propellat, ut fit in tormentis dissiliantibus. Non credis mihi. Audi Quercetanus ex c. 4. med. prisca pag. 15. Quis non miretur, inquit, sal petræ tanta promptitudine concipere flammam per quam in aerem & tument exhalet: interim videat liquidum atque fufum manere in crucibulo igneo constituto in cento flagrantissimorum carbonum, in quo tamen licet ardentissimo nec flammam concipiat, nisi flammæ aut ignis admotio fiat ad tactum, cumque naturæ sit adeo volatilis, fixatur tandem &c. Hæc tu non calumniare, sed explica petite. 3. Inicienda sunt frustra. Quomodo ergo totum corpus magnesiæ resoluunt, penetrantque, & in vitream massam purificatam transmutabunt, præsertim si adeo est volaticum nitrum? Tuus Vulcanus præter calcem tuam albam nihil cogitauit, & oportet eum mirabiliter operatum esse si salem petræ frustillatim iniicit. Non frustra halinitri, sed totius misturæ diuisæ portiones per cochleare, seu trullam infunduntur particulatim, ut dixi, frustra cum fragore dissiliunt, dataq; via in auras feruntur, ni in latus stratam vas quasi operculum obiciat. Sed proceda-

procedamus. 4. *Ita ut non opus sit pruna viua, &c.* Nempe in isto modo. Si cogitasses alios esse plures, vel saltem Tyrocium Beguini legis, & Quercetani verba recte intellexisses, non ita in incensionibus meas insanires. Cum tu calcinas tuum Stimmi, velim equidem videre quid agas. In feruens immixtum halonitrum tritum liquefcit, inflammatur, & non tantum spiritus fufum mittit, sed & in stibium se immergit, idque penitus peruadit, resoluit, & colliquat. Resoluti halitus iterum concrefcere solent, si quis velit galea excipere, vt fit in floribus. Ego & alii solemus ferrea spatha, vel rudicula continue mouere materiam ad calcem albam deducendam. Ibi nihil prohibet eam ignitam esse. Imo inieci etiam prunæ viuæ portiones, vt & Quercetanus fecit, neq; quicquam adeo absurdum, aut periculosum vidi, nisi quod dum halonitrum nondum deflagrauit, expuantur ramenta & maior fiat exhalatio. Verum vt dixi non hic de calcinatione agitur, neque de eo modo in quo pruna admouetur, non autem iniicitur.

6. *In ictu oculi accenditur & in superficie deflagrat, &c.* Ecce tu astitisti calcinationi tuæ. Vnde enim de ea loqui posses? At imperite iudicas. Cur non exiit & in auras volauit? Si in superficie in ictu oculi accensum halonitrum deflagrat, quorsum id iniecisti? Impone Vulcanio tuo perspicilla, & videbis non totum deflagrate, sed liquatum per fufum stibium penetrare, penitus liquefcere, attenuare, Mercuriale, arsenicale, & sulphureum recrementum in fumum vertere, purgare, & figere, quæ sunt istius salis purgatorii officia.

7. *Cum magno fumo & fœtore.* Recte. Ergo non deflagrat in superficie, nec solus spiritus sulphureus, & mercurialis halonitri exhalat, sed secum ducit stibii volatilitatem.

8. *Quercetanus vt fugeret fœtorem.* Quercetanus si calcem tuo more voluit facere, nõ potuit fœtorem fugere, nisi natibus auerfis, aut munitis. Solemus autem tunc opus aura à tergo aspirante peragere, vt qui bismuthum, aut lapidem plumbarium excoquunt, vel lapidem fissilem cremant. Ille per ministros plaraq; elaborauit. Vide Lysippon eius pag. 415. Tetradis, vbi tibi plane aduersatur. Ad Hepat stibii quod attinet, sane & hoc non est sine fœtore bituminoso, siue in igni circulari, siue extra confletur. Itaq; si crudum assumit, prudentia opus fuit. Si vero fœtorem sic fugere voluit vt is plane nullus esset, & halitus non sæui, quid aliud inde colligere potes, quam vitrum (rubrum, vel nigrum) aliqua pellucidum, vt lapis seu vitrum obsidianum assumis, & talem non nihil fixum? Ita mea cõiectura fit vera, tua vero de nescio quo ficto stibio putore, & fœtore nõ caret.

9. *Quercetanus lapidem prunellæ rite preparatum cum magnesia miscuit.* Nempe non tua fictitia, sed vera iam artem passa. Cum dicis, *Miscuit*; intelligis ad epar faciendum requiri non iniectionem halonitri, sed commitionem. Quod si non halonitrum fixum, sed crudum crudæ magnesiæ iunxisset, quanto magis euolasset, & secum magnesiæ auexisset, si tua phantasia de halonitro esset vera?

10. *Philosophice Nicht durchs verbuffen.* Ecce tuam inscitiam. An ergo detonatio illa non est philosophica, sed famuli tui culinarii coctio? Cum Quercetanus iubet calcinate philosophice in hoc processu plane id intelligit quod artifices dicunt *verbuffen*. Neque enim aliter fit in igni calcinatorio, vt ipse docet experientia. Quia vero tu stulte explicas deflagrationem illam detonantem, putans sine mistione peragi, Quercetanus autem miscere iubet, hinc in pudibundum errorem laboris, quod aliud sit philosophica calcinatio, aliud detonatio. Imo hæc si altera alteri comparanda est, magis est philosophica. (Nam arcana magni operis hic silet) vt & Monachus indicat pagin. 168. currus, vbi peculiarem artificum istam locutionem esse docet, & magistrale artificium vocat pagin. 256. Cum dico *verbuffen* in Hepate faciendo, non loquor de primo modo materiæ copiosæ, sed de secundo partiali. Singulæ etiam multæ materiæ deflagrationes idem habent nomen, ita vt vna sit simplex, altera composita, seu multiplex. Si tuus culinarius puer adesset, plusquam Vulcanio cachinno hanc infantiam, & ruditatem tuam exciperet.

11. *Quid quæso est philosophica calcinatio, siue Verbuffen?* Tu respondes: *Observatis ignis gradibus commixtum calcinavit.* Quorsum hæc tam fœtida tendunt? Subito fit epar, inquit Beguinus in suo processu. Alias non sane iratim omnia sunt in summo gradu; Sed tamen deflagratio tota citius semi hora fieri potest, & si catinus prius fuerit candefactus, pene momento. Quando ex croco metallorum iam conflato vult facere calcem albam eamq; in calendulæ colorem perducere, vsurpat gradus; In ipso croco non item.

12. *Quapropter processum non occultauit.* Si non occultauit, aperte scripsit. At non scripsit aperte. Ergo. Nimirum tua stulta opinio tibi multa mendacia, & accusationes friuolas, falsasque exprimit. Scripseram de occultata incensione. Tu de processu nugaris. Deinde quod non aperte etiam processum explicauerit, probò tua stolidi coniectura. (Ecce diuinatorem.) Non enim verum est quod tu ei tribuis, vt non tantum ratione, sed & experimentis, & testimonio demonstraui. Vexas meas diuinationes, aususque es scribere in fatua tua Epistola: *Veri philosophi munus non est coniecturaliter diuinare, sed abstrusa, & incognita per causas inuestigare. Huic gratia debetur insulso DIVINATORI scutica.* Hæc tu. Ego subsumo. Henning Scheuneman est insulsus diuinator. Probo: quia insulse diuinat Quercetani processum, eumque insuper stulte, & imperite explicat. Debetur ergo Henningo Scheunemano scutica. Negaste insulse diuinasse? Omnibus iudicanda tua verba, & conferranda cum Quercetanis, modo aliquid in chymicis profecerint, proposui. Addidi Beguinum: Transcripsi ænigmatica Quercetani de quibus ipse protestatur palam.

13. *Sed præ cæteris omnibus faciliorem, & lucidiorem tradidit.* Ita nimirum porci iudicant. Si lucidiorem tradidit, cur tu tam es fatuus vt non potueris videre? Cur nobis obrutis Antimonium natium opalinum translucidum, quod in rerum natura non est? Cur alium processum

Verbus, fen.

Alia est calcinatio fœtore a philosophica, alia magisteriorum inferiorum.

Philosophica calcinatio.

Lysippon p. 415. Tetr.

En diuinator egregie.

Ad scuticam, Vide verba Quercetani pag. 407. Alexicaci, & pag. 107. pharmac. & 621.

processum detonationis, & quidem stultum veteribus & Quercetano affingis? Ego scio esse in Quercetano lucem, nempe cum obscurioribus conferendo. At illam neque tu vides, neque habes, sed in plus quam Cimmeriis, Ægyptiisque tenebris in profundo specus Platonica hærens, quicquid delirus somnias id pro luce habes. Est facilima methodus Quercetani in croco metallorum, siue in igni calcinatorio, siue extra. At tu tantam facilitatem nunquam es assecutus: Quin ergo agnoscis tuam impotentiam, & cedis peritioribus?

*En iterum
diuinatorem
Gl' meo pra
mio dignum.*

14. *Lapis prunellæ ad se sulphur Antimonii trahit.*) En fructum tuæ diuinationis. Tua sententia sal prunellæ mineralis sulphur Antimonii assumit vt fiat massa vna. Hunc refrigeratum, pulueratumque soluis aqua calente, & sulphur aureo colore ab aqua receptum postea subsidere sinis, aquaque effusa colligis, &c. Aliquis scilicet sonus venit ad impuras tuas aures, sed præ fatuitate eum discernere non potuisti.

Primum tibi oppono verba Quercetani ex Tetradis cap. 25. pagina 319. *Cuiusmodi medicamentum* (nimirum quod additum clysteribus attrahente virtute eximie operatur) inquit, *est crocus metallicus, vel metallorum, vt vocant, qua præparationis Antimonii quadam species est cum Nitro parati, à quo figitur, & arsenicali suo sulphure spoliatur Antimonium, vt sic excoctum etiam in intrinsecis & ore citra vim ullam aut corporis perturbationem sumi possit, &c.* Nitrum spoliatur Antimonium sulphure, idque priuatum eo solum relinquit. Non ergo sulphur Antimonii est crocus metallorum.

2. Ex rei natura tibi occurro. Aut essentielle sulphur est iste crocus, aut arsenicale quod est accidentarium. Neutrum est. Sal ergo prunellæ non assumsit ex Antimonio sulphur. Probo minorem. Nam sulphur accidentale in fumo abiit: Essentiale adhuc est cum croco. Probo & hoc: quia ex eo potest tinctura fieri relicto corpore. Ea vero est, sulphur essentielle, quod Quercetanus cap. 10. de Ipagiricis ex antimonio extrahit per tartarum & nitrum, aut lixiuum ex calce viua & cineribus, longe alio modo quam in croco metallorum. Porro ex stibio etiam sulphur inflammabile paratur: funditur in vitrum, ex quo Monachus suum lapidem fabricat, cuius vitri extractum sulphur vocat, sicut & olea medica Antimonii, vide pagin. 256. cuius triumph. &c. Idem in sua principia potest reuolui.

3. Iubeo te processum ipsum spectare, & finem eius, intentionemque magistri. Figere Antimonium cupit, & depurate per modum calcinationis. (Sic enim vocant) aut potius imperfectæ vitrificationis. Veteres vrere, & cremare appellabant. Viæ qua sulphuris species ex Antimonio eliciuntur, longe sunt aliæ.

4. Imperitiam tuam redarguit praxis. Non enim verum est quod sal prunellæ, vel etiam crudum halonitrum ad se trahat sulphur. Tincturam enim traheret, & non insisteret regulo croceo, sed in imo esset recrementum, essentia lateret in sale, quod falsum est. Hoc conspicimus. Sal ille super Epate concretus non nihil flauescit, sed est tantum spiritualis tinctura. Cum enim coque-rem aqua, & salem reducerem nullibi comparebat. Phasmate deceptus male iudicas, & colorem formalem pro sulphure essentiali arripis.

5. Separari quoque à sale sola decussione Hepar croceum potest, & deteri in puluerem croci instar. Quando vero sal simul cum Hepate tunditur, & aqua soluitur, tunc fit aliquo modo quod scribis, neque tamen iuxta tua verba. Non enim aliter aqua crocum assumit, quam quando terris immistis turbatur. Sal solutus ab ea recipitur, sed non puluis croceus. Vides quanta sis in chymicis ruditate, & audes te chymicum profiteri astralem & meum syntagma reformare: Si cæteri tui quos scribis mihi aduertaturos, sunt tales qualis tu, iube eos domi porcos pascere, & non in lucem venire.

*En chymi-
cum astralē.*

NOTA XLVII.

De pluribus aliis in Syntagmate Libauiano arro- sis.

” *Si scribis: Multiplicia inscitiarum inditia extant in tuo syntagmate, quæ singula si enarrarem Epistola in
” volumine excresceret. Cum in vulgaribus tam TVRPITER erres, quid de abstrusioribus sperandum? consul-
” tius ageres mi Libau, si cum Paracelsicis & hermeticis placide conferres, quam quod tam pueriliter mecum lu-
” das.*

Pf. 141. 5.

*Prou. 18.
Corf. 17.*

Hic stemus. Si amicus esses, & non potius acerbissimus hostis, cui non sat probrosa in me verba succurrunt, vsurparem de te illud ex sacris; *Percutiat me iustus placide, & obiurget me: hoc erit oleum ad caput meum.* Atiam quoties atrocissimis calumniis me affecisti, & vituperiis, maledictisque incessisti? Obiicis inscitias. Non succenseo. Iustus ambulans in simplicitate sua prior est accusator sui ipsius. Satis intelligo meum in secretis naturæ, & artis defectum, sumque paratus veritatis causa etiam mea ipsi placida destruere, vt ingenue philosophari, & nullum ex proposito velle decipere, id quod semper studui, à bonis iudicet. Tu vero nondum me conuicisti erroris alicuius. Magnam à me & publicis literis inibis gratiam si mihi inscitias meas in syntagmate monstraueris. Aude si vir es. Si non facies, nihili hominem, & Momum futilem, qualemq; tu definis, nos omnes te iudicabimus. Multos ego comperi eiusmodi phantasias, qui contemnunt omnia quæ non sunt ad saluam. Inter illos si te tuo merito & specimine habeo, noli succensere. Euenit tibi quod Horatiano melancholico Argis olim habitanti. Huic sua deliria adeo placebant, vt cum sanatus esset elleboro, iudicaret se occisum, non seruatum. Fors tu si Anticyas mittereris similiter clamares;

clamares. Præoccupati turpibus erroribus, & perperam videntes, cæteros recte sapientes delictamentorum accusant. Eius gregis si & te scripsero, cum tuis stultis Paracelsistis, non fecero tibi iniuriam. Ad oculum enim iam id est ostensum. Quare ut tu ad me scribis, ita ego ad te vicissim: Multo plurâ inscitiarum & velaniarum, impericiarumque indicia extant in tuis scriptis Paracelsicis, & epistolis, quæ singula si enarrare vellem, opus mea tota Alchymia, & Syntagmatibus grandius fieret. Cum in facilimis istis tam turpiter, inepte, incite, & imperite erres, ut lus Mineruam dicens, furor ultra crepidam, & asinus ad lyram videri possis, quid sapiens in difficilioribus? Pudeat te istiusmodi conatum, nec prius cum doctis pugnare præsume, quam ex culina excesseris, & chymica magisteria intelligas.

Consultius ageres, mi Scheunemane, si abiecta Paracelsia ad Hippocraticam, & Galenicam Hermesiam redires, veteresque canones cum compositionibus Galenicorum non ad orcum mitteres, sed exosculareris, placideque cum Medicis academicis, & practicis conferres, ut ab eis subinde doctior discederes. Cur tam inepte & pueriliter ludis? Cur bonos persequeris?

Si Paracelsici possent cedere veritati, & suum stolidum monarchatum ponere, conferti cum ipsis posset, & ingenue philosophando certari. At dominari volunt, & videri nihil nisi oracula fundere, adeo ut etiam suas turpitudines pertinacissime defendere audent, & aduersantes extreme despiciere, & vituperare. Vin' exempla? Assylianum, Michelium, Gramanum seniore, Gramanum iuniorem, Palmatium, & præter cæteros etiam te ipsum intueri.

Domine Scheunemane DISCE Grammaticam, disce Dialecticam, disce Physicam, disce Chymiam veram, disce Medicinam antiquam dogmaticam, & alia quotum umbram venatus es quidem sed rem neuriquam consecutus: pone aures asininas: bene sentire, & iudicare de literis & vitis probatis assuesce, abiura Paracelsiam, vituperia in me & Galenicam recanta, noli incarnatos Diabolos vocare eos qui tua sputa non lingunt: tunc videbimus quid de te sit sperandum, Si Paracelsista esse pergis, abi ad coruos.

NOTA XLVIII.

De colore eo quem Germani vocant Gelb, an sit Glaucus Latinorum.

ROTE dixi cum stultitia Paracelsica conueniri non posse. Quicquid enim fingunt Paracelsistæ, quicquid opinantur, & dicunt, hoc credendum est esse. Si quis cinislo ait: hoc est aurum potabile, hoc est spiritus antimonii, hoc essentia argenti, &c. ni credas, statim habes hostem, sicut ego cum non credo colorem quem Germani appellant Gelb / vel gelb / (qui est flauus, vel citrinus, vel aureus, ut in bile amara, ictero &c.) esse apud Latinos Glaucum, statim inimicum experior, qui hanc suam glaucedinem audet etiam defendere.

Res ita se habet: In pestilentia charta scriptum erat, *halcyonem debere deplumari à citrinis, seu flauis vaccis von den gelben Kühen* / quæ postea transmutabantur in *famulum culinarium Glaucum, qui sulphur esset. Sine gelbe Kühe / siue gelber Küchen Jung* / suggererebam homini, non *Glaucum* esse interpretandum, sed *flauum*, aut *citrinum*. Id enim est gelb Germanorum. Verba Scheunemanni: *Halcyon volatilis à famulo culinario glauco nomine Cribtit deplumatus*. Id notavi, uti dictum. Ecce tibi Crabrones ex tuo Paracelsico cerebro in me ptouolant omnes. Ita relectis: *Nunquam ego flauum colorem glaucum dixi, non ad verbum respexi germanicum, sed ad rem ipsam, quam tibi indigere volui isto nomine. Dum vero tam suauiter tibi ipsi ablandiris, ipse erras. Nam Germani glaucum colorem non vocant Graw / vel blaw / sed grawblaw. Fernelius glaucum per fuscum explicat. Glaucoma est, inquit, Crystalloidis aut vitrei humoris in glaucum, aut fuscum colorem mutatio. An graw/blaw / Schwarzbraun vnus erit color? verum facessant ha nuga.* Hactenus tuum in colorem glaucum impertum.

Don dem gelben Glauco vnd Glaucomate.

1. Quis te non rideat & explodat Doctorem Philosophiæ, & medicinæ vtriusque tam fæde, & errantem, & errorem fædius defendere audentem?

2. Negas te vnquam flauum colorem dixisse glaucum. At tua tu ipse verba; *Gelben Küchen Jungen* / sic latine reddidisti: *Famulus culinaris glaucus*. Qui gelb transfert glaucum, ille gelb quod est flauum, citrinum, &c. (Sunt differentia plures) vocat glaucum: Cum item sulphur commune, quale in culinis vsurpatur, intelligas, quod citrinum vel flauum est, quo modo potes id glaucum dicere nisi per errorem? Sic estis Paracelsistæ. Glaucum mutatis in fuscum, flauum in glaucum. Parum abest quin & nigrum in album vertatis & contra, tantamque vobis autoritatem arrogetis, ut nulli liceat dicere, quare, aut quid facis?

Paracelsista in media Germania natus ne, cit quid sit gelb & blaw: Doctor Latina lingua ignorat Glaucum. Blawer Schwefel der Köchin. Der gelben Küchen Junge.

3. Negas te ad Germanicum verbum respexisse. Ad quid igitur? Ad R E M. Res quæ? Sulphur commune coquorum. Dicite coqui omnes, nisi inquinastis sulphur vestrum, cuiusmodi est? An non citrinum, aut flauum? Noui varii generis sulphura, seu natura, seu arte facta. Glaucum non memini. Vidi flauum, citrinum, aureum, luteum, rubrum, nigrum, fuscum, album ab arte subuiride, &c. Agricola habet luteum, cinereum, ruffum, Cæsalpinus vidit electro simile, pallidius, & ad viride inclinans; Item natiuum cinereum, & nigricans.

In cistulis Paludani est natiuum luteum, cinereum & nigrum; Caballinum pallidum & virefcens; Caballinum citrinum: aliud candidum Neapolitanum, aliud rubrum. Nullum glaucum. Kentmanni cistulæ exhibent aluminosum album liquidum, cinereum concretum, luteum purum, in albo cinereum, nigrum, album molle; caeruleum &c. Hoc autore possis dicere te ad rem respexisse, quia caeruleus color affinis est glauco, sed tu loquebaris de culinario sulphure quo sal prunellæ mineralis figitur. Dices, ad opus vel ea quæ in opere eueniunt respexisse. Non equidem negauerim flammam sulphuris ardentis caeruleam, flauam, citrinam, ruffam, tuburidem, &c. esse: Sed famulus tamen tuus non est glaucus. Frigida & furilis, plaue que nugatoria excusatio est, qua quo magis vteris, hoc magis ridendum te propinas.

Cines cistulæ res vestras. Paracelsista mutat flammam in glaucum die blawen Dünst. Gray / Blaw quid sit Germanis.

4. Scripseram Germanos glaucum, gray / vel blaw appellare. Quid si addidisset Schimmel / Gray / Schimmel &c. Tu me reprehendis, quia errare putas. Dicam ex te, & meum errorem liberaliter, ingenueque confitebor. Quid significat *Glaucus*, apud Germanos: Gray / blaw. Vah interpretem. In tua culina fortasse sic loquuntur. Populus Germanorum nostrorum (non sumus in Belgio, aut alibi vbi variæ dialecti; sed tu in Franconia Orientali versatus es, & ego diu in Saxonia & Franconia, ita vt vniueque constet lingua patria) Glauco, vel caërios oculos vocat blaw, & respondet fere etiam vox latina. Dicite vos Nomenclatores, quid significat in germania Glaucus? Hadrianus: γλαυκός, caërius, caërius Himmelblaw. Lexicon caërius, viridem, caërium exponit: Et sic exempla rerum glaucarum requirunt. Decimator: Blaw / color Venetus Thalassicus, Cyanus, Glaucus, Caërius, Caësius. Gray Farb cinerius, guleus nonnulli quani; Idem Schimmel / Gray Haar cani &c. Scarmilionius de coloribus cap. 23. Glaucus est species caëri (vt in vlua, & folijs Glaucii herbæ, & papaueris corniculati.) Dicitur à νόττα. Scaliger Sect. 15. exerc. 325. coniungit plumbeum, cinereum, glaucum, caërium, glustinum (Isaridis foliotum) caërius, BLAVVM, quæ est vox teutonica caërius, & glaucum significans. Caërium & glaucum agnoscit in oculis Mineruæ, & frondes salicis glaucas nominat. Decepit te, ô male Germane, lexicon Calepini, vbi Glaucus dicitur Gray / blaw sine distinctione, quasi esset vox vna, cum debeat virgula interponi gray / blaw Belgice Hemelblaw. Tu e malæ descriptioni magis fidis quam communi patriæ conuetudini: Vide quam facile soleas viris literatis errores affricare. Scaliger loco citato Grisum vulgus vocare ait, quem Itali Beretinum, Germani Gray (gray) Columella in Afino murinum, Virgilius in equis glaucum (Gray / Schimmel.) Quo modo tui barbitores, & officinæ vocant emplastrum grisum? An non gray? In senum capillis canities est, in luporum grisities. Vtrumque gray dicitur. Gray / blaw si coninnctis vocibus dicendum est, glaucocaërius fiet, hoc est, caërius aucta latina voce per græcam; aut grisocaërius, canouenerum &c. Vbi iam tuum sulphur culinarium: In digram mutatum est, teque nigro animo esse arguit. Num mihi suauiter ablandiar ego, an tu tibi male lecto Calepino, iam glaucomate ab oculis deterfo videre poteris.

Scheunemanni ex Calepino Glaucus, sed male intellexo. Tam miser est in bonis literis.

Notate: Glaucus blaw iam est fuscum schwarzbraun.

5. Ne desinas ineptire & peiore argumento pessimam ignorantiam velare, Ferneliu protrahis Quid ille quæso? Fernelius Glaucum explicat per fuscum. Quid inde? Ergo errat Libanius qui dicit esse caërius, blaw / gray / Himmelblaw / Gray / Schimmel / &c.

Respondeo. Eras Henninge. Tu Ferneliu cum inspiceres glaucomate aut fuscine mentis laborabas. Quod per se glaucoma dicitur, id non potest esse nisi glauco colore. Hic color aliquando vittatur, & transit in fuscum. Inde aliud nomen debebat poni; Sed ne quid fieret superflui, retentum est prius, imo proprium sub priore occultatum. Nam Fernelius proponit περί γλαυκώματος, περί άμωρώσεως. Duos affectus diuersorum nominum vno comprehendit. Fuscum est άμωρόν obscurum, nigrum, fuliginosum; vnde άμωρώσεως oculorum obscuritas, hebetatio, caligo, &c. Glaucum nemo dixit fuscum, nec exposuit per fuscum, ne Fernelius quidem. Non sequitur: Fernelius glaucoma dixit esse Crystalloidis aut vitrei humoris in glaucum aut fuscum colorem mutatio, qua per fumum, aut nebulam se videre arbitrantur. Ergo glaucum exposuit per fuscum. Duos potius colores incidere in eodem affectu, quem ab euidentiore glaucoma appellat, posse indicat, non alterum exposuit per alterum, nec vllus qui de coloribus scripsit tam temerarius fuit. Loquatur Capiuaccius. Sciant iuniores, inquit, per oculum Glaucum intelligi oculum dum euadit particeps coloris misti è viridi & albo: Veluti est color maris & cæli, vnde Caësius dicitur: Et est quandoque color ille expers, quandoque particeps splendoris: particeps vt in oculis felium, & noctua. Vnde hoc vitium aliquando vocatur Glaucopia. Lege & sequentia. Nihil de fusco inuenies, atque ita quo plus te excusare anniteris, hoc profundius in errores laberis, sicut & alii tui socii ex grege Paracelsitarum.

Nuga Scheunemanni quo modo vtilis.

6. Nugas vocas. At hæ nugæ in seria mala te ducent irrisum semel exceptumque sinistre. Vtiles sunt istæ nugæ. Nam optime depingunt ingenium superbissimorum Paracelsitarum, qui sibi tantum tribuunt vt putent se Galenum, Auicennam, Aristotelem & cæteros prisca sapientiæ antistites posse contemnere, cumque pene nihil de suo nisi deliramenta proferat, volunt tamen ea cum autoritate accipi, quasi errare nequirent. Sin autem nugæ sunt inutiles & temerariæ, quis alius earum autor primus est quam tu ipse? Cur nugaris temere?

NOTA XLIX.

De vocabulo Cribtit.

R Ideo fatuum tuum Calonem, seu culinarium famulum Cribtit. In culinariis vsitatum sulphur quo autore vocasti Cribtit? *Matthiolo* inquis. At inquam is de sulphure minerali scripsit, non de cu-

de culinario. Tu te defendis: *Nomen Cribit* (inquis) cum tota Arabum schola Matthiolo apprehente cur non usurparem, cum nec medicina Galenica mirifici soni semper eloquentiam Ciceroniam sapiant. Quid Zurumbet, Tabarset, Tereniabin, Malicorium? abusu vocabulorum non necesse est res ipsas confundi cum ὀνόματα νομοθετήματα sint d. c. ante Hipp. de arte. Haecenus tu. Satis diserte & ex origine Hebræa explicaueram vocabulum in tui gratiam, ut videres, quid primum significaret. & quam artificiose tu id ad famulum culinæ transtulisses. Non potes acquiescere ut vetulæ concitatae, quæ victoriam in ultimis verbis ponunt. Ego non prohibeo usum vocis Cribit prudentem. Abusum noto. Matthiolum quod attinet, is simpliciter vocabulum ponit; probet an improber, corruptum sit, an integrum non scribit, nec tu habes idoneam rationem cur ista scabiosa figmenta tuis Ascaniensibus vernacula lingua peregrinis terminis vitiata proponeres. Quid enim ad ipsos quo famulo, Arabico, Latino, Græco, &c. in tua culina vtatis? Num vero tota Arabum schola sulphur vocat Cribit? Auicenna Rabric habet. Ridendus potius es, qui cum Germania longe habeat euidentiora, & puriora vocabula, ex Arabia sordes linguæ Germanorum misceas. Præclaro vero vtetis argumento, ut etiam amplius delirare, & sordescere iudiceres. *Mirifici soni Galenica medicina non semper sapiunt Ciceroniam eloquentiam. Ergo Scheunemanno licet ad suos Teutonas, qui Saxonica vtuntur lingua scribere de quodam famulo culinario, cui nomen Cribit, cum velit intelligi sulphur in culinâ vsitatum.* Primum ego in Galenica medicina plane ignotum esse, tum Cribit dico, tum cæteras tuas voces. Malicorium quidem in officinis, ut & Tabarset aliquando inuenitur, sed neque Dioscorides, neque Galenus iis vtuntur. Ex Plinio Malicorium à medicis dictum intelligimus, quia vulgus coria eo perficere nouit. Galenica medicina barbaris non delectatur. Arabum interpretes difficultate translationis propriæ vitæ quosdam terminos retinuerunt, qui cum formulis medicinarum in officinas irrepererunt. Ita medicina vocibus est aucta. Distingue Galenicam, quæ Græce est conscripta, ab Arabica, & Latina, & non tribus Galenicæ, quod est linguæ barbaræ. Deinde illatio tua frivola est. Non enim si defectu propriorum Arabicis nominibus vtitur tibi integrum est inter Saxones sulphur culinarium (Rüchen Schwefel) Arabica, eaque corrupta voce proferre. Tam futili argumento cur non digitum ori apprimebas? Tertio negas necesse esse abusu vocabulorum res confundi, & tamen audes Hippocratem citare, quod nomina sint νομοθετήματα seu leges quædam, & decreta. An tu ignoras quod voces sint signa conceptuum mentis, quæ in pronuntiatione & scriptura sustinent locum affectionum in animo? Si confundis voces abusu quodam, necesse est mentis conceptus, vocibus concreditos, confundi. Si etiam nomina sunt edicta quædam & statuta, an non debent esse certæ, & non fallentis significationis? Edicta naturæ sunt immobilia. Quarto quam scite Hippocratem alleges vide. ἀλογον (inquit) ἢ ἀδύνατον ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τὰ εἶδεα ἠγεῖσθαι βλασάνειν. τὰ μὲν γὰρ ὀνόματα οὐσιῶ νομοθετήματα εἰσι τὰ δὲ εἶδεα ἢ νομοθετήματα, ἀλλὰ βλασμήματα. Nomina artium posteriora sunt artibus iam existentibus. Neque enim fieri potest, ut artes ex nominibus prodierint, cum nomina sint naturæ rebus certa quadam lege imposta: Res autem ipsæ ex natura germinauerunt. Si sunt statuta quædam & decreta communia naturæ, non est tibi permittum, ut pro libitu eis vtatis, ni velis decretorum naturæ violator audite. Tu Paracelsiam profiteris. Num tuus monacha decretum fecit, ut sulphur culinarium vocetur Cribit? Hipp. in lib. de natura hominis: Quæcumque ego hominem esse dixero, ego demonstrare conabor semper eiusmodi esse καὶ κατὰ νόμον (ex sententia hominum recte sentientium, & maiorum iudicio, qui sua auctoritate impositis nominibus legem fecerunt) καὶ κατὰ φύσιν. Agit ibi de 4. humoribus, quos in homine esse leges medicinæ docent, & natura ipsa monstrat. Ista νομοθετήματα φύσιῶ quare Paracelsistæ damnant? Qui leges & principia veteris medicinæ violant, & quæ natura ipsa palam ostendit, negant, reiiciuntque, quales & qui sunt iudicandi? An non deliri?

Scheunemanno non potest errare. Matthioli Cribit.

Malicorium.

1. Cor. 14. v. 8. Si incertâ vocem deturba, quis parabis se ad bellum?

Hippocrates ab Hypocratico male allegatus.

NOTA L.

De globulo sibiiali pro suppositoio.

QUERETANVS & alii quidam Hermetici non tantum per vegetabilia suppositoria & enematata ventrem sollicitant, verum etiam per mineralia, ut cum infusum vel decoctum croci metallorum, Reguli, florum, calcis & similibus ex Antimonio pro clystere, vel glandem, aut globulum ex illis pro vulgari suppositoio subdunt. Idem Paracelsista Scheunemannus fieri volebat, sed cum hyperbolico mendacio, *excrementa putria tanta copia eductum iri quantam imperitus vix credere possit.* Adiciebam narrationi in meo Syntagmate rideri posse suppositos istiusmodi globulos. Ratio est: quia si Cathartica ad se trahunt purgamenta corporum familiaritate naturæ, recte mittantur in locum collectionis fecum naturalis, in quem deponuntur etiam à natura, & per quem vacuare plerumque est consilium. Si simile ad simile iuxta magnetismos Paracelsicos fertur, & sic fit purgatio, quorsum fatigatur ventriculus, per quem tamen non est consilium purgare? At quædam umbilico admota vacuant, quædam manibus iactata, aut præcordiis imposita. Argentum viuum quam mirabile est effectum? Hic nullus est magnetismus, vnde discrimen inuentum est quædam proprie purgare, quædam potius turbare, quædam abluere; quædam abigere per Thea-medismum. Sed magnetica purgatio ex Hippocrate placuit & Paracelsistis. Quo in loco magnetis est, ad eum fit motus ferri. Qui ergo dicit purgationem esse similis excrementi ad simile Catharticum tractionem, cæteris partibus omiſſis, rationabilius ei membro purgans admouet, in quod & per quod trahere decretum est. Scheunemannus putabat suum globulum irritum esse. Negabam il-

bam illam meam fuisse mentem. Occasione enim accepta à supposito-
 riam innui, quæ tractoriam catharticam à similitudine petit, & nihilominus medicinas non in
 alium, sed in ventriculum infundit. Rationem secus suadere quis non videt? Vfus supposito-
 riorum eam maxime confirmat, monstratque si vera tractoria sit, in omnibus purgationibus per in-
 feriora sequendam esse, quod tamen vsus medicandi diuersus redarguit. Non est contentus
 Schennemanus hac mea declaratione, omninoque putat suum globulum à me irritum esse. Quid
 tum postea inquam? Iriferim sane & globulum, & globuli stultum commendatorem, qui vt
 magis sit ridiculus, & à famulis culinariis etiam explodatur, & conspuatur, magnam mihi mouet

No non sit „ ea de re lirem his verbis: *Negas globulum meum loco suppositorij irritum esse, quamuis tua verba nihil aliud (o-*
ridiculus „ *nant, (Hic rident te Grammatici) quæ impudenter blaterauisti. (at tu impudenter mentiris) Globulum*
Scheune- „ *metallicum loco suppositorij (potest ex regulo fieri, aut stibi vitro, aut calce plumbi vitrificata, &c.)*
manus se „ *ridere possis. Si enim vera est illa attractrix Hypocratica (hic te bis rideo: Primum quia non potes corre-*
totum ri- „ *cte scribere Hypocratica: deinde quia nec describere emendate: imò adduco Democritum, qui*
dendum „ *& tertium rideat, quia distinctionem omisit) recte in anum intruduntur medicamina, vt ad locum se-*
& explo- „ *cretionis per familiaritatem natura alliciantur: Quibus hucce postremis verbis (Hæc est tua explicatio) facta*
dendum „ *hypothesi comprobas applicationem globuli, istu primo irrides. Iam te alio traducis dicens: Non globulos rideo,*
exponit. „ *sed attractricem ex sympathia proprietate rideri POSSE. (Causam addis) quia puto alia de causa purgationem*
 „ *existere. Inepta profecto ridendi causa, qua scilicet stulti solent omnia irridere, &c. Adhuc tua verba. Con-*
 „ *templare te quælo in hoc dementiæ, & incitiæ tuæ speculo? Quis te adeo ineptum asinum non*
 „ *rideat? Male habet tuam inuestigatam, & excellentem Paracelsiam scilicet, quod rideamus ineptias*
 „ *tuas, inscitiam, & alia stulta, quæ tamen nihil esse nisi sapientiam putas. Vlcera tua poteris quie-*
 „ *scendo, & tacendo sanare.*

Cum autem non quiescas, sed ea subinde scabas, & tefrices, fiunt semper peiora. Sanusne es
 cum omnino vis te irrideri cum tuo globulo? Si scripti: *Ridere putas globulum*, num risi? Possè ali-
 quem ridere, num apud te est actu ridere? Cura id de alius scribam in persona secunda, mihine id
 tribuo? Non ego rideo, sed alios posse ridere indico, quia rationale est, vt iuxta magnetismos Pa-
 racelsicos in eo loco sit trahens, ad quem trahere est consilium. An non intelligis saltem Physicam
 trahentium? Qui per os medicamentum præbet, vt prima & secunda regio expurgetur, ille de-
 pellit, propulsatque potius, & stimulat naturam ad expulsionem, quam trahit. An vero desunt,
 qui istam familiaritatem explodant? Sed de hac postea.

Mendacium impudens est, & asinini iudicii nota euident, cum scribis mea verba nihil aliud
 sonare, quam quod iriferim tuum globulum. Manifestum enim est me sic non esse locutum.
 Deinde addita ratio ostendit non globulum, sed globuli vsum notari, & ex eo induci, posse ali-
 quem ridere opinionem Hippocratis eo argumento. Neque enim ego seu globulum tuum ri-
 deo; seu Hippocratis opinionem, quum purgantiam vim aliter explicandam putem, vt est etiam
 diuersimode à diuersis tradita. Si comprobo vsum globuli, tam cæcus es, vt nequeas videre me
 cum non irrisisse? Nimirum calumniolosus tuus affectus non fuit te verum videre, aut scribere.
 Adeo fatuus es vt formam sermonis non assequaris, aut si assequeris tam maledicus, vt calumni-
 ando depraves? Nisi stultus esses, diceresne stultos omnia ridere ob eam causam quam protuli?
 Quis omnia ridet, quia videtur alia causa esse? An non hoc iustius de Paracelsitis dicas? Quid
 enim non rident illi in Aristotele, Galeno, & similibus? Suppeditas mihi bonum argumentum.

Ita enim habet: *Qui omnia aliorum dicta ideo irridet, quia putat causam propositi aliam esse, est stultus. Sic*
 enim iudicat Dictator in Paracelsia, & secundus Monarcha Scheunemannus. Assumo: *Paracelsus*
& Paracelsista omnia Galeni, Auicennæ, Hippocratis, & omnino omnium Galenistarum dicta de fundamentis
medicinae ideo irridet, quia putant alias causas esse. Probo: Quia cum illi dicunt contraria contrario-
rum esse remedia, Paracelsitæ volunt ideo sanari morbos, quia similia similibus curentur: Item
cum illi de elementis, temperamentis, & humoribus differunt, Paracelsitæ sua principia Chy-
mica producant, & falsissime humores irridunt, &c. Morbi fundamentalis noscuntur secun-
dum planetas, quam secundum humores. Parac. Tom. 7. p. 100. de magnete. Alibi tria principia
producantur: alibi comparationes cum variis mineralibus, vt Realgare, vitriolo, arsenico, sale,
&c. alibi de quinque Entibus opinio, &c. Concludo: Paracelsus ergo & Paracelsista sunt stulti, & ex
consequente Scheunemannus non est sane mentis. Quod mihi impudentiam tribuis propter nominatam
ANVM, scito me medicum anatomicum esse, & scapham appellandam esse scapham: Deinde
& te ANVM esse ne ignores. Prodit enim te tua virulenta & maledica Loquentia à vos græce, &
latine. Tunc adeo pudicus eras cum os tuum polueres MERDA Plinii? Erasne modestus cum
à te dissentientes medicos vocares momos, diabolos incarnatos? Qualis eras cum Galenicam
medicinam vocares FABVLAM Galenicam? Nempe cum Paracelsitæ omnia argumenta turpi-
tudinis euouerunt in Galenicis, Galenicis nominata saltem ANO, quæ est pars corporis hu-
mani ad anatomiam medicam pertinens, sit impudens, illi absque culpa manent viri puden-
tissimi. NB.

NOTA LI.

De motu purgantis medicine, & sympathia cum
 purgandis.

OCCASIONE suppositorii mineralis incredibilem vim secum ad alium trahentis oritur
 quæstio de affectione purgantis, & eorum, quæ purgantur, deque modo.

Scheunemannus fingit quendam motum SYMPATHICVM, quem omnes Philosophi agnouerint solo Libauio excepto, qui non tantum attractoriam illam sympatheticam neget, verum etiam irridcat. Verba hominis hæc sunt: Nullus vnquam Philosophorum, te solo excepto, motum sympathicum negauit, multo minus irrisit, licet alij aliter eum explicent. Galenus eum à certo qualiatum primarum temperamento prouenire docet, Auicenna qualitatibus à cælo & Deo instillatis tribuit, quem Mesues seuitus, quod magis explicare videtur Fernelius, qui motum sympathicum formæ rei cælestis infuse ascribit. Hunc redarguit Fallopius corporum temperamentum fingens. Cardanus aliter hæc explicat, vt apud ipsum videre est. Hermetici omnem actionem à spiritibus proxime proficisci docent, quorum alij mercuriales, alij sulphurei, alij salini, vnde & triplex motus harmoniacus: sympathicus, & antipathicus. Hunc triplicem motum, qui non intelligit, nec morborum, nec sanitate germina nouit. Sic sympathice spiritus salinus salem mouet, vel trahit mercurialis mercurium, &c. Igitur, vt cum Philosophis dicam, vnumquodque sibi simile sympathice ad se trahit, mouet, amat, retinet, vt valde imprudentem eum esse oporteat, qui hunc motum sympathicum neget. Purgationem vero non tam à motu sympathico, quam antipathico fieri arbitramur, quæ alibi declarauimus. Aliud enim est purgare, aliud est per suppositoria naturam ad expulsionem irritare, aliud est motu sympathico excrementis dumtaxat immixtum venenum attractiue protrahere. Nam quod alijs contentis vel etiam membris solidis adheret alia via alijs medicinis extirpari oportet. Ideo non vno gladio pestem debellandam aggredior, vt patet ex præscripta methodo, vbi quicquid in ventriculo per vomitum, quicquid in intestinorum excrementis, per secessum, si quid in alijs viis per vrinam, & si quid in sanguine, vel solidis membris, per sudorem euacuare soleo. Quæ singula tu simul as me non tetigisse, sed saltem omne venenum velle per globulum expurgare, quæ hæc malitia velle dicta aliorum ad suum libitum tornare? Qui fiat purgatio motu antipathico poteris legere in tractatu meo de morbo salino, quem breui typis excudendum tradam. Hactenus ista.

Mita vis globuli. Totam sapientiam ex capite, cerebro, pectore, corde, ventriculo, intestinis, aliisque membris, potissimum autè spiritibus Scheunemanni sic attraxit, vt non tantum quid ipse sciret admirabili copia excerneret, verum etiam quid alij. Consideremus ea paucis.

Admirabilis
est attractiua.

I. Nullus Philosophorum te solo excepto negauit motum sympathicum, inquis. Non totum, video, abiicisti Libauium. Debeo tibi tuauium & palpum. Nam in numero Philosophorum habes eum, quem prius arcadico pecori & alijs ascripseras.

II. Quis autem quæso motum sympathicum, & vt infra, antipathicum negaret cum exempla impurissimorum nebulonum apud Senecam, Martialem, & alios legamus? Habes egregiam historiam de libidinoso Hostio apud Senecam lib. 1. quæst. nat. cap. 16. De Pathico Othone iuuenis alibi. Non nego istos motus, sed abominor, & execror cum omnibus bonis.

III. At tu non sympathicum, & antipathicum volebas dicere, sed sympatheticum, & antipatheticum. Memor debuisti esse scholasticæ ferulæ, & prius tuam linguam corrigere, quam ad res iudicandas profilires.

IV. Istud ad Grammaticam pertinet; sed hoc ad Ethicam & Theologiam, quod me negate motum sympatheticum inter omnes Philosophos SOLVM fingis. Quæ te necessitas coegit mentiri? Ita inquam: Si cathartica trahunt superfluitates similitudine substantiæ, quia attractio fit ad locum trahentis, est que consilium per alium purgare, rectius & rationabilius procurarentur euacuationes per suppositoria, & enemata. Tua sublimis industria hinc colligit me negare sympatheticam attractionem. Quid est purgare? An non euacuare id, quod est in corpore superfluum, & præter naturam in aliqua cavitare, stabulatur, vnde euacuatur, seu expellitur, vt locus fiat ab illa materia vacuus, & purgatus? Purgatur, inquit Argenterius lib. 1. aph. 2. quod manet, euacuatur, quod subtrahitur & eiicitur. Si hoc fit per magnetismum, in quo id, quod trahitur, fertur ad trahens propter familiaritatem naturæ operantibus spiritibus, non nego sympatheticum motum, sed si is in purgationibus fit, recte procurandum insinuo. Si autem non ita fit purgatio, sed etiam per os, nares, aures, oculos, vterum, poros, vesicam, intestina, &c. etiam si medicamentum in ventriculum sit immissum, aut foris saltem admotum, an non recte conclusi dubium, vel nullum esse illum modum, quo dicitur purgatio fieri per attractionem similis secundum substantiam, aut totam naturam? Dii te donent aliquo Mercurio, qui Midæ & cumani pecoris insignia tibi detrahat.

V. Si ego culpandus sum quod euacuationem non per attractionem similis ad simile, vt in magnetismo, fieri itatuam, sed alio modo, quæ scutica tu & tui gregales estis digni, de quibus scribis, quod arbitremini purgationem non tam à motu sympathico, quam antipathico fieri? Imo & tractatum de re illa promittis, quasi tuæ sapientiæ relicta.

VI. An autem omnes Philosophi (de medicis Physicis dicere debueras) in cathartics, seu purgantibus propriè sic dictis sympatheticum motum agnouerint, & professi fuerint, admonebunt te disputationes veterum & recentium, quarum aliquas videre potes apud Galenum in libello περί της τῶν καθαρῶν φαρμάκων διαμάχης. Plures collegit Franciscus Vallesius lib. 9. controuerf. cap. 1. Paracelsus tuus in lib. de tribus primis cap. 2. purgandi vim ascribit sali, qui vt ex certis membris euacuetur, ab Archæo cuiusque accipere dicitur. Similitudinem cum partibus hic video, non autem cum rebus, quæ vacuantur. Num Philosophum eum aut medicum Physicum esse velis dispicies. Ita in lib. de modo pharmacandi tract. 2. & 3. humores plane reiicit, & stercora esse id, quod expurgatur, tradit. Considera & hic sympathicum tuum motum, num stercoribus sit simile id quod vacuat, & non potius membris; Item cur quod familiaritatem cum membris habet, non potius cum eis maneat, aut si stercora ideo trahit, quia cum membris habent cognationem, cur non colliquet membra ipsa, & ad se colliquamenta alliciat, quæque ratio sit ἐλαγῶων, quæ omnia stercora debent similitudine allicere, & magneticè trahere, cumque in ipsis sint elementa & prin-

cupia, spagiriaque naturali separetur purum ab impuro, & astra retineant astralia, excrementa vero abuciant, & egerant, naturaque malum & corruptum à bono & integro separet, possitne stare euacuatio per catharticum cum illo similibus magnetismo. Sed de hoc posterius.

V I I. Omnes Philosophos motum sympatheticum dicis agnouisse, alios tamen aliter eum explicasse. Verum tu cogita non sermonem esse an inter se aliqua amice afficiantur, & congregentur, sed de his, quæ euacuantur medicina Cathartica, quæ quia naturæ aduersa est, pharmacum dicitur, habens commune cum venenis nomen. Quale nutrimentum, tale excrementum naturale. Alterum alteri est analogon. Quod trahit nutrimentum sympathia membrum est, licet Hipp. in 1. de diætâ tractionem ignoret. Quod trahit excrementum est pharmacum. Necessè est, vt hoc etiam nutrimento & membro sit familiare. Arqui relictis duobus tantum vnum auferret, quod & natura per se abigit, si est fortis. Explicent ergo se Philosophi.

V I I I. Procedit Galenus, quem ais docere, quod motus sympatheticus proueniat à certo qualitatibus primarum temperamento. Ita loquitur in V. Simpl. cap. XVI. *ὅτι καὶ ἐπεὶ πρὸς τὴν ἑλεγκτὴν φαρμάκων οἰκείωτη πρὸς τὴν ἐπιποσίμενον, ὅπερ εἶδεν ἄλλο ὅτι ἢ ὁμοίωτη τῆς ἄλης εἰσίας. θερμὰ δ' εἶναι χρὴ πάντα τὰ τοιαῦτα. Τῶν γὰρ ὁμοίων τῆς εἰσίας τὸ θεομότερον ἑλεγκτώτερον ὑπάρχει. Δυσὶ γὰρ αἰτίαι ἔλκει, &c.* vult calorem & similitudinem totius substantiæ in idem opus incumbere, quo fiat tractio similis, seu cognati, vt & in nutritione, quæ ex Hipp. sunt traducta, qui in lib. de natura hominis eadem scripsit.

Vallesius tractionem ascribit calori; similitudinem vero substantiis. Calor autem ille non simplex est, sed temperamento existit. Si itaque aliud est substantiæ similitudo, aliud temperamentum calidum, vide num verum scripseris. Si qualitatibus temperamento putauit tribuendam esse *τὴν ἑλεγκτὴν τῶν κεντρῶν*, quid opus erat ea in singulare genus, quod non calore, siue conuato, siue per putredinem acquirito trahit, sed calore & familiaritate substantiæ simul coniceret? Tuus amicus Hartmannus totam Galeni substantiam scribit esse calidum innatum cum humido primogenio, & sibiru, vitale illud sulphur, &c. Sed ego hanc litem litigare in præfens nolo.

I X. Prodit Auicenna. Hic te iudice motum sympatheticum tribuit qualitati à Deo & cælo instillatæ. De solutiuis ait libro 1. Fen. 3. capite quarto: Scito quod medicina ventris soluta expellit illud, quod euacuat cum virtute attractiua, quæ attrahit hunc eundem humorem. Videtur Galenus sentire quod inter attrahentem medicinam, & humorem attractum sit conuenientia in substantia, & propter hanc attrahat ipsum, sed hoc non est verum, quia sic ferrum præuallens attraheret aliud ferrum, &c. Ipse vult attractionem humorum fieri vltique in ventris intestina, vnde postea natura moueatur ad expellendum: quia medicina velociter perat intestina & ad ea trahat: sed & natura ipsa accedat, quæ confluuerit ex mesataicis superfluitates ad inferiora expellere.

Sic & Fallopius capite quinto de purgat. medicina euacuat per accidens, quia attrahit humorem ad locum, in quo ipsa est. Pars stimulat ab humore & pharmino expellit vtrumque. Debat dici attrahens, sed ab vltimo actu vocatur purgans, &c. Verum hæc explicanda sunt exactius. Vix inuenias per omnia consentientes. Neque veto culpandus est si Deo tribuit illam trahendi proprietatem, & maualt ad talem naturæ singulorum creationem confugere quam opinionibus in incerto fluctuare. Interim libro primo Fen. 2. doctr. 2. capite decimoquinto distinguit operationum modos, quod alius sit à qualitate, alius à materia, alius à tota substantia, de qua notanda sunt hæc verba: Operans sua substantia est, quod operatur sua forma specifica, quam acquisiuit post complexionem, &c. Hæc forma non est qualitatis primæ, quas habet materia, neque est complexio, quæ generatur ex eis; sed est perfectio quam acquisiuit materia secundum aptitudinem, quæ fuit ei acquisita ex complexione, sicut in magnete virtus attractiua: Est sicut color, odor, animâ, aut alia forma de non perceptis sensu; vnde passiones & actiones producit. Vocamus hanc operationem à tota substantia, scilicet forma specifica, & non qualitate, &c. Hæc Auicenna, quem si interroges, vnde sit illa specifica forma, respondebat ab aptitudine, quam temperamentum in mixtione produxit. Qualis enim præparatio fuit, talis succedit forma Deo donante vnicuique suum modum.

X. Mesuen & Fernelium Auicennæ iungis. Verba Mesuæ sunt: Medicina laxatiua non est à temperamento, sed quia talis: neque vt contrarium in contrarium, quia contrarium, sed quia talis: Et neque quia simile eradicatiuum huius vel attractiuum, aut contrarium, sed quia tale: Et neque quia graue, aut leue agitatiuum superius, vel inferius, sed quia tale, seu vt Syluius exponit, qui talem facultatem cœlitus est sortitum. Doratur enim omne duplici virtute, vt aiunt Philosophi (Chymici) Elementari, scilicet communi, & cœlesti propria. Solutiuum non est, quia calidum aut frigidum, sed quia cœlesti virtute dotatum sic ipsius mixtionem regulante. Natura dotauit res proprietatibus. Omnis enim res secundum quod meretur à specie sua agit, quod proprium est. Absurdum igitur fuerit existimare à simili trahi simile: Contraria autem non se attrahunt, sed se mutuo fugant: quæ contra Galenum dicta esse nemo non intelligit, quanquam cum alii expicent, quod non intellexerit qualitatibus similitudinem, seu crases, sed specificæ formæ & occultæ qualitatis. Potro Mesue dicit vacuationem esse opus naturæ; medicinam laxatiuam eius instrumentum, &c. Omnino Auicenna & Mesues Chymicis astipulantur, qui attractiuam istam ascribunt spiritualibus essentiis. Nam Mesues miratus est purgantium naturam, vt & argenti vini & magnetis. Fernelii definitionem carpit, quod purgatio non tantum sit qualitate, sed & quantitate noxiorum vacuatio.

Fallopius in
traç. de me-
dic. purgant.
simpl.

Est enim

Est enim eductio alicuius noxii & determinati in corpore per medicamentum purgans, quod fieri duabus de causis statuit: I. Facultate medicamenti attrahentis humores peccantes. II. Expulsione partium stimularum ab humore stimulante tunc tum est separatus, quo separatio incipit aduentante Pharmaco. Huius enim partes tenues diffunduntur per corpus & humores attrahunt, crassioribus inrerita manentibus in ventriculo. Id, quod trahitur, mouetur à seipso ad id, quod trahit, vel ut acquirat perfectiorem naturam, vel propriam conseruet. Carpit Fernelium etiam cap. 4. de similitudine substantiæ, quam voluerit esse formam specificam, cum intelligenda sit natura corporea habens tale temperamentum ex 4. qual. conflatum. Hæc & alia Fallopius, qui multus est in aliorum sententiis refutandis, vt & Eraſtus, qui tandem statuit virtutem purgatricem in elementaribus qualitatibus materiæ inhærere tantum. Lege quæ scripsit de natura purgantium ad Grynæum, & lib. de occultis proprietat. medicinarum. Iam opinor patebit quam recte scripseris de Sympathetico motu, quem omnes complectantur, & quam bene Fallopio tribueris, quod finxerit corporum temperamentum, cum expresse scribat iuxta Hipp. pharmaca trahere humores determinatos, ad quos potentiam habeant, seu vapores egressos à pharmaco incitare similem humorem, qui postea sua sponte ad pharmacum moueatur. Itaque similitudinem item profiteretur, & simul calorem pharmaco iungit, vt trahat, non autem trahatur. Itaque defendit Galenum contra Auicennam, Mesuen, Cardanum, &c. negans similitudinem esse temperaturæ, aut manifestæ qualitatis, quia sic solum substantiæ, &c. negat item Cardano * attractionem fieri à partibus viuentibus imbutis vi medicamentorum: de quibus omnibus opus foret singulari tractatu.

XI. Hermeticis ascribis quod omnem actionem proxime à spiritibus fieri doceant, qui sunt mercuriales, salini, sulphurei. Hartmannus principia hypostatica dicit esse causas propinquas actionum, & explicare occultas proprietates: Materiam primam vult esse originem actionum omnium: formam ait continere omnes causas propriæ speciei, consensus & alia adiungere; ignem omnia in vniuersum mouere, qui sit naturæ: calido innato omnia viuere, eademque morborum curationes absolui. Crollius Cathartica negat operari qualitatum primarum ratione, sed occulta proprietate, & forma specifica, seu totius substantiæ proprietate, quæ caloris impulsu, & cœlesti vi incitant humorem sibi familiarem ad excretionem expellit. Hic valde galenissat, & humorissat. Quercetan. in defens. cap. 7. ait saliamatissimo vim purgatricem semper fuisse tributam, cuius amaritudo stiperetur irritante quodam spiritu, cuius vi eiusmodi functiones obeantur. Cum enim spiritus spiritibus facile connectantur: vitales expultricis nostræ facultatis spiritus facile à spiritibus salinis prouocari ad eorum excretionem, à quibus irritantur, quia benigni nostri spiritus nequeant ferre salinos mordaces, quin eos tota vi commoti & irritati excludant. Cap. VIII. Illos spiritus distribuit in mercuriales, qui cœlestes spiritus mutuuntur à sole, luna, mercurio: Arsenicales ex sulphure, qui excipiant spiritus Martis & Veneris: Antimoniales ex sale ortos, qui Iouis & Saturni proprietates concipiant. Hæc & alia Quercetanus. Seuerinus in Idea sic explicat purgandi rationem. Spiritus remediorum, inquit, in ventriculo resoluti, in vapores conuersi potentius penetrant, & non solum vegetabiles, sed & minerales impuritates consumunt, in vapores vertunt, & efferuescentias ægro molestas excitant. Impuritates resolutæ vel ad aluum, vel ad gulam, vel cor, vel cerebrum vertuntur, vnde grauissima symptomata. Tandem ablatis impuritatibus sanitas restituitur, &c. Aliter: Pilulæ attrahunt excrementa intestinorum, vel aliarum partium, & deiciunt. Item purgatio est resolutio, ablutio, vel mundificatio, &c. Hæc ille: Vult scilicet impuritates resolui per spiritus medicaminū habentium proprietatem ad id faciendum. Non male dicis Hermeticos spiritibus ascribere purgandi virtutem, neque id puto aduersari Galeno, Hippocrati, & qui eorum sententiam sequuntur, vti neque Auicennæ & Mesuæ. Sed in hac tamen dissensus est etiam inter tuos Hermeticos, quod alii velint antipathia, alii sympathia operationem fieri, item alii attractione, alii resoluti excussione per naturam irritatam. Videbis ergo quo modo concilies omnes Philosophos in vno tuo motu sympathetico.

XII. Tu ais spiritum salinum salem mouere, vel trahere mercurialem mercurium, &c. At hoc neque Quercetanus concesserit, neque Seuerinus: Et tu tecum rixaris. Si enim in purgatione fit attractio similis per sympathiam, non per antipathiam: Et si vnumquodque siue purgando, siue alio modo operando iuxta Philosophos simile ad se sympathetice trahit, fitque attractio etiam in purgatione, antipathia inter purgans & purgandum non erit. Natura quidem à medicamento vim patitur, & sic se ἀντιπαθῶς habet, at non id quod putgatur, si vera est actio sympathetica in purgantibus. Quod aurem dicis attrahens attractum mouere, amare, retinere, mirabile est in purgantibus. Paracellus tuus dicit pharmacum sic amare debere stercora: Et quid fiet in panchymagogis & compositis? XIII. Aliud est purgare, aliud globulo seu supposito naturam ad expulsionem irritare, facile tibi concedo: at tu non irritationem tantum, sed & purgationem moliebaris, sicut & fateris loco citato. Verba tua sunt: Zugleich auch die runden globulos, so von einem gesunden Mineral / welches durch seine Sympathische Eigenschaft das Mercurialishe vnd Arsenicalische Gift an sich zieht / wie es die Erfahrung in macrocosmo gibt / in den Afterdarm stößet / thut solches außsreiben / &c. Ecce: Non irritationem sed expulsionem tribuis tuis globulis, & vim non antipatheticam, sed sympatheticam attractiuam. Adeo certus es de tua sententia. Quod si simul irritationem & attractionem statuere voluisti, de antipathia naturæ, sympathia vero medicinæ & stercoris dixisses, quanquam itritationem non soleamus antipathia voce designare. Verum vobis solenne est variare. Vnde & mirabilis philosopharis, dum aliud quoque esse purgare scribis, quasi id neque per irritationem fieret, neque per sympatheticam proprietatem, quam tamen in peste tua ponis. Num ergo iam tuus globulus non amplius attrahit venenum sympathice, sed à se abigit an-

*
Cardani sententia, quod partes à medicina trahente affectæ simul trahant ratione corruptentia partium purgantium in Ventriculo, & intestini, nō est vsq; adeo mala: sed nō ratione spiritualium.
p. 122. basil.

Cap. XV.

Cap. XVI.

Cap. XV.

tipathice, vt loqueris? Si hoc verum est, tui patientes retinuerunt feces, & non copia incredibili egestierunt. Mirum vero globulum si sympathice traxit, & veneno gauisus ita est, vt amauerit, & retinuerit. An non ipse quoque venenum astrale fuit? XIV. Te non vno modo & via vacuare patet ex peste tua. Sanusne ergo & sobrius eras cum scriberes me simulare, quod istos modos non tetigeris? An tu etiam studiose, & ex proæresi mentiri soles, & calumniari? XV. Vtium autem velis omne venenum per globulum expurgare an non, penes te esto. Libellus tuus vomitu superiora vacuat, & simul inferiora globulis: inde præbet sudorificum, tandemque diureticum. Globulis incredibilem quantitatem excrementorum putrium extrahi docet. Sequitur hinc, quicquid in alio est corruptum, id omne expurgari catharticis globulis, & quia reliquæ vacuationes fiunt per Emerica, diaphoretica, & diuretica perficiuntur, non immerito quis tibi ascriberet catharticis globulis omnem purgandorum copiam reuelli. Nam in curatione non aliud habes catharticum. Quæ ergo hæc malitia tua velle dicta aliorum pro suo libitu corrumpere, & calumniari? XVI. Tandem ablegas me ad libellum tuum salini morbi, ex quo discam qui fiat purgatio antipathico motu. Ridiculum. Ego tibi suadeo, vt eum supprimas. Nam perdes nomen Philosophi, qui sympathicam motum astruit. Si non meliora hæc tunc editis dabis, rectius silebis.

NOTA LII.

Num oleum magnetis tam fortiter trahat ferrum, vt ex pariete clauum euellat.

» VERBA tua hæc sunt: Falsum dogma Theophrasti Astro magnetis ferrum fortissime trahi, fuisse comprehensum aũ, sed quo authore? Veritas comprobata est PRAGÆ in eo, qui cultellum deglutierat, quem chirurgus quidam Paracelsicus emplastro ex astro magnetis, oleo succini, & aliis attractantibus facto per tunicam ventriculi, & cutim extraxit & sanauit. Et hæc sunt tuæ inscitia insignia. Paucis te refuto. Ioh. Baptista Lib. VII. Porta in suis magicis I. hæc habet: Magnes inter prunis caruleam eductam flammam sulphuream & ferream, qua dissipata simul amittit attractum abeunte anima qualitate. II. Cap. 50. ita scribit: Nec nutritio, nec Paracelsi in oleo ferri extinctio auget vim lapidis. Ignitus magnes vim amittit, & Paracelsus scripsit rem falsam, & detestandam. Ignitum quoque ferrum affricum magnete vim amittit, & acus prius ignita, postea affricata, vim non recipit. III. Ad te spectant quæ cap. 53. scribit: Multi sunt literatores apud me ignari, ineptique semper habere, semper antiquos scriptores concitare nitentes & mendacia excusare, &c. lege & sequentia. IV. Andi Anshelmum Boetium à Bood lib. 2. Gemmarum cap. 252. Magnetis vires (inquit) in immensum augeri posse tradit Theophrastus Paracelsus (lib. 7. de transmutationibus: Tom. 6. pag. 311.) ita vt etiam ex pariete clauum extrahere possit, si igniatur. Deinde in oleo Martis (croci Martis, vel ferri Carinthii, quod describit Anshelmus cap. 253. in Opodeltoch) multoties extinguitur. Sed discipulos suos decipit, cum magnes igne vires omnes amittat, ac spiritus ille viuissimus tanquam anima magnetis, & cui vires omnes inhaerent, igni iniurias non ferat, & à corpore suo colore sub aruleo expellatur, ac tantum cadaver, quod nunquam ad vitam redigi potest, post se relinquat. Hæc Anshelmus alter testis, ne deinceps quæras stulte quo autore, quasi Libanius sit tui similis vetula, quæ remere effutit, quæ in buccani veniant. V. Experite vero & tu ipse, sicut ego. Rem inuenies, vt dictum est, quanquam verba Paracelsi videantur moderatiora esse. Inquit: Magnes in igne carbonum debet calefieri, & tamen non candesceri, deinde extingui oleo croci Martis, seu ferri carinthii optimi, vt patet quantum potest, &c. Spiritus sulphureus magnetis ignem carbonum non tolerat. Neque enim est fixus vnde & mirum quod de Oppodeltoch narrat in lib. de præparationibus: Magnes præparatus per reuerberationem, seu cæmentationem cum calce ouorum (quæ post cæmentationem gradus quarti est tollenda) contusus & mistus Oppodeltoch egregie operatur in vulneribus & vlceribus. Si præpares, tundas & misceas emplastro Apostolico, egregie trahit. Mirum etiam quod lib. 6. Archid. tom. 6. p. 61. magisterium magnetis vitra intrare scribit, & facere attractina ad formam magnetis materialis, quia hæreat in vitro, idque tingat ita vt vitrum attrahat acus, & paleas, &c. quæ fortasse sunt intelligenda de magnete per vitream tabulam operante, vt & per ligneas & alias. Si vitri conflaturam intelligit, credat Iudæus Apella, non ego, qui didici magnetis vim igne perire. VI. Quod attinet ad emplastrum eius, qui dicitur deglutitum cultellum ex ventriculo per tunicas eius, & peritonæum, cæteraque connata vi magnetis emplastro adiecti traxisse, id nõ est ad Rhombum. Quo autore tu probas illum vsum fuisse astro magnetis, & non magnete ipso in emplastro? Deinde quo conuincas illum magnetem fuisse oleo Martis aliquoties extinctum, & sic exaltatum vt potuerit ex pariete clauum trahere? Anshelmus Boethus lib. 2. de Gemmis cap. 253. & Felix Wurcenius parte 4. suæ chirurgiæ, & alii quorum descriptio est in meis aduersariis magnetem extingunt quidem in oleo Martis, vt ad vulnera & tumores œdematosos acquirat vires maiores: At istæ non sunt tam mirabiliter attractiua, & Crollius suo emplastro stictico, quod vltra omnia euehit, magnetem saltem pulueratum addit. Nullus vitur astro Martis in Emplastro. Non est idẽ infixum parieti clauum, aut paxillum ferreum trahere, & ex corpore carneo ferramentum. Narro tibi veram historiam. Quidam explosurus bombardam trochleam masculam candatam intorserat in radices narium, vbi est mesophryum adeo vt totum ferrum intus effer. Imponebatur Empl. de magnete frustra. Nam ampliato loco vix forcipe extraheretur. Eius trochleæ specimen apud me habeo. Quod ergo dicis Paracelsici commenti veritatem comprobata esse Pragæ, veritate tua dicis, hoc est, Paracelsica fabulosa, & mendace. Ex Crollii pag. 64. id haussisti: Sed cum tuo mendacissimo additamento.

An globulus ex Antimonio possit dici metallicus.

Oblitus sum pulchellam quæstionem de tui globuli viribus. Aliud est purgare, inquiebas, aliud est per suppositoria naturam ad expulsionem irritare, aliud motu sympathico excrementis duntaxat immisum venenum attractiue protrahere. Hoc tertium tu proculdubio tuo globulo ascribes, ut qui sympathia quadam, & vi magnetica ad se trahat martiale venenum, quamquam ex magnete non sit constans, Et tamen similitudo inter martiale trahendum, & magneticum trahens requiratur iuxta Paracelsum in Tractatu de magnete, ubi inquit: *In magnete est virtus attractrix omnium morborum martialium in toto corpore*: Item: *Magnes trahit omnes martiales morbos ex vno loco in alium, ut fluores mulierum, alui fluxus &c.* Debet autem poni super centrum morbi vnde primus est exitus, ubi materia ad centrum reuocata est, expurganda est per emundorium naturale. Vide & reliqua. Tu non recte obseruasti hoc præceptum. Debuisti enim pestem tuam ad intestinum rectum trahere, & postea subdito globulo expurgate. Sed fortasse tibi aliud est morbus, aliud excrementum alui. Dic autem si quis globulum metallicum ex Antimonio deglutiat, & sic purgetur, collectumq; ex fecibus, & ablutum sæpius in eundem vsu reuocet, ut est apud Quercetanum, num ille tuus idem non purgat, sed motu sympathico attractiue protrahit? Quæ vero etiam est similitudo tractiua inter globulum tuum astralem (Tua enim medicamina te iudice sunt astralia & fixa) & feces alui? Inter magnetem martialem, quem oportet esse globulum istum si martialia trahit, & mercuriale venenum, quod item trahit? Num semper sunt in aluo martialia, & mercurialia, quia vitrum stibii & Regulus idem eodem vsu operatur semper? Expectabimus quid sis responsurus. Iam ad propositum.

*Qua Si se-
posteriori-
ex stibio at-
uum, vocat
Nota de at-
tractiue
Paracelsi.*

Verba tua sunt: *Globulos sphericos tuos ex (vel de: vtrum placuerit) salubri minerali, quod proprietate sympathica*) stulti tui commenti, & foedissimæ turpitudinis) *Mercuriale & Arsenicale venenum attrahat &c.* Ego in meo syntagmate appellaueram globulum METALLICVM. Hac vnica voce tota Caci spelunca, cum camarino, & omnibus crabronibus est commota. Scheunemani stomachus verbum istud concoquere non potest, sed iterum, iterumque ebulliendo instar Æthnæ aut Vesuuii ardentis eructat, ut Vulcanus crepidas Empedoclis qui cum Deus immortalis haberi vellet ardentem frigidus Æthnam insiluit. Ecquid autem rei est? Probaueram diuersis autoribus terminum METALLICVS capi generaliter, & specialiter, & erat ratio non tantum ex Generalitate, verum etiam ex speciali vsu. Plætiq; enim stibium & Bismuthum metallis, atque adeo plumbi generibus accensent, sicut Paracelsi suum mercurium: aliqui etiam sulphur, & arsenicum. Quercetanus matticem metallorum, Henningus noster patrem ætis appellat. Sed Libanium nihil iuuat. Scheunemani Lemures sunt implacabiles. Itaque in hæc verba eruperunt.

*Malus
Scheunema-
ni sto-
machus
Crabronum
nidus est.
Vox metalli
& metalli-
cus.*

Deniq; laboras in eo, ut demonstres MINERALE & METALLICVM vnã eandemque rem significare. Summa totius discursus hæc est: Dioscorides in genere proponebat *περὶ τὰ ἀρκύρια μεταλλὰ*: Item Casalpini tres libros de metallicis edidit, in quibus variæ terra, sales, & omne pene fossilium genus. Ergo sunt idem. Inepta illatio. Ratio est: quia inscriptio libri sit à potiori, & nobilitari. Simili res fiet manifestior. Astrologi in libris de motu orbium cælestium, in quibus accurate motum orbium cælestium indagant, multa explicant de natura terra quod non sit Tympanoides, Saphiroides, silindroides, pyramoides, vel cuboides (ad scuticam) sed rotunda: Non tamen propterea orbis cælestes sunt idem quod terra, nec vnum pro altero sumi aut intelligi potest. Quod dicit metallum alia vera, alia media &c. Lepsum tuum non emendat. Auctores à te citati bismuthum, stibium, arsenicum (archenicum fuit error typographicus, sed quid ad Fernellium qui archenicum scribit) Cadmiam viriolam vera esse metalla nequaquam asserunt. Ergo nec simpliciter dici possunt metalla, sed METALLA media, vel insimilia, & consequenter quod ex iis confectum, simpliciter absque additione metallicum dici nequit, alioquin non tam accurate in classes suas fossilia distribuissent. Nullus fossilium penitus negabit metalla esse fossilia. Recte vero negabit omne fossile esse metallum. Es ist nicht alles Goldt was glänzet (non omne nitens est aurum) quia stibium, lapides, sulphur, cadmia, &c. non sunt metalla, quibus metallorum definitio non competit. Tu ex propria confessione ad superstitionem in comparandis fossilium generibus curiosior, quæso da mihi particulam sulphuris, vel salis malleabilis, si metalla sunt erunt malleabilia, ductilia &c. Ego vicissim hoc munus glauco sulphure si tibi hoc rarum remunerabo.

*An minerale
dictum possit
esse metalli-
cum.
Ad virgam
Ad scuticam*

Hæc tu verbosissime. Horatius meminit quorundam poetarum ineptorum, quod quem attiperint, teneant occidentque legendo. Tu nugis tuis & garrulitate odiosissima videris mihi eodem animo fuisse. Sed per Dei gratiam viuo, & tibi examen tuæ loquacitatis stultissimæ remitto.

I. Mendacium tuum est, quod minerale & metallicum pro eodem à me habeatur. Cum quo ergo luctaris? cum Lemuribus, & laruis cerebri tui fatui. Nego esse idem minerale, & metallicum, licet aliquando alterum alteri substituatur, & significatio nominis metallum dilatetur. Interim vero globulum tuum metallicum absque errore vocaui, tum quod tales ex metallis fieri possint, tum quod, si ex stibio est, stibium inter metalla recensetur, maximeque Regulus eius, qui in vsu istos solet conuerti, vnde & plumbum appellatur à Dioscoride, & aliis. Sed & philosophorum plumbum Antimonium à quibusdam vocatur: Philosophi vero in suo magisterio magno de principis metallorum, & metallis per se tantum scribunt. Reliqua mineralia adminicula esse possunt, sed materiam non ingrediuntur. Quod si & alia non mercurialia metalla appellentur, cur non stibium? Sed ad stultum hominem temere verba fiunt.

Mendacia
Scheune-
mani.

II. Dicis me laborare vt demonstrẽ minerale & metallicum vnã, eandẽque rem significare. Vt mentiris in Thesi, ita & in Thesios explicatione. Egone laborem vt contra tuã stultitiã aliquid demonstrẽ? Docilem te esse putauĩ. Ex cognitis & in Musæo meo obuiis documenta contra tuã opinionem protuli. Nullo labore aduersum te est opus, nisi quod scriptio, seu exaratio literalis, & lectio tot fœdissimarum nugatum, & stoliditatum non vacent tædio. Nisi studiosis verarum rerum consulendum putassem, ad cloacinã tuas chartas misissem, quæ solo sui intuitu se ipsas confutant.

Inepti Scheu-
nemani in-
eptã illatio.

III. Fingis ex Thesi & mutilato argumento enthymema, deq; hoc pronuncias, quod sit inepta illatio. Non opus est vt persuadeas. Credo tibi haud inuitus. Quia enim tu eam parturisti, ex quo ineptissimo non potest nasci aliquid aptum, recte iudicas ineptam esse: Iudicas aut non quod iudicio aliquo industrio polleas, cum totus sis fatuus, sed forte fortuna incidisti in hoc, sicut & procul dubio in sanationes iuxta pronunciatum Hippocrati.

In lib. de arte

IV. Obiicis Dioscoridem, & Casalpinum. Vbi Galenus, Agricola, Matthesius, Plinius? Cur non Lexicon saltem, & Calepinum inspiciebas, si nolles damnari ad metalla argenti viui, sulphuris, & aliorum quæ veteres communi nomine metalla appellabant? Autores mei metalli nomine generaliter vtuntur. An mihi non liceat ipsos imitari?

V. Inscriptio inquis, sit à potiore. Tametsi mentiaris: Nam autotes ipsi vocem hanc sic explicant, & in specie quoque definiunt quædam mineralia non malleabilia, metalla (sic Plinius miniarium metallum & metallum minii? Apud Aristot. in mirabilibus de Demoneso *ἔχει ὁ τόπος χρυανὸν τὸ μέταλλον, καὶ χρυσοκόλλησ.* Hoc sal. 56. Sectione 50. Lydiæ metalla pro loco ex quo effodiuntur. Ita sect. 40. Macedoniæ metalla:) tamen pone sic esse. Transfertur ergo nomen speciale ad fossilia in genere, & non ad illa tantũ, sed & ad artificialia quæ fiunt inter constandum. Deinde qui autores metalli vocem generaliter explicarunt, & commentarios de metallis conscripserunt, apud eos non sunt potiora illa sex ductilia & malleabilia, sed cætera tam naturalia, quam factitia, quorum historia maior pars commentariorum consumitur. Si à potiore factæ sunt inscriptiones, à cæteris mineralibus sunt sumtæ. An tu vero vnquam didicisti aut cogitasti aliud esse metallum, aliud rem metallicam? Qui inscribit libros de rebus metallicis, is non accipit titulum ex synecdoche, sed vniuoce vsurpat, & de omnibus agere potest, quæ ex principiis metallorum, & metallis nascuntur, & arte fiunt. Quid si etiam de fumis & fofforibus metallicis, & specubus, & aquis? Sed tu stultuses. Itaque & stulte argumentaris, & iudicas.

Astrologi.]

VI. Qui vero sunt isti Astrologi qui de orbibus cælestibus, eorumque motu proponentes, tractant sub eodem titulo de terræ figura quæstiones? Si sunt quidam, violant methodicã scientiarum informationem, tuque vitio eorum tuã stultitiã non potes excusare. Arguit autem praua tua scriptio te ex tua phantasia somnia promississe, non ex inspectis tractatibus sententiam protulisse. Alias quia Paracelsus es, non debes Astrologiam in cælo tantum quarere, verum etiam in globo medico iuxta Seuetinum. Dic Cætalpine cum de metallicis scripsisti, num Scheunemani Synecdoche es vsus? Ita loqueris: *Multa consurgunt metallicorum species. Differunt enim aurum, as, lapides & reliqua metallica, quia liquabilia, illiquabilia, vsibilia, inustibilia, ductilia, si agilia &c. Metalla sunt vapores cum quadam exhalatione à frigore congelati. Medici nomine, metallum, medicamenta omnia accipiunt quorũ generatio vel spontina est in metallis, id est, fodinis: vel in fornacibus, aliis que praparendi modis, vt testatur Galenus 9. simpl. 7. Dioscorides omnia subterranea metallica vocat. Vide & reliqua lib. 1. de metallicis cap. 3. & scabiolum Paracelsistæ istius iudiciũ deride.*

Scalig. exorc.
86. Vbi me-
tallica, semi-
metalla, me-
tallina.

VII. Qui præoccupatus est stulticia, aliorũ sapienter cogitata, & prolata meros errores, & deliramenta putat esse. Globulos, seu balanos ex stibio voco metallicos, quia sunt metallici, & ex metallo stibio, quod graues autores inter metalla referunt (aliqui inter semimetalla, & marcasithas) conflati. Lapsum vocat demens Paracelsista. Citaueram autotes à quibus stibium, & aliæ marcasithæ cum multis aliis fossilibus metalla vocantur. Respondet Paracelsista fatuus meum lapsum non iuuari autoritate eorum, qui metalla subdistingunt in perfecta, & imperfecta, aut mineralia in maiora, mirora, media &c. Si veteres nomine metalli plura mineralia sunt complexi, eosq; secus multi recentiores stibium, bismuthum, & congenea non tantum metallica dixerunt, verum etii metalla, ego iure optimo Regulum stibii potui non tantum metallicum vocare, sed & metallum. Est autem prius. Ergo & posterius. Assumptionem probaui autoribus grauissimis. Adde illis & Baccum lib. 5. de Thermis, vbi hæc: *Metalli nomine apud veteres tam Græcos quam Latinos duo terrestrium corporum genera veniunt intelligenda tam liquabilia scilicet quadam fossilia, quæ à iunioribus media mineralia (noua voce) sunt appellata, quam quæ fissilia, vel ductilia vt aurum, & ferrum. Equè vero verusq; metalli nomen ac ratio conuenit. Dicitur enim à μεταλλῶν quod est effodio vel quasi μετά τὰ ἀλλὰ ἐπισημασθῆναι &c.* Ita & Paracelsus quanquam septem metalla agnoscat, sex veris adiecto argento viuo, tamen multa præterea habet metallica, vt sulphur, & alia principia metallica, quæque ex metallis fiunt. Quod si autoribus destituerer, illum Paracelsistam tamen contemnerem, quia vel mihi soli liceret stibii plumbum metallum vocare argumentis ex re ipsa ductis. Quasi vero Scheunemanus ille temerarius, fatuus Paracelsista sit tanti vt eius iudiciũ sit alicuius æstimandum, cum si omnes Paracelsistæ in vnum consententur ne vitiosa quidem & rancida nuce sint meliores.

Archenicum

VIII. Archenicum esse typographicum vitium in pestilente tuo libello crederem nisi viderem te in scriptura longe vitiosiorẽ esse quam typographus fuit in impressione. Toties scriptum est Arsenicale, quoties Archenicale. Tunc sapientior scriba, an Grammaticæ peritior collector literarum? Mirum cur non ad Cabalam tuã confugeris. Stulte interrogas quid de Fernelii Archenico, si tuũ Archenicum est vitiosum, quasi si liceat Fernelio Archenicum scribere, & tibi fas sit Archenicũ

Ferne-

Fernelius autorem Galenum habet *περι ἀρσενικῆς* quod & *ἀρσενικὸν* & *ἀρσενικόν*, ut Dioscorides enunciat, dicitur, idque etiam Matthiolus reperit, apud quem nota Arsenicum vocari metallicum, & ei metallicam naturam etiam à Baccio, lib. 6. cap. 11. attribui, sicut & cadmia, ut te naso circumducam, & Græco sale perficem, noto ex Baccio lib. 6. de Ther. cap. 13. Græcis *ἀρσενικόν* id magis vocari quod latinis est auripigmentum: Arsenici vero vocem artificiali arsenico albo magis deberi. Ita enim ait Baccius, Albumars facit admistum cum sale, & combustum, atque hoc PROPRIE Arsenici retinet nomen, ac matrix ipsa, ad distinctionem, dicitur auripigmentum (Galeno *ἀρσενικόν*) Hæc Baccius. Fernelius quoque interdum distinguit Auripigmentum & Arthenicum, interdum pro eodē habet, sed hæc facessant. *Geb:* tibi monstrasset pulchram Cabalam. Cur enim Arthenicum pronuncians? Quia nativum Arthenicum, quod est auripigmentum, & sulphur sunt metallorum mas, Mercurius terminatus *ἀρσενικόν*, vel *ἀρσενικόν* est masculus, quanquam & *ἀρσενικόν* dicatur. Audiam Cabalam. Arsenicum dicitur ab *ἀρσενικόν*, & *ἐνίκον*. Illa vox significat sublimationem, & euectionem, seu elevationem: hæc vnionem. Quando ergo Arthenicum & sal per sublimationem vniantur Arsenicum recte dicitur quod utrisque constatur: Atque ita Baccii ratio obtinet. An non pulcherrimum Cabalisticæ? Tuum quoque Arthenicum rationem habet. Sicut enim *ἀρχέγονον*, & *ἀρχέγονον* dicuntur *πρώτης ἀρχῆς*: Ita & tuum Arthenicum, quasi principium vnionis veræ dicas. Ecquid placeo? Sed tuus calamus etiam Archemicale scripsit. Salua res est. Tua enim Cabala statim ab *Archemia*, (quæ & *Archemia*: Inter i & e non multum interest) Panthei deduxerit: Ea vero, ut ipse explicat, est princeps vnitatis, & vnus veri consilii, quæ est metallica professio, qua Elixir perfectum si proiciatur super quoduis metallum imperfectum id transmutet in aurum vel argentum: Vt non multum errauerit Cardani ille interpres, qui Sibyllæ quoddam vaticinium mutauit in *Arsenicum*, modo scripsisset *Archemicum*. Sed non est fidendum his Cabalis, simpliciter enim aliquis componeret ex *ἀρχῆς*, & *ἐνίκον* quasi sit princeps, aut principium vnionum. Remitto ergo tibi tuum seu Arthenicum, seu Arnicum (Nam & hac voce vtuntur,) seu arsenicum, Arthenicum, Archemicum, ut tuis siliquis & lactucis probe farciar. Pergamus.

Arsenicum album.

Cabala ar. sicuti & arthenic.

Archemia.

Lib. 10 & ariet. de Emar. ro Ranco. neto.

IX. Autores mei, inquis, Bismuthum, stibium, Arsenicum, Cadmiam, vitriolum nequaquã asserunt esse vera metalla. 1. Respondeo hoc non offendere meam sententiam qua stibiale globulum ex plumbo stibii factum metallicum esse iudico. Si non est metallum, sit metallicus. 2. Mendacium tuum est quod mei autores ista non asserant vera esse metalla. Paulo ante ex Baccio dixi: Cui ratio & nomen metalli conuenit, id vninoce & vere proprieque est metallum. *Cadmia, stibium, stellam, vel regulum constato, Chalcantbo, Arsenico, conuenit ratio & nomen metalli.* Ergo. Deinde ex Dioscoride & aliis probo stinmeos regulum plumbum dici, ut & bismuthum. Addeui & Agricola, & Mattheum, qui ista expresse metallis accenserunt, à quibus non multum differunt, qui metallinas, & semimetalla nuncupant. Si tu vel legisses, vel intellexisses meos autores, aut contra veritatem noluisse impudenter insanire, num tam sædum de iis mendacium adeo illiberaliter scriberes? Phylhemiam calumniosum, & simul rerum mineralium rudissimum.

X. Verum audiamus Paracelsista nasutulo dignam ratiocinationem: Autores à me citati bismuthum, stibium, Arsenicum, Cadmiam, vitriolum. (adde & argentum viuum, & sulphur &c.) NEQUA QUAM asserunt esse vera metalla. Ergo nec simpliciter dici possunt metalla, sed METALLA MEDIA, vel INFIMA. Hæc est ars Paracelsistica in caminis, & furnis stibiaris nata. Dic tu Georgi Agricola: Metallum vnum verbum Græce & Latine significat res plures, Genus scilicet fossilium quod aurum, argentum, & cetera complectitur: Ita fodinam, & venam &c. Etiam aliarum rerum fodina sunt metalla, ut rubricæ, salis, lapidis Tiburtini &c. Lib. 2. cap. 9. Argenti viui, & minii metalla recenset: cap. 13. plumbi cinerei, seu Bismuthi metalla Lib. 1. de natura fossil. cap. 21. metallum est corpus fossile, natura vel liquidum, vel durum ignis calore liquabile. Metalla specie distincta sex numero esse traduntur: RE autem VERA sunt plura. Nam etiam argentum viuum est metallum, & plumbum cinereum, quod Bismuthum vocant nostri: Quin stibi in catinis excoctum, & purum magis proprii generis metallum fieri videtur, quam quod scriptores sentiunt, plumbum. Lege & reliqua, in quibus citat Ammonium dicentem multas esse species metallorum ignotas &c. De his licet tibi interrogare fraternitatem de Rosea cruce. Hæc tuam imperitiam, & maliciam ad carceres damnabit. Non opus est ut stulti hominis causa afferam plures autores. Sic argumentor: Cui conuenit definitio metalli propria, quam non stolidus Paracelsista tradidit, sed peritissimi mineralium philosophi, id proprie metallum est. Definitio enim dicit quid res sit. *Stibio, Bismutho, cadmia argentaria, Zinco, & similibus conuenit definitio metalli propria.* Probo autoritate Georgii Agricola, Andreæ Baccii, Iohannis Matthesii &c. *Stibium ergo Bismuthum &c. sunt metalla.* Item: Agricola Re vera metalla esse dicit. Afferat ergo esse metalla.

Nota Paracelsicam stultitiam, & ex uno disce omnes. De veteribus & nouis metallis lib. 1. cap. 2.

Quid iam de putido Paracelsista dicendum? Ad metalla damnandus, ut prius discat quid sit metallum quam vitis doctis obstrepat. Si sunt metalla vere, & vninoce vi definitionis, etiam simpliciter sunt metalla. At ille asinus iudex etiam abundate sibi videtur sapientia. Non possunt dici metalla simpliciter, inquit: Quo modo ergo? Metalla media, vel infima. ô factum bene. Quod metallum medium vel infimum est, & dicitur, id essentia metallum est, & ab ordine saltem adiuncto distinctionem accipit, Assumo: Stibium, Bismuthum, Arsenicum, Cadmia vitriolum, sunt media, vel infima metalla, & sic iudice Scheunemano (putido Paracelsista) dicuntur. Sunt ergo essentia metalla &c.

Mus Scheuneman in sua pice.

XI. Sed quis est ille dictator qui metalla discreuit in media & infima? Albertus magnus descripsit libros quinque de reb. metallicis, seu mineralibus quas distinxit in lapides, metalla & media inter vtraque.

Distributiones mineralium. Lapides

Lapides in ignobiles, seu lapides simpliciter, & gemmas diuisit: Metallorum fecit species septem: media mineralia, quæ secundum aliquid sunt terræ secundum aliquid aquæ: vel quæ in aliquo participant passionem lapidum, in aliquo metallorum, quorum proprietas ex materia est liquefieri calido & sicco (quod tamen de ferro Aristot. non pronunciabat, vt nec Scaliger de ferro fixo, & auro quodam Mexicano &c.

Exempla medicorum sunt: Scotiz, Marchasithæ, alumen, atramentum, sales &c. Ita *Baccius* lib. 5. de Thermis cap. 1. mineralia alia sunt perfecta vt metalla, alia imperfecta, alia media. Imperfecta sunt sal, alumen, sulphur, minium &c. Media, sal alumen, atramentum &c. ita vt eadem mineralia sint & imperfecta, & media inter metallum, & lapidem. Ita & *Enzelius*. Autores, qui de magno magisterio, seu Elixire scripserunt, diuidunt sua metallica seu mineralia in 7. spiritus, ex quibus tria sunt metallorum principia, vt sulphur, arsenicum, & mercurius: Et corpora ex quibus quæ mercurio constant metalla dicuntur, vel semimetalla: Metalla sunt perfecta, vel imperfecta, & *Richardus* dicit mineralia esse vel simpliciter mineralia vel metallica, quæ & metalla, & mineralia maiora, quæ ex mercurio nascuntur. Cætera vocantur mineralia minora, vt sales, arsenicum &c. Quilibet aurot sequitur suum institutum *Aristoteles* subteranea in duas classes diuisit iuxta spirituum duas species, fossilium, & metallicorum: *Agricola* plures habet differentias, *Seidelius* phisicus *Agricolam* sequitur & fossilia diuidit in metalla, lapides, Gemmas, Terras. In distributione metallorum accedit ad Scheunemanum, & dicit chymistas vocare media, & imperfecta metalla Hydrargyrum, Arsenicum, Alumen, Sulphur, cadmiam, pōmphygem, salem indum, Gemmæ, Ammoniacum, Nitrum &c. Metalla recenset quinque, Aurum, Argentum, plumbum, æs, ferrum. Sed is metallica quoque appellat illa imperfecta metalla, & mineralia media, quibus accenset & sulphur, & argentum viuum, quæ à chymicis inter primordia metallorum habentur cum sale & speciebus eius, vt chalcanto, halinitro, nitro &c. Igitur quia minerale est vox minus vsitata eruditis latinis, substituit, Metallicum, & metallum, non discernens inter vtrumque exacte, atque ideo non idoneus autor habetur. *Cardanus* metallica, putat esse innumera, metalla vero septem qui metallica item pro mineralibus ponit. *Scaliger* metalla, & semimetalla à chymicis petit, & hæc diuidit in lapidi similia, vt cæruleū: in liquabilia, vt stibium: in aqua solubilia vt sales &c. præter ista duo, habet & metallinas, seu Regulos, & scorias seu spumas, quæ duo ab arte fiunt. Non est spernenda distributio. Metallica enim seu mineralia sunt aut natura, aut artis: Naturæ vt metalla & semimetalla: Artis, vt metallinæ, & spumæ. Verum accuratus chymicus defectum agnoscit. Phisici vulgares corpora inanima mista perfecte diuidunt in metalla, lapides, & terras preciosas: Metalla vocant perfecte mista ex sulphure & argento viuo metallaribus in terræ venis nata. Omnino alii aliter discernunt. Qui metalla diuideret in metalla simpliciter, & metalla media, vel infima, præter Scheunemanum nondum quisquam occurrit, Et si admittenda est ea distributio, pro globulo metallico est, non contra. Considerandum est chymico & phisico circumspetto id quod Galenus obseruauit, metallica alia à natura, alia ab arte &c. Vide Cæsalpinum lib. 1. de metallicis cap. 3. Perge Paracelsista.

XII. *Consequenter quod ex iis (metallis simpliciter, metallis medijs, metallis infimis) confectum simpliciter absq; additione metallicum dici nequit. &c. Ridiculum. Quod ergo nomen dandum est orichalco, albo, & auro? Quod cineri, vitro, lapidi, sulphuri, argento viuo, cerussæ, cadmiæ, molybdænæ, Lithargyro, æri ex ferro, stanno ex plumbo & similibus? Quid dicendum de ære Corinthio, stanno campanario, bombardario, speculis ex metallis, nummis Constellatis Paracelsi, & infinitis misturis? Quid de omni specie metallorum Suchthenii ex stibio: & Paracelsi ex cinabari & Ioue, ex tinctura rubea vel alba, quibus fiunt aurum & argentum ex imperfectis, & mercurio? Quid de salibus, & cæteris principijs & principiatis? De ære ex chalcanto & omnino his qui putant pleraque metalla in lapidibus, & alijs venis potentia magis inesse, quam aëti? Non possunt, inquit Scheunemani sapientia ex camino stibiario, simpliciter dici metallica. At inquam genus de suis speciebus simpliciter dicitur. Si ista sunt ex metallis, & metallicum est tale, qui nequeant metallica dici, vt: Sulphur auri est metallicū, argentum viuū est metallicum? num addendū est metallicū mediū, vel infimū? Hæ sapientiæ ex Paracelsia admirabilē. Ille fatuus nō vidit quid ex consequente debuerit ponere. Hoc sequitur: Si ista (cadmia, arsenicū, Regulus stibii &c.) sunt metalla media vel infima, nō possunt metalla dici simpliciter &c. Atqui & in hoc delirat. Item aer distinguitur summo, medio, infimo. Dic quid est infimus? Est aer &c. Quid medius? Est aer. Quid summus? Est aer. Adde differentias, & habebis definitiones integras. Verum hoc satis ad stulta.*

XIII. *Alioquin non tam accurate in suas classes fossilia distribuissent.) Si illi distribuerunt accurate fossilia, tua distributio metallorum in metalla simpliciter, & metalla media, & infima non est ipsorum: neque tu eam concedere potes, licet ego agnoscam varietatem vsurpati vocabuli. Argumentum ergo tuum fatuum est quod sic concludit: Si autores mei accurate distinxerunt fossilia, quod sit ex metallis, non potest dici metallicum. Falsum hoc inquam tam in Phisica nostra, quam tua Paracelsica. Ratio est, quia tuum cerebrum consentanea disposuit & enunciauit dissentaneæ, & sic flagitium logicum commisit.*

XIV. *Nullus fossilium peritus negabit metalla esse fossilia.) Ascende in caminum tuum, & lacius circumspice. Inuenies quædam metalla non esse fossilia, sed artificialia, vt orichalcum nostras, & Indicum, quæque multa facit ars artificum, quæ item metalla quidem dicuntur, vt minium factitium, plumbago, molybdæna, Cerussa, Lithargyros &c. Sed non sunt ex fodinis naturæ quæ tantum materiam præbent Formam ars affert, vnde & artificialia appellantur. Sic aurum quod chymici faciunt non est fossile, siue verum sit, siue tophesticum: Et tamen est metallum. Sumitur*

autem

autem tunc vox metallum vel potentialiter, quomodo & argentum viuum est metallum, vel generaliter pro metallico. Noli generaliter negare, quod de speciali saltem est negandum. Voces sunt varii vsus.

XV. *Recte negabit omne fossile esse metallum.*) Nisi metalli voce exæquata fossili. Quid enim est *μεταλλῶν*? Dixi ex Baccio. Inspice Lexicon. Inuenies esse scrutari, & *μεταλλεύειν* effodere, inquirere fodiendo: vnde *μεταλλεία* fodina metallica, & metallum pro fodina, *μεταλλεύς* fossor, quem Germani *håwer*/vnd *berghawer* vocant. Quid autem sit apud illos *Berg*/disce ex disciplina eorum. In Lexico est *μέταλλον ἀλῆς*, metallum, seu fodina aut effossio salis. Potest dicere metallurgus omne quod fodiendo in terra inquiritur, & eruitur effoditurque arte metallurgica est metallum.

XVI. *Stibium, lapides, sulphur, cadmia &c. non sunt metalla: quibus metallorum definitio non competit.*) Primum sit vt dicis: At meum metallicum stibium non tangit. Si n. non sit metallū, at metallicum esse nihil prohibet. Secundo ex te sic argumentor: *Si stibium, Arsenicū, bismuthū, cadmia, sulphur, argentum viuum & similia, præsertim Marcasit: hæc sunt metalla media, vel minima, sunt metalla. Genus prædicatur de specie vniuocæ. At illud est, iudice Scheunemano: Ergo & hæc.* Tertio: Potentia metalla, etiam sunt metalla. Quarto si metallum idem est quod fossile, vt in præcedentibus dictum, idque origine vocabuli & definitione ex Notatione & coniugatione, vnde & pro minerali, & metallico ponitur sæpe: Metallum est stibium, lapis continens metallum & cætera. Verum quia vis argumenti pendet à definitione, cum non possis contentus esse Agricolaë, Baccii & similibus, da tu ipse definitionem.

XVII. *Quæso* (inquis) *da mihi particulam sulphuris, vel salis malleabilis, si metalla sunt, erunt malleabilia, ductilia &c.* Ex his colligitur tibi metallum esse fossile quod est malleabile, & ductile. Ego quidem in commentationibus chymicis de metallis ex chymicorum instituto scripsi. Respexerim finem chymicum, & metalla ea esse dixi quæ ex argento viuo sic constarent vt essent concreta, fusilia, & malleo extensilia, nisi aliqua affectione accidentaria malleum & fusionem respuerent, vt orichalcum Mexicanum, & ferrum Scaligeri, prout & Aristoteles alia metalla fusilia scripsit, sed ferrum ductile tantum. Geber lib. 1. sum: perf. metallum est corpus minerale fusile sub malleo omni dimensione extensile. Vel est corpus minerale ex spiritu særente (sulphure aut arsenico) & aqua vina sicca, seu argento viuo condensatum firmiterque commixtum. Verum cum non sequimur chymicorum placita, sed de metallis ex antiquis physicis, medicis & historicis naturalibus differimus, liberior est contemplatio, quam aliquando & chymici aliqua obseruant, vt illi qui Argentum viuum Mercurium esse dicunt, septimum scilicet metallorum. Deinde cum per artem transmutatoriam metalla artificialia fiunt, aut per compositionem constantur, hæc quoque à chymicis non excluduntur. Si sequeris chymicum modum strictum, secundum examina apud Gebrum: Stibium, & cætera huius naturæ & generis, non sunt metalla actu, sed tantum potentia. Interim metallica, & semimetalla vocantur principia metallorum sal, sulphur, argentum viuum, cumque his arsenicum, chalcantulum, nitrum: Stibium bismuthum cum cæteris marcasithis: venæ & lapides metallici, quæque ex metallis, & semimetallis fiunt, vt cadmia fornacum, cerussa, ærugo, Lithargyros, orichalcum vitra metallica, calces &c. Si audiendi sunt Metallici ipsi, & cum his etiam chymici aliqui: Quicquid constat ex argento viuo, & sulphure, saleque metallicis, id metallum omnino est, siue perfectum, siue imperfectum. Ita stibium & plumbum cinereum, & cadmia argentaria, stannum indicum, lapides potentia metallum, omneque genus marcasitharū, sunt metalla vniuocæ. Ideo & in argenti viuum reduci possunt, & fieri malleabilia medicaminibus, hem ingrediuntur metalla, ab aqua forti assumuntur &c. Hic oportet definitionem vel dilatare, vel explicare. Tertio si recipimus definitionem Baccii ex vocis origine, & ratione, iam longe maiore iure erunt metalla. Vide ergo iam quam scabiose disputas.

XVIII. *Petis tibi dari sulphur malleabile & salem talem.* Ineptè imperiteque petis Sulphur ductile esse tuus culinaris minister te docebit. Idem est fusile. Sal halinitri fixus item est fusilis. Malleabilia non sunt sine mercurio. Cape regulum antimonii in quo habes vtrumque. Cæmenta cum cum salibus, seu calcibus metallicis, Habebis votum. Ita tibi dabo quosuis sales metallicos, quin & aquas ex illis, & atramentum, & lithargyrum ductilia, & malleabilia, nempe per reductionem, Vitrum ex plumbo, stanno argento &c. Cyanus ex are, & argento: plumbago, cerussa, flos aris, cinabaris Ioue saturata &c. omnia si elaborentur, fiunt fusilia, ductilia, extensilia malleo. Vide quam sim liberalis. Iam sta promissis, & mitte mihi famulum tuum culinatum glaucum sine fuco. Experiar qui vir fies. Admonebo autem tuum famulum culinarium vt te rude pecus fugiat, & dicat agnoscere sophisticam tuam in vocabulo metallum. Non si vno modo ista non sunt metalla, nempe eo, quem chymistæ transmutatores obseruant, nullo modo sunt metalla, nempe ne eo quidam, quem historici naturales & metallici tradunt. Abi itaque ad coruos cum tuis ineptiis. Agnoscas iam quantum flagitiorum tibi expresserit vna circa metallicum globulum rabies. Spero te didicisse iam non omne metallicum debere ex metallo specialissime, seu strictissime accepto factum esse, neque necesse esse vt quicquid est metallicum id sit extensile, ductile, fusileque, metallum, cum & principia habeas metallica, & multa ex metallis, seu compositis cum aliis mineralibus, siue excoctis, solutis, transmutatis facta, quæ metallica quidem sunt, sed non metalla, eaq; tam natura quam arte existentia. Quod si etiam amplitudinem significationis *ἡ μεταλλῶν* velis considerare apud auctores veteres, & nouos, adhuc magis intelliges, & te etrare, & Libanum recte ex stibio factum globulum vocasse metallicum.

De morbo ex infectione Phlebotomica.

Videbaris mihi tuas sanationes Bambergicas paulo ambitiosius prædicare, idque cum aliqua macula tuorum collegarum, quos tamen tibi neq; scientia artis, neq; medendi peritia cedere arbitror. Vt alter altero felicius sanet, sæpe ex accidente est, habetq; causas externas, de quibus iam non est disputandi locus. Ego volebam te ad modestiam reuocare his verbis: *Quod tua sanationes felices, quas iactas non sine nota aliorum medicorum, cum iudicio de morbo non conueniant, discite ex te ipso, qui Gallicum (veneream luem) stulte iudicas ex alia causa, essentiæq; morbum &c.* Hæctum animo exulceratissimo, & calumniis deditissimo sic accipis, ac scripsissem te *Gallica scabie*, seu morbo infectum esse. Itaque in hæc verba erumpis: *Ultimo inepte & hoc effutis: Quod sanationes tuae &c.* vt habent verba præmissa. Quid? (inquis) *Discam ex me ipso curationem morbi gallici? Nunquam eo laboraui.* Ecce vero: Bile totus tumescebas, & non tam morbo corporis quam mentis cæcitate & delirio laborabas cum mea legeres, & rescriberes. Ego nego gloriam, seu iactantiam felicium sanationum cum iudicio de morbis conuenire, id quod debebat fieri. Nam qui artem sanandi sibi arrogat, eum oportet ex principiis artis iudicia lumere, & instrumenta perite, prudenterque adhibere. Medicus sufficiens ad cognoscendum, etiam sufficit ad sanandum. *τῆς γὰρ ἀυλῆς ξυνέσιός ἐστιν ἡπερ τὸ οἰδέειν τῶν νόσων τὰ ἄλλα καὶ τὸ θεραπεύειν αὐτὰς ἐπίστανται πάσῃσι τῆσι θεραπεύεισιν αἱ κωλύουσι τὰ νοσήματα μεγαλύνομεναι:* Inquit Hipp. de arte. Assumo: Scheunemanus hoc non fecit. Probo: quia morbum venereum iudicauit ex infecto bestiarum virulentia phlebotomo existere. Idem patet ex duplici de peste scripto latino vno Bambergico, Germanico altero Ascaniensi, in quibus male de peste statuit, idque non ex principiis artis constantis Hippocraticæ, sed sua phantasia Paracelsica, vt patet. Concludo: non ergo potest sibi artem sanandi arrogare: & ex consequente felices iactationes illæ non conueniunt cum arte. Vin succinctus? *Qui male iudicat de morbo, & felices sanationes iactat eius sanationes non conueniunt cum iudicio de morbo.* illud enim malum: hæc pro bonis venduntur. Qualis causa tale effectum. Ex mala de morbo sententia per se non potest salutaris sanatio existere. Si qua existit, ea per accidens & fortuito existit. *Scheunemanus male &c.* Ergo. Quæ sinistra suspicio te incessit, & coegit scribere me tibi morbum gallicum imputasse? Non candidius agis in reliquis de quibus mecum litigas. Ad morbum autem illum, quem balneatores per phlebotomia venenata inducunt, quod attinet, si venenum non haustum est ex scarificatione eius, qui lue Hispanica fuit contaminatus, nõ est iudicandus venereus, qui ex coitu pollutotum, aut contagio aliquo ex venereis infectis oritur. Si alias causas habet, similis potest esse aliquibus symptomatibus, verum non essentia. Talis est qui infligitur contagio phlebotomi ichore rubetarum, gryllorum, & similibus, vel sudore equino delibuti: Vix est perniciosius venenum quam quod sanguini, & spiritibus miscetur. Multa eduntur & bibuntur impune, quorum crudos ichores, si hominis viuentis sanguini, & spiritibus eos misceas, exitialem inferunt morbum. Multis de talibus infectionibus egi cum viro clarissimo D. Leonhardo Doldio medico peritissimo Norimbergæ felicis memoriæ, vt aliquando in Epistolis familiaribus apparebit. Est apud Thomam Iordanum integer tractatus de Bruno Gallico vt & Epistolæ inter Cratonianas. De eodem habes & apud Forestum de febribus pestilentibus obseru. 1. & 2. Annis 1598. & sequente in aliquibus locis Franconiæ erat periodynia vaga ex victu, & locis certi generis putredine infectis. Eam Gallicæ similem dicebant, & plerique scarificationibus virulentis tribuebant. Sedprehendebantur etiam alii qui balnea non erant ingressi, nec admiserant scalpellum scarificatorem. Apud Wierum pene conueniunt Vatenæ dictæ. Ligni decocto, & Mercurio non curatur essentialiter, sed potius antidotis, hydroticis, modice purgantibus &c. Nimis calida & impetuosa non conducunt. Potest tamen palus sanctus addi sudorificis. Nam leuiusculum malum aliquando & Guaiaco sanatum est: Grauius licet initio leuatum fuerat ob vim sudorum, tamen quia alexiteria non erant simul data recutrit. Natura in aliquibus crisi fecit per stranguriam molestissimam, in aliquibus per exulcerationes pedum, aut loca scarificationum, sed nili diligens sis in opprimendo, & euocando venena, solet vires sumere occasione ipsorum vlcera. Quæ luis venereæ sit essentia, origo, progressus, accidentia, effecta, modus sanandi &c. ex aliis notum est. Indis occidentalibus, & Mauritanis aiunt simile malum esse Endemium, curariq; similiter lvi Neapolitanæ. Sed quod simile est, non statim est idem, & est lignum Guaiacum polychrestum.

N O T A L V.

De Podagra mille thalerorum.

Error tuus circa luem veneream iucundam Galenistis historiam peperit. Ita scribis: *Podagra affligor, quam penitus eradicare leges nature non admittunt. Vsus sum tua aqua antipodagrica: Sed nihil profuit: Magna perseverantia iuxta Galeni methodum medicinis Galenicis vsus sum, quibus magis dolores exacerbat sunt, à quibus nisi demum abstinuissem, dudum sepulchus essem. Tu si hoc malum penitus eradicare noueris, succurre rogo: non penitebit te laboris, quem MILLE THALERIS redimam &c.* Nimium simplex es, mi Scheunemane. Tam imbecillo iudicio te ausum ad disputationem cum homine exercitatissimo (absit dicto inuidia) venire? Infamia afficis tuam Paracelsiam. Hæc enim *Tollere nosofam didicit sine*

Sine fraude Podagram. Si Nodosam : an non etiam tuam quæ forte nondum est Nodosa? Non enim potuisses tã verbosè rescribere si articulos occupassent nodi: Verum hic me reuoco. Nã Podagra, non chirurgã laboras. Vt petitioni tuæ satisfaciã, mitto tibi sylvulam quandam cõmendatissimarum medicinarũ quam in fine reperies. Interim si Paracelsica illa grandia quæ nosti tibi displicent, consule Crollium in Basilica vbi à Podagra præseruat Elyxire proprietatis Paracelsi: pagina 243. habes integram curam Paracelsicam per purgans, balsama Podagrica duo, vnguentum anodynum. pag. 111. & 112, commendat vniuersalem medicinam, cuius rationem tibi sedulo explicauim in meo Syntagmate, sed tu à Deo gratiam hanc nondum accepisti vt vel possis intelligere, vel recipere. Non enim credis mihi, & putas me fabulam narrare, quia non loquor ad tuum captum. Haberes in eodem Syntagmate plura alia præclara vniuersalia, & particularia. Verum Deus tibi mentem vel abstulit, vel peruertit vt ea contempnas. Non ita pridem mercurium dulcem Bambergam & alio misisti. Hic si recte præparatus sit, & ex arte adhibitus totam corporis camarinam partim in spiritum resoluit, partim deicit. Cur hac Panacæa non vteris? Tartaro liberaberis. Oleum salis (præsertim auro imprægnatum) vt commendet Crollius, videbis pag. 152. De vniuersali digestiuo ad mentem Hipp. Galeni, & Paracelsi vide pagin. 115. quanquam Paracelsus tibi autor sit vt prius materiam per magnetem appropriatum ad centrum reuoces, posteaque expurges. Mumia viuentis est magnes magicus ad Podagram. Corpus viuum est magnes, inquit ille tomo 9. pag. 403. tract. 3. Philosophiæ. (Inde quidam sanabat articulare morbum catellis, vel felibus viuus, alius mulo, alius tendinibus, & ligamentis ex hinnulo viuo, ita vt analogia analogis applicaret &c. Rogerius suadet vt olei sui ex stibio tres guttas ex vino sumas tempore paroxyfmi inuadentis. Ait primo die dolorem tollere (Idem faciet sulphur anodynum vitrioli Quercetani à me descriptum) secundo sudorem mouere (quod præstabit tibi multa) tertio vacuare. Iures eandem vim esse quæ aquilæ cœlestis, seu mercurii dulcis panacæa, quam in meo Syntagmate ex Quercet. & Beguino habes. Vide & Paracel. in parua Berthonica pag. 257.

Pag. 163. de
sale perlaræ
& 170. de
Elixyre.
Podagrica
Crollii.

Querceranus quot medicamenta tibi suppeditat? vide pag. 107. de signaturis, item 109. 116. item consilium de Arthritide pag. 295. 309. 430. 312. 315. Vbi de laudanis & antipodagricis liquo-ribus. De sulphure vitrioli pag. 149. defensionis. & pag. 157. habes vniuersale, vt & pag. 286. & 290. Adi & Seuerinum. Philippus Müllerus in mysteriis chymicis lib. 4. pag. 176. Eleæ. Turqueti proponit, & aquam antipod. Taurini: Item Balsamum, & pinguedinem cati in ansera affati. Si his medicinis non proficies, fateri Paracelsiam nondũ didicisse omnes Podagras sanare, & Paracelsitas nescire curare omnes morbos quos Galenici insanabiles pronunciant, vt nec Gramanus potuit suam (vt aiunt) contracturam, & alius Paracelsista Epilepsiam. Sed de incurabilibus Crollium consule.

NOTA LVI.

Iterum de Gallico sanato.

Scribis me inepte effutire ea quæ de iactatione felicium tuarum Curatum proposueram. Te vero ineptire patuit dum de allio loquereris vbi ego de capis: Deinde pro vno argumento mihi præbes geminum. Neque enim male collegissem hoc modo: *Scheunemanus seipsum, neq; feliciter neque infeliciter, nec arte scientiaque, nec fortuito curare potest*, quod tamen Hipp. & Galenus requirebant, & Monarcha Paracelsus cum tota sua factione aliis etiam incurabilibus promittebat: quin & societas de Rosea cruce mirifice proficetur nullum suæ fraternitatis ob victum temperantem, & vsum arboris cuiusdã vitæ, seu medicinæ vniuersalis ægrotare posse: quod debebat scire & Scheuneman. Ergo *iactantia felicium sanationum est inanis*. Antecedens verum est te ipso teste. Si enim non laboras lue venerea, nec ea vnquam pollutus fuisti, podagra tamen, quæ abstinentiæ obsequitur, & in multis sanata est inopia victus sola aqua & pane modico, non vacas. Quod si tua culpa facta est insanabilis quod medici etiam optimi de patientibus conqueruntur, merito pateris, & experiris quale sit quod dicunt pleno ventre curare. Consequentia est probabilis. Quisque enim in cura corporis sibi ipsi est proximus. Qui se ipsum à malo sanabili vindicare non potest, cum sit professione medicus, velitque videri feliciter in praxi versatus esse, quid is præstet aliis? Tu dicis *LEGES natura non admittere eradicationem Podagra qua laboras*. Quæ sunt illæ naturæ leges? An tua scientia & ars non potest seu adiuuare vim naturæ, & eius peruerfitatem corrigere? In morbis plærisque ars etiam naturam superat quod euidentis facit chirurgia, & Pætus Artaxerxis artem Hippocratis ultra naturam euehebat. Si lex naturæ tibi obstat, & ars ministra naturæ tantum est, cur à me petis remedium? Ignoscerem tibi si Hippocraticus Galenicus esses. Nam Lex artis est (non naturæ) *Medicina est morbos ab agris tollere in totum, morborum vehementes impetus obtundere, & eorum qui à morbu victi sunt, curationem non aggredi, cum in confesso sit, quod medicina tales sanare non possit*. Item: *Quorum instrumentorum siue naturæ siue artium facultatem obtinemus per ea opifices esse possumus, per alia vero minime licet. Cum igitur homo morbo afficitur, qui vehementior est, quam medicina instrumenta, ne sperare quidem oportet vt à medicina superetur*. Hæc Hipp. in libello de arte. At vos Paracelsici ea instrumenta ostentatis quibus nullus morbus non possit superari, eaque mineralia, astra, fixa, magnetica, catholica, particularia, quibus promittitis citam, iucundam, & turam sanationem, ne quid dicam de præseruatione. Vbi iam tua felicitas quæ in te ipso est infelix? Naturæ legem accusas. Tune ergo ad Podagram es natus? Hoc ne decretum naturæ erat te debere esse Podagricum? At natura tendit

Paracelsi
defectus ex-
cusatio.

ad optimum suæ speciei, & gaudet sui salute & conseruatione. Morbi sunt contra leges naturæ. Vos Galenici notate hoc $\kappa\epsilon\pi\omicron\sigma\upsilon\gamma\epsilon\lambda\omicron\nu$ Paracelsicum. Vbi iactantia sanationum deficit in Paracelsicis, accusant naturæ legem, sicut & homicidia sua excusant, quando temeritate medicinarum patientes cito sustulerunt. Sed ad morbum Gallicum, quem negas à te stulte iudicari. Ita enim scribis: *Quam stulte iudico morbum Gallicum poteris edoceri à consule Bambergensi, & aliis ciuibus, qui phlebotomo venenato per solam scarificationem infecti grauius decubuerunt. qui nec cura ligni, nec unctio nec suffumigio restitui potuerunt. Chirurgus Conrad Hamel hæc non poterit negare &c.*

Ecce vero. Negas stulte iudicare, & ipso facto iudicas stulte. Morbus gallicus, seu venerea lues methodice sanatur præter cætera auxilia proprietate pali Sancti, seu ligni Indici, cui additur aliquando hydrargyti vsus, quod manifestum reddunt non tantum tot scriptores, Matthiolus, Hercules Saxonia, Capiuaccius & alii, verum etiam vulgus rum chirurgorum, & balnearum, tum plebeiorum, cum & mulierulæ, & fullones & Agyrtæ veneream luem felicissime sanent, si nondum ad eum gradum ascendit in quo Palmarius Elephantiam iudicauit, quanquam & tunc gloriatur à se sanatam Suchthenii antimonio. Si Bambergense illud malum respuit sanationem sui Gallicæ propriam, non fuit morbus Gallicus. Tu ergo cum Gallicum iudicas, stulte iudicas. Error in cognitione morbi à medico commissus deliramentum est. Si errasti in cognitione, & nihilominus sanasti, fortuito incidisti in sanationem. Tua felicitas fortuna fuit.

NOTA LVII.

De Epilogo Epistola.

Ecce quam
sibi placeat
ferulam
Cuma
ex Para-
celsi pro-
spiciens.

F Atigasti & tuas, & meas vires verbositate anili, & stulta. Lætor me terram videre. Sed hanc antequam tangam, oportet adhuc vnâ procellam sustinere. Ita garris: *His ita cognitis, tibi ferulam reseruabis. Vius adhuc, nec minor mihi animus in VERO quam tibi in ramosis mendaciorum ambagibus. Quicquid in his durum, Echo est, & coactus ludus. Nec alio animo hæc ad te scripsi quam vt te à consuetudine (consecuta scripsisti) conuitiandi libidine ad veram chymia praxin, pertraherem, quam si aggredieris prouinciam breui futurum spero vt immaturum, & temerarium de aliorum laboribus experimentisque tibi incognitis iudicium suspendas, satyrisque tuis in viros Hermeticos, seu Paracelsicos debacchari cesses. Vale ex animo quo me valere optas. Ascania 14. Decembr. an. 1613.*

Hactenus Epistola. Euenit tibi quod vitio naturæ, vel morbo delirantibus, aut ex consuetudine perperam iudicantibus. Sanct. Paulus scribebat Gentes veritatem Dei in iniustitia detinere (Rom. primo, vers. decimo octauo) & stultas factas esse in cogitationibus suis: Item verbum crucis peruentibus stultitiam esse 1. Corinth. 1. 18. vt & Christum ipsum, vers. vigesimo tertio. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Stultitia enim est illi, & non potest intelligere. Sapientia vero huius mundi stultitia est. 1. Corinth. 2. vers. decimo quarto, & capite tertio, vers. decimo nono. Hæc ad tuam factionem accommodata pulchre depingunt mores Paracelsicorum, vt & aliorum hæreticorum siue in Theologia, siue Philosophia. Medicinæ Galenicæ principia Paracelsitis sunt stultitia, quanquam per se sapientiæ naturalis, & experientiæ artificiosæ decreta. Meæ sententiæ, & demonstrationes, tibi sunt deliria. Si me ad Paracelsiam conferrem, & tuo more in Galenica inueherer quam acerbissime, quod non tantum à te factum est, sed & à Monarcha tuo, & sequacibus, maxime ab vtroque Gramano, Assyluano, & aliis nostro seculo, iam tibi egregie saperem, nec scriberem satyras, sed mera oracula & iustitiæ diuinæ, humanæque dictata. Verum aufer stultitiam à corde tuo, & mente, qua totus es delibutus, & Sapientum placitis, relicto tuo Monarcha falso, intellectus aures accommoda. Longe aliter iudicabis. Vt ad tua respondeam distinctionibus opus est.

I. *His cognitis ferulam tibi reseruabis.* Non recte diuinis. Cognoui, & examinavi quæ scripsisti. Sed deprehendi iustum esse vt non tantum Donatus, & Priticianus tibi ferulas actes destinent, verum etiam Scaliger scuticas, & Hippocrates flagella. De schola Peripatetica quid dicam? Quid de medicis Galenicis? Te miserum hominem. Etiam chymici Hermetici in te ius increpandi acceperunt. Si Quercetanus Rulandus, & alii quorum formulas chymicas tuis deliramentis corumpis, reuiuisceret, indignum, seruo culinario Cribitri iudicaret, teque ad deplumandos passeris, & assandos perpetuo, nisi forte ad metalla damnarent. Domi mane Henninge, & noli aduersus solem meiere. Non es à Deo his præsidis instructus quæ ad certamen sapientiæ in publico requiruntur. Videris tibi σοφός εἶναι, sed tua te opinio turpiter decipit. Disce prius quam iudices, & scripta mea reprehendas. Scito vero me ferulam proiecturum fuisse, nisi tu nouis criminibus etiam scuticas in te prouocasses.

II. Te viuere, aut saltem iam vixisse cum ista scriberes nemo negauerit. Satius fuisset si te Germanus seu consanguineus (vt Virg. vocat) Lethi sopor occupasset, ne malæ mentis opinio te diuersum à vero rapuisset. Si deinceps viues in tua Paracelsia, scito vitam tuam mortem esse. Vitiis enim est immerisa.

III. Tribuis mihi animum in ambagibus ramosis mendaciorum, tibi in vero. Erras. Inuertenda locutio est. Res enim ipsa testatur collatione argumentorum te exæcatum errore Monarchiæ Paracelsicæ

Paracelsicæ à vero longe abesse. Si ad veritatem tibi est animus, aude, & ad eam etiam facto ipso accede. Non te pœnitabit. Si demonstrare poteris me in ambagibus mendaciorum, quæ vere sunt non ita à te malitiose appellantur (quia alias Peripatetica, & Galenica sic vocare soletis belli Paracelsicæ) verari, vit eris.

IV. *Quicquid in his durum (Est) Echo est: Resp. Benc.* Est autem Echo resonantia ex repercussione multiplici eius soni ad eundem à quo est emissus, quem obiter audiunt etiam alii præsentis. Tua ergo dura hoc est conuitia, calumniæ, accusationes stultæ ineptiæ & deliramenta recte ad te à me retorta redeunt. Scilicet nos pati debemus, cum Galenica doctrina, canones, veteres compositiones &c. ad orcum à vobis mittuntur: cum calumniis, conuitiis, iniuriis densissimis afficimur, adeo ut etiam in nomina nostra effundantur ignominia: vobis ablandiri par est, & grata suauiaque omnia dicenda? Non est durum scapham dicere scapham, & matulam quæ matula est. Si vobis libet maledictis nos incessere, iustum est ut eadem sustineatis. Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Quicquid vultis ut faciant vobis homines, hoc facite & vos ipsis. Qua mensura mensi fueritis, remetientur alii vobis idque mensura conferta. Apoc. 18. 4. Exite ab illa &c. Reddite illi sicut & ipsa reddidit vobis, & duplicate ei duplicia. Nos in carne viuentes aliquid humanitus patimur. Si disciplinam placide sustinisses, & bilem compressisses, ego ne literam quidem rescripsissem. Quia vero noluisti quiescere, & tuam vesaniam cum aliis quæ triumphando communicasti, stulto respondendum secundum stultitiam fuit, ne sibi sapere videretur. Virga in tergum stultorum danda. Ego veritatis partes egi. Ab hac te castigari fer patienter.

V. *Est coactus ludus*) Nempe id erat inter prouerbia sapientis, cum omnia dicta in aliquem cogitaueris & ingesseris, dicere: *sum iocatus.* De me ne esto sollicitus. Nihil enim metuo ab homine improbo, & illaudato, nec me tangit tuus ludus, quem te ludere coegit mala mens tua, malusque animus. Tua maiestas delicatula non potuit ferre epistolium, quod te ad γυῶθι σεαυτὸν satis ingenue, & liberaliter adduceret. Ad insaniam adactus es.

VI. *Vt te à consueta conuitiandi libidine protraherem*) Non mihi libet ex consueto conuitiati. Tuum hoc est mendacium. Cum rationes stultas voco deliramenta, num hoc est conuitium? Cum dico te insanire, quod re vera sanæ mentis officio non fungaris, non facio tibi iniuriam. Tolle quod tuum est, & abi. Ira, importunitas, & furia Paracelsicæ sæpe exprimunt nobis indignationem, coguntque retorquere emissum telum. Sed & alacriora paulo verba exulceratis infestisque, & suspicacibus animis videntur conuitia esse. Tui vel tuæ sectæ causæ non mutabo stylum. Qui metu conuitiorum fugit & deserit veri defensionem in viris magnis non est habendus. Meæ castigationes non tendunt in personas, sed argumenta, quibus cum vos destituamini, personam agredimini, quod ego ne flocci quidem facio. Quæso te lege Michellii, Amwaldi, Palmarii, Gramani, Grefseri, Guiberti, & similibus in me furiosos, eosque confer cum meis responsionibus. Si vel pilam viri boni habebis, dices mea omnia esse serica & byssina præ ipsorum spinis, & horridis aculeis. Idem videbis si mea cum tuis comparaueris.

VII. *Ad veram chymia praxin protraherem*) Ridiculum. Tu totus errore mentis, & inscitia tam artis chymicæ, quam praxeos perfusus, vis me ad tua deliramenta pertrahere? An me putas ignorare Paracelsicam tua? Nimirum scabie Neapolitana, aut lepra infectus vellet omnes homines esse tales, ut purus mundusque censeretur. Aliis præsidii tibi opus erit. Tua nihil proficiet. Id hæcenus comperi. Quo quis magis est Paracelsista, hoc est stolidior, & fatuus magis. Cum talibus mihi commercium nec est, nec erit vnquam. Persuadeo nostris ne veram Alchymiam damnent. Ut autem sciant quæ sit vera, nullo non studio elaboro. Vellem & Paracelsicis constare non adhærendum esse ita Paracelsi placitis, ut Hippocratica, Galenica, Peripatetica principia (principia dico quæ sunt, non quæ apparent, cum sint & in illis autoribus errores) explodantur. Sed video me vtrinque impingere & mala gratia à plerisque excipi, quod non est curandum: vincet tandem & triumphabit veritas, nec omnes adeo sunt efferati. Non si Guibertus ille Lorharinus in me inuectus est rabidissime contra Alchymiam insanendo, & Palmatius cum Riolano infectatus, etiam hi quorum amicissima ad me scripta magno numero reseruo. Chymici boni Libanii sunt amici. Qui vero hodie titulo Paracelsicæ respublikas inuadunt, in illis nihil boni apparet, sed id quod Paracelsus de suis discipulis scripsit, & Crollius cum fraternitate à Rosea cruce &c. Norant Quercetanus, Rulandus & nonnulli alii non in omnibus me cum ipsis sentire: at ideo non me infestabant.

VIII. *Immaturum & temerarium de aliorum laboribus & experimentis tibi incognitis iudicium suspendas.*) Hoc scilicet vis dicere: Cum Paracelsici libros spargunt de suis hermeticis experimentis artificiis, sanationibus mirificis: Cum de morbis & medicinis contra Hippocratem, Galenum, Auicennam, medicosque omnes Academicos, & alios declamant, cum Scheunemanus pestilentibus libellis veritatem contagio vult afficere, & ad suas merces emprores allicere, conuiendum & non iudicandum esse, nec inuenturem præmonendam de imposturis, non tangenda vestra deliramenta, tacendam donec Respublicas, & scholas omnes vestras feceritis, & radicatus Philosophiam veterem cum medicina extirpaneritis, sicque monarchiam obtinueritis. Si aliter facimus, iam immaturum est iudicium, est temerarium, est conuitium, inuectiua, satyra &c. Eia vero Wir wollen euch gefellen cine Wurff braten. Si vos potestis in veritatem insanire, nos per Dei gratiam possumus insaniam vestram detegere, & redarguere, veritatemque defendere, quod nobis eo facilius est, quia iam imposturæ vestræ & stultissimæ iactationes passim innotuerunt & vestrum propriis exemplis sunt confutata. Quod ad nos pulueres attinet, si noluisti eos iudicari cur non

suppressist? Si iudicium meum est temerarium, cur scripsisti iam notos esse spagiris, & me non opus habuisse diuinatione, quia apertis & propriis verbis appellauis medicinas? Scito vero me propter tuam, cuique simulum indignationem non desitutum recensere, & iudicare si quid in publicum emiseris, idque nec cæteri recte sentientes intermitterent pro potestate quam publica auctoritate acceperunt ad vera docenda, propaganda, defendenda, falsa vero detegenda, & redarguenda, quia Reip. interest vt ea innotescant.

IX. *Satyrâ tuâ in viros Hermeticos seu Paracelsicos debacchari cesses.*) Rideo tuam amentiam. Nulla mea extat in villos satyra. Sperabam te mentiri, & insanire cellaturum mea correptione, sed euenit mihi quod Bacchas ferientibus, Magis enim furiant quo magis eis obstitas. Ergone vos Paracelsici estis Hermetici? Num igitur patrem, & monarcham Paracelsum abiecistis? Ille omnes veteres, & recentes se sequi iubebat: Omnes pariter condemnabat. Non potestis esse Hermetici, si estis Paracelsici. Monstrate vero apud Hermetem vestra dogmata, & nomen ab ipso vos iure trahere fatebimur. Pari opinionis falsitate, & insolente iactantia Hippocratici audire vultis: scilicet vt pelle ouina induti inter veras oues lateatis possitisque, hac nominum astutia emetgere. Sed detrahenda vobis larua, & pellis est, sicut asino cumano leonina. Tunc agnoscemini. Mirabor cur, cum legeris Hippocratem, scribas tamen *Hypocratem & Hypocraticum*. Iam intelligo causam, ni fallor. Nempe Hippocratem iubiicis potentia (τῆ κρείται) Paracelsi, quasi is sit ab hoc victus, & subactus, nec amplius Hippocrates, Equorum domitor, sed Hypocrates Paracelsi monarchia iubiicetus, & coactus ex Paracelsi decretis pendere. Vnde & pluraque Hippocratica studetis in Paracelsica transmutare. Id notare debent Academiae, & collegia medica, cauereq; ne sub nomine Hippocratica, Hermeticaque medicinae impostores Paracelsici subreant, & fucio facto scholis illudant, Hypocraticos sese, & non Hippocraticos fuisse dicentes. Credo hac astutia nonnullos Paracelsicos sese insinuare apud collegia, & cum iurarent in Hippocratis medicinam, postea defensionem seu apostasiam exulare nomine Hypocratis ficti, qui sit sub Paracelsi monarchia, & in potestatem eius redactus. Inde ab Academicis illis bonis fiunt Doctores Hypocratici, non Hippocratici, qui vtriusque medicinae facultatem, & Doctrinam profitentur, & sic exercent vt vnam, nempe Galenicam destruant, Paracelsicam Hypocraticam exerceant, interimq; nõ inueniantur, nisi ego cum pauculis aliis in Gymnasiis, vel alibi viuentes, qui se istis nebulonibus opponant: adhortor Academicos, quos Paracelsistæ vocant scholasticos, Atheuientes &c. vt veritari vna mecum succurrant. Ita in Sacris Apostolus monet: βλέπετε τὰς κίνας (mordaces Paracelsistas Hypocraticos) βλέπετε τὰς κακὰς ἐργάτας (impostores Paracelsicos qui male sanando cæmeteria implent) βλέπετε τὴν κατατομίην: (Hypocraticos pro Hippocraticis) verum sapientibus sat dictum.

FINIS Examinis Scheunemaniani.

Deo Gloria.

De Podagra Scheunemanni.

Rogabat me in Epistola Scheunemanus, quia Podagra laboraret afflictim, vt se iuuetem, & remedio leuarem. Huius gratia excussèram iam non tantum impressos & in publico extantes autores Græcos, Latinos, verum etiam mea collectanea, & quicquid vsu quadraginta annorum, rationeque didiceram, non tantum in dogmaticis Hippocratis & Galeni (Galenicum necesse est esse qui velit Hippocraticus dici & esse) verum etiam in Paracelsicis, & Hermeticis Chymiatis, adeo vt etiã adirem fraternitatē de cruce Rosea. Comportaueram molem consiliorum, iamq; volebam hominem ablegare ad meum Syntagma in quo optima remedia, eaque astralia & omnibus morbis opportuna continentur: Sed cum viderē Hygiam, cui Corui & Picæ Poetricæ, scelerati calūniatores & diabolici criminatores, sunt præmissi qui me vt ipse Scheunemanus accusant furci (Furtum enim vocant si quis quicquid vbique ad rē faciens colligit, iudicat, explicat & ad vsum cõmunem meo exemplo transfert) ne hac quoq; in parte fur diceret, coactus fui consilium melius impendere, quanquam non vsque adeo conuicium mihi illud sit timendum, quia ego nomino meos autores cum honore, & nihil occulto. Scheunemanus fur est, à furno & nocte ductus, quia aliorum labores clam surteptos sibi tacitis autoribus tribuit, & præterea etiam in noctem & sepia atramentum fugit, nec potest ferre lumen iudicii, quod ego nunquam detrectaui. Scribit ipse nihil posse dici quod non sit prius dictum, & in hoc consentit cum Ecclesiaste, qui nihil sub sole nouum esse confitetur, ex quo contra Guibertum sequitur attem chrysopœan etiam non esse nouam, & Scheunemanum ea quæ sibi ascribit ab aliis accepisse. Si hoc est furtum, furti alligat seipsum. Alia causa est quod iam in meo Syntagmate tincturam philosophorum satis superque declarauerim, vbi licet DIVINATIONES vocem mea annotata, sciant tamen iuniores, & periti vident non esse diuinationes, sed philosophemata ex fundamentis ipsis, & Diabolicam calumniam esse quicquid Scheunemanus contra eas deblaterauit cum suis coruis. Quod autem tinctura illa faciat contra Podagram, testes mihi erunt etiam fratres de Rosea cruce. Tertio videbam Scheunemanum ex meo Syntagmate iam didicisse facere Aquilam cœlestem, seu dulcē sublimatum, eumq; contra Podagram cõmendare. Quid ergo opus erat nouo consilio? Vt tamen videat me non personæ succensere, sed imposturis, mendaciis, malisque moribus eius, suadeo vt se ad Clariss. virum D. I. Pansam medicinae Doctorem excellentem, chymicumque peritum Annæbergam conferat & ab eo redimat aquam Antipodagricam singularem, quæ facile possit insultum Podagræ compescere. Debes mihi pro hoc consilio. Henninge, mille Thaleros, quos cum prima occasione te missurum confido, Interim vale, & rectius sapere discere.

D. O. M. A.

IVDICIUM DE HY-
GEIA, SEV SANITATE AR-
GENTEA HENNINGI SCHEV-
NEMANI AN. 1614. 4. CAL. MAII,
Gregor. prodita.

DIV dubitabam, Lector, intrane parietes priuatos detinerem ea quæ ab Hennin-
go Scheunemano pontificio Paracellista contra Syntagma meum essent ad me
missa, an publicis iudiciis subiicerem, vt non nos inter nos de nostris iudicare-
mus ex affectu potius, quam rectæ rationis præscripto, sed sapientum potius au-
scultarem sententias. Ego quidem me ipsum intuens, facile videbam con-
temnendum hominem adeo rudem esse, vt adhuc in subsellijs scholarum triuia-
lium deberet sub ferulis grammaticam discere, nedum ad sacraria Alchymix, & dissertationes re-
rum admitti. Verum ad vsum studiosorum in publico, & cõmunitatem etiam erat respiciendum.
Quid enim ad nos vtilitatis possit ex mutuis certaminibus redire? Patriæ nati sumus. Huius in-
terest nosse vitia & virtutes posseque inter genuinum, & adulterinum discernere. Neque vero de
triticis & alcinis vel lana caprina agebatur. Quæ publici iuris, ob publica commoda feceram, ea ar-
rodit Henningus Scheunemanus. Vin' scire qui vir fiet? Paracellista est. Si hæc professio est virtutis?
fruat eam. Sin proclamata imposturæ, arrogantix, fatuitatis, & aliorum criminum, ipse sibi
imputet. Cur non mansit Galenista, cuius professionis titulum adeptus est Herbipoli, & quo in
publico gloriatur. Mihi defendenda est veritas, quicunq; is sit qui eam oppugnare tentat. Hæc
vna causa est rupti silentii. Alteram tibi suggeret Hygeia Argentea quam in meam personam tam
ab ipso quam à Corniculis poetastris, qui istam stolidam chartam sua male conciliata latinitate
ornarunt, directam facile vides. Quid de hoc ausu dices? Asinorum bombos, & ruditus esse ne-
gligendos. Si enim versifices aliquid possunt contra viros bonos, nos mille pro vno dabimus,
Doleo illos, qui poetarum dignitatem sibi arrogant, tam male collocare latinitatem, & versus
suos, Paracellistamque istum plusquam asinix ruditatis homuncionem cum mendacijs ipsius
commendare, idque non sine aliorum, quos ignorant, læsione. Miselli. Nec rem, nec perso-
nas, nec facta perpendunt, multo minus iudicia honestorum considerant. Et videntur tamen
aliquo adhuc rubore esse. Duo cū sint, neuter suum nomen prodidit: conscientix hic stimulus est.
Intellexerunt rem pessimam se moliri, & quæ nec Deo, nec hominibus possit placere. Tenebris
se immerferunt. Sed apud Deum, iustum iudicem, tenebræ non sunt tenebræ. Vos poætæ in ex-
itu dolebitis, sicut & hi qui Panaceam Ambaldi versibus commendabant, quorum primus, & præ
cæteris in me ferrox tandem huc deueniebat, vt Hydrope correptus, non Ambaldum, sed Liba-
uium cogere accersere, qui tamen cum inimico studiosissime conaretur succurrere, & omnia
faceret, quæ posset, tamen nihil proficiebat. Moriebatur homo Tympanite in honorum suo-
rum splendidiore aditu. Ante mortem tamen se deceptum à Panaceatio fuisse non negabat.
Ne vobis simile quid eueniat, videte. Cæterum de vobis deinceps silebo, siue Bauium voce-
tis, siue Mæuium, quanquam putem me vestrorum versuum iudicem esse posse, & Correcto-
rem. Henningum quod attinet, libenter fateor, ipsum mihi rem gratissimam fecisse. Quam
enim medicinam ex meo didicit Syntagmate, in quo ex Quercetano, quem ille sine mea vitula
nunquam intellexisset, repetita est cum dilucida explicatione additis notis, & experimentis &c.
quamque & Daniel Sennertus, & Silesius quidam in Epistola ad Fabricium, Item Beguinus in Ty-
rocinio capit. 18. & Philippus Mullerus libro tertio, de mysterijs chymicis capit. primo pag. 52.
descripserunt, eam proponit publice spectandam & iudicandam, ne videri possim aliquid inuti-
le congeisse. Vnum est quod vereor. Quodnam illud? Vt vti possit bene, vti que retineat no-
men panaceæ, quod in aula Imperatoria, Francica, & Hassica meruit. Quam optem ipsi genium
Rulandi, Quercetani, Crollii! Misit specimina Bambergam, vnde & ad me peruenerunt. A-
iunt & in aulam Hassicam, quod non affirmo, illatam fuisse. Breui videbimus effecta, si Deo pla-
cuerit. Per se non malum est medicamentum. Crollius scribit Ambaldinam panaceam initio
miraculosam quasi fuisse propter fidem naturalem, & imaginationem ignari populi: Postea
viluisse,

viluisse, cum fiducia extincta esset. Comperimus idem euenisse multis præclaris medicinis. Argenteam hygeam dies probabit. Quoniam autem iudicium mentem expetit, placide id & sine cuiusquam iniuria, aut recriminatione exponam, inque capita quædam distribuam, ut facilius intelligeres possit.

I. Unde scis esse mercurium dulcem, vel Aquilam &c. apud chymicos dictam? Respondeo: inde quia argenti viui sublimati species quædam est, eaque non ita mordax, & corrosiua ut sublimatum vulgare, sed sapore miti, & respectu corrosiui dulci. Idem testatur species quam domi habeo iuxta Quercetani processum facta, in qua color, pondus, figura, odor, sapor, & omnino omnia eadem. Idem & effectus catharticus, eadem dosis. Si aqua infundas pulueratum & digitis frices, soluitur, & quod est salinum, & vitriolatum id sapore coaguli se prodit, miteturque aqua, quod mercuriale id innatit partim forma altiuicula, seu tenuissimæ pelliculæ, partim sidit, & si digitis frices, sentis quasi pinguedinem mercurialem, quæ & cum cuticula innatante, si maior sit copia, in argentum viuum reducitur. Fac petiolum per reductiones argenti viui ex sublimato, cinabari & similibus ut est in meo Syntagmate. Videbis rem ipsam. Si laminæ imponas, aut saltem cultello, & candelæ ardenti ad moueas, ut primum lamina incaluit, in fumum album soluitur, quem pores excipere cochleari ferreo. Huic enim adheret vndiquaque si tersum sit, & recens. Flores dicas antimoni esse. Sed si infundas aquam, paruo tempore propter salem cochlear feruginem contrahit, & aqua crocescit. Non opus est pluribus. Nulla enim plane dubitandi ansa est, adeo omnia respondent, & si non vis credere, accede, monstrabo tibi rem ipsam.

II. Arille argenteam vocat, die *Silbergewechs* Est ergo ex Argento. R. Est ex argento, sed non metallo perfecto, verum viuo sublimato. Quamquam autem sic de eo scribat, quasi argenti soboles esset, tamen id facit studio occultandi more Paracelsitarum. Ad populum Phaleras: Ego te intus, & in cute noui. Suadeo vero Alcanientibus, & Halberstadiensibus, ut vtantur medicina, si eam præbuerit sapienter & perite, cumque ab autoribus contra *PODAGRAM* commendetur, iubeant medicum seipsum curare. Ita retinebit mille Taleros quos Libanio promisit, si eum ab isto malo liberaret, quod quidem ego facere sum paratus, sed metuo ut suadenti pareat. Cæterum si difficilis fuerit in vendendo Henningus, poterit medicamen redimi à pharmacopolis nonnullis, ut Silusiano &c. Incipit enim iam vni fieri familiare.

Taxa Silusiana in simplicibus exoluentibus: Mercurii dulcis gr. i. 4. num.

III. Quæ virtus medicamenti est? R. Henningus in fronte chartæ suæ scribit per id curari omnes morbos mercuriales cito, tuto, iucunde. Si scribit ex sua experientia, longo tempore opus habuit ad id cognoscendum. Vita enim breuis est, ars longa, experimentum difficile, multaque requiruntur ad vires medicinarum spectandas, probandasque. In peste mercuriali contagiosa non legimus quicquam de hygea illa argentea. Est autem illa edita Anno 1608. Verisimile est iudicium fieri vel ex mercurio, quo constat, ut similia fini similibus remedio, quamquam salis nigri parum habeat, notumque sit ex quibus confletur argentum viuum sublimatum, ut sic etiam salinis morbis, & vitriolatis debeat conuenire, quo nomine ab aliquibus etiam panacea appellatur: vel aliorum, qui vim experti sunt, sententia. Beguinus ad luem veneream commendat. Philippus Müllerus scribit vsum insignem esse in variis morbis ut lepra incipiente, lue venerea, vermibus infantum, hydropo, podagra &c. dosi à granis 12. ad 20. cum pilulis cochleis minoribus, aggregatiuis vel aliis. Vocat arcanum quod ob insignem vsum reticere noluit. Quercetano est Aquila alba, alius sublimatum dulce. In Syntagmatis mei volumine secundo, parte priorè apocalyp. hermeticæ capit. sexto, ex Crollio scripti esse vnum ex præstantissimis cathartics in vso medico omnia noxia radicaliter è corpore humano pellens. additurque ratio ex natura mercurii qui sit balsamus naturæ incarnans, regenerans, renouans, & clarificans ab omnibus imputatibus. Hæc si vera sunt, Henningus minus scripsit quam par erat. Nam & salinas, & sulphureas imputitates debet euacuare. Hydropicis conuenire ostendit effectus. Aquas enim & phlegma detrahunt.

Legantur quæ plura in loco citato connotati. Illud non est præterendum quod virtus quidem æstimari solet ex ingredientibus, si est compositum, aut materia, si præparatio est simplex, cui accedit experientia: Sed cum Aquilam illam non omnes vno modo conficiant, nec pari diligentia, fieri posse ut ex mercurio vitæ fiat medicamen mortis: Beguinus primo vult sublimatum fieri ex argento viuo purgato, vitriolo rubificato, sale præparato, & halinitro, ita ut fiant tres sublimationes, ut est in formula capite decimo octauo Tytociui. Ex hoc postea, & argento viuo purgato facit sublimatum dulcem adiecto Colcotare bene rubificato, vel sale præparato bis sublimando cum istis, & tertio per se, cuius aqua Rosacea abluti dari possint grana 20. vsque ad 30.

Modi plures mercurii dulcis.

Alium modum proponit, quo fit sublimatio argenti viui sublimati cum tertia parte foliorum lunæ seu argenti, ita ut abiecta volatica portione fixa crystallina cum restantibus in fundo remisceatur, & secundo, tertioque sublimetur, cuius abluti itidem dosis sit à sex granis vsque ad decem ad purgandum suauiter.

Tertius modus ab eo vocatur Manna mercurii, & Aquila cælestis niue candidior, quæ fit ex argento viuo aqua forti soluto, & aqua marina præcipitato, deinde per distillationem abstracto liquore sublimato. Fecibus abiectis sublimatum eadem aqua denuo soluitur, distillatur, sublimatur, cuius dosis in morbo venereo à granis decem ad quindecim. Vis ei per inferiora purgandi. Hæc itaque & similia alia in præparatione & vso sunt notanda. Si consideres materias, apparatus, & vsum cum experientia, maximum quod præstat adiumentum est per purgationis actum. Cætera hunc consequuntur. Itaque congruet cacochymicis per se,

& sic

& sic in peste quoque adhiberi potest, de qua commentatus est Scheunemannus, quod tribus puluisculis fixis debeat curari. Si sciuiſſet tunc hoc medicamentum, non opus habuiſſet Solem in Mercurium ſoluere, & præcipitare, neque etiam per Arrhemisiam ſuam conſulere Venerem ſub viridi tentorio, neque citrinæ vaccæ mulgere, aut Tartariæ Regem exornare cum Marte ad patrem æris Tartaron calcinandum. Imo peperciſſet Galenicorum volaticis fiducia ſuorum fixorum. Quid enim volatilius eſt hygea argentea, quæ ne candelæ quidem ignem ſuſtinet, ſed vt primum incaluit, fugit.

IV. Sed quid incus eſt in libello? R. Paucis videamus. Primum Pyladi ſcribitur de Hygea argentea. Sed ſtylus non eſt Scheunemanni. Viſus eſt opera cuiuſdam magiſtri, cui muſæ latinæ magis fauerunt quam mille Scheunemanniſ. Neque enim in toto tantum inuenias latinæ, & deſertur illa Epistoſa valde à cæteris libelli. Diſcat ergo ſcholas, & docentes in eis adhuc venerari, & non viuperare. Admodum enim eis opus habet cum vult latine loqui. Teſtantur hoc ad me datæ epistoſæ, ſcriptæ manu & genio ipſius.

V. Quæ res eſt iſtus ad Pyladen Epistoſa? Reſpond. Argenteam hygeam non aliter prædicat, quam Ambaldus panaceam ſuam. Vocat Deam Hippocratiſ, qui nunquam quicquam de ea ſciuit; Et mirum eſt hîc ſcribi Hippocratem, cum in Epistoſa ad me ſemper Hypocratem. Deinde hyperbolica quædam ei tribuit, quæ probabit euentus.

Tertio pleudomedicos allatrat, qui aliquos morbos mercuriales iudicent incurabiles, contra quorum opinionem Hygea iſta OMNES virtuoſe propellat. Hoc iam obſoletum eſt, & vnum ex Agyrtarum Paraceliſicorum ſignis. Ne Crollius quidem iſtud crediderit, vt de Paracelſo taceam. Hi enim incurabiles quoidam eſſe non negant, & rem comprobant experientia quotidiana. Non eſt itaque vt glorioſo huic militi ſuccenteamus. Probet quod dicit, & admittat iudices peritos.

Quarto: Autor Epistoſæ nimis eſt iactabundus, & verbis ipſis prodit ſe medicinæ eſſe imperitum. Scribit enim hygeam illam purgare omnem cacoethiam ſine nauſea, vomitu, turbamento. At non cacoethia purganda eſt, ſed cacoehymia. Illa alteratione in contrarium indiget. Gaudet Scheunemannus, ſi Oreſtes verum ſcribit. Nam mille Thaleros ſanata ſua podagra lucrabitur.

Quinto: Ridiculum eſt Oreſtem, forſ à furore ſuo liberatum, velle labra proluere fonte Caballino, & dormire in Parnaſſo, quod eſt ſuæ poeſi ſtudere. Cur te tam inepte prodis Henninge? Medicum non oportet verſus facere, & dormire, ſed in medendo ſtenuum & vigilantem eſſe.

Sexto: Iam inuehitur in Phormiones, Peripateticos, Plinianos, & diuinatores, mirisque verborum monſtris ſibi voluptatem creat. Appendit & amuletum, ſeu hederam contra momum: omnia ſuaui riſu plena. Si ita defendimus noſtra, & iudices arcemus, etiam nos operibus noſtris præmittamus talia. Eſt autem *αὐτοματηνεῖσις*. In momum dicit ipſe momus re ipſa & actu. Quid enim Ariſtotelici, Pliniani, & quos pleudomedicos vocas de tua Hygea argentea ſciuerunt, antequam ederetur? Quam ob cauſam in eos debaccharis? An non tu metuis Ariſtotelicorum, Plinianorum; & Medicorum iudicium? Itane tuæ argenteæ hygeæ fidis? Cur ante tubam tremor occupat artus? Facis vt canis ignaua & meticuloſa, quæ etiam falſas umbras allatrat, & mox fugit. Putaſne nos tuis diſteris ceſſuros eſſe?

Circa annum C M R I S T I 949. Hugo Magnus Rex Gallorum cum audiuiſſet Othonem Regem contra ſe exercitum conſcribere, miſſo legato iurauit per animam patris ſui ſibi tantam eſſe copiam armorum, quantum Rex nunquam vidiiſſet, & magno faſtu Saxones contemnens ſe vna portione poſſe ſeptem eorum tela abſorbere dixit, volens perterrefacere Othonem verbis. Sed hic facete reſpondit, ſe cum tanta multitudine ſtramineorum pileorum venturum, quantum nec ipſe, nec pater eius vidiiſſet. Venit Otho ad urbem Pariſiorum, & Hugonem ad perendam pacem compulſit. Idem eueniet Oreſti illi glorioſo. Non verborum ſumi Caci in morem ſunt ſpargendi, ſed demonſtratione eſt opus & actione forti. Hercules te incendia vana, vomentem occupabit, & ingens monſtrum in lucem a pertis latebris protrahet.

VI. Quid in deſcriptione eſt boni: nam poetas illos maledicos iubemus ad coruos ire? R. Negat inueniri antimonium venenatum apud ſe, aſenicum, mercurium, Tartarum, nitrum, boracem, &c. Eia vero ne nega ſimpliciter de mercurio. Eſt enim ſublimateſ dulcis. Aut ſi non vis mercurium, quod eſt nomen aſtri, vocare, appella argentum viuum ſublimarum. Et ſi omnes morbos mercuriales curat, cur mercurium eſſe negas? In diuinatores inſanis. Parce tibi. Non eſt opus. Nam vbi res ipſa oculis ſubiicitur, non neceſſe eſt diuinare. Ecce hic eſt mercurius dulcis; hæc hygea tua argentea.

Ab his autoribus eam petiuiſti, & quia nomina taces, fatrum committis, cuius per tuas picas poetricas alios, qui honorifice ſuos autores nominant, inſimulas. Deſcriptio, quam ponis, eſt fumoſa tota: *Es ſell ſeyn ein ſchön / pur / klar / helles / ſtibers Sträuſlein / lieblich anzufchauen / am Geſchmack nicht ſcharyff / nicht ſawer / nicht ſalzig / nicht hiziq / oder brennend / noch mit anderen böſen ſchädlichen Eigenſchaften beſtecket / ſondern lieblich vnd ſüß / das kein nauſeam, oder Widerwillen erwecket: hoc eſt, frons, gerimen, vel cirrus argenteus, pulcher, purus, clarus, nitidus, aſpectu iucundus, gultu non acris, non acidus, non ſallus, non vrens, neque aliis malis proprietatibus pollutus, (qualitatibus infectus) ſed ſuauiſ, dulcis, non mouens vllam nauſeam, aut faſtidium.*

Luculente sane descripsisti. Ista omnia, atque etiam plura signa sunt in mercurio nostro dulci. Nam & volaticus est; unde Aquila alba, cœlestisque dicitur, & ponderosus; & vbi vitro adhæsit læuis; è regione asper & grumosus. Inter sublimandum accrescit lateribus sublimatorii, refertque formam frondium, vt & alia salina, &c. Ecce quid opus est diuinare? Illud ipsum medicamentum iam vulgo notum est, & prostat in officina Silusiaca inter alia purgantia. Est tamen opus aliqua declaratione ne fucum facias, & imperitorum oculos, mentesque, vt tuarum poetastricarum picarum, glaucomate inducto decipias. Germen est argenteum homonymice, non vniuoce. Nihil enim habet argenti. Beguinus quidem describit modum vnum cum foliis argenti; sed eum non puto tuum esse, quanquam nihil admodum referat. Deinde quæ de acredine, falsedine, & acore scribis, ab initio quidem sic inueniuntur; sed postea acredo & falsedo, acoreque vitriolatus in actum prodeunt, & hoc modo etiam operatio perficitur. Ita sal deprehenditur solutione in aqua & ferrugine, quam aqua illa statim in ferro excitat.

VII. Quod ad sanationes Paracelsicas & Heluonem Paracelsum attinet, præter rem insanis. Non adeo imperiti rerum sumus, vt nesciamus modum curationum vestrarum. De astralibus medicamentis dictum est, ea præbita esse, & præberi citra respectum Diætericarum præceptionum, aut Catharticarum. Nouimus quod & Paracelsus vsus sit purgantibus, & aliquando in Hippocraticam irreperit, satisque Galenice & Arabice se gesserit. Sed inconstantiam eius simul nouimus. Minimum tribuit regimini Galenico, imo Ambaldus, & similes Paracelsici Diætam & purgationem vix habent in parte sanationis essentialis, quam volunt ex proprietate naturæ astralis; & spiritualis proficisci, vt fiat morbi consumptio per operationem occultam, quomodo ignes cœlestes agere par esse dicunt. Si legisti Paracelsum in aliis locis, cur non in lib. 3. tract. 2. de morbis Tartareis, Tom. 1. & Tom. 2. de iisdem cap. 10. vbi ait: Nicht purgiren / criffiren / deren Künfft im Criffir Sacl Augspurg die gelehrtesten Doctores hat: hoc est, Tartarici morbi non tolluntur purgationibus & clysteribus. Itaque nihil horum vsurpandum. tam rursus, vanissime impostor, considera tuos morbos, quos numero magno consignasti, & qui fere omnes sunt Tartarei; Tua vero hygea aliter iuuare non potest quam purgando. Vide & Paragrani tract. 2. Tom. 2. p. 55. vbi de arcanis & pharmacis: Et tract. 1. vbi medicandi rationem essentialem arcanis ascribit. Arcana autem spiritualiter agere in tota Paracelsia est proclamatum. Alibi scribit purgationem tantum stercora tollere. Si ergo in morbis essentialibus non purgandum censet, an non relinquitur in corpore materia, & sic pleno ventre fit curatio? Tua hygea purgans nullum sanabit morbum, quia Paracelso iudice tantum stercora expellet. Tom. 5. in Appendice pag. 90. quo modo debachetur in eos, qui venæ sectioni præmittunt purgationem, inuenies. Verum non est vt tempus hominis sibi non constantis scriptionibus teramus. Quem Bauium tibi hostem facias, tu videris. Nebulo tui & tuarum picarum similis essem, & scurra leuissimus, si in tuum nomen vellem simili arte grassari, & fortasse iste Bauius tibi ruisque ideo est inuisus, quia & poesi & rerum scientia te tuosque superat. Summa petit Liuor. Si summus non esset, non à vobis pereretur.

VIII. Quæ de Apocalypsi mea narras, in qua tua fixa medicamenta pesti mercuriali opposita censentur, tuam stultitiam produnt. Diuinationes meæ sunt de aliorum scriptis, & nõ de opere medendi. Interim autem an tu tam omniscius es, vt coniecturis, & diuinationibus in morbis non opus habeas? Deus tuus Hypocrates ad Philopœmenem scribit medicinam & vaticinationem valde esse cognatas. Si vates sum & diuinatorem, non omnino absom à medicina. Quod autem hic scribis te tua experimenta medicis practicis obscure insinuasse, hoc ipso iudicas ad tua intelligenda opus esse diuinatore; quanquam qua es leuitate in Epistola ad me neges me diuinasse, quia omnia aperte & suis nominibus appellaueris. Sed quid ego tecum homine vanissimo verba commuto? Meministin' quam insultares Galenicorum medicinis volaticis, & ab igni facile dissipabilibus? Num tam fixa est & hygea tua? Hanc modo scribis placide purgare, modo, vt in peste, potenter: Es ist gewiß daß diese vnser Hygea, Hippocratis Dea, solche Mercurialische giftige Dämpffe mächtig expurgire / dissipire / vnd verzehre / etc. Sed ista committo experientiæ. Saltem tuos venenatos halitus nondum expurgauit: quanquam non magni precii res apud te sit, quia æquo cum vulgaribus purgantibus potionibus officinarum precio apud te possit redimi. Verum satis es notus. Vide vt te ipsum sanes tua hygea prius quam alios.

F I N I S.

COROL-

COROLLARIUM.

I.

QUÆRITUR siue morbus astralis, qui dicitur curari purgantibus siue mercurialibus, siue salinis, & sic num pestis sit quæ purgantibus tollitur? Resp. Si verum est, quod purgantia tantum stercora euacuent, astrales autem morbi non sunt stercora, neque à stercoreibus; Et pestis est venenum essentia tota: fieri non potest, ut, qui morbus purgando est sublatus, siue astralis fuerit, siue pestis. Scheunemannus ergo decepit suos Ascanientes dicendo pestem, quæ non fuit pestis, & medicinas astrales, quæ stercoraceæ.

§ 219

I I.

QUÆRITUR num mercurius sublimatus, hygea illa Scheunemanni, possit tartareos morbos, ut arthritides, &c. curare. Negatur ex fundamento Paracelsico. Nam purgatio non tollit morbos tartareos ex fundamentis Paracelsi. Ergo neque calculum potest. Hygea autem illa est catharticum ex sale, argento viuo, vitriolo.

I I I.

QUÆRITUR tollendine sint morbi fixis, an volaticis? Nos respondemus: Vtrisque conuenientibus, & recte adhibitis. Scheunemannus in tractatulo, quo suos Ascanientes tractat, tanquam mulos, repudiat volatica, fixa magno cum furore confidentiæ commendat. In hygea argentifera volaticum est medicamentum ad omnes pene morbos. Nam ista hygea ut primum sensit ignem candelæ, auolat, quod est malum omen Ascaniensibus & Halberstadiensibus. Si tam facile auolat hygea, hoc est, sanitas, quam facile ille mercurius, non possunt sibi policeri stabilem sanitatem.

I V.

QUÆRITUR siue legitimus medicus, qui sua medicamenta venum exponit, & commendat quam magnificentissime? R. Non. Qui agyrtæ opera facit, aut propolæ seu pharmacopolæ: Est agyrta aut pharmacopola.

V.

CUR Scheunemannus coruos poetas, & poetricas picas præmisit suo tractatulo? Resp. Spes dolosi refulsit nummi; & qui nescit scribere & loqui latine, alienam linguam & calamum emit. Argumento est Ambaldus cum suis.

V I.

SVNTNE hi veri & ingenui poætæ, qui propolarum merces laudant, & alios in gratiam sui Thraſonis vituperant? R. Non. Sunt Gnathones, & Parasiti. Aiunt aio: Negant nego, &c. Quippe cocus domini debet habere gulam. Mirabimur si Scheuneman sine auxilio alterius poterit Germanicè reddere & interpretari Epistolam suam ad Pyladen. Ratio est: Quia in Epistolis, quas sua manu sine adiutore scripsit, est magnus, malus, piscis, fungus, stipes, plumbum, ad statuas verbereas ducendus, quo pertinet & scurra ille, qui calamum suum ei accommodauit.

V I I.

CUR Paracelsistæ diſteria, vituperia, mendacia, calumnias, iniurias, & alia maledicta idiomate populari in sibi aduersantes scribunt? R. Quia non sapientibus, sed stultæ multitudini placere volunt, quæ tamen ignorat, vel Virgilium, vel Bauium, vel alios. Si sapientibus vellet aut possent probare suas ſcriptiones, argumentis veris, minimeque fucatis agerent. Nos iam eorum moribus ita assueuimus, ut non moueamur. Sicut enim Apuleius in Alinum conuersus, cum putaret se loqui velle, tudebat more asini: ita faciunt & hi homines. Non possunt aliter: Miseri. Sed qui diſteris à recto mouetur, in viris magnis non est habendus, inquiebat Q. Fabius

Maximus.

*Apuleius in asinum abierit
in mitatus. NB.*

DELINEATIO CONSTITUTIONIS ARTIS MEDICÆ, QVALEM HIS TEMPORIBVS DESIDERANT HIPPOCRATICI, HERMETICI, SERUATIS VETERUM INUENTIS.

Divisio medicinae.

NON IUDICES tantum alienarum opinionum, & operum esse debemus, sed & verorum confessores, assertoresque, ut ex recto appareat, quantum ab eo declinauerit obliquum. Proponimus ergo rudimentum constitutionis artis medicæ, qualem eam videmus desiderari à plerisque; qui malunt cognoscere constructionem medicinæ genuinæ, quam altercantium, destruentiumque certamina, & rixas fastidiosas audire. Duæ nostris temporibus factiones inter se contendunt, vnâ est Galenica, altera Paracelsica, (ita enim vocanda est à Paracello, quem nouerunt nostra secula, & cuius nomine gaudent, qui Galenicos persequuntur,) quarum quælibet sua mordicus placita tenet, alterius euertere & explodere conatur. Viderunt eruditi non nihil desiderari in vtriusque assertionibus, & quod Paracelsica arripuit, siquidem solidum est, & constantis veritatis, id defluere ex Hermetica disciplina nec noua, nec absurda, inutili. Aliquâ etiam sacrarum literarum de natura historiarum Physicorum gentilium decreta conuellunt. Est etiam in Arabum medicinam iam pridem itum. Ea vero Hippocratica, seu Galenica, & Hermetica coniunxit. Tentata est media quædam ratio, qua ex vtriusque contendentibus eligeretur, id quod probum est & genuinum; Secus se habens omitteretur. Verum difficultas aggressionis statim apparuit Seuerino & Quercetano cum nonnullis aliis non quidem Paracelsiam totam probantibus, nec Galenicam plane repudiantibus, veruntamen plus iusto in illam propendentibus. Ita vero exacerbata sunt in se mutuo partes aduersæ, ut fieri non possit, quin is qui se medium interiecerit, vtrinque offendant, & ab vtriusque male excipiantur. Atqui ideo non prostituenda est veritas, siue Aristoteli displiceat eius defensio, siue Platoni. Audebimus nos aliquid, & rudimentum quoddam proponemus medicæ constitutionis, interim post tabulam Apellu laticantes, ut quid quisque prolaturus sit, cognoscamus, & errata corrigamus.

Medicina est ars bene medendi. Hoc ut consequatur axiomatibus, seu principiis scientificis, ratione, & experientia sapientum artificum comprobatis constat, & eo nomine etiam *scientia* dicitur. Subiectum eius est *humanum corpus animatum*, idque qua vel ægrotat, vel ægrotare potest. Qui enim sani sunt, qua sunt, naturæ bonitate fruuntur, nec indigent medicina. Quia vero sanitas est mobilis in hoc seculo, corporaque nostra variis intus forisque mutationibus obnoxia sunt, nec est cuiusuis tueri posse sanitatem: Ideo ratione *prophylaxeos* & conseruationis in integro statu etiam qua sanum est, sub medicinam cadit. Hoc autem limitibus suis est circumscribendum. *Principium summum omnium bonorum est DEVS creator natura, & conseruator, in cuius manu sunt sortes nostra. Ipse est vita nostra, & longitudo dierum nostrorum.* Deuter. 28. & cap. 30. 19. 20. Hoc altius est humana arte, & superioris scientiæ, quam Theologiam appellamus; Et tamen in nulla medicatione omitrendum, quando *conuulso principio, potentiam suam in omnia deinceps diffundente, necesse est collabi cetera.* Ideo Syracides ait: *A DEO est omnis medela. In tua infirmitate ora Dominum, & ipse curabit te, &c.* sed Dominus tamen creauit medicum, & ex terra medicinam, quæ non est contemnenda. *Medicina est medium ordinarium à DEO propositum in solatium miseriarum humanarum propter peccatum ingruentium medendi potestati subiectarum.* DEVS immediate sanare potest & miraculose quem vult: Quem non vult seruatum, ei nulla prodest medicina. Quem autem mediate & seruat sanum, & reficit ægrotum ei præmissa sua benedictione per medicinam confert opem. Hæc ante medicinam sunt perpendenda, & inculcanda his, qui medico uti volunt. Vis se extendit per totam; sed interim ab essentiali complexu artis ablegatur ad sacram Theologiam. Quod ergo Paracelsus inter quinque entia sanitatis, & aduersæ constitutionis etiam *Ens DEI* ponit, id exotericum est, & per vim ex heterogeneis homogeneæ medicinæ immistum. Non tenetur medicus reddere rationem de diuinis qua est medicus. Si reddit, Theologum agit, & ex aliena facultate pronunciat. Ita miracula cadunt extra eius professionem. Quæ etiam per spiritus infliguntur creatos iussu DEI, aut permissu qua sunt spirituum opera, itidem sunt heterogenea. Itaque *pestis Davidis, febris filij Davidis* ex adul-

terio, *stra-*

terio, *strages Assyria*, & similia, per angelos, aut malos genios, iussa permissive DEI procurata, non sunt sub medici potestate. Ergo nec per incantationes magicas facta. Tollendum ergo ex agro medico est etiam *Ens magicum* Paracelsi ratione principii, & causæ primæ, & qui magice affectus est, primum mittendus est ad Deum, qui spiritibus creatis imperare potest, *non autem deprecandi sunt spiritus ipsi creati*, ne idololatriam committamus, nec incantamentum in incantamento propulsandum. *Tantum in me est auxilium tuum*, inquit DEVS Osee 13. v. 9. Et *Psalmes oculos suos leuat ad montes, vnde ipsi auxilium*. Id autem est à Domino Creatore cæli & terra, Plal. 121. Ideo & cum Ochozias rex Samaritanus casu ægrotans mitteret ad *Baalzebubum* Accaronitarum idolum, Deus id misso angelo ad *Eliam*, & reprehendit & prohibet, factumq; morte regis punit. Quoniam autem Deus seu immediate per suam potentiam percutit, & morbum infert, seu mediate per ministros angelos, aut permittit id fieri per malos genios, qui porro videntur malitia & improbitate sibi seruientiū hominū, tollere quidem causam procreantē spirituale spirituali modo licito consultū est: sed quæ affectio, aut morbus iam suā essentiam in corpore accepit, & in natura hæret, is iam cadit sub medici artē, vt videre est in peste regis *Ezechie*. Sicū quis per incantamenta læsus est, aut à *Sathana* afflictus vt *Iob*, ab eo remouenda est causa prima per Theologicū auxiliū: medicus autē vlcera & alia procurata vi artis suæ aggreditur. Hæc fuerunt distincte præmittenda, vt appareat cōfusio Paracellicæ medicinæ, & sua suis artibus, scientiisq; reddantur. Ita & superstitione aniles in pontificatu à se reiciet medicus, quæ sic vocāmus à forma artis medicæ per quam est, & dicitur medicus, non sciendo tantum, sed & agendi potentia. *Scientia enim & praxis in eo coniuncta sunt, cum quicquid agit, non debeat temere & fortuito agere, sed scienter & perite, h. e. certa ratione principiorum, & experientia*. Hinc repelluntur à medicina hi, qui fortuito curant. *Non. n. est scientia fortuitorum*. Nec hi sunt in artificū numero, qui experientiam sine ratione iactant. Neque enim experientia esse potest, cuius nullum extat principium scientificum, cum sic complexio quadam & symbolum Theoria & praxios simul. Multi fingunt rationes, tanquā Sophistæ, volentes apparere sapientes, cū non sint. Ideo & hos non fert medicina, quæ sua principia, & nō principiorum fragmenta postulat. Hinc reprehendimus in *Paracelsia*, quod rationes vndecunq; petat ex cælo, terra, & aliis, idq; adeo discrepante, vt ne duos quidem inuenias inter se consentientes, & *Paracelsus* ipse tanquā in ignoto mari fluctuet modo hoc afferendo, modo aliud prout in *Ebrii* calammum d. fluxit. *Infinitorum scientia esse non potest*. Qui ergo medicum sit vndecunq; corradere, q; videntur in horam? *Symbolismos, parabolasq;*, quibus vti sunt Hermetici, possumus tolerare, si ad certum modum redigantur, & non confuse vagentur. Nam & hoc obstat certitudini scientiæ. *Paracelsia* plurima enunciat symbolicè; sed cū ea inconstantia & confusione, vt pleraq; etiā ipsos professores incertos reddant, & hic hoc dicat, ille illud. Sunt & qui sibi *Paracelsia* certas clauas arrogent, quas ipsi soli possideant. Itaq; interpretantur quouis quiduis quos si reuiuisceret *Paracelsus*, ipse pro spuriis haberet. *Quidā noua fingunt ænigmata, quasi deficerent vetera*. Hæc & similia sunt monstra, aut abortus medicinæ, nec toleranda in agro puro. *Medici praxi pendet ex scientia principiorum*. Vbi itaq; non sunt principia, ibi praxis rationalis est nulla. *Hipp.* dicit, nō expectandā ab arte esse sanationē, cuius instrumenta nec habet, nec promittit. Multa. n. sunt per se, vel per accidēs incurabilia. Quo circa per capita sciendorū pponemus artis descriptionē, cumq; medicū physicū requiramus, fieri nō potest, quin ad eius professionē etiā physica trahamus, quatenus sc. eorū contemplatio ad sanitatē hominis pertinet, id q; per analogiam fieri etiā *Aristot.* iudicauit. *Scientia medica vel cōmunis est, vel propria*. Cōmunem vocamus *physicā* potissimū, quā medicū oportet assumere ad propriæ pfectionis explicationē. Versatur. n. circa corpus hominis naturale, tū vt per se est, tum ad alia relate se habet. Vulgo dicitur *medicū incipere vbi desinit physicus*: sed id sic intelligendū est, vt *physicā* sciamus vim suā extendere per totā medicinā, vt fieri solet in scientiis subalternis. Neq; tū physica cōtemplatione absoluta vititur medicus, sed relate, vt ad sanitatē accōmodata est. In cōmunitate illa medicus inuenerit causas constitutionis humanæ vtriusq; secundū, vel præter naturā, atq; etiā conseruationis & remediorū vim inuenit. Agnoscit similitudines & dissimilitudines, sympathias, antipathias, & alia arti suæ conferentia. Ea sunt Macrocosmica, vel Microcosmica: Corpora nimirū cū virtutibus suis, & accidentibus, & his, quæ ad constitutionē, integramq; eorū naturā concurrunt, siue animæ sint, siue aliæ formæ in materia. Est. n. vsitata Synecdoche membri cum corporis termino vtimur. Macrocosmica appellamus, quæ extra hominē sunt in mundo magno, cōsideranturq; vel absolute vel relate. Absoluta cōsideratio patefacit, cuiusq; per se naturā in simplicibus, vel mistis. Simplicia dicuntur nota illa cœlestia, & elementa, quorū illa à physicis mutationib. destructiuis eximuntur, hæc subiiciuntur. *Cœlestia* sunt æther & spiritus ille prolificus per totū globū distributus: Deinde stellæ fixæ, erraticæ, singulæ, cōstellatæ per imagines, vel aspectus; vnde virtutes in medium mundū demittuntur per irradiationis modū cū lumine, ad illustrandū mediū perspicuū, & variis qualitatib. apertis, occultis afficiendā materiā passiuā. Est. n. superior locus formalis magis, & actiuus: medius magis materialis, & passiuus. Vnde illi adiacet potentia excellentior actiua, huic passiuā, quanquā nec in inferioribus desint formalia. Cæterū primū elementū dicitur aliquando cœlum: nonnunquā quinta essentia, vel natura, contra quatuor elementa, quanquā *Quercetanus Paracelsi* ineptiis indulgēs, velit quartū vocari, lite indigna liberalib. studiis. *Hippocrates* caloris nomine intellexit, & non tantū in ambitū globi mundani coegit, sed & multā eius partē in inferiorib. reliquit, quæ est quinta Chymicorū essentia. *Aristoteles* licet in aliis libris valde tenuiter de natura mistorū & elementorum philosophetur: tamen cum de generatione est differendum, & facultatibus animatorum, naturam quandam inter cœlum & elementa interijcit, quæ non tota sit cœlestis, sed tantum analogos elemento stellarum, & tamen elementis sublimior, quam & ipse calorem vocat, tum semimibus inclusum: tum dispersum per vniuersa. Verba eius habes lib. 2. de sen. an. c. 3. & lib. 3. c. vlt. Calori coniungit spiritum & humorem. Vnde colligimus cœlum non volui tantum circa elementa, sed & virtutem in ea immittere cum substantia quadam spirituali triplici forma in conspectum ex mistis procedente. His ipsis astipu-

Macrocosmica.

cc In defensione Hermet med. 3. Anonymum.

Tria essentialia mistorum per-

latur *Physica diuina*. Neque enim *DEVS* ex elementis iussit semper commisceri, sed cum miscuerit ipse, singulis indidit *seminales rationes*, & *essentias cælo analogas*, per quas propagantur. Ita de cælo statnendum esse conuincit ratio & sensus in experientia frustra tumultuantibus his, qui cælum ab inferioribus remouent, & tamen non possunt spirituum vitalium, animaliumque, & naturalium naturam sine cælo explicare, multo minus nobilissimarum functionum, & generationum *Elementum*. secundum formas, & formis proxima, rationem expedire. *Elementi* termino intelligunt communiter veteres Hermetici, & Hippocratici, Galenici, Aristotelici, &c. *quatuor naturas simplices mutationibus obnoxias*, quarum formæ declarantur qualitatibus primis tactilibus, ex quibus profluunt & secundæ, vt sint aptæ ad constitutionem mistorum. Sed hîc monendum est priscorum quosdam tantum tres numerare. Nam *spiritum calidum siccum*, quem elementum Peripateticus ignem vocat, aggregant cælestibus, quia flamma eiusdem virtutis ex vtrisque, maxime radiis solaribus existit. Quidam ætis partem faciunt: Et sane non putamus cum his disputandum esse. Nam omnino *ignis natura est valde formalis* quod agnouit & Aristoteles. Deinde si cælestis natura cum aere conspirat, affectionibus formalibus impressis, nempe calore, subtilitate, diuisibilitate, puritate, &c. nihil absurdi contingit, si istum ignem Peripateticum ponas, sed non merum elementum, verum affectum cælesti natura. *Elementa*, siue tria, siue quatuor numeres, *considerantur dupliciter*: Primum *per se*, vt in *Phyisicis*: Deinde *quâ sunt quasi capse interiorum, & formalium essentiarum*; item quâ sunt loca, & aliqua etiam media transmeationis superiorum in ima, & imorum expirantium in superiora. Hæc consideratio *Hermetica* est, & ab *Arabibus, Mauritanijs*, etiam ad *Augustinum* peruenit, nec potest vlllo euidente argumento negari, vt vt quidam elementares *Physici* obstrepunt: *Generantur* (inquit Aristoteles) *in terra, humoreque animalia & planta, quoniam humor in terra, spiritus in humore calor animalis in vniuerso inest, ita vt quodammodo plena sint animarum omnia. Solus calor & animalium principium habet vitale, &c.* *DEVS* dixit: *Germinet terra herbam virentem, & facientem semen, &c.* nempe cum adhuc cælestis natura sparsa esset, necdum factæ stellæ. Item: *Producant aqua reptile, &c.* Rursus: *Terra producat animam viuentem, &c.* Iterum: *DEVS* fecit hominem de limo terra, &c. Putetne aliquis ista ex puris elementis Aristotelis nata esse, & adhuc nasci? Quorsum animæ iussæ produci? Quorsum instituta semina? Notabile est illud Arist. *Omnis anima virtus siue potentia corpus aliud recipere videtur, idque magis diuinum, quam quæ elementa appellantur, &c.* Calor animalis nec ignis est, nec ab igni originem ducit, neque quicquam constituitur densis, humidis, siccis, &c. quæ verba diligenter sunt attendenda, quanquam aliqui crassi *Physici*, qui se putant rationales esse, prætereant, aut suspendant. Sap. 3. 20. scriptum est: *Omnia pergunt ad vnum locum; de terra facta sunt, in terram reuertuntur.* Ita cap. 11. v. 7. Vbi tamen *spiritum hominis ad DEVM* mittit. Sed ista non sunt simpliciter, & elementaliter intelligenda, sed quomodo corpus hominis scribitur ex puluere terræ factum, vbi non excluduntur cætera mundi magni materialia, & formalia. Verum iam non disputamus. Ad mista accedimus. Aliud esse *compositum*, aliud *mixtum* pridem à scholis est definitum, suntque compositiones quædam *ordinata*, quædam *tumultuaria* & fortuita. *Ordinata* à creatore per naturas singulorum compositorum exempla sunt apud Aristotelem triplicia, compositio essentialis homogeneorum & heterogenorum principiorum substantialium materiæ & formæ. Ita magnus mundus est compositus ex medio, & ambitu: In medio centalem locum obtinet terra, cui in cauitatibus iungitur aqua; inde est aer, qui tamen non paucis in locis & terræ inania subit: in aere nubes: post aerem spiritus calidus siccus, quem ignem vocant Aristotelici. Gravitare & leuitate insita, simul & molis amplitudine, raritate & densitate hæc locari perhibentur, sed *physica sacra diuinæ voluntati & prouidentie tribuit, & locationem, & conseruationem* cuiusque in suo loco, sine quibus causis, cum globum elementarem multa vis exerceat, non possunt consistere. Ambitus constat ex cælo planetario, primo mobili, & aquis supra firmamentum. Communiter cælum in ætherem, & sydera seu stellæ diuiditur. *Æther circumfluum corpus & transparentes est.* Stellæ sunt fixæ, vel erraticæ ita coordinatæ & consociatæ, vt earum vinculum & situs à creatura vi sit indissipabilis, sicut & corpora earum numero indiuiduo sic durant, vt à *Physicis* perpetuæ, æternæ & diuinæ substantiæ esse perhibeantur, idque etiam relate sunt, sed non absolute. Tandem enim per voluntatem *DEI* destituentur, & stellæ cælo delabentur, in commune chaos redacto toto, ex quo etiam prodisse fertur. *Hermes sic mundum factum esse putabat, vt Philosophorum arcanum, & magnum magisterium arte, nempe in principio omnia fuisse aquam, quod & Thales posuit; inde facta secessionem per raritatem & densationem operante spiritu & calore grauiâ sidisse, leuia ad superiora contendisse, quæ res etiam destillationibus & circulationibus declaratur.* Aliud exemplum est in generatione microcosmi, hominis nimirum, qui compendium magni mundi esse perhibetur, & similiter ex semine aqueo nasci, singulis membris suo in loco emergentibus, atque ita totum componentibus. Hæc est compositio heterogenea cum ratione certa. Compositio prima essentialis materiæ & formæ, à Philosophis varie explicatur, nec curat medicus num cælo agente formæ in materiam primam sint introductæ, & adhuc eo modo secundas materias informant, an alio modo fiat coniunctio. Relinquit eam disceptationem *Physicis* in sola contemplatione permanentibus. Sequitur mistio. Quæ tumultuarie & fortuito coalescunt, partim ad compositionem heterogenam accedunt, vt videre est in mineris terræ varijs in vnam massam conflatis, compactisque; partim ad homogeneam, qualis est concretio ex aqua & terra dum fit lurum, & glebæ, vel etiâ lapides ex arenulis compacti. Medicus in hac compositione, vt & in præcedente heterogenea diuersitatem naturarum diligenter considerat. Sæpe. n. salubria in salubribus, & vtilia inutilibus sic coopratur, vt opus sit diligente separatione, quali etiâ metallici vtuntur. Quod si confusiones mineralium sint eiusmodi, vt nõ offendi possit humana salus, aut etiâ corrigi industrie, tolliq; noxa, etiâ integre

concrectiones in vsum veniunt, vt apparet in primorum entium elaboratione, vbi venæ, in quibus seminaria potestatum metallicarum latent, assumuntur integra.

Componuntur corpora corporibus, spiritus spiritibus, spiritus corporibus inexplicabili varietate. Ita coalescunt homogenea & heterogenea miris modis. Quæ mista perfecte dicuntur, homogeneam habent compositionem, cuius partes mistiles elementa sunt, & natura quædam elemento stellarum analogâ, quam cœlestem vocant, & quintam. De elementis non multum est contendendum medico. Nam primis duntaxat qualitatibus, & secundis describuntur, & facilem habent explicationem, vsumque plebeium. Ita frigida calidis, calida frigidis, humida siccis & contra remperari, & alterum altero corrigi non profundam habet physicam, estque potius, & difficilius

Prima entis.

essentialium potestatum subiecta considerare, & ad medicinam accommodare. Illa sunt quatuor numero, licet ad tria redigantur ab antiquis Hermeticis, qui Spiritum, animam & corpus proposuerunt; ab Aristotele, qui Spiritum, calorem, & humidum primigenium: à posterioribus chymicis Isaacio Hollando, & Basilio monacho, qui sulphur, salem & mercurium, seu oleum, salem, alcali & liquorem, vt de postea Paracelsus sua principia hypostatice inuenit, sumpta ab illis, non propria industria explorata. Nos addimus quartam naturam, quæ est spiritus. Proponimus vinum. In hoc duo elementa sunt euidencia, terrea, nimirum superfluitas, & phlegmatica aquositas. Duo alia aer, & ignis in conspicue transeunt partim, partim formalibus essentis implicata cohærent. Ex feculentia terrea ope ignis calcinantis salem producimus, eumque per proprium phlegma seu elementum aqueum separamus. Oleum, quod interdum & spiritus vocatur (sunt ista essentialia communi vsum vocis omnia spiritualia & cœlestia) & sulphur, per circulationem aquæ ardentis aut alia industria emergit. Liquor, qui Mercurius appellatur ex eadem separatur, vt & spiritus ille nobilis, qui quinta essentia, & cælum Lullianum est. Considera

Quatuor essentialia iuxta numerum elementorum.

rosam. Ex his salem, oleum balsameum, aquam rosaceam, & spiritum ardentem conficit præter phlegmaticum elementum, & feces terreas. Ita est in cerasis, & aliis pluribus. Mista ergo perfecta ex octo mistilibus constant, quatuor elementis, & eisdem essentis ætheri analogis: verum non in omnibus æqualiter. Imperfecte mista valde vicina sunt fortuito concursui, quia partes mistiles vt inordinare, & vt contingit, coeunt, ita etiam separantur, nec constanter cohærent. Exemplum

Binario abiccto non ternarius, sed quaternarius seruandus.

tamen perfectius est in his quæ iam per artem spagiricam sunt relecta veluti in artificiosa putrefactione: Deinde in naturæ operibus, vt aquis mineralibus, venis metallicis nonnullis, seu mineralibus imperfectis, meteoris & similibus, in quibus itidem sunt elementa, & essentia confusa. Ortus perfectorum mistotum ex certo semine, quod Deus in principio constituit, existit: Imperfectorum, vt contingit. Itaque ibi etiam certa ratio est generationis; hic incerta, quasi obiter fierent in cæterorum generationibus & corruptionibus, sicque consisterent, vt tumultuarie coincidunt, quanquam si diuinam prouidentiam respicimus, Deus & natura à Deo gubernata nihil faciant temere. Sic ergo se habet ordo methodicus in his Dei per naturam operibus post creationem; Macrocosmica absoluta, vel simplicia sunt, vel composita. Illa in cœlestia & elementaria

Dispositio rerum repetita.

diuiduntur; hæc in coagmentata quouis modo & certa ratione mista, idque vel imperfecte, vel perfecte. Inter imperfecte mista habentur tum quæ in terra, sub terraque nascuntur ex confluxu aquarum seu liquorum diuersorum, & concrectione halituum, vaporumque ex resolutione mistorum aliorum, & elementorum genitorum, tum quæ in regione aerea, igneaque ex elcuaris exhalationibus consistunt, indeque iterum deferuntur, cuiusmodi sunt pluuiæ rotes, niues, granula, lapides, rotes mellei, & alia, quæ magis minusque sunt mista, & aliquando leuius, aliquando fortius, consistant; Perfecte mistorum genera regulariter sunt in globo medio ex terra & aqua, nempe mineralia, minerophyta, vegetabilia, seu plantalia, zoophyta, & animalia, quorum quædam aquatilia, quædam terrestria, quædam aerea, quædam communiter vtuntur elementaribus regionibus aere, aqua, terra, vt heterobia. Vilitate solent animalia in homines & bestias distingui. Sed nos hominem consideramus tanquam ἀνθρώπον, seu μέγιστον, ita vt quæ in magno mundo fiunt & sunt

Aliis tres familia; Scægalia, animalia mineralia.

κατὰ λόγον, hæc in homine κατὰ ἀναλογίαν, atque adeo exemplaria eorum quæ sunt in homine legantur in tabulis magni mundi, & vicissim homo sit exemplar τῶ δυν, spiritualia & corporalia parua imagine complexus. Neque tamen omitemus etiam singularem hominis considerationem, cum medici subiectum ratione sanationis sit homo. Siue aut mista perfecte sint, siue imperfecte, in vtrisque inuenimus diuersas potentias primum suis subiectis inhærentes. Aut enim sunt elementares, vt calor, frigus, siccitas, humiditas, crassum, subtile, rarum, densum, graue, leue, asperum, glutinum & c. quarum virtutum subiecta primum sunt elementa, & iudicantur potissimum sensu tactus: aut sunt essentialia ad formam, materiam, & vtriusque coniunctionem relata, quæ dicuntur etiam proprietates formales, & totæ rerum naturæ, vel substantiæ, vel vites occultæ & qualitates terciæ, quarum subiecta propria & prima non sunt elementa, sed substantiæ nobiliores, non quod sine elementis (nam & in elementis tanquam capsulis latitant; & elementorum contagium in se traxerunt, nec possunt ab eo totaliter liberari, Deo in principio creationis sic naturas conflante, & per semina deinceps propagante) vtuntur tamen in se & per se singulares naturæ, saltem elementis comparabiles. Itaque chymici nonnulli, quorum ars separat partes mistorum diuersas, etiam essentialia illa subiecta nominibus elementorum enunciarunt, vt in chelidonia præter vacuam potentiis essentialibus terram, phlegma, & spiritus fugaces, inueniunt igni analogam partem, quæ est ignis chelidonie; aliam aeri, aliam aquæ, aliam terræ, quæ sunt aer, aqua & terra chelidonie: Et quidam terra duplex, vna virgo, altera alcah: sed hermetici symbolis gaudentes, & singularibus artis suæ terminis, alijs vsi sunt nominibus, & quidem diuersis, vt ante est dictum. Hodie vsitatissimi sunt sal, sulphur, Mercurius, & per sulphur intelligitur essentia oleosa, quæ tamen non est vnusmodi; quædam enim aeri comparatur, estque mitior; quædam igni, & est acrior, flâmeoque spiritui vicinior: per

Mercurium accipitur liquor, aquæ comparabilis. A metallis ista sunt tracta. Omnes enim hermetici metalla conficiunt ex sulphure tanquam patre, & Mercurio tanquam matre, vel mare, & femina. quibus nominibus explicant etiam magnum suum magisterium, ita ut sulphuri aliquando substituant arsenicum præsertim in metallis albis (sulphur enim rubeis magis tribuitur) Sal quoque inest tanquam fundamentum consistentiæ & coagulationis. Sed præter ista tria etiam terra virgo, & spiritus, quintæ essentiæ magis affinis, separantur. Terrâ virginē possumus accensere elemēto tenē quasi sit terra prima simplicissima: Spiritum dixeris nobiliore sulphuris partē, præsertim cum & imple sit inflāmatilis; sed nostra sententia est debere distingui propter naturā singularem qua modo accedit ad salē, ut spiritus descensori, spiritus sulphuris ex fumo per campanā, & similes acidi, & acres, qui etiam sunt soluentes, & ad aquas acutas, seu causticas accedunt, qualis spiritus fit etiam ex aceto &c. modo ad sulphur, ut in rotis, quarum sulphur est buryi instar, sed spiritus limpidissimus, vini quintæ essentiæ æmulus: Ita & in vino ipso. Aliquando mercurialis magis est. Hæc distinctio necessaria est medico, ut sciat quæ quibus applicanda, & quæ sint singularum partium virtutes. Cæterum in separatione partium essentialium modo accuratior est artifex, modo minus. Idem interdum contentus est extractis materialioribus; interdum quæ studiose separavit & sigillatim purgavit, exaltavitque per philosophicam vnionem iterum coniungit, & elixyria facit. Aliquando tincturam venatur. Hæc perenda sunt, ex artis chymicæ constitutione: in medico vero vsu diligenter iudicanda, ut sciamus quid cui conueniat. Agnoscuntur illæ essentiæ potentiarum proprietatibus quæ insunt cuique; per se, & determinate; veluti cinamomi essentia patet ex qualitatibus intrinsecis cinamomi; Rotæ ex qualitatibus formalibus & specificis rotæ, & sic in cæteris, idque vel sensu, & ratione, vel experientia in effectu medico. Visus parum ad ista facit. Licet n. colores euenire dicantur vi essentialium, tamē nos aliunde eos scimus existere, nempe à termino luminis exteriori per medium perspicuum vsque ad opacum corpus propagati. Terminus autē cōmuniis est elementis, essentiis, & toti cōposito. Auditus quoque nullum ius habet in discernendas essentias. Gustus & olfactus primas obtinent inter sensus, si ratio simul conspiret, qua alienū à proprio, aduentitium ab insito discernimus. Experientia & rationē & sensum coniungit. Et in plerisque numeralibus nec gustui nec olfactui se iudicandum sistit vis interna, utpote sola obseruatione perceptibilis. Quæ essentia sit venenata, quæ alexipharmaca, quæ nutritiua quæ cathartica, pauca sensuum argumenta, eaque dubia fere, indicant. Effectum autē plene docet, sicut & magnetismos. Quod ad crases attinet, hermetici distinguunt, ut & Aristot. Quædam enim referuntur ad facultates essentielles: quædam ad elementales. Illæ existunt ex cōiunctione calidi innati, spiritus, & humidus primigenii, seu essentialium principiorū tum per se constitutione, tum cōcursu, quæ cum Deus, primus naturæ autor, primum rebus indiderit, & per semina earum propagauerit, artifices studiose imitantur, & in arte medica, postulante necessitate, similiter cōponunt, quanquā magis gaudeant vel simplicibus, & singularibus essentiis, vel omnium eiusdem rei in elixyr per imbibitiones, & alios vnionis, coagulationis, fixationisque modos cōiunctione. Tēperamentum hoc formale est, medicinæque maxime inseruit. Alterū est elementale; de quo Arist. in suis misionibus elementalibus, & Galenus cum cæteris sunt prolixi. Non autē ita separari possunt ista duo tēperamenta, quin elementale quadatenus maneat cū essentiali. Ideo qui qualitates elemētates ex toto irrident, nō faciunt pro natura, & ab illa ipsa redarguuntur. Essentiale vero ab elementati corpore ita potest seiungi, ut ad sensum nihil in eo remaneat, aut admodum tenue quid. Dicimus ad sensum: quia in aliquibus latitat vis seminalis, ut cum puremus omnē exhaustā essentiā esse, ea se iterum instaurēt, ut videmus in salis confectioe in nitratis officinis, & aliquando etiam in metallicis. Non sic Deus proficitur naturæ arcana, ut omnia veniant in hominis nutritiam & potentiam. Multa retinuit in abdito. Itaque capita mortua, uti vocant chymici, & elementares reliquæ nō sunt Paracelsicè vituperandæ. Insunt n. instaurationsis, & reuiuiscentiæ seminaria à sensibus nostris remota. Ideo & in talibus sub dio locatis possunt herbar, & vermiculi enasci, aut resuscitari vis aliqua primæ analogæ. Quando integrum naturæ corpus concludit & essentialia, & elementalia, quorum vtriusque tribuitur suum tēperamentum, quæritur an non tertium sit ponendum ex essentiali, & elementali cōstitutum, quod tēperamentum totius naturæ vocetur? Exempla præber ars cōpositionum medicarum ex essentiis pluribus, vel magistris, vel vtriusque simul, atque etiam integris. Dicitur est crasin æstimari essentiis potius.

Num his implicata est crasis quoque elementalibus, ita ut si tota rei natura querenda sit, in essentialium complexu sit querenda. Ex eo complexu quælibet pars essentialis sibi aliquid trahit, pro ut dominatur rat o misionis in vno magis, quam in altero, sicut videmus, quod in oleo cinamomi virtus cinamomi sit fortior quam in aqua; & in aqua fortior, quam in sale.

Anatomia
essentialia.

Et tantum quidem de Macrocosmica absoluta scientia medica, in qua Anatomia illa excellit, quam essentialiem vocant. Alia est relata, quando scilicet non singulæ per se naturæ considerantur, sed vna ad alterum relata. Inde fiunt comparationes & proportiones, iudiciaque varia. Quocirca cum de graduationibus quæritur, quod nam sit calidius, aut quod quo gradu calidum: aut quod quo gradu nutritiuum, purgans, confortatiuum, alexipharmacum, hoc est huius loci. Deinde huc referuntur etiam magnetism, sympathia, antipathia; siue ex sint primordiales, siue aduentitiæ. Hippocrates consideravit hæc in nutrimentis, & in medicamentis, in quibus est familiaritas, seu similitudo, vel aduersantia, & dissimilitudo, (his, concordia, inimicitia, amicitia) ad ea quæ nutriuntur, vel medicina curantur. Vulgare est de actionibus inter contraria, & de nutrimento primum dissimili, postea simili: de grato, ingrato &c. quæ beuæ sensibus fere discernunt, homines etiam ratione & experientia. Quin & naturarum brutarum quædam sine sensu, & ratione sunt familiarium & non familiarium discretices, ut in magnese patet, herba viua, arbore tristi, solsequis, durionibus & Bezele,

sanguine

1. Magnetismi
2. Sympathia
3. antipathia

sanguine & toxico Toræ, aliisque multis, quæ porro ab homine æstimantur. Ita *αυτοδιδακτον* naturam pronunciauit *Galenus*.

Medicus autem ista sedulo animaduersa & iudicata ad opus medicum transfert. Idem comparat hominem cum rebus externis cœlestibus, elementaribus: ut: qualiter affectus sit ad ver, autumnum, ætatem, hyemem, caniculam, lunam plenam, cibos, potus, ætis dispositiones, balnea, &c. Deinde hominem homini confert, ut: quomodo se habeat ad familiares seu domesticos, peregrinos, ciues, hostes, vxorem, filios, &c. Est & cum idem secummetipso sit componendus. Aliter enim habet in iuuentute, aliter in senectute, ebrius, sobrius, iratus, placatus, satur, ieiunus, diues, inops, iuxta triplex bonorum genus. Sic membra membris in eodem, contenta continentibus conciliantur. Sed hæc cadunt etiam in considerationem microcosmicam cuius subiectum est Homo, paruus ille mundus à præcellentiore appellatus.

(*Magnum mundum Plato animal magnum vocabat. Ei opponitur animal ideale paruum, cuius species excellentior est homo.*) Hominis contemplatio est *Localis*, vel *virtualis*. *Localis Anatomia* vulgo dicitur, in qua corpus humanum secatur in membra similitaria, ut sunt caro, os, cartilago, &c. & dissimilitaria, quæ sunt caput, manus, pedes, inque *maribus* verenda, deinde truncum corpus cavitatibus duabus seu ventribus discretum. Aliquibus placet hippocratica distinctio in continentia, contenta, & concitata, qua de re consulantur anatomicorum commentarii. Microcosmica consideratio virtualis principium omnium facultatum supponit *animam*, qua prærente vita est, & corpus viuum, animatumque, absente mors, & corpus inanime, quod *cadauer* vocamus.

Dicitur anima habere *actiones quasdam inorganicas*; sed has Medicus vix agnosceret, cum videat intellectum non valere sicubi organa eius sunt læsa, ut in Apoplexia, syncope, mania &c. Dum autem anima per organa exequitur functiones suas, ea oportet disposita esse, & facultatibus commodis instructa. Inde temperamentum, & organica rationes in considerationem veniunt, prætereaque calidum insitum, spiritus & humores sine quibus actiones non procedunt. Functiones diuiduntur in communes & proprias. Communes sunt prima, naturalis, cui inseruit spiritus naturalis, quanquam aliqui hunc negent, & calor innatus cum humido primigenio. Potentias complectitur tres, generatricem, nutritiuam, augmentatiuam, quibus famulatur quatuor potestates, appetens, retinens, immutans, (quæ est concoctrix, & assimilatrix) & excernens, de quibus Medici agunt fuisse. Secunda potentia seu functio est *vitalis*, cui tribuitur calor, spiritus, & sanguis vitalis. Additur ei spiraculum quoddam ad halitus superfluos discutiendos, & calorem temperandum. Respiratio vocatur in habentibus pulmonem: in cæteris est analogum quiddam. Sed & perspiratio occulta naturæ ministrat. Tertia communis functio *animalis* nuncupatur, sensum motumque præsidio & ope *spiritus animalis* procurans. In homine coniungitur ratiocinatio, in bestiis æstimatiue. Inter has affectuosa intericitur, attingens quodammodo rationem. *Arist.* diuisit potentias istas in *αλογον νηά*, quæ est naturalis, & duas *ελλόγους*, quæ est affectuosa & ratiocinatio. *Plato* distinctio triplici animali, vatio, Leone, & homine, unde *επιθυμητικόν, θυμητικόν, υγμονικόν*. Singulis suis tribuitur appetitus. Vulgo in scholis ex *Arist.* alia diuisione quinque potentia nominantur, *vegetatiua, sensitiva, appetitiua, locomotiua, & rationalis*. Verum ne ista sine methodica lege vagentur, operam dabit artis informator. Istæ functiones etiam principales appellantur respectu feruiliū, & instrumentalium per spiritus & humores, tanquam minus principalium, quo reuocari possunt etiam qualitatū elementarium operæ. Facultates propriæ insitæ sunt suis membris, ut ventriculo *χολοποιητική*, epati *αίματωσις*, oculo vis visiva, & sic de cæteris. Priores generales dixerim, posteriores speciales, quarum vigor nullus est, nisi generalium societate. Ut n. ex potentia in actum veniat facultas coctrix ventriculi, epatis, & singulorum membrorum, spiritus & calor vitalis affluxu, actioneque sua facit. Ut sentiat pes, manus, oculus, auris &c. Spiritus animalis procurat, qui & motui primum præfectus est. Fundantur autem propriæ facultates cuiusque membri in crasi propria, & conspiratione elementalium & essentialium, vbi cuiusque per se calor, spiritus, & humor, tribus principiis analogis, in contemplationem veniunt, vna cum rationibus tam organicis, quam non organicis, seu similitudinum temperamento. Hæc est quædam *adumbratio eorum qua Medicus communiter cum physico contemplatur, quaque perspicere ipsum necesse est, si officio medico scienter, & perite velit fungi.* Quidam hanc partem vocant *Theoreticam*. Diuidunt n. medicinam in *Theoricam & Practicam*. Sed theorematibus ubique sunt praxeos fundamentum, siquidem scientia iudicandum & agendum, non autem fortuito, & incertè medendam est. *Scienter nemo agit nisi vi principiorum scientificorum.* Deinde vtilitate solet scientia ex fine æstimari, quali latis sit si sciat is qui scientiam acquisiuit. At Medicus in hoc fine non quiescit, sed ad opus quoque medicum, quod est sanatio progreditur.

Quicquid ergo ex communitate naturali asciscit, id ad praxin accommodat, ut tota eius laus in actione secundum virtutem consistat. *Actio Medici propria est sanatiua corporis humani animati primum, & consequenter etiam eorum quæ ad functiones spectant. Actio sanatiua est motus quidam ad sanitatem; motus est actus mobilis, sicut sanatio actus sanabilis qua sanabile.* Quod ergo insanabile & irrecuperabile est, Medicus non aggreditur, ut mortuos excitare, tametsi id *Æsculapio* tribuatur, *Gangræna*, & *Sphacelo* corrupta membra restituere, manum prælectam reficere &c. Ita quædam ab ortu contracta sunt *insanabilia*; quædam ob circumstantias quædam talia sunt, aut certentur. Aliquando insanabile dicitur id quod est *δυσίατον*. Quæ non simpliciter, & per se sunt talia, sed propter accidens quoddam siue in ægrotante, siue medico hoc, illo, siue circumstantibus, in ea nonnunquam incidunt empirici, & aniculæ cum similibus, quibus accidit forte sanare in *insanabilibus* *κατά τι* relictum, aut saltem eo perductum ope medici prioris, ut natura deinceps per se sit ad sanationis complementum sufficiens. Inde sæpe populus, & agyrtæ, præsertim *Paracelsici*,

male loquuntur de Medicis, & sibi insanabilium restitutionem arroganter demerent, & falso. Hippocratis discipulus iurat in hæc verba: *ὃ τέμνω ὅδ' ἐμὴν λιθιῶντας ἐκχωρήσω δὲ ἐργάτησιν ἀνδράσιν περιήξει τῶσδε*. Calculo laborantes non secabo, sed viris chirurgiæ, operariis eius rei faciendæ locum dabo. Vnde patet ab antiquo nonnulla ad sanationem pertinentia concessa esse artificibus aliis. Sed Medicus nihilominus scientiam retinere debet, & vel per se medicinam facere, vel per administratos, ut sit cum Clinicis, pharmacopæos, Rhizotomos, chirurgos adhibet. Diuiditur eius functio propria vulgariter in *physiologian, Hygienem, Pathologian, Prognosticen, & Therapeuticen*. Sed Physiologian & hygienem reiecit ad Phisicam communem.

Medici functiones.

Prognostica adhæret Pathologiæ & Therapeutici. Relinquuntur itaq; propriæ partes duæ, quarum prior considerat pathemata præter naturam existentia; posterior remedia, eorumq; applicandorum industriam ex scientia & experientia. *Pathemata* præter naturam sunt duplicia, transitoria, quæ *affectiones* dicuntur, & habitualia, quæ *morbi*. In vtriusq; considerantur causæ, & symptomata, seu accidentia. Cæterum morbi, quorum analogiam sequuntur & affectiones, dicuntur *affectus præter naturam primum ledentes actionem*. Distribuantur varie. Sunt generales, particulares; vniuersales, sporadici; Epidemiales, Endemiales, contagiosi simpliciter, contagiosi pestilentes, non contagiosi, chronici, acuti, peracuti, qui motu celeri, vel tardo describuntur. Quidam considerant

Morbi.

Divisio morborum

Argenturig.

Materialiam, formam, & totam substantiam, iuxta triplicem divisionem Aristotelis. Galenus alios intemperiam vocat, alios organicos in compositione, figura, situ, numero &c. alios communes in continui solutione. Qui sunt dyserasia, vel simplices sunt, vel cum materia. Paracelsici quosdam appellant astrales, qui ipsas essentias membrorum, astris comparatas, occupant: quosdam elementales. Nam in misto tantum illa duo habent, elementa scilicet, & principia. Elementales morbos multum curæ nequeant requirere, iuxta Hippocratem in lib. de vet. medicina. Essentiales seu astrales distribuunt in mercuriales, sulphureos, salinos, Nonnunquam comparate nominant seu symbolicè vitriolatos, arsenicales, martiales, saturninos &c. Non raro per causas diuidunt. Vnde Paracelsi quinq; morborum Entia, diuinum, astrale, magicum, naturale, venenatum. Istæ omnes considerationes sunt generales, ut & eorum qui omnes morbos ex spiritu constant, ut omnibus vnum generale remedium statuunt: & eorum qui ex humoribus essentialibus singularum partium. (Nam in excrementitiis non est essentia morbi.) In specie per membra singula digeruntur, vnde capitales, pectorales, ventris, menium, pedum, cerebri, cordis, &c. similiter, & dissimilariter considerando. Hinc illæ species quas & Paracelsici agnoscunt, Febris, Apoplexia, Epilepsia, Spasmus, paralytis, arthritidis, podagra, claudicatio, sciatica, &c. Item pestis, morbus hispanicus, scorbutus &c. noui, veteres: Nam Paracelsi putant hodie, & progressu mundi novos morbos excitari: veteres quidem veteri medicina sanari, sed novos requirere nouam, ut minerales, mineralibus, vegetales, vegetalibus, animales, animalibus, & omnino similes similibus, astrales astralibus sint propulsi. Si certitudo definita posset esse, atque adeo infallibilis scientia in ista distinctione, non incommoda foret. Sed quia ipsi magistri errant, & contraria pronuntiant, principiumque petendum semper relinquunt, non possunt ad scientificam methodum reduci. Nihil sub sole nouum, inquit Ecclesiastes cap. i. vers. 7. 10. Satius est morbos distinguere speciebus, & deinde ad causas eos accommodare, vbi fieri potest, ut in vno multæ sint causæ, solitariae, vel sociæ, aut succedentes, quas enunciare propriè, vel symbolicè parum interest.

Causa morborum vniuersales sunt, vel particulares, remotæ, propinquæ, &c. varie enim distinguuntur. *Vniuersalibus* accensentur *Dei voluntas & permissio*: Spirituum procuratio: cæli constitutio: aeris communis affectio quæ sunt simpliciter vniuersales: aliæ relate & subalterne, ut cum in vna regione aliqua causa incolas plerosque communiter inuadit, aut in vno oppido, vico, domo.

Causa particulares fere sunt in vniuscuiusque constitutione propria, gignuntque *sporadicos*. Sunt qui omnes morbos & affectiones spirituum officiorum vitæ gubernatori ascribunt iuxta Hippocrati tributum de flatibus libellum. Hinc & vnum remedium catholicum omnibus opponunt quod *Panaceam* vocant. Nolumus autem repetere quæ passim apud auctores de causis inueniuntur. Quædam sunt extra hominem: quædam in ipso. *Extra hominem* sunt quæ à cælo & elementis existunt, & quæ ex corruptis aut vitiosis cibis, pharmacis, magia, fascino, violentia plagarum, casu & similibus oriuntur. *Intra hominem* peccant sæpe cibi, potus, somni, labores, spiritus, humores, excrementa, siue elementaliter, siue astraliter considerata. Parit non raro & morbus morbum, & symptoma in morbum euadit.

Non pauci ex phantasia, & affectibus existunt. Aliqui ex studio nimio *πάν τὸ πολὺ τῆ φύσει πολέμιον*, inquit Hippocrates, sicut & defectu peccantia, vnde medicina *additione & subtractione* definitur. Sex res Diæteticiæ ut seruare naturam recte dispositæ adhiberi que possunt, ita & lædere, si præternaturaliter se habeant. *Dominatur hic gula seu bacchus, & venus cum Marte*. Symbolici Medici causas omnes essentialiter enunciant, referuntque ad ea in mundo maiore, cum quibus analogiam habent: veluti si placet ex cælo petere explicationem, Mars Microcosmicus, sol, venus, Luna, canicula &c. sunt causæ aduersæ valetudinis in nobis, cumque ista sint etiam metallorum nomina, nascitur *symbolicæ metallorum transmutatio*, qua Venus peccans, & leprosa in aurum, seu solem mutatur, mercurius in argentum, hoc est, valerudo ærea, vel mercurialis in solarem vel lunarem. *Paracelsus*, ut est monstrorum monarcha, ita hic quoque monstrificus est. In cælum enim infert mundi medii pœnas, ibique fingit *basiliscos, menstrua venenata*, napellos, & aliâ quæ vicissim inde in nos grassentur, quasi à luna, & aliarum stellarum disco speculari in nos reflexa, quæ commenta nos repudiamus.

Panaacea
Elementa
externa.

Elementa
interna.

Transmutatio
symbolica.

Figmenta
Paracelsi.

Paracelsi monstrorum
monarcha.

Interdum causas per mineralia tradimus: vt vlcera & apostematum causæ dicantur esse arsenicum, Realgar, vitriolum, sal, mercurius, sulphur, &c. quia humores mortifici, & spiritus lædentes talem habent naturam. Sic febres dicuntur existere à sulphure intemperato incenso in corde, vel etiam flagranti nitro comparant, hydropem à mercurio, & sale esse volunt, atque na de cæteris. Quidam solis istis tribus explicant omnem causam; quidam etiam ad alia transcunt, nec absurda est comparatio per se, si modo ea non abuterentur contra veterum disciplinam, qua causæ mor-
*ificæ humoribus, spiritibus & aliis per nota in arte vocabula designantur. Quid enim interest humo-
 rem biliosum, vel bilem dicas, an sulphur, si tibi plane, & simpliciter loquaris sermone sapientum arti-
 ficum, hic vtatis metaphora ex analogia? Eadem est essentia febris Galenico, & Hermetico eadem sanandi*

Causam vtroque auferre necesse est, nec refert siue hi sulphuream & salisam faciant, siue illi sanguineam biliosam, inflammatam. Si sanatur sectione venæ, humoris detractio, & consequente moderatione per refrigerationem sanatur, cui & topica adhibentur, & non raro cathartica: ali-
 quando etiam sorbentia, seu exiccantia ichores affluentes, & tumorem facientes. Eadem metho-
 dus est vtroque. Quid opus est ram acribus pugnis? Quæ de causa continente, coniuncta, precatardica
 & aliis habentur in commentariis medicis, suo loco non sunt inutilia. Sine causis essentialibus morbus non est. Efficiens propinqua, remota, modo adhuc est, modo fuit, requiriturque à medi-
 co, vt diligenter de hoc quærat. Sed nos tantum ad umbrationem artis meditamur. Symptomata modo effectis morborum, qui tunc causæ vim habent, accensentur, modo adiunctis, nec rato sunt
 & ipsa morbi. Inter ea sunt *lesiones functionum*, & earum priuationes, effecta nimirum morborum, qui dicuntur actiones primum lædere. Deinde *affectus* in sensibus, visu, olfactu, gustu, tactu, auditu; præterea quæ circa vacuationes, & earum errores, excessu, defectu; vt alui profluvia, obstu-
 ctiones &c. Videatur Gal. lib. de diff. symptomatum. Hactenus medicina pathologica.

Adhærent ei *σημειωτική, περιγνωτική*, & doctrina de temporibus, & crisi-
 bus morborum, vbi comparantur antecedentia, comitantia, sequentia; quin & non raro ex remediis pronunciat, & ex-
 trinsecus euenientibus, vt in criticis ex motu humorum, tum à Luna, aliisque syderibus, & consti-
 tutione præsentem, tum ex ipsorum natura & coniunctis. Accersuntur ad eam rem etiam obser-
 uationes, temperamenta, ætates, victus sympathiæ, & alia multa, ita vt ad prognosticon, & critice-
 semiotice plura comportet argumenta: complexa Pathologice, & Therapeutice cum physio-
 logica subiecti patientis consideratione. Indicationes sumuntur à rebus naturalibus, & præterna-
 turalibus. Indicatio ergo est iudicii medici instructio ex apparentibus in subiecto sanando. Indi-
 cans & contra indicans est. Sed ad propriissimum opus medici, quod est morborum sanatio, acce-
 damus.

Hic primum *catholica quedam bene medendi principia* proponuntur: Vt quæ ab Hippocrate sunt tradita; *Natura morborum medici: 2. Natura stimulata & impulsæ quid faciendum arti peritus monstrat* (in lib. de arte) *3. Sublata causa tollitur effectus. 4. Medicum scire oportet opponere se contrarium instantibus mor-
 bis, naturis, temporibus, ætatibus: soluere distendentia, soluta distendere, &c. Item curam facere oportet inflando ex contrariis aduersus morbi causam. Cum medicina sit ablatio abundantium, appositio deficientium, manife-
 stum est ὅτι τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰήματα. Conclusa enim aperienda sunt, distorta corrigenda, humida resiccanda, oportet, καὶ τὰ ἄλλα δρᾶν ἐναντία δι' ὕλης ἔργα ζομένης ἕκαστον τῶν ἐναντίων, vt Galenus ait, & Hipp. in Aphorismis, ἀπὸ πλησμονῆς ὀκόσαι ἀνοσήματα γίνονται κένωσις ἰῆται, καὶ ὀκόσαι ἀπὸ κενώσεως πλησμονή, καὶ τῶν ἄλλων ἢ ὀπεναντίως. Commune est omnibus præter naturam affectibus, vt nullus possit redire ad natura-
 lem statum nisi potentia contrario remedio: medicum quoque, ministrum natura decet non consentientem morbo ei contrarium se exhibere: qui est summus bene medendi scopus. 5. Medicina est morbos ab agris in totum tolle-
 re, eorumque vehementes imperus obtundere, nec curare ab eis victos, cum medicina hos nequeat sanare. (in lib. de arte apud Hipp.) 6. Si quis causas corporis affecti probe cognouit, potens est valde ea asserre qua corpori commo-
 dent. Sufficiens ad cognoscendum, etiam ad sanandum sufficit. 7. Firmitatem memoria teneto medicamenta & singulas facultates, cum morborum curationibus, & earum modum. Hoc enim principium in medium, & finis est in medicina. Hæc & similia principia sunt catholica. Adduntur indicationes curatiua ex superioribus repe-
 tita. Inuentio remedii apud Hipp. est ex comparatione iuuuantis cum ledente, modoque applicandi. Habetur quidem hic aliqua qualitarum elementarium ratio; Sed potior est consideratio diata, ex cuius peccatis morbi oriuntur, & aeris, vnde morbi catholici, sicut inde sporadici.*

Recentes adiecerunt etiam plura obseruanda. Iubent enim *magnetismos, sympathias, antipa-
 thiasque rerum, & signaturas respicere. Inde enim remedium iudicant inueniri facile posse. Deinde
 quærent analogias inter essentiam morbi & remediorum, volentes similia similibus sanari, vt mer-
 curialia mercurialibus, sulphurea sulphureis, salina salibus, quæ petunt ex astralibus, mineralibus, &
 vegetalibus, animalibus Quæ à Deo immissa sunt supplicationibus curant; quæ à magis, magicis; à venifi-
 cis alexipharmaco auxilio, quæ ab imaginatione, contraria imaginandi constantia: quæ ab astris per
 astralia; & sane mirabile est per incantamenta, & sortes magicas inflicta naturalibus remediis non
 posse tolli, & superstitione conciliata fide superstitiota depelli, quæ firmatur pentaculis, amuletis,
 sigillis constellatis, characteribus, gemmahæis, homunculis, & aliis figmentis.*

Verum hæc in artem medicam, scientia constantem, non cadunt. *Supplicationes autem ex
 Theologia sunt asciscendæ. Qui per chymica sanant non sunt reprehendendi, modo artis principiis
 vtantur. Quam Paracelsici vocant signaturam, & chiromantiam, fortuita tota est, nec potest scienti-
 ficis præceptis comprehendendi. Quod si alicubi signum responderet, id non fit ideo, quia hoc est huius*

cc *
 rum Para-
 celsi hie
 eujus quod
 interna me-
 crocosmica
 sint non i-
 nanda exter-
 norum ma-
 crocosmico-
 rum appella-
 tionibus,
 contrarium
 potius esse
 debet. Nā
 homo est me-
 sura catroc-
 um. & prin-
 cipium in
 relata hac
 habitudine.
 1. actio lasa
 2. simplex
 corporis aff-
 ctus: seu
 tum mutati
 habitus: &
 qualitatum
 mutatio.
 3. Vt: tum iam
 ex: cre: ionib.
 & retentio-
 nibus.
 Magis & gregi
 subuenien-
 dum.
 Hippocratica
 leges.
 Remedium
 inuenire.
 Paracelsica.
 Ars signata.

sanationis signum, sed accidit. Cur nux moschata per figuram suam potius cerebro auxilium promittat, quam noxam? Imo copiosius comesta delirium affert. Cui argentum cum cerebro symbolū habet? Num ideo quia Luna humiditate sua cerebro nocet, & ea à parabolicis mysticis dicitur argentum? At sic nocere argentum debebat, siue integre datum, siue in essentiam, vel magisterium redactum. Axioma de similiū cura, diuertum habet sensum. Non sane sicubi qualitas materialis morbi causa est, seu efficiens, seu essentialis, per similia est sanatio, nisi ex accidente. Humida n. sunt remedia siccis, & contra. In contrarietate tamen est quædam identitas. Contraria enim genere conueniunt. Ideo & Hipp. morbos ex diæta sanat opposita diæta. Qui mercurialia mercurialibus, & non salinis, vel sulphureis curari dicunt, cum audiunt, ex Mercurio fieri catholicum remedium, & sulphureas inflammationes aquis, succitve semper viuii sanatas esse, miserum $\kappa\epsilon\sigma\theta\upsilon\sigma\iota\ \rho\epsilon\tau\omicron\upsilon\sigma$ comminiscuntur, dicentes, etiam in mercuriali liquore esse aliquid sulphurei, & sic omnia omnibus miscent. Si omnino ista sententia sequenda esset, humani morbi certorum membrorum essent sanandi essentiis membrorum similia, quomodo Cranij extracto, & musco ex cranio humano docent pelliculis capitis per essentiam Epilepsiam: ita epar epate lupi, pulmo pulmone vulpis, arthritidis talis, vel tendinibus pedum hinnuli, aut rupicaprae &c. curant. Cur ista non ex homine petunt? Cur & corde lupi Epilepsia sanatur, & melancholia corde leporis? &c.

Sympathetice.
Fides naturalis.

Figmentum est imaginatione forti posse ægrotum ex astante sano, & robusto sanitatem, & vires in se trahere, cum potius valens ex ægrototo contagium eliciat. Sympathetica quoque, vt perficaria, vnguentum armarium, & similia nullam habent scientiam. Si quid fit, fortuna fit, seu ex accidente, fallique læpissime. Fide fieri vulgus autumat. Neque tamen damnandum censemus fallaciam illam seu astutiam medicam, qua opiniones, & phantasiæ quorundam decipiuntur, & obiter sanatio promouetur.

Remedium à Sathana impium.

Sic enim melancholicos aliquando restituimus ex suo delirio, & febricitantes paroxysmis liberamus. Multum est in afflictibus, & forti appetitu. Ideo Medici interdum indulgent etiam ea quæ putantur alias noxia esse. Verum ista omnia inartificialia sunt, neque constantem habent præceptionem, nisi generalem illam de indulgentia. Paracelsus scripsit etiam à Diabolo remedium peti posse, quia Deus beneficiat per bonos, & malos, debereq; inde sumi auxilium, vnde morbus ortus, vt cum epar canis rabidi datur morsio ab eo, & scorpius iuo vulnere imponitur. Sed naturalia non sunt hyperphysicis istis comparabilia, & Iobus à Sathana afflictus non quærebat ex ipso curam. De his & similibus monendum fuit ante operam medicam, quæ est in specie medicina iam notiuam remedium, & sanandorum ex superioribus adepta. Functio eius dicitur $\theta\epsilon\gamma\mu\epsilon\tau\epsilon\upsilon\mu\epsilon\theta\iota$, cuius tres sunt partes, Diætica, Pharmaceutica, Chirurgica: Sed in omnibus non tam notitia materiarum, & instrumentorum requiritur, quam applicandi peritia. Diæticam esse sanatiuam patet, quia inde & n. o. bi non leues, vt inquit Hipp. in lib. de genitura (morbi partim ex diæta, partim ex spiritu, quem attrahentes viuimus) & in lib. de alimento, in cibo medicina optinum. Comprehendit autem is victum tantum. alimento utroque, humido & sicco constantem. Nos Diæticam explicamus sex rebus, quas non naturales vocant, vt aere, cibo, potu, somno, vigilia, quiete, motu, afflictibus, vacuationibus, quibus & venus continetur, & opponitur repletio. Videatur diæticum Quercetani paulo ante mortem eius an. 1605. Parisiis editum. Inseruit autem diætica tam sanis ad præseruandum, quam ægtotis ad reficiendum, medicandumque, nec opus est nos in hac Diagraphæ de singulis tractare. Illud mirum, quod Paracelsi in cæteris remedium materiis Galenicis fere nequeant cum integra, decocta, infusa præbent; hic autem nequeant vitate integra, decocta, infusa, expressa, alla, cruda, &c. Si per diætam Hippocraticam (amplecti se Hippocraticam simulant, quanquam contra Paracelsum) est sanatio; & hæc naturalia præscribit, quorsum sola chymica artificialia ad medendum imperantur?

Medicina practica.

Diætica.

Naturam esse spaguricam, inquebat Gramanus, & chymicum opus in diæta petagere. Sit inquam spagura etiam in cæteris: Veruntamen nihil quod melius, & vilius fieri possit à Medico negligatur. Itaque & sorbitiones & iuscula veterum non contemnat, nec quæ Arabes formaliter præparare docuerunt. Artis est inuestigare & scire quando, quid, quantum, qua forma, quibus sit dandum, quo pertinet cibario seu vidus ratio in acutus, peracutis, chronicis; item iuxta tempora morborum, & crises. Pharmaceutice ex cognita natura remedium inuenit, præparat, & perite vsurpat. Remedium dico id quod Græci pharmacum, vnde nomen huic parti. Nam de diæticis iam præmissum est, de chirurgicis sequetur. Ad inueniendum medico sufficit cognitio naturæ cuiusque in singulari & generali, vbi inseruiunt multa superiora per sensum, rationem, experientiam. Inuenimus vel in patria, vel externis regionibus. Illud malunt quidam: nos nihil vile repudiamus.

Paracelsi in Diætica integra Galeni a habent.

Gramanus & Galenus

Pharmaceutice.

Inuenire remedia.

Præparatio.

Paracelsi hic maxime prædicant artem suam signatam, & accusant Galenicis quod eam omiserint. Sed vt diximus, qualiter eam Paracelsus, Crollius, Ioh. Bapt. Porta & similes tractant, non est scientiæ & essentialis, verum potius accidentalis, & fortuita, quam quidem non omiserunt Galenicis: nam gustu, olfactu, tactu, ratione experientia comprobant medicamina, vt & bestia: Sed in visibilibus notis sciunt parum esse præsidii. Præparatio duplex est, officinalis Galenica, & Hermelica, quam chymicam & spaguricam vocant. Illa materialis magis est, hæc formalis, &c.

Præmittitur utriusque purgatio rhizotomica, qua ab adhærentibus sordibus liberantur & in cumulo, non parui momenti est electio, & reseruatio qua de re in arte pharmacopœorum. Cum apud physicos sex sint species motus generatio, corruptio, alteratio, augmentatio, diminutio, loci mutatio; Poterant pharmaca istis distingui. Verum medicis terminis magis vtendum. Pharmacum est motiuum. Id mouet per se, aut per accidens: idq; vel elementaliter, vt cum alterat qualitatibus primis, aut secundis: vel essentialiter, vt qualitate occulta, quæ & specificata, crisis, tota natura, tota substantia dicitur. Paracelsi principis iuis diuidunt, quatuor hoc moueat sulphure proprietatis, illud mercurio, aliud sale, & hæc

& hæc astraliter. Hippocratici ab effectu distinguunt: vt sint quædam Cathartica, quædam confortantia, quædam alexiterica. In cathartics sunt emetica, diuretica, hydrotica, purgantia; Et nonnulla specialia, vt errhina, apoplegmatismi &c. Sunt alia catholica, alia appropriata membris, vt cephalica, cordialia, epatica, stomachica, hysterica &c. Item morbis certis dicata, antepileptica, antarthritica, antasthmatica, febrifuga &c. Hermetici in quibusdam naturam magneticam agnoscunt, in attrahendo sympathetica, vel depellendo antipathetica, cuiusmodi sunt & quæ amuleta vocant. Item quæ vulneribus iobolorum, & bubonibus impolita ad se trahunt vitus. Quædam spicula reuellunt, spiritus eliciunt, & discutiunt, liquores lauant, vt resicatoria, phlegmæ &c. Eo referunt & phantasia operationes, & certarum rerum tum odia, tum prosecutiones. Ars applicandi agentia partibus excellit in tota Therapeutica, vt cito, tuto, & iucunde fiat sanatio. Hic non tantum scire oportet an potandum sit medicamentum vel edendum, intus, foris applicandum, & qua forma, qua copia, sapore, odore &c. sed variæ circumstantiæ, tempora, crises, naturæ inclinatio, consuetudo, sexus, ætas, cælum, patria, simplicitas, compositio, preparatio, & alia plura ingeniose inuestiganda. Si quid per imprudentiam commissum est, aut præter stochasticum euenit, qua arte id corrigendum, nosse decet. Neque enim omnia potest Medicus in explorato habere, vt Hippocrates annotauit in lib. de arte. *Arts principijs & praxi, ratione, & experientia in bona dispositione, sapientia, prudentia, & sensibus vt oportet dicitur & per te. longa &c.*

Legendi de his sunt commentarii auenticum, & exempla historiarumque euoluendæ, nec pudor esse debet confiteri cum medicis, atque etiam aliquando olitores audire. Quid de ferinarum vtu? Inartificialis est. Neque enim ipsæ aquæ sunt constantes, neque qui Thermas ferinas, aut alias multas tales adeunt præceptis medicis admodum obsequuntur. Medicum si quis adest, oportet temperari accommodare consilia. Fete cæcus cæcum ducit, & exempla plus valent, quam præcepta opiniononesque antefertur scientiæ. *Vltus multus in aliquibus peperit imaginem artis potius, quam artem.* Paracelsi medicis Galenicis dant probro, quod vltimum consilium sit ferina aqua, vel ligni cura. Verum nos ista exoterica dicimus, in quibus si consulimur, methodo prudentiæ vtimur. *Chiurgia.*

Superest chiurgia, quæ ex argumento manuum operationes sibi vendicat, & à Medico per ministros procuratur, ipsorum ratione lingulorum expediente, & modos præscribente. Ita chirurgus foret medici seruus tanquam alipta, tonsor, myrtepsus, thizotomus &c. verum quæ hodie est chiurgicæ professio, practico chirurgo communis facta est etiam Theoria, fereque totius medicinæ epitome venit in eius possessionem, quanquam raro inueniantur chirurgi excellentes, populo ad balneatores & barbitonfores, aliptasque se conferente. Partem sibi tribuit *Lithotomus*: quidam vocantur *oculisti*, qui & *Hernias, strumasque* secant: alii veneræ Lui sanandæ operam dicant; alii dentes velunt, vnguenta, theriacas, radices, & similia vendunt, vnde circumforanei dicuntur, quanquam vix inuenias, quinon omnia in omnibus gloriatur esse, præsertim fugitiui ex Paracelsia. Qui integram chiurgiam legitime didicerunt, & profitentur, quædam habent communia cum medicis phyticis, quædam propria. Communia sunt duplicia. *Naturalia & præternaturalia*: illa diuiduntur in naturam constituentia & adiuuantia. In constituentibus sunt, quæ vulgo *res naturales* dicuntur, vt: elementa, humores, temperamenta, facultates, actiones, spiritus, anatome, & quæ adhærent, vt sexus, ætas &c. Naturam adiuuant bona sui dispositione diætetica, *sex rebus non naturalibus dictis* comprehensa, quæ mala constitutione, aut habitudine etiam possunt fieri aduersæ valetudinis causa, vt aer, cibus, potus, & reliqua, de quibus supra. *Præternaturam* sunt causa, morbus, symptoma, plane vt in Pathologia medica. Neque enim hæc contemplatio chiurgica aliud est quam paruum exemplar exactæ scientiæ medicæ. Inde etiam indicationes suas haurit chirurgus. *Et si autem inueniantur Polypragmones* quidam, qui in omni re præter naturam dent responsa, consiliaque; & sanationes promittant: tamen medicina chiurgicæ pauca interna commisit: externa vero pluraque; concredidit. Hic considerantur primum *passiones*, deinde *materia remedium chiurgicorum*. *Passiones* distribuuntur secundum genera, vel membra singula. Genera sunt vel *organici affectus*, vel *solutiones continui*. In organice est numerus excedens, vel deficiens, figura distorta, situs illegitimus, magnitudo nimia, conformatio seu compositio praua, cum *vl sine imperie aut materia*. In solutione continui euidencia sunt *vulnera*, cum, vel sine empyreusi, *ulcera, fractura ossium, curta seu amputata &c.* Omnino chirurgus tractat tumores quatuor generum iuxta totidem humores Hippocraticos, vnde existunt *phlegmone, erysipelas, œdema, scirrhus*, ita vt ad *phlegmonem* referantur omnes calidi humidi, vt *furunculi, carbunculi, bubones, phygeila, phymara &c.* ad *erysipelas, herpes, esthiomenus, impetigo* & reliqua à bile: ad *œdemata, tumores ex sero & pituita, seu phlegmate*, vt *hydrops, hydrocele, hydrocephalus, scrotula, talpa, &c.* quo etiam reuocantur flatuosi: *Ad scirrhum* quæ ex *crasso melancholico humore* existunt, vt *cancer, lepra, elephantiasis, clauus, &c.* sed & partibus discernuntur. Sunt enim *aneurismata* in arteriis, *varices* in venis, *polypus* in naso, *epulis* in gingiuis, *rana* in lingua: *Exomphalos* in umbilico, *Hernia* in gutture, abdomine, teroto &c. Ista est Theoria tumorum præternaturalium. Inde *phera* in contemplationem veniunt, quorum discrimina sumuntur à *figura, quantitate, tempore, euidencia, ortu, situ, membris, simplicitate, compositio, similitudine, symptomatibus, malignitate &c.* Inde *canurosa, Telephia, chironia, cacoëthe*, & alia de quibus exactius in suis commentariis. Hæc enim nihil nisi rudis delineatio tradidit. Sequuntur vulnera cum vel sine ambustione, quorum differentia item sumuntur à *simplici & composito, similibus partibus, & dissimilibus, figura, instrumentis* quibus fiunt, animatis, vel inanimatis, & aliis. *Fractura* in ossibus fiunt, item *caries, fissura, contusiones &c.* Diuiduntur item partibus, vt *cranio, pedibus, manibus &c.* Quædam gangrana, vel *sphacelo* correpta discessum moluuntur. Sunt & *suggillata & exprovois*, hæc luxatione solum, & *articularum*. Insuper quæ in cute nascuntur, *scabies, morphea, lepra, variola, morbilli &c.* Item in unctoris tempore pestis. Chirurgus committuntur & in *auribus* præter naturam hærentia, vt *vermis calculi, mole, mortui* in utero infantes &c. Itæ multa in membris specialibus congruentia, vt in *oculo, ando, hordeolum;*

Al. i. vita
breuis, ars
longa &c.

Ec. 2a.

Chiurgia.

Chiurgi
reirari.

Langy in spirit. medicinal. l. 2
modi Secretarios elega
ter admodum describit.
Dallestranor
Paracelsi
sunt ab reus
& ex. reme.
in quædam
Sera metho.
cina.
Scorpion præmor
Zaf. & d. g. r.

supra p. 12. Sicuti nō dicit ille
malig. opocis Smalca Den's
Doctor un. N. r. f. m. i. t.

*Dine Liddel. in
art. med. inf. Crokig*

hordeolum, suffusio, vnguis, &c. illapsa in oculum, aures &c. infixæ palato inter glutendum, aut etiam in ventriculum demissa, sicut *culter*, quem quidam in Bohemia per œsophagum delabi iuerat, nec raro *magica* intruduntur. Sunt & *connata* interdum separanda, & *perforanda concreta*, item *deformitas* mutanda specie decora, piligignendi, euellendi, alopecia curandæ, capillitium & barba condenda: *Vena secanda*: scarificandum, fonticuli, & setones procurandi, vesicæ ducendæ, hitudines admouendæ, dolores mitigandi in articulis, colica, capite, & alibi.

Omnia studebimus suo tempore ad iustam methodum reuocare. Illud notandum est quamquam Hippocratici medici causas vlcerum, & tumorum, impuritatumque cutis, vel interperiem esse dicant, vel humores intus natos, aut foris illatos, simplices, mistos, malignos, mites, venenatos non venenatos, peccantes triplici vel quadruplici (ita enim quidam volunt) qualitatum genere aut copia &c. tamen non esse repudiandos illos qui causas declarant *symbolice*, modo sapienter similia similibus accommodent, & symbolismos suos demonstrent. Itaque non displicet vlcera quædam vocare *salina*, quædam *mercurialia*, quædam *sulphurea*, *arsenicalia*, *vitriolata*, *martialia*, *venerea*, *saturnia* &c. iuxta metallicarum essentiarum & mineralium varietatem. Paracelsus in his nimius est cum suis *magnetismis*, atque adeo in incertum totam suam Theoriam deducit dum vult quæ foris sunt per naturam concretam, ea in homine esse, aut nasci posse per essentiam, & postea essentiam essentiæ esse remedio. Ita cum cælum miscet terræ, & magica obtudit, à chirurgia determinata ad interminatam delabitur. Sed nos pergamus. Ad pathemata chirurgicalia curanda requiruntur *materia medicinales, instrumenta & operationes*. Materiæ adhuc sunt communes cum prior medicina, & parantur item vel *officinaliter*, vel *chymice*.

Distinguantur generibus, & formis quibus vsus accedit. Genera sunt secundum facultates ex qualitatibus manifestis vel occultis, vt *discutientia, repellentia, astringentia, oppilantia, frigescentia, attrahentia, resoluentia, mollientia, suppurantia* vel *peptica*; *aperientia vomica, mundificantia* vel *extergentia, incarnatiua, epulotica, siccantia, carnem superfluum reprimentia, glutinantia, catagmatica, corrupta reparantia*, aut *tollentia, acopa, neruis familiaria, ano lyna, sanguinem sistentia, pyrotica, vt caustica, dropaces, sinapismi, psilosthra, phanigmi, cathartica, sepeica, Escharotica, Ethiotica* seu callos extertentia, crustas detrahentia, & alia de quibus abunde differunt Fernelius, Holletius, Paræus &c. Formæ item sunt variaz, discontinuæ, continuæ, humidæ, siccæ, solutz, concretæ &c. vt *pulueres, aque, succi, potiones & decocta*, vel in fusa vulneraria, *olea, balsama, pultes, cataplasmata, linimenta, vnguenta, cerata, emplastra, tela medicata & sparadrapa: Epithemata, fofus, embrocha, balnea, infusiones, fumigationes, lauamenta, gargarsmata, infusiones, caustica potentialia, exmota, pessi, collyria, errhina, masticatoria*, & alia tam à forma, quam vsu appellata. Et hæc fere de communibus. Proprie ad chirurgum spectent *instrumenta, & operationes*, in quibus oportet artificem esse industrium, agilem, circumspæctum, peritum. Oportet instrumenta esse ex materia bona, & competente: ad vsum autem ita comparata, vt tractari possint salutariter. *Depicta* inueniuntur apud Botallum, Paræum, Fabricium & alios: multa que fiunt etiam ex tempore, & singulari industria, qualia proposuit Fabricius Hildannus. Vt aliqua dicantur, chirurgus opus est *notuaculis, scalprio variis, radulis, cultris reuulsorijs, forficibus, forpiscibus, acubus, specillis, ve etibus, re-rebris, ferris, speculis, gloscomiis, trochleis, tubulis, syringibus, siphonibus, cauterijs, tripanis, desquamatorijs, vullsellis, malleis, circinis, laminis, rostris gruinis, lacertinis, cotuinis, anatinis, plictracinis*, quæ sunt instrumenta in fixorum extractoria, dilatatorijs, vncinis, limis, dentiscalpijs, catheteribus, euerriculis, cucurbitulis, phlebotomis, scarificatorijs, spongijs, plagulis, filamentis, stappa, ligamentis, subligaculis, thoracibus pro gibbosis, gryphibus, cochlearibus, clysterum organis, cupis, sellis balnearijs, acerris, & huiusmodi alijs, quorum tamen quædam ex populo assumit, quædam denuo effingere cogitur, vt in fracturis captas, & plagulas ligneas efformat quas Paracelsus reprehendit: in fomentis pedum, singularia dolia excogitat; & sudatoria ingeniose adaptat. In fonticulis etiam est industrius imponendis nodulis ex spongia, sambuci medulla, & alijs. Dilatatoria vulnerum sæpe sunt extemporanea, veluti ex radice gentianæ, &c.

Operationum quædam sunt leuiusculæ, vt *tondere, ficare*, & quæ alia balnearum seruitia quoque administrant: quædam plus habent prudentiæ quam artis, vt *venas secare, scarificare, &c.* quædam magni momenti sunt, & experientiæ non vulgaris, vt *bene obligare, & consuere*, præsertim si quid neruorum, venarum, arteriarum, intestinorum &c. est læsum: *fracta & luxata* legitime restituere, *vulnera* composita feliciter sanare, *impacta* reuellere, *hemorrhagias* sistere, varices, strumas, hernias, ciloculos, suffusiones, vngues oculorum, aneurismata, apte tollere, curta reficere siue *Tagliacotiano* modo, siue per *substitutionem similis* &c. Est tamen etiam in vulgaribus quædam industria, vt *posse recte conficere emplastra, vnguenta, cerota* & similia: quidam etiam destillationibus dant operam alii que magisterijs chymicis, quæ ad præparationem medicinarum chirurgicarum pertinent. Vnde Paracelsus in sua *Berthonica* sibi multum arrogat. Artificis est posse bene parare *emplastrum magneticum* inuentionis Paracelsicæ quod descripsit in *Gemmario suo Boetius*. Non est cuiusuis facere *corallatum*, & in illa singularia ex argento viuo, Antimonio, arsenico, plumbo, lithargyro, vitriolo, colcotare cæterisque ad caneros, lepras, luem gallicam, & alia mala astraalia profliganda. Veruntamen hæc potest chirurgus à probatis chymicis sibi comparare. *Lignum coquere iam didicerunt & opifices & mulieres*. Admiranda sunt, & quasi monstruosa, quæ sæpe petiti artifices in magnis malis, Deo benedicente, consequuntur, vt ostendunt vulnera capitalia, spiritalia, intestinalia, & alia in quibus vir apparet. Præceptis quidem operationes tales, & historiis explicantur apud Paræum, Fabricium Hildannum, Wurcenium, Quercetanum, Botallum, Paracelsum, Lansfrancum, Riolanum, & alios, sed experientia sæpe plus virium habet, quam præcepta, vt constat his qui in rerum pub. frequentibus nosocomijs, & bellis attem exercuerunt. Inde etiam iudicare posse de vulneribus, fracturis, & reliquis ad chirurgum,

chirurgum spectantibus, & consilium imperitis dare, informareque iudices, est sublime opus artificis. Secare anatomice, abscindere membra mortua, ossa radere, terebrare, desquamare, euiscerare cadauera, condere, item sunt opera chirurgi; sed minus excellentia, sepe adhibetur etiam ad sectiones anatomicas, quas non quilibet perite administrat. Vt in aliis *ordo primas tenet*, ita etiam in operationibus chirurgicis, ubi *confusio, inuersio, trepidatio, cunctatio, precipitantiæ, imprudentia* sepe plurimum nocent. Verum hæc omnia ad plenam artis informationem pertinent. Nos hic rudimentum saltem proponimus, hoc potissimum sine, ut pateat *chymiatricam hermeticam* non debere adeo inuisam esse Galenicis. Nihil enim per te detrahit arti, sed potius eam iuuat & declarat. Si animotum exasperatio, contemptus, vana arrogantia, conuitia & huiusmodi præclaratum artium pestes aliæ è medio tollerentur, ipsæ per se scientiæ facile conciliarentur. Sepe etiam opinio & suspicio, mordicusque vni auctori adherens affectus vim facit veritati, & lumen mentis à sincere iudicando auertit. Paracelsi errores, criminationes, & contumelias, liberaliter reuicimus, & Paracelsistarum imposturas ingenue aperimus, & confutamus. *Qua vero tum ab illo, tum ab his sincere inuenta, facta, iudicataque vera deprehendimus, absit à nobis, ut ea contemnamus.*

quæc. indefens. Hermet med. g. Anwaynt. item in tract. g. A. lib. 4. m. 18. 18. Stmbald. in r. de Panac. Sicut Paracelsus Arabi. Ascennalga leg. amia. Sicut magis te verum tempus in omne colo.

Hinc factum ut in chymicis nostris Paracelsica magisteria non omiserimus. Verum de his hæctenus. Paracelsistarum acerbitas etiam nos acerbos facit. Cui volupe est in alios maledicta ingerere, quod Paracelsus à Basilio Monacho acceptum multipliciter auxit, facit ut maledicta noscantur sua, ipseque simili colore depingatur.

F I N I S.

VITA

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1933

1933

D. O. M. A.

VITA, VIGOR ET
VERITAS ALCHYMIÆ
TRANSMVTATORIÆ IN SYN-
TAGMATE ARCANORVM NON PER
dubias coniecturas, sed Philosophemata solida
explicatæ & traditæ,

*ILLABEFACTA INFRACTA
& constans.*

Hoc est:

DEMONSTRATIO IRREFRAGABI-
lis, Transmutationem metallorum, & argenti viui ex imperfe-
ctioribus ad perfectiora non tantum esse possibilem arti, & na-
turæ (in aliquibus quoque reciprocam) verum etiam
sæpe spectatam, rationeq; & experientia mul-
tiplici comprobata:

OPPOSITA APOLOGIÆ, ET TRACTA-
tibus de interitu Alchymie transmutorie Nicolai Guiberti Me-
dici Lotharingici post quadraginta annorum Paracelsiam ina-
nem ad Galeniam crudam non sine iniuria, & con-
tumelia artis & artificum con-
uersi,

PRO VERITATE CERTANTE

ANDREA LIBAVIO M.D.P.C. CHYMIÆ
Hermetica strenuo vindice & assertore.

Anno M. DCXV.

Lectori ingenuo.

Petrus Epist. 2. cap. 2. vers. 12. & S. Judas in sua Epistola vers. 10. scribunt de hæreticis, & pertinacibus Iudæis, falsisque Doctõribus: *ἔτοιως ἄλογα ζῶα εὐσιπῶς γεγεννημένα εἰς ἄλωσιν, φθορὰν δὲ οἷς ἀγνοῦσι βλασφημοῦσι,* &c. Isti, vt irracionales physicae bestia, natæ in capturam, & occisionem, maledictis incessunt, & contumeliose blasphemant ea quæ ignorant. Quod illi apostoli de syncera pietati, & orthodoxæ Euangelii doctrinæ reclamantibus pronunciant, etiam veritatis philosophica, in primis Alchemiæ transmutoria aduersariis congruit. Cum enim rude & imperiti sint optimarum disciplinarum, adeo vt nonnulli etiam in Grammaticum sermonem impingant, nec de mysteriis chymicis, aut aliis Philosophicis quicquam sincere, aut fundamentaliter intelligant, liceat aliqui sibi esse videantur, vt canes tamen imbelles allatrant scientias, & earum alacres professores, defensoresq; conuitiis proscindunt, ne quod ipsis Deus & natura denegauit, alii cognouisse existimantur. Nosti, Lector, me hætenus studiose, & pro virili, gratiaque Dei, & talento illo, quod mihi diuinitus conceditum est, & cuius rationem in extremo iudicio reddere cogar, in controuersis Theologicis, Philosophicis, medicisque & chymicis hermeticis versatum esse, & multorum antagonistarum non contemnendis armis exercitatum. Pugnaui pro veritate quantum potui, iamque quoniam ad mediocre senectutem perueni, quietem mihi, & respirationem aliquam pollicebar. Quis etiam putasset chymicam mihi litem motum iri ab eo, qui totum decennium obtulit, quemque mortuum potius, quam viuum credidisses? Quis ab illis, qui ex meis commentariis sua compendia fecerunt, & experimentorum non nihil cum ipsa doctrina hauserunt? Contigit vtrumque. Imbellis quidam senex, & armis veris destitutus in me irruit tanta cum conuitiorum & maledictorum mole, quantam, vt scribit, Asinus portare nequeat. is est Nicolaus Guibertus Lotharingus Medicinæ Galenicæ crudus Doctor, qui cum floridam, & recte discendi ætatem inter flagitia & imposturas Paracellicas consumserit, serò ad syncera studia veniens quasi *ἀντιοδίστακτος* ex sua opinione iudicat de scientiarum principiis, cumque deprauatè videat, de omnibus, in quæ incidit, non aliter statuere potest quam prauè:

Non intelligit vim verorum argumentorum; non habet præsidia illa logica ad certamen literarium necessaria: non capit neque Latinam meam locutionem, neq; Græcam. Termini cruditi ipsi sunt peregrini, & barbari. Expectabam argumenta, sed elenchos sophisticos, mendacia, & vanitates inuenio: Sapientes rationes, quibus & ego possem proficere, mihi promittebam: sed stultitias nanciscor: Veritatem me cogniturum putabam, sed assunt falsitates magno numero: Certamen de virtute fore augurabar, at ille in me omnia crimina ingerit, quæ etiam apud perditissimum illum & toties triumphatum, Gretserum, Del Rio, & alios propter religionis dissensum mihi infestos, reperire potuit. Diu deliberaui venire ne ad manus denuò, avitiorum illud certamen detrectarem. Suadebant amici stercori non esse colluctandum: Senem illum decrepitem tarde conceptam stultitiam non positurum esse: Necessaria magis agenda. At inquam rursum mene adeo instrenuum esse, vt cum fortiter ex carceribus procurrerim, prope metam seu concidam, seu ignaue me geram? Non deserendum veritatis patrocinium est vsque ad extremum halitum. Distertia & conuitia in me ingessit: Quis fortis ista reformidet? Qui criminum metu stationem deserit intrepidi, infractique bellatoris laudem mereri non potest. Accinctus itaque rursus sum arma chymica, & quia nouis argumentis & historiis, vel potius elenchis, sophisticis, & perperissimæ vitæ nequitias videbatur armatus ille Lotharorum ampullator, uti, hæc aggressus sum, & tota in ventum redegi. Ita vero scriptio.

scriptionem temperavi, vt semper aliquid admiscere studerem quod studiosæ iuuentuti posset vtile esse.

Nostimihī esse sermonis genus ex poetarum commercio aliquanto fecundius, & neruosius: ex Philosophia vero accuratiore aliquanto difficilius his qui soliti sunt circa humiles lacunas, & plebeium morem exerceri. Inde videor aculeis minacior, & importunior. Fateor inter tanta criminum contagia accidere mihi aliquid humani potuisse. Quis enim tam lenis sit, & tam molli animo vt non interdum consurgat, & vim vi repellere annitatur? Protestor tamen quæcunque sint verba, me non personam, sed qualitates & rationes eius tetigisse. Voluit me vitiligator ille trahere ad quædam Theologica hoc consilio, opinor, vt intercludatur responsioni meæ via ad pontificios. Verum ego nolui pugnæ Theologicas pugnare. Notum est me addictum esse Augustanæ confessioni. Non opus est vt chymica & Philosophica misceantur cum Theologicis. Seponatur hæc dissensio. Alicubi tam acerbe Ghesuitarum vehementia in me debacchata est vt non potuerim vitare mentionem etiam horum. Sed Ghesuitæ, si quid inuenient de se sinistre dictum, imputent Guiberto, eique imperent pœnitentiam, & satisfactionem. Quis enim iussit eum confundere sacra profanis, & tam maligne disputare vt omnia vndiquaque in contumeliam comportaret? Si ante decennium quid accidit, vbi recens erat cum Gretsero decertatio, id in præsens debuit quiescere. Corripiant, itaque hominem, & doceant certare prouide. Cæterum, vt *Iob cap. 7.* ait, Militia est vita hominis super terram. Hanc bene militare oportet suadente Paulo seruata fide & bona conscientia. Qui sic militat vt libidō suadet, de eo Ecclesiastes dicit: Ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum, & SCIRO quod pro omnibus his te Deus adducet in iudicium.

*CVR VIRI MAGNI NON PRÆMIT-
tunt suis scriptis ἀπὸ τῆς illa de Momo,
Zoilō?*

Ratio facilis est: Quia certi sunt in ea excelsitate se suaque posita esse, Rad quam Liuor nequeat peruenire. Contemnunt infra se abiectos Momos, Zoilos, & alia monstra. Deinde quid prodesset etiam si contra Momos ponerent antidotum, & appenderent amuletum? Tertio Elephantēs non curant muscas, sed prehensas occidunt, tantum corrugato corio. Qui vero in luto adhuc hærent, & malorum operum conscii vident sua fata, per poetastros quosdam stultos versiculos fabricari curant, eosque tanquam malam hederam, aut Pentaculum inefficax & otiosum terriculamentum suis libellulis præmittunt; TEMERE.

DE MODO HVIVS DEFEN- SIONIS PROOEMIUM.

V Manno Christi 1603. Nicolaus Guibertus Ducis Lotharingorum Medicus, aut, quem se appellat, Lotharingus Doct̃or Medicus, scripserit contra Alchymiam, quam putauit ratione & experientia ita viriliter à se impugnari, & expugnari, vt nunquam in posterum se erigere valeat, & id scriptum fortasse non ad omnium manus peruenerit, aut etiam nolint id iam futile, vesanum, & impotens sibi comparare literati, operæ pretium erit singulorum capitum, in qua digestum est, argumenta nude reponere, confutationes adicere breues, contrarium expositis euincere, & absurditates, paradoxasq; Guibertiana in luce ostentare palam. Deinde ad Apologiam iam quinquagenarij, uo etate. (Nam hac proculdubio septuagenarius, aut senior erit) sed disciplina chymica excedemus, demonstrabimusq; in ipso non secus, ac in Iudæis rebellibus, verum esse illud Saluatoris. Vos ex patre Diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex proprio loquitur, quia mendax est, atq; eius rei pater, & c. Ioh. 8. Tertio videbimus quid noui in Tractatibus de Interitu Alchemiæ transmutoria per totum Decennium parturiuerit, & quale ouis ipse cornus malus excluderit. Assit nobis veritas inculcata, & vera sapientia, doceatq; quam horribile monstrum sit falsitas, & insipientia cum comitibus suis pessimis, per suasionem se esse aliquid cui nihil sit, & scire, cum omnia ignoret, & posse verbis pugnare cum rerum notitia, & experientia careat: Deinde arrogantia, sophistia, maledicentia, quæ vitia in Guiberto co sunt deteriora, quo à sene decrepito, & longo vitæ usu prudentiore alieniora, inq; ipsissimam veritatem magis iniuria. Sed rem ipsam aggrediamur.

Generale argumentum cum sponsione & obligatione Guiberti.

S I verum est, quod, vbi rerum euidenter appatentium experientia est index, seponendæ sunt opiniones, & rationes, Alchemia transmutoria, qua sub vno genere proximo species vna in alteram symbolum habentem traditur conuertri, palmam contra omnes Guiberti conatus obtinet. Est autem prius. Ergo & posterius. Ratio connexi est, quia euidentissima experientia notum est transmutari species in species sub vno genere proximo, idq; ptimum apparet in elementis ipsiis. Alia species est aqua, alia aer, quorum genus proximum est elementum. Transmutari eas vicissim quid notius? Secundo idem manifestum est in mistis imperfecte. Nebula & nubes sunt diuersæ species sub vno genere proximo meteoris quei. Ex nebula fieri nubem nemo ignorat, præsertim accolatum nemorum. Ita vapor, nebula, nubes, pluuia transmutantur. Ex halitu fit ventus, ex vento consistente, vaporibusq; oppresso nubes: ex nubibus pluuia. Halitus sulphureus eleuatus consistit, iterumq; mutatur in corpus sulphureum quod non raro defertur pluendo. Metalla sunt imperfecte mistis proxima, vt & semimetalla. Ex sibi regulo, & bismuthi semimetallis fiunt metalla, vt plumbum, si eis committatur spiritus plumbi. Ex ferro fit chalybs; ex vtroque æs iam publica, & irrefragabili experientia. In conflatoriis officinis ex plumbum fit plumbago & lithargyros; Et rursus eadem, in plumbum reducuntur. Esse vero ea species diuersas, definitiones specificæ indicant. Si velis dicere, accidentibus differre, res adhuc est clatior. Quod si compositiones respicere velimus, exempla adhuc occurrunt plura tam in arte quam natura. Præterea facilius est sub vno genere proximo species mineralium transmutari, quam sub genere remotiore existentia. Ista n. symbolum habent, & sunt in potentia propinquiore: hæc non habent. Si fit id quod difficilius fieri poterat, cur nõ quod facilius? Sed connexi firmaméta plura occurrent inter tractationes ipsas. Assumptio est Guiberti. Sic enim scribit lib. 2. c. 1. *Opiniones & rationes hic*

nes hic parum valere possunt, cum rerum euidenter apparentium iudex sit experientia NON RATIO, quam sibi vnusquisque verisimiliter commensus fuerit. Et: Cum quid plane fieri conspicitur (vt: plumbum mutatur in lithargyrum; Lithargyrum in vitrum, aut lac virginis, vitrum in aquam: vel etiam plumbum statim in aquam; Et sic de ære, ex quo fit vitriolum, sicut & ex ferro; ex omnibus metallis fit mercurius, & ex hoc iterum potest fieri metallum, &c.) nugatoria & superuacua ratio est quæ ipsam fieri causam afferens dicat. Testante eadem Galeno de morb. vulg. comm. 3. Nugatoria etiam & superflua tot tantorumque testimonia. Quid enim opus est vel ratione, vel scriptorum testimonio vbi sensus nostri nos erudire possunt, atque experientiam consentientem habemus? Item: Recte scribit Aristoteles lib. 8. phys. Quarere rationem & dimittere sensus, infirmitas quadam est intellectus. Ex his ille porro sic concludit aliquot locis: Si oculata fide, si experientis etiam tam facili experimenti quæ subiiciuntur oculis, conuincere possunt chymistæ metallum in aliud mutari, ferrum in æs, æs in ferrum, & sic de reliquis: proculdubio nugatoria & superflua ratio erit, quæ ipsam fieri causam afferens dicat: Superflua erunt testimonia, &c. Item; Si ita nobis præstarent sine furo, non modo admirabimur artem, sed etiam ornabimus summis laudibus etiam si sine lucro, & magnam gratiam referemus, & in maioribus ei credemus. Ita cap. 4. Hæc experimenta (de argento viuo ex plumbo, de ferro in æs, &c.) Si vera essent, vel saltem ex eorum numero V N V M aut alterum, negantes transmutationem metallorum fateri cogent. Item cap. 13. Si ex ferro purum æs in tribus dimensionibus sui plenum totum, & non ferri vere, & sine furo è tuis fornaculis in medium proferat, volo vt mihi omnes boni succenseant, & diffidant, vt me MENDACII & CALVMNIÆ arguant, autor ero vt omnes eorum sententiæ subscribant, vt omnes Alchymiam admirentur, laudibus summis ornent, nec in posterum fidem habeant mihi, vel aliis.

Hæc Guibertus. Si vir bonus est & seruans pactorum, an non debet præstare id cui se obligauit incoactus, & sua sponte? Omnino debet. Iam siue metalla, & alia mineralia specie differre dicat, siue a. cidentibus, liquidissimæ est experientia etiam plebeia, quod ex ferro æs fiat purum putum: quod plumbum in argentum viuum mutetur, quod idem in Lithargyrum, vnde etiam re-
duci potest, &c.

Necesse est ergo primum vt æquo animo ferat, si eum redarguimus MENDACII, vbi veritatis vim fecit, & si calumniatum esse dicimus, vbi naturam præter verum est interpretatus.

Sed ille Sophisticæ lux confidit. Ne enim mentitus & calumniatus esse videatur, in omnia se rerum miracula vertit, & tam opera artis quam naturæ calumniatur. Itaque etiam aliquoties contrarium ponit, & experientia contradicit. Ita enim scribit cap. 13. de experimento æris ex ferro, id apud aliquos SEMIDOTOS fidem inuenisse (talis ipsi est Agricola, Wernerus, Mattheus & cæteri) Missionem quidem esse & temperaturam satè exactam, quæ dederit mendacio locum: non esse formam mutationem: Et paulo infra: Si ad examen iudicij & RATIONIS hæc prius reuocassent, longe aliter sensissent.

Guibertus reus obligationis ad calumniam & mendacium. Apertissima experientia negatio.

Ecce tibi. Iam ratio in te sensibili est prior, cum ante ratione repudiata experientia iudex poneretur. Demonstra sensibili experientia, quod æs ex ferro non sit æs purum, sed mixtura ex aere, & ferro. Vt id demonstres experienter, habes examina singulorum metallorum. Rationes tuas non audimus. Iam enim eas teposui.

Guibertus sibi contrarius.

Quod ad testimonia artificum attinet, meminerimus ea reiecta iam esse à Guiberto, quam ituite. Quis enim quæso iudicabit de ferro, ære, auro, argento, docimastis repulsis? Non multitudine imperita iudicandum est quod bene iudicari debet; sed scientia peritiaque. Hæc autem est sapientum prudentumque artificum. Vbi artificum, & rerum testimonia assunt, temeraria est verborum contentio. In fine lib. 2. hæc aude scribere: Pramoneo curiosiores vt non omni spiritui credant, dubitentq; SEMPER in re magni momenti de testimonio singulari quantumcunq; probi viri, &c. In animum sibi inducant cum Psalmista, quod omnis homo est mendax &c. Bene mones Guiberte. Ex utroque ergo contra te sic argumentamur:

Artifices periti repudiati

Si vnum atq; alterum saltem experimentum transmutationis est verum, Guibertus est mendax, & calumniator suo ipsius iudicio, & obligatione. Atqui non vnum atque alterum, sed multa sunt vera. Ergo Guibertus est mendax, & calumniator sua ipsius obligatione. Assumptum patet, nõ ratione: hanc enim repudiat, & sic totum suum primum librum temeritatis damnat: Sed euidenter experimentis. Deinde: Si nulli, etiam probo viro testanti credendum, quia omnis homo mendax, neque Guiberto credendum est. Est enim homo; Et quidem videretur etiam vir probus esse, nisi seipsum calumnia, & mendacii astrinxisset. Prius est, iudice & monitore Guiberto. Ergo & posterius: ὁ πρῶτος δὲ δειξάτω.

Libri I. Guiberti Cap. I.

RES huius capituli hoc syllogismo continetur: Quæ ars ex non auro conatur facere aurum, & metallum quoduis in aliud docet conuertere, tota est inuenta fallaciis ad quæstum, vel errorem, nec est aliud quam fumus, seu splendida pollicitatio carens suo effectu.

Alchemia est ars, quæ conatur ex non auro, &c.

Alchemia ergo tota est inuenta fallaciis, &c.

Propositionis probatio: Aurum vel argentum ex alio metallo studio humano, & arte huiusmodi esse factum vel mediocriter eruditi comperire possunt. Hoc porro probare vult noui operis materia, & forma noua. Augetur consequente: Alchemiæ fornaculæ nihil aliud sunt quam notuæ ad aucupium crumenarum. Responsio: Distinguo propositionem. Aut enim vera & legitima via docet, conaturq; facere aurum verum, & legitimum, quod omnia examina naturalis auri sustinet, aut illegitima sophisticum. De priore nego maiorem: De posteriore discerno fines. Nam

136 Alchymie transmutatorie Defensio II.

etiam sophisticum aurum, & argentum si non animo, seu proposito fallendi sit, sed ad ornatum externum, ut Persica illa pocula ex ære, quæ in templum secundum sunt illata ex Theauris Darii, &c. non est inuentum fallaciis, nec caret suo effectu. Hoc vnum. Deinde quod ad cætera metalla attinet, nego eorum causam esse patem causæ auri & argenti. Itaque etiam multo minus inuenta fallaciis erit ars vertendi plumbum in lithargyrum, & ex hoc faciendi lac virginis, vel plumbum in minium, cerussam, plumbagem, &c. medicinæ causa, aut opificiorum. Tertio, sophisticum est quod dicitur de effectione auri studio humano, & arte. Neque enim ars est primum agens internum, sed instrumenta naturæ, quæ ars industrie adhibet materiæ naturali passibili.

Contrarium ex dictis.

Que ars nec fallaciis inuenta est, nec caret principiis tum scientificis, tum practicis ex natura ratione & experientia extructis, non est fumus, & splendida sine effectu promissio.

Transmutatoria metallorum, est ars eiusmodi. Ergo.

Affirmam de clero de ea transmutatoria quæ est vniuoca, & essentialis, non quæ sophistica & impostoria, quam sub communi nomine Alchymie plerique solent damnare.

Item: Si cum omnibus sapientibus constanter possumus affirmare transmutatoriam vniuocam esse veram & utilem, quisquæ eam damnat & vituperat insipiens erit, & vesanus. Est autem prius: quod demonstratur copiose variis argumentis. Ergo & posterius: Ex consequente Nic. Guib. Lotharingus damnator artis non est sanæ mentis.

Calumniæ & mendaciæ Guiberti ex cap. I.

Mendacium & calumnia est: Alchymia nihil aliud est quam vanitas & impostura.

2. Alchymia est potius calliditas, quam ars, vel scientia dicenda.

3. Alchymia est falsa impostura: (in quo est solæcismus. Si enim est impostura falsa, non erit impostura. Falsum enim opponitur vero. Falsus dolus non est dolus. Negatio enim quædam est falsitas.)

4. Alchymia **TOTA** est inuenta fallaciis.

5. Alchymia nihil aliud est quam fumus, & pollicitatio carens effectu: Noctua ad aucupium crumenarum.

6. Aurum, vel argentum ex alio metallo nunquam fuisse factum mediocriter eruditus quoque comperiet.

7. Quid in ea verum, quid falsum sine affectibus explicabo, (nempe sine affectu est vocare sapientissimos philosophos, & artifices profectoresq; alios tenebrosos, nugigerulos, mendaces, sordidissimos, abiectissimos impostores, mere baldos, peccata, impios, magos, sagas, hæreticos, schismaticos, regnum Sathanæ procurantes: omnes auctoritates, & testimonia contemnere, experimenta liquidissima calumniari, & peruertere, &c.

Res capitis secundi lib. I.

Negatur arte ministrante naturam posse metallum vnum mutare in aliud. Argumento: quia id apud doctos sit indubium: Indocti saltem falsissimis, & absurdissimis rationibus, fallacibusque experientiis in dubium vocarint: quali diceret, esse per se verum axioma, quod omnes docti sic iudicent. Sed mutatur non nihil ratiocinatio in hunc modum:

Si vnius metalli in aliud transmutatio in natura non datur: etiam non datur res in natura qua possit ad eam naturam deduci, ut eius drachma adhibita mutato alicui aliquot libras alterius efficiat.

Aiqui non datur in natura transmutatio vnius metalli in aliud. Ergo.

Affumptio iam fit Thesis duobus libris comprobanda.

Sensus propositionis est, non data transmutatione tanquam opere effectu, non dari transmutans tanquam causam; Sicut & vicissim, negato transmutante, negatur transmutatio. Additur determinatio per pondera: Sed de hoc non est hic principaliter.

Responsio: Præcedens caput de studio humano, & arte tantum loquebatur: hoc secundum in antecedentibus mutat sermonem. Artem enim naturæ coniungit. At syllogismus de natura sola proponit. Mentis inconsideratæ error. Emendamus: *S. n. c. natura sola, nec natura cum arte consistente datur transmutatio vnius metalli in alteram, nec transmutans siue naturale, siue artificiale datur.*

Sane sic solemus iudicare quod nunquam factum est in natura, id ne fieri quidem posse, cum non sit ratio cum non sit factum, si fieri potuit. Frustra enim est potentia, si non sequitur actus. Verum limitatione opus est. Sunt enim quædam quæ fieri possent, sed quod non fiant, non est defectus causæ agentis, verum actus eius propter perpetua impedimenta. Tertiam totam corruptibilem esse patet: at nunquam corrumpitur tota vltque ad finem mundi.

Minor est pro Rhodo. Hic ergo saltandum.

Nos contra:

Syllog. oppositus.

Si datur in natura non tantum vnius metalli in metallum aliud, sed & non metalli in metallum, & metalli in non metallum transmutatio, datur etiam res naturalis qua transmutandum habeat siue per se consideretur siue sociata arte:

Antecedens

Antecedens est. Ergo & consequens.

Connexum est manifestæ veritatis. Assumptionem non probamus duorum librorum nugis: sed experientia. Nam certum est, communique sensu, iudicio & experientia probatum ex ferro as fieri, ærei spiritus in chalcanto operatione, in quo est natura æris effectiua, & quali feminaria. (Analogos enim est.) De aliis, producentur experimenta, & veterum seculorum, & nostri testibus infallibilibus. Non metallum in metallum transit cum ex argento viuo fit aurum, argentum, æs experimentis eidentibus: cum ex regulo stibii, & bismuthi plumbum, vel stannum, per animam plumbi vel stanni. Metallici liquido deprehendunt nasci metalli, argentum, æs, plumbum &c. Ex bismutho nihil actu argenti habente argentum post aliquot annos est excoctum &c. Genetatio ex non Ente in Ens est motus. Metallum in non metallum verti, mutatio in hydrargyrum, salem, vitriolum, lapidem, cinerem, vitrum, testatur, idque manifestum est apud conflatores, figulos, vitrarios, gemmarum & smalthei artifices &c. Et cur Petrus aurum vocaret corruptibile? Cur Deus minetur se in scorias versurum, argentum? Qui cemento, stibio, & similib. medicaminibus vruntur, imperfecta metalla corrumpi in scorias tenent. Hæc liquida sunt. Probata res tota est vnico syllogismo.

Flagitia capitis II.

1. **H**yperbole Augurelli à Fernelio repetita, defertur in disputationem seriam, quasi immensa quantitas argenti viuitenui parte tincturæ possit transmutari. Odiosa & calumniosa hæc ex poësi allegatio est.

2. Eos qui Guiberti negatiuam in dubium vocant, vti rationibus insulsißimis, absurdissimis, fallissimis, experientis fallacibus, minime veris, mendacium criminofum est. Non insaniendum, sed demonstrandum quod proponis. Animi immoderati id est indicium.

Res capitis III.

THema est: Vnius metalli in aliud transmutatio non datur in natura. Arg. sumitur à ratione, & experientia: Syllogismus:

Quod dari nec ratione nec experientia probari potest, id non datur in natura.

Vnius metalli in aliud transmutationem dari, nec ratione probari potest, nec experientia. Ergo.

Maiores patet: Duo enim ista sunt iudicandi instrumenta à natura data ad omnem cognitionem veritatis.

Minor suscipitur probanda cum tantis ampullis vt dicat se prolatutum argumenta *ex intimis philosophia penetrabilibus* validissima, vt cogantur fateri omnes, chymistarum commenta de mutua metallorum transmutatione perpetam fuisse habita pro veris sententiis, & experimenta eorum esse falsa.

Ridicula Guiberti ex imperitia, & malo iudicio confidentia.

NO T A. Transeat maior in hac materia. Minor & eius ampullosa illustratio vno membro truncatur in lib. 2. vbi, vt supra ostendimus, rationem repudiat, vbi euidens est experientia. Hæc enim omnem logicam ratiunculã, quæ aduersatur elidit. Itaque totus primus liber nihil aliud habebit quam inania verba. Male ominatur Guibertus in titulo capitis vbi ait: *Longe aliud suadere VIDENTVR.*

Syllogismus oppositus:

Quod in rebus rationi & sensibus subiectis ratione & experientia demonstrari potest, id est certum.

Rationis nomine non quamlibet intelligimus, sed principia scientifica propria & communia, quibus iungi possunt & minus essentialia argumenta.

Vnum metallum transmutari in aliud posse, ratione, & experientia demonstrari potest, cum sit res vtrique subiecta. Ergo.

Minor patebit & inanitate contra demonstrantis, & insitis rationibus cum experimentis, non vt videantur, sed vt sint vera quæ ponuntur.

Ineptia & conuitia capitis III.

1. **P**roponit demonstrationem; exit in **VIDENTVR.**

2. Sic ratione & experiētia vult probare, vt aurum ad lapidem Lydium: Inscite. Neq; enim lyncera probatio est auri ad lydium. Omen rei inest. Reuera enim adulterina erit probatio.

3. Rationem & experientiam inconsiderate ad omnem veritatis cognitionem proponit. Nam in diuinis nec ratio humana, nec experientia nostra satis est valida.

4. Conuitium & calumnia est chymistarum mendacia & commenta pro veris sententiis esse habita. Sentit autem non de sophismatibus, sed de tota arte transmutatoria. Si quis libros artificum sapientum perlegat, is certe non mendacia viderit, sed philosophemata, & principia in vniuersa natura fundata.

5. Chymistas experientiam tanquam fucum ignorantie suæ allinere, verum fuerit apud magistros inter quos per annos 40. carbones perdidit cum oleo, & opera Guibertus, sed non apud philosophos & artifices probatos.

Res capitis IV.

Mutatur thema & sic enunciatur: *Metallorem metamorphosis impossibilis est natura & arti.* Pro: Transmutatio vnius metalli in alterum non datur in natura. Tametsi hæc differant, tamen feratur hyperbole.

138 Alchymia transmutatoria Defensio II.

Species Guiberti.

Argumentum est: Quia species in speciem non mutatur. Quid sibi hoc velit, explicat. 1. Species intelligendæ sunt eæ quæ sunt corporum distinctæ, naturales, substantiales, perfectæ, habentes formas proprias peculiare, differentiales, quibus ab aliis eiusdem generis distinguuntur, & quæ sunt sub vno genere proximo.

2. Exceptiones adduntur quatuor. 1. Species per artem factæ excipiuntur, vt vitrum, calx, cinis. 2. Species accidentales excipiuntur. 3. Excipiuntur imperfectæ subordinatæ perfectis. 4. Quæ sunt generum remotorum, dubium habent.

Syllogismus:

Si impossibilis est species in speciem mutatio, metalli vnus in aliud transformatio est impossibilis.

Quodlibet enim metallum est species in se perfecta, & distincta ab aliis, omnibus numeris absoluta, consistens in ordinaria mutatione.

Illud est: Et hoc ergo.

Assumptio probatur duplici prosyllogismo: 1. ab autoritate: Nam speciem in speciem non mutari receptum est ab omnibus sapientibus. 2. Ratione: Si species in speciem mutaretur, in ordinaria mutatione deberet corrumpi species, delerique forma vt species esse desineret, & noua forma in materiam introduceretur. At hoc non est. Ergo neque illud. Minor tursus probatur:

Si species in ordinaria mutatione corrumperetur, simul interiret ratio generis: Declaratur: Si equus corrumperetur, simul animal interiret, quia equus est animal; Si plumbum corrumperetur vt aurum fieret, petiret etiam ratio metalli.

Consequens non est: Neque ergo antecedens.

Responsio: Primum quod ad limitationes attinet, eæ sunt ridicula. Certe bene ageretur cum aduersario si ei permitteretur pro arbitratu terminos exponere. Logici peripatetici dicunt species esse subiectas suo generi. Species est pars generis. Ea vel subalterna est, vel vltima, quæ iam non amplius in alias species diuiditur. Vltimam aliqui vocant exemplum indiuiduum: sed ne Lotharingus queratur se circumscribi vocibus, sit species vltima proxima indiuiduis, quæ & suo ambitu completitur. De his speciebus verum est omnino quod non sit inter eas transmutatio: vt homo est vltima species, cuius forma Humanitas. Homo in hominem natura, & arte est intransmutabilis: Sed nec homo in bestiam, quæ sunt duæ species subiectæ vni generi proximo quod est animal. Id alii sic enunciant: *Homineitas singularis non est transmutabilis in homineitatem aliam, nec in bestialitatem.* Ita metallum specie consideratum non transit in speciem oppositam, vt metalleitas vna non transit in metalleitatem. (Liceat vti his Platonice barbarissimis) alteram; plumbitas, non fit aureitas & sic deinceps. Hoc ratum est. Quod autem attinet ad singularia sensibilia, quæ dicuntur indiuidua, in corruptioni subiectis, distinctione opus est. Alia enim ratio est elementorum simplicium, imperfecte mistorum, & mineralium: alia plantarum & animalium, nisi qua alterum genus ad alterum reuocatur, vt in plantis animalibus, & quæ reducuntur ad aliud genus. *Hic vnus corruptio est alterius generatio,* & contra in determinatis siue sub vno genere proximo, siue sub diuersis. Imo & in plantis & animalibus est diuersitas. Aut enim de speciebus imperfectionis vltimæ perfectioni subordinatis sermo est, aut de his quæ vltimam perfectionem acceperunt. Præterea aut de mutatione per se loquimur, aut de accidentali. Illa naturalis est, hæc etiam violenta esse potest. Pressius: species non transit in speciem formaliter; at forma vnus corrupta materialiter fit transmutatio in determinatam. His & aliis limitationibus concessis, ingens non fenestra, sed ostium patet chymicis à carcere Guibertino elabendi.

Ad syllogismum ergo dicimus:

Maiores seu connexio distinguitur. Aut enim accipitur de omni omnino specie *καθόλου*, aut de certa, & limitata. Si de omni; falsa est. Nam aliqua species in speciem transmutari possibili, possibilis erit & metallorum transmutatio. Sin autem ita limitatur connexio, vt vult Guibertus, irridetur à chymicis. Eat & disputet cum suis phantasiis. Quid hoc ad chymicos? Assumptionem esse particularem & fallere elencho à dicto secundum quid, iam patet, idemque suis limitationibus confitetur Guibertus ipse.

Probatio prima assumpti eodem erat elencho. Non enim absolute id receptum est, sed secundum quid. Probatio secunda est stulta & ridicula. Non enim ratio metalli petit si ex hoc plumbo fit hoc aurum, quia vtrumque est metallum: nec verum est destructa vna specie destrui genus, & mortuo hoc homine hominem simpliciter mori. Ad scuticam Dialecticam.

Scutica Dialectica.

Quod autem dicitur speciem prioris interire debere, si signi ex eo debet posterius, de singulari vltimaque forma, & materia verum est, seu de indiuiduo, non autem de specie logica plurium indiuiduorum. Bucephalo pereunte non pereunt equi, sed tantum hic equus: multo minus perit animal *καθόλου*. Quando petit forma plumbi huius, non perit plumbum simpliciter: Restat enim eius forma in plumbis partibus: multo minus perit metallum simpliciter. Est autem ex principiis physicis descendendum, quod materia elementaris nunquam excedat è potentia, sed semper proclius sit ad formam aliam ad quam est disposita, siue natura fiat mutatio, siue violentia. Generatio & corruptio fiunt in materia communi quando formæ priori cum suis proprietatibus indiuiduantibus expulsa succedit posterior determinata, agente aliquo disposito per modum conuenientem. Syllog. contrarius:

Si & natura & arte possibilis est species in speciem in generabilibus & corruptibilibus, certo modo transmutatio metalli in metallum aliud transformatio aliqua non est impossibilis.

Illud est: Et hoc ergo.

Connexum declaratur, quia metalla sunt corpora generationi & corruptioni obnoxia, atque adeo species rerum transformabiles, facilitate prope elementari. Itaque vel in speciem generis eiusdem abire possunt, vel diuersi. Assumptio probatur limitationibus Guiberti, addita declaratione, quod dicatur species in speciem singulariter mutari, cum vno corrupto, generatur alterum substrata communi materia. Probatur & irrefragabili experientia, & analogia cum elementis, & imperfecte mixtis, variisque mineralium passionibus.

Natura autem id fieri, Physica tota elementaris, & quæ mineralium passiones considerat, principis suis de potestate materiae, & vi contrariorum agentium contestatur, idque sic etiam inuenitur in imperfectis maxime. Ferrum enim paulatim ferrugine, æs ærugine, plumbum cerussa, &c. consumitur, & transit in aliud determinatum. Artis vim comprobant varii, etiam opifices, vt aurifices, vitrarii, figuli, & omnino chymicorum quoque caculæ. Fit transitus in rem generis diuersi, vt in lapidem dispositum, & inde etiam aliqua reducitur vel idem, vel analogum, quomodo ex plumbo fit stannum. Verum hæc sunt publice decantata.

Flagitia capitis IV. Lib. I.

QUÆ verissime à chymicis asseruntur, & opere ipso demonstrantur flagitiose traducuntur nominibus inscitæ, arrogantis, pertinaciæ. Nimirum effudit ille homo pro suo liuido affectu sine ratione quicquid malæ menti, maloque animo occurrit infamium nominum. Nos eodem iure pari referamus, & dicamus Guibertum mera deliria spueri.

2. Metallorum metamorphosin dicit *M N T N C* esse impossibilem, & tamen paulo post quatuor modos excipit.

3. Impudentiæ summæ est negare id quod & figuli probant.

4. Sculte, & ridicule dicit chymistas ridicule disputationem conuertere ad quædam sophistica: quasi sophisticum sit ex plumbo facere minium, indeque reducere plumbum, aut cerussam, lithargyrum, vitrum, liquorem, salem, & ex his purgatis reducere stannum: Ex ferro per sulphur, a quas sortes, atramentosaq; medicamina æs conflare probatissimum.

5. Ridicule & puealiter artificiales species excipit, & tamen ait impossibile esse arti transmutate. Exceptio repugnat thesi. Fateretur enim metalla posse arte in artificiales species mutari, vt in vitrum, calcem, cinerem, quanquam hæc ipsa etiam in natura fiant vt ferrugo, ærugo, cerussa, testantur. Si alia species est metallum, alia vitrum, & arte ex illo in hoc transitus est, patet non tantum possibilem esse transmutationem, sed & ex ipsa naturæ potentia procliuem, quod figuli probe norunt, & pene indies exercent in vitrando sua vasa plumbo, stanno, ære, ferro; aliquando etiam argento Lazurio, seu cæruleo. Sunt autem ista species aliæ: Definitiones enim id comprobant. Ergo.

6. Species imperfectas excipit. At hæc nihilominus per se sunt species integræ, & tantum re late dicuntur imperfectæ, vt ouum est species per se perfecta, licet destinatum sit ad pullum, qui erit potentia, si semen fecundum continet. Non est imperfectus pullus. Metallici aliquando inueniunt metallum inchoatum, & immaturum: vel absolutum quidem sua forma, sed nondum fixum. Itaque licet omnibus indiciis externis iudicetur esse hoc, vel illud metallum, vt argentum; & aliquando etiam minores ignes sustineat, tamen propter volatilitatem examina maiora non fert. Itaque opus habent aliquando medicaminibus fixatiuis, & perfectiuis. Si igitur iam formam metalli habet, at fixitate, colore, & aliis accidentibus deficit, imperfectum est, potestque arte perfici aliquando. Si nondum habet formam, sed est adhuc mercurius, aut puluis vel simile quid, quod maturescendo in perfectum metallum, ad quod dispositum est, transit, licet non sit metallum actum, siue hæc species, est tamen species alia, & ex specie hac potest in determinatam transire. Si species imperfectæ sunt species, mutanturque in perfectas, datur specierum in species transformatio forma imperfectionis pereunte & succedente altera, quæ est deinceps secundum naturam.

7. Contra chymicam experientiam euidentem producit illud suum *V I D E T V R*, dum ait; *demonstratio manifeste suadere videtur. Quæ ista demonstratio est in qua opinio incerta regnat?*

8. Scutica Logica & Physica dignus est dum corrupta specie genus corrupti dicit hoc modo; *Si equus corrumpitur, ratio animalis corrumpitur.* Finge omnes equos totaliter perire, at non perit animal. *Adscuticam.*

Puerilis fatuitas est putare animalis rationem perire si in indiuiduo equo, & equi formæ perit, & de genere animalis quantum ad id indiuiduum attinebat. Non si hic equus mortuus definit & equus esse, & animal, aut corpus eius per putredinem in terram abit, delinit ratio animalis, & corporis. Quid si ex equo fietent crabrones? Manente ratione animalis specie vna corrupta emergeret alia. Euidentiùs id est cum ex verme fit volucre. Ita si ex plumbo absolutissimæ naturæ fit stannum, manente ratione metalli, hoc est generis species tantum permutantur, cumque sit mutatio ex contrario in contrarium, contraria vero sint sub vno genere & materia communicent, delirat Guibertus negando rationem generis manere specie corrupta.

Res capitis V. Lib. I.

Guibert: Si à priuatione ad habitum non datur regressus, transmutatio metallorum est nulla.

Antecedens est: Ergo & consequens.

Assumptio probatur. 1. Quia istud est axioma philosophicum ab omnibus receptum.

2. Si esset à priuatione ad habitum regressus natura vel arte, mortuum posset in vitam restitui. At non potest. Ergo.

3. Si esset, deleta forma metalli posset reduci. At non potest.

4. Sensus, & communis experientia testatur priuatum vita, non redire in vitam.

5. Nec in eandem formam datur regressio, nec in alteram eiusdem generis proximi; vt plumbum destructum nec in plumbum nec in metallum aliud potest reduci: Ratio est; quia cum plumbi forma perit forma metalli. Nihil reducitur in id quod non est.

6. Si daretur regressio, circularis foret generatio. At non est. Ergo. Minor probatur, quia motus non reuertitur ad primum vnde incepit, vt ex plumbo ad plumbum, ex metallo corrupto ad metallum motus non reuertitur.

Responsio: Primum ridiculum est reductionis argumento negare transmutationem. Neque enim si non foret reductio, transmutatio non esset; imo nominata priuatio transmutationem supponit. Deinde nego *connexum*. Etiam si enim non daretur à priuatione ad habitum regressio, tamen non nulla est metallorum transformatio. Ratio est. Si enim non redit idem numero habitus, id quod vult axioma: tamen idem specie, vel genere redit; Vt si plumbum in lithargyrum fuerit mutatum, etiam si non idem numero plumbum ex eo reducitur, tamen idem specie.

Præterea axioma illud minime negat transmutationem ex vno genere in aliud. Quis quæso negaret ex non ente, quod non est simpliciter non ens, sed per se ens transmutabile in aliud quod actu iam non est, potest autem esse ens, ens fieri; Et rursum ex ente non ens, si etiam generum nulla esset permutatio? Probanda ergo connexio prius fuerat. In *assumpti* probatione anili loquacitate est superfluous.

Primum quod atinet ad axioma ipsum, in peripateticis disputationibus pro principio ponitur; Sed physici chymici dicunt esse oriolam subtilitatem contendere quando aqua in cucubiram immissa in vaporem redigitur, qui alembico exceptus iterum in aquam transit, maxime si aqua fuit pura, & simplex, non eandem numero aquam redire, sed tantam specie. Fac periculum in oleo succini, iuniperi & similium. Destilla. Transibit in halitum. Ex halitu reducetur idem numero oleum. Experite idem in argento viuo. Necessè erit vt alterum ex duobus concedas, aut numero idem reduci, aut nullam esse transmutationem cum ex aqua fit vapor, atque ita generatio, & corruptio aristotelica erit tantum alteratio per rarefactionem & condensationem, solutionem, coagulationem, volatilitatem, & fixationem, vt falso Aristoteles refutauerit antiquos. Cum ergo ex plumbo fit lapis, & ex lapide iterum plumbum, vide vtum statuere velis, numerone an specie idem reuertatur, neque possis tamen negare aliud esse plumbum, aliud lapidem. Chymici nolunt tecum contendere. Euidenciam autem transmutationis si negas, plumbum es.

Ad 2. Pro syllog. Arte creaturarum, & natura non potest id quod mortuum est reuocari in vitam, nisi æquiuoca sit mors, ita vt eadem numero anima reducat, id quod vult axioma. At ex cadauere fieri viuum specie alia, nihil impedit. Est autem dissimilis ratio elementorum mineraliumque, & animatorum. Non si hic non datur regressus, etiam ibi non datur.

Ad 3. negatur assumptio, si de indiuiduis & singularibus metallis agitur. Reducitur enim metalli forma ex calce, vitro, lapide, imo aqua quoque & vitriolo. Ita si aurum in argentum viuum solueris, reduci potest in aurum per tincturam. Hydrargyrus variis modis mutatus, redit in antiquam arte. Nihil autem refert siue numero, siue specie reuerti dicas.

Ad 4. iam responsum est. Non si in animatis idem numero non restituitur, etiam in elementis & mineralibus. Cogita tamen de forma herbarum ex sale suo, & mercurio reductili, qua de apud Quercetanus, Paracellum & alios. Antiquis ea res non fuit admodum incredibilis qui de phœnice fuerunt curiosi. Sunt & exempla plantarum ex putredine renatarum siue eiusdem, siue diuersæ speciei.

Ad 5. Totum falsum est, vt ante demonstratum.

Ad 6. circulare generationem pridem in elementis Aristoteles statuit. Eadem potest esse in mistis imperfecte, & in mineralibus quanquam non in omnibus similiter. Naturaliter sane ex plumbo in cinerem corrupto non videtur motus iterum in plumbum tendere: neque tamen id simpliciter negare possumus, quod naturæ operationes non sint adeo euidentes. Arte vero reductionem fieri, nemo negat nisi imperitissimus rerum.

Syllogismus oppositus.

Si in elementis, & mineralibus ex vnius forma destructione, seu priuatione est progressus in aliam determinatam siue speciei eiusdem, siue generis, metallorum transmutatio est possibilis.

Prius est: Ergo & posterius.

Connexum probò, quia metalla sunt proxima mineralibus mediis, & minoribus; Et hæc imperfecte mistis & elementis, suntque ipsa mineralia maiora, quorum totum genus est transmutationi obnoxium, & subiectum generationi & corruptioni. Assumptio manifesta est & cocis, & conflatoribus. Notanda autem hic est mira pertinacia, ruditas, cæcitasque

Guiberti, qui argumenta rationis quærit in ea re quæ quotidiana experientia & sensibus comprobata est.

1. de ortu
rex. 17.
2. de ortu
c. 4.

Totum g-
nus minera-
lium est
transmuta-
bile. Ergo &
metalla.

Paradoxa cap. V.

1. **A** omnibus receptum esse id axioma, falsum est. Non si à vulgaribus Physicis receptum ab omnibus receptum est. Demonstrationes debent procedere ex communiter confessis; Et contra chymicos vtendum est principiis chymicis, aut scientiæ illius cui chymia est subalterna, non ex peregrinis disputandum. Vnum tantum dicam: Lumen est actus, seu habitus perspicui quæ tale. Hoc aer priuatur noctu. Redeunte sole, à priuatione ad habitum est regressus. Nonne?

2. Mortuum non posse reduci in vitam natura nec arte, ita infinite & indistincte non debet poni. Nam potentia & ars diuina excipienda est. Ea Deus non tantum immediate vtitur, sed & mediate per Prophetas & Apostolos. De morte æquiuoca sunt exempla apud chymiatros. Alii producunt exempla insectorum, quæ mortua reuiuiscunt, si nondum corrupta sunt corrupta.

3. In plumbo puerilis imperitia est. Nam reductio ostendit ex destructo plumbo reparari plumbum, & per plumbi animam (ita loquuntur parabolici) seu spiritum potest ex non plumbo, vt regulo stibii & bismuchi plumbum fieri: quin & naturaliter nascitur plumbum.

4. Imprudenter plumbo vitam, & mortem tribuit, aut ratione errat dum ait, *Si deleta forma plumbi posset rursus plumbum fieri, sequeretur res posse regenerari, quod sensui repugnaret, cum nunquam visum sit aliquid morte deletum in vitam reductum esse.* Num ergo vixit plumbum vnquam? Ad Galenicum loquor.

5. Ab omnibus receptum esse scribit: *In natura circularis generatio non datur.* Falsum. Vide Aristot. 3. de cælo text. 55. 1. de ortu text. 17. & 20. 2. de ortu cap. 4. vbi omne ex omni generari naturæ esse scribitur: Et text. 25. *Quapropter manifestum est quod circularis generatio erit in simplicibus corporibus, & facillimus hic modus transmutationis, quia cognatio existit in iis quæ consequenter.*

Res capituli VI. lib. 1.

Metalla sunt intransmutabilia: argumento: quia appetitu naturali contendunt ad optimum suæ speciei, & in eo quiescunt.

Syllogismus.

Quicquid appetitu naturali ad optimum suæ speciei fertur, & in eo acquisito quiescit, est intransmutabile in aliud.

Metalla appetitu naturali feruntur ad optimum suæ speciei, & in eo acquisito quiescunt. Ergo metalla intransmutabilia sunt in aliud.

Propositio patet. Nam in summo suo bono, quo naturaliter quoduis, quod generatur, aspirat, conseruati per naturam gaudet vnumquodque. In eo est status & quies. Non ergo mouetur vltterius, & sic non transmutatur. Arist. in 1. de anima cap. 3. *Quocumque aliquid natura mouetur, in eo quiescit.* Item: *Perfecta speciei nihil potest addi.*

Si enim posset, non esset perfecta, sed aspiraret continuo ad speciem perfectiorem, nec in vili conquiesceret: quod absurdum. Si namque subinde ad perfectiorem contenderet, vna tantum esset species vltima ad quam omnes aliæ mouerentur, quod sensui & experientiæ aduersatur. Hi prosyllogismi vim habent etiam ad novos syllogismos, vt: *Perfectum est porro immobile, seu non potest reddi perfectius sua specie perfecta. Metalla sunt perfecta. Ergo.* Assumptum probatur exemplariter: plumbum non esset plumbum nisi in suo summo essendi: Item Deus Optimus omnia fecit optime. *Si addi posset aliquid metallis, non essent optima.* (Perfecto nihil potest addi. Si enim posset addi, Deus non fecisset optimum. Metalla sunt perfecta. Ergo.)

Minoris probatio exculpanda est ex prosyllogismis prædictis. Quod enim metalla appetant optimum suæ speciei, & in eo quiescant, probatur, quia quoduis est in sua specie perfectum, & optimum. Sit enim non: Ergo Deus non fecisset optima & perfecta, quod esset absurdum.

Inde & aliæ rationes promuntur: Vt:

Si anima, quæ suum corpus deseruit, nec in suum, nec in aliud potest nec arte, nec natura reduci: etiam metalla nec in se reduci, nec in alia mutari possunt. Prius est:

Ergo & posterius.

Assumptio patet. Nam canis mortuus nec in canem reducitur, nec in lupum mutatur. Connexio probatur: quia est similis ratio corporis animati & metallorum. Vt enim animali sua forma essentialis pura est, quæ est id quod est, & accidens; ita metallis. Obiectio: *At metalla possunt sic affici vt nec intus nec foris appareant esse id quod sunt:* Resp. Mangonium est in accidentibus.

Aliud:

Solius Dei est species mutare in species. Ergo non artis creaturarum.

Antecedens probatur miraculosa transmutatione vxoris Lothi in statuam salis, & Nabuchodonosoris in bouem. Hæc ibi.

Resp. Argumentum non arguit Thesin. Itaque ignorat elenchum. Vnumquodque corruptibile esse in sua specie perfectum potest, & nihilominus transmutabile. Nam perfectio non est interminata, sed articulis durationis definita. Id docet tota sublunarium natura. Temporale quod est, non est immobile. Tæpus corruptionis magis occasio est quæ generationis & durationis.

Maiores vera esset si quies esset perpetua. At in sublunariis non est perpetua quies. Deinde æquiuoca est quies. Quod generatur, cum generatum est, à motu vltterioris generationis quiescit.

2. Cor. 4.
Sers. 18.

Guibertus
Aristotelicus
& Galenicus
Sideri volens
non cogitat
de materia
Physica pro-
prietatiibus,
ideo garris
aniliter puer-
orumque
more.

Vide 2. phys.
tex. 82.

scit. Peruenit enim ad terminum perfectionis suæ. At in id aliud principium motus potest incidere, quo porro moueatur ad alium terminum: vt aqua ex aere nata in ista sua forma quiescit, donec aliud principium incidat, & eam vel in aerem rursus mutet, vel in terram.

Prosyllogismi maioris omnes ignorant Elenchum. Non enim probant quod perfectum sua specie sit intransmutabile si est ex genere corruptibilem. Hoc saltem ex eis conficitur, summa perfectione, & sine vltimo non esse naturaliter alium superiorem, & vltiorem. Non probatur quod ab eo vltimo nequeat deiici, aut etiam arte ad vltiorem perfectionem perducere. Ars enim in multis quidem inferior est natura, sed & in multis eam imitatur, in aliquibus etiam superat, quod in mineralibus ars excoctoria, & elaboratoria euincit. Eo enim quædam opera artis perducuntur, quo nunquam per naturam peruenirent. Sed oportet tamen potentiam naturæ subesse. Ars enim inclinationes, dispositiones, & potentias naturales non efficit. Præterea multa inueniuntur in natura errata, vnde Aristoteles scripsit Sect. 10 probl. 44. Naturam præne omnia facere, & plura praua quam bona: proba pauciora præstare, non omnia posse. Si ergo concedamus de perfectis, non tamen concedere possumus de imperfectis, impeditis, & erratis. Deus omnia fecit optima in creatione; sed inde non sequitur in natura maledicta omnia etiam per generationem talia euadere. Est enim vanitati subiecta natura non sua sponte, sed propter eum qui subiecit eam in spe, vnde & parturit, & congemiscit, cupitque liberari à seruitute corruptionis, inquit Paulus Rom. 8. v. 20. 21.

Ad minorem dico: Non si natura metallorum ad optimum tendit, id etiam semper assequitur. Impedita enim à motu & interpellata subsistit in deteriore. Inde per artem aliqua promoueri, & perfici motus potest. De quiete idem moneo quod in propositione. Prosyllogismus distinguendus est. Quoduis metallum in sua specie potest esse optimum: sed in natura non semper inuenitur optimum. Non si quoduis in sua specie est optimum, etiam in genere est. Aliud etiam est Deum facere optima, aliud per accidens prauitatem euenire. Taceo iam de chymicorum sententia, quod aurum naturæ metallificæ sit vltimus finis, & reliqua metalla subsistant in formis imperfectioris propter matrices, & alias causas, quod tamen Deus sic ordinauit, vtilitatum aliarum causa. Nam & quæ in inferioribus formis subsistunt habent suas vtilitates à Deo, vt oua, semina & alia quæ in cibum, medicinam, & alios vsus cum Dei gloria vertuntur, licet ordinata sint ad procreationem animalium, vel plantarum.

Argumentum de anima est ridiculum. Dissimilia sunt animatis metalla. Erat autem id in præcedente quoque capite. Ideo Tautologum.

Argumentum de Deo species mutante distinctione tollitur. A Deo proficiscitur principium omnis boni. Is bonitatis radios in naturam spatit, & homini concessit.

Idem fecit omnia sublunaria mutabilia, & dedit agentia & patientia. Itaque quædam transmutantur natura, quædam violente. Deinde aliud est miraculo transmutare, quod solus potest Deus: aliud per media naturalia, quæ hominis potestati subiecit. Is mutat aquam in vinum miraculo; vinitor mutat natura per vites aqua irrigata terra.

Syllog. oppositi.

Si appetitus materia in corruptibilibus semper fertur ad mutationem forma, metalla mutationibus sunt obnoxia.

Sunt enim materiata, generabilia, & corruptibilia.

Prius est. Nunquam enim potentia, malefico illo principio, in seculari natura sublunari exiuratur materia. Ei vero coniuncta est priuatio.

Ergo est & posterius.

2. *Quæ sic perfecta sunt, vt motu accepto ad aliquid perfectius tendant, non quiescunt omnino in priore perfectione, sed sunt mutabilia secundum naturam suam inclinationem.* Metalla infra aurum sic sunt perfecta, &c. Ergo. Minor vera est non tantum de metallis, sed & semimetallis, & argento viuo. Appello experientiam liquido ab artificibus peritis iudicatam.

3. *Si Deus transmutabilem fecit naturam metallorum, est transmutabilis.*

Prius est, vel ipso teste Eia. 1. v. 22. 1. Pet. 1. v. 18. de auro & argento corruptibili.

Ergo & posterius.

Deliramenta capitis VI.

1. **N**aturalis rei cupiditas est, vt ad optimum speciei suæ pertingat, inquit stolidè. Nihil enim gignit seipsum sua cupiditate. Physicum erat: *Natura rei melioris semper autor est. Natura talium procreatrix qualis ipsa. Natura sunt quæcumque ab aliquo in ipsis principio continue mota perueniunt ad aliquem finem nisi quid impeditur. Natura sunt quæ causam & ordinem in seipsis habent.* Vide de anim. incesso cap. 10. &c. Est in eo quod gignitur natura quædam, quæ ad optimum, simile ei cuius est, & vnde est, contendit, accepto motus principio, quo ex potentia in actum producitur. Notetur autem ista sententia Guiberti ideo, quia tribuit metallis principium generatiuum in situ natura, & contra Clauæum non missionem elementarem causam facit metallorum, sed principium perfectiuum ex imperfecto per motum ordinariu.

NB.
Metallo, um
ortu, ex
principio in-
suo tanquam
semine.

2. Notetur syllogismus: Cuiuslibet metalli appetitio est vt ad optimum speciei suæ pertingat quantum per facultatem valeat, quod vbi est nactum, in eo conquiescit & studet se conseruare.

Hæc

Hæc est propositio. Assumitur: Quæque species metalli ad optimum speciei suæ pertingit quantum consequi per facultatem valuit.

Conclusio: Ergo metalli quæque species conquiescit, & studet se in eo conseruare.

Ad logicam ferulam. Vbi sic didicisti syllogizare? Thema est seu quæstio: Quoduis metallum in optimo speciei suæ quiescit, & studet se in eo conseruare: Argumentum: quia naturali appetitu huc fertur: Syllog. Quod naturali appetitu ad optimum suæ speciei fertur, id in eo acquisito quiescit, studetque se conseruare. Metalla naturali, &c.

Logica ferula.

Ergo, &c.

Nota hic iterum quod Guibertus metallis tribuat appetitum, & motum insitum ex imperfectione ad perfectionem, quod est contra missionem clauzi.

NB.

3. Stulte citat Aristotelem ex 1. de anima cap. 3. textu 40. vbi de naturali & violento motu secundum locum agit, dicitque *in quod quid mouetur natura, in hoc & quiescere natura, in quod violentia, in eo & violentia quiescere*. Si hæc applicanda sunt ad generationem, & corruptionem naturalem, & violentam, consequens erit quod metallum vi artis motum in aurum, in hoc ipso quiescat; Et natura factum plumbum in plumbi forma se conseruet, atque ita de cæteris. Sed se non posse conseruare plumbum, æs, ferrum, experientia cognitum est.

4. Species quæque sibi pura & perfecta est, inquit. Quorsum ergo opus est excoctione, & purificatione? Si item species quæque perfecta est, debebat quæque quiescere in perfectione sua, & non amplius tendere, vt semen, vermis, ouum, gemmæ arborum, nodi, &c. nisi forte species nulla est ouum, semen tritici, auenæ, hordei, &c.

5. In plumbi iudicio est plumbeus. Detur optimum plumbum, æs, ferrum: (Sunt autem hæc & non optima) at optima non sunt metalla: Sed adhuc habent aliquod melius ad quod perducipossunt. Non sunt species vniocæ, sed analogæ potentiam habentes ad melius, quia eiusdem sunt materiæ mercurialis dispositæ ad omnia sui generis.

6. Delirat & de continua motione specierum imperfectionis. Sit ouum, sint semina. At non continue mouentur. Nec sequitur si continue mouerentur vnicam tunc fore speciem. Nam circularis posset esse generatio vt in elementis.

7. Quærit quo sensu compettum sit aliquam speciem ad aliam perfectiorem aspirasse. Erat quidam qui putabat se audire gramen crescere, & ex herba euadere in perfectam plantam. An non audit tam acutum Guibertus? Semen hordei est species quædam integra sua definitione, qua materia & forma continetur perfecta. Quo sensu percipitur ex eo fieri hordeum plantam? Talia facta esse potius quam fieri sentimus. Quando vero facta sunt, vt vit ex puero, num adeo insensatus est Guibertus vt nullo sensu ad hoc aspirasse percipiat? In arte tamen etiam ipsum fieri sentimus. Nix est species quædam, vt & glacies, nebula, nubes. Quo sensu in aquam tendere sentiuntur? Intret de stillatoriâ officinam, seu laboratorium chymicum, & attendat quibus sensibus mirificissimas transmutationes possit obseruare.

8. Ex lupo non potest fieri canis. At lupo canis syluestris est: Et domesticus potest efferi, dicitur lupo à feritate vacuus fore assuetudine humanæ societatis. Sed lupo pilum mutat non mentem.

9. Argentum potest formam interiorem deponere mangoniis ait: Et tamen cum interiorem formam amittit, desinere esse argentum. Lingua saltem emendanda erat. Ita de plantis quas vult interiores formas mangoniis deponere. Quid in sacro physico tam impura lingua?

10. In accidentibus fieri mutationem posse concedit, & vt opinari oportet, tam interioribus quam exterioribus. Si hoc est, vicerunt illi qui metalla tantum accidentaria imperfectione discernunt: vt inter recentes Osvaldus Crollius pag. 95. Basilicæ, qui putidas Guiberti nugas nihili faciet. Quærat Physicus num forma essentialis manere possit interioribus, & exterioribus accidentibus sublatis.

11. Deum ait posse absoluta, non ordinaria potestate rerum naturas euertere, & ordinem à se institutum peruertere. De potentia Dei non disputo. Interim dico non necesse esse cum Deus absoluta potestate rerum naturas mutat, non vti ordinaria. Nam absoluta etiam ordinaria esse potest.

12. Facetus est in transmutatione Nabuchodonosoris in iumentum. Erat hoc ei probro datum. Sed quam sophisticè se vertit in omnia rerum miracula scribens sceleratam quandam apologiam? De speciei in speciem transmutatione cap. 4. & 6. agit, idque septima linea ante exemplum regis de quo dicitur quod ordine instituto peruerso Deus vxorem Loth in statuam salis commutauerit, Nabuchodonosorem in iumentum, aquam in vinum. Obieceram falsitatem. At scelerata apologia quantum luctatur, vt crimen diluat? Contumit tres pagellas ea materia incipiens in 82. & desinens in fine 85. Videamus furiosi hominis pugnam.

Nota de Nabucadnezare Palomdian Lotharingicam.

1. Dicit sibi temere & falso impostum esse, quod asseruerit regem Nabuchodonosorem substantialiter vel SPECIFICÈ fuisse mutatum in iumentum. At legat quicumque potest. Qui de speciei in speciem transmutatione non obiter & perfunctorie agit, sed accurate, & eius exemplum miraculosum proponit Nabuchodonosorem à Deo in iumentum commutatum esse, additis exemplis similibus vxoris Lothi in salem, & aquæ in vinum, an non is asserit mutationem factam esse secundum speciem? Quæ isthæc impudentia est, negare scripserit quod scriptum est? Si mutatus est accidentaliter tantum, exemplum erat impertinens. Iam concessum erat accidentales mutationes interiores & exteriores esse possibiles, at speciem in speciem mutare solum Deum posse.

Impudensissima Guiberti temeritas.

2. Putat falsum scriptum esse, quod cum Bodino deliret. Verba sunt ex pag. 49. in argumento

mento sexto : *De Nabuchodonosore in iumentum substantialiter vel specificè mutato delirium papisticum deliras cum Bodino.*

Hæc tantum. Bodinum idem scripsisse legere est cap. 6. lib. 2. Dæmon. vbi de Lycanthropia agit, & dicit Danielelem asserere Nabuchodonosorem mutatum fuisse in bouem : Et circa finem capitis : *Si veritatem historia sacra apud Danielelem, qua in dubium vocari non potest: Si vxoris Loti in Saxum immobile versa constemur, certum est aque posse hominem in bouem, lapidem, aut animantes alias transformari, &c.* Hæc Bodinus, quæ pene eadem & Guibertus. Non ergo falso hoc ei tributum. Pancirollus lib. 1. memorabilem, titulo de equis, *Nec desunt, inquit, qui Nabuchodonosorem regem Babylonium re vera bouem factum putent, quorum in numero est Dorotheus Tyri Episcopus in synopsi de Prophetis, &c.* Habeat Guibertus etiam hunc locum; Et quem recenset Tertullianum Montanistam, quem Hieronymus negat hominem Ecclesiæ esse: Item Gregorium Papam, & Molineum, cæterosque. Quid autem facere & sentire homini conueniebat, & quidem accurate disputanti? Debit se qui maiorem partem suorum Catholicorum tenentium Nabuchodonosorem tantum fuisse mente captum, atque ideo huc non pertinere exemplum vbi agitur de mutatione specierum.

3. Papisticum delirium vocaui ob superstitionem anilem in papatu de eiusmodi transmutationibus. Plebs enim superstitiosa non aliter historiam accipit.

4. Citat sua verba, persuasurus se minime asseruisse Nabuchodonosorem substantialiter, & specificè fuisse mutatum.

Sane illa vocabula, *substantialiter, & specificè*, non sunt in tuo textu; at nullum alium esse sensum tota disputatio euincit. Stultus est qui posito antecedente negat consequens. Neque bonus Philosophus, Guiberte, nec Theologus. Humanum est errare: Et errorem nolle agnoscere est diabolicum. Non erat totum certamen in hoc situm.

5. Ats porro, te cum ista scriberes non id egisse, vt curiosius explicares quæstionem, vtrum substantialiter, an accidentaliter mutatus sit in iumentum. Dic ergo inter alia exempla tibi id obiter obrepisse.

Quid opus est mihi falsi dicam scribere? Sed quis credat te non accurate cogitasse, cum & 4. & illo 6. capite omni vi ingenii neges humanitus posse speciem mutari in speciem aliam, & ideo diuinæ potentia soli id acribas? Male executando te accusas.

6. Si legisti talia verba apud *Mercurialem, & Riolanum*, in accurata disputatione cogitare debebas quid referres, & quomodo verba adhiberes, alias te comedendum & ridendum inconsiderata allegatione aduersariis tuis propinaturus.

7. Siue delires cum Bodino, siue cum Tertulliano, idem est delirium. Si legisti Tertullianum de patientia, mitor quo malo genio abreptus ab eius exhortatione scripseris tam Diabolicam, & sceleratam Apologiam. Legi & ipse: Sed non possum inuenire in meo opere citationem tuam. Sub finem libri de pœnitentia hæc habet: *Peccator restituendo sibi institutam à Domino exhomologesin sciens prateribit illam, qua Babylonium regem in regna restituit? Diu enim pœnitentiam Domino immolat at septenni squallore exhomologesin operatus, vnguum, leoninum in modum efferatione, & capillis vniuersa horrorem aequinum præferente.* Hæc tibi. De externa forma, eaque particulariter ratione capillorum, & vnguum loquitur, non de interna, & essentiali. Si hunc locum inspexisti, male Tertulliani verba accepisti.

8. Iubes me discere non defuisse qui occasione verborum; *Et figura mea reuersa est ad me:* putauerint regem non solum in amentiam versum, sed & in bouem mutatum, ita QVO D (ad Grammaticam ferulam sæpe sic peccas) externam figuram amiserit, indueritque bouinam: qui non delitarunt, quia quæ dixerunt aut vera sunt, aut verisimilia. Bene mones. Discam enim libenter etiam alterum pedem in sepulchro habens. Sed tu vicissim discere, non cuius spiritui esse credendum, sed probandos spiritus an ex Deo sint. Quæ historia auctoritatem habet à spiritu Sancto non est deprauanda nostris opinionibus, & si non vere, saltem verisimiliter, hoc est, sicte & falso (vero enim quicquid dissentit verum esse non potest) exponenda.

Legerat eadem Hieronymus, sed tuam speciem in speciem transmutationem non poterat exculpere. *Franciscus Vallesius* de sacra Philosophia cap. 80. ex professo tractat locum & argumentum tuum reponit: Sed non inuenit istum sententiam. *Constat aperte, inquit, non fuisse hanc metamorphosin* *de fin altam quam morbum eum quem Medici vocant Melancholiam; Et infra: Nabuchodonosor putabat se esse Theomantis onagræ, aut bouem quandam, vel aliquid tale, appetebatque beluinam vitam & victum, quod est, factum illi esse cor ex humano beluinum. Alioqui & figura ipsi mutata est, non quidem penitus in beluinam, sed in magnam deformitatem, & faciem ab humana diuersam, corporis cute tota durata, &c.* Idem Pancirollus asserit, & Iosephum *ὁ μὲν ἄνθρωπος* citat. Textum Biblicum, qui est authenticus, quod attinet, vaticinium non dicit regem in bouem abitum, sed: *Efficient te ab hominibus & cum bestis campi eris habitaturus, & herbam vt bos comedes, & rore cæli infunderis, &c.* (Interim) *regnum tuum tibi manebit, &c.*

Proceres Babylonicæ non passi fuissent essentia bouem septem annos suum regem esse. Capilli & vngues eius nominantur, & non bouis vngulæ. Bos vngues auium non habet. Assimilantur autem eis digiti humani in manibus. *Figura mea reuersa est ad me,* inquit, quod est non amplius quadrupes in cælli, sed erexi me in humanam formam. Hanc postea Medici humano cultu exornant.

9. Verum tu insanum (sed non in bouem aut iumentum mutatum) Libauium argumentis vis reprimere, demonstrando Nabuchodonosorem affectu saltem, & alteratione in mente in feram abiisse. Non opus est istud docere, Guiberte, neque de tali mutatione tu disputabas.

*De transmutationibus
ta'ibus vide
Peuceri diuinationem de
Theomantis
pag. 130. &
seq. Item
Ler. heimeri
libellum de
sagis & incantationibus
cap. 12.
Ioseph. lib.
10. antiq.
c. 12.*

*Guiberti
transmutatio.*

Credo libenter vel sine Peripatetica Philosophia, & admonitione Philonis te in canem, imo diabolium quasi viuum transformatum esse, si spectem sceleratam, rabiosam, & diabolicam tuam apologiam. Sed & aliam metamorphosin sustinuisti. In titulo de Alchymia impugnata *VIRVM* te profiteris. At si apologiam considero, deprehendo te in *veculam turpem*, & *anum diabolicam*, de genere sagarum transmutatum esse, peiorem *Canidia*, aut vlla alia, quæ conuiciis, contumeliis, inuectiuis, & similibus iniuriis furere in eos solet, à quibus se putat læsam esse, & si potest, etiam oculorum, verborumque fascino, aut sortibus magicis eorum vitæ insidiatur. Talis est tua transmutatio. Rationali mentis officio amisso, irrationalis bestia iuxta poeticas metamorphoses factus es: virili animo sublato in mænadem vesanissimam, furiosissimamque es mutatus. Ignosce iusto dolori. Alias debueram Tertulliani & Cypriani patientiam sequi, sed Christus non pepercit Iudæis diabolica facientibus. Aliquando & Paulus parrhesia & seueritate vitur.

Alia est moralis transmutatio, alia naturalis. Guibertus in Scetulam.

Res capitis septimi, libri primi.

ARGUMENTVM sua opinione validissimum contra Chymicorum pertinaciam machinatur. Thema est: Metamorphosis metallorum est nulla. Argumentum, quia species non miscentur. Syllog. *Si metalla transmutarentur mutuo, species miscerentur. Atqui species non miscentur. Metalla ergo non transmutantur mutuo.*

Minor probatur Aristotelis, Boethi, Ammonii, adde & Scaligeri exerc. 268. contra Cardanum autoritate.

Responsio: Quanquam assumptio adhuc sit sub iudice, cum apud Horatium sit *Diuersum confusa genus Panthera Camelo*, & inueniantur *Leopardi, muli*, cum similibus, tamen transeat. Nego conexum. Non enim si ex aere fit aqua, ex ferro cuprum, ex stibio plumbum, ex semine humano homo, ex hordei semine hordeum, misceri species necesse est. Fiunt enim hæc motu generationis & corruptionis, quem à mitione differre, qui non videt ipse, consulat Aristot. in 1. de ortu, tex. 83. c. 10.

Arist. 2. Gen. an. c. 5. & 6.

Cæterum operose probat assumptum suum emendicatis ex Scaligero rationibus: Omnia remere. Quid enim tum postea, si specierum, quæ sunt formæ simplices & indiuisibiles, non miscentur, sed vna abolita in materiam introducit altera? Est tamen aliquis modus mitionis specierum, vt elementorum, si quidem specie differunt. De hoc modo Aristoteles ita: *Quoniam sunt entium illa quidem potentia, hac autem actu: Contingit mista esse quodammodo, & non esse, actu quidem existente alio ex ipsis generato: potentia vero quid vtriusque eorum, qua erant antequam miscerentur, & non deperdita. Videntur enim ea, qua miscentur prius ex separatis conuenientia, & possibilia separari rursus. Neque permanent ergo actu, neque corrumpuntur, neque alterum neque ambo. Saluatur enim virtus (si dicamus potentia) eorum. Hæc Aristotelica abunde demonstrare possunt Chymici, & ad sensum quoque docere, præter elementa etiam tria potestatum efficacium corpora ex misto perfecto segregantes. Quorum vero tam multus est Guibertus de mitione specierum, cum metallorum transmutatio sit hac nihil impediende? Audiuit transmutationem argenti viui, plumbi, stibii, ferri, & c. fieri projectione medicinæ transmutantis. Inde argute colligit in transmutato simul esse formam auri, & plumbi, seu aliorum transmutatorum. Iam duæ formæ vnus, qua vnum esse non possunt, cum alias, tum maxime in mitione. Sed præter rem sudas Guiberte. Aristoteles ait 1. de ortu, text. 89. *Quando alterum solum passiuum erit, aut vehementer, illud autem valde remisse, aut nihil amplius sit, quod mistum est ex ambobus, aut parum, vt cum est tingitur stanno.* Ita ille de quanto. Nos similiter de substantia ex textu Arist. 88. Actiuorum & passiuorum quæcunque sunt facile diuisibilia, multa quidem paucis, & magna paruis composita, non faciunt mitionem, sed augmentationem dominantis. Mutatur enim alterum in dominans. Et 2. de anima tex. 37. Actus eius quod potentia est, ratio est. Iam attende. Vbi disposita propinque materia est, caque passiuua vehementer, cum ei committitur agens determinatum validissimum, necesse est mutari passiuum in dominans, & non fieri mitionem, aut compositionem. Quando per medicinam ex auro spiritualem efficacissimam, in parua mole, tanquam principio, vim maximam habentem, simulque mercurialem materialiter, formaliter vero aurificam, in argentum viuum, plumbum, aut aliud passiuum analogum, & mercuriale proiectam fit transmutatio in aurum, tunc quod facile passiuum est, à validissimo agente in sui dominantis naturam transmutatur. Id autem aliquando fit statim in aurum, aliquando in medicinam aurificam. Ita de argento & aliis. Si Philosophiæ Chymicæ annos illos 40. quos cum scurris & impostoribus consumsisti, dedisses, rectius iudicare posses.*

Guibertus copiosus in non necessariis. 1. de ortu tex. 80.

An in transmutatione fiat mitione.

Oppositus Syllogismus.

Si validum agens commissum promissime patienti determinato, mutat hoc in sui dominantis naturam, transmutatio metallorum, & argenti viui, aut argento viuo constantium per projectionem efficacissima medicina metallica, ex actu iam metallo extractæ, & facilis est & possibilis, & secundam naturam. Prius est: Et posterius ergo. Assumptio est Principis Peripateticorum, eaq; experientia vulgari comprobata. Agentis enim naturalis finis est similitudo passii: & quod transmutatur, ab it in naturam transmutantis, sicut sanguis in carneis ab it in carnem, in ossibus in ossa, in cutaneis in cutem, & sic deinceps. Propositio firma est. Nam ex natura sumitur metallum vegetum & validum, idque per mercurialem liquorem ita præparatur, vt summas vires acquirat, fiatque actuosissimum in mercuriale patiens, quod ipsi similitudine naturæ responderet. Vbi est tale agens, & ei quam maxime procliuè patiens, quod materiæ symbolum proximum habet, substernitur, ibi necesse est fieri transmutationem in dominans, sicut ignis in suam naturam conuertit cremia. Alia ratio sumitur ex sympathia, & antipathia, qualis inuenitur inter sulphureum spiritum, & mercurium, stibium & ferrum; plumbum, & argentum;

plumbum, stannum, argentum, aurum, & argentum viuum, ex quo fundamento Gebetus suam artem extruxit. Deprehendit enim argentum viuum istis esse familiare, & vulgari amalgamatione quidem facile misceri: sed occultiore adhærere in profundo, transmutare, & in sui naturam verte- re disposita. Itaque cum & aurum & argentum mercurislem naturam habeant, studuit argentum viuum ad argenteam & auream naturam seminariam & formalem actuosissimam & igneam ad- ducere, vt si proiiceretur in mercuriale corpus, id momento, cæteris partibus, possit in suam natu- ram, quæ iam non est amplius mercurii, sed auri vel argenti conuertere. Similia fiunt in metallis cæteris, sed minus efficaciter, quia non ita elaborantur eorum medicinæ, nec tam validum ignem habent. Qui rationes Peripatericas exactiores quærit, is non tantum respicere debet halitus & va- pores minerales, sed & inquirere rationes eorum definitas, de quibus agitur lib. 2. Gen. an. c. 1. & 3. sicut caro non fit ex materia nutritiua nisi probe cocta, idque non in osse, cute, membrana, carti- lagine, sed in carne: ita aurum non fit, nisi ex disposito mercurio recepto à minera ea, in qua est vis autifica sulphurea: plumbum fit in plumbificam habente, argentum in argentifica, & sic de cæteris. Cogita iam vnde debeat artifex sumere suæ tincturæ corpus, & quomodo præparare, elaborare, exaltare, multiplicare. Non erat animalis dementia Guiberti argumentis confutanda. Etenim ex pharmacopolio discipulus poterat specierum suatum mistiones varias, & theriacas ei in os in- gerere: audiat tamen & Virgilium, apud quem totam infusa per artus mens agit molem, & ma- gno se corpore miscet. Apud Ouid. Est semibos homo. In monstris semicanis, semiporcus, &c.

Stoliditates Guiberti ex capite septimo.

I. **F**ATUITAS quædam est ex principio male intellecto, & peius adhibito contra sapientissi- mas hermeticorum rationes concludere velle, & experientiam eorum euidentem cum so- lidis argumentis audere cõuellere. Quid ad ipsos siue Aristoteles misceat species, siue nõ misceat? An ideo generationes & corruptiones sint nullæ, si ex hominis & bestia species non componat tertiam? II. Mistionem naturæ absolutam, qua tota misceantur per tota, & ea, quæ temperari possunt, commutentur, vnianturque negat à generatione differre. Fatua negatio. *Mistio est mistilium alteratorum vnio*, qua qualitates quidem dicuntur totæ totis permisceri & contemperari, sed non corpora mistilia, quæ oporteret in minima dissolui, res impossibilis naturæ: *Generatio est entis ex non ente per motum in substantia productio*, atque adeo transmutatio quædam, conueniens & simpliciter elementis, & corporibus mistis perfecte imperfecte. Dicimus quidem interdum misti generationem, sed non ideo idem est mistio & generatio. III. Dandum proculdubio est metalla esse cor- pora mista. Si mistio est commutatorum, vt loquitur, mistilia ex quibus constant, sunt transmuta- bilia. Ex transmutabilibus facta sunt transmutabilia, sicut & quæ generantur ex non ente, semper potentiam hanc coniunctam habent, vt possint iterum nõ esse. Quæ dementia est negare metalla esse transmutabilia? Quæ transmutantur aut eiusdem generis aliud fiunt, vt elementa, & elemen- tis proxima, aut diuersi, vt cum ex ligno putrescente vermis. Vtrumque est in metallis. Ex sulphure enim sale & mercurio nascitur metallum, in eademque resoluitur; & ex stibio vtroque plumbum, ex plumbo stannum, ex ferro æs, iterumque ex ære ferrum, &c. Hæc dum non intelligere potest *Guibertus*, ad fatuos ablegandus est. IV. E putridis commistis potest fieri animal inquit stulte. Nihil gignitur putrescens inquit Philosophus; sed intra putredinis determinatum gradum fit se- paratio, & concoctio, quæ dum fit dispositæ, principium animale concipit, sequiturque generatio animalis determinati. Vide Aristot. in 2. de Gen. an. cap. Latinis 4. Græcis 6. paragr. *Hic autem calor nec ex qualibet materia carnem aut os facit, &c.* & lib. 3. cap. 11. *Nihil gignitur putrescens, sed concoctum, &c.* V. *Crama artificialem mistionem esse arbitratur, in qua non fiat vnum forma, sed sola continuatione*, vt cum vinum aquæ miscetur. Delicat miser. Vbi plus aquæ est quam vini, *κεμα* appellatur. At fieri po- test, vt ea copia sit aqua vt dominetur, & confusum vinum in suam naturam conuertat. Hic neces- se est vnum fieri non continuatione, sed forma interiore. Dicimus etiam *κεμα τὸ φεμα*, quando massam facimus & subigimus. Et conuenire vocabulum etiam naturæ mistionibus, inde existens *κεμα*, eiusdem ingi, indicat. Ridiculum est putare vnum fieri continuatione, quando vinum aquæ infunditur, idque minimotum sensu appositione. Quiserit ille lynceus, qui minima sentiat, & possit dicere hæc guttula huic continue cohæret? *Continua sunt quorum extrema sunt vnum*. Vbi sunt extrema ista in vino & aqua confusis? Mox hoc negatur. In vini & aquæ mistione alterum alteri non ita cohæret, vt fiat vnum continuum, seu solidum. Et tamen dicebantur Cramatis par- tes sola continuatione vnum fieri. VI. *In crasi vini & aque manet vtriusque forma*; argumento: *quia separari possunt*: ait fatue. Si dominatur alterutrum alterum transit in naturam alterius, nec est ar- gumentum sufficiens *separatio*, nisi velis in perfecta naturæ mistione etiam fieri appositionem tan- tum seruatæ formis. Qui vero sunt isti separatores vini & aquæ? Chymici etiam ex solo vino phlegma aquosum, respondens elemento aquæ segregant. Num & ibi crama appositionis fuerat? VII. *Essentia rei cuiusque est impartibilis, indiuisibilis.* Quid si esset quædam, vt materia? Cor- pora in infinitum diuisibilia esse statuunt. Vide an ea velis esse essentias. Aristoteli tres sunt sub- stantia, seu *στοιχεια*: (essentia) materia, forma, compositum. VIII. *Alinina ratio est hæc: In me- tallorum transmutatione transmutans, & transmutandum sub vna specie non continentur, quia sunt dua distin- cta. Ergo non possunt misceri.* Quid? An elementa specie distincta non possunt in vnam formam *misti* coalescere? Deinde si vnum est transmutans, vt pote actiuum, & dominans alterum transmutan- dum, nempe passiuum, quod in alterius naturam transit, quid hoc ad mistionem? Generatio vnus, & alterius corruptio hoc est, non mistio. Cætera mittimus ad *Cynosarges*.

Crama.

Res capitis octavi, libri primi.

CHYMICI dicuntur probare transmutationis possibilitatem exemplis plantarum & animalium, ubi ex vno disposito fit alterum, seu vnus corruptio est generatio alterius, idque similiter in mineralibus: Syllogismus:

Si in vegetabilibus & animalibus vna species corrupta transmutatur in alteram, etiam in mineralibus, atque adeo metallis quoque.

Est autem antecedens: Ergo & consequens. Connexum probatur, quia utrobique par ratio est: Imo si in vegetabilibus & animalibus, multo magis in mineralibus, quia horum transmutatio est facilior. Assumptio probatur I. exemplo erucæ in papilionem transeuntis. II. Ovi in auem. III. Sisyphæi in mentham, & lolii in triticum. De primo vero tantum agitur cap. 8.

Responsio Guiberti. I. Ad conexum dicitur esse dissimilitudinem in exemplis, quia *metallum vnum non fit perfectio alterius: papilio vero fit perfectio erucæ: metallum quodque per se fit perfectum: Eruca imperfecta.* Secundo, quia, cum ex eruca fit papilio, metamorphosis sit ordinarium opus naturæ; metallorum non. Si enim esset, vel in venis, vel extra alterum in alterum mutaretur, quorum neutrum contingit. Tertio, quia in quæstione de metallis agatur de transformatione vnus speciei in aliam sub vno genere proximo: non autem in eruca & papilione, quia papilio non fit species erucæ, nec eruca papilionis. II. Negatur & assumptio, quia in vegetabilibus & animalibus nulla speciei in speciem mutatio possit deprehendi. Ratio est, quia non interioris, sed exterioris formæ seu figuræ fiat mutatio tantum. Deinde non sit perfecta species eruca, quia finis & perfectio eius sit papilio; vnde consequens non esse transmutationem, sed perfectionem vno motu perfectivo constantem, vt ex ovo eruca, ex hac oriatur papilio, tertia generatione animal perfectum. Hæc Guibertus.

De eruca in papilionem.

Defensio argumenti Chymicorum.

PRINCIPIO notandum est Chymicos non opus habere armis à pari, vel simili, quæ si quid possunt, declarant potius rem qualitercunque quam probant. Specierum esse in mutuas, si dispositæ sint, transmutationem, satis probat euidencia facti in elementis, & mineralibus siue sola natura operante, siue accedente arte, & agentia patientibus rite dispositis, præparatisque accommodante, & opus regente in matricibus idoneis. Nasci mineralia, & in his etiam metalla certum est. Generatio est motus ex non ente, (quod tamen per se non nihil est, sed ens aliquod aliud determinatum, vt tali agente tale ex eo fiat) in ens dispositum. Fiunt ergo metalla ex aliquo. Id in natura propter varia impedimenta & materiæ ligationem pertinacem fit fere tarde. Si ars possit impedimenta tollere, & ligamenta solvere, naturalibusque vasis, & adminiculis substituere artificialia, morus naturæ erit expeditior, & celerius absoluetur, quod instituitur. Futilis est mistio illa, quam fingunt Peripatetici nonnulli ex elementis primum coeuntibus, nisi explicetur dextre. Generatione fiunt perfectiua etiam mineralia, quæ si perfecta sunt, non iam miscentur, sed à creatore in initio sunt mista, & principio propagationis dotata, vt analogiam cum plantis & animalibus habeant, & horum exemplis declarari possint. Hæc est Chymicorum Dianæa.

Quod ergo Guibertus dicit de disparitate exemplorum, aliqua verum est. Neque enim per omnia sunt idem. Quod autem negat sic se habere metalla, vt vnum sit finis alterius, sicut papilio est terminus motus ab ovo per erucam; sunt qui dissentiant, velintque aurum esse optimum, quod à natura intendatur: nos nihil referre dicimus. Neque enim id spectatur declaratione exemplari, sed hoc, quod scilicet, *sicut in productione papilionis principium in ovo conceptum ex potentia in actum à calore reuaporis, seu alio externo determinato vocatum mouetur, & generatione perfectiua continuata per formas imperfectioris subordinatas tandem papilionem producit, & in hac quiescit: ita fiat etiam in metallis*, siue iam dicas ex mercuriali materia agente sulphureo principio initium fieri, & progressionem per intermedia semimetalla, & metalla imperfecta vsque ad vltimum, quod est aurum, quantum fieri potest; siue naturam instituit etiam metalla imperfecta dicta. Non autem est consequens, si papilio non amplius promouetur in formam perfectiorem, etiam metalla non posse. Hic enim iam est ratio disparitatis imperfecta metalla omnia sint transmutabilia in perfecta propter materiam mercurialem altioris formæ susceptiuam. In auro est summa fixio. Ideo hic status est. In cæteris non est. Ideo possunt vltius moueri. Peccat Guibertus Elencho non causæ, & parium distorsione. Hæc ad primum. De secundo non opus est verbis. Sint metalla non sic subordinata mutuo, vt ouum, eruca, papilio: at ita sunt affecta, vt materia mercuriali participant, in quam si fortius principium incidit forma priore expulsa succedit alia iuxta naturam eius principii. Tertium inter deliramenta est. Responsio ad assumptionem fatua est, vt patebit in examine. Perfectio procedit per formas imperfectioris subordinatas vsque ad vltimam, & sic perficitur *μεταβολή*, vt paulatim ex non ente per entia imperfectioris procedendo tandem ens destinatum fiat. Manet itaque robur argumenti hermetici, quod firmari adhuc amplius sic potest:

Quodcunque generatur, siue vniuocæ, siue æquiuocæ, siue analogicæ, mouente determinato, ex materia disposita per formas imperfectioris subordinatas, dum successine transmutantur, ad vnam vltimam à natura primum intentam perducitur.

Metalla generantur. Ergo. Propositio declaratur elementis, mineralibus minoribus, & mediis, vegetabilibus animalibus. Assumptio est liquidæ experientiæ, & illustratur modo generationis ex mercurio per sulphureum determinatum spiritum in sua minera; vnde metallici differentiam sumunt argenti maturi, immaturi, volatici, fixi, &c. Quod si materia est proxime disposita, pura, &

Summa ad patiendum proximitudo, & potentia, & valde

agens effici-
cissimum fa-
ciunt, si pro-
pter celerita-
tem non pos-
sint discerni
successione
partes, & in
in flamma.

valde proclivis ad patiendum, principiumque incidens validum, & cætera omnia recte compata, motum velociter procedere, vt respectu diurnæ absolutionis possit momentum vocari, nemo peritus & sapiens negauerit, cum idem fieri videat in elementis, & argentum viuum spiritu sulphuris, plumbi, & similibus facile ex liquido in concretum mutetur.

Deliramenta capitis octavi.

I. **E**T delirat, & criminatur homo improbus. Philosophos summos vocat tenebriones, ignaros proorsus Philosophia naturali, & occæcos. Competere autem ipsi hæc crimina præfens collatio demonstrat. Adeo vero maliciosus est, vt dementium anicularum instar contumelias inconsulto, & temere euomat, quasi iustum sit in eum, à quo dissentias omne genus iniuriarum sine discrimine effutire. I I. Negat commutationes particulares conferre quid ad probandum, quod pro confessio assumunt Chymici, scilicet metalla esse transmutabilia. Stulte. Si pro confessio assunt, non probant. Si vtuntur similitudinibus, non ad probandum vtuntur.

I I I. *In propositis exemplis vegetaliū & animalium nulla speciei in speciem transmutatio deprehendi potest.* Si hoc verum est, tantum accidente different ouum, vermis, eruca, papilio: Et erit definitio essentialis eadem: Et sicut dico papilio est animal alatum ex eruca natum, &c. ita & ouum est animal, &c. Definitio specifica est per differentias específicas, seu formas.

I V. *Figuris externis differunt.* Amentis assertio. Quis ouum & auem inde natam accidentibus tantum differre dicat, & sapientis nomen defendat? Arist. in 3. de Gen. an. c. 9. Insecta, quæ vim generandi obtinent, vermes (σώληκας) generant: Et quæ sponte non per coitum nascuntur, ex tali primum gignuntur consistentia (συστάσεως). Oportet enim ponere & erucas (κέρμας) esse speciem vermis, & fœtum araneorum: Et videri sane possint similia esse ouis (δέξιεν εοικέναι) propter figuræ circumferentiam (περιφέρειαν σχήματι) seu orbiculatam speciem (ἡ τῶν ἑνία, ἡ πολλα τῶν ἄλλων) cum horum quædam, tum aliorum multa. (ἀλλ' ἂ τῶ σχήματι λεκτέον, εἰδὲ τῆ μαλακότητι ἡ σκληρότητι, ἀλλὰ τῶ ὄλον μεταβάλλειν, ἡ μὴ ἐκ μοίειν πνός γίνεσθαι τὸ ζῶον. Verum dicendum est, quod non figura, nec mollitie, aut duritie, sed totum transmutetur, & non ex parte aliqua fiat animal. (Gazæ interpretatio hic labascit) Omnia vero vermiformia (αὐλοηκόδη, quæ vermis speciem habent) in progressu (προεελόντα) & cum finem magnitudinis acceperint, quouum fiunt. (senectam accipiunt duram, quam exuunt) Durescit enim eorum putamen, & per id tempus non mouentur (ἀκίνητο) &c. Addit declarationem per exempla, redditque rationem facti, quia oua prima sunt imperfecta, genitaque antequam sint matura, seu tempestiua; vnde foris postquam primus vermiculus ex ouo genitus est, quasi adhuc ouum sit, cuticulam duram accipit, quam subinde exuit, quasi vermis sit ouum molle, quod recuperat corticem, & mox ex eo vicissim prorepat: quod contingit etiam in aliis. Omnia enim talia post naturam vermis, quæ immobilia (ἀκίνητο) & putamine in circuitu exarefacto, hoc postea rupto exeunt, sicut ex ouo animal perfectum ex tertia generatione (ἐκ τῆς τρίτης γένεως) quotum plurima pennata sunt ex pedestribus. (τῶν πεζῶν) Hanc sententiam Aristotelis citauit Guibertus. Sed videamus quam industrie. Ex erucis & bombycibus nasci papilioes dicit, non interioris, sed exterioris formæ mutatione, vt non sit generatio, sed generati elaboratio, quam perfectiorem vocat argumento Aristotelis, qui scribit animal fieri tertia generatione perfectum: ἐξ ὧν ζῶον ὀπτελεθὲν ἐκ τρίτης γένεως: Atqui contrarium est ex eodem loco. Quod gignitur à papilione, vel simili bestia, est ouum. Ex hoc prorepat eruca, seu vermiculus. Hæc est prima transmutatio, qua ex non ente verme fit ens vermis. Quia vero hic vermiculus aliquoties mutat cutem: nam prima ab aeris contactu durescit, vt crescere amplius non posset, si eam retineret; ideo quiescit tunc donec liberetur ab illa, & postquam liberatus est, prorepat: quando ad iustum incrementum peruenit, tunc vermis absolutus est perfectione illa accidentaria, non essentiali, sicut & in genere cammarum adhuc paruorum dum crescunt. Semper enim à primo ouo vsque ad secundam transmutationem vermis est & manet, tantum magnitudine & ætate, abiectioneque senectæ differens. Inde sequitur generatio secunda, qua definit esse vermis, & in nympham transit. Ex nympa fit papilio animal generatione tertia perfectum. Hæc tres generationes non tantum sunt generationes secundum quid, sed & simpliciter. Quia vero Aristoteles vult causam reddere senectæ toties exuendæ: Considerat erucam vt ouum; non quod ouum esse vniuocè putet. Est enim animal actu; sed quod similiter se habeat accipiendo plura putamina, & sapius ex illis prorependo, donec vermis iustus sit, quem bombycem in genere serum appellamus. Quoniam autem denuo indurescit, & ouo fit similis in aurelia, vbi nympham appellat; adhuc durat oui consideratio, quanquam sit generatio secunda. Ex aurelia cum prodit absolutum est tertia generatione animal, cui præcedentes mutationes fuerunt subordinatæ. Quælibet vero sua forma & specie constat, cum alia forma sit oui, alia vermis, alia nymphæ, ex qua papilio. Tres generationes totidem formas requirit. Inde ridiculus fit Guibertus tantum exterioris figuræ mutationem asserendo, quasi alteratio sit, & non generatio. Sed & sit alteratio, quidni metalla ex ouo mercuriali iam prognata dicamus similiter maturefcere, & perfici?

V. *Metalla ordinariè nunquam fiunt, nec extra nec intra venas.* Vnde ergo existunt? Si generantur ex non ente gignuntur, & ex imperfecto ad perfectionem tendunt, idque secundum essentialiam formalem, quæ est finis generationis. Metallici impudentiam & imperitiam huius hominis infallibilibus exemplis, de quibus alibi redarguunt. V I. Stultior est, dum ait, *presente quoque efficiente causa per infinita secula suis venis manentia fieri ordinaria opera natura.* Non est efficiens, quæ nec efficit, nec vim efficiendi habet. Si opera naturæ sunt, & omne opus est effectum causæ operantis, necesse est efficientem habere, eamque internam, si naturæ sunt, quæ est principium inlitum.

Si non

Locis Aristotelici expli-
catio.

Si non sunt naturæ opera, unde ergo existunt? Putant quidam ex creatione esse omne metallum. Sane & creauit Deus omnia genera: Ast & adhuc per generationem naturalem propagando conseruat, vt testatur experientia. Nascuntur ergo etiam nunc.

VII. Erucam & papilionem vult esse *non sub eodem genere proximo, sed remoto*. At vtrumque est & animal remotius, & bestia propinquius. Animal sensu & motu deficitur. Eruca & sensum, & motum liberum habet.

VIII. Ratio est stultissima; quia *eruca non est species papilionis, nec papilio eruca*: quasi si sub eodem genere proximo deberent esse, alterum sub altero esse oporteret, vt plumbum species auri, aurum species plumbi. At inquam & eruca est potentia papilio, & plumbum aurum. Disiamen
Guiberti
Ebrii.

Caput IX. de ouorum exclusione, & X. de plantis inter se commutatis eodem referuntur, & sunt satis dilucide examinata in editione priore, Anno M. DC. IV.

Cap. XI. est stolidia inuectiua. Mittimus hæc capita ad anticyras, & si non proficiunt in melius, inde ad coruos.

Res capituli duodecimi, libri primi.

ARISTOTELES in sexto Nicom. cap. 7. *Sapientiam dicit esse rerum praestantissimarum naturam scientiam & intellectum*; unde Anaxagoram & Thalem, atque huiusmodi homines, quos viderint ignorare sibi vtilia, sapientes quidem dicunt, sed non prudentes, vtpote admiranda, difficilia, & diuina cognoscentes, sed inutilia, quia non humana bona inquisuerint, circa quæ prudentia versetur. Tribuitur Anaxagoræ quod omnia simularia (*ὁμοιομερῆ*) generari & corrumpi dixerit solutione, & coagulatione (*διακρίσει, συνκρίσει*) Arist. in 3. Metaph. cap. 5. ait dixisse *μεμίχθαι πᾶν ἐν ποινῇ*, vt & Democritus, *ὅτι μὴδὲν ἀλλήλων ἐν ὑπάρχειν, καὶ ὁμοῦ πάντα χεῖματα εἶναι ἀπειρα καὶ πλήθει, καὶ μικροῦ πηπ.* Ei refertur accepta etiā *πανσπερμία*, de qua Arist. 4. Gen. an. c. 3. *εἰσὶ πνευσι φασι πῶς ἅνθρωπον μίαν ἔσαν διον πανσπερμίαν εἶναι πᾶσα πολλῶν, &c.* Cum Riolanus, quem Guibertus laudat, contra Quercetanū disputaret, ratione materię primæ omnia esse omnia assererat, & hæcenus possibilem transmutationem omnium concedebat. Aristoteles in 1. Metaph. cap. 3. scribit primos Philosophos putasse principium omnium entium esse materiam, & ob hoc nihil fieri, neque corrumpi: quod & Seuerinus Paracelsista in sua Idea asseruit. Guibertus cap. 11. lib. 1. proponit sententiam Chymicorum quorundam volentium aurum esse vltimum naturæ scopum in metallis: Solum enim hoc perfectum esse: Cætera in via esse ad aurum, & differre accidentibus tantum: Ideo etiam posse perfici arte & natura. Ipse putat hoc esse idem sentire quod Anaxagoras, qui dixerit omnia esse in omnibus: quod si concessum fuerit, etiam prisorum opinio, & Paracelsitarum probanda erit. Suaue delirium. *Non si quis dicit imperfecta metalla potentia esse aurum, omnia omnibus immixta esse dicit.* Si hoc est panspermian Anaxagoræ asserere, Guibertus a falso non est immunis, qui per tria capita docuit, quando ex ovo insectorum per successiones ordinarias fit animal perfectum, tantum figuram externam mutari, & differre ouum, erucam, bombycem, papilionem tantum accidentibus, quamquam interim species numeris compatet, qui addita vel subtracta vnitate in alios atque alios abeant. Verum cap. XII. seriam, & contentiosam admodum disputationem instituit, probaturus omni conatu metalla differre speciebus. Rident hominem magno cum supercilio maximas nugas nugantem Chymici. Siue enim accidentibus, siue speciebus differant, vnus corruptio est generatio alterius. Sinamus eum nugari ad satietatem. Illud saltem notemus, quod totus conatus capituli XII. de forma & formalibus metallorum exeat in **V I D E T V R**. Ait enim, ista videntur comprobare metalla differre specie. Sapientia.
Prudentia.
1. Metaph.
cap. 3.
Ar. 1. de orin
c. 4. text. 23.
1 de celo
sex. 126.
Videtur.

Res capituli decimitertii, libri primi.

AR G V M E N T I S formæ voluit probare cap. XII. metalla differre specie: Cap. XIII. idem tentat rationibus à materia. Rem superuacaneam agit. Argumentum saltem videamus: *Si metalla specie differunt, ex imperfectis aurum fieri non potest. Prius est. Et posterius ergo.* Resp. Nego connexum. Nam & elementa specie differunt, & tamen ex terra potest fieri ignis successiue mediante aqua & aere generatione mediata. Ita aliud est plumbum, aliud cinis plumbi, aliud vitrum, aliud liquor: Et tamen hæc ex illo fieri possunt. Quod si species perfectæ sunt transmutabiles, magis erunt imperfectæ symbolicæ. *Æs Aristoteles μεταβάλλειν*, hoc est, transmutari nouerat 1. Metaph. 3. Id fit aut in aliud, aut materiam, siue perfectam speciem æs dicas, siue imperfectam, accidentibus, aut substantia à cæteris discrepantem.

Tantum de primo libro.

NE Q V E enim pluitibus est opus. Qui homo per totos quadraginta annos perdidit ligna, catibones, cineres, & salem, adhuc ignorat species esse transmutabiles, quasi eadem specie sint ista. Turpissimæ hoc insipientiæ, & stolidæ peruicaciæ argumentum est.

*Disputatio-
nes ha sunt,
q. lusus & io
em scholasti-
corum inter se
ratiunculis
litigantium.
Alia figu-
ras, & quidā
alii paravul-
xoi statim
probare pos-
sunt es, plum-
bum, ferrum
argentum,
stannum
transmutari
& corrumpi
partim, par-
tim genera-
ri: quod sibi
credidit Gui-
bertus, com-
muni sensu
cari.*

CONTRA primi libri totius conatum omnem ita argumentari solent Chymici ex Aristo-tele: Quae experientia multiplici euidenter sunt comprobata, & sensibus ipsis euicta, frustra logicis argumen-
tis petuntur. Metallorum transmutatio experientia multiplici euidenter est comprobata, sensibusq. ipsis euicta. Fru-
stra ergo argumentis logicis petitur, & ex consequente oleum, & operam perdidit in 1. libro Guibertus. Propositio certa est. Logica enim demonstratio, quia vniuersaliot est, à propriis principis est re-
morior. 2. Gen. an. 6. & in 1. de ortu. c. 2. tex. 8. vbi naturaliter, & logice considerate differunt, lauda-
turque Democritus, qui videatur vtiq. propriis & naturalibus rationibus persuaderi. 2. de cælo
tex. 81. Bene quæsiturum per proprias in genere instantias ad instandum idoneum esse oportet, ex
eo quod omnes contemplatus sit differentias, nec paucis inspectis facile pronunciet. Ita 1. de part.
an. 1. Sensibilia principia sensibilia sunt, & materiam comprehendunt. Sensibile enim omne in
materia est. Ita & Guibertus ipse: Si Chymista oculata fide & experientis probare possunt metallum, vt ferrū,
in aliud, vt in es, mutari, proculdubio nugatoria & superflua est ratio, quæ id aliarum causis fieri non posse dicit: Su-
perflua etiam est testimonia secus deponentia. Nam his longe minor est habenda fides, quam oculata experientia. Nota
vero nos de argumentis logicis dicere, quæ Guibertus vocat RATIONEM. Sed attendere oportet
rationes esse diuersas. Quædam ex alienis principis, vt Dialecticis, Metaphysicis, &c. sumuntur:
quædam ex propriis, quæ principia non sunt prætoria edicta, sed mente, vsu, & experientia, sensi-
busq. per plures sapientes extructa & comprobata. Talibus rationibus qui vtitur, non sine experi-
entia disputat, cum principia experientia sint inuenta, & stabilita. Experientia vero non est vnus
actionis, aut ætatis, aut hominis, sed plurium, idque vel semper, vel vt plerumque. Vide 1. Metaph.
cap. 1. Γιγνεται εκ τῆς μνήμης ἐμπειρία τοῖς ἀνθρώποις αἰ εἰ πολλὰ μνηματὰ αὐτῆ περὶ γματὶ & μιᾶς ἐμπει-
ρίας δὴ ἀμύνει πολλὰ εἶσι, &c. Quod si nec mea, nec tua experientia sensibilis, & singularis produci pos-
test, non neganda ideo experientia est si principium habeas. Subest enim experientia, h. e. sensus &
ratio artificum sapientum, & prudentium. Hæc de propositione. Circa assumptionem lis est. Chy-
mici physici affirmant: Guibertus cum suis negat. Illi producant innumerabilem sapientum, &
rationes, & testimonia facti: Guibertus impudentissime omnibus aduersatur. Chymici metallo-
rum corruptionem vel in idem genus, vel diuersum (nihil enim in nihilum corrumpitur) vnde
existit generatio alterius, ad oculum monstrant, & ex publicis officinis petunt sensatam fidem.
Guibertus repudiat omnia, fuciq. seu doli & mali iudicii accusat non alio argumento fretus quam
opinionem, & incredulitate. Si Chymici prouocant ad examina cuiusque metalli, communia, &
propria, nihil apud hominem indulgentem suæ pertinaciæ proficiunt. Ecqui iam ἀξιόπιστοι? Dicite
Physici, Medici, Logici, Opifices metallici, Docimastæ, Zygostatæ, & quicumque circa mineralia
versamini. Guiberti hoc est: Si Chymici sine fuco, & mendacis metallorum transmutationem præstare,
admirabimur artem, summisq. laudibus ornabimur, referemus eis gratiam, & in maioribus credemus. At non pos-
sunt. Ergo. Nos contra: At & possunt præstare, & præstiterunt, idque longo vsu & rationibus fir-
mis propriis euidenter probarunt. Cur ergo cunctatè Hiator ille admirari artem? Iam enume-
rantur sapientes, & producitur artis descriptio ratione & experientia munitissima.

*Guibertus
purus purus
stultus & in-
sensatus in
rebus natura
& artis. aut
subdolosus, &
maliciosus
nequam.
Guiberto
nullus arti-
fex satis est,
simili Mar-
colpho, qui
nulla arbor
placebat ad
pendendum.*

Ex ferro as.

*Nota demen-
siam Gui-
berti.*

Guibertus Cap. II. lib. II. incipit totum prolyllogismum Chymicorum demoliri, & vsque ad
Cap. XIII. summorum artificum testimonia propria, & aliena repudiat, cauillatur, eludit. Nos
contra: Quicquid Guibertus contra Chymicos de transmutatione metallorum. produxit, id totum est cauillato-
rium, & temerarium ex Sophistica petulantia, rerumq. impræritia profectum, vt demonstratum est in defensione
Alchymia anno 1604. edita, iterumq. demonstrarunt Helicophilus à Percis in Elia Artista, Bernardus Penotus, &
Euualdus de Hoghelande Mittelburgensis, quorum libellos adhuc curauimus. Adde huc Philippum Müllerum,
& innumerabiles alios. Si res in iudicium venerit, cui quæso fides plenior, Guibertone stulto & in-
sano olim Carboniperdæ, an Hermeti, Arnoldo, Morieno, Raimundo, Gebro, & aliis tam p̄tiscis,
quam recentibus infinitis, qui non tantum experientiam suam, & aliorum proposuerunt, sed &
artem ipsam more suæ Philosophiæ descripserunt, & argumentis validissimis muniterunt? Sed &
exoterica assunt testimonia principum, & aliorum probatissimorum, adeo vt ex ferro æs factum
publicam habeat auctoritatem, & cuiuslibet facile sit ex regulo antimonii facere plumbum, aut stan-
num: æs & ferrum in chalcantum resoluet: plumbum in lapidem & vitrum redigere, indeque re-
ducere, & alia circa metalla ad generationem & corruptionem pertinentia facili opera peragere.
Credemusne vni apostatæ, qui ætatem circa artem frustra contriuit, & inter impostores annos
quadragesima consumsit, infelici sydere, & aduerso numine temere carbones perdendo: tot autem
sapientes ratione, & experientia munitissimos reiciemus? Cap. III. lib. II. Recitantur assertio-
nes verissimæ de ferro in æs mutato, dicunturq. stultitiæ. Insania mentis hæc est cum impudentia
intolerabili coniuncta, id stultitiam vocare, quod publicam habet auctoritatem, & ab infinitis sa-
pientibus artificibusq. est probatum. Coinmuni sensui qui repugnat, inter dementes relinquitur,
in quorum numero se esse gaudeat Guibertus. Cap. IV. Multa verba temere consumit super au-
ripigmento Cai principis, idemque repetit Cap. XIV. Sunt qui dicant excoctum inde esse aurum
tanquam ex vena: Sunt qui transmutatum. Non est improbable utrumque. Dicat Guibertus:
Fuitne in illo auripigmento autum actu an potentia? Si actu, non opus fuit excoctione. Nam se-
parari vel sola lotura potest, aut etiam argento viuo, præmissa aqua detestoria, si cortice obductum
est, vt fit in Chrysophysis. Si potentia, qua arte in actum fuit per ductum, vt ex non auro actu, fie-
ret aurum actu, seu ex non ente, ens? An non transmutatoria generationis? In Deut. c. 8. v. 9. scri-
ptum est: Lapidus terra sancta esse ferrum, & de montibus aris metalla esse. Cap. 33. Isachati tribuantur

Theſauri abſconditi arenarum, & de Aſere dicitur: Ferrum & æs calceamentum eius. Non negamus metalla pura pura inueniri, quæ iam aſtu ſint metalla, nec alia opera indigeant, niſi repurgatione. Sed de ferri & ætis lapidibus, arena, & ſimilibus, in quibus non eſt aſtu ferrum, q̄ & magnetem non poteſt deprehendi, nec æs aſtu, vel aliud metallū, quid quæſo ſentiendum? An nō ars perficit naturam, & ex eo, q̄ potentia eſt, facit metallum aſtu, id q̄ μεταβολὴν appellamus? Conſulantur metallorum hiftoriæ. Mercurius Hoghelandzi proxima potentia fuit argentum, q̄ certum eſt ex argento uiuo, vt & alia metalla, naſci. Non autē eſt talis omnis hydrargyros. De cinabari Rubei & aliorum nihil habet Guiberrus demonſtratiui. Quod enim dicit de cemento hauſiente metallum imperfectum atque etiam corrumpente ita vt metallum amplius non ſit, ſed quidam veluti cinis eius, non quidem negamus, ſed interim non euerſa eſt ſententia Rubei. Nam per animam argenti, vt loquuntur, potuit diſpoſitum argentum uiuum tranſmutari, iuxta principium phyſicum quo agentis naturalis ſinis dicitur ſimilitudo paſſi. Fixio argenti uiui duplex eſt, metallica vna, non metallica altera. Vtraque eſt poſſibilis: illa tranſmutatoria, hæc alteratina.

Ex hydrargyro argenti. Cinabaris Rubei.

Plumbum in ſtannum mutare docuit Geber: expertus artem eſt Ioh. Baptiſta Porta, & ſunt admodum cognata metalla, ita vt & ſtannum plumbum dicatur, ſicut & reguli ſtibii, & Biſmuthi, quaſi accidentibus tantum diſcreta. Nihil abſurdi propoſitum eſt à Porta. Eſt in medio artificium, idque facile.

Ex plumbostannum.

Ex plumbo argentum uiuum fieri nouerunt & mercatores. Kellæus in Bohemia, & Thuringia ex auto fecit: Heliophilus etiam ex aliis metallis fide irrefragabili cui ne Eraſtus quidem potuit contradicere &c. Quam facilis autem res eſt per aquilam vtramque? Syllog. ex principio Guiberti: *Si vnum aut alterum tantum ex iſtis tranſmutationum exemplis eſſet verum, cogeret ſateri negantes tranſmutationem metallorum. At plura ſunt veriſſima. Cogitur ergo negans Guibertus contrarium ſibi conſueri.*

Hydrargyros ex plumbo:

Cap. V. Agit de libris chymicorum priſcis, & nouis, omneſque repudiat, quaſi ad hunc librorum cenſorem, & Ariſtarchum publicitus delatum eſſet iudicium. Sed de eſt iudici Elleborum. Ideo & non tantum ſtolide pronunciat de commentariis chymicis, verum etiam mendaciſſime, iniurioſiſſime, ingratiſſime. Mendacia vocat homo veſanus ſingula librorum verba: quaſi non ex naturæ, artis, experientięque principiis promerentur. Hiuc abnorme eius delirium æſtimetur.

Priſci libri reiecti, quod eſt compendio quidem, ſed ſarue diſputare. Quid enim aliud faceret ſtultus?

Cap. VI. De ſingulorum librorum autoribus ſermonem inſtituit, vbi ridiculo argumento tabulam Smatagdinam negat eſſe Hermetis, quia autum, & argentum vocet nominibus planetarum dicens: *Pater eius eſt Sol, Mater Luna: portauit illud venus in ventre ſuo.* Quid ſtolidus hoc homine qui non intellecta audent iudicare? Male impendiſti iam 50. annos, Guiberte, ſi nondum ſcis quid ſit Sol, & Luna Hermetis, & ſi auri, argentiſque vocabulis appellentur, ſint ne vulgaria metalla, an ſapientum. Cap. VII. De libris Thomæ, & Alberti rancidâ ſententiam habet, quam probat magorū carnifice Del Rio homine impuro ex Diaboli, & Antichriſti ſatellitibus, indigno de quo verba ſiant. Siue ſint iſtorum autorum libri, ſiue non ſint, non ex autoribus de arte iudicamus, ſed ex principiis, & ſcientia quæ autores facit commendabiles. Nouimus quid tentare auſint circa libros illi, qui indices expurgatorios conſciunt, & edunt. Infames ſeipſos fecerunt impudentiſſimis auſis.

Lotharingi huic ſuo pullo debent aut Elleborum, aut ſcuticas. Del Rio Rana beſtia.

Cap. VIII. De Reimundo & Arnolſto mendacia, calumnias, & iniurias indignas reſponſione textit. Crollius pag. 55. Lullius fuit diuinus ac conſummatiſſimus philoſophus.

Cap. IX. Rupeſciſtam, Bachonem, Paracelſum criminatur. Si hoc eſſet refutare, compendio Guibertum ad coruos & furcas ablegarem. Fecit tamen aurum ex argento uiuo Paracelſus ſine à ſe facta medicina, ſiue aliunde accepta. Si Rupeſciſſa ex Lullio ſuos libros tranſcripſit, quia veram artem habent, veterum præceptis homogeneam, Lullius quoque artis veræ fuit peritus. Cap. X. Vexat Marſilium & alios. Sed rabienti nulla eſt fides. Emendetur rabies ſcuticis.

Cap. XI. Fernelium flagellat. Eius deſcriptio lapidis eadem eſt, paucis mutatis vel deficientibus, cum antiqua illa ex libro Anſelmi à Bood, quam dedit publico Nicolaus Barnaudus, quæque comprobata eſt euidente artis teſtimonio, & experientia, vt oſorem Alchemiæ Anſelimum tranſmutauerit in eiufdem amicum. Quanquam autem virulentus ille canis Guibertus Barnaudum quoque allatret, & eius communicationem velit ſuſpectam reddere, tamen pluris eſt Barnaudi hiftoria apud peritos artis quam aliquoties mille Guibertorum, calumniatorum impudentiſſimorum, collegia. Ratio eſt: quia ex principiis, & experientia eſt extructa.

Cap. XII. Milcentur ſyncera exempla impoſtoris. Aliunde accepta medicina factum aurum negari non poteſt. Illi qui acceperunt, & ſpecimina ediderunt, putantes ſe imitari poſſe id cuius nec rationem, nec modum ſciuerunt, & ſe & alios deceperunt: quod ipſum & in Germania experti ſumus. Sed pœnas dederunt audaciæ. Vt vt ſit, verum aurum medicina alterius artificis aliquando effecerunt. Crollius pag. 89. Noſtro ſeculo impoſtores quidam veriſſimum ſermentum philoſophicum ab aliis tamen præparatum, illicitis mediis acquiſitum propter principii ignorationem vltius multiplicare non potuerunt &c.

Cap. XIII. Nihil ſceleratiſ, & impudentiſ eſt hoc capite quo dicuntur mentiti omnes qui aſſeruerunt ex ferro æs factum eſſe. Atqui id ipſum etiam hodie ſit, & agnoſcitur à peritiſſimis artificibus. Ad coruos ergo cum calumniatore Guiberto.

Cap. XIV. eiufdem argumenti eſt cum quarto. Argumentum habet nudam negationem qua nihil non poſſet euerſi.

Concluſio.

Omnis homo ſine principio loquens mendax. Guibertus eſt talis homo. Guibertus ergo mendax. Item, Non omni ſpiritui credendum. Guibertus eſt talis ſpiritus, Guiberto ergo non credendum. Hæc eſt ſumma vitilis expugnationis Guiberti:

D. O. M. A.

ANDREÆ LIBAVII M. D. P. C. AD NICOLAI GVIBERTI APOLOGIAM

Responsio.

CAPVT I.

De qualitate Apologiae.

*Nota quam
laudet suam
patriam Gui
bertus. Tales
ne estis Lo-
tharingi?*

ANNO Christi 1603. Nicoláus Guibertus edito Argentorati libello contra Alchymiam transmutatoriam promittebat vitilem impugnationem, & expugnationem eiusdem tantam vt nunquam in posterum se erigere valeret. Respondedebam eodem anno vt meritus erat tam animosus verbis impugnationis, & expugnationis. Responsio publicata prodiit sequente. Tacuit Guibertus totos vndecim annos, aut si maus decem (Annum enim concedamus notitiæ, vt qui scribat se in angulo Gallie habitantem vix quiesquam honorum librorum adipisci: verba eius pag. 31. Constitutus in angulo Gallie, vbi prater infelicissimos sacculos litigantium & sordidatos contractus, tabularumq; captiviam Gui telas nihil inuenias laudabilium studiorum: Vbi summa virtus in censu, gloria in alienis opes inuasio, & occupatio: Vbi nota quod videatur loqui de commentariis Iureconsultorum, quos valde honorifice scilicet appellat.

II. Quod à laudabilibus studiis locus ille sit alienus: vnde æstima tum inter quos homines viuat, tum quis sit ipse, atque insuper quali patria gloriatur.

III. Quæ sit SUMMA VIRTUS eius loci, nempe non pietas, honestas, iustitia, modestia, scientia, sapientia, artes & si quæ aliæ virtutes dicuntur, sed litigia de bonis, alienorum inuasiones, census: iuxta illud Horatii: ô ciues ciues quærenda pecunia primum, virtus post nummos &c.) Post tantum spacium, quo creditus est cum suo libro ad generum Cereris concessisse, (quod probabile erat de eo qui 40. annos carbones temere perdiderat, & his iam addiderat decem, quem consentaneum est circiter viginti annos natum furnulos impostorum irrepisse) prodiit non vt VIRILIS athleta, sed canis rabiosa, & ex viro in vesaniam aniculum ἀρτοπωλίδα transfiguratus, vt Scopeliani istud suo exemplo confirmet, quo eos, qui conuitiis agunt existimantes se hoc pacto declarare animi magnitudinem, aniculas appellauit, non tantum ebrias, sed & rabidas. Ego quidem omnes eius rationes, omnia argumenta, omnem sapientiam diligenter excussi, & sicubi delirarent deliramenta vocaui, & stultitias ab homine insano profectas: rectoris crimina, maledicta, calumnias in homines sapientissimos præter omne eorum meritum furiose euomitas, vti videre est in Alchemiæ defensione, cuius summam quandam huic responsioni ideo præmissi, vt omnibus non in angulo illo Gallie tantum viuentibus quos ciuis, conterraneus, & sympatriota tam flagitiosos, & vitiosos describit, vt merito gratias ferreas in frontem ingrati cuculi, proprium suum nidum conspurcantis, inurere debeant, verum etiam vbiuis gentium viuentes literati, boni, honesti, piique amici, inimici (Nam & horum iudicium peritum non pertimesco) videant sitne Libavius is quem furiosa, Diabolica, & scelerata ista Apologia esse dicit, corrasis vndiquaque conuitiis, & mutuo acceptis iam à pharmacopola quodam misero, iam à monacho roties triumphato, & qui nuper in societatem Iudæorum, & Arianorum secedere non est reueritus, asserendo nomen sanctissimum ΙΗΟΥΑΗ etiam creaturis tribui: iam à medico decepto, iam vndiquaque etiam ab impostoribus nequissimis.

*Ex conuitiis
inmeritis
pinguescit
Libavius. ô
factum bene
iuxta regula
sapientis:
Maledicent
illi, Tu Deus
benedices &c.*

Quilibet enim huic Beliali dignus autor est modo aliquod conuitium in Libaviū dicat, isque melior, qui linguæ virulentia læcundior, insanior, rabiosior. Quid ad hæc ego? Ipse dicit temere esse omnia: quia pinguescam conuitiis. Bonus es diuinator Guiberte. Immeritum conuitium non vrit, & vt benedictio bonorum non inueniens locum redit ad benedictes, ita maledictio reuertitur in suam autorem. Tu contabescas, & ni conuersus fueris, in inferno sepelieris. Non quidem fieri potest, quin iustus dolor aliquid exprimat grauius: Nam & Saluator ad criminantes Iudæos

Iudæos dicebat esse ex patre Diabolo, quem calumniis & homicidiis imitarentur: Verum reptimam me quantum possum. *Qui suam patriam tam se depolluit, illene mihi parceret?* Moibus est hominis. Si Paracelsista essem, curarem eum simili. Nunc cum hippocraticus sim, oportet me contrariū remedium querere. Memnon Dux Darii contra Alexandrum, cum mercenarium militem multa conuitia in Alexandrum iacentem cognouisset, *hæc eum percussit* inquit: *Conduxi te ut pugnes cum Alexandro, non ut illi maledicas.* Pontifex Romanus iustissime verberaret Gheluitam G, *eserum* eiusdē criminis reū: Princeps Lotharingæ & patria tota Guibertum. Pugnare debuerunt: at ecce calumniantur, conuitiantur, criminantur. Hocne est militis strenui? Quod si ego videor importunior fuisse, cogitandum est *me non personam propriam sustinuisse, sed innumerabilium Sapientum surpissime à Guiberto laceratorum,* siue eiusdem fuerint religionis, siue diuertæ. Respondi stulto iuxta stultitiam, ne videatur tibi sapere. Iustus dolor retorsionem expressit *Qui dicere pergit quæ vult, quæ non vult audire debet.* Θεριοτροφεῖς ὁ Lotharingia, vide ut expuas tam virulentam belluam. Non satis πολλὸς αἵματι συμπεφουμένῳ ἔσι sicut & Greferus. Munitantur isti egregii athletæ ignes, cruces, sanguinis torius missiones, ut pateat cuius spiritus sint filii. Mihi vero sātis est ut cū Augusto loquar, si hoc habeam à Deo bonorum patrono, & mag stratu cæterisque bonis, ne quis mihi furentium canum possit malefacere. Hæc in genere de Apologia. Si partiri eam velis præter plura vituperiorum inuenias historiam hominis qui preciosissimum primæ ætatis tempus inter impostores contriuit, & per 50. annos didicit chymiam, sed ad scientiam eius nondum peruenit. Videas postea confusum chaos ex Theologicis, iuridicis, medicis, chymicis, poeticis, latinitate, & aliis. Erasmus in apophthegmatis meminit Medii cuiusdam Alexandri parasiti, soliti alios adhortari ne metuerent quoduis crimen in quemuis intendere: Vt enim maxime sanet vulnus is qui esset criminatus, tam en manere cicatricem. Addit epiphonema Erasmus: *Non arbor esse quempiam Diabolum tam impium ut possit re magis nefariam suggerere.* Lege & reliqua. Illud solatio est quod dum maxime cupit Libauium vituperare, & se laudare, maxime & laudet Libauium, & se vituperet. Si laudatus vir esset Guibertus bonos non vituperaret. Iam cum vituperet iustos, & immeritos, illaudatum pecus se esse docet. De minimis nihili dicam nisi illud: *Fulgur expelui: & Elephas non curat muscam* Viros illustres reprehendit: Sed suum furorem, fætores, & oblitutatem prodit, *Graculus Graculo asidet,* sturnus sturno, vpupa vpupis. *Mali corni malum ouum.* Nunquam didicit bene dicere, & vtilia scribere. Mirumne quod maledicat, & pessime scribat? Doleo vicem versificum quos decepit, ut pulcherrimam artem poëteos tam male collocarent. Si sapienter palinodiam canent, & valent potius *Cloacina & Sterculii* laudes decantare quam tam mali corui peiorem fætores musica ornare. Sane quicumque estis, si me laudassetis, dicerem quid feci? A vobis enim laudari vituperari est. Si vellem par pari referre, quot pueri essent ad manum qui vos versibus attris possent egregie oblinere, & nigro sale perficere? ὁ vos miserum pecus. Petiissetis. Retorqueo in Guibertum conuitiatorem, & collusores omnia conuitia, quo iure, qua religione possum, & debeo.

Res apologia Guibertine.

Versificos Guiberti. Miserum genus per Versus criminari quasi cæteris nulla esset vena.

C A P V T II.

Quam belle titulum famoso libello dederit: Apologia.

Απολογία Græci dicunt quod Latini rationibus prolatis se defendere, & crimina obiecta diluere, repellereque. Inde ἀπολογία defensio per argumenta opposita obiectis, & purgatio. Tali utebatur Socrates apud Tyrannos Atheniensium contra accusatores Melitum, & Anytum. S. Petrus 1. Pet. 3. vers. 15. iubet Christianos semper paratos esse πρὸς ἀπολογίαν omni poscenti eos rationē de spe quæ in ipsis est, cum modestia & timore conscientiam habentes bonam. Hic apologia est fidei expositio cum ratione cur quis sic credat, Legat Guiberti sermonem, cui vacat, *Famosum libellum* inueniet. Neque enim argumentis diluit obiecta, neque rationem reddit sententiæ, sed aduersarium vituperat vndiquaque omni genere conuitiorum sine pudore, & conscientia corraso. Reprehendit alicubi meam inscriptionem. *Defensio & declaratio perspicua Alchymie transmutorie ex Aristotelis Peripat. principii &c.* Negat in libro esse quod titulus promittit. Num ergo ipse meo, quem putat, errore cautior factus est? Minime pro apologia frontieius inuri iuste poterat INVECTIVA in Libauium, & omnes chymicos & metallurgos metallorum transmutationem profitentes. Quæ assuit conuitia non curo. Neque enim in me sunt.

Quidam insignis ICTVS cum leg. ret, phy. inquit, mera ra conuitia.

C A P V T III.

Quæ ex dedicatione, & Epistolis.

Notetur quod dicit Guibertus se scripsisse tractatum aduersus Alchymiam. Monueram debere distinguere. Alia enim est Alchymia sapientum, alia quam vulgus sic appellat honesto nomine, quæ sibi impostores sumterant, in infame transmutato. Inde & Pantheus Alchymia euertere conatur, deceptoriam illam intelligens in qua Guibertus 40. an. consumsit vpupa cū vpupis. Quæ Hermetis est & aliorū philosophiorū, vera est, & sine mendacio. Auicenna etiā plura ista voce cōplexus est ut &

Alchymia vix distinguenda.

Mefues

Mesues, & Bulcasis, quos secuti sunt recentiores. Guibertus vno nomine infamiaque inuoluit & Hermeticam artem, & impostoriam, Sophisticamque, quæ audacia non est ferenda. Nos quoque asserimus impostoriam Alchymiam, qua occupatus fuit Guibertus, esse indignam bonis viris: At Hermeticam transmutatoriam fundatam esse principiis naturæ, & artis experientiaque, & autoritate philosophorum. Huius fautores sumus, non istius deceptorix. Scripseram contra expugnationem Guiberti libellum defensorium. Huic calumniatur, mentiturque inesse innumeras rationes sophisticas, friuola paradoxa, deliramenta, errata, monstra opinionum &c. Mirum autem. Demonstra *Guiberta anicula*, verbis frustra pugnamus, ubi sunt tuæ sapientiæ principia, axiomata, veritates? perdidisti ea inter carbones impostorum. Quomodo potes iudicare quid syncerum, aut fucatum, quid sapiens, vel insipiens, cum quadraginta annos carbones, & furnulos nebulonum sis secutus? Non poteras eo tempore sapientum libros legere. Nunc senex factus eum lapis odorem quem iuuenis cepisti, fœtidum scilicet, & corruptissimum sulphur referentem. Iudicem veri & falsi oportet ab ineunte ætate assueuisse sapientis iudicii regulis, non putidas ollas delirantium linxisse. Ideo meas rationes, & argumenta deliramenta vocas, quia nihil vnquam sapiens didicisti. Refutare non potes, nec aggredi audes propter inscitiam. Criminas, ô te aniculam insanam. Notetur & hoc: Scribit *se legenda dedisse pluribus doctis hominibus, quæ in Libavianas nugæ scripserit*. Ridiculum. Renoca tibi in memoriam, Lector, qua laude ornauerit suam Lotharingiam. Si talis est, qualem descripsit, qui possunt in ea docti pauci esse, nedum plures? Risi suauiter cum legi meam defensionem istis displicere qui Christo, & veritati. Gratulatus sum meis musis quod etiam Romæ legantur, & quidem à præcipuis, non à grege & manipulo furum. Fors stant in Capitolio, & cum iustissimus iudex adueniet pro me testabuntur. Valete ô viri, & fruimini vestra sapientia. *Carolus Mamburgus* in epistola sua fallitur. Duo in crucem acti sunt Studgardia, non propter chrysopeiam veram, sed mendacissimam veræ professionem, & imposturas, furtaque patibulo digna. Principem alias & studiosum fuisse veræ Alchymia, & oculis suis vidisse transmutationes aliquas, non est obscurum. Ideo nec sine præmio principe digno Lazari Zetzneti volumina sibi ascripta clementissime recepisse memoratur. Ego tibi mi Mamburge, putô rectius votum tuum conuenire quam mihi. Ex animo opto tibi vt mendacissima Guiberti obiecta damnes, apologiam eius sceleratam, & plane Diabolicam (quod tibi tua dicabit conscientia si iuris Doctor es) excretis, & meliorem religionem, quæ ex solis Christi libris discitur, amplectaris. Alias à iudice Christo audies illud horribile: *Nunquam noui te. I in ignem æternum maledixte*. Te quoque *Cachete*, admoneo candoris, philosophum appellas contumeliosum, seditiosum, insolentem. Quid tibi cum mea philosophia? *Ne futor vltra crepidam*. Male agitur cum tua Lotharingia, si ego homuncio priuatus possum seditiones in ea in qua ne semihominem quidem noui, excitare. Quomodo calumniae crimen effugere potes cum scribis me vocasse *Lotharos pacis publicæ, & otii literarij perturbatores*? Lotharingicis armis id tunc tribuebat res ipsa, & fama publica. Mene loqui nefas id quod arma Lotharingica tunc agebant? De literis Guiberti nihil fallum scripsi, melius tamen tu de Lotharingia sentis quam tuus Guibertus in sua Diabolica apologia, in qua vide quæso quem locum inuenerit admonitio tua his verbis proposita: *AGES CVM ILLO MODESTIVS, MAGIS PHILOSOPHICE, MAGIS RELIGIOSE, MAGIS CHRISTIANE*. Consilium bonum etiam si malo sis in me immerentem, & qui te nullo vnquam verbo læsi, nec sciuï essesne inter literatos vel a vel b vel c, animo dedisti: Sed ille male obtemperauit. Si omnes habenas immodestissimæ conuitiandi libidini laxare est esse *MODESTIOREM*: Si philosophicum est nullis vti argumentis ex philosophia, omniumque mysticæ scientiæ philosophorum libros & auctoritates pessundare, & conculcare: si religiosum non criminantem recriminari, sed vitia & errores suis nominibus appellantem rot criminibus & maledictis onerare quot ne *Asinus* quidem (vt loquitur) portauerit: Si Christianum est nulla patientia Christi vti, sed impatientissime omnium furiarum arma ad conuitiandum comportare, tuus, *Cachete*, Guibertus tuum consilium est secutus. Cur autem tu, ô bone medice, non curabas prius animum tuum, quam istud consilium dares? Estne iustum abuti verbis latinis in ignotum tibi hominem, cui lis est cum medico in quæstione physica? Tu iurista es, & tam male memor es artis æqui & boni? Si in te aliquid scripsissem, ignoscerem iusto dolori. Nunc nesciuï te in rerum natura esse. Estne modestiæ aliena curare? Estne philosophicum ignotos mordere in causa non sua? Estne religiosum, & Christianum inuectiuam scribere in innocentem pro nocente?

CAPVT V.

An semper respondendum aduersariis.

Obiiciunt mihi homines vesani, Gramanus, Scheunemanus, Guibertus &c. silentium ad ea quæ mihi opposuerunt nonnulli in quæstionibus partim philosophicis, partim Theologicis, idque interpretantur pessime, quasi coactus fuerim cedere, & causam deserere. Sed scire debent silentium non esse vniuersum. Aliud prudentiæ est, aliud tolerantia. Est qui imperio legum tacere cogitur, est qui cum posset loqui, metu compulsus silet, & si quæ aliæ sunt differentiæ, meum silentium prudentiæ, & tolerantia est, non impotentia, aut fugæ, vel timiditatis, desertionisque causæ iustæ, vel etiam coactionis legum. Qui theologi sunt, aut etiam saltem Christiani, norunt Deo sæpe committendam causam esse, & in altercationibus rem deferendam Ecclesiæ, eiusque iudicio,

iudicio, quod secundum legem Dei, & mandata seu principia fidei pronunciauerit, acquiescendum. Quod si aduersarius vel nihil ad rem responderit, vel conuictis in personam iactis, uti solent facere argumentis destituti, victique a veritate, ne nihil rependisse videantur, more stultissimarum anicularum, aut imbecillium canum, mordere saltem voluerit, vel rixosorum sophistarum consuetudine semper eandem cantilenam cecinerit, crambenque sapius coctam reposuerit, delirus videatur talibus qui respondere tentet, cum certum sit flagris, & non argumentis istiusmodi homines coercendos esse. Habemus exemplum Saluatoris qui ad conuicta personalia, & iniustas accusationes, manifesta que calumnias tacebat, non impotentia, aut confessi criminis nomine, sed ut Petrus scribit 1. Pet. 2. 23. tradebat iuste iudicanti. Tito mandat Paulus ut haeticum hominem post vnam atq; alteram correptionem vitet, quod certum sit subuersum esse talem, & quasi proprio iudicio condemnatum. Philosophorum sententiam & facta contemplari si volumus, inuenimus quod duorum litigantium alter qui tacet prudentior habeatur, indignumque sit arripolidum exemplo verba verbis semper permutare, & conuictis certare. Si responsum est stulto secundum stultitiam ne videatur sibi sapere, non addenda est responsio altera. Furenti baccha, si restiteris, quid aliud quam insaniam augmentum obtinueris? Socrates ferientem referire solebat. Neque enim asinos percutientes solemus impetere calcibus vicissim, aut canes mordentes remordere. In Theologicis credidi, & ideo sum locutus. Si propter hoc iudicor, humana iudicia con-
 temno. 1. Cor. 4. vers. 3. 4. 5. Deus est qui me iudicat. In philosophicis argumenta haecenus de-
 feruerunt aduersarios meos. Maledicta redeant ad ipsos.

Pf. 115. 2 Cor.
 4. 13. Rom.
 10. 9.

C A P V T V I.

Quid impulerit Guibertum ad scriptionem.

D Atam sibi occasionem ait Maledicenti maledicere. Errat malae mentis opinione. Quis quae-
 so medico Lotharingo ante Decennium & amplius occasionem dedit non tantum impu-
 guandi artem chymicam, in parte Magisterii de transmutationibus, verum etiam peritissimos, fi-
 deque dignissimos artifices traducendi, & mendacii accusandi? Quis fuit tunc prouocator alius
 nisi mala meus, malus animus, inscitia, temeritas, & stolidi arrogancia? Tibi ne liceat bonas scien-
 tias, artesque impugnare, nobis non defendere? An autem nostra propulsatio est maledicentia?
 Non maledictum tibi est, Guiberte, sed stulto iuxta stultitiam responsum. Quis autem te post de-
 cennii silentium ad furendum induxerit, ipse videris. Vocas argumentum quod tractas TRICAS
 PROFANAS, quibus sacra nolis immiscere. Tu ergo propter tricas commotus es ut in hominem
 probatae notae omne genus conuictorum a deo cumulatum ingereres ut asini pondus excesseris? vbi
 argumenta rerum? sed frustra litigo cum rabiosa vetula.

C A P V T V I I.

De controuersia Parisiensi.

M Agni & erecti, sibi que fidentis animi est pro veritate stare pugnareque viriliter. Virtutem
 hanc sua laus sequi apud recte iudicantes debebat. At apud Guibertum probro, vitioque
 datur sine respectu personarum pro artibus bonis arma capere. Nota lis est inter Riolanum pro
 facultate medica apud Parisienses, & Quercetanus pro hermetica Chymiatra. *Riolanus* peccabat
 defectu. *Quercetanus* in contrariam partem inclinabat, videbaturque nimium Paracelsi stare. Hip-
 pocratica & Galenica licet non omnino repudiaret, tamen postponebat. Collegium medicum iussit
Riolano obuiam ire conatui. Is ommissa causa *Quercetani* contra Alchymiam arma expediuit, non
 quod de Chrylopoeia esset controuersia, hanc enim volebat defendere *Quercetanus*: Sed quod
 de principis, extractis, essentis quintis, & homogeneis, quae vno impetu omnia *Riolanus* de gradu digni-
 tatis suae turbare antebatur. Videbatur excedere mandatum Collegii, & non tam pro medi-
 cina publico nomine pugnare, quam contra chymiam odio priuato, aut saltem ea opinione, quasi
 errores Paracelsici non possint redargui nisi tota chymia conuulsa, & euersa funditus. Notabam
 hominis morbum, & licet nomine Collegii ederentur scripta, tamen *Riolani* importunitatem magis
 elucescere deprehendebam. Cum itaque denuo publicanda esset Alchymia integra, argumenta
 contra eam producta ad examen reuocabam studio meo, & professione. Quid sit? *Riolanus* con-
 trouersiam mecum inuit: Sed ut maiore fiducia, & autoritate pugnare posset, Collegii damnatoriam
 appendit. Mirum videbatur damnatoriam proculi nondum plene cognita lite. Reluctandum e-
 rat, & respondendum obiectis. Si Collegium cohibuisset suam damnatoriam intempestiuam, ni-
 hil fuisset passum. Excusabam etiam id, & audacia, temeritatemque in *Riolani* sauitiam coniciebam.
 Moritur *Riolanus* pendente causa. Collegium medicum nihil amplius tentat in Alchymiam pharma-
 ceuticam; imo facto ostendit se non alienum esse ab illa. Apparuit scilicet *Riolanum* maiore animo,
 quam viribus bellum gessisse, & Alchymiam sine diserta distinctione damnandam curasse: Nos
 postea in gratiam rediimus oblitterata causa dissensionis, extinctaque lite, aut potius prudenter sopita,
 non quod vel ego, vel Parisienses multum tribueremus Paracelsi, sed quod utriusque genuinam Alchymiam in
 adiumentum medicinae admitteremus. *Guibertus* odia, dissensiones, & controuersiarum vlcera siue sacra
 sua

Ex particu-
 lari contro-
 uersia gene-
 ralis.
 Damnatio
 ante dissen-
 sionem causam.

sive profana non potest ferre consolidata esse. Itaque vndiquaque corradit quicquid inimicus homo potest ex *Gretsero Riolano*, & aliis, vt omnium animos, totamque camarinam moueat, & sanguinaria ista consilia, quæ mihi scelerate, & mendaciter imputat, sua esse doceat. καλὸν εὐ κέμε-
ρον μὴ χιβεῖν. Nihil mihi amplius negotii erit cum *Gretsero*: nulla controuersia cum collegio me-
dico Parisiensi, quod satis apparuit, cum & ipsum candide, & ego animose contra *Palmarium* pu-
gnauimus: *Palmarium* inquam, qui *Guiberti* & *Mechelii* maledicendo, conuitiando, criminando,
Cramanus, mentiendo, iniurias famose spargendo, arrogantia stulta, & stupida tam erat similis, quam ouum
Ambaldus, Scheunema-
nus, Palma-
rius, Hart-
manus &c.
omnes Dia-
boliferi, qui
rationibus
cumnesiant
certare, ma-
ledictis agūt.

*Belli Socii in
conuitiando
Mechelii,
Gretserus,
Guibertus,
Cramanus,
Ambaldus,
Scheunema-
nus, Palma-
rius, Hart-
manus &c.
omnes Dia-
boliferi, qui
rationibus
cumnesiant
certare, ma-
ledictis agūt.*

CAPVT IIX.

De responsione Guiberti ad res ipsas.

PAG. 6. Apologia sceleratæ & Diabolicæ ita scribit: Minus sollicitus esse debeo, & valde mihi laboran-
dum non est vt ostendam quæcunque de meo libro, quem flagellat mihi impingit, esse mera sophismata, & deli-
ramenta. Iudicium enim tanti collegii, tanti viri quanti est *Riolanus*, tanti athleta quanti est *Gretserus* & alio-
rum quorum sensus cum meis plane congruunt, & quorum autoritate sum confirmatus, opponi poterit malignus, ac
Diabolus
Diabolum
confirmat.
Bellum ar-
gumentum
Guiberti.
Arg contra-
rium.
Victoria.
Disce latine
loqui.
Libanius à
Deo habet
multa dona.
Ferrum &
Ignis.
sinistræ nugigeruli susurrus, & putidus sabellis. Hæc ille perquam viriliter & mascule. Libauio non con-
uenit cum *Gretsero* in quæstione fidei: non cum *Riolano*, & ab hoc decepris in causa Alchymia
pharmaceuticæ: Libauio istorum iudicio non placet: Ergo *Guibertus* non debet laborare in re-
sponsione ad obiecta in causa sua de Alchymia transmutatoria. Quid si *Libanius* eodem modo:
Non debes ostendere *Guibertum* in causa Alchymia metaphematica delirare, & rudem, imperitumque furio-
sum, & malignum virorum summorum infamatiorem esse: quia ab eo in causa religionis dissentiuunt omnes refor-
mati, & contradicent eius vesania, qua patriam, & nidum suum conspurcat, omnes *Lotharingi* honesti: præterea
que nullum ex met aliorum peritis habebit consentientem. Nam ideo immunis sum à veritatis defendendæ
officio? At tu causam hanc non audes amplius tangere. Stant itaque mea contra te argumenta in-
conculsa. Vicit veritas chymica. Triumpharet, nisi homo nihili esset *Guibertus*, qui non fortibus ar-
mis resistit, sed vetularum more maledictis. Viro bono, inquit, ac philosopho nihil aliud tam est indignum
quam calumniando simul, ac differendo conuitiis, non ratione disputare. Facete, & ἀντοκατακρίτως. Cur
ergo tu, *Guiberte*, me tam horribiliter per aliquot octerniones laceras, & ne vnicam quidem ratio-
nem rationibus meis opponis? An conscientia te tua conuincit, quod nec bonus sis, nec philosophus?
Dicis sæpe me calumniatum, conuitiatum &c. esse. Quando vero id demonstras? Puras ne tu-
um DICERE esse tanti? Quæ conuicia in te iacta ais, ostende remete, & sine causa iacta esse, atque
ita non culpæ tuæ nomina, sed veras criminationes ex proposito fuisse. Quod si ego omnia argu-
mentis docuero, iustitiæ, & veritatis esse pronuntiata apparebit, tantum abest, vt sint maledicta.
Quæ verbosissime, & loquacissime cum anilibus tautologiis per aliquot paginas nugatur, ad scho-
larum ferulas relegentur. Deo gratia quod etiam infensissimo hosti *Guiberto Libanius* appareat à
Deo instructus multis ingenii & doctrinæ donis esse, vt pag. 9. scribitur. Si agnoscis, *Guiberte*, ingenii &
doctrinæ dona multa mihi à Deo esse, quare me tam horribiliter abtque vilo argumento & iusta
causa, criminaris? Vocas tenebrionem, impostorem, & quid non? Tribuis mihi deliramenta, &
alia innumera. Quomodo hæc stare possunt cum multis Dei donis? An non Deum ipsum per
meum latus vituperas? Repetui summam disputationis nostræ. Iudicent *Physici*, *Logici*, *Medici*,
Chymici. Si veritati volent astipulari, egone an tu delires patebit. Pag. 10. postquam *Priscianum*
sæpius verberasti, mihi ferrum destinās, & ignem. Vsurpo de te illud *Saluatoris Ioh. 8. 44. Vos ex patre
Diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit, quia non
est veritas in eo.* Profer rationes firmas, certas, probabiles, & graues sapientum autoritates. Non
habebis me tibi aduersantem. Hic vero tuus morbus est. Argumentum, & rationem firmam
esse arbitraris, quicquid tibi videretur tale esse. Erras, si id credis. Cogita quid scripseris de rationi-
bus contra experimenta. Ecce ego affero experimenta transmutationum. Quin files de tuis ra-
tionibus? Vtor contra te, nosque socios illos *Psalmi 108. Persecutus est hominem afflictum &c.
Induit maledictionem, & veniet ei &c. Adiuua me domine Deus meus: Et sciant quia manus
tua hæc, & tu Domine fecisti ea, Maledicent illi, at tu benedices: Qui insurgunt in me confundan-
tur: Seruus autem tuus lætabitur, Inducantur aduersantes mihi pudore, & operiantur confusio-
ne sua.*

CAPVT IIX.

Narratio Guiberti de suis erroribus & facinore
antichymico.

*Guibertus
iunior infci-
us philoso-
phia 40. an-
nos inter car-
bones adole-
uit.*

E A incipit pag. 11. I. Fatetur suam infirmitatem in rebus philosophicis cum esset iunior.
Quando ergo sapuit cum 40. annos inter carbones perdiderit? Mi *Guiberte* vmbra tunc
habebas sapientiæ. Transmutatoriam enim veram esse recte iudicabas: Sed quod & aliis accidit,
non

non poteris discernere inter veram & impostoriam, quod tamen ex Gebro & Pantheo didicisses, & Bernhardo, aliisque multis.

2. *Aristotelem, Galenum, & vniuersum prope sapientiorum ordinem pra Paracelso nihil, aut parum sapere arbitratus est.* Euge Guiberte. Numera annos ætatis. Antequam inciperes Paracelsicus esse, quor annos habebas? Eis adde 40. quos consumsisti inter fornaculas Paracellicorum nebulo-
Guibertus
fuit Para-
celista.
Repente Phy-
sicus & me-
dicus.

3. Tandem intellexi, inquit pag. 12. *eos qui chymica deliramenta sequuntur in maxima bonarum rerum ignorantia versari.* Equidem si sequuntur deliramenta, quæ non tantum tu vocas, sed & reuera sunt. Studia vero chymistarum distinguenda esse non ignorares si recte impendisses annos disciplinæ, & non ut asinus ad lyram sero accessisses ad musas. Si talis es, quæ te intemperitiæ ad iudicandum compulerunt? Cur non delituisi miser Lothare? pag. 13. vbi bonis artibus opponis Alchymiam, distincte debes pronuntiare. Nam & *Alchymia est vna præclararum artium à Deo hominibus concessarum*: De vniuoqa loquor. Subrepit autem ex tincturis Sophisticis impostoria quædam, quæ ad se nomen Alchymia traxit plebis opinione, quæ non potest discernere inter syncerum, & fucatum ob imperitiã. De hac dicere debes quod sit falsa, & adulterina. Hanc tu per 40. annos es secutus. Itaque pag. 14. temere nugaris, & vera falsis misces. Bene dicis artem veterem, quæ est Alchymia vniuoce, considerata ea parte qua est metallorum transmutatoria, seu *ars faciendi Elixyr cuius projectu imperfecta metalla perficiantur vt aurum, vel argentum fiant pronatura Elixyrũ*, tum hoc promittere, tum medicinam grauissimorum morborum, & sanitatis conseruationem vsque ad terminum diuinitus præfixum. Dum autem hanc artem confundis cum impostoria altera, quæ apparet vera esse, non autem est, eademque promittit, sed præstare nequit, peccas. Ita pag. 16. mendacia & fumos Paracellicarum non discernis à vera artis veræ promissione, quanquam non negem etiam alios artifices hyperbolice scientiam istam commendasse, & ideo in meis scriptis hyperbolas istas contraxi.
Confusio di-
uerjarum
Alchymiarũ.

Immodice
pradicata
Alchymia.

4. Pag. 16. & 17. in Alchymiam pharmaceuticã veram incidisti *Sebastiano Manzono* artifice. Hæc non est transmutatoria metallorum nisi secundum quid, qua scilicet ex metallis conficit medicinas. Sapiuisses, si in huius studio consenuisses. Deuisti admonitiones Gebri, & aliorum considerare, indeque intelligere te ad transmutatoriam veram non esse dispositum. An vero nulla sit transmutatio specierum metallicarum etiam cum medicamina Mazonus tuus facit?

5. Pag. 18. Libros es aggressus: sed nondum fundatus philosophica scientia, nec initiatus mysteriis. Ideo ex libris non potuisti proficere, id quod non desinunt monere periti, quanquam Bernhardus lectione eorum profecerit: sed non nisi post multam experientiam.

6. Inde venisti ad *aurifices*, non scientia, sed opinione, qui cum aliunde accepto puluere aliqua specimina procurarent, consumto eo, coacti sunt imposturas, quibus perierunt aggredi. Fortassis & ipsi adhuc laboriosiores, & circumspectiores, inque opere memoriosiores confecerint lapidem, sed postea facti obliuiofi, ignaui, & delicati non potuerunt amplius in eo laborare? Cognitum est aut à magistris veris donatos esse tales aliqua parte pulueris, aut mala fide eum parasse. Aliquid videre potuerunt apud magistros, qui sece latibula ppter vulgi intemperiem quærunt: Sed nõ totum. Itaque fallaces vias siccas, humidasq; excogitarunt. Ab his es seductus: Sed & opinione tua deceptus. Non est in aulis ars ista. Quos principes aluerunt, impostores pene dixerim omnes fuerunt, *Michael Sedinogius* cuidam principi voluit artem communicare, & sub eius præsidio laborare: sed in periculum vitæ illapsus propter puluerem cui nebulo quidam insidiabatur, nuspiam comparuit. In Polonia alicubi esse creditur. *Conthonius* mille mortes ferre potius voluit quã principi vlli artem manifestare, eodemque animo sunt omnes veri chymici. Ideo mirantur famam fraternitatis de Rosea cruce, quod tam liberaliter suam artem & Thesauros prostituat.
Aurifices ex
ali. no opere.

7. Pag. 21. ais te describi curasse *manuscripta plura, quæ ignibus aliquando sint tradenda.* Ego te adhortor ne facias sine exquisito iudicio. Video enim te non intelligere artificum sermonem, & non posse essentialia à superuacaneis discernere. Mitte in publicum per typographiam. Si quid inerit boni, id inferuiet communi societati. Si nihil, non opus erit ignibus. Per se cadent. Memineris tale consilium Gamalielis olim fuisse.

8. Pag. 22. scribiste *confugisse ad antidotum ex veris philosophicis rationibus, & experientia depromptam.* Hoc quidem debuit antecessisse, deinde quia artis conditores non sunt rationum expertes (promissores inanes non motor) hæc quoque erant ponderandæ: sed si in veras incidisti, qui potuisti contra metaschematicam metallorum tam *καθόλου*, & indistincte scribere? Rationes istas tuas habet tuus liber primus. At quas ego ad oculum ostendi nihil posse contra transmutatoriam veram. Tu vero ipse quoque eas superuacaneas putas si modo experimento constet æs ex ferro sine fuco fieri. Fit equidem. Rationes ergo tuas abiice, quia somnia tua sunt, & logismata futilia, non rationes: aut diligentius perpenfas adhibe melius.

9. Pag. 23. Reperisse indicas *Alchymiam à primis autoribus Idololatriæ excogitatam paulatim colicceptam, postea ad quæstum, & inanem gloriam mille commentis ab impostoribus contextam, & ad hæc vsq; tempora nostra deriuatam.* Nimium indulges opinioni tuæ, Guiberte. Inuentã esse ab idololatriæ, vt arguendi caret, nisi & ipsum iuuentum sit idololatricum. Abiice ita Aristotelem, Hipp. Gal. & omnium gentilium scripta. Ab istis venit in possessionem Christianorum, vt Morienis, Lullii, Rupefiscia, Arnoldi &c. qui eandem & præceptis rationibusq; exornarunt, & experientia facti cõprobarunt. Tu quidem istos autores explodis, quia à Deo impetrare non potuisti vt simili scientia donareris:

Sed non ideo damnati sunt. Monachi plurimi, pauci medici, & philosophi artem istam & exercuerunt, & descriperunt. Monachi vero qui? An nō Pontificii, & tuæ fortasse religionis Christiani? Hos tu omnes delirii, & aliorum criminum accusas. Ordo Monachorum debet mihi gratias q̄ sua studia à tuis rabiosis dentibus vindicari. Non est nouum apostatas fieri sui ordinis persecutores, & eos qui imbecillitate mentis, defectuque gratiæ Dei non possunt ad scientiam peruenire, conuersos in hostes eandē damnare. *Ars non habet inimicum nisi ignorantem*, qui eius particeps nequit euadere. Præterea si nihil nisi inania verba descriptiones habuissent, tunc puras potuissent ad hoc secula darare? 10. *Chymia scriptores* (inquis) *ea protulerunt quorum nullam certam causam & rationem tenerent* De impostoribus non dissentio. De scriptoribus distinxit iudicandum. Quæ autem præceptis, è rationibus, experientiaque confirmatis complexi sunt, eos carete certis rationibus uoli dicere. Patuit hoc diligentia (absit verbo inuidia) mea. Si quis legat Morienis tractatum, Item Bernhardi, Alani, Arnoldi, Riplæi, Sedinuogii, & alios tales, pondera argumentorum inueniet, nisi præoccupatus sit alienis persuasionibus. Puto me tibi in repetitione controuersia oculos aperuisse, si nondū uides ex libris apocalypseos hermeticæ. Peruersè iudicas, si istos sapientes pronuncias Aristotelis, & aliorum philosophorum libros *ad literam*, & *superficie tenuis intellexisse*, indeq; detorsisse à vero philosophorum sensu &c. De litera quidem quorsum? An non ex scripto euenudus est philosophorum sensus? Tunc somnias aliquid mystici subesse, quod non indicet litera? Ego non possum cum tuis sensibus aliter disputare, nisi per uerba quæ sunt rerum notæ, & conceptum mentis indices. De detorsione falsum dicis. Quorsum oportet detorquere id, cuius principia à sensibus sunt orta, & rursus ad sensum reuocantur? Quæ ista detorsio est? Elementa generantur & corumpuntur circulariter, & facilius symbolū habentia. Elementorum naturā sequuntur imperfecte mista, & ex mistis propinqua. Species transmutari inuicem elementa ostendunt, & elementis affinia. In nutritione ex aqua, & herba campi fit in vaccarum uentriculis chylus: ex hoc sanguis, ex sanguine caro, os, cutis, & porro etiam adeps, & lac, ex quo butyrum, caseus, serum. Hæc omnia sensibus sunt obuia, & negari non potest specie differte. Sic omnia metalla ex mercurio fiunt & in mercurium reducuntur: In omnibus est sal quidam & sulphur, figuratiua, & determinatiua principia. In quod uelima resolutione quid redit, ex eo erat factum primitiua. Mercurium à putis metallis assumi, est experientiæ liquidæ. Eundem à spiritibus, seu anima sulphurea eorum pati, & in eandem naturam mutari uerum est. Natura gaudet natura familiari, & in ea acquiescit &c. Talia sunt & cætera. Sed unde tu quæso didicisti arcanos philosophorum sensus qui usque ad inclinantem ætatem caminos Paracelsicos Alchymista Paracelsicus, qui extreme solet omnes ueteres & nouos contemnere, es secutus? Tu monarchæ Paracelsi fuisti mancipium per annos 40. Quis tibi tunc erat Aristoteles? Num una vertigine factus es peripateticus?

11. Pag. 23. 24. *De obscuritate*. Eam tu interpretaris perpetam, quasi ita suas fallacias uoluerint tegere artifices, & uerum nucleum sententiarum philosophicarum Aristotelis, & similium occultare: imo ludere homines Sathanæ more: &c. Primum dico paucos ex chymicis ueris curasse quid hic, uel ille philosophus Græcus sentiret. Naturæ opera spectarunt plerique, ut & axioma eorum habet: *Qui uult philosophorum lapidem conficere, illum oportet principia natura respicere*. Naturā ebiter & perfunctorie in suis physicis Aristotelem contemplatum esse, melius in libris de animalium generatione, & partibus, non opus habemus te Deotore fascinato uiris stultitiis, scimus ipsi, à quorum manibus & oculis raro decedunt Aristotelici libri. Quod ergo tribuis Philosophis chymicis à te est confictum, uerum tamen utar & hic distinctione. Tu Paracelsista fuisti, quod hominum genus ante dixi explodere ueteres, & nouos. Paracelsistæ sunt duplices: Quidam literaliter intelligunt chymicorum scripta, si quæ curant, & non damnant: quidam mystice, ut *Sucbhen*, *Dornau* & similes. Putant enim non intelligi metalla maioris mundi, sed minoris, ut morbos, & sanitates: alii idem dicunt de Pharmaceuticis magisteriis, extractis, essentiis &c. Literales pauci sequuntur. Vix enim est qui non audacia Paracelsi reprehendat *Lullum*, *Thoman*, *Rupescissam* & cæteros. Plurique in hærent mysteriis *Paracelsi*, quorū sibi fingunt interpretationes singulares, & clauas quasdam. Hi sunt tui impostores, ex quorū numero, & quorū discipulus fuisti. De his recte dicis, q̄ cum ueterū omnium & literā & sensum non intelligant, ut tamen aliquid scire uideantur, utantur phrasibus obscuris & perplexis neq; tamen sit ullus qui cum altero in materia, & modo elaborandi cōsentiat. Ideo & omnes sunt execrandi impostores, quorū finis fere crux & furca. Paracelsicis oppono synceros Alchymia uinuocæ & essentialis ueræ studiosos, qui non negligunt principia eruditæ, & sapientis uerustatis quidem, uerum tamen ea cum experientia conferunt, & ubi se cuius apparet pro liberali philosophandi more, dissentiunt, & corrigunt. Hi chymicorum sapientum libros attente legunt, rationes ponderant, uerba expendunt, cumque sensibili apparentia conferunt. Nonunt artem scriptam esse suæ disciplinæ more per ænigmata, & parabolas, non quod inuideant bonum hominibus, aut sua errata occultent: uerum ita mors est in omni studio, præsertim metallico. Quælibet factiones habent phrasas singulares. Quædam etiam studio inuoluerunt, ne porcis proicerentur margarita. Si tibi notū esset penitus artificium, quid quæso facturus esses, Guibette? Num omnibus profiteres & passim principes ditares? Occultares opinor longe accuratius. Cur in aliis reprehēdis, quod ipse faceres? Mira uero fortuna scientiæ. Ego liquidissime docui, & fidem non inuenie. Qui perplexissime scripsit, sunt in admiratione, & hos student per vim intelligere ii qui nec à Deo, nec ab hominibus facultatem acceperunt. Ad literam laborantes, litera decipiuntur, & decipiunt alios. Tu, Guibette, duplicis culpæ reus es. Primum Paracelsista fuisti, & proculdubio neminem nisi monarcham tuum sequendum putasti, atque ideo adhæcisti impostoribus Paracelsicis. Postea uertisti te ad scripta ueterum, & in eis literam es uenatus, quanquam cum aliqua allegoria. Nam per *Solem* intellexisti

è intelligentem Aristotelis Lotharium. Ridicula detorsio Guiberti.

Alchymista Paracelsici.

tellexisti aurum nativum, per Lunam argentum apud Hermetem, & sic porro per mercurium argenti vidum vulgare. Sed non attendisti aliquid occultius designari. Quorsum enim & auri, argenti, argenti viui &c. vocabulis frequentius uterentur? Dic per tuam conscientiam si scires arte, tunc ita vulgandam putares, aut si parabolice traderes, rectene dicerem te homines Sathanæ more ludificare. Arist. in 1. metaph. 2. Philosophus amatot fabularum quodammodo est, eo quod fabula ex mirandis constat. Inde prisca poetæ philosophi dicuntur & sapientes mystæ sacrorum hieroglyphias suas habuerunt. Mos iste à sapientibus prisca ad posteros peruenit. Eo vsi sunt apologorum scriptores, Poetæ, Sacerdotes, Prophetae. Christus ipse per parabolas locutus est incredulo populo, ut audientes non intelligant &c. Matth. 13. vers. 13. 14. Mat. 4. 12. 33. 34. Luc. 18. 10. Ef. 6. 9.

XII. Pag. 24. scribis: Cum graviter ea in re peccari viderem ab iis etiam quibus concredita essent bonæ literæ, & periculum esset ne vera philosophandi ratio corrueret, obrueretque maximos ea procella viros, eius anali imperum coercendum opposito rationum vallo, & adhibitis demonstrationum propugnaculis existimavi &c. Vah emendatorem philosophiæ ex futnulis quadraginta annorum Paracelsicis. Scilicet ni tu ex faruis Proserpinæ Paracelsicæ antris prorepisisses, Sol non luxisset amplius? Falleris, Guiberte. Non correxisti philosophiam, sed te, & socios tuos decepisti falsis persuasivunculis. Tua propugnacula ne straminea quidem sunt, Et vnde tibi quadragenario Paracelsistæ sapientia philosophica? In Scaligero latitabat aliquid. Sed tibi deerat Scaligeri genius. Mane domi, & tace. Maioribus opibus, quâ sunt tuæ, ad eam rem opus est. Obscurasti philosophiam, & implicasti tuis tucis, non illuminasti, aut expediisti.

Ecce correcto rem philosophia chymica.

Anser & Graculus Guiberti Columi Cynos, & Luscinias docere can: sus.

XIII. Pag. 25. Ostenderem dogmata chymica, & fabularum monstra ante sexcentos annos à Spiritu erroris inspirata PERVERSISSIMIS HOMINIBVS &c. Vide quid scripseris. Principia naturæ, quibus chymici artem suam acceptam referunt, vocas errores, & monstra fabularum. Hac re insaniam tuam in propatulo declaras. Autorem eorum vocas spiritum erroris, qui alias Diabolus. Hic in Deum es impius: omne perfectum (τέλειον) donum à Deo est, & patre luminum, inquit S. Iacobus. Tu Diabolo tribuis optimæ rei inventum. Annos numeras sexcentos. Si finitus est numerus & hic ipse qui ponitur, anno Christi millesimo exorta fuisset Alchymia. At est antiquior longe. Si infinitus: considera num inter Christianos deuotissimos potuerit tam diu hæere res à Sathana inspirata. Quarto vocas homines peruersissimos quibus ars ista inspirata. Eam vero didicerunt, exercuerunt, & celebrarunt magna ex parte Monachi deuotissimi Morienus, Iohannes de Rupefcissa, Albertus Magnus, Thomas de Aquino, Lullius & alii multi, prætereaque medici, reges, comites &c. Illine homines PERVERSISSIMI? Quantam præ se fert pietatem Basilius Valentinus Monachus? Illene peruersissimus? Iure consulti aliquot defenderunt hætenus chymicos synceros, ut & Comes Mirandulanus. Num & hi peruersissimi homines? Notabit hoc societas de Rosea cruce, & hominis amertiam damnabit.

Resuscitatio chymia.

Monachi attendant quæ belle ornentur fratres à Guiberto.

XIV. In lucem protuli tractatum in quo ostendebam Alchymiam, qua circa metallorum transmutationem versatur, esse impossibilem, & nunquam in rerum natura fuisse. Ita pag. 25. ostensorem inanem. Tunc aliquid ea de re ostendisses? Inscribimus tibi Epitaphium Phaethontis: Hic situs est Lotharus chymica malus arbiter artis: Quam si non lesit, magnis tamen excidit ausis. Tam misere, ruditer, imperite, stolide, & dementer ea in re te gessisti, ut si collapsura alias fuisset, absurditate rationum tuarum erecta immobiliter staret. Contrarii enim absurditas, veritatem contrarii confirmat. Inter Lotharos tuos somnians nescimus quid alibi esset bonorum studiorum te ipso confessore.

Epitaphium Guiberti in felicitate Alchymiam tentant.

XV. Iam pugnarum tuarum magnitudinem & excellentiam pag. 26. narras. Quid enim? Plurique doctissimi viri scripserunt contra hanc vanitatem, refutarunt multis & VERIS rationibus: Sed nec omnes omnia comprehenderunt, nec ad amussim singula elaborarunt, & præcipui eorum nolentes volentes in EA INCIDERVNT que potius transmutatoriam DE NON ESSE AD ESSE proferrent, quam eius fundamenta destruerent. Cur id? Quia ignorantia, & difficultas rei obstat. At philosophus veris rationibus artem fallam, etiam si eam non exercuerit, nec didicerit, refelleret. Respondes pag. 27. Certum est Neminem posse experientias falsas refutare, nisi operationes chymicas didicerit & exercuerit, & libros autorum falsos, & supposititios esse ostenderit. Afferes & alia argumenta, ut: quod multa vitia in refutanda Alchymia fuerint prætermissa, quia non simul ars inuenta, & absoluta: 2. Quod nemo ex doctis magnopere laborauerit refutandam tam obæsis mendacium ut manibus contrariari possint. Cur? Ne non minus delirare videretur quam ipsi chymista. Hæc tu magnifice, polyphemice, Thraconice, & ut Pytgopolinici Artotrogus: Nempe illum dicis cum armis auris cuius tu Legiones dislauisti spiritu, quasi ventus folia, aut panicula tectoria: Elephanto in India pugno perfregisti brachium: Si connixus esses, per corium per viscera, perque os Elephanto brachium transmitteres: centum in Cilicia, Quinquaginta centum Sycolatronida, Triginta Sardi, sexaginta Macedones, sunt homines quos tu occidisti vno die. En te depictum graphice. Sed ad rem. Thomas Moresinus Aberdonanus Scotus philosophus, medicusque, qui audiuit optimos Europæ præceptores, frequentavit, non furnulos Paracelsicos per annos 40. sed celebres orbis vniuersitates, audiuit in re literaria non impostores in Italia, & alibi, sed sapientissimos quos potuit, deditque operam & libris, & experimentis chymicis, magno studio conatus est demoliri alchymiam transmutatoriam frustra. Nam, vel unica præteritione omnem eius conatum pluribus rationibus admirandum prosterere, potuit Alexander ille itidem natione Scotus, de quo Hoghelandans. Quid tu præclarius afferres ex carbonario Paracelsico? videamus asserta.

Ampulla Guiberti aniles.

Plautus in milite glor. act. 1. Vide & impugnationis cap. 1. lib. 1. & cap. 3. eius sui viribus immane quantum narrat.

Thomas Moresinus frustra oppugnat Alchymiam.

I. Doctissimos viros appellas illos Gigantes. At si ignorarunt id quod debuerunt alias fuerint doctissimi, hic sunt infantes.
II. Refutarunt, inquis, vanitatem transmutatoriam. Inanem conatum audio. Vanitas quâ facilis refutatu? Non opus est ad dissidandam doctissimis.

160 Alchymia transmutatoria Defens. II.

3. Multis, & veris rationibus. ô infelices homines qui multis, & veris rationibus transmutatoriam temere adorti sunt, imo statuerunt, tantum abest vt euerterint. An autem hinc non patet te mentiri cum vocas veras?

4. Non omnes omnia comprehenderunt. Quid? Tunc Morefino copiosior? Tunc instutior? Es pusto iudis cum eo collatus. Ille philosophiam melius, tu rectius carbonariam, quam 40. annos secutus es, tractaueritis.

5. Non elaborat ut singularia ad amissim. Bonus vir Guibettus. Multa dicit, sed pauca probat. Erastus talem se esse minime putabat, nec Morefinus.

Palma chymica.

6. Praecipue volentes volentes Alchymiam ad esse protulerunt. Accipio confessionem ab hoste. Ita argumentor.

Si delectissimi viri, & praecipui volentes volentes veris argumentis, quibus oppugnaverunt transmutatoriam, à non esse ad se protulerunt, multo minus Carboniperda Guibertus, qui 40. Annos vita inter Carbones Paracelsicos perdidit, eam destruxit suis argutiunculis. Illud est. Et hoc ergo.

7. Mirum te scientissimis viris in ea re, quam omni conatu perditum ibant, tribuere ignotationem. Oportet tamen consentire. 8. Alchymiam negas exercuisse, & iustos progressus fecisse in chymicis operationibus. Non dabit tibi hoc Morefinus. 9. Erastus opinabatur se fiducia suæ metaphysicæ posse de ignotis queque iudicare, & non tantum rationes rationibus refellere, sed & experimenta euertere. Tu negas. Pugna ergo cum Erasto pro chymicis. 10. Experientias falsas & supposititias recte tribuis tuis magistris apud quos didicisti furnulos Paracelsicos purgare per annos 40. Non autem potes Gebro, Arnolde & aliis qui omni experimento afferunt aurum suum, falsa specimina ascribere, *Renero Budelio ICTO.* & monetarum ad Rhenum præfecto aurum iustum pronunciantem quod auti examina acria ferret,

Ridicula Guiberti opinio qua præcæ vulgares operationes Alchymia esse easdem cum mysticis.

11. Operationes chymicas quas pag. 16. vocas calcinationem, digestionem, fermentationem, distillationem, circulationem, sublimationem, fixationem &c. didicisse & exercuisse libros que legisse, putas requiri ad refutationem transmutatoriam adeo vt sine illis nemo id possit. Rideo tuam infantiam. Feceris sane ista omnia, pro vt te fecisse ais noctes, diesque per 40. annos: at nihil proficere potuisti, Cur? Quia nunquam debitam materiam intellexisti, nec vnquam mysticas chymiaë metaphysicæ operationes assecutus es. Pharmaceutica & magisteriorum, quin & Sophistica, chymia istis vtitur, sed non transmutatoria, in qua tantum est SOLVE, COAGULA. Hoc dum fit, singulates gestiones comparant Enchiteticis operibus: Sed nihil manu peragitur quando illata est in suum Athannor Philosophicum materia. Lege quæ in Riplæum, & alios sum commentatus, eaq; intellige, videbis te adhuc esse in annis erroris.

Libri chymici.

12. Libros chymicos vis esse supposititios. Sint aliqui tales, præsertim tui impostorii. At si vnum atque alterum habueris verum, veris principiis consentientem, quia verum vero consonat, facile inde potes cæteros iudicare. Nomina præfigere diuersa, parui est momenti. Neq; enim humanæ autotitates in exquisito rerum iudicio multum valent. Non quis dicat, sed quid videndū.

Arist. 1. metaph. cap. 1.

13. Argumentum de artium inuentione Paracelsicum est. Paracellus videri voluit correxisse veterem artem, & aliquid noui inuenisse, præsertim abbreviationem, quæ non videtur esse impossibilis. At quam præsci profelli sunt, eius tota essentia ab initio constat, nec potuit præceptis scientificis comprehendi sine ratione, & experientia. Quid tu quæso inuenisti, aut recens repertum putas? Si de tuis argumentis loqueris, præter falsam principiorum quorundam adhibitionem iuste tibi tribuere nihil potes. Non dico temere. Demonstraui iam binis scriptis.

Probrum in dignitates & honoraria nomina Libani. Inuidus alterius rebus macrescit opima. Litor iners Sicum mores non exis in altros.

14. Ridendus es cum tuis obœsis & palpabilibus mendaciis, somniis, & anilibus fabulis. Tu ne tantus Polyphemus, & Elephas istas muscas cures? Egegiam laudem scilicet ex tricis, nugis, obœsis mendacis retuleris. Speculum habes Guiberte. Contemperate ingenium, & mores tuos. Hactenus narratio principii, medijs, finis, vsque ad meam Alchymiaë defensionem. Nunc reuertis ad anilem scurrilitatem, & conuitia, quibus exprobias mihi dignitates quas cum laude & conlectutus sum, & gero pag. 31. Ad hoc ego εδὲ γρη. Non quæro ex me gloriã, sed ex Deo. Nihil habeo quod à Deo, cui gratia, & gloria, non accepi. Non possum me efferre, & arroganter de me sentire, qui nihil sum mea dignitate. Gratia Dei sum quod sum, qui mihi istas dignitates est largitus, quæ iudicio sunt inter eos me vixisse, & viuere apud quos est virtuti honos, & præmium. Tu quis sis, tua narratio declarat.

C A P V T X.

Iudicium Guiberti de defensione aduersus suam virilem expugnationem.

Nota accusationes friuolas Guiberti quibus fugit forum, & se victum præbet.

NON quidem difficile est cogitare quid contumeliosus hostis possit iudicare de aduersus suas pugnas scripto: sed tamen audiamus nonnihil.

1. *Exagitate ais virulentissime.* Resp. In gradu mendacium, est & in verbo. Nescis motem disputandi serio. Nihil datum est auribus tuis. Tractatus es ex tuo merito. Nihil frustra. Quicquid in tuas stultitias dictum est, ex argumento dictum est, non intelligendo Guibertum personalem, sed eum quem scripto induit.

2. *Speciem sapientia ostentasse fallacis, & sophisticis conclusunculis.* Resp. Laborem tibi diminui si nõ mentiris. Eo erunt refutatu faciliores. Tu si vites, aggredere. Pugnare mutuis conuitiis vetularum est, quarum personam in Apologia tua bene agis. Iudicent sapientes.

III. *Me pugnare potius conuitiis quam suis rationibus*: Respon. cur argumentatus sum? Ad formam tuis Partibus familiarem rationes composui. Habes syllogismos. Facilis labor erit videre sophisma, & monstrare. Ego puto me vel à præstigiatore tuo Del' Rio laudem argumentantis consequi posse. Syllogismi mei tibi sunt vnguis in vlcere. Non ausus es eos aggredi. Fœnum in cornu habent. Fugis ergo: ô imbellis vetula.

IV. *Mea verba inuertere*. Resp. produc locum vel vnum. Humanum fortasse fuerit non vbiuis sensum disputantis assequi. At inuertisse mendacium tuum est. Tu monstra vbi hoc sit factum, & tunc me ad tuam saluam componam.

V. *Affingere quæ in mentem meam nunquam venerant*. Resp. Ni vis mendax haberi, monstra & hoc. Audi vero disputator egregie: Qui principium Syllogisticum ponit, & antecedens, an non ille & conclusionem, & consequens? Negare consequens posito antecedente in legitima dispositione cuius est hominis? Non posuisti fortassis expresse conclusionem, at principia dedisti.

VI. *Sententias meas alio modo interpretari vt possit euertere*. Resp. Nauci homo sis nisi hoc euidenter doceas. Ecce iam denuo proposui tuorum confutationem. Ostende vbi exorbitarim.

VII. *Aliam causa statum fingere de quo non agitur: & eam controuersiam de qua questio verteretur, astute dissimulare &c.* Respon. Qui potuit hoc fieri? An tu non negas metallorum transmutationem esse possibilem naturæ & artu, ideoque alchymiam transmutatoriam esse nullam? Titulus libri: *Alchymia ratione & experientia viriliter impugnata, & expugnata*. Ponuntur & tituli singulorum capitulum coniunctim, repetunturque in singulis, vt: *Alchymiam nihil aliud esse quam vanitatem &c.* Quid in controuersia sit: *Metallorum transmutationem non dari: Inficiamur dari in natura metalli vnus in aliud transmutationem*, quod est cap. 2. cap. 4. idem argumento vult concludere: cap. 5. *Impossibilem esse: cap. 6. iterum non dari in natura. cap. 7. impossibilem esse. Cap. 13. lib. 2. omnes eos mentitos esse qui ferrum in as natura & arte mutari literis prodiderunt*. Ecce hæc sunt tua verba rhetica. Questionem ponis, & argumentum eius: Et non pateat status causæ? Num tu aliter sentis, aliter loqueris? At nec in Apologia tua, & interitu Alchymix aliud dicis.

VIII. *Impudenter res manifeste veras calumniatur*. Respon. Demonstra: aut calumniator esto.

IX. *Vbi nulla est controuersia ibi malitiose aliis persuadere esse maximam*. Resp. Evince hoc, aut malitiosus audi.

C A P V T X I.

De argumentis quibus inductus Guibertus scripsit in Libanuum.

PAG. 32. 33. producuntur argumenta quibus incitatus in me sit Guibertus. Queritur an Græcis (ita enim loquitur) inuectus sit in Libanuum, hoc est temeritate quadam, & studio iniuriæ inferendæ, aut eum contumelia afficiendi. Negat Guibertus cum protestatione: *SE NIHIL vnquam cogitasse, aut scripsisse nominatim in quenquam quod vel calumnia, vel contumelia nomen mereretur*. Belle: videamus expugnationem eius vitilem: Et sic argumentemur.

Si id non est iniuria, & contumelia afficere aliquem quod Guibertus scripsit de viris summis. sapientibus, philosophis, physicis, chymicis, historicis, multo mirus id erit iniuria, & contumelia quo Libanius dignitatem istorum virorum, (imo & artis pulcherrimæ, defendit. Iustius est defendere innocentes, quam traducere, & infectari. Prius est opinione Guiberti. Et posterius ergo. Vt assumptio pateat, expatiemur parumper per impugnationem istam vitilem.

I. Statim in titulo Alchymix tribuit *fallacias, deliramenta, imbubinationes*. pag. 70. *ars à Diabolo profecta dicitur*. II. In dedicatione scribit omnia plena esse *inuidorum, & maledicorum* (ergo & in ædibus Guiberti) quorum aculeos haud multis retro annis sit expertus (nihil sine causa.)

III. Inuectiua in chymistas Laconis manumissi cuiusdam, cum aliis quatuor famosis libellis indici præmittitur.

IV. Pag. 1. Alchymiam *calliditatem, imposturam falsam* (bene habet quod non sit vera impostura) & aliter nominat, & quibuscunque potest probis per totum librum afficit. vide & pag. 7. de mendaciis & commentis. &c. quæ tribuit chymistis.

V. Pag. 19. *Tenebriones* appellat *occacatos, & totius philosophiæ naturalis prorsus ignaros*.

VI. Pag. 27. Peculiate caput destinat inuectiux in chymicos qui metalla accidentibus distinguunt, vbi plaustralia conuitia. Verum hæc nihil sunt præ illis quæ in personas ipsas lib. 2. effutiuit, simulque in libros eorum incipiendo à pag. 59. vsque ad finem. Vides ibi chymicos qui libros ediderunt de arte vocati *Sordidissimos, & abiectissimos impostores, mere bardos, pecora impios, magos, Sagas, hereticos, schismaticos* (sic enim scribit) *homines regnum Satana procurantes, quibus autoritas nulla, vel saltem suspecta*. Hocne est non criminari, non conuitiari, nulla contumelia, aut maledicto afficere? Qui sunt isti scriptores? Pag. 45. recenset *Hermetem, Democritum, Aristotelem, Auicennam, Rasin, Albertum, Thomam Aquinatē, Lullium, Arnoldum, Bachonem, Rupefissam, Ficinum, Paracelsum, Agrippam, Fernelum* & alios plurimos, quorum plerique fuerunt Romanæ religioni addicti. Pag. 61. Principes chymix ponit *Gebrum, Lullium, Villanouanum, Paracelsum* & alios in quorum libris *tot sint mendacia, quot verba*. Ne in *Albertum, Thomam &c.* similiter inuechi videatur, pag. 62. vult eis ascriptos libros chymicos esse supposititios. Ita de Hermete etiam per cap. 6. lib. 2. pag. 67. *Albertum* vanitatis accusat. *Lullium* quam scæde laceret, habetur pag. 69. Vbi est mercator, laicus, phantasticus, imperitus, Catalanicus, totaliter Grammaticæ ignatus, cui Diabolus in forma Christi crucifixi apparuerit (quod mirum si

Nota mendaciaputida. Guibertus negat scripsisse quod creptum in publicum aedit. Argumentare, Guiberte, cur calumniaris, & malitiose mentis.

Nota illud nominatim, & confectum sequentibus.

Inuectiua Guiberti in personas & libros eorum

Lullii vitio peria.

Nota de cruce
Christi.

Ad ferulam
Grammaticam.

XXVII. no
minatim à
Guiberto
traducti. In
nominatorum
iniri nume-
rus non potest.

vllus Romanæ religionis credere possit cum crucietiam in aëre factæ magnam vim contra Dia-
bolium omnes tribuant) qui stultus sit factus, & omnino nullus est modus criminum in Lullum
pag. 70. & 71. vbi ei additur *Arnoldus*, qui dicitur scriptor Catalanus pluris superstitionis (ita loqui-
tur ille bellus Grammatica) quâ ponderis, impostor egregius omne genus vanitatis amplexus &c.
pag. 72. cum dæmonibus habuisse familiaritatem dicitur. pag. 75. *Rufescissa* fraterculus est furuncu-
lus (fur parvus Guiberto) impostor, nugarum scriptor &c. *Bacho* itidem monachus auctor ignobi-
lis, nullius ponderis, insulsius, impius &c. *Paracelsum* pag. 77. tantis proſcindit conuitiis, vt vno sal-
tem Diabolo dicat inferiorem fuisse. pag. 78. plane Diabolicum, licet eum primis annis 40. prætu-
lerit Galeno Auttoreli & quibus non? pag. 79. *Marsili Ficini* autoritatem negat magni æstimandâ,
quod doctrinam aliquam hauserit ex Platoniorum, & Arabum deliramentis de vita metallorum
&c. pag. 82. vix aq. ros. conficiendæ rationem tenuisse scribitur, vbi & alia multa in eius ignomini-
am. Pag. 85. *Fernitii* autoritas eleuatur. vt qui cum philosophicis miscuerit fabulosa, magica, caba-
listica &c. pag. 87. *Pharmacopolam Taruisinum* egregium impostorem nominat. pag. 93. *Hoghelandæo*
fidem detrahit, quæ debeat adhiberi probis & peritis, quasi ille Euualdus nec probus esset nec per-
itus. Eadem pag. de ære ex ferro summis vitis crimen impingit, audet que scribere omnes esse mentitos
Et dum vult abnorme illud scelus mitigare, pag. 94. mentitos esse nolentes aî *Wernerum*, *Agricolâ*
& alios, quos certum est fuisse peritissimos istius rei, & non nolentes, sed bene conscios scripsisse ex
ferro æs fieri, nec falsa pro veris edidisse. pag. 99. tenebriones vocat, simulque etiam *Rentmannû*
Libauium & alios, quos pag. 55. stultos nominat, & *Libauium nugigerulum* appellat. pag. 103. inuehitur
in plures alios, eosque peiores ethniciis facit, vt *Palmarium*, *I. Bapt. Portam*, *Albertum*, *Buccaferreum*,
Rubeum, *Fiorauantum*, *M. zaldum* &c. Ecce tibi hoc totum iudice Guiberto non est iniuria, non con-
tumelia: hoc totum non est *Grati* seu sine causa farete, insanire, conuitiari, criminari, calumniari
&c. Sed his sceletibus fictam causam præterdere. Quia ergo, quæ voluisti, in artem, libros, auto-
res, astipulatores dixisti, Guiberte, iustum erat te multo magis audire vicissim quæ non vis. Neq;
enim tu vlli eorum quos vituperasti potes par esse. Atqui ne comparati quidem cum tuis conuitiis
potest increpatio, & redargutio, non facta sine argumentis, vt tu temere & aniliter fecisti, sed ad-
ditis semper rationibus, ne posses de iniuria conqueri iuste. Retorquentur in te crimina, non sine
tuo merito ingeruntur. Quam tu potes iustam causam tum mei traducti, tum tot illustrium viro-
rum scelerate proſessorum afferre? Errauerimus sane. Error noster philosophicus, medicus, chy-
micus, tanti erat, vt audiremus tenebriones, stulti, nugigeruli, & quid non? Sed num mitius nec tra-
ctas in tua apologia? Imo & aniculas atropolidas, & Diabolum ipsum vincis calumniando & cõ-
uiciando, qui debueras crimen pius diluere, & recantare. Sed pilum mutat lupus non mentem.
Nobis solatio est quod non aliter possis. Qui enim in tuam patriam es iniurius, & tuum locum,
tuoque dedecore, ignominia, & turpitudine publice afficis, tunc exteris parcas?

C A P V T XII.

Quales vixi Guiberto Libri Libauii.

Stultum
Guiberti de
libris Liba-
uii iudiciû.

PAG. 33. Plures libros Libauii cum legissem, ac animaduertissem portenta opinionum, in que præcepserit,
subinde errore mentis actus, exhorruis, tam alienum à veritate esse hominem, vt tot deliramenta, ac mandacia
scriberet &c.

Hæc & alia ille: Vt ego isto Christi Ioh. 8. vers. 46. Quis ex vobis arguit me de peccato (il-
lo nimirum quod mihi tribuit in meis libris Guibertus, alias enim me peccatorem esse, & scio, &
fateor, & doleo: Credo quoq; me vnus Christi sanguine à peccatis emundatum esse, & adhuc
quotidie ablui dum vita quotidiana pœnitentia occupatur) si veritatem dico vobis, quare non
creditis mihi? Ignoscat mihi Dominus Iesus, quod sanctissimis verbis elus in aliena (quanquam
purem etiam Theologicam confessionem à Guiberto cõprehendi) causa vtar. Vbi vero sunt me-
liores libri à Guiberto editi? Non debebant culpam alieni nisi melioribus à culpante proditis.
Quis autem à Lotharo Guiberto laudari vellet bonus? Malus si quem laudat, vituperat. Iudicio
Guiberti fatuo & hostili, oppono aliud virorum optimorum, quod non dubitarunt publicis lite-
ris committere, ex quibus est Nobilissimus & clarissimus Anshelmus Boetius de Bood, Belga, qui ali-
quoties Libauii honorificam facit mentionem in tuo gemmario. Item Casparus Bauhinus vir sum-
mæ laudis, claritatis, & autoritatis in lib. de Bezore. *Bernhardus Penotus* à portu Sanctæ Mariæ qui
honori Libauii inscripsit eruditum tractatum de denario medico: *Petrus Amelungius* Stendaliens-
is vir doctissimus, peritissimus, clarissimus: cuius extat & pro transmutatoria & pharmaceutica
Alchymia ad inuictiss. Imperatorem D. Rudolphum felicitis memoriæ opus insigne, & Apologia
cum dedicatione ad Illustrissimum Electorem Brandeburgicum, in qua hæc leguntur: *Vnus ille quæ
fit aliorum instar nulle Andreas Libauius D. & Poeta Casareus, quem ego honori causa appello merito &c.* Lege
& reliqua, quæ ne me titillare encomiis videat, committo bonis viris inspicienda. *Helophilus* à
Percis ita scribit: Incidimus in eruditissimos Libauii viri clarif. libros qui omnium facile Princeps
est. Is abunde omnia præstat. His adde *Martinum Rulandum*, *M. Weinrichium*, *Iacobum Zuingerum* pro-
fessorè Basiliensem laudatissimum piæ memoriæ, apud quæ Alexander ille Scotus *Plumbum in aurû*
mutauit illiq; specimè reliquit, qui & de chymicis principiis præclarè tractatû scripsit: *Quæcetanû*
quo

quo vix alter fuit in Chymicis exercitior: *Gregorium Horstium* Philof. & Med. excellentem de fluxu sanguinis, &c. Et quid occupor pluribus nominandis? Quanti sunt isti præ Nicolao Guiberto, qui se 40. annos temere in carbonaria Paracelli, & impostorum consumisse scribit, cumque & Deum & naturam sibi in metamorphosi aduersam habuerit, postea apostata factus in contumeliam artis se accinxit, delirans in eo Gallia loco, quem ipse adeo deformat, (patriam nempe suam) vt qui legent, nisi dementes sint, statim iudicare possint, si verum is scripsit (puto autem nequissime & ingratisime inquinatam esse à suo pullo Lotharingiam, quæ istum serpentem in sinu suo inscia fouet) nihil posse in eo loco præclari esse. Non ergo mirum de meis scriptis tam contumeliosum iudicium. Delirat miser. Non ego prior lacessui hominem, sed ipse & viros sapientissimos, & artem admirabilem, & me diris modis lacerauit. Si portenta scripsi: Si deliramenta: si mendacia: age demonstra, & conuince. Non si quid à tuis opinionibus dissentit, id statim est error, deliramentum, mendacium. Tu male es informatus, & 40. annos persequens carbonariam falsam, qui sapientiam didicisses? Agnosce morbum tuum, & sapere discere. Tu ipse aliquoties in me agnoscis Dei dona, quæ & Riolanus prædicauit, nec ignota sunt amicis. Obiicere *Grisserum*, & *Martinum Del Rio*, quem ego hominem essetne in natura rerum ignorabam, nec vnquam eius mentionem feci, & alios factionis Ghesuiticæ, item *Riolanum* in Alchymiam futentem; perinde est ac si *M. helum*, qui deceptus opinione in me debacchatus est: si *Gramanum*, quem vocas pestem bonarum literarum; si *Afflyuanum*, à cuius imposturis medicinam Hippocraticam defendi: si *Palmarium*, qui me Paraceticum impostorem finxit, cum ipse esset Suchihenii Paracellici sectator, & Collegium Medicum Parisiense totum in Paraceliam temerariam transmutare voluit, & similes; quorum errores & vlcera tergi, ob id mihi infensissime aduersantium: vel qui in gratiam aliorum in me sunt inuecti, vt poeta stri velani: vel rabie canina correpti me atroserunt, contra me testes produceres. Inimicus contra inimicum testis esse lege prohibetur. Syrac. 37. 12. *Si de rebus tuis consultaueris: cum homine, qui male de te suspicatur, aut qui tibi inuidet, perinde fuerit ac si mulierem interrogares, quam blande tractanda esset, quam ipsa oderit: aut hominem inuidum quo modo de aliis bene mereri oporteat: aut inmitem, durum, & crudelem, quam clementer agendum sit, &c.* Quod si aliqui de me sinistris seu suspicionibus, seu narrationibus secus scripserunt, quam & ipsorum prudentia, aut honor meus patitur, his libenter ignosco, eisdem que etiam rogo, vt si quid indecentius rescriptum est, iustæ defensionis impudent, & deinceps omnia beneuola, quantum fides patietur à me expectent. Tu vero Guiberte qua facultate, viribus, & ratione demonstraturum te putas nihil tam ineptum, absurdum, & ab omni veritate alienum dici posse, quod non dicatur & pro vero asseratur à Libaui? Tunc putas te hæc scribere tibi soli? An arbitraris statim assensuros esse dicenti siue amicos, siue inimicos? Persuades verum esse quod de tuo angulo scripsisti, nempe ratione tuæ tantum personæ (cæteros enim tam diu bonos esse præsumo, quam diu contrarium non probatur) nihil in eo esse laudabilem studiorum, vbi summa virtus in censu, gloria in alienas opes inuasio, &c. Te iudice, Guiberte, tua studia non sunt laudabilia, nec præclaræ vittutis. Quid ergo sunt? Id quod res loquitur in apologia scelerata, infami, diabolica. Ne insanias mediocriter addis me cum damno Reip. literarum, & præiudicio animarum mendacia protulisse, & ideo mea scripta comparas fabulis *Amadisi*. Non est satis istud dicere. Demonstra. Si non demonstras, leges te eadem pœna afficiunt, qua dignus essem ego si talis forem. Extra omnem modum est pag. 34. plena diabolicis & execrandis conuictis, cumulatim congesta: vt & pag. 35. 36. Ego Deo vindictam commendo, & bonorum omnium iudicia appello. Pag. 36. ait me multum in locu scribere, quod non sim expertus. Ostende loca si vir es, & non furiosa vetula. Ratione & experientia vel solis, vel coniunctis in philosophicis pugno: Experientia vero partim mea, partim aliorum. Impossibile enim est vnum hominem omnia Chymica experiri. Videat Lector Præfationem in Opus Chymicum, quod Francofurti in folio impressum est an. 1606. Quid promittam & mihi tribuam, inueniet. In tractatu de bombycibus & bituminibus iure mihi assero meam experientiam, sed seruato honore suo cæteris. In sacris principiorum complexio mihi est canon fidei sanctis scripturis totaliter & perfecte, quantum attinet ad Ecclesiam militantem, contentus. Ex eo solo peto demonstrationes primas. Lucerna enim pedibus meis est verbum Dei. Orthodoxorum sententias secundario adhibeo, & non aliter, nisi qua consentiunt cum principiis scriptis & analogia fidei: Policeris, Guiberte, demonstrationem, quod mea scripta sint alienissima à viro Philosopho & Christiano. Id tu quidem facies ad Calendas Græcas: Sed tamen, si facies, audiam, & te vicissim tractabo, vt dignus eris. Vacillas autem statim: Ita ais: *Veri Christiani & Philosophi est nihil credere, nihil affirmare, quod vel euidentiâ, vel ratione demonstrari non possit.* Nempe vt dicebas in anili tua impugnatione lib. 1. cap. 3. Duo tibi sunt iudices tum eorum, quæ tibi, tum aliorum omnium inuentorum. Ratio & experientia. Vereor ne in sacris tardius, quam tuæ salutis expediat experientiam consequaris. Rationis in rebus Theologicis, ni informata sit à Spiritu sancto, nulla est efficacia, nullus respectus 2. Cor. 10. v. 5. vbi in captiuitatem redigunt omnis intellectus in obsequium Christi, in quo habemus omnia, vt non opus sit Philosophicis persuasionibus: Colof. 1. 19. & 2. v. 8. & seq. aut doctrina aliena 1. Iohan. 2. 27. Ebr. 8. 11. Si tu non afferes principia Spiritus sancti in scripturis reuelata, quicquid in diuinis ex tua, vel aliena ratione proferes, vocabo principii petitionem, teque calomniis & laxis ridendum, & comedendum propinabo. Non opus est verbis. Habuisti Rhodon. Cur non saltasti? Vetulam artopolidem insanientem in tuâ apologia video, non fortem athletam, quem te fingis.

De *Amadiso Gallo* aliquid addendum est. Cum puer essem, ante annos quadraginta & plures, illecebris & stoculis linguæ Germanicæ, aliisque, præsertim misticis Heronum pugnis & poeticis figmentis illectus aliquid librorum de eius fortibus factis & amoribus legebam. Vera falsa narrarentur

Crimen ex inimicorum iudicio futile.

Horribile mendacium Guiberti.

Pag. 31. apologia Patria Guiberti qualis.

Amadis Gallus.

Principia Libaui.

Guibertus promittit in: credibiles demonstrationes.

Pag. 36:

Pugna contra Libaui argumentum ignauæ, cur eum maledicis, & verba perdis? De Amadiso Gallo.

discernere nondum poteram. Id saltem tunc quoque obseruabam esse libros, de virtutibus heroi-
cis, & moribus aulicis, multiplicibusque vitæ humanæ casibus confectos. Poeticum opus est sine
forma poeseos ligatæ. Si mea scripta sunt huic operi æquiparanda, sine genio non sunt, modo velit
quis non voluptatum & amotum sermones & exempla venati, sed oratoriam facultatis & eloquen-
tiæ vim spectare, fortiaque facta, & variam fortunam in suum succum vertere, & ex speculo hoc
humanorum actuum discere quid sibi ex vsu fiet. Suaue enim est aliorum periculis sapere. Quo
modo tu legisti illud virtutum speculum, & fortitudinis heroicæ, consiliorum, eloquentiæ, &
aliorum maxime vitium palæstram? Vt anilem aliquam fabulam, quam otiantes ambubiæ post
fornacem temporis terendi causa recitant. O te lectorem asininis lactucis dignum. Talibus fabel-
lis, dum mea scripta comparas, te aut delirum, aut inuidum, aut stupidum esse indicas. Quid aliud
iudicaret de Amaracino, & Minerua sus? Quid aliud de Philomelæ cantu asinus? Quid aliud de
Apollinis lyra Marsyas? Quid aliud Midas, ob id asini auriculis insignitus? Scribite hunc homi-
nem suem, asinum, Marsyam, Midam. Non enim plus sapit.

*Quid. meta.
lib. II. de Mi-
das & 6. de
Marsya Sa-
tyro.*

CAPVT XIII.

De iudicio defensionis Alchymia.

Vide & p. 32.

*O profunda
sapietia tra-
ctatū, quem
Libanius nō
potuerit in-
telligere.*

RIDICULE insanit tota pagella 36. 37. 38. Quid opus est verbis furiosis, ô anus furiosa, &
canicula rabida? Si in defensione Alchymia sunt integumenta, inuolucra, obscura, dubia,
pugnantia, mera mendacia, nugæ, naniæ, stultæ interpretationes, absurdæ reprehensiones, in-
constantia in affirmando; negando, dicta præter propositum, adiecta nihil ad rem, eaque tanto
numero quantum recenses: si in tuo tractatu pauca intellexisse, dictis & factis declarau; monstra,
ostende, euince, vbi, quid, quo modo, qua in re, quo argumento, pagella. Istudne est aduersarium
refutare? Si hoc est, ego facilimo spiritu omnia tua in nihilum redegero. Quid enim? Tuarum ar-
tium & scriptorum es egregius pictor. Nam quod de meis dicis, id in tua quadrat. Omnia conuitia
sunt tua, quæ canina facundia profundis, nec potes atrociora nomina, nec plura in omni tua lati-
nitate rabiosissima, & stultissima inuenire, quam quæ posuisti, & proculdubio diabolus totum ex-
haustit infernum, cum tibi ista ad calamum dictitaret. Res est in medio. Iudicent docti & periti.
Rideo carbonarium istum stultum. Nullis argumentis me potest refellere. Ad scelerata, diabolica,
aniliaque conuitia descendit. Si hoc est sapere & refutare aduersarios, Guiberte, non male per 40.
annos Paracelsus nebulo fuit. Non calamis solum æquiparas, (imo longis passibus antecedis)
sed voce magistrum. Nunquam Paracelsus, nunquam Monachus, Basilius Valentinus, nec vllus
alius scurra, nebulo, & quicquid est vspiam stultorum & furiosorum hominum, ne Boggius qui-
dem Florentinus in inuectiuis in Vallam, Felicem antipapam, & Franciscum Philelphum, tam fœ-
cundi fuerunt rabie & conuitiis, quam tu in hac tua scelerata & diabolica apologia. Hæc sunt tua
Polyphemica, & Pyrgopolinica & Thraonica, quibus dicebas te meam defensionem demolitu-
rum. Quo peior quisque est, eo tuis copiis est instructior. Ego vero securus rideo tuam amentiam,
nec is sum, qui verbis & conuitiis in fogam possit verti. Latito sub clypeo optimæ conscientia, &
veritatis irrefragabilis. Si vir es, vel pilum mihi detrahe, aut saltem tange in disputatione ista. Plo-
rabis, & de laqueo tibi dispicies.

Gretserus.

*Ita pag. 6.
scribit Gui-
bertus.*

*Pag. 39. & in
Sestibulo li-
bri: pag. quo-
que 5. 6. 7. 10
Vide præ ca-
teris pag. 40.
Ebi ingens
plausrum
conuicatorum:
qua centi-
nuantur p.
41. 42.*

*NB.
Guibertus se
maledicum
agnoscit.
Sua studia
illaudata
prosequitur.
Annos 40. in
errore con-
sumptis, nec
potuit disce-
re & c.*

Ridebit & Gretserus ea, quæ scribis pag. 38. vbi tribuis ei plures in me libros. Fortasse cortices
dicis, & fatuas membranas. Ego nihil præter delirum antimonium vidi. Post veritatis Christi de
eo triumphum commiseratione potius quam respondendi impotentia tactus hominem & suis
aduersariis, & iudicio Ecclesie Christi commisi. Similes assident similibus, graculi graculis, sturni
sturnis, diabolus delectatur diabolo. Ideo tibi Gretseriana conuitia, quæ vide an tantum patrem,
professorem quatuor votorum, & Iesu imitatorum deceant, adeo placent, vt aliquoties ea repo-
sueris. Pergite ita disputate. Nihil alienum facitis à Christi osoribus & inimicis. Accipietis præ-
mium vestra malitia dignum. Si quis hominem aliquem immodice laudat, is pro fatuo, aut men-
dace habetur, & ridetur ab omnibus. Neque enim perfectio tanta potest cadere in peccatis ob-
noxium. Quid dicendum si quis hominem Christianum, Christi sanguine ablutum, iam per 60.
annos vitæ inculpatæ ciuilitate, & pluribus testimoniis ornatam à viris summis tam fœde laceret &
criminetur, quam nullus possit diabolus, & ne ausit quidem? Si quæ obiiciuntur, omnium bono-
rum iudicio non possunt cadere in eum, cui obiiciuntur, obiicientes mania mentis correptos esse
certum est argumentum. Nam plane idem facere solent diabolica mania occupati, quos ideo nul-
lus curat, sed potius miseratur eorum morbum. Eadem dico de Guiberto, Gretsero, & quouis alio
conuicatore. Quid quæritis insulsi conuicatores? Ego securus rideo vestras amentias. Vnum te
moneo Guiberte. Quatuor sunt argumenta, quæ me mouent, vt, quanquam varie me afficias va-
rietate tuorum probrorum, vt non semper sim eiusmodi, tui me misereat. Primum agnoscis pag.
43. maledicentiam tuam, cum scribis: *Sed laterem lauo. Latatur enim & pinguescit maledicentia Liba-
utus.* Si ego pinguesco maledicentia, tu es maledicus. Si pinguesco: hoc autem est benedictionis
diuinæ: tuæ maledictiones mihi cedunt in benedictionem, pro qua Deo omnipotenti, & Christo
meo sit gratia & gloria in æternum. Secundum habes pag. 31. vbi ais *in loco tuo, seu angulo nihil esse
laudabilem studiorum.* Consequens est, quia quisque sequitur morem patriæ suæ, te illaudabilibus
assueuisse, & ad talia ab ortu esse destinatum. Non potes aliter ô miser. Cur tibi succensam valde?
Tertium est, quia *Paracelsi sectator fuisi per annos 40.* In hac vita didicisti Aristotelem, Galenum,
Rupelcif-

Rupestissimam, Arnoldum, Albettum, imo & LUTHERUM & Papam extreme contemnere. Licet ergo ad Ecclesiam Papalem te receperis, tamen adhuc retines saporem illum, quem ex Paracelso traxisti? Quartum dicam an sileam? Ego sum Christi, Tu es Belialis. Ego, vt de me ex Gretsero scribis pag. 40. nihil extra scripturam credo: Tu credis de his, quæ ad fidem pertinent Christi, & salutem etiam multa non scripta, & ab hominibus inuenta: Ego controuersiarum iudicem vnicum agnosco Christum in verbo Scripturæ iudicia sua proponentem: Tu extra Christum habes iudices alios: Ego cito sacram Scripturam in sensu Spiritus sancti: Tu in sensu spiritus dæmoniorum: Tu cum Gretsero tuo horribiliter mentiris me bene mereri de Iuda Iscariote: (nihil enim huius rei mihi sum conscius) & facere apostolos hæreticos. (quod quomodo fieri possit, cum eorum doctrina sit fundamentum Ecclesiæ Christi summo angulari lapide Christo, & ipsi, quo ad Spiritus sancti præsentiam infallibilem, testes irrefragabiles, fateor me intelligere non posse, nisi forte Ecclesia fuit prior suo fundamento) Ego vero & sacram Scripturam sensu eius Spiritus accipio, quo scripta est, tibi que opto, vt idem facias; non mentior, sed verum dico, & confidenter nego vos me redarguere posse: Iscariotem relinquo suo iudicio; Apostolorum doctrinam Christi esse profiteor, eamque & vitam mihi esse sentio iudubitanter, & ab omni morte misera remedium diuinum, infallibile. Tam tu, quam Gretserus mendacium scribitis, cum illinitis sceleratis, & impiis, imo diabolicis vestris chartis me dissidere à prædicantibus, si eos intelligitis, qui Ratisbonæ fidem Christi contra omnem astutiam inimici defenderunt: Mentimini diabolice, cum me Donatistam facitis, & vt pag. 41. calumniaris, me efferre me super omnes prædicantes, quorum corrigias calcementorum, vt soluam fateor me indignissimum esse, & libenter ad pedes eorum in imis subsellis hæreo. De Dialectica quid vos omnes possitis? Audete quid, si viri estis. Egregia laus est te cum Gretsero tanta in me effudisse conuitia, vt eis portandis non sufficeret asinus, quod scribis pag. 41. Gaudeate hoc vestro onere ô asini turpes. Tandem in inferno, ni resipiscetis, procumbentes temere rudetis. Cum hoc recitarem cuidam viro nobili & præclaro, respondebat: Oportebat ergo Guibertum grandi asino grandiore esse bestiam, qui ista conuitia comportare potuit. Ecce hoc tuo merito tibi cape. Vtor argumento:

Guibertus
ideo in Liba-
rium insa-
nit, quia est
religionu ad-
uerse.

NB. diabolici
cas calum-
nias Gui-
berti.

Nona conui-
tiorum mo-
lem, quam
ASINVS
non portet.

Qui in aduersarium argumentantem pro argumentis tantum conijcit conuictiorum, quantum non portauerit ASINVS, eius causam perditam & desperatam esse, illud est euidentiſſimum signum.

Gretserus & Guibertus in suum aduersarium argumentantem pro argumentis tantum coniecerunt conuictiorum quantum ne asinus quidem portauerit.

Gretseri ergo & Guiberti causam perditam & desperatam esse, id est euidentiſſimum signum.

Propositio rata est. Qui enim liberali est ingenio, etiam si aliquando cogitur scapham appellare scapham, tamen non huic, sed argumentis confidit, & in his palmam ponit. Quis est morio, aut ludio, qui non queat asininas illas moles superare? An ideo vicerit argumentis? Quis Leno, aut quæ veuila non queat similia fundere? Non me terrebis asinina criminum mole, quæ si potest aliquid, iam perierint plurimæ rationes.

C A P V T X I V.

Guibertus post molem conuictiorum plus quam asiniam, fugit pugnam.

VT te imbellem & rabidam vetulam esse probes, declinas forum, & conuictis inanibus cumtilatim & ultra vires asini proiectis acie excedis. Ita enim ais pag. 44. Laborem iteratum contra Alchymiam suscepi. Quo fine? Num vt tua argumenta defenderes, & meas solutiones infringeres? Non. Res ipsa loquitur te auxilio calumniatoris & conuictiatoris impudentissimi pagellas penè omnes portentosa insania & rabie impleuisse. Hoc quod fecisti, id studuisti, & tibi proposuisti. Deinde tuis verbis dicis te iteratum laborem suscepisse, non vt speres Libauium sanare: (in quo non falleris. Nam non ægrotat, vt te medico indigeat, & in hac causa nimis contra te valet.) Cur ergo? Vt auerterem (inquis) curiosos à dogmatibus Chymistica peruersitatis inquirendis. Erras mi homo. Tu allicis curiosos. Cum enim videant te nihil præter conuictia contra Libauium afferre, fortitudinem & veritatem Chymicæ transmutatoricæ intelligunt, & ad eam feruntur auidius. Tantis iactator & gigas, seu potius ampullator, cum deficiat in pugnatione & expugnatione, necesse est castrum, quod oppugnandum suscepit admodum robustum esse, præsertim cum omnia vndiquaque auxilia contraxerit frustra, & non nisi cum toto damno arietes & tormenta adiuuauerit, cogaturque perditis armis, copiis auxiliaribus & cunctis terga vertere. Ecquis alius fuit? Vt ostenderem errores & fabularum monstra, quibus spiritus inimici libri ante annos sexcentos à spiritu erroris. At tu nihil ostendisti. Putasne nos verbis tuis spiritus dei? Manus nostræ sunt oculatæ. Credat aut quod vident. Manus mentis intelligimus. Demons-trata & effice, vt necessitate argumetorum coacti non possimus aliter quam tibi astipulari. Hic de fide. Si pari arte vti velimus, quid non possimus refutare? Ecce mentiris in ipso hoc fine. 1. Cum errores vocas, quos nullos demonstrasti in Alchymia vera: (tuam impostoriam per 40. annos quæsitam & inuentam non moramur) 2. Cum monstra fabularum, quæ sic vocas, at non conuincis esse: 3. Dicis libros Chymicos esse ita refertissimos, cum parabolis quidem vtantur sapientes, sed interueniunt etiam ex natura & experientia rationes pulcerrimas, lucidissimas & validissimas adhuc beant. 4. A spiritu erroris asinus inspiratos esse libros, hoc est à diabolo, vbi tu dona Dei perfecta ad diabolum grandi cum impietate refers. 5. Cum ais id factum ante sexcentos tantum annos, mendacium superius repetis, & contra tuam conscientiam scribis. Nam longe antiquior est Alchymia, & quidem ante sexcentos inuenta, sed non tantum.

Bona necessitas
est esse, quæ
ab improbis
frustra op-
pugnantur.

Dic alium

Confusor
confusus.

Infelici-
ssimus Gui-
bertus.

Fuga consti-
tus Guiber-
tus.

Vide quaso
stultitiam
hominis.

Nota propo-
sitionum Gui-
berti, & apo-
logia situm.

Ars Guiber-
ti qua repe-
lit calum-
nias sibi
visas.

Ingenia
promittit.

Guibertus
contra sei-
sum.

Dic alium finem: Cur iterum scribis contra Alchymiam transmutatoriam Hermetis? *Ut infelices confundantur sero nimis.* O te confusorem. Si anilibus ultra asini pondus conuictis expediri res posset, palmam ferres. Quis enim te & Gretsero sceleratior maledicendo? Tu confusus Chymicos hermeticos confusionem tantam reportasti, vt in respondendo neque a, neque b, neque c, inuenire possis. Quid autem vocas infelices cum nullus te sit infelicio? Quadraginta rotos annos intra Carbones Paracelsicos consumpsisti, nec potuisti veræ Medicinæ, Alchymia & Philosophiæ principia discere, nisi quod sero nimis obiter inspexisti *Galenum, Scaligerum,* & quosdam alios circa marginem oberrantes, ex quibus aliquid pro tua opinione, vt araneus ex flore vtilissimo, suxisti quidem, sed concoquere adeo non potuisti, vt omnia cruda cum teterrimis faetoribus reuomas. Tune felicitatem aliquam tibi arrogare ausis? In quo loco vixisti post errores tuos? Dicam tuis verbis ex pag. 31. *In eo in quo nihil laudabilem studiorum est inuenire.* Ex tam bellis insidiis in paratissimum Chymicorum exercitum vetula amens infilis. Scilicet ex Lotharingia expectandus erat, qui Europam, Asiam, Africam, & insulas doceret mentiri omnes, qui æs ex ferro fieri dicerent, & impossibilem esse metallorum corruptionem ad generationem alterius, tamen etiam in fauillam vertantur quædam, vt calæm in fimum album.

Alius finis: *Ut reuertantur ad veritatem.* Non. Non inquam. Nam tua apologia confirmantur in vera veritate, tuam autem veritatem vident plus quam lynceis oculis esse fallaciam & inanem persuasionem. Tu à veris rationibus longius abes quam à cælo tartarus. Tu in ignorantia turpissima plus quam miserrime detineris. Quid opus verbis? Accingere armis Philosophicis, Logicis, Physicis, Chymicis, iuxta rationem non fallentem & liquidam experientiam. Congredere cum meis argumentis. Frustra garris de aliis, quæ, si viceris, per se consequentur. Num autem Defensio Libaui interiri manet? Nihilne omnino habes contra eam? Firmior est quam vt maledictis prosteratur, & verborum inanum sono dissipetur. Ecquid audes contra? *Non est,* inquis pag. 44. *consilium meum, vt errores omnes Libaui has apologia congeram ac depellam.* Ha ha he. Quando respondebis argumentis? Mitte errores, & hoc age. Postea sicubi me errasse demonstraueris, bonam à me inibis gratiam. De isto corceptis narrant quod, si & oculi occupati sunt flauo, omnia flaua esse putent, & amara gustu omnia. Sunt & fatui qui nihil rectum arbitrantur, nisi quod ipsis videtur. Et sensu, & mente laboras miser. Ideo error tibi est quodcumque displicet. Sed tu trabem prius ex oculo tuo.

Cur vero detrectas responsionem ad Libaui defensionem? I. *Esset onus magnum.* Bene. II. *Longissima sunt fabula.* Euge. III. *Disputationes maxime intricata.* Hui. IV. *Obiectiones inutiles.* Istuc est sapere. V. *Meum librum alio longiori conatus est euertere.* Fortiter. Nempe tu putas te non posse meas rationes diluere, nisi libro adhuc prolixiore? Si chartas, quas conuictis impleuisti, argumentis doctis impendisses nullo prolixiore opus esset libro. Tibi videntur esse ineptiæ & deliramenta. Quam facile ineptias & deliria discussis? Dic vero per musas tuas quomodo conueniunt disputationes intricatissimæ, & inepta delicia, eaque mera? Si adeo impeditæ sunt disputationes, vnde tibi tam facile de iis iudicium? VI. *Vis tamen aliquid, & non nihil prestare.* Quid quæso illud? *Sufficiet,* inquis, *hic PAVCA, QVAE nihil aduersum, vt aiunt, sed ad calumnias pertinent refutasse, & admonuisse Lectorem ME in libro DE INTERITU ALCHYMIÆ omnibus veritatis amatoribus sufficienter satisfecisse, ac singula Libaui errata, que ad Alchymiam sustentandam videntur pertinere suo queque loco & ordine, & iuxta rei genus efficaci declaratione ostendisse, &c.* Nisi mera ænigmata fundis, intelligo scopum apologiæ istius tuæ sceleratæ & diabolicæ fuisse non rem, de qua est controuersia tangere, sed tantum refutare calumnias. At qua arte hoc effectum reddidisti? Tanto pondere conuictorum eructato vt asinus portando non sufficiat. Bellum certamen, quod te longe melius vetulæ, lenones, moriones, & ludiones Plantini certauerint. II. *Directum disputationis modum fugis.* Indirectum monstras, & lectorem ablegas ad nouam palæstram de interitu Alchymia. Non sapis Guiberte. Non nouam litem expectant lectores, sed responsionem ad priorem, idque præsentibus argumentis. Non defenditur veritas fuga pugna: conferendæ sunt manus præsentibus conflictu. De interitu Alchymia videbimus deinceps. III. *Noto iudicium tuum de T V O illo interitu.* Quid expectandum? *Sufficiens satisfactio omnibus veri amantibus.* Et pag. 47. *Docebo de sententia doctissimorum virorum falsa esse, que Libaui de sententia Sophistarum vera docere voluit: ostendam scriptis eius non esse temere assentiendum, & suspectum habendum esse etiam cum vera scribit.* Rem magnam præstiteris nisi mentiatis. Deinde expectanda est etiam ostensio SINGULORVM Libaui errorum cum efficaci declaratione. Modestia erat, Guiberte, aliis iudicium committere. Neque enim ante victoriam triumphus est, & nos plerumque de nostris iudicamus indulgentius. Id apparet ex tuis verbis. Vis singula errata ad sustentandam Alchymiam pertinere visa ostendere, neque tamen omnibus & singulis obiectionibus respondere. Oportet sane sequi qua ducis. Sed vereor vt præstes quod promittis. Recipis te intra Galeni scutum, qui vult *tempus consumendum esse in solidum studium & operibus laude dignum.* Recte. Quo animo ergo venisti ad apologiam tuam diabolicam & sceleratam? Solidumne & laudabile studium est tantum conuictorum effundere, vt portandis non sufficiat asinus? Sex octoniones chartarum cum dimidio obleuisti plus quam scurrilibus & diabolicis conuictis. Hocne est tempus collocare in solida studia? Fors ignoscendum tibi est, quia pag. 31. scribis *te in eo loco esse, vbi nihil est laudabilem studiorum.* Ferari, & dormire non potuisti. Ergo studium illaudabile sus-

cepisti.

CAPVT DECIMVM
QVINTVM.

De arte dissertrice Libauij.

IN arte disserendi Aristarchus noster Lotharus putat satis esse *tam esse quam versatum, vt verum à falso distinguere sciat. Si quis procedat vterius, iudicat hominem ineptum reddi instar ardelionis sui: (Ita vocat Libauium) Qualis is quæso Dialecticus est? Confidit de omnibus acutius quam par est, & locupletius disputare, absque propria scientiarum, in quibus disceptat cognitione: semper discit, & nunquam ad scientiam peruenit.*

Sed subsistendum est, & videndum quid subsit verbis. Finis Dialecticæ est bene disserere, hoc est, inuenire, & iudicare posse. Id tamen pluribus officiis contineatur, ramen interdum excellentibus istis duobus enunciat, accipiendo *verum* non tantum criticum, sed & topicum iuxta Platonem.

Debet enim is, qui bene uti vult ratione, omnia argumenta topica nosse, vt causas, effecta, subiecta, adiuncta, dissentanea definire, diuidere, &c. indeque ad bene iudicandum disponere posse, ad quam rem non tantum quid verum, quid falsum, sed & quid affirmatum, negatum, generale, speciale, axiomaticum, syllogisticum, methodicum, requiritur. Sunt autem diuersæ professiones. Quidam plenius debent nosse Dialecticam: aliis satis est mediocris cognitio. Qui versari in disputationibus vult, eum oportet omnem angulum excussisse, ni velit aduersario se ridendum, & comedendum propinare. Ad me quod attinet, non quidem mihi tribuo acumen vltra hominem, neque de omnibus, vt mentitur Guibertus, præsumo disputare acutius & locupletius iusto: veruntamen in disciplina Chymica confido me præstare posse, quod hæcenus præstiti. An id faciam tantum logice, & metaphysice sine propria specialium scientiarum cognitione, iudicent viri boni, docti, & periti. Hostis scelerate & diaboli-lice mentientis, & calumniantis iudicium est nullum. Semper discere quæ ignoro non me pudet: & erit in hac vita quod semper discamus. An aurem nunquam ad scientiam aliquam peruenir, aut peruenturus sim, aliorum est iudicare, non hominis improbi, & peruersi. Tu, Guiberte, cum respondere non possis, conuitiaris stultissimarum verularum more, & cantilenam canis de Sophismatibus Chrysippæis. Quid hoc ad rem? Perditam tuam causam non saluabis obiciendo Sophisticæ caliditatem. Si Sophisticus sum, cur non redarguis? An tuus Aristoteles nullam habet redarguendi artem? Si didicisti inter verum & falsum distinguere, etiam redarguere didicisti. Sed frustra ex pumice oleum. *Negas me posse refellere tuas contra Alchymiam rationes. Steti in procinctu, & adhuc sto. Quando defines verbis inanibus agere? Non refutata sunt tuæ rationes: Scilicet, si tuum negare satis est. Vtar hoc argumento vicissim, & negabo te vel Alchymiam, vel meæ defensionem quicquam potuisse detrahere. Ecquid placeo? Num palmam dabis? Ais me credere tuas rationes esse falsas, meas veras. Ariolare. Non tantum credo, sed & scio, & demonstrau. Si vir es, repugna ex arte, & non rabie anili. Iudicent autem docti & periti. Tu interim specimen & rudimentum quoddam tuæ artis nobis præbe.*

Stulta negatio Guiberti.

CAPVT DECIMVM
SEXTVM.

De examine tituli Defensionis Libauij.

REPETIT Guibertus pag. 47. titulum defensionis meæ quanquam decurtatum. De hoc sic iudicat pag. 48. *Inscriptio librorum debet esse quadam summa omnium rerum in iis explicatarum, facienda cum summo iudicio vt subiectum primo statim initio nobis aperiatur. Hæc est propositio: Inde assumitur: Libauij inscriptio non est talis. Ergo. Assumptionis protyllogismus: Quia est adeo inconsiderata, implicata, & tenebriosa, vt nec verba, nec sensus prima facie satis intelligi possint. II. Legendus prius est totus liber, quam quid in eo doceatur cognosci possit. III. Tum omnibus prope verbis libri mendax est, tum in ipso titulo. Ratio est, quia illa promissa magna nuspam apparent, & rebus tractatis minime respondent. Ratio rationis: Quia tam manifeste falsum est, quam quod falsissimum, ita expugnasse obiectiones Guiberti, vt facile pateat Alchymiam ex veræ sapientiæ, atque etiam Aristotelicis principiis extractam esse, & sibi perpetuo constare naturæ, & artis experimentis. Hoc quoque docetur per pag. 49. 50. 51. 52. verbosissime cum odiosissimis tautologiis. Summa est: In toto libro non inueniri veræ sapientiæ locum, nec Aristotelis placitum, quod Alchymicæ principia fundet: sed nec ex aliquo alio Philosopho posse ostendi, siue veteri, siue recentiori, qui Alchymicæ faueat. Obiectio: At Libauius contendit sententias Guiberti ex Aristotele contra Alchymiam productas, contra eam minime facere. Respondet: I. Falsis argutiunculis id factum. II. Non, si ostendit non facere contra Alchymiam, eam extractam esse ex veris principiis & fundamentis demonstrauit. Aliud enim est impugnare aliena, & demonstrare propria. Id quo destruitur contrarium, non statim facit ad astringendum contrarium alterum.*

III. Liba-

III. Libavius sumit maxime dubia, negata, perspicue falsa, omnibusque controuersa tanquam manifesta. Demonstratiua debent esse veritatis necessariae.

IV. Aut Guibertus nihil intelligit, aut Libavius egregie insanit, dum Chymiam Aristotelicis, & syncere Philosphantium principiis se demonstrasse gloriatur. Ratio est, quia Guibertus nulla videt: Libavius sumit incerta; non ostendit propositiones, non medium demonstrationis. Fabulas adduxit ad sua mendacia stabilienda. Hæc est summa iudicii de titulo. Quid videtur? An non hoc est titulum, & librum vno halitu diffilare? Sed bene res habent: Primum respondeo Guiberti artificio: Nego assumptionem syllogismi, & ad prosyllogismos dico, quod omnes petant principium, & ignorent elenchum. Nihil hic est quam Guiberti iudicium, & testimonium, quod putidam nuce est putidius; insipidius fungo, & ipsa stultitia stultius. Non est sapientis vago modo dicere falsum, ineptum, sumtum non demonstratum est: In specie, & determinate vnumquodque iudicandum. Ad prolepsin dico itidem ante Guiberti; prima responsio est falsa; secunda fatua; tertia mendax; quarta priorem partem disuncti habet veram. Vere enim Guibertus nihil intelligit, nec videt, atque insuper mentitur temerario ausu. Hoc saltem probabo, vt priores responsiones appareant veræ esse.

*Responsio ad
accusationes
tituli: Vbi
nota modum
respondendi
ex arte Gui-
berti.*

*Intellectus
Guiberti.*

*Laus patria
Guiberti.*

Qui quadraginta totos annos hinc inde vagatus est studio Paracelsicæ Alchymia, ætateque consumta inter impostores, postea venit in eum locum, de quo scribit ipse, quod in eo nihil laudabilem studiorum, præter infelicissimos sacculos litigantium, & sordidulos contractus, rabularumque cautelas inueniatur, quod summa virtus & gloria ibi sit in censu, & inuasiōe opum alienarum, adeo vt boni libri non imporentur, is non potest nec per se sapuisse, nec sapientiam fundamentaliter ex sapientum libris factisue didicisse.

Assumo: Guibertus quadraginta totos annos, &c. Inde conclusio per se patet. Maiorem probabo. Si enim per se sapisset, non dementatus Paracelsi persuasionibus, & autoritate optimam vitæ partem perdidisset, noctes diesque, svt scribit, laboratorio operam dando. Consumta iam ætate studiorum locus ipsi obstitit, & vt ait medicationes crebræ. Ergo nec per bonos libros & autores potuit sapere iam senex, tot implicatus occupationibus. Dicis: Ex libris hausit sapientiam: Nego id fieri potuisse propter senectutem & impedimenta. Deinde ingenium eius non admisisse scientiam patet scriptis deliris. Si etiam habuit libros Aristotelis (ex quibus tamen vix citat quicquam, quod non legit apud Scaligerum, aut alios, qui Aristotelem citarunt prius) tamen quam sint difficiles intellectu notum est, adeo vt totum pene tempus vitæ sibi rapiant, nedum aliquam particulam horarum subcisuarum, quam quis surripit cumulo aliorum negotiorum. Consequens est Guibertum recte iurare pag. 51. *Se profecto nihil intelligere.* Si nihil intelligit, nec titulum libri mei, nec rem potest intelligere, atque ita est vanus iudex.

Secundo propter Tyrones Chymia demonstrationem profero ex ipso sua opinione sapientissimo Guiberto. Ita scribit lib. 2. Impugnacionis cap. 1. *Vbi sensus nostri non erudire possunt, & vbi consentientem experientiam habemus, ibi non opus est vel ratione, vel scriptorum testimoniis.* Ne hoc ipsi obiter excidisse dicas ter repetitur in eodem capite. Additur etiam ratio: *Multa sunt natura & arte, qua priusquam facta sunt, fieri non posse videntur.* Imo se obstringit, si vnum atque alterum saltem exemplum transmutationis verum sit, se admiraturum artem, &c. Cap. 2. etiam cogi assentiri, si probatum fuerit ex plumbo fieri argentum viuum, &c. Citat & Arist. qui in 8. Phys. scribat, quod querere rationem, & limitere sensus, infirmitas sit quadam intellectu. Quæ sententia extat textu 22. vbi agit contra illos, qui rationibus concludebant omnia quiescere. Hoc sit principium syllogisticum.

Assumo: *In hac questione de hermetica metallorum transmutatione sensus nostri nos possunt erudire, & consentientem habemus experientiam.* In hac ergo questione non opus est ratione vel testimoniis. Probo assumptum publica ferri in æs mutatione, non corrosi tantum, sed & integram particularum, idque non vno modo tantum. Specimina sunt in promptu. Assit & videat cui lubet. Assit & ad hoc, & videat quomodo plumbum in varias res simus mutaturi, inter quas etiam est argentum viuum. Assit & inspicat mutationem ferri & ætis in vitriolum, &c. Habemus porro magnum numerum testium irrefragabilium. Ita ergo totus primus liber rationum Guiberti siue ex Aristotele, siue aliunde sint sumptæ, displosus euauit. Apud Aristotelem certe æs est transmutabile i. metaph.

Ne desideres principium Peripateticum primum iubeo te considerare metallorum generationem & fossilium cap. vlt. lib. 3. Meteor. vbi ex halitibus gignit fossilia, ex vaporibus committis cum fumis, metalla, omniaque rursus corrumpi posse vltionibus excepto auro experienter asserit. *Quæ generabilia sunt & corruptibilia ea sunt transmutabilia.* Nonne? Μεταβολή enim est generatio & corruptio, idque plane Aristotelice, Physice, sapienter, experienter. Assume: *Metalla sunt generabilia & corruptibilia.* Negas? Habes Aristotelem asserentem. Ergo *metalla sunt transmutabilia.* Adde & hoc: In 1. de ortu tex. 88. *Multa paucis, & magne paruis composita non faciunt mistiorem, sed augmentationem dominantis. Mutatur enim alterum in dominans, &c.* Quod si vnum multum est actiuum, alterum vehementer passiuum, quia agentis naturalis finis est similitudo passi, quod rota natura est decantatura, fit vt passiuum transmutetur in naturam agentis, vt in igni & combustilibus videmus: sexcenta possem ex Aristotele proferre talia si opus foret. Stultus ille Guibertus putat cum ipse sit in Aristotelis lectione fungus, etiam alios esse.

*Argumenta
Aristotelica
de metallorum
transmuta-
tione.*

*De titulis li-
brorum.*

Tertio conferantur tituli. Guibertus ratione & experientia impugnare & expugnare sic vult Alchymiam, vt nunquam in posterum se valeat erigere. Intelligit autem Alchymiam transmutatoriam, siue Hermetica sit, siue Sophistica. Nihil autem præstitit in vtroque libro, vt patuit. Quid me oportebat aliud promittere, quam *Alchymiam Hermeticarum transmutationum adeo non esse expugnatam, vt defendatur vera sapientia, & Aristotelici Peripati principis, & sibi perpetuo constet ratione & experientis*

rimentis artis, naturaque firma, atque ita oppositum Guiberti conatui etiam vulgaribus Physicis pateat? Num autem hoc est in libro? Negat Guibertus malitia & declinatione fori. Res ipsa comprobatur affirmatum. Ego quidem scurræ isti, & Paracelsicæ sectæ apostatæ non obligatus sum ad reddendam rationem inscriptionum mearum, siue recte velim summam proponere, siue aperte: sed tamen studiosorum causa aliquid dicatur. Estne titulus talis ut argumentum libri indicet primo intuitu? Quidni? Quæ Alchymia oppugnatur, ea defenditur, idque argumentis rationis & experientia, aduersantium rationibus & negationibus Guiberti. At ubi Aristotelica? Pag. 15. citatur Aristot. de ære & plumbo albo, qui locus est, 1. de ortu tex. 89. *Quando alterum solum passuum erit (ut argentum viuum, plumbum, æs, &c.) aut vehementer: illud autem valde remisse, aut nihil amplius quod mixtum est ex ambobus, aut parum efficitur, quod quidem contingit circa stannum & æs.* Hæc Aristoteles in comparatione duarum materiarum passiuarum. Nos analogice accommodamus ad actiua, & passiuia, dicimusque: si vnum sit valde actiuum, ut formale, & igneum (ignis maxime est formæ & actiuissimum elementorum) alterum valde passuum, determinatum ita ut pati ab agente possit, tunc hoc in illius naturam mutatur. Ita eadem exempla Aristotelis accommodamus. Stannum ad eam subtilitatem & vim perducatur, ut maxime sit ratione æris actiuum, id quod posse fieri, ars comprobatur, & natura eius ignea, & rapax: æs purgetur, & sic adaptetur, ut mercuriale fiat, committatur vtrumque. Stannum non tantum æs colorabit, sed & in stannum essentialiter transmutabit. Eadem ratio est cæterorum metallorum. Confirmatur secundo axiomate ex 1. Elench. *Principium mole minimum potestate est maximum*, quo ipso probatur proleptio Chymica, & per eam transmutatio, quæ potest ad sensum doceri etiam in elementari igni, & stipulis, vel naphtha, quæ paruo principio ignis incidente repente in flammam ingentem mutatur. Ecce tibi, Guiberte, principia Aristotelica duos; quæ dum tu non vidisti, indicas te odio & studio contradicendi fuisse excæcatum.

Pag. 21. Aristotelicum est, aut nullam esse transmutationem, aut ex non ente, quod est alio modo aliquid *Non si non alud ens, & sic species, fieri ens, quæ & ipsa species.* Non ascripsi auctoritatem. At tu si tam es Aristotelicus debuisti facile sermonem Aristotelis agnoscere. Refer huc totam doctrinam de generatione, & corruptione, quæ est in 3. de cælo, in libris de ortu, de partibus & generatione animalium, de meteoris, de nutritione in libris de anima, &c. Veterum opiniones habes in 3. de cælo tex. 2. & 3. *citauit Aristotelem, argumenta nõ sunt Aristotelica.* tex. 29. *Aliud ex alio corpus fieri est possibile: ex nulla alia præexistente magnitudine est impossibile. Si id quod potentia est corpus nullum est aliud actu corpus prius, vacuum separatum erit, quod impossibile.*

Citatur tota Peripatetica disciplina pag. 24. de generatione & corruptione. Pag. 25. iterum quartus meteororum producitur de coctione naturali & artificiali. Hinc Chymici discunt, vasa artis similiter naturæ accommodare, & iisdem instrumentis, materiaque vti, verum ita ut ars hic imitetur partim, partim exuperet naturam. Pag. 27. de speciebus ex imperfecto in perfectum, ita ut illud imperfectum sit aliud ens actu prius, iterum doctrina est Aristotelica. Pag. 34. habet de citulati generatione contra Guibertum ex lib. Arist. de cælo, & de ortu. Vide 3. de cælo tex. 60. 1. de ortu tex. 17. & 20. & 23. ubi ex tota genitura sanguis: 2. de ortu cap. 4. tex. 24. 25. 26. &c.

Citatur ibidem & locus ex 1. meteor. cap. 9. ad refutandum Guibertum negantem generationes circulares: Item aliquot loca p. 35. 36. 39. ubi & Hippocrates. Rursus pag. 41. & 43. & 44. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 53. 54. 55. 58. 59. 60. 62. 65. 66. 72. 73. 83. 84. 85. 86. 87. 90. 96. 97. 98. 99. 103. 130. 133. 139. 141. 143. 168. 170. 173. 183. 184. 190. 225. 244. 286. 289. 304. Circiter quinquagies octies citauit Aristotelem, & Guibertus ille ingens Aristotelicus & plus quam Lynceus iudex non vidit? O cæcitatem mentis plus quam Thamyricam. Addidi varii generis Philosophos, Medicos, Theologos, Sacra Biblia, Chymicos, Metallurgos, Historicos, Sacros, Profanos, sigillatim, coniunctim, ut facile impleatur centenarius numerus: produxi principia, rationes, experientiam: Et tamen Guiberto non satisfacio? Nihil refert. Bono animo este mei Chymici hermetici. Nunquam à diabolo, & eius filiis aut antichristo, eiusque mancipiis obtinebimus, ut se errasse confiteantur, & ad veritatem accedant. Hoc tamen ex commiseratione de consilii, miseremini hominis iam septuagenarii aut circiter. Primo deceptus mente putauit in Aristotele extare debere ipsum specialem modum transmutationis rerum. Secundo non vacauit ei per integrum decennium legere Aristotelem, & fors defuit liber, quia in Lotharingiam nihil infertur bonorum, ut scribit, studiorum. Tertio, non potuit intelligere etiam si habuisset, quia est fatuus. Quarto ab aliquo Ghesuitula per somnum videtur aliquid de Aristotele audiuisse & non potuisse diiudicare. Quinto non fuit eum sapere furia. Omnino est miser. Mittatur in purgatorium. Fiet fabula etiam apud suos monachos, quorum magna pars est Chymicæ professionis.

C A P V T X V I I .

De Latina dictione Libauii.

CVM disputantem oporteat eius scientiæ & artis disciplinam sequi, cuius est materia, de qua disputatur: Guibertus autem in furnulis 40. annorum & caminis nullam probatam latinitatem inuenerit, neque didicerit logice, physice, chymice, metallice loqui, sciens aliquoties sibi & à me & ab Hoghelandæo obiectum esse solæcismum, callidus homo crimen Barbarismi mihi obicit. Id Chymicos nostros, Hermeticos, Aristotelicos, Logicos tam suauiter afficit, ut risu pene emoriantur. Quid enim? Barbarus sum homini stupido, imperito, rudi, stulto, qui ausus fuit eius scientiæ palæstram ingredi, cuius linguam & disciplinæ morem ignorat. Vbi vero fustes & scuticæ in istum bæoticum porcum, & pæcus arcadicum? Tam male impensum sunt iam quinquaginta anni,

*Libauius n̄
pud Barbarū
& infantem
Guibertum
est Barbarus.*

170 Alchymia transmutatoria Defens. II.

vt latine scribentem, & chymice, metalliceque loquentem non intelligat? Sed bona est excusatio: In furnis Paracelsi nulla est probata latinitas, in Lotharingiam non importantur bonæ literæ. Veruntamen audiatur. Quid quæso dicit?

Non est dubitandum, inquit pag. 52. quin statim iudicet totum Libauij sermonem. Qualem? Impurum: Barbarum: Vitiosum: Asperum: Horridum: Perplexum: Plicis & tricis inuolutum: Dicendo quid: in nimum, at tenebris ipsis tenebrosiorem: Vnde oratio anigmatica, amphibologiarum plena, data opera obscurus affectata, vt aliquid magnum vbique dicere videatur, cum tamen leuia quadam dicat, & peruidgata, qua intelligi non posse videntur, quia res in profundo tractare fingit, ad quæ intelligendum nemo sit idoneus. Verba sexcenta præter communem significationem vsurpata, vocum nouitates, phrasæ, & dicendi modos à communi vsu omnino alienos. Hoc vt probet, exemplum sumit ex inscriptione, de qua mox. Hæc ille.

Doleo tuam vicem, Guiberte, & miseret me tui. In Lotharingia scribis pag 31. vbi locorum tu agis, nihil esse laudabilem studiorum. Ergo nec eloquentia artificiosa. Si sciuissem quali lingua vos vteremini, fortassis interpretem conduxissem. Et cur cum Ghesuicularum admirator sis mihi obicis obscuritatem? An nescis eos æquiuocare? Sed mitor etiam qui non intelligas meum sermonem, cum plæraque ex tuo libro repetat. An ne tuum quidem stylum intelligis? Ita argumentor:

Qui stylum, seu genus dicendi aduersarij non intelligit, non potest res quæ in disceptationem veniunt, capere. Verba enim sunt rerum notæ.

Nicolaus Guibertus Lotharius medicus non intelligit genus dicendi sui aduersarij. Nicol. Guibert. ergo Loth. non potest res de quibus disceptatur capere. Rursum: Quod paucum nouit nemo docere potest, & si de ignorantis disputat in aerem loquitur, & delirantium anicularum, vel ebriorum more insanit. Guibert. id facit. Ergo. Quæ te intemperia induxerunt, vt cum decennium integrum silueris, iam in arënam prodieris? An ne decennio integro quidem potuisti tibi meum stylum familiarem facere?

Guibertus hæret in Libauii latinitate. & tamen ingenies pugnas crepat.

An stupidior es illo qui duodecim annis non potuit alphabetum latinum discere? Raticius pueros docere intra triennium dicitur plures linguas. Quid tu? Qua porro fiducia in me tam licenter debaccharis? Si non intelligis quæ scripsi, an non Deum metuebas, qui tuam istam proteruiam sit puniturus? Necessè enim est omnia animo calumniandi dicta esse, quæcunque mihi obiicis, & iniuriæ ergo in calamum fluxisse. Sed tu nec conscientiam habere videris, nec Deum vindicem curare. Quid autem si tu styli difficultatem prætexeres tuæ inscitia & perditæ cautæ? Non potes ad res respondere. Genus orationis accusas. Sed Chymici hermetici tam imbelli telo non conficiuntur. Ridicule deliras. Meus sermo est plicis & tricis implicatus: Quis te ergo expediuit & extricauit? Est vitiosus, impurus, asper, horridus, &c. Comporta vocabula ignominiosa quorquot habes in toto Calepino, vt fiat onus A S I N O impar. Quid refert? Dicendum est conuitia in sermonem Libauii. Vnum vitium dixeris, omnia dixeris, sicut qui vnâ legem violat, omnium est reus. Itaque tam sæcundus es, quia omnia vitia noiti quidem, sed vocabulis tantum. Alias nullum incurrisse, si rem sciuisse. Apud Plautum id officium est nebulonum, scurrarum, lenonum. Horum personam gerisne? Sed tu Phrenericus eras cum ista scriberes ex poculo Circes. Ex eo didicisti quoque (nam fertur esse magicum, & homines transmutare posse) me leuicula dicere, & peruidgata oratione ænigmatica, amphibologa, tenebris tenebrosiote. Ne qua es. Per tenebras videre potes. Lumen meum te excæcat. Sed profer exemplum.

C A P V T X V I I I.

Quid sit Aristotelicus Peripatus.

DEmonstraturus Guibertus meum stylum esse tenebris tenebrosiorem, impurum, barbarum, &c. producit *Aristotelicum Peripatum* ex titulo libri. Quid hoc rei? Diuinate omnes sortilegi, & coniectores, Oedipique. Accersite etiam Daniele quendam arcana scripturæ peritum. Fois enim scriptum est; *Mene, Thekel, Phares, Vpharsim*, quod nullus ariolus possit legere. Adest quidam nescio ex qua regione & gente, qui iudicat significare illud Apocal. 18. *Cecidit, cecidit Babylon magna, & facta est habitatio demoniorum, & custodia omnis spiritus immundi, volucrum, immunda & odibilis.* Alius putat Græca esse verba, & sonare: *ὁ ἀνθρώπος τῆς ἀμαρτίας, ὁ ὄντος τῆς ἀπωλείας*, & reliqua quæ sunt 2. Thessal. 2. Tertius audeat asseuerare nihil aliud esse, quam quod ex Ebraico in Græcum sermonem apud Matthæum translatum legitur: *Surgent Pseudochristi & Pseudopropheta, & dabunt signa magna & prodigia*, quæ Paulus vocat *σημεῖα καὶ τέρατα ψευδῶς*, de quibus loquitur & Apocal. 13. Tot interpretibus dissentientibus ipse dubito quid voluerim, & forte dormiens scripsi. Quid si esset περὶ πλους Arriani, aut ἀπίου Hæraclidis, vel Empedoclis? Quid tibi videretur Guiberte? Es enim bonus coniector, & Daniele sapientior. *Voluisti* (inquis pag. 53.) *significare per Antonomastiam Aristotelem Peripateticorum principem, vt intelligi potest ex verbis.* Euge: Habes spiritum quendam Deorum. Nam sine illo quæ posses rem adeo abstrusam diuinate? Sed num recte sic sum locutus? Minime. *imo nullo iure, nullo more, nullo exemplo.* Parce vero. Diuinator non refellit oraculum, sed interpretatur. Cur nullo iure? *Videat omnia lexica* (inquis.) Mitum lexica omnia in Lotharingia esse, in quam tamen teste Guiberto nihil laudabilem studiorum infertur. Quid autem hæc? Vox *περίπατος* (scribam græce, quia tu non scis græce) significat idem quod *deambulatio* apud Latinos: *Ea vero est aîus deambulandi.* Hem sapientiam. Putabam Lotharingice esse caminum, aut fornicem carbonarium, in quo oportuit te, tuique similes per totos 40. circumire, & spaciari annos. Si lexica consulenda arbitratus fuisset, adiecisset meæ defensionem *Lexicon*, sicut *Dornaus*, & *Dorniferus* Paracelsi scriptis. Meministin? Oportet te meminisse.

Peripatus Aristotelicus Guiberto est Aristoteles.

Quæ enim

Qui enim Paracelsi stylum totos 40. annos sciiffes sine lexico, & est religio vulgare mysteria? Si Paracellum non intellexisti, cur tam ingratus fuisti erga Deum naturæ, erga patriam, parentes, amicos, vt quadragenarius Paracelsista esse sustineres? Didicistine domum reuertus? Non. Nam in eo loco es *in quo nihil laudabilium studiorum est inuenire*. Sed quid ludimus? Ego te absoluaui. Putabam mihi esse bellum cum virili impugnatore & expugnatore Alchymix, & ecce cum fungo infido tempus triui. Tene accedere ad disputationem seriam, qui vbi verbum occurrit non satis Lotharingicum cogaris confugere ad lexica? In meo lexico περιπατ signifies ambulationem. Consentis? Imo. Salua res est. Deinde sæpe ponitur adiunctum pro subiecto, per metonymiam, vt ambulationis vox pro loco vbi ambulatur. Itane? Vnde venis? Ex Peripato: Ex catadromo. Vide ne errem. Meum Lexicum id affirmat, testimonio Xenophontis & Aristophanis, qui tibi fortasse sunt putidæ castanæ. Quid autem ista scholastica ad Chymicos? Tu es sapientior sapientia. Ego sareor in me conuenire ista: stipes, plumbum, spongia. In te non potest eorum quicquam. Nam stultitia tua exuperat omnia. Vt tamen ex meo lexico euadas eruditior (nam me miseret tui) suppone manum ferulæ, & discere, quod ambulatio (nam græce nescis) pro cœtu ambulantium accipiat tropo quodam effecti pro causa. Cum ergo dico hermeticam Alchymiam (non tuam impostoriam) extuctam esse ex principiis Aristotelici Peripati, sensus est, ex principiis eorum, qui ambulando disputant in schola Aristotelis Lyceo. Quia vero hi tandem disciplinam constituerunt, ambulatio sumitur pro factione & professione ambulantium, quæ est metonymia adiuncti. Hæc tu neque in carbonaria Paracelsi inuenire potuisti, neque in Lotharingia τῶν διδασκάλων, quia *verobique nihil est laudabilium studiorum, te (non me) teste inuenire*. Qua quæso pythonissa vsus es, cum de significatione termini sollicitus esses? Quis tibi dixit in Μ Ε Ο Λ Ε Χ Ι Ο Peripatum Aristotelicum esse Aristotelem, & non ambulationem pro ambulantes posiram esse? Cur enim non dicam: factio pro factiosis, audacia pro audacibus, scelus pro scelesto, ambulatio pro ambulantes, ambulantes pro ambulantium hæresi, sicut mendicantes, pro sodalitia mendicantium? Sic confessum, concilium, synedrium dicimus. Ecclesia est euocatio, & pro cœtu euocatorum ponitur. In pontificatu sæpe Cardinalium congregationem significat, quæ est Ecclesia repræsentatiua: aliquando Papam, quem aiunt esse Ecclesiam virtualem. Tu nimium es sapidulus & rigidulus. Disputantium voces sunt liberiores, & debent accipi pro materia præsentate. Pag. 54. mitius in lanis. Nam concedis apud Platonem accipi pro *disputatione Philosophica*. Recte. Iam affecutus es meam mentem. Nam Aristotelicus Peripatus mihi est disciplina & secta Aristotelica. Non enim solus Aristoteles ambulauit disputando. Hic iam compositi sumus.

Ecce fructus
meæ dispu-
tationis.
Guibertus
ist ins Lexi-
cum geiagt.

C A P V T X I X.

De Gracificatione Libauii.

V T I N A M sciiffem Lotharingice aut Gallice, siue enim Latine siue Græce loquar, Guiberto non placeo. Lotharingice scribendum fuisse teor, vt hic balneator, *in cuius loco nihil est laudabilium studiorum*, me potuisset intelligere. Ecquid rei est? An Nicolaus Guibertus medicinæ Doctor, oppugnator & expugnator Alchymix, Hermetix, & Sophisticæ, Patria Lotharus in angulo Gallicæ, ignorat latine & græce. Nescio. Ipse scribit *nihil laudabilium studiorum ibi inueniri*. An autem vult græce? Non: Non: Non: Pereant Græci. Non possunt in patria Guiberti intelligi, quia *ibi nihil est laudabilium studiorum*, & credo si quis Græcos ad Guibertum accederet stipem petiturus, ne teruncium quidem acciperet. Libauius tertio quoque verbo audeo græcizare. Itane? Quot hæc paginas defensio? Numero 308. Quot verba? Non est mihi otium numerare. Quot Gracificationes? Neque has ausim percerere. Multa enim Græcia intulit in Latium, quæ ab ipso ciuitate sunt donata, estque inter præcepta poetica græco fonte parce detortis vocabulis posse ditari latinam linguam, quin & noua rerum nomina proferri. Veruntamen & alia Græca immiscui. Recense: pag. 32. ἀμύσως. Pag. 39. aphorismus Hippocratis ponitur: Pag. 41. bis græca sunt. Pag. 45. Μεταβολή. Ita pag. 50. de numeris, & pag. 51. Rursus bis pag. 63. Item 63, 78. 82. Κάμψαι & μεταβολή. Pag. 89. ex Theophrasto bis: Ita 90. quinquies, pag. 93. semel. p. 99. semel, atque iterum. 110. semel. 111. semel. 121. semel. 123. semel. 169. semel. 183. semel. 197. bis. 199. semel. 203. semel. 204. semel. 239. semel. 257. semel. 266. semel. 277. bis. 286. semel. Ecce hæc sunt meæ gracificationes. Quæ latinis literis sunt scripta vocabula, in scholis eruditorum sunt notissima. Qui ego potui scire cum tam crasso B E A N O mihi rem fore? Addidi & germanica. Cur non & de his conqueritur? O fatuum & bliteum caput. Tunc sis inter eos qui aliqua eruditione valent. Dixi ex te: Tu 40. annos carbonem perdidisti, & postea in eum locum venisti, *vbi nihil est laudabilium studiorum*. Si tam fungus es, cur ad disputationem Palæstricam accessisti? Quem tu bonum autorem, aut attem intellexeris sine græcæ linguæ notitia? Dum autem in me inueheris ob intermixta græca verba, non aduertis te in mendacium illabi. Tertio quoque verbo scribis *me græcizare*, id quod per se quidem est falsum: Sed hoc mendacio non contentus post vndecim versus, seu lineas ais *me in hoc & aliis meis scriptis cuiuslibet prope latina vocis græcam annectere, vt reddar obscurior*. An nihil pudet? Sane ignoscendum tibi est. Totus enim ater es factus carbonibus 40. annorum, quibus & frontem adeo perficisti, vt nihil in ea sit ruboris. Nota vero si sic scripsissem vt mentiris, me iustitiæ præceptum obseruasse. Nam sanctum non est dandum canibus, & porci sunt arcendi à margaritis obiectu septorum disciplinæ. Desine calamum fumere, & de rebus Chymicis iudicare, si latina sunt ultra captum tuum, & græca non potes ferre. Nostra sacra non aliter constant.

Num liceat in disputatione de aliqua arte uti Græcis.

NON erat de hoc querendum. Iam enim vsus eruditorum obtinuit, vt non tantum liceat, sed & cum elegantia orationis coniunctum sit, si quis temperamentum nouerit. Non raro necessitas cogit nos vocabulum ex Græcia accommodare, præsertim ea in re, quæ latinis propriis est destituta, cuiusmodi præ cæteris est Alchymia. *Græcis ingenium, Græcis dedit ore rotundo Musa loqui*, inquit Horatius, qui & in arte præceptum condit:

*Et noua fictaque nuper habebunt verba fidem, si Græco fonte cadant parce detorta. Ego cur acquirere pauca, si possum inuidior, cum lingua Catonis & Enni sermonem patrium distulerit, & noua rerum nomina protulerit? Licuit semperque licebit, signatum præsertim nota producere nomen. Ita in epist. 2. lib. 2. Proferet in lucem speciesa vocabula rerum, quæ præcis memorata Catonibus atque Cethegus: Asciscet noua, quæ genitor produxerit vsus. Fundet opes, Latinumque beabit diuite lingua, &c. Quintilianus lib. 1. Instit. cap. 1. Græca enim prius latinis vult proponi puero, quia disciplinæ græcis prius sit instituendus. Verum in re liquida, atque etiam scholasticis non opus est virorum clarorum sententiis. Guibertus quo magis Græciæ renititur, & se laudato isti mori opponit, eo se rudiores, imperitiores, stultioresque declarat. Vtitur autem argumentis his: 1. *Legentium animos miserabiliter torquet, qui græca latinis addit. R. Ne torqueantur, discant græce.**

*Qui non græca simul iungit documenta latinis,
Is vere docti nomen habere nequit.*

Rudes, stipites fungi torquentur miserabiliter, non docti, quibus grata est & iucunda ista temperatura. Ne torqueantur, ablineant sacris Chymicis, & cum suis suis in hara grunniant, atque eodem se conferat etiam Guibertus iste ἀναλβύλιος. Non debuisti adoriri Chymica, si eras tam pecus. 2. *Tenebrio palam facit quam sit intelligens Græca lingua. R. Et hæc laus est. Sol noctuis, & felibus, & vesperilionibus luce sua tenebras offundit. Voca & solem tenebrionem. In te sunt istæ tenebræ, Guiberte. Quicquid ego scripsi, lumen est peritis. Deterge ruditatis nebulam, & nullæ tibi erunt in meis scriptis tenebræ. Nihil autem à tua calumniandi libidine alienum facis, dum putas me animo ostentandi scientiam linguæ id fecisse. Rerum difficultas me traxit, suhtque sæpe cum de Peripateticis disputatio est termini græci longe euidentiores latinis. Rude tu inter tuos asinos, & eruditus relinque eruditam dissertationem. 3. *Alibi admissa flagitia vult regere. R. Mendacium. 4. Reddit se obscuriorem. R. Imo lucidiorum. 5. Fallit legentes vanitate & pompa mista orationis. R. Volo ergo lectores doctos, & non scybala arida. Vide diligenter ne in græcum aliquem autorem incidas, aut latinum cum græcis terminis. Vanus enim fies. Miror autem qua fiducia medicinæ Doctorem te appelles, cum adeo sis stupidus, & græcæ linguæ infensus. Quod dicis me spe magnarum rerum pascere legentes, verum est. Non enim sunt paræ res in Chymicis. Quod ais fallere, falsum tuo more canis. Neque enim falluntur si veritatis noticia discedunt instructiores. 6. *Ea scribendi ratio imperitis animis magnas tenebras offundit. R. Recte. Iustum enim est stolidos disciplinæ more arcere. Putabam me cum perito linguæ certare. Si tuam imperitiam sciuisset, conduxisset pædagogum, qui tibi singula Lotharingice exposuisset. Aliter agimus cum imperitis, aliter cum aduersariis ausis nobiscum in certamen descendere. Hic si feritis, tuæ ruditati impura. Das pœnas audaciæ. 7. *Reprehenditur à bonis autoribus. R. Erras. Contrarium est verum. 8. Autoritate Ciceronis reprehenditur. Quo modo? Qui is ideo in latinum sermonem traduxit tot græcorum philosophantium sermones. R. Ridiculum. Ideo ne græca noluit legi? Imo vt græca legerentur eo auditus id fecit. Cur non studuisti Cicero esse, aut eius exemplum sequi? Quadraginta annorum Paracelsia vetuit, quod tamen & ipsam miram. Paracelsici enim alias iactare solent πολυλωττιαν. 9. *Cicero Græca lingua intelligitissimus à Græcis verbis temperauit dum loqueretur apud latinos, licet sciret plurimorum verborum sensus græce elatos magis percipi posse, &c. R. Recte. Ego quoque loquor germanice apud mere Germanos. Cum Doctore medico, & grandi Chymix expugnatore mihi erat negotium. Nefas fuisset si mere latina protulisset, & tuam dignitatem læsisset. Putassent enim lectores te nihil græci sermonis scire, & tantum Lotharingicum rusticum esse. Ecce tuum honorem non intelligis. Ego volui te facere magnum quantum, non magnum malum, piscera. Ad Ciceronem quod attinet primum nihil scripsi Chymice. Itaque ab illo verba mutuo accipere non potui. Deinde constat cum ipsi sermo fuit de artificiosis, delectatum in primis fuisse græcis terminis, quin & epistolæ græca aliquando inseruisse, & alias apud peritos linguæ ab eis non abstinuisse. An non meministi? Fors audiisti in trionali schola epistolas. Est autem alia causa Ciceronis quam nostra. Ille enim græcam sapientiam studuit in latinæ literas transferre. Ideo in 1. Tusc. ait: *Dicam si potero latine. Scis enim me græce loqui in latino sermone non plus solere quam ingrato latine. Hæc tibi, ubi tamen græcis non abstinet, vt cum Leucothoen nominat, mysteria, physica, harmoniam, elogia, νεμειαν, νεπεριαντιαν, quæ etiam græcis literis sunt exarata. In 3. Tusc. Aegritudinem Chrysippus ἀπὸ πλὴν ἢ ἀπὸ πλὴν appellatâ putat. In 3. de finib. ait: *Equidem soleo etiã quod vno Græci, si aliter non possum idem verbis pluribus exponere, & tamen parco concidit nobis oportere, vt Græco verbo utamur, si quando mirus occurrit latinum, &c. In vestibulo eius libri hæc est sententia: *Nobis verba parieoda sunt, imponendaque nonæ nonis rebus nomina: quod quidem nemo medio criter doctus mirabitur, cogitans in omni arte, cum vsus vulgaris, communisque non sit, multam nouitatem nominum esse, cum conseruantur earum rerum vocabula, quæ in quaque arte versantur. Itaque & Dialectici, & Physici verbis vtuntur his, quæ ipsi scientiæ nœa sunt, &c. Item: *Ne opifices quidem tueri sua artificia possent, nisi vocabulis vtentur*********

*In angulo
Guiberti
Virtutes sunt
Sitia. Ad la-
nam miser.*

viuentur incogniti, vſitatis ſibi, &c. Lege totum illum locum, & diſce erubere. Tunc virtutes in vitia tranſmutate auſis, ſicut te ex viro in vetulam tabioſam tranſformaſti, & contra tranſmutationem metallorum longe faciliorem adeo infanias? Tunc reprehendas meam latinatam, & vſum Græcorum terminorum in arte Chymica, Phyſica, Logica, & velis defendere nomen eruditi medici? *Quin omiſſis verbis ad rem reſpondeſ?* Dum circa verba hæres, detrahis tibi rerum ſcientiam. *Quis contra Libauium diſputet?* Latinitate quadam vtitur & ſtylo ſuo, admisceſque Græca. At tu confet te ad ſubſellia ſcholarum, & ibi diſce Græce & Latine priuſquam ad certamen venias. X. Potro negas etiam alio argumento me vti debuiffe Græco ſermone: *Si bene conuerſa habeantur*, inquis pag. 55. *quorſum tot verba Græca? Aut enim interpretes errarunt, aut non. Si hoc, non vtendum Græcis, ſed Latinis: ſi illud ad nonendum erat: quod cum à me non ſit factum, vocas me ardelionem, & puerilem oſtentationem putas eſſe Græca citare.* Sed quid opus reſponſione? Aſylum ruditati tuæ, & imperitiæ tibi paras, & vituperas quod laude dignum erat. Primum pauca ſunt à me citata ex Theopraſto, Hippocrate, & Ariſtotele, quos autores tu in propria lingua debuiffi diſcere, ſi Phyſicus & Medicus egregius eſſe voluiſti. Si didiciſſes, adeo non moleſta fuiſſet Græca citatio, vt etiam vltro expetiuiſſes. Deinde aut conuerſa ſunt quæ tranſtuli, aut non. Si hoc, cauſam iuſtæ citationis vides, vt & ſi cui non ad manum eſt verſio latina aut græca expeditior. Mihi neque Galenus latine loquens eſt, neque Theopraſtus. Græcos oportet adire ſi volo ſermonis commercium habere. Si illud, conqueri non poteſ niſi de ignauiâ tua. *Quæ enim ego græce adduxi, tu poteris latine legere.* Noſti ad lexicon confugere in ſignificatione PERIPATI. Cur idem non faciebas in aliis græcis? Sed tu tamen priuſ diſce latine, & noli ardelionem vocare oſtentatorem: noli capere quod ſcripſeram *APOLOGIÆ male ſarta, & praua*, quaſi non congruat coniunctio horum verborum, vt pag. 53. garris. Non ſcripſi *male*, vt tu mentiris, ſed *male*, ſicut ſi te male conciliatum, male latinis & græcis literis inſtructum dicerem. Male ſartum autem & prauum qui non congruant? Video tibi caput eſſe male ſartum, & prauum, & infelix. XI. Perge argumentari: *Tribus caſibus*, inquis, *licet Græca miſcere libris: (adeo rudis es, vt non poſſis recte latine dicere) 1. Cum latina non habeantur. 2. Vbi ſi eſt in lectione, dictione, ſenſu. 3. Vbi res adeo grauis eſt, vt vereamur ne quis interpretatione maiorem emphafiſm addiderit. In aliis ſi quis faciat, inepta ac puerili ambitione id ſeciſſe haud dubium eſt.* Ita tu. Facis intelligendo vt nihil intelligas. Pone iſtas tres cauſas. Inſtum fuit me vti Græcis. Neque enim in Chymicis ſuppetunt termini Latini, meliusque eſt vti Græcis quam Lotharingicis. Oſ enim rotundum eſt Græcis. Deinde veritus ſum ne tu, mala merx, in latinis cauillum quæteres. Oportuit ergo ea nota producere nomen, qua vſi erant autores ipſi. Tertio vt tuum pudorem & metum anteuertem, cum Theopraſti verſio non ad eſſet, Græca tranſcripſi, putans te ſaltem coruo Auguſti patrem in græcis literis eſſe. Tu ſi tam tractaſſes græcos autores, eorumque interpretes, quam carbones iſtis 40. annis, quos inter impoſtores tuos conſumuliſti, ſcires in diſputationibus ſeris interpretes minime interdum ſatisfacere, & ſic cogi nos propria autorum verba adducere. Eſt vbi neceſſitas græca exigat; eſt vbi euidentia græcarum vocum, & corruptela interpretum: nonnuncquam elegantia quid dandum eſt. Tu ea excuſatione vteris qua pigri, rudes, & imperiti, qui tamen laudem ex literarum cognitione venantur. Quis te malus genius in publicum produxit, ſi græca ignoras? Cur non ſcripſiſti Lotharingice, vt ruſtici quoque artem tuam ſciant? XII. Nondum detonuiffi. Græca mea tibi ſtomachum adeo concitarunt, vt ſinem vomendi inuenire nequeas. *Metamorphoſin* mihi aſcribis frequentem. Ecce: Culpas in me vſum vocum græcarum, & tu ipſe græciſſus? An non poteris in Calepino tranſmutationem legere? Volebas ſtyli, linguæque variationem & mutationem dicere: Et dicis *Metamorphoſin*. O te hominem catum. Cur autem diſplicet illa *Metamorphoſis*? *Quia eſt currenti obiectus lapis, qui ſiſtit mentem, & interturbat in queſtionem intentam, atque ita orationem Libauiam ſatis per ſe implicitam, reddit inextricabilem.* Hem flagitium. Oportuit ergo te ſcire vtramque linguam, & tranſcurriſſes ocyus, & volaſſes quaſi ventus per ſumma ſegetis intactæ. Tuæ tarditati & ruditati imputa, ſi in legendo hæres. Si vſus fuiſſem ea lingua, quam non debuiffes ſcire, ſicut tu Gallicam chartis tuis illeuiſti, cuius ego peritus non ſum, conqueri iuſte poſſes. At tu medicus phyſicus digladiator in arena appatens ſcite græce debuiffi, & armis his inſtructus eſſe, quæ ad rem facerent, quæque pugnae genus requirit. Tuam turpitudinem & probrum allegas diſputando contra Græciſſationes meas, quæ tamen tam mirifica, obſcuræ, copioſæque non ſunt, vt te offendere debeant. Conduc tibi aliquem ſcholasticum, qui interpretis munere fungatur, ſi tu es tam bardus. Oratio mea latina obſcura eſt obſcuris. Mira audacia. Neque latina mea oratio tibi eſt expedita, neque græca cognita. Cur ergo non quieuiſti? Quid putas de te ſenſuros eſſe doctos tuos Lotharingos? Quid de te iudicabunt Galli, commendatores & verſifices tui? An non dicent ſe turpiter deceptos tribuiſſe tibi plura iuſto, & me inique damnaſſe? Nondum finis. XIII. Ruditatis aſylum ſequitur. *Omnes fere Alchymia dediti ſunt rudes Græcarum literarum, quibus tamen maxime ſcribitur de Alchymia.* Ergo non magnum eis affert adiumentum græca locutio. Stultum inquam & hoc eſt. Aut enim ſapienti, ſcientique artem ſcribitur, aut neſcienti. Ille etiam ænigmata & hieroglyphias, Cabaliſticumque, & magicum ſermonem intelligit: hic cum lingua diſcit rem ipſam, & ſimul myſteriis Chymicis initiatur. Rectius autem doceo artem latinis & græcis verbis, quam Arabicis & myſticis illis, quæ paſſim inueniuntur in libris Chymicorum, Latinorum & Teutonicorum. Quis vero perſuaſit tibi me ſcripſiſſe Alchymiſtis tuis rudibus, potius quam ſtudioſis medicis, phyſicis, & cæteris arcanorum naturæ ſcrutatoribus? Ego me arbitror etiam Theologis conſuluiſſe ad mirificam Dei ſapientiam & potentiam in naturæ libro celebrandam. Si in Lotharingia non intelligor, non mea, ſed veſtra eſt culpa, qui non curatis apud vos inueniri ſtudia laudabilia vt tu ſcribis. Alchymiſtæ, cum quibus tu prunas perdidiffi per an-

Neſciens ad res reſpondere verborum pugnas capiat, quaſi in ſchola triuiali pueros doceret.

Guibertus ne latine quidem recte loquitur.

Dulcius ex ipſo fonte bibuntur aqua.

Guibertus & latina & græca Libauiana horret. Metuens ſummum inſidit in flammam.

nos 40. solent sibi arrogate omnium linguarum scientiam exemplo Paracelsi, & Thurneiseri. Miror, quod eos tam stipites facias. Si in chola triuiali non didicisti græce, potuisses apud caminum habere Doctores. Tua ignauia & tarditas est accusanda. XIV. *Paucissimi sunt hoc nostro seculo, qui Libauium latinam linguam loquentem, nedum græcam, satis intelligant.* Eia vero. Patce insanendum est. Tunc tam scabiose sentias, & scribas de eruditissimo nostro seculo? Quid dicent Lotharingi tui, quorum ingenia & monumenta pag. 61. & 62. eximie prædicas, adeo ut etiam meum nomen obscuraturos miniteris? A quibus autem didicisti paucissimos esse? Tunc omnia loca literatorum, omnesque capsulas es scrutatus? Sed tu scribere sine ignominia patriæ tuæ non potes. Non est mirum, quod totius seculi doctos tui similes facias, ne scilicet solus delirare videaris. Cur autem docti non intelligunt nec latinum, nec græcum sermonem Libauii? *Quia amauit nouitates uocum, & obscuritatem, eaque genera dicendi amplexus est, quæ lucem eripere orationi, tenebrasque offundere posse uiderentur, non paucis terminis minime usitatis admixtis.* Hæc tu: quibus indicas te Alchymia minime esse gnatum, cumque quadraginta annis adieceris alios decem, quibus potuisti meam defensionem etiam memoriæ mandare, & totam in Lotharingicum idioma conuerrere, tamen nondum tantum proficisti, ut artis terminos intelligeres. In Chymica disceptatione ut rebus, ita & uerbis debui propriis uti, & sicubi commoda deessent uerba, ex græco fonte petere. Sunt multi præclari uiri, qui mihi laudem perspicuitatis in ea arte tribuunt. Qualis tu es, qui obscuritatem obiiis? Quid iudicabis de Hermete, Paracelfo, quem es admiratus, Quercetano, & similibus? In teipso sunt tenebræ. Non puraram te adeo fungum esse, & tam nihil eruditionis in utraque lingua, præsertim Chymica, habere. Locum Ciceronis ex 3. de finibus supra produxi. Hunc tu diligenter lege, & ruminat: quin inspicere, ut videas quam peruersus sis uirtutum æstimator. Citarem aliquid etiam ex Aristotele, & artificibus scientificæ methodi, si apud te, bæoticam suam, aliquid proficere posse sperarem. Non aliene, sed proprie loquendum est, cum de arte disseritur. Tandem immensum Oceanum ineptiarum & absurditatum mihi affugis. Hoc argumento patet te esse hominem effrene maledicum, inuidumque aut insanabili cacoethe, furiisque correptum. Quare pro deplorato es relinquendus. Si tam facile demonstrare posses, quam mentiti & calumniari, nemo te esset doctior. Ego non soleo culinaria latinitate uti, sed studeo elegantia, quæ tibi iustico Lotharingico est barbaries.

Guibertus
rudis Al-
chymia.

CAPUT XXI.

De obiecto criminis in Lotharingica arma.

Guibertus
nec latina,
nec græca Li-
bauiana in-
telligit, &
tamen ex eis
frangit crimi-
na.

CVM non habeas quæ ad rem ipsam respondeas, ubi campum inuenisti, ad amentiam usque Ces superfluous, & garritu immodesto exundans. Quam prolixo sermone, & quantis cum conuitiis reprehendisti Libauianæ orationis latinæ & græcæ obscuritatem, adeo ut paucos doctos nostri seculi esse putes, qui latine loquentem me intelligant? Quis te tam rudem asinum in quaestione de Lotharingis fecit adeo sapidulum? Scilicet cum scripsi: *Parum erat publicam in politica pacem disruptam esse armis Lotharingicis, ni turbarentur etiam litera studio gentis eiusdem*: Optime intelligebas, & laureolam in mustaceo inueniebas. Pacem publicam tunc temporis ruptam fuisse tunc ignoras, aut negas? Loquantur annales Argentineses. Quibus autem armis tunc fuit actum? Num falsum scripsi? Si pax non fuit rupta, quid opus fuit bello rem gerere, & hoc composito pacem reducere? Literarum quoque Chymicarum otium fuisse te autore turbatum, probat tuus contra Alchymiam furor. Cæteris silentibus, tu vnus eras, qui bellum tanta cum fiducia instauraret, ut crederes ita expugnatum iri Alchymiam transmutatoriam Hermetis, ut nunquam deinceps se erigere ualeret. Tu rabiosissime damnabas omnes præcos, recentesque artifices cum ipiorum libris: mendacii accusabas viros integerrimos in te uetissima, atque adeo sine mote insaniebas. An non hoc est turbare pacem literariam? Doles inuentum esse qui turbationi tuæ occurreret, & armis fortioribus tua arma retunderet. Doloris indicia non tantum pag. 2. & 3. prodixi, uerum etiam pag. 57. ea de re fufissime declamas, & *ex musca minima ingentem facis elephantum*, quantum in te est bellum episcopale pridem sopitum resuscitaturus, si non in Alfatia, saltem in Franconia, & si non in vulgus promiscuum, saltem in meam personam. Idem in literis conaris, ut omnibus doctis me inuisum reddas. Sed bene sperandum. Quam parum ualuisse in Chymicis, tam parum in hac quoque diabolica declamatione proficies. Videamus quid monstrorum parturias.

I. Accusatur Libauius insanix in nationem Lotharingorum, quasi in patriam Guiberti & insontes impetum faciat. Non est ita mi homo. De Lotharingicis armis scripsi id, quod isto tempore in Alfatia fiebat. Num tua patria id bellum gerebat? Non mirum est te patriam & nationem tuam totam culpæ ream facere, atque ita calumnia quadam ipsam insontem polluere. Artificem enim te maledicendi & calumniandi esse, apologia tua conuincit. Quod si tua tibi patria tam curæ est, an putas meam me negligere debere? Non tamen de tua patria scripsi nihil laudabilem studiorum in ea inueniri. Bellicosam feci. Tu ἀμύσων. Uter plus dedecoris ei intulit?

II. Me male animatum esse in Lotharingos, & eorum principes, non potes ex mea scriptione docere: Et si essem, quid illi me curarent? Tu mala bestia, & ex ore draconis, bestiaque Apocal. 16. rana, hoc est, spiritus immundus dæmoniorum sanguinem siccis & procecidis ad prælium excitandum, ut hac uia saltem noceas, quando rerum uictoria excidisti. Nosti bene duo hæc esse diaboli, nempe calumniari, & homicidia procurare. Istius spiritus te filium esse desideris tuis comprobas.

3. *Me ablandiri voluisse Illustrissimo Principi Wirtembergia, qui dudum in beatis, mendacium tuū est, & que is credo meum librum, cuius cellitudini, quia Alchymia hermetica ferebatur perquam esse. Adiosa eum inscripsi quidem, sed non obtuli, propter interueniens impedimentum vidit.*

4. *Me seditiosissime id scripsisse quasi inter Wirtembergensem, & Lotharingum vellē disidium parere, item est mendacium tuum, & calumnia. Falsi testis pœnæ es reus. Recte faceret princeps tuus si & lingua, & manum tibi adimeret, ut qui mihi cupis vita periculum mendaciter scribendo conciliare. Quis de primis vires, & fortitudinem, sapientiamque Lotharingicam si putas me posse ipsi periculum verbis istis.*

*Addis me odia vetera, vlcera cicatrice obducta, animorum sopitas curas velle ignibus excitare. Facerem si similis essem. Mihi vero de odiis istis veteribus & vlceribus vix quicquam constat, neque agebatur de irruptione in possessionē Wirtembergicam, sed certabatur de Episcopatu Argentorati infestis armis. Tu virulentissimo quodam contra me odio, istum ignem fodicas, an possis vim in me vertere: Tribuis vtrique genti odia vetera si ego id scripsissem, quas cruces mihi destinasses? Præmium Midæ tibi debet princeps tuus. Verum est illud in sacris: *Incidit in fossa quam alteri fecerat*, sicut sanguinarius Haman in eo patibulo mori cogebatur in quod agere adochæum studuerat. Rideo rabiem tuam anilem, & verbosam de principe Wirtembergico de defuncto. Posteti eius, qui iam rerum potiuntur, Illustrissimi & piētissimi principes, si gerent tuam sathanicam apologiam an non putas ipsos tibi crucem, & coruos destinaturus esse? Non arbitror vllum ex plebe honestum virum probare posse crimina, & maledicta, quæ vltima in exes tu Afino bestia validior, comportasti, vti scribis ipse, nedum generosissimi animi principum in excelso loco constitutos. 6. Meam defensionem vocas *famesum libellum*. Vah istud est iudicium vincere. Erras mentis cæcitate. Ut tu chymicos hermericos salutasti, ita tibi sunt gratia acta. Conferat autem vir prudens tuam apologiam cum mea. Tu ipse dicis te plura in me inuulgisse maledicta, nempe ex Diabolico Grefleri spiritu, & cordis tui pessimo pestilentissimoque thesuro, quam ASTYVS possit portare. Egone tanta in te, idq; sine tua culpa? Minime vero.*

7. Pag. 59. De principibus Lotharingicis scribis quod nunquam tranquillitatem publicam turbant, adeo ut inter inimicos quoque pacem conciliare tentant. Sit ita ut dicis. Neque enim ego nego, aut principes accuso. Tu vero quid scribis de eis pag. 61. minacissimo tuo, & laqueo digno calamo: verba hæc sunt tua: *Equidem fatalia puto Lotharingorum arma. Nam consueuerunt debellare superbos, perditos, Deo & angelis eius exosos.* Ecce tibi. Ex ore tuo te iudico.

Capitalia Guiberti de Lotharingo.

Lotharingorum arma consueuerunt debellare superbos, perditos, Deo & angelis eius exosos. Lotharingorum arma in Comitatum illustrissimi principis Wirtembergiæ impetum fecerunt, & Argentorati bello tam Brandemburgicis principibus se oppoluerunt, quam Reipublicæ Argentorati. Quid inde consequens? An non subditos Mompelgardenses cum suo principe, & Brandemburgicos proceres, Rempublicamq; Argentoratiensem cum suis esse superbos, perditos, Deo, & angelis eius exosos? Hoc ne est dicere ea quæ ad honorem & pacem pertinent? Hoc ne est Lotharingos principes pacis & tranquillitatis publicæ studiosos esse? Quæ vero erant illa odia vetera quoque de quibus dicebas? Ex te ista crudelia sunt profecta. Tu de principibus tuis ista imperii paci insidiosa publice diuulgasti. Huc spectant & illa tua ex pag. 59. *Bene verum est, inquis, quod quousque oportuit fregerunt audaciam hostium, fregerunt consilia perditorum. Qui tibi sunt illi hostes, & perditos? An non hi qui reformata religione ex babylonicæ Romæ captiuitate exierunt? Sed nolo plura de te inuidiosa ad neutrum nostrum spectante. Nisi desperatissimam haberes causam ad istam periculosam declamationem non esses digressus, quæ vide ne tibi sit capitalis.*

C A P V T XXII.

De literis Lotharingicis.

Scribis me conuictum fecisse genti Lotharingicæ de turbatione literarum. Vocas Calumniam: At tu ipse es turbator, ex te exemplum cape. Non est calumnia si quis verum dicit de eo qui publice id ipsum quod dicitur commisit. Ecce iam secundum procedis, turbasq; excitas post silentium decennale, intra quod tempus nemo nostrum sciuit inslesne ad generum Cereris, an superstes fores nec vllus erat qui auderet hermeticæ transmutatoris bellū indicere publicum: pacifici erant omnes. Tu Lotharingus es: Et literis tuis bis pacem literatam rupisti. Si ergo quis dicat scribatque literis Lotharingicis literatam pacem fractam esse, verum dicit, scribitque nec calumniatur. Habes autem eius facinoris tui etiam socios. Etenim *Claudii Conderii* pronepotem in aciem tecum educis. Educis & *Stephanum Regnardum* medicum Tullensem. Incitas in me proceres tuos: In prima acie ostentat se *Cachetus*, & *Mamburgus* cum *Gresiro Ghesuita* impio. Et adhuc audes negare id quod in oculos omnium publice ingessisti? 2. Confidenter & gloriose scribis *regnum literarum hoc tempore parari, & conseruari gentis Lotharingi a studio*. Crederem, nisi tu ipse contrarium scriberes. Profertantur verba pag. 31. *Quænam? Ista capitalia ingratiissimi in patriam & nidum suum cuculi, Noeæ literarum. Ecquæ vero? Cum librum Libaui (inquit) diu expectassem auide, constitutus in angulo Gallia, vbi vium regnū præter infelicissimos Sacculos litigantium, & sordidulos contractus NIHIL INVENIAS LAUDA-* *Guiberti.*
BILIVM STVDIORVM: vbi summa virtus in censu, gloria in alienas opes inuasio, & occupatio. Ecce tibi. *Quale, & quod illud regnum literarum est vbi nihil laudabilium studiorum, vbi summa vittus census, & gloria inuasio in alienas opes? Dicite vos omnes Lotharingi,*

quis inquam patriam vestram scelerius & maculavit, & criminatus est? Secundo supra pluribus verbis egit de mea latinitate, & Græca lingua, scripsitque paucos doctos esse qui me latine loquentem intelligant. Id neque de Germanis, neque Gallis, neque Italis potest verum esse. Num ergo de Lotharingis? Hæc mea sententia est: *In Lotharingia esse multos viros eruditione summos, qui & latinitate in omni, & Græcæ literas possunt intelligere.* Verū hoc inter est: alius alio studio delectatur, & quisque suo adductus est. Sicut iureconsultorum terminos non intelligunt medici, & chymici, ita nec illi vicissim horum. At ideo non sunt indocti, Guibertum oportuit & medicam & chymicam, & physicam tam Latinam quam Græcam linguam intelligere, & de rebus ipsis iudicare, & respondere posse. Cū autē nō possit, ne solus sit infamis, ceteros secum trahit. Tertio: Si in Lotharingia literarū bonarum regnū esset (Ignoscite mihi viri doctissimi. Ego protestor me ex hypothesi Guiberti loqui salvo honore vestro) in causa propria id ipsum Guibertus demonstrasset. At qui vir iste? Res fugit: linguam latinam, & Græcam carpit: Priscianum tam sæpe verberat ut etiam totum eius caput tuber reddiderit plagis. Guiberte, à te incipere debueras, & tuo exemplo regnum literarum probare. Quarto: medici, physici, chymici exemplum habemus. De Theologis agere nihil attinet: neque de scholasticis: De iureconsultis quid Guibertus? *Infelices sacculos litigantium habent* (ignoscite: Ego de vobis optime sentio: sed vester ille quem quidam laudastis ita delirat) & *sordidulos contractus, tabularumq; cautelas.* Ecce. Vos ornastis hominem Encomiis vestris, in Libanum, honori vestro non obstantem, inuecti. Quam refertis mercedem? Ignominiam. Quinto: Si regnum apud vos literarum esset, qui possent in Libanum scribere phar macopolæ, quos adeo non læsit Libanius, ut magno eorum commodo Therapeuticam chymiam ter ediderit? Si regnum literarum esset, qui possent regnare licetia ista Satyrica, & scelerata in Libanum? Num impune Tullensis typographus excuderet tantam molem conuitorum, & maledictorum quantā asinus non possit portare? Estne hoc regnum ubi licet quoduis in quemuis? Quo meo merito in me insanitis quæso vos pharmacopolæ, medici, iurisperiti? Quare vos offendi? Adeone cuculi vestri vox vobis placet? Audite ergo ex isto cuculo vos nihil laudabilem studiorum habere. Interim mihi ego de vobis polliceor istam significat quæ ampullator vester inflata vtraque; bucca prædicat: *Ornatus nostris temporibus Lotharinga INGENTI literarum numero.* (Sed non Guibertino, qui est putidus fungus, & nux, axungiaque rancida) *Habet vniuersitatem Musis spontaneam mira eruditione & varia doctrina professorum celeberrimam* (Credo libenter: Sed eos non oportet esse Guiberti similes qui est rudis rudissimus, & inter asinos asinus maximus, qui possit tot conuicia comportare) *qui professores spem vltima Libaniana non metuunt* (neque ego eos peto. Absit à me tantum facinus. Tu vero Goliath cur metuis? Cur fugis?) *vel tirunculi qui primis labris bonas literas degustarant,* (Inter tot mendacia hoc saltem verum quali obiter tibi excidit. Cur enim metuant me Tirunculi? Ego eos inuito liberaliter. Adeste boni pueri, adolescentes, iuvenes. Ego vos docebo latinam, & Græcam linguam, quam Guibertus negat se intelligere. Ego docebo vos res præclaras, quas nunquam potuit capere carbonarius ille vester è lingua miles vetula.) Præterea inquit pag. 61. *Scire te velim Libani esse ex Lotharingis qui mod. st. summa prudentia, summo iudicio, maximis operibus ea moliantur quæ presentis seculi fidem, posteritatis omnem superent expectationem. Lotharingorum monumentorum vita Libanii nominis mors quandoq; futura est.* Hæc ille, videtis hominem incontinentis stultitiæ. Vult laudare suos Lotharingos, & valde vituperat. Ego adeo non inuideo, neque succenseo, ut optem ista mundi miracula me viuo in lucem prodire. Spero enim ex illis proficere, & ex tenuitate illa, quam dicis omnibus Tirunculis notam esse, emergere. Quos nominatim citas *Serarios Ghesuitas, Pisones, Moufinos, Remigios, Gregorios Barclayos, Carpenterios,* & reliquos, qui nihil me læserunt, neque ego illos, eos omnes sine suo loco, & honore esse, optoq; ut sicut à te extolluntur, ita etiam sint in precio apud Deum. Tu vero cum quo mihi lis est, si illi sunt tanti, non dignus es ut ex eorū capillis squamulas tollas. Si illi sunt summi: tu es imus: si illi sunt aurum: tu excrementum: si illi Minerua, tu sus lutulenta. Illi ornamentum suæ patriæ: tu carcinoma, dedecus, ignominia, immodicus vituperio, immodicus laudibus tam mali luti mistura pessima es, quod tua apologia contestatur. Cæterum de illis vitis summis nulla mihi tecum lis est. Itaque impuram tuam linguam compece.

3. *Lotharingi edunt pauca: Sed edunt sua.* Resp. Credo. Libanius quoque sua edit: Edit & aliena non edita vel omnino, vel non ita. Gratulor mihi si non mea edidi. Ita enim tu non in me solum insanus fuisti. Considera vero illud Ecclesiastæ: Nihil sub sole nouum &c. Item illud vulgatum: Nihil potest dici quod non dictum sit prius.

4. *Lotharingi quæ edunt in nonum annum premunt &c.* Tu eos exemplo tuo refutas. Nam decem integros annos incubuisti ouis tuis. Quæ excludisti? Meras vipersas, scorpiones, basiliscos, quantum fatuos omnes. Istud est in nonum annum premere scripta, apologiam tandem plusquam Diabolicam parere, & suam patriam adeo conspurcare, ut nihil supra: Tor etiam maledicta conuehere quot asinus non portauerit. Ecce hæc tua est modesta scribendi ratio *Catholicis populis* (ut mentiris) communis, deliberantibus diu quod semel est statuendum. Tu ergo diu deliberaisti in me conuicia tanta scribere, quanta asinus non portauerit? Si secutus Galeni consilium prudentibus tua exhibuisses quorum iudicio perdantur mala, tu cum tuo libro ab omni doctorum societate exulares, & perisses: Neque enim vllus prudens fuisset te cum asino imparibus conuitiis in dedecus tuæ gentis in publicum prodire. 5. *Si Libanius iudicio alieno subiceret, subiecissetque sua, statim regnum literarum,* inquis. Ergone euectum est literis meis, meique similibus? Debile & caducum regnum sit si tam leui negotio subruat, & expugnari potest. Tuum est istud facinus oppugnare, & expugnare quantum in te est, optimas artes. Meum est eas defendere, & stabilire, condeique. Loquantur hic opera ipsa. Tu vix quicquam potes quam vtilibus laboribus detrahete, & mendaciis, calumniisq; eos opprimere.

Ita pag. 60.

In Lotharingia est regnū literarum, quod tamen stare negatur

6. *Quies publica cum tot honorum calamitate minime fuisset turbata.*) Antiqua hæc est lupi de ouibus accusatio. Vbi Christus recte prædicatur, Antichristus se opponit. & persecutiones excitat, quod pridem ipse Christus monuit non vno in loco vt Matth. 10. & 24. Luc. 12. Ioh. 16. &c. Si tuis conatibus perniciosus non fuisset itum obuium, nullam credo plulquam asinam ex conuitiis, & maledictis sarcinam corrasilles, male scilicet te habet inuentum esse qui pro veritate certaret.

Vide pag. 71. quam impudenter & mendaciter accuset reformatam religionem iste Diaboli & Antichristi nepos.

7. Inter cætera quæ loquacissime de literis Lotharingicis, quæ nihil ad præsens negotium faciunt, narras, stolidissime, pag. 64. scribis, *te acerbe prouocatum non restitutum, nisi te magnum rei literarie fructum hac contentione afferre posse confideres.* Scilicet ex te tam malo pecore, apologiam plus quam Diabolicam scribente possit præclarus fructus existere? Egregius est ille fructus: quo patria tua laudabilia studia omnia, omniumque veram virtutem & gloriam ademisti. Quis autem te prouocabat cum Alchymiam expugnatum ires? Occursus tuæ violentiæ est sine prouocatione. Finge etiam te esse prouocatum. Ad res chymicas prouocatus fuisses, & ad respondendum ad obiecta, non ad inuentiuam atrocissimam confarcinandam. Sed vt sæpe dixi, in vesanam animum ex viro te transfigurasti. Ideo verbis contumeliosis in arena certas.

8. *Si acerbioribus verbis vtat aliquanto,* inquis pag. 65. *quam purgata aures ferre soleant: sciant lectores hæc ladum, iocumque esse præiis quæ in suum librum contra me editum conuexit maledictis &c.* Ego quidem non congressi tantum maledictorum pondus quantum Asinus non portauerit, vt tu de te scribis & Grefero: Itaque longe impar erit numerus si quis collationem instituere velit. Veruntamen id quod scripsi ex tuo merito scripsi, qui prior in summos viros, & me ipsum eras dementer inuectus. *Tux sunt ista virtutes quas protuli.* Cur eas odisti? Si non vis audire malus, cur esse peigis? Nicolaus Guibertus improbus est conuitiator, & temerarius nugator. At non vult hoc de se dici, qui tamē multos viros excellentissimos cum eorum scriptis fœdissime commaculauit. Hoc autem notent lectores me nihil sine argumento de Guiberto scripsisse, qui in me nudis verbis tantum insanit. Ita se habet literarum Lotharingicarum declamatio. Sequitur de pontifice Romano, Ghesuitis, & similibus, quæ res, quia nihil ad disceptationem de chymicis spectat, indigna est relatu. Optauerim veram esse declamationem de Ghesuitis: Sed si vera esset, mendax ille homo Guibertus eam totam redderet suspectam. Hactenus enim patriam suam non tantum turpiter deformauit, detrahens ei veram virtutem, & gloriam cum laudabilibus studiis, verum etiam virtutes solidas in crimina tranſmutauit, & aliena de alienis fabulando verbosissime se stultum & insanum esse demonstrauit. Pag. 76. postquam de Ghesuitis suis prolixam valde fabulam recitauit, instituit alium sermonem de calumniis quibusdam, quasi Diabolica & scelerata apologia nihil haberet calumniarum & criminationum. Sed ita extra oleas saltare oportet & vagari hominem nugacissimum cum non habeat quod ad rem respondere possit.

Male habet se nam ista quod tractata sit ex virtutibus. Meretricula nolunt audire id quod sunt.

C A P V T XXIII.

De nugis Guiberti circa vocem Alchymia.

PAG. 1. meæ defensionis ita scripseram: *Alchymiam vocat calliditatem, falsamque imposturam, vt quæ tota inuenta sit fallacis ad quæstum, vel errorem &c.* Intelligit autem tranſmutatoriam quæ in totius Alchymie complexu vix aliqua est magisteriorum particula. Quæ vesania est mentem in particulam quandam artis defixam habere, verbis autem totam traducere, ideoque negare artem, vel scientiam esse? &c. Ob hæc verba mihi ille Diaboli nepos impingit calumniam, meque scurrâ suo nomine vocat. An non egregie insanit? Scribere voluit de tranſmutatoria metallorū, & *TOTAM* allatrat. Castigare tam audax, & improuidum facinus volui, admonereque debuisse adiici declaratoriam. Cum enim nostris temporibus in scholis eruditorū Alchymia honestius dignius, & amplius vocabulum sit, quam apud vulgus, quod Alchymistas vocat nebulones illos & impostores, quales per annos 40. secutus est Guibertus ipse sociis suis similis: Distinctio non debuit omitti. Ad didi quod sentiat: Quid loqui debuerit, monui, En calumniam. Audiamus autem defensionem pulchram. 1. Pag. 78. ait *se in suo libello non semel declarauisse verba facere de ea dumtaxat alchymia, quæ circa metallorum tranſmutationem versaretur.* Bene, sic ego quoque vocem interpretabar. Verum vt de mea inscriptione gattiebas, Guiberte, debere eam totam rem ita complecti, vt vnico intuitu pateret quid in libro esset, an hoc tibi non fuit obseruandum? An deérat tibi atramentū aut charta in quam distinctionem referres? *Imbricationes* impuras potuisti titulo immiscere, at non Alchymie vocem ex generali significato ad specialem addita determinatione deducere. Si fateris, & scis vocabulum plura, eaque bona, pulchra, & salutaria, vt scribis pag. 79. cōprehendere, agnoscis delictum tuum in titulo libri. Quanquam enim in libro ipso id explicasti, non tamen ideo culpa vacas, quia tituli in primis inspicuntur, & in catalogos conuiciuntur, non libri integri.

En latinitatem.

2. *Vulgus,* inquis, *est tantum vocat Alchymistas qui circa tranſmutationem metallorum versantur.* Resp. omitte quid vulgus vocet: dic quid vocare debeat. Non rixaberis cum vulgo, neque contra, aut pro vulgo scriberes ex proposito, sed pro tua opinione contra veritatem, & summos artifices. An tu litem instituisti in multitudine imperita, non autem in cœtu artificum sapientum?

3. *Alchymia antonomastice apud omnes fere scriptores prædicatur de ea vanitate quæ circa metallificum versatur.* R. Duplex mendacium cōmittis. Primum falsum est quod antonomastice apud omnes fere: Deinde quod de vanitate. Consule Aucennā, imperitissime omnium, & Mesuen, & Bulcaſum cū cæteris quos in commentariis adduxi, & quos Anselungius: eccensuit. Videbis quæ de re vsurpent terminū. Si in-

Si inspicis etiam ea quæ nostris temporibus Riolanus contra Alchymiam effudit, idem reperies. Crollius, Quercetanus & alii quidam Alchymiam dictam putant quasi salis fundendi artem, ut intelligatur Halchymia quæ circa essentias medicas conficiendas versatur, Et veteres qui de Elixire conficiendo Commentarios ediderunt, respexerunt itidem medicinam duplicis, aut triplicis usus. Nam adhibendam censuerunt tum ad corporis sanitatem defendendam, tum labefactatam reparandam, tum metalla perficienda, quæ natura vel in materia, vel inchoata quidem, sed imperfecta reliquerat. Non est simpliciter transmutatoria apud hos quoque. Dilce Guiberte, veriora, & non recalcitra stimulo etiam si capularis iam sis, & quinquaginta annos in chymicis versatus. Qui legit tuam oppugnationem, & distinctionem ignorat, is pariter putat à te accusari Auicennam, Mesuen Rhasin, Bulcasim, omnesque veteres, & novos vno cumulo, siue de transmutatoria scripserint, siue de aliis artificijs. Quod autem perfectiuam metallorum voces vanitatem, improbatæ tuæ linguæ crimen est.

Suidas de
Chemia.

4. Suidas nihil aliud eo nomine intelligit, Resp. Suidæ verba sunt: eodem tempore veterum scripta de fusione auri, & argenti (ita interpret) *conquisita combustis χυμείων vocat παρὰ τὸ χέειν quod sit auri & argenti preparatio fusoria.* Comprehendit itaque etiam excoctoriam, seu conflatariam, & segregatoriã, eamque non falsam, & impostoriam, quam Pantheus hoc nomine damnauit, sed veram, quam is alio nomine *archymiam*, & *Sophiam* appellat, reiecto polluto vulgi usurpatione, & iudicijs, vocabulo *Alchimia*, qui tamen in titulo libri nihilominus *Artem & Theotiam* transmutationis metallorũ proponit, & in libro passim de metamorphosi argenti viui animati dilucide se differere autumat. Sed detur tibi Suidã intellexisse solam transmutatoriam, cum scires vocem hodie apud doctos in usu ampliore esse, cur tacebas, alias nugator verbosissimus, & anus loquacissima?

5. Libauii autoritatem etiam producis homo Diabolica insania plenissime. Quorsum vero tibi autoritas eius hominis quem nosti multa opera de Alchymia edidisse, & cum Riolano de eadem, Palmatioque & alijs pugnasse? Vis me sexcenties usurpare vocem particulariter. Nempe tuum est ultra omnem modum scurrilem & mendacem esse. Vbi sunt illa loca sexcenta? Iamne didicisti meam latinitatem & Græcam dictionem? supra eras infans, iam adeo sapis, ut etiam quæ nõ sunt in meis scriptis videas. Producitur pag. 267. Commentationis in Raimundi clauiculam, vbi non definitur Alchymia, sed tantum de artificibus ibi memoratis dicitur quod quærant transmutationem hydrargyri, & imperfectorum metallorum in aurum, & argentum, Ea pag. 269. in margine vocatur chymia μετασχηματισική: Et pag. 238. explicatur vocabulum: vocem Alchymia Lullius usurpat de lapidis opere, specialius nimirum per Synecdochen speciei, quo modo, & definitio Rogetiana, & plerique è vulgo. Declaratur Augustini Panthei acceptione. Hæc tu calumniator cum alijs pluribus non vidisti. Iohannes Bequinus nuper ita definiuit: *Chymia est ars corpora naturalia mista soluendi, & soluta coagulandi ad medicamenta gratiora, salubriora & tutiora concinnanda.* Alchymiam si quis nuncupauerit, Arabum more præstantiam eius insinuet: Et sequente folio: vnde apparet quam grauitèr illi hallucinentur, qui audito Alchymista nomine, statim sibi hominem imaginantur qui nihil tractet aliud quam metallorum μεταμορφώσεως &c. Petrus Amelungius ex meis commentarijs scribit esse artem perficiendi magisteria, & essentias puras è mistis separato corpore extrahendi: Ita ille qui & antiquitatem eius altius ab Adamo vsque repetit. Vide Pancirolli lib. 2. tit. 7. & scholia Henrici Salmuth. Fateor ego me in Alchymia informatione, & commentationibus non semper vno modo accepisse vocem, sed hoc argumento tu tuum à te vitium non depuleris, qui TOTAM in quæstionem vocas.

6. Pag. 79. Narras artem sublimandi, destillandi, & rationem purum ab impuro ex medicamentis eliciendi, ac alia artificia posteriores chymistas modo quodam loquendi improprio, & abusu Alchymia ambitu comprehendisse &c. Rident te hic chymicorum lixæ. Tune quadraginta annos versatus es in carbonaria impostores Alchymistas quærendo, & ex eis discendo, nec dum didicisti quæ artificia sint Alchymia? Sublimare, & destillare, & alia quæ tu supra numerabas an nõ soliti sunt illi impostores? Imò soliti, sed alterante & scientia, & arte. Iisdem operationibus vsi sunt, sed perperam accommodatis, ut etiam Bernhards historia testatur. Si igitur posteriores à prioribus acceperunt operationes, & priores sublimarunt, destillarunt & cætera peregerunt, ut est in Gebro & alijs antiquis, tandemque ista pertinent ad essentiam Alchymia, dicere potuisti & antiquam esse artem, & non solum metallis fundendis accommodatam quod Mesue, Bulcasis, Geber & alii abunde comprobant. Si præcetera tanti facis istam Alchymia, quæ te intemperialia præter Sathanam ad tam virulentam aduersus me apologiam commouerunt? Eamne mihi gratiam refertis ingratis cucule? Sed tu patriæ tuæ non pepercisti.

C A P V T X X I V.

De ultra mensuram tinctura.

Fabulator ille anilis nihil ad rem potest respondere: in minutijs quibusdam externis rabulam agit egregie stultum. Lib. 1. cap. 2. sui tractatus Thema controuersum indicat. *Duo sunt, inquit, quæ potissimum in Alchymia quærentur: Alterum, vtrum natura, arte ministrante possit metallum vnum, puta plumbum, mutare in aliud, puta in aurum: alterum, si mutare possit: num ultra mensuram, sic, ut tinctura, verbi gratia, ex vncia auri extracta, libram alterius metalli in aurum vertat. Chymista virumq; fieri posse asserunt &c.* Hæc & similia iste bruto, rudi, indocto, impetitoque modo, tamet si totos 40. annos in furnulis transmutatorijs sit versatus. Quid mitum? Cum veris artificibus non fuit, nec phrasim ex libris eorum meminit, ut didicit, sic loquitur: imo ne iam quidem fatuam linguam correxit. Notabam ego in defensione aliquot deliramenta. Nescire hominem quid nugeat, forma quæstionis tam

tam Grammaticæ, quam chymice indicat. *Grammaticæ*: *utrum*, ait: Et tamen vnâ tantum quæstionis partem exprimit, cum illa vox sit relata, & problematicam propositionem comprehendentem vtramque partem contradictionis designet. Adeo paratus accessit ad certamen. *Chymice*: Non quæritur potissimum id quod ponit, nempe possitne natura, si ei ars ministret, metallum vnû mutare in aliud. Deus hanc vim naturæ indidit vt metalla etiamnum hodie generentur, qua in re arte mineris poterat succurri, matutando, figendo, & aliis sicut fit extra fodinas per ingenia conflatorum, segregatorum, variaque medicamina. Quidam opinati sunt artem chymicorum esse tale quiddam quale conflatorum, qui aurichalcum, argyrochalcum, stannum, æs caldarium & alia colliquando, confundendoque certis temperamentis faciunt. Inuenti sunt sophistæ qui artificiosissime id assequerentur, quale exemplum recitat Aristoteles, & Nehemias: Item Albertus Magnus Suchthenius & alii, extantque multæ descriptiones in variis libris. Chymici veri responderunt simile quid perfectis sic fieri posse, sed non essentia perfecta. Redarguuntur enim ista opera examinibus acribus perfectorum: Si quis velit conficere, eum oportere sincere, & sine dolo agere, confiteri nimirum suum opus esse apparens, & sophisticum tantum, nec pro vero distrahere. Hac quæstione relicta, altera emerfit, *num via Hermetica essentialia aurum, & argentum, omnibus examinibus naturalium iustum & probum fieri queat, siue cum, siue sine lucro*. Respondum est naturam dare argentum viuum, seu mercurium omnibus metallis communem, in quem etiam metalla reduci possint omnia. Hunc ergo poni primam eorum materiam, quod primum sit generatione, quod vltimum corruptione determinata: Mercurium illum in via perfectionis varie affici: Inde nasci imperfecta metalla, & perfecta: Illa, si motus naturæ non perficiatur propter accidens: Hæc, si ad finem perueniat: Possit autem sublatis accidentibus reuocari naturæ motum, & per sulphur perfectorum materiam perfici: Sicut enim per sulphur vitriolatum æris ferrum mutatur in cuprum: & per sulphur plumbi regulus stibii in plumbum: Ita & argentum viuum cum imperfectis metallis per sulphur seu animam auri in aurum. Naturæ sola, an arte, an vtraque? Respondum est neutra sola: Sed sociæ vtraque. Natura enim dedit præparata iam principia. Ars ea ex natura sumit, & elaborat, exaltatque vt determinatum subiectum, quod sua natura est transmutabile, possit perficere: Prout autem elaborationis gradus est: Ita lucrose vel damnose opus procedit. Hæc ipsa non sunt dicta tantum, sed & per experientiam comprobata.

Summa artis transmutatorie.

Aliter de his differit vulgus, & manipulus impostorum, quos sequitur Guibertus. Vulgo audimus magnos, mediocres, paruos siti, fameque auri concitatos quærete num id possit aliquis facere, siue natura, siue arte, siue vtraque. Non enim de hoc solliciti sunt, modo adipiscantur & capiant id quod desiderant, & venantur. Hic respondetur, posse fieri ab his qui & Hermeticam artem teneant, & cum Dei benedictione sapienter, prudenterque in ea continuanda versentur: Non posse, si quis desectat à via naturali, & comprobata per experientiam Hermetis, & aliorum artis principum.

Guibertus præcise negat omnem modum artis & naturæ, seu seorsim, seu coniunctim. Hoc posito, superuacaneum est quærete qua mensura & copia possit. Quæstio prima negata, euertit secundam. Si autem detur posse, locus est secundæ. Ille vero impossibilem transmutationem esse vult euincere. Hæc ergo sola quæstio relinquitur. Non vult capere Guibertus se in themate proponendo delirasse.

Scepus Guiberti:

Relicto nucleo, circa corticem debacchatur, & arripit quæstionem secundam quasi à me calumniose notatam. Sed perpendamus argumenta litis. *Num recte quærit Guibertus aurum ne ex plumba possit fieri ultra mensuram, an non*. Nego ego recte quærete. Cui enim proposita est impossibilitatis simplicitate euictio, is frustra sollicitus est cum, vel sine mensura fiat transmutatio. Ipso enim iudice omnino non fit. Delucto subiecto, destruuntur adiuncta. Deinde reprehendo hominis improuidam locutionem. Non enim quærete tantum de metallis debuit, imo ne de metallis quidem, si recte iudicare volumus, sed de argento viuo siue crudo, siue cocto. Præterea doceo indefinitam esse quæstionem de mensura. Habet enim duplicem sensum. Primus est, num ex auri vncia tinctura simplici modo extracta possit transmutare æquiualens plumbum, an amplius, veluti libralem massam. Ostendo artifices non promittere maius pondus dispositi subiecti, vt mercurii argento fixo animati. Itaque si aurum fuit vnciale, vnciale redibit ex transmutatione. Alter sensus est, si exalteretur, & multiplicetur Elixir, quod aliqui etiam tincturam, & animam &c: auri vocant, quid tunc possit.

Controversia status.

Respondeo agenti analogo analogum patiens iungi: Et vtroque esse determinatam mensuram: Ideo in neutro horum operum debere mensuram negari. Deus omnia certis mensuris expendit. Quid iam contra hæc vesana illa anus Guibertus?

I. *Sua verba ait deprauari, vt passim vbique*. Respond. Nugaris, & aperte mentiris. Quo modo ego deprauo passim vbique tua verba? Deinde an non scripsisti, quæri, si mutare natura arte ministrante possit plumbum in aurum, num id ultra mensuram, hoc est, ultra vnciam plumbi si tinctura fuit ex auri vncia, adeo vt libra exeat. An non hæc est tua mens, vt eam verba produnt? Dicis temere & falso, & verba, & sententiam inuerti. Qui sic ô nugatrix anus? Quid sensisti? *Falsum*, inquis est, & malitiose cogitatum, me scripsisse ultra mensuram posse fieri aurum. Suauiter insanis, & carebas perspiciliis cum mea verba legeres.

Hic latinitas Libanii est ultra caput Lotharingicū.

Primum scripsi, superuacaneam esse quæstionem hanc, quia prima sublata hæc tollitur. Secundo dixi, nullum chymicū affirmasse ultra mensuram posse fieri aurum, vt inde sequatur sic quoque vanè quæri de eo quod nemo affirmavit. Omnes periti artis aut de simplici tinctura loquuntur: aut de exaltata.

De illa

De illa iam dictum est mensuram corporis corpori respondere: de hac movent analogum esse agens patienti. Si bene laborasti multum tinges & feliciter: si non, etiam plane potes spe decidere. Ita sunt gradus elaborandi Elixir. Quoddam tingit 10. quoddam 20. quoddam 100. quoddam 1000. partes, ubique principii virtus quanta est, tantum valet. Si ergo omnium verorum artificum eadem est sententia, quæ amentia te impellit, ut eam velis in dubium vocare? Quidam in infinitum aiunt vim extendi: sed id de augmento est, ut de numeris, non de quanto magnitudinis. Mentiris calumniose quod tibi tribuerim assertionem posse ultra mensuram fieri.

2 Scribis me falso asserere istam tuam phrasim non esse chymicam. Disce Grammaticæ, loquereque loqui: Negarem istam tuam phrasim esse chymicam. Sed quam quæso? Tu producis verba hæc: *Num ultra mensuram, sic ut tinctura exempli gratia, ex uncia auri extracta libram alterius metalli in aurum vertat.* Ô he Guiberte. siccine impingis mihi depravationes, cum tu sis depravator calumniosissimus? verba quibus nihil *σολοικότερον* esse scripsi non sunt illa, sed hæc: *Tantum abest ut res aliqua in natura detur, quæ ad eam possit naturam adduci, ut eius drachma explere valeat efficaciam multarum librarum auri, si cuiquam metallo adhibeatur, quod metalli vnus in aliud transmutationem dari in natura inficiemur.*

Pag. 5.
Ad forulam. Hic notabo primum Grammaticam tuam. Ferulam tibi debent scholastici, quia non tantum hoc in loco, sed & aliis pluribus ponis *QVOD*, pro *VT*, quæ particula se qui debebat post *TANTUM*, sicut & tu ipse prius locutus fueras: *Tantum abest ut:* Cur ergo & non posterius eodem modo? Deinde inspicio, & iudico axioma quod ex comparatis formam quandam connexam habet, & comprehendit argumentum cum quæstione. Sensus est: *Adeo non datur res in natura, quæ ad eam excellentiam virtutis arte possit perducere ut drachma vna multarum librarum auri vim obtineat, ut inficiemur vnus metalli in aliud transmutationem in natura dari.* Quæstio est: Num est res naturalis quæ arte sic exaltari possit, ut multas auri libras vna drachma queat efficere ex imperfecto metallo. Negatur, Argumento: *Quia inficiemur dari in natura vnus metalli in alterum transmutationem.* Hoc inquam argumentum non offendit thesin. Nam & tu negare potes transmutationem metallorum in natura esse possibilem, & nihilominus dari in natura res potest quæ ad gradum tantum virtutis arte perducatur, ut eius projectione drachmali ex mercurio fiat multum aurum, vel argentum. Tua negatio ne vitiosæ quidem nucis aut ambugni pili æstimatur. Disce rectius argumentari homo *ἄλογο*. *Si nec natura sola, nec arte coniuncta natura possibile est transmutationem vnus metalli in aliud fieri, neque medicina parari poterit per quam transmutatio procuretur.*

Nos assumimus antecedens affirmate: tu negate. Circa hanc rem lis est. Postea tu peccabas etiam in hoc quod vtrumque simpliciter negabas, & postea alterum pro alterius argumento adhibebas. *Non datur natura in medicina transmutans. Ergo nulla est transmutatio.* Imo contra: Nulla est omnino transmutatio: ergo neque per medicinam. Tertio monstranda tibi est etiam ineptia imperitaque tua locutio, quam adhuc iam quinquagenarius asinus nondum agnoscis.

Soletissimi Guiberti.
I Nullus chymicus artis orgiis initiatus sic loquitur: *Non datur res aliqua in natura quæ possit ad eam naturam adduci &c.* Chymici nulli rei naturali naturam inferunt: Sed omnes dicunt impossibile esse arti naturas, & dispositiones facere. Itaque quicquid assumunt, id iam suam naturam, quæ est insitum cuique naturali principium, à Deo habet. Hoc principium cum actum quidem habeat, sed eum impeditum, & occupatum accidentibus, atque veluti oppressum elementari tarditate, industria sua expediunt, cumque natura reliquerit id tardum, materiale, & coagulatum, ipsi reddunt formale, & spirituale adeo ut respectu naturalis perfectionis plulquam perfectum possit dici. Datur res in natura quæ industria chymica ad eum gradum virtutis, subtilitatis, & perfectionis queat perducere, ut principii validissimi instar multum mercurialis corporis possit convertere in id cuius naturæ quasi seminatium principium fuerat. *Simile enim procreat simile secundum naturam collato principio in quo est potentia motus ad faciendum tale quale ipsum: Alteratum sequitur naturam alterantis: Simile gaudet simili: Agentis naturalis finis est similitudo passivi. Natura naturam retinet, immutat, & in ea acquiescit.* Ita correctus est primus tuus in eo paragrapho solæcismus.

Secundus est cum ais: *Ut eius drachma explere valeat efficaciam multarum librarum auri* Hoc monstrosum dictum simul est. Si aliquot milliones auri caperes, tamen omnes tantum non possent efficere quantum vnum granum medicinæ. Hoc enim analogum mercurium mutaret in aurum, quod non posset efficere omne aurum. Disce hic loqui: *Ut eius proiecta super mercurium (sive solutum, sive coagulatum imperfecte quanquam liquidum &c.) drachma multa libra illius in verum, naturale, & omni examinari respondens aurum transmutentur.*

Tertius solæcismus est: *Si cuiquam metallo adhibeatur.* In quo futnulo chymico sic loqui didicisti? Projectio facienda est, non adhibitio. Ea vero suis præceptis constat, & fit tum super mercurium ut fiat medicina, tum iterum atque iterum super eum, & imperfecta in fluxu, vel ignitione si eam patiuntur (ubi etiam extinctio valet si medicina est in oleum soluta) ut fiat aurum, vel argentum pro natura medicinæ.

Tu ablegas me ad Chymistam quendam bene doctum, qui similiter tibi sit locutus. Inspexi locum monstratum. Inveni Cornelium Agrippam sic loquentem: *Ex auro argentoque Alchymista spiritum nituntur secernere quem rite segregatum, & extractum, si postea illum, cuius eiusdem generis materia, hoc est, cuius metallorum adhibuerint, aurum statim, argentum consiciunt, & nos illud facere novimus, & aliquando vidimus. Sed non plus auri fabricare potuimus, nisi quantum illud erat auri pondus de quo spiritum extraximus. Nam cum sit ille spiritus forma extensa, & non intensa, non potest ultra suam mensuram imperfectum corpus in perfectum mutare.* Hæc ille. Præclaro scilicet vsus es Doctore, qui cap. 10. eiusdem libri à te ipso vocatur mendax magus & artibus Diabolicis irretitus, qui etiam rudis, & inexpertus accinxerit se ad scri-

Chymista bene doctus Agrippa videtur de quomodo oritur.

scribendum de occulta Philosophia in qua istud asserat: qui tandem palinodiam cecinerit, &c. Illud ipsum est quod in te reprehendo. Non artifices secutus es per 40. annos sed impostores, homines rudes, & imperitos. Ideo & eorum lingua loqueris. Quem autem ita vituperas, qua fronte appellas bene doctum? Idem transmutavit metalla. Producis & meam autoritatem ex c. 22. lib. 2. Arnoldini Rosarii. At in eo capite nihil tale extat. Deprehenderis ergo in manifesto mendacio. Tandem solœcismum etiam exculas, prolatis nugis de significatione termini *Mensura*. Sed rideo tuam fatuitatem. De aliis accusatus respondes non de cepis, sed de ouis, & rixaris temere de lana caprina. Sane licuit tibi non chymice loqui. Sed tunc abiice fumosam illam quadragenarii chymici gloriam. Si loqui recte, & proprie in artis argumento non potes, quis credat te artem intelligere, & iuste refutare posse? Ne sine Diabolico fœtore apologiæ hanc partem verbosissimam claudas, crimen falsæ citationis committis. Hanc n. locutionem, quam rudem, nec satis Grammaticam vocas, mihi tribuis: *Se in contentionibus Philosophicis versantem non tam studere verbis argutis: quam aduersantium opiniones veritati vim facientes conuellere & turbare, quam rerum ipsarum luce opposita tenebras discutere, &c.* Calumniator improbus vt Grammaticum vitium mihi impingat, inserit particulam *QVAM* verba mea hæc sunt: *me in contentionibus Philosophicis versantem non tam studere verbis argutis* (hic posuit colon Typographus suo, non meo vitio) *aduersantium opiniones, veritati vim facientes, conuellere, & turbare, quam rerum ipsarum luce opposita tenebras discutere, &c.* Hoc crimine falsi gaudeat Guibertus, & postea sibi gratuletur de solidis responsionibus. Adieceram: *Quid facilius est quam verbis labefactare aliorum placita, tantumq; negare, quantum ipsi affirmauerint, & sententiæ si non euertere, impellere tamen, & dubias reddere, præsertim cum absoluta illa iudicandi ratio in nullo huius seculi homine sit absoluta.* Hæc verba pro se contra me citat, quasi simplici negatione vsus contra ipsius affirmationem, mihi ipsi detraxerim iudicii absolutionem. Quod ad hanc attinet, noui meam tenuitatem, & video me lenescere semper aliquid addiscentem. Ideo absolutum & perfectum iudicium cum cognitione differo in alteram vitam beatam, quam Christus sola sua iustitia, per fidem mihi apprehendendam peperit. Interim non est consequens me falsitates Guiberti in Physica, & chymia non posse iudicare. Deinde falsum est me id negasse simplici modo, quod ipse affirmauit. Longe differunt meæ increpationes ab ipsius maledictis. In hominem rudem peritus iure suo sumit autoritatem. Ego rationibus addidi castigationes, non sum tumultuatus temere; volui hominem docere meliora, & spongia acriore eluere maculas: volui à mendaciis conuerrere ad veritatem, & ex Diaboli faucibus eripere, Christoq; tradere. Sed laterem laui. Dum etiam sibi quædam placita tribuit, norit, nondum esse eius autoritatis, vt sententias possit alicuius momenti ponere. Stultum, insanum, & rerum de quibus disputare præsumsit, imperitum hæctenus deprehendimus. In apologia vero etiam qualibet rabiosa anu, cui ne Diabolus quidem velit conuersari, virulentiotem, & maledictis copiosiore vidimus. Recipe ad te, homo vesane, calumnias tuas, vituperia, ignominias, conuictia, mendacia, & similia plus quam Diabolica scelera, & si vnus asinus ponderi non sufficit, alterum atq; etiam tertium adde, sicq; in tuum cælum Gehennam, aut purgatorium perge. Inuenies qui ali nos tuos exonerent.

Crimen falsæ citationis Guiberti.

Responso.

Finis responsionis ad Diabolicam istam apologiam.

Q

DE

D. O. M. A.

DE TRANSMVTATORIAE METALLORVM
HERMETICAE VERITATE CONTRA
INTERITVM EIVS A NICOLAO
Guiberto temere assertum.

ANTIGVIBERTINA SECVNDA.

De Titulo tractatum Nicolai Guiberti Lotharingi.

Deo sit gratia & gloria quod eluctati simus tandem ex horribili, maximeq; scelerato conuitiorum, & maledicentiae Guibertinae caeno. Debuerat Guibertus suas rationes contra hermeticam transmutoriam metallorum defendere: Sed ille non ausus rem aggredi modo latinitalis difficultate, modo intermissis Graecos terminos, modo minutias quasdam vocabulorum, interdum tricas, apinasque seu non magni momenti quaestiones momordit: maximam partem impetus conuertit in caliginositas suae temeritatis & fatuitatis rationum productarum, quas plus quam asini ponderis maledictis putauit se repellere posse, non animaduertens quo magis id faceret eo magis se à re ipsa discedere, seque ex viro in dementem animum conuertere, tanto propiore Diabolicis desideriis, quo maiore cumulo mendacia effunderet, & sanguinem nostrum per gladios, crucisque etiam aduocato impuro conuitiatore *Greifero Ghesaita* sitiret. Nunc à Diabolice sine uté ad argumentantem accedimus, & primum *TITVLVM* tractatum incerti numeri, (Nam Typographus indicat superesse plures an. 1614. vernis nudinis editis) perpendimus, ita docti à Guiberto isto, qui volebat inscriptionem operis debere vnico intuitu totam rem libro comprehensam offerre, & clare proponere. Ita habet Titulus: *De interitu Alchymia metallorum transmutoris, tractatus aliquot multiplici eruditione referti.*

De titulo.

Alchemia
transmuta-
toria vera.

Mirabilis titulus. Cuius rei proponitur interitus, eam necesse est vixisse, aut viuere. Habitus enim prior est priuatione, seu ut communiter loquantur, priuatio praesupponit habitum: & est mors, seu interitus vitae priuatio. Quaecunque ergo sit ratio nominis, proprietatis proprie, vsurpati, aliquem vitae modum Alchymiae transmutoriae Hermeticae cuius concernit. Quod si vixit aliquando, viguitque & valuit, temerarius est omnis conatus Guiberti, quo euincere annititur impossibilem esse naturam & arti. Non enim potest efficere ut id quod vixit non vixerit, & quod aliquando fuit possibile, actuque floruit, simpliciter sit impossibile, nec actum habuerit.

Triplex
transmuta-
tio: Natura-
lu, artificia-
lia, qua dua
sunt vera, &
tertia appa-
rens.
Metalla sunt
transmuta-
bilis.
Non tantum
in alia sed &
in mutua.

Hoc primum est. Secundo iterum notamus, cum triplex sit transmutoria, vna, qua metallorum, generabilium & corruptibilium classe contenta (vnde & i. Pett. i. aurum, & argentum appellantur *φθαρτά*, caduca & corruptioni obnoxia) sunt sua natura transmutilia: altera, qua idem procuratur arte per naturam ad ministrata: tertia apprens, & sophistica, minime dilucidum esse titulum, cumque in progressu sine distinctione & naturae, & arti impossibilem esse transmutationem profiteatur disputator, eum circa indeterminatum thema vagari, non sine iniuria in Deum naturam, & naturam, artemque naturae imitatricem, & correctricem. Si Deus metalla talia creauit ut transmutilati, generatique, & corrumpi possint, quae dementia est verbis docere velle interitum transmutilatoriae metallorum? Num in genus caeleste, quod tamen & ipsum transitorium est, sunt translata? Si non exempta sunt generabilibus, & corruptibilibus: Generatio vero & corruptio sunt *μεταβολαι*: qua confidentia negantur posse transmutilari? Si sunt transmutilabilia, quid nisi aliquando in mutua cum eiusdem sint materiae, & symbolum habeant?

Tertio Guibertus cap. 1. & aliis nonnullis lib. 2. oppugnat Alchymiae vanam, & temerariam rationem esse ponebat, quae experimentis infallibilibus refutaretur. Atqui transmutilatoriae sunt

sunt infallibilia experimenta. Est in India metallum ex genere stanni, Calacem vocant. Id in Europam deuectum cum ignibus exploratemus transmutabatur in speciem quandam cæ-
 russæ, qualis sit ex plumbo, & stanno nostrate, (album Hispanicum nominant) imo & arde-
 bat instar arsenici & sulphuris, inque tenuem telam ex parte resoluebatur. Idem constat pu-
 blice de omnibus imperfectis metallis, & semimetallis, etiam argento. Sunt ergo corruptibili-
 lia. Nihil autem corruptibile est, quia & generabile. Ex mutuis quoque fieri nulla sophistica po-
 rest negari. Nam plumbum in lapidem transmutatur, & inde reducitur. In argentum viuum sol-
 uuntur omnia metallica. Id autem vel principium metallorum vocant sapientes, vel etiam me-
 tallum. Ex ferro fieri chalybem & æs, irrefragabile est, quicquid insulsis suis ratiunculis reclamer
 Guibertus. Cum item ante hac contentiosissime de eodem argumento sit actum, aduersarii com-
 pulsi sunt concedere inferiorum metallorum transmutationem, tantumque circa aurum & ar-
 gentum hæserunt; Imo & tandem coacti sunt in auro acquiescere, verum absque lucro, quod vi-
 dere multiplicationis, & exaltationis modum non possent. Sic ergo ante confictum causam suam
 perdit Guibertus, nec difficile erit verbis, quæ temere effudit, occurrere. Nihil enim ad rem facit
 nugari, ubi experientia euidens dictis contrarium demonstrat. Solet obiicere vir calidus, suam
 sententiam vel non intelligi, vel deprauari: Statum enim controuersæ esse, metalla in mutua esse
 intransmutabilia, quanquam alias corruptibilia esse non ignoret. Nos respondemus, si ita sit, non
 negandam esse transmutatoriam simpliciter; Deinde non tantum in alia verti, sed & in se mutua
 propter materiæ communionem, quæ mutationes perfectiuas incidente tali principio admittit.
 Circa hæc ergo deinceps quoque lis hærebit.

Ad caput I. Tractatus I.

Argumentum capitis pluribus exponitur. Thema est: *Metallificium vanum est fabulosum, & imā-
 ginerium figmentum.* (Adeo copiosius est in vituperando hoc Dei opere.) Argumentum: *Quid
 fundatur in virtute seminali metallorum, quam in creatione Deus lapidibus, & metallis indidit nullam.*

Sylog. *Si in lapidibus & metallis nulla est vis procreatrix, & seminalis, metallificium in ea fundatum est fi-
 gmentum. Est autem prius: Ergo & posterius.*

Assumptionem suscipit probandam Guibertus ex Genesi per primas 10. pagellas. Alia forma:
Quod fundatur in virtute seminali metallorum, est vanum figmentum.

*Metallificium Alchymia à quibusdam Alchymia fautoribus fundatur in vi procreatrice & seminali metallo-
 rum. Metallificium ergo Alchymia est figmentum vanum.*

Propositio probatur: quia ea in metallis à creatore facta est nulla. Eodem autem res redit
 siue connexa forma vtrius siue simplici. Nam & in simplici prosyllogismus petitur ex Genesi. Vi-
 deamus primum de ratio civatione; postea prosyllogismum examinabimus. Vos Mussipontani, &
 Tullenses Medici, Philosophi, Chymici adeste. Guibertus homo nauci est, & ad hoc certamen inu-
 tilis, utpote qui protestabatur quasi supra in Diabolica apologia; meam latinitatem, & Græcam
 linguam non posse à se expedite intelligi. Vos, licet ille quasi fungos insipidos fecerit, dum *nihil
 laudabilium studiorum in angulo illo Gallia inueniri scripsit*, tamen etiam eximie laudauit, egoq; potius
 laudi vestræ accedo quam vituperio, & cupio certamini interesse.

In connexo ad assumptum; in simplici syllogismo ad propositionem respondeo per distinctionē
 virtutis procreatricis, & seminalis. Naturale est simile gigni à simili sibi secundum speciem. Gene-
 ratio est motus profectus à generante cuius vi ex non ente Ens nascitur simile illi à quo est motus.
 Nihil autem generat qua est, sed qua vim generatiuam habet, quæ maxime est formæ. Hanc de-
 prehendimus in vniuocis, & æquiuiocis. In vniuocis tam simplicibus, quam mistis: In simplicibus:
 Ut: calor calorem gignit, frigus frigus, ignis ignem ex determinata materia. Neget quis hoc? Ecce
 tibi: Parua ignis scintilla in stappa & aliis cremiis ingentem ignem parit, non ex nihilo, sed aliquo:
 non dissimile sibi, sed simile quantum potest per dispositionem materiæ, & externa. Habet ergo
 ignis procreatricem sui similis vniuocam. Habet & æquiuiocam pro gradu & determinatione. Id
 videre est in ordinariis & extraordinariis naturæ operibus, ubi nihil nascitur sine calore, & tamen
 calor non dat substantiam, sed est tantum principalis agentis instrumentum. Refert huc illa Arist.
 ex 2. Gen. an. cap. 3. folis calor & animalium non modo *διὰ τῆς θερμότητος, ἀλλὰ καὶ πρὸς περὶ τῶν αὐτῶν
 τῆς φύσεως ὅν ἐστιν, ὅμως ἔχει τὸ ζῶπικόν αὐτῶν.* Vide & 3. Gen. an. cap. vlt. de calore comprehento
 in æquiuiocis.

Mistorum classes sunt duæ. Quædam perfecte, quædam imperfecte sunt mista. Perfec-
 storum tria sunt genera; Minerale, vegetabile, animale. Quidam mineralia inter imperfecta ha-
 bent; sed falluntur si id *καθόλου* asserunt. Nam & hic perfecta sunt, quanquam & in elementorum
 genere & mineralium varia, eaque sæpe fortuita confusione multa eueniant. Hic iam non tantum
 de procreatrice quæritur, sed & de seminaria propagatrice. Procreatricem illis inesse, quia elemē-
 ta agentia naturaliter insunt, & ignis ignem generat, nemo neget. De seminaria dubium est. Distin-
 guo: Sunt perfecte mista mineralia: Sunt plantæ: Inter vtrumq; genus interiectum est ambigens
 inter minerale & plantam, sicut & inter simplicia elementa, & perfecta mineralia intercedunt ea
 quæ vtriq; generi sunt vicina. Post plantas sequuntur animalia, & inter vtrumq; genus interposi-
 ta Zoophyta. Sicut ergo genera generibus gradatim succedunt, ita & virtutes virtutibus. Demus
 vniuocam generatiuam plantis & animalibus ordinatis: at danda nihil dem est & æquiuioca. Minera-
 libus tribuimus non eam quæ plantis inest sed sui generis, quam si comparate volumus loqui, ana-
 logam vocamus, cumq; mineralia vicina sunt elementis, habeantq; in se vim igneam, quæ est sui si-

*Natura non
 facit saliv*

milis iuxta speciem determinatam procreatiua, dicimus talem inesse mineralibus, ordinariis potissimum, seu constantibus naturæ in mineris operibus, & hanc aliquando libere in mineris spirituum vehiculo vagari, & insinuari, recipique in materia disposita, quæ si mercurialis est illa sulphurea & ignea existente, prout determinata est. (Calor enim non est indeterminatus, sed certe genere definitus) fieri metallum vel semimetallum: aliquando captam, coagularam, & concutam esse in suis corporibus, ex quibus tamen arte potest liberari, & fieri fixum volatile, iterumque volatile fixum; solutum coagulatum, & coagulatum solui, & ad vires aliores perducere. Hæc qui nondum intelligit, attentus sit ad sequentia & naturam discat exactius contemplari. Summa est: Seminalis autem est æquiuoca, aut analoga, aut ex toto vniuoca. Si ita vultis, demus plantas, & animalibus per se vniuocam, ex accidente æquiuocam, seu potius ortum æquiuocum, ut Philosophus appellat: At mineralibus perfectis inest analoga, eaque; vel volatilis, & soluta, vel fixa & coagulata. Hac distinctione tollitur quæstio ex parte. Nam falsum sit quod metallificum Alchymix sit figmentum vniuocum, cum seminali analoga fundetur, & in super etiam ex accidente æquiuoca quadam sui generis. Nihil aliud habet Aristotelica generatio fossilium, & metallorum ex mineralibus vaporibus, halitibus, horumque; mixtura, quæ necesse est ad certam formam esse determinatam, ut sui simile in disposita materia procreate possint, simulque; quia siue materia determinata non sunt, ei accedere. Iam de probatione Guiberti. Fundatum in virtute seminali metallorum figmentum esse, probare conatur, quia nulla sit talis in metallis. Hoc rursus probatur hoc argumento: *Si Deus in Genesi, ubi creatio rerum describitur, tantum legitur plantis & animalibus vim procreatricem & seminalem indidisse, non etiam lapidibus & metallis.*

Antecedens est: Ergo & consequens.

Hæc excerptimus ex pag. 6. 7. & 9. Assumptio est manifestæ literæ. Connexio probatur his verbis pag. 8. *Videtur per inclusionem plantarum & animalium Sanctissimus Dei spiritus nobis voluisse interpretari ipsum (pro se) exclusisse lapides & metalla à productivo illo spiritu, & virtute seminali quam plantis & animalibus suppeditare voluit. Inclusio enim vniuoca, est exclusio alterius; (Ut sic) arbitraris in curiositatem Alchymistarum respexisse, atque hac idcirco Deum fecisse, nec in tota mundi creatione illam fecisse nisi licet siue mineralium mentionem, ne, si fossilia ab illa virtute seminali per inclusionem stirpium ac animalium, minus excludisset, occasionem errandi hominibus nimium curiosis & stolidis suppeteret, existimantibus vitam factam ac vim procreatricem lapidibus ac metallis non secus ac plantis, & animalibus inesse.* Hæc sunt quæ pagellis 10. ad rem pertinentia continentur; cætera sunt nugæ fatuæ.

Responsio: Nego connexionem. Quædam enim in sacris extant explicite, quædam implicite. Explicite nihil est de creatione angelorum, flammæ, aeris (Spiritus enim aliter interpretatur) lapidum, gemmarum, metallorum, semimetallorum, succorum, & omnino omnium mineralium nistorum in 1. Geneseos; at necesse est implicite esse. Si enim non est: eximuntur ista classe creaturarum à Deo intentarum, ita ut cum sint, necesse sit vel ab alio creatore extitisse, ut Manichæi senserunt: vel præter Dei intentionem casu, quod est Epicureorum. Atqui hoc totum est absurdum, & alienum ab articulo creationis. Ergo & illud.

Ad probationem connexionis in argumento Guiberti dico, quod petat principium, & elenchum ignoret. Primum enim tollitur per NON VIDETUR. Secundo: Non si gemmis & metallis vniuoca generatiua cum plantis & animalibus non inest, plane nulla inest. Nam & æquiuoca potest inesse, & analogi, sicut & plantis, animalibus, & zoophytis, quæ in genere suo (Nota: In genere, non in quavis specie) ortum & æquiuocum, & vniuocum, & analogum habent. Tertio: Spiritus Sanctus in historia creationis contentus fuit principalia nominasse, & sub iis etiam comprehendisse minus principalia, ut de similibus sit simile iudicium. Dicimus ergo sicut sub descriptione productionis animalium continetur & creatio zoophytorum: ita sub vegetabilium ortus gemmatum, & metallorum, cum affinibus quæ sunt inter elementa & plantas interiecta? Tacuit Deus vim lucis à qua procreatur lux & lumen in dispositis: Tacuit generationem ignis & caloris, & spirituum: Tacuit qua vi caro ex sanguine carnem procreet, os ossa, & sic de cæteris. Num ergo his omnibus detrahenda est vis propagatrix, & procreatrix sui similis? Sunt & multa potentia tenus tantum creata, quæ postea suis temporibus exoriuntur, nec sunt inter illa quæ actu dicente Deo extiterunt. At ideo non negantur à Deo vim exortendi, nascendi, genetandique accepisse.

Quarto: ad axioma quod attinet de inclusionem respondemus: Si Spiritus sanctus dixisset Getminet terra herbarum vitentem TANTVM (non etiam aquæ: Herbas autem etiam in aquis nasci notum est) & facientem semen TANTVM (vel ut Guibertus exponit, in se habentem vim procreatricem seminalem.) Item de piscibus & auibus: Crescite vos TANTVM & multiplicamini; Et ad homines: Crescite TANTVM, &c. quod non legitur de bestiis terrestribus: tunc inclusis his, pareret exclusa esse mineralia, ignem, & lucem. At non dixit. Ergo hæc non sunt exclusa. Quinto: Si tantum illa habent vim procreatricem in se quibus Spiritus sanctus expresse eam tribuit, bestie terrestris non habent. Nihil enim de his legitur explicite, & euidenter. At consequens non est: Neque ergo antecedens. Ita absolutus est Guibertus, qui sibi videtur eximium sapere in interpretatione scripturarum, quas tamen ut pote laicus, prohibetur legere nisi speciali privilegio Papæ, multo magis interpretari ad suum sensum.

Oppositus Syllogismus.

Omnia creata, quam naturam posterius per se labere cognoscuntur, eam acceperunt in prima creatione sua actu, siue potentia, & siue expresse eorum fiat mentio in historia creationis, siue implicite.

Metalla.

In nutritione simul est transmutatio & procreatio simul.

Vbi expressa est exclusio ubi inclusio vniuoca est exclusio alterius semper: ubi non est expressa, non semper.

Metalla & gemma sunt creatura, quæ cognitæ sunt naturam habere inter elementa (simplicia vel confusa) & vegetabilia interiectam, atque adeo analogæ procreandi sui similis potentia instructam. Metalla ergo & gemma hanc suam naturam in prima creatione acceperunt, atque ideo, si non explicite, attamen implicite intelliguntur historia creationis comprehensa. Nullus autem locus est in toto primo Geneleos ad quem possint aptius referri quam ad vegetabilium productionem, id quod indicant etiam multa naturæ convenientis indicia. Sic enim venæ sub terris pronascuntur, ut arbores videantur esse. In multis lapidibus cernuntur plantarum effigies: Et quia vegetabilis communis est etiam animalibus; ideo in mineris terræ etiam imagines animalium, ut piscium, cochlearum, &c. Item partium, ut linguarum, dentium, cornuum, crurum, &c. inveniuntur, quibus principium vegetabile ad certam formam tendens non potest denegari. In arte chymica vis talis in salibus deprehenditur, quæ de re vide Ph. Müllerum, Quercetanus & alios. Assumptionem probant tum naturales historiarum, tum per artem spectata experimenta, tum communis Ecclesiæ consensus.

Communiter enim omnes statuimus non ab æterno esse metalla, sed creata in tempore: Deinde non simul omnia hæc creata esse ut ingenerabilia essent deinceps, & incorruptibilia, sed generabilia, & corruptibilia cum diuinis oraculis natura & experientia comprobant. Si generantur, necesse est ut vel confusaneo modo fiant, sicut ex aqua, & terra lutum, indeque per conglutinationem glebæ & lapis, quod non est, vel ordinario alicuius determinati agentis in materia disposita motu. Hoc ex cælo petunt multi, & soli principaliter ascribunt procreationem ad aurum tendentem primum, quod si assequi non potest propter accidens, subsistere aiunt citra, & sic nasci metalla imperfecta, & semimetalla; Gemmas quoque & semigemmas, quæ sunt gemmarum rudimenta, tanquam gemmæ nothæ. Nota: Vena bismuthi vacua argento, post aliquot annos argentum genuit in vasculis: Adamantes, rubini, &c. renascuntur in suis matricibus & gradatim maturescunt. Ut & perlæ. Dic qua virtute? Sed arte perspectum est, in terris inesse vim procreatricem in qua tanquam matrice adminiculis convenientibus instructa, sunt spiritus moriui, & virtutes metallificæ, gemmificæque cum materia determinata, quæ dum fiunt naturaliter, & natura est principium insitum, necesse est in ipsis quæ generantur esse, & motum accipere à simili determinato quod actum habeat, &c. Ita & ignis ignem generat, & quæ igneam vim habent certum genus, ad quod sunt determinata, in apta materia cum & quando possunt procreant, multis interim inordinate euenientibus propter accidentia, quod & Aristoteli de monstris, & erratis naturæ aliis fuit cognitum. Vide 2. de ortu cap. latinis 4. & in 3. Gen. an. cap. 11. Nihil virtute propria agit ultra propriam speciem. Si calor siue terræ siue solis gignit in terra gemmas & metalla, necesse est eum determinari & regi virtute naturæ alicuius quæ iam habet speciem, nisi fortuitus est ortus. Mathesius quem pluris facimus centum Guibertis, in Sarepta concione III. Sicut Deus herbis virtutem seminalem indidit, ita varia metalla mineris verbo iniecit, & vna creauit vim seminariam in venis pendentibus & sparsis, ut in iis tanquam vera metallorum matrice collecta in metallum perficeretur, &c. Non solus Ficinus Philotophus, sed & gnati rerum metallicarum id affirmant.

Vide Agricolam lib. 5. de ortu subterranean c. 1. & Mathesium de orig. metall. concione 3. Item Anselmi Boesii à Bocod Gemmarum lib. 1. cap. 8.

Deliramenta Guiberti in Cap. I. tract. 1.

Nolebat Guibertus in insana sua apologia Theologicæ disputare, & trices metallicis diuina miscere. At in hoc capite adeo Theologus est ut pag. 2. velit doctrinas & artes humanas eatenus esse amplectendas & probandas, quatenus sacris scripturis consenserint. Ideo & vult Aristotelis, & aliorum Ethnicorum axiomata ad amissimæ sacrarum scripturarum examinari &c. Est in hac sententia valde prolixus, & importunus. Quia Ghesuitis se addictum esse copiosissima narratione apologiæ ostendit. Suggesto Ghesuitis, velint concedere huic suo pullo, ut omnia ad amissimæ scripturarum exigenda esse statuendum sit. Quid de Ecclesiæ iudicio? De traditionibus? de conciliis & patrum, papæque decretis? An falsum est, si quid non potest probari scripturis, habet autem ex iure Canonico autoritatem? Articulus fidei Christianæ necesse est extare in scripturis. Ceteris si non aduersatur, probatis ratione, & experientia, satis est.

Nos poma natam. O acutos & subtiles sensus. Regnum litterarum in Loth. 7. ngi & Guiberti. Eccl. c. 8. v. 17. & in his operibus Dei quæ fiunt sub sole, quod est de rectis prudentia actionibus. 114. 7. & 37. Rom. 11. 2. 33. 34. 4. 13. 1. C. 1. 2. 16. 106. 36. 23. Sup. 9. 13.

2. Pag. 2. Ingens quiddam molitur, sibi que videtur ultra omnes antichymicos sapere, cum nemo sit stultior: Rem difficilem aggredior, inquit, & quæ non ex ijs, qui contra Chymistas ante me scripserunt, sed ex MEO SENSU deprompta sunt.

Auditis Gigantem quendam, qui cælum sit expugnaturus. Sane rem difficilem & tuis vitibus adeo imparem aggredieris, ut statim in prima aggressionem procubueris, ut bos cæsus humi. Stulte: Cur non abstinere à mysteriis, cum sis nullius iudicii, nec experientiæ vllius solidus? Ex T V O vero SENSU? At is est stupidus, iners, infelix. Tunc sacras literas ex tuo sensu interpretaris contra illud 2. Pet. 1. v. 20. Si tui Ghesuitulæ hoc legerint, scribent tibi dicam. Non enim tuos sensus, sed Ecclesiæ te sequi volent.

3. Pag. 3. & 4. Multa latere scribit quæ fere sub oculis cadant, quod Deus noluerit reuelare nobis arcana natura, & omnium operum Dei homo nullam possit inuenire rationem, &c. Deprauate primum citat Ecclesiasten. Ea enim sententia non est de libro naturæ præciæ, sed de Dei actionibus in regimine secundum prouidentiam, ut & Esa. 47. & alibi scriptum est. Interim Deus, quæ videntur, etiam futura, aperit suis Prophetis Amos 3. v. 7. Quod si nulla ratio etiam in naturæ operibus reddi potest, & Deus hic quoque arcana non vult reuelare, quæ confidentia in chymicos ex sacris intulit Guibertus? Num in secretum Dei consilium irrepit, & in tertio cælo audiuit mysteria? Solum hoc in-

uoni, inquit Salomon, quod fecerit Deus hominem rectum, & ipse se in finitibus miscuerit questionibus. Vide cap. I. & aliis multa in natura certa, quæ & affirmate sunt enunciata. Rom. 1. 19 20. S. Paulus ait quod Deus etiam gentibus τὸ πρῶτον αὐτοῖς in creaturis manifestauerit. ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς ἐφανερώσε τὰ γὰρ ἀόρατα, &c. hoc est, vt Guiberto interuiamus cui Græca sunt græca. Deus enim illis patefecit. Nam inuisibilia in creatione mundi ἀπὸ κτίσεως κόσμου per ea quæ facta sunt conspiciuntur & intelliguntur (τοῖς νοήμασι τοῦ μ. α. κ. θ. ο. τ. α.) Sempiterna quoq; diuinitas & potentia, vt sint inexcusabiles, &c.

Ex quo loco pulcrum nobis argumētum est contra Guibertum. Nam si inuisibilia Dei ex creaturis, tanquam ex posteriore, innotescunt, necesse est metalla per Dei potentiam, & sapientiam ita in principio facta esse, vt per totum naturæ cursum esse cognoscuntur, nimirum generabilia & corruptibilia, adeoq; transmutabilia, tum in alia, tum in mutua. Sed & hoc tequitur: non omnem cōtemplationem gentilium in naturalib. esse reiiciendam, etiamsi factis literis non sit expressa. Liber naturæ à Deo sic est collectus, vt etiam sua habeat principia. Quidam philosophorum (vt est lib. 8. tripart. c. 1.) iustum Antonium interrogauit, qui sufficeret codicum consolatione priuatus. Ei respondit Antonius: *Meus codex NATURA CREATURARVM est, & adest cum uolero, ut baq; mihi relegit Dei.* Disce, Guiberte, Philolophiam naturalem, sicubi lumen est à Spiritu Sancto, hoc illustrare: sicubi non est, ex manifestatis in natura secundum rationem, & experientiam constantem sapientium iudicare.

Huc tendit societas de rosea cruce institutum.

Aristotelis circa meteorologia errores.

4. Scripserat Aristot. in 1. Meteor. 1. Physicos de meteororum igneorum, aereorum, aqueorum & terreorum natura inordinatiore partim dubitare, partim quædam attingere: (ἐν οἷς τὰ μὲν ἀπορῆμεν, τῶν δ' ἐφαπτόμεθα πνα τρέπον.) Addit Guibertus, doctissimos viros INNVMERIS argumentis aperte demonstrasse, eum in Meteorologia circa res multas esse hallucinatum. Inde sic argumentatur: *Si in rebus non adeo abstrusis, sed quæ fere sub oculos cadunt maximi nominis Philosophi cacutiunt, multo magis bardis, & ignauissimi Alchymista in tam abstrusis. Prius est: Ergo & posterius.*

Stulticia Guiberti in regno literario Lotharingia.

Guiberto non credo stolidiorem hominem esse in tota Lotharingia. Effurit ista animo hermeticos chymistas confundendi. At bardus, bliteus, & cæcus ille, imo fungus, & plumbum, non videt nihil offendi Hermeticos. Concedimus enim totum de truncis istis qui nesciunt discernere Lepream à lepra (quasi Guibertus possit) & qui vulgo quoq; obuia non capiant, multumq; discrepant à sacris scripturis. Tales sunt illi à quibus per annos 40. & amplius didicic: non sapientes hermetici. Quod si omnes chymicos eodem notat crimine n. endacium committit, sunt chymici nomine tantum: sunt re & nomine, qui plura noscerdi naturam instrumenta habent, quam communes Philosophi scholarum. Nos contrarium ponimus: *Si sapientes hermetici per Dei gratiam, longa experientia, & ratione non tantum simplici, sed & cum Philosophorum scholasticorum rationibus collata, plurima & inuenerunt, quæ latuerunt Aristotelem totumq; per patrum, & verius explicauerunt in omni genere naturalium, præsertim mineralium, de quibus per pauca habet Aristoteles, Guibertus iniuste in eos inuehitur, eiq; laudem scientia & experientia detrahit.*

Pro sapientibus Hermeticis.

Est autem antecedens, vt iam constat publice. Ergo & consequens.

Calumnia Guiberti.

Calumnia est quod ait pag. 5. Chymicos inter ipsum, & sacras literas diffidium esse velle. Imo contrarium quidam moliantur. Ego sæpe miror audaciam, qua omnia sua ex Cantico canticorū, & aliis libris factis volunt deducere. Cibinensis etiam in Missam papalem transformauit opus lapidis: alii in passionem Christi, & symbolum Apostolorum, &c. quæ mihi neutiquam probantur.

Contra Libanum.

5. Libanus vera lucis expers, & persuasione recta carens difficilis est persuasum Alchymiam transmutatoriam esse dissentaneam loci sacra scriptura. Argumento: quia prauis opinionibus imbutus nihil postea rectum putat, quod non earum (opinionum) vnde quaq; oleat naturam. Hæc illa anus loquacissima.

Inuerso contra Guibertum.

Inuerto argumentum: *Qui prauis opinionibus imbutus nihil rectum putat nisi quod eum istis consentit, ei persuaderi non potest metallificam chymiam sacris scripturis esse consentaneam.* Ratio est, quia scripturæ principia vera, recta, iusta, nihil sunt aliud quam veritates, quibus vim faciunt opinionibus prauæ.

Assumo: *Nicolaus Guibertus, Lotharingicum illud nefas, & dedecus literarum patriæ suæ, prauis opinionibus imbutus, &c. Ergo.*

Minoris de clarationem in antecedente proba apologia Sathanica ipsius, & crimine in propriam patriam. Quod autem sit præoccupatus & imbutus prauis opinionibus, demonstrat tota hæc disceptatio, & in præsentem puncto stolidissima reprehensio sententiæ Marsilij Ficini; cuius erudicio, & sapientia iam pridem per omnem mundum literarium fuit admirabilis: at iam temere conuellitur à tenebrione nauici, & nihili.

Contra Marsilium Ficinum.

6. Pag. 7. Ficini sententia de seminaria virtute & spiritu metallorum ex disposita materia simile ei metallo efficiente vnius naturam habet ipse, non vnius est falsa, inepta, absurda, ridicula, quam pythagorica metempsychosis. Ratio est: *In visceribus terræ nullum aurum gignitur ex alio auro, nec metallum ex alio metallo. Neque ergo extra terræ viscera. 2. Ea sententia prorsus est dissentanea scriptura, nec potest affirmari absq; graui in Deum contumelia.* Hæc ille grandis Theologus Guibertus.

Primum nego illam absurditatem ob ignorationem Elenchi parium, quo sædissime & stolidissime in Ficinum fertur Guibertus. Secundo argumentum dico petere principium. Vnde enim scit ille fatuus in matricibus terræ id non fieri, cum saltem in superficie terræ inter impostores Paracelsicos per 40. annos impostoriam didicerit, nec in puteos metallorum descenderit? Ego argumentum inuerto: *Si extra mineram naturalem in vasis artificialibus, quibus adhibentur adminicula competentia, Spiritus metallificus ex metallo natiuo extractus, mercurium dispositum potest in sui generis metallum transmutare, etiam in natura vasis potest.*

Rationem reddit Aristoteles lib. 4. Met. cap. 3. ἔθ' ἐν διαφέρει ἐν ὁράνοισ τεχνικοῖς ἢ φυσικοῖς ἐὰν γίνονται διὰ τὴν αὐτὴν γὰρ αἰτίαν πάντα ἔγει.

contra Apolog. & interitum N. Guiberti. 187

Præus est : Probo : Si enim animam ex plumbo extractam catenato iusto iunxeris regulo antimonii, plumbum fit, quod & Dioscorides fatetur : Et si spiritum æris in chalcantio, ferro debita arte sociaveris, in æs transit, suntq; hæc exempla irrefragabilia.

Ergo est & posterius.

Dabo duo pulchra cotollaria Guibetto: Ita est in 4. Met. cap. i.

In plantis, animalibus, & partibus ipsorum insunt virtutes qualitatum actiuarum & passiuarum quibus ipsa operantur, & simplicem naturalemque generationem, quæ est transmutatio ab illis virtutibus efficiunt cum habeant (ὅταν ἐχῶσι) rationem ex subiecta materia vnicuique natura (λόγον ἐκ τῆς ὑποκειμένου ὕλης ἐκείνης φύσει.) *Argumenta ex Arist.*

Si hoc fit in plantis & animalibus, in quibus diuiniore ratio est, & longe difficiliore, magis fiet in mineralibus, in quibus illæ qualitates dominium habent expeditius & materiam obsequentiore. Et sane ipse Aristoteles de fossilibus & metallicis in fine tertii Meteor. sic dicitur: *Facit metallica omnia exhalatio vaporosa cum includitur, & maxime in lapidibus propter siccitatem in vnum coarctatur, & concrefcit cum excreta fuerit instar roris, aut pruina, quæ antequam fiant concreta exhalatione iam singula horum sunt.* *Propositio.*

Assumo: Fit autem istud in plantis, & animalibus, & c. multo ergo magis in mineralibus. Hic etiam alia ratio est ex symbolo mutuo, & alia ex vicinitate elementari. *Assumptio.*

Verum huc quoque respice Guiberte. In 2. Gen. an. 1. hæc habentur: *Dura, mollia, lenta, rigida (γλίσχρα ἢ κραιῶσα) & quicunque alij affectus (πάθη) partibus insunt animati, à caliditate, & frigida te effici possunt: τὸν δὲ λόγον ᾧ ἦδον τὸ μὲν σὰρξ, τὸ δὲ ὄσθον, ἢ κ' ἐτι (ποίησιν ἐν ἐφ' ἔτερον) ἀλλ' ἢ κινῆσις ἢ ἀπὸ τῆς γενέσεως τῆς ἐντελεχείας ὄντος ὃ ἐστὶ δύναμις ἢ ἐξ ὧ γίνετα* Loquitur de membris & integris vniuersis, & querit vnde fiat vt homo gignat hominem, & in eo nascatur caro, os, cartilago, & c. Num qualitates actiuæ elementorum id efficere queant? Non. Tantum enim ab his sunt primæ & secundæ qualitates rei genitæ. Vnde autem est forma interna, fitq; os qua os, caro qua caro, homo qua homo? Respondetur causam eius esse motum materię semineæ. Vnde hic? A generante quod actu habet formam in materia, & ex potentia simili facit simile actu per semen. In æquiuocis ista similiter se habent. Cum enim in terra, & aqua sponte oriuntur plantæ, & animalia, calor & frigus externas, elementaresque affectiones conferre possunt, at rationem substantię non possunt. *Æquiuocæ; vniuersitatis.*

Hæc enim est à motu procreantis ex seminio æquiuoco, quod Aristoteles ex calore tempeporis, & spiritu prolifico per vniuersum diffuso concipi ait; Sacræ literæ terræ, & aquis eam vim ex prima creatione residuam esse indicant. Cum in terra fiunt ossa, linguæ, dentes, crania, & c. quoddam rudimentum similis principii statuere cogaris, nisi fortunam appellare velis. Albertus lib. 2. de metallicis tract. 3. cap. 2. ex constellationibus causam petit; sed hæ nihil possunt vbi non est vis & dispositio in materia, seu insitum principium vnde & sunt naturalia. Ideo lib. 3. de Met. cap. 5. virtutem formatiuam non tantum in stellis & à cælo influentem, quæ calidum digerens materiam metalli ad speciem dirigat, agnoscit, sed & in materia. Vide & cap. 6. De stellis vulgarem sequitur opinionem, de qua alibi. Ex dictis sic argumentor: *Si a qualitibus primis dispositiones affectionesque externa proficisci possunt, non autem rationes interna quibus vnumquodque est id quod est, neque videtur quicquam constitui densis, humidis, siccis, vt est cap. 3. lib. 2. Gen. an. ratio qua aurum est aurum, & æs æs, ferrum ferrum, & c. item non potest vi illarum qualitatum existere.* Sit enim aliter; Ergo mentitus est Aristot. rationes, quibus quodque est id quod est, prædire ex virtutibus elementarium qualitatum, cui tamen tota natura astipulatur, cum certum sit nihil agere virtute propria vltra propriam speciem.

Est autem antecedens: Ergo & consequens.

Iam quære quodnam sit illud principium specierum mineralium procrearium. Aut enim aliunde accedere oportet vt in generatione spontaneorum, aut mineris insitum esse. Nihil audis, Guiberte, alienum à diuina Philosophia scripturarum. Autoritatem Marsilii confirmat Anshelmus à Bood lib. 1. Gemmarum c. 8. & Albertus lib. 1. de rebus metal. c. 4. cum aliis multis naturæ, artis, & experientiæ præsidis munitis, quibus collatus tu cum tuis plane es fungus putridus.

7. Suauiter delirat Guibertus pag. 8. vbi putat Deum ideo in expressa litera non fecisse mentionem virtutis seminariæ mineralium (inclusionem vocat) eamque tantum vegetabilibus & animalibus asseripisse, ne suppeteres occasionem errandi hominibus stolidis existimantibus vitalem facultatem, & procreatricem vim lapidibus quoque & metallis non secus ac plantis & animalibus inesse; quod tamen postea factum vidit Guibertus ab insanis Alchymistis, & c. O te malum Theologum Guiberte. Num Deus non viderit id quod futurum erat? An etiam alchymistæ aliquid possint contra Dei voluntatem, & potentiam? Si voluit cauere Deus ne tale quid fieret, an non potenter cauere? Ausis tu aliquid, quod Deus ab initio ne fieret, cauit, nimirum in his, quibus conditionem nullam appendit, nec liberum arbitrium dedit? Sed cur etiam calumniaris? *Vitalem facultatem & vim procreatricem non secus ac plantis & animalibus inesse, quis hermeticorum chymicorum tuo sensu dixit?* Talis fuisse dicitur Motio ille qui seminavit aureos nummos, eosque conspectis floribus herbarum, quæ dens Leonis vocatur, putauit crescere. Quicumque hermetici sic locuti sunt æquiuocam & analogicam procreationem intellexerunt, vt & vitam metaphoricam Cardanus cum aliis, quos vos stolidi nugatores putatis absq; modificatione seu tropo loqui. Attende vero ad tuam rationem. Si Deus tacendo cauit ne affirmaretur, cauit etiam ne negaretur, atq; ita etiam tibi obstitit. Deinde si cauere voluisset, non manifestasset singularium naturam, nec hominibus dedisset obseruationis instrumenta. Frustra cælatur id cuius & copia datur, & ars examinandi.

8. Pag. 9. *Ab vno omnia alia esse temere & falso affirmarunt.* Homine imperito nihil iniustius. Apophthegma chymicum est: *Omnia ab vno, omnia ad vnum.* Sensus est Theologicus de principio & fine omnium: Est & hieroglyphicus chymicus. Elixir ex vno per vnum in vnum tendit, atque ita omnia eius sunt vnum quid. Ad metalla quod attinet, omnia sunt ex mercurio, & in eum resoluuntur. Potest contingere per imprudentiam artificis, vt dum aurum instituit aliquid fiat ex imperfectis. Cæterum affines sententiæ sunt apud Ecclesiasten c. 1. v. 7. & c. 4. v. 20. omnia pergunt ad vnum locum. De terra facta sunt, in terram reuertuntur. Idem dicunt qui de prima materia, communi transmutationum lubiecto loquuntur. Guibertus præ stultitia, aut calumniandi feritate videre id non potest quod omnes sapientes. Ablegemus eum ad Crollium, & fraternitatem de rosea cruce, vel potius ad hæreticæ prauitatis Inquisitores, vt dicat quoniam principia rerum absoluta statuatur.

9. Eadem pagella delirat in Physica communi, cum inquit: *Semper deinceps (à prima creatione) certum ex cerro secundum genus seu speciem suam produci ipso aere beneficio solis, & lucis promouente vim generalem terra insitam à Deo in prima creatione.*

Non vnum est delirium. 1. Non cogitat de æquiuocis, & analogis generationibus vbi non simile procreat simile secundum speciem. 2. Ridiculum est effatum de aere. Quæ intra animalium matrices fiunt, aerem externum non admittunt, nisi, qua maternis spiritibus iungitur, & id sine luce solis. 3. Non luci, sed calori id opus instrumentale Physici ascribunt. Is est solis, seminum, atque etiam excrementitiæ materiæ iuxta Aristotelem. Adde matricis calorem tum proprium, tum aduentitium. 4. Vim generalem terræ insitam agnoscit. Et tamen ante non nisi plantis & animalibus datam esse potuit concedere. Nauiga Anticyras Guiberte, vt corrigas tuum de patria tua dictum: *In tuo loco nihil esse laudabilium studiorum,* quanquam simul confirmes tuo exemplo illud Prouerb. 26. v. 16. *Sapientior sibi stultus videtur septem viris loquentibus sententias:* Et: cap. 27. v. 22. *Si contuderis stultum in pila quasi pisanas feriente de super pilo, non auferetur ab eo stultitia eius.* 5. Vim generalem insitam terre particularem respectu generationis omnium esse non cogitabas. Quid dicendum de his quæ non in terra procreantur, sed in animalium matricibus? Item de his quæ in aqua, & nonnunquam in nubibus & aere? Cur principium insitum seminibus, aut foris acceptum omisit?

CAP. II. TRACT. I.

Vbi agitur contra eos qui metallificium probare conantur argumento differentie accidentalis metallorum.

THema sic formatur: Alchymia metallorum perfectiua est vana, fabulosa, imaginaria. Argumento: Quia metalla non solum accidentibus, sed & specie differunt.

Syllogismus:

Si metalla non solum accidentibus, sed & specie differunt, Alchymia, quæ circa metallorum perfectionem versatur est vana, fabulosa, imaginaria.

Prius est. Ergo & posterius.

Assumptio declaratur pag. 11. & 14. vbi proponitur 1. triplex modus generationis metallorum, nempe per feminariam virtutem: per modum cum transmutatione & tempore, & per alterationem, seu accidentium perfectionem, quando videantur aliquibus metalla non differre specie, sed tantum accidentibus, quæ sententia verbose adducitur. 2. Adduntur duo argumenta tertiæ opinionis. 3. Negatur ista differentia, atque ita ad probationem assumptionis, dicitur metalla non accidentibus tantum, sed & specie differre.

Prosyllogismus assumti: pag. 12.

Aut perfectus mundus à Deo conditus est, aut imperfectus. Non imperfectus. Perfectus ergo.

Assumptio probatur: Si imperfectus esset conditus, Deus non fuit sapiens & omnipotens.

2. Mundus est perfectus conditus. Ergo non imperfectus.

(Est reciproca argumentatio qua quæstio transit in argumentum.) Antecedens probatur: Quia vidit Deus omnia quæ fecerat; Et ecce erant valde bona, id est, perfecta; Genes. 1. 31. Eccles. 39. 21. Marci 7. 37. Notatur ibi signum *Omnia, Cuncta, Vniuersa*; quod indicat nihil excipi; Et sic etiam metalla comprehendi.

Probatur 2. Deuteron. 32. v. 4. Dei (petræ) perfecta sunt opera.

Probatur 3. Ecclesiastæ c. 3. 14. Didici quod omnia Dei opera perseuerent in perpetuum. Non possumus eis quicquam addere, nec auferre quæ fecit Deus.

Probatur 4. Sicut Deus homines, & animalia perfecta condidit, ita & flores, fructus, metalla: non condidit *oua*, vt ex eis fierent aues.

(In hoc singularis vis est: Aristoteles putat in terrigenarum ortu aut vermem, aut ouum præexistere debuisse. Non ouum: Ergo vermem. 3. Gen. anim. vlt. Guibertus innuit; Si metalla essent imperfecta condita, vt per accidentium mutationem postea debuerint perfici, esse perinde, ac si Deus

si Deus non bestias perfectas, sed vermes, vel oua condidisset. Hoc non est. Neque ergo illud.)

Probatur, tempore creationis quod *autumnum* fuisse conicit Guibertus, quia eo omnia sunt perfecta.

Iam si omnes mundi species perfectionem suam habuerunt in principio creationis, etiam metalla. Illud est: Et hoc ergo. Consequenter:

Qua perfectiones suas habuerunt in creatione prima, non differunt solis accidentibus, sed etiam essentialibus & propriis differentiis.

Metalla habuerunt suas perfectiones, &c. Ergo.

Propositio roborari potest: Sit enim non: Ergo: In prima creatione aliquid fuit imperfecti; quod absurdum; vt patuit.

Inde resumitur propositio: Putat enim Guibertus, si metalla perfecta specierum differentia sunt condita, falsam esse distinctionem accidentalem, & ex consequente sic non perfici, vt ex rudibus prouehantur in vnam speciem absolutam qua est auri. (Si suam perfectionem vnumquodque in principio accepit, in ea tanquam sine essentiali acquiescit, nec mouetur ulterius, nec alterum alteri tanquam perfecto imperfectum est subordinatum. Si hæc non est: Cadit opinio qua putant quidam metalla imperfecta auro subordinari.)

Probatur sexto: Si Deus metalla rudia & inchoata non autem perfecta creauit, causa afferenda est, cur non considerit perfecta: Item cur natura non absoluat inchoata opera quæ tamen iusta sit absoluere.

Atqui nulla apparet causa. Ergo.

Hoc argumentum etiam per se arguit thema: Si enim metalla ex rudibus per accidentarias mutationes perfici possent, talem naturam à Deo accepissent, & in suo motu ex imperfectis tenderent ad perfecta. At hoc non est. A nullo n. est visum, nec historia cognitum. Item: Si ex rudibus perficerentur, potius ille modus esset qui fit per transmutationem cum tempore. (Sicut nascuntur poma.) At Alchymistæ in momento (proiectionis) perfectionem promittunt. Hic campum inuenit Guibertus. Acriter n. inuehitur in eos qui dicunt arte perfici in momento quod natura non possit nisi longissimo tempore. Fit nouum Thema: Momentanea perfectio est temeraria, impia, ab omni ratione aliena: Argumento: quia ei reclamant sacra scriptura. 2. Est impossibilis. 3. Nullo modo congruit Alchymistarum traditionibus Motaica Philosophia. Hæc est res capitis Secundi.

Nouum
Thema.

NOTA. Lib. 1. expugnationis cap. 12. & 13. eadem opinio quorundam chymicorum discutitur, & naturalibus argumentis refutatur, quanquam tora moles argumentationum capitis 12. exeat in videntur. Libuit Guiberto eandem thesin denovo disceptare argumēto, vt putat, scripturæ sacræ. Cum autē ea sententia sit non simpliciter chymicorum, sed quorundam tantum, conatus solummodo erit particularis. Non enim si hoc modo non fit transmutatio, nullo modo fit. Deinde aduertendum est quoidam exponere thesin hanc suam per analogiam, & similitudinem, non per vniuocationem & essentialiam, non sentientes ita plane esse, sed similem affectionem, & habitudinem esse. Ita enim facile & proliuiter transmutantur, vt non nisi accidentibus differre videantur. Tertio siue accidentalibus sit differentia, siue essentialis, transmutatio nihilominus obtinet. In cælo sunt stellæ & æther: Stellæ vocant densiores partes suorum orbium, quasi tantum densitate & raritate differant. In elementis semper superius respectu inferioris se habet vt forma ad materiam, cumque differant specie; tamen sic facile permutantur, vt non nisi raritate & densitate, primisque qualitibus distincta videantur. Id manifestum est in aqua, vapore, aere: mistis halabilibus, halitu, spiritu ignis. Hæc enim vltro, citroque comitant. Hinc veterum sententia de congregatione & disgregatione, quæ 1. Metaph. 3. tribuitur Anaxagoræ. Vide 3. de cælo, c. 7. & lib. 1. de ortu c. 2. tex. 10. &c. Aristotelici species differre vt numeros tradunt. Facile mutantur adiecto, detractone aliquo. In mistis sic differunt species chalcanti, quarum vna in alteram etiam sponte naturæ mutatur: Et est chalcantum vnum ex principiis sulphureis, seu actiuus metallorum. Ita sulphura commutantur & sales. Argentum viuum modo solutum est, & suæ naturæ, modo coagulatum & fixum in corpus metallicum, vel minerale, vt minium, ex quo rutus reducitur. Gemmæ paulatim perficiuntur, suntque aliæ species in forma imperfectionis, aliæ cum sunt perfectæ, vt in amethystis, & carbunculis videre est, vnde & arte sunt transmutabiles. In vegetabilium, & animalium genere habes transmutationes tam in generatione, quam nutritione admirabiles; Et sunt in omnibus species distinctæ; sed quæ nihilominus sunt subordinatæ & transmutabiles. Ira n. iusserat Deus ferre fructum crescere, multiplicari, nutrirî; quæ sine transmutatione fieri non possunt. Nos dicis causa Guiberti rationes examinabimus non curantes siue accidentibus differre dicas metalla, siue speciebus, saltem hoc notando, quod hæc duo non sint dissentanea omnino. Nam accidentia differunt. Quædam enim sunt eiusmodi vt simul speciem distinguant, qua ratione Arist. sua elementa confecit: Quædam non sunt distinctiua specierum. Si illa respicimus, perinde fuerit, accidentaliter, an specie differre dicas. Sed ad Guibertina.

Vide Albertum lib. 3. de metallis c. 7. & 9. tract. 1. & lib. 3. tract. 2. c. 6. Sibi generationem metallorum dicit esse circumlarem ad se inuicem.

Nihil interest ad metallorum transmutationem siue ea specie sine accidentibus differre dicas.

Responsio ad argumentationes.

IN syllogismo negatur connexum. Differant enim & specie, & accidentibus specificis, & aliis non tollitur sententia perfectionis ex speciebus subordinatis quæ sunt species imperfectionis, & rudes quodammodo. Hinc opponimus syllogismum talem:

Si accidentibus specificis transmutatis fit transmutatio specierum inter se determinatarum, non est rana, temeraria, & imaginaria opinio de transformatione metallorum in rana per accidentium imperfectionis in perfectionem progressum. Illud est: Et hoc ergo.

Propo-

190 Alchymix transmutatorix Defensio II.

Propositionem probo: quia metalla accidentibus specificis differunt, sicut & elementa, & metallorum principia sulphur chalcanthosum, sales minerales, & argentum viuum, quæ eliciuntur ex resolutis.

Assumptio certa est. Transmutatis enim specificis, speciem transmutari necesse est, vt in elementis, & cæteris dictis. Ita proprio sublato destrui naturam, physicorum & logicorum axioma est, quod & definitionibus probatur.

Quid ergo iam profecit Guibertus operosis suis ad assumptum argumentis? Quid enim tum postea? Sint metalla secundum species & condita perfecta, & post creationem. Talia sunt creata qualia postea in natura inuenta, exceptis his quæ per maledictum accesserunt. Sunt autem transmutabilia, vt pote generabilia, & corruptibilia.

Hæc proprietas includitur perfectioni eorum. Est enim pars naturæ. Sic conditæ sunt plantæ, & bestix omnes nimirum transmutabiles, generabiles, & corruptibiles, non obstante discrimine specifico. Hinc veteres materiale principium statuerunt quod videntur transmutationes fieri manente materia prima, quod etiam in sacris dicitur. Si accidentia à specie inseparabilia transmutantur, necesse est speciem ipsam transmutari. Siue ergo dicas transmutationem fieri transmutatis accidentibus, siue specie, eodem res redit. Si sanus fuisset Guibertus oleum & operam in quaestione hac non tam temere perdidisset. Prodit autem suam fatuitatem dum putat se singulare quid & magnum dixisse, cum tantum sit nugatus temere.

Quædam consideratu digna in cap. 2. tract. 1.

Quomodo
species in spe-
ciem non
transmutetur
& tamẽ
species per-
mutentur.

1. Pag. 10. ait: Axioma, *species in speciem non transmutatur*, ab omnibus recte philosophantibus citata aliquam controuersiam est receptum. Sed sciendum non sine determinatione receptum esse, & in sua oppugnatione Guibertus ipse modos quosdam determinatiuos proposuit. Physici & chymici dicunt non fieri speciei in speciem transmutationem, nisi fiat reductio in primam materiam, quæ omnium specierum est susceptiua. Prima materia aut est simpliciter omnium transmutabilium prima, vt terra omnium hominum & bestiarum, & plantarum, &c. aut cuiusque generis. Ita prima metallorum est mercurius. Metallum non transmutatur, nisi in communi hac materia. At nihilominus species in speciem non transit hoc sensu: Cum ex sanguine sit caro, os, vel aliud membrum, id vnde species sunt perire necesse est, manente subiecto quod eodem motu aliam speciem suscipit, vt sit vnus corruptio generatio alterius. Forma sanguinis non mutatur in formam ossis, sed illa pereunte hæc emergit. Quia vero non sola forma speciem constituit: Formæ enim corporis & sine corpore non sunt: Sed vna materia quoque singularis, efficitur vt vtrumque dicatur tum vt aliqua species in speciem non transeat, tum species in se mutuo sint transmutabiles, fiat que ex aqua aer, ex olera & aqua chylus, ex chylo sanguis, &c. Compendio: non formaliter species in speciem transit sed materialiter ob principii materialis genericam communionem. Vide Albertum lib. 1. tract. 1. c. 9. de rebus metallicis.

2. Pag. 11. tres modos transmutationis distinguit, sed hi coincidere possunt. Nam modus generationis cum transmutatione & tempore principium motus accipit naturaliter à seminali virtute vniuoca, vel æquiouoca: Deinde per imperfectionis formas fit progressio, mutanturque simul specificæ proprietates, quibus mutatis consequenter pronuntiatur speciem esse mutatam.

Perfectio
mundi.

3. Pag. 12. Grande argumentum meditatatur Guibertus, negans mundum à Deo imperfectum conditum esse, sed perfectum, &c. Non offendit hoc chymicos. Deus etiam elementa perfecta creauit, & tamen ea accidentibus specificis distinguunt physici, sunt que ipsa transmutabilia. Notandum quædam non actu perfecta condita esse, sed potentia tantum, ratione principiorum in natura quorum vi suo tempore prodeant, vt omnes posteri protoplastorum, omnes plantæ & bestix posteriores. Ita & de mineralibus statui potest. Deinde à prima perfectione ad statum maledicti non valet consequentia. Ab initio natura non erat vanitati subiecta, nullum ibi monstrum, aut erratum. At hæc post peccatum euenerunt vi maledicti. Rom. 8. v. 20. & seq. Ita perfectio prima talis est vt possit imperfectio appellari respectu futuri status 1. Cor. 15. 42. & seq. c. 15. 10. Aliud est relate dicere, aliud absolute. Qui sit quod ciuitas Dei in Apocal. tantum auro & gemmis constare scribitur, non autem argento, ferro, ære, &c.

Apoc. 21. 18.

4. Eadem pag. valde simplex est citatio sententiæ Salomonis ex Ecclef. 3. *Rebus à Deo creatis nihil potest addi, nihil detrahi. Ergo chymici metalla à Deo creatam non possunt accessu alicuius perficere.* Concilium Valentinum secundum sententiam exposuit de immutabilitate præscientiæ & prædestinationis Dei. Hieronymus intellexit de agnitione Dei ex operibus, quæ ab initio vsque ad finem mundi conseruantur. Homo nullum potest adiicere ad naturam; Et tamen Deus naturalia transmutabilia sic creauit vt cum numero non possint perpetua esse, saltem sint specie, & ideo generationes instituit. Dedit & artem hominibus qua multa naturalia imitantur, multa faciunt meliora: neque tamen hoc est addere aliquid Dei operibus, quia Deus ita creauerat ea, vt possent corrigi si quæ in via generationis per aliquod accidens decessissent, quanquam in perfectioribus nõ omnis exorbitatio sit emendabilis. Ita nihil potest detrahi operibus Dei. Nam quæ etiam patiuntur detractionem, talia sunt à Deo facta, vt in corruptionibus videre est, & in his in quibus peccatum est excessu. Non additur quid operibus Dei cum ex plumbo artis ope fit stannum, & ex ligno lectica, neque detrahitur, cum argentum corrumpitur in scoriam. Non enim homo dispositiones tales dedit,

dedit, sed Deus. Adde quod multa talia in natura sine hominis ope fiant. Num ergo & natura Deo aduersa est? Considera & artem agricolarum, & aliorum plurium opificum, vt piscorum, pellionum, & similibus, qui a natura rudem materiam acceptam perficiunt artis industria. Tranli Guiberte, in culinam, & pharmacopœam. Inuenies multas perfectiones homini concessas Deo potentiam talem rebus conferente. Quid de medicina dixeris? Natus quidam est sine cuticula, alii non perforati, alii abundantes. Addere & subtrahere hic & licitum fuit, & non sine Deo. Non dispersione sed vexatione eludendus est fatuus. Detrahis testiculis ex vitis fiunt spadones. An hoc impossibile? auari addunt pecuniis, detrahunt prodigi. Lupi minuunt numerum gregis &c. Dicit fatuus; Ego non hoc volui. Quid ergo aliud stulte? Cur generaliter loqueris? Disce Mathematicam, Physicam, Logicam & alias artes rectius.

5. Iterum eadem pag. *Deus protoplastos non creauit infantes, sed firma aetatis homines: Sic & bestias & flores, fructusq; &c.* Non attendis quid garras Guiberte. Protoplastos quidem Deus fecit perfectos, sed non eorum posteros. Et hominem quidem fecerat inextremabilem, at non cætera materia. Quis autem fuit causa imperfectionis post paradisum? An non peccatum & maledictum? Bestiæ exterminabiles sunt creatæ, licet perfecta natura. In floribus es ridiculus. Flos non est vltimæ perfectionis, sed eam antecedens dispositio. Tunc n. perfecta planta est quando generauit id vnde similis potest nasci, estq; status in semine, non in flore. Id patet verbis Mosis Gen. 1. v. 11. & 12. plantæ iubentur semen suum, vel fructum producere, iuxta speciem suam. Sic fecerit Deus plumbum; stannum, ferrum, æs, argentum, aurum perfecta quæ tunc erant: at nostra in materiæ potentia reliquit, & arte in perfectione ex lapidibus coalescit. Hoc adeo non tollit generationis ex materia potentiam, & transmutationem vt etiam statuat. Vnde n. alerentur viuientia si perfectiua creatio obstaret transmutationi? Vnde generationis & corruptionis vicissitudo est in mineralibus. Quorum prima motia sunt transmutabilia, ipsa quoq; transmutantur, & si possunt fieri diuersarum specierum vniuersi generis principia materialia, quæ stoliditas est negare transitionem ex vna specie in aliam determinatam? Ita Deus multa fecit putrescibilia. Ex his putrefactis cum segregatur animale principium, & concoquitur subiecta materia fit bestia tam natura sola, quam arte adiuuante. Negas Deum creasse ouum: nimirum actu. At potentia est creator ouorum est ex quibus postea gignuntur pulchra. Deus fecit reptilia perfecta. At quæ multa mutant speciem? Aliqua & genus aliud asciscunt, vt cū ex vermibus fiunt aues non solum mæscæ, sed & anates, & anseres, vt in Scotico mari multis testibus. Supra dictum est generationem ex verme Aristot. non visam esse absurdam. Inde arguuntur: *Si hoc contingit in nobiliore genere animalium, multo magis in ignobiliore mineralium quod est vicinum elementis.*

6. Pag. 13. Metalla distinguuntur essentialiter, & propriis differentiis, quæ diuersas, & inter se incommunicabiles formas efficiunt. Pueriliter garras. Si etiam materiæ essent incommunicabiles, & formæ in corruptibiles, aliquid diceres. Est in metallis principium, quod formam alterius metalli ex materia expellere potest, & illam formam ingenerare cuius illud erat principium. Sicut ignis in disposita materia ignem procreat.

7. Pag. 14. *Alchymista à sacris oraculis desiscunt.* Hoc mendacium est hominis calumniosi. Si autem illi nebulones hoc fecerunt in quorum societate Guibertus fuit 40. an. distinguere debuit.

8. Pag. 15. *Si metalla ex rudibus possent perfici, natura id intra vel extra venas tentaret. At non tentat.* Ergo.

Resp. Guibertus & rationis & experientia se rudem esse in assumpto demonstrat. Ratio ipsa dicitur, si nascuntur metalla, ea ex imperfectis, & rudibus paulatim progredi vsque ad perfectionem, vbi necesse est aliquod mouens specificum existere, idque materiæ ipsi insitum. Si naturale est. Deinde si experientiam consulimus, audiamus Marthesium contestantem venam bismuthi in suis vasis crescere, & quandam nihil argenti continentem post annos aliquot argentum multum fuisse. Ita est de plumbi, & ferri mineris; Ita de ære ex ferro. Halonitrum recrescere in cumulis vulgo notum est. Verum de his alibi. Stultus putat sensibilibus debere ex argento viuo per plumbum & reliqua media in aurum mutari, aut sic mutata esse cognosci. Sed errat in modo actis, & naturæ. Non fornaculæ carbonariæ Guiberti, nec plumulæ molles, aut umbraticæ phantasiæ ea de re sunt consulendæ, sed metallici peritissimi, qui etiam in immaturas venas non raro incidunt. Vide lib. 3. metall. Albertic. 6. tract. 2.

9. *Libauij effrenata audacia coprogressa est vt audeat proficere in ictu oculi & momento temporis posse effici aurum &c.* Deliras miser, & nescis quid garras. In momento & instante proiectionis transmutans. Proiectio in instanti momento. Ratio: quia si disposita est materia principium potestate maximum mole minimum, cito effectum præstat. De experientia: Num tu ignoras vim fulminis in metalla, & res alias? Num ignis & pyrii pulueris? Affunde aquam causticam stibio. In momento effuget. Ita si solutionem auri & oleum tartari confuderis, cuius rei exempla sunt plurima. Si aceto incoxeris lithargyrum, affuderisq; liquori claro aquam cum particula salis, momento in corpus redit, sicut & cum plumbi oleo addis spiritum salis, vel alium similem, vide vim salis Gorgonei vel olei Zuingeri, & medicinæ eius qua aurum soluitur in mercurium. Momentanea ista mutatio pluribus exemplis in natura, & arte est certa; Et tamen imperitissimus rerum Guibertus audeat id vocare impium, à ratione alienum, temerarium? Quid si vidisset Kellæum ex auro argentum viuum puncto efficere? Si ex sublimate liquore mirabilis? Et est sane argentum viuum exaltatum agens validissimum, nec habet validius in tota mineralium classe, si cum sale nitri, vel ammoniaco, & chalcantio præparatur. Quidam proterunt illa: Omnis motus fit successiue, & in tempore: Nihil simul fit, & factum est, &c.

Sed hæc de naturali ex principio insito paulatim procedente dicuntur, non de violentis moventibus. Deinde contingunt etiam in naturalibus, ubi sunt agendi & patiendi dispositiones in proxima, eaque proclivi potentia. Hic absolvitur actus in instanti. Omnis perfectio vltima est in momento. Chymici suum agens longo tempore præparant. Præparatum vim habet subitanam in materiam propinque passivam. Magnes agit naturaliter. At is momento vel rapit, vel proflat ferrum. Quod tribuunt basilisco, est basilisci hieroglyphici apud chymicos. In sympathiis, & antipathiis occurrunt exempla etiam stupenda, quæ non cadunt sub istas physicoꝝ regulas, omnino luminis, ignium, & spirituum est velox effectus. Nisi fatuus esset Guibertus, & in tota Alchymia natura que hospes, tam turpiter non deliraret.

De cap. 3. tractatus 1. cuius Thema est Alchymiam transmutatoriam metallorum esse vanam, imaginariam, fabulosam, arti, & natura prorsus impossibilem.

Ad Lora & virgas eum qui propter dissensionem physicam viros doctos cruci addidit.

HOc capite adeo insanit Guibertus vt etiam in crucem adigat Libanium. Ego vero rideo hominis maniacam amentiam, putoque non elleboro, sed loris acribus, & virgis compeſcendam. Res ipsa hæc est: Thema in summa capituli enunciat verbis quæ præmissi. In ipso capitulo pag. 16. ita proponitur: *Quidam concedunt specie differre metalla, at nihilominus ea transmutari posse admittunt.* Contra: *Transmutationes Alchymistarum adeo excedunt naturalem ac humanam potentiam, vt proculdubio omni dubio sint in eorum numero, quas Deus posuit in sua potestate, & quas speculationibus inaccessas, in nimeque peruas esse voluit.*

Pag. 21. ita: Transformationes, quas moliuntur chymistæ esse nullas, vanas, impossibiles, & debere numerari inter res quæ non sunt, nunquam fuerunt, nec posthac esse possunt, vt leuæ, & chimæ. Non curemus quid insanus homo declamitet. Thema est ad disputationem accommodatum:

Pag. 17.

Transmutatio metallorum chymia hermetica impossibilis est natura, humana potentia, atq; etiam angelis.

Argumentum: Quia est ex numero eorum quæ Deus in sua solius potentia posuit, & noluit humanis speculationibus esse petua, hoc est, est miraculum.

Syllogismus:

Sylog. principalis.

Miracula sunt solius potentia diuina & creaturæ, natura, homini, angelis, impossibilia.

Transmutatio metallorum chymica hermetica est miraculum.

Transmutatio ergo metallorum chymia hermetica est impossibilis natura, arti, (imo &) angelis.

Bonus testis. Pag. 18.

Propositio probatur otiose specialibus miraculis multis, vt his quæ per Mosen Deus fecit, statua vxoris Loth, oleo Elisæi: panibus multiplicatis, &c. Item filii Dei miraculis in nouo testamento: Probatur & testimonio Diaboli, qui probaturus num Christus esset filius Dei, lapides iussit in panes mutare: quia probe nouerit nec bonos, nec malos dæmones, neque etiam naturam posse perficere transmutationes rerum corporalium in rei veritate, sed solum Deum.

Probat tertio Ethnicorum testimonio, vt Homeri, Ouidii, aliorum.

Probat quarto commentatoris metaphysici sententia:

Impossibile est vt forma separata transmutent materiam.

Probat quinto: *Non est minoris potentia rem vnã in aliam transferre quam de nouo creare. Hoc est Dei solius. Ergo & illud.*

Nouum argumentum, quod 11.

Est autem hoc etiam singulare argumentum:

Substantias in alias transferre est eiusdem cuius est & denuo creare.

Non enim est potentia minoris.

Transmutare metalla per chymiam hermeticam est Substantias transferre in alias. Ergo: Ex consequente: cum de nouo creare substantias sit Dei solius, etiam transmutare metalla per chymiam hermeticam erit solius Dei: Igitur nec naturæ, nec potentia humanæ, nec angelorum.

Creatio duplex.

Illustratur distinctione creationis. Est enim duplex. 1. ex nihilo aliquid facere. 2. aliquid ex aliquo facere sine præcedente dispositione, quæ alterationibus, & corruptionibus perficitur.

Aliud:

Arg. 11 1.

Si transmutatio metallorum chymica possibilis est, aut fiet cum transmutatione & tempore, aut per creationis speciem.

Neutro modo est possibilis. Simpliciter ergo est impossibilis.

Disiunctio probatur, quia genera eorum quæ fiunt ne fingi quidem plura possunt. Aut generatione, aut creatione fiunt substantia.

Arg. IV.

Eadem forma aliter tantum proponitur.

Si aut generatione aut creatione necesse est mutari metalla, impossibilis est eorum transmutatio.

Præter est: Ergo & posterius.

Probatur connexio: quia nec generatione fieri potest, nec creatione.

Probat 1. de generatione: Si fiet generatione.

I. Supponenda est virtus seminalis in metallis. 2. Cætera metalla non essent specie ab auro distincta; quia simile generatur à simili, non à dissimili. 3. Generatio fit cum transmutatione, & tempore, non in ictu oculi. Plane ergo non fit per generationem.

II. Non creatione: quia deberet fieri ex aliquo in oculi ictu. At hoc pertinet ad solum Deum.

Aliud: *Ethnici negarunt speciei vnus in alteram transmutationem.*

Metalla sunt diuersa species. Ergo.

A 2. V.

Propositio probatur Galeni opinione, qui ne Deum quidem putauit posse continuo hominem ex lapide facere: tamen si hoc sit impie dictum.

Aliud: Pag. 21. *Si alchymista materiam & formam nouam creare possent, & vnam substantiam in aliam transmutare, præsertim continuo, & immediate: potentia Deum æquarent.* Arg. V 1.

At hoc non est: Ergo nec illud.

Minor probatur: quia certare cum Deo est impium. 2. Nec boni, nec mali dæmones id possunt. Quod non possunt probatur: quia ne mediate quidem per applicationem naturalium agentium possunt ita celeriter animalia imperfecta ex putredine producere.

Conclusio.

Si Libanius plures rationes poscit inuerecunde, vetendum est ne consenescat in pertinacia consueta.

Abeat ergo in magnam malam rem nugator Guibertus, qui nulla ratione, nulloque probabili argumento aduersus solem Libanii loquitur.

Responsio.

Nego assumptionem syllogismi principalis de artificiosa transmutatione, & naturali intelligentiam. Deinde ridendum & comedendum propino Guibertum omnium scholarum physicarum, & theologiarum pueris. Quid enim opus erat laboriose probare Dei solius esse miracula edere, cum id expresse scriptum sit Psal. 86 Ebraeis v. 10. & Psal. 72. v. 18. Item Pl. 136. v. 4. nec vllus neget?

Oppositum.

Chymicam metallorum transmutationem non esse miraculosam sic proba:

Quod fit arte mediante natura non est miraculosum.

Chymica metallorum transmutatio fit arte mediante natura.

Chymica ergo metallorum transmutatio non est miraculosa.

Transmutatio chymica non est miraculosa.

Propositio patet. Minorem proba: Fit n. vel generatione, vel corruptione dispositorum, idque agente aliquo naturali applicato patienti materię naturaliter determinatæ, sicut ignis agit in arida ligna, stramina, petroleum, &c. De mutatione per corruptionem si neget Guibertus, adeat confutator metallorum, & aurifices docimastas. Audiat Petrum, qui aurum & argentum vocat *φθαερά*: Audiat Deum Esa. 1. v. 22. *Argentum tuum versum est in scoriam.* Si corruptio vnus est alterius generatio, simul probatum est, & de generatione. Arqui hæc & solius naturæ opus est. Ideo non miraculum. Pag. 9. Guibertus fatetur *Deum tribuisse metallis modum nascendi.* Genes. 2. v. 11. iuxta translationem Hieron. *in terra Heuilath nascitur aurum.* A nascendo metallis tribuitur *quæ sit natura*; Et id historiæ mineralium abunde contestantur. *Quod nascitur, ex non ente in ens transmutatur principio naturali infuso, Metalla nascuntur.* Ergo. Iam ades Guiberte, & vide tu ne an ego cruce digni simus.

Responsio ad Argum. II.

Distinguo propositionem: Aut n. illa translatio fit sine præcedente materię potentia per miraculum, aut præcedente dispositione naturali, vel artificiosa mediante natura. Miraculose substantias transmutare est eiusdem potentię quæ & nouas creat. At naturaliter, & artificiose ex vno alterum facere, Deus & naturæ & homini concessit ingenitis seu per creationem collatis potentiis sine miraculo; veluti cum coquæ aquam mutant in aerem, & ligna in cineres mediante igni.

Oppositum:

Mediante natura, & arte transmutare transmutabilia nec natura, nec homini, nec angelis est impossibile.

Metalla chymice transmutare est mediante natura & arte transmutabilia transmutare. Ergo. Propositio est manifestæ veritatis. Assumptionem probat res ipsa. Omnes enim chymici operantur naturaliter, & suum opus natura declarant. *Wer den meisterlichen Stein wil bawen / der muß der Natur Anfang schawen.* Primordium naturæ intueri oportet, qui artificiosum lapidem velit efficere. Inde Hermes: Sic mundus est conditus.

Responsio ad Argum. III.

Difunctio in connexi consequente deficit. Nam est & alius modus per medicamentum, seu principium mole minimum potestate maximum, arte ex natura extractum & exaltatum, vt sit instar ignis fortissimi, & spiritus potentissimi in natura. Minorem nego. Nam transmutatio cum tempore naturæ possibilis est. Si naturæ subest, quæ cadit aliqua sub potentiam, & regimen artis, vt cum metalli soli exponunt cumulos & pluuiis sinunt macerari, vt in vena bismuthi, stibii, recrementis metallicis, &c. Ergo & aliqua subiacet arti.

Oppositum:

Si transmutatio metallorum potest fieri cum tempore in natura mineris, atque etiam extra in venarum cumulo (ne dicam de plumbo, ere, &c.) item si fieri potest per principium à natura per artem sumtum, & elaboratum, non est impossibile.

Prius est: Vt iam saepe dictum.

Ergo & posterius.

R

Responsio

Resp. ad Argum. IV.

NEgo connexum, & dico ad probationem primam quod c. i. demonstratum sit eam inesse secundum analogiam, vel æquiocationem, licet non vniocationem: ad secundam, quod nihil offendant Theſin. Sint enim specie distincta: sicut ex vno elemento corrupto fit aliud; ita & ex vno metallo. Sint non distincta specie, sed accidentibus, multo facilius fiet vnum ex altero per alterationem. Quod autem dicitur simile debere fieri à simili, & non à dissimili, verum est in vniocis generationibus; non in æquiocis, vbi aliis equæ admissus gignit non alium sed mulam: Et pardus ex leæna Leopardum. De tertio iam responsum est, quod falsum sit non posse fieri in momento proiectionis, cum tinctura validæ potestatis procliuem materiam repente mutare possit, vt ignis subito puluerem pyrium in flammam, & fumum vertere. Sal orionius, qui & Gorgonius, statim ex oleo facit liquamen. Ignis naphtham momento transmutat in flammam. Ex argento viuo sublimato & aquila exaltata præparata medicina, statim vertit aurum in mercurium. Sunt & alii modi vbi quidem non statim fit conuersio, sed tamen citius quam in numeris naturæ lapideis, vt cum ex ferro fit es aquis fortibus chalcantosis.

Oppositum.

Si & generatione & creatione possunt transmutari metalla, possibilis est chymica transmutatio.

Est autem prius. Ergo & posterius.

Assumptum probō de creatione per Dei potentiam; De generatione probō primum vi naturæ quod nullus sapiens, & peritus negare potest: postea probō de arte per naturalia medicamina, idque cum mora, vel sine mora, vt dictum est.

Resp. ad Argum. V.

Resp. ad propositionem quod erret elencho à dicto secundum quid. Ethnici non negarunt neque naturales, neque artificiales μεταβολάς. Generationes enim & corruptiones statuerunt. Speciem autem hoc est, formam in speciem, seu formam transmutati recte negarunt, at non formæ eiectionem, seu per priuationem sublatæ aliquo agente immitti in materiam communem formam aliam eamque deinceps esse natam, seu vi, seu natura. Probatio ex Galeo homine Christiano indigna est. Non puderit Guibertum etiam ex media impietate petere probationes; quasi chymici Galeni auctoritatem tanti æstimarent si is maxime repugnaret. Quis autem erat ille Guibertus qui Alchymie inuentionem, & assertionem referebat ad Ethnicos, Idololatrias, vt Hermetem, Auicennam, Gebrum, &c. An hi non erant Ethnici?

Oppositum.

Ethnici & confessi sunt, & demonstrarunt substantias in substantias per generationem & corruptionem mutari. Possibilis ergo est eorum iudicio transmutatio. Mutabilia esse sublunaria nullus non dixit sapiens. Quanquam enim Zeno motum negauit, tamen negare non potuit ex semine nasci plantam, & ex hac combusta fieri cinerem. Quicquid mutatur ex aliquo in aliquid transit. Naturaliter enim nihil in nihilum recidere potest nec ex nihilo quicquam fieri. Quod aliquando non fuit, potentiam inseparabilem: habet per quam euenire potest, vt aliquando non sit siue generatione, siue corruptione. Multi gentiles tam facilem transmutationem esse dixerunt, vt viderentur res saltem congregatione, & disgregatione mutari. Aliqui nihil stabile esse dixerunt. Ars transmutatoria metallorum est Hermetis & Gebri gentilium.

Resp. ad VI.

Propositio distinguitur. Aut mediate, aut immediate fit transmutatio: Et vtroque modo vel dispositionibus naturalibus præcedentibus, vel non præcedentibus, aut præcedentibus quidem, sed adeo remote, vt dictum factum nequeant in actum produci. Si mediata transmutatione cum dispositione materiæ, & agente proportionato validæ virtutis vtuntur, non statim consequens est quod Deum exæquent, nisi quis hyperbola velit vti, quo modo Medicus ab Hippocrate dictus est ισοθεός, & Homero heroes ἀνθηροί θεῶν ἰκελοί. Et Myrepsus aliquot antidotos appellauit ισοθεύς. Si chymici hoc modo dicerentur æquare Deum, quia vtuntur diuino munere, seu facultate à Deo accepta, non id foret impium, sicut nec impium est cum iudices Dii dicuntur Psal. 82. ψ. 1. & 6. Ioh. 10. ψ. 34. & Moses Deus Aaronis Exod. 4. ψ. 16. Alia resp. Connexum sophisticum est elencho plurimum interrogationum. Nam etsi sequeretur ad hoc, si Alchymistæ nouam formam & materiam, cuius prius nulla similis extaret in natura, non sicut lecticam, sed sicut rosam condere possent, Deum æquarent, seu potius Deus essent: tamen non sequitur ad partem alteram de mutatione substantiæ vnus in alteram. Guibertus ipse quotidie cibum vertit in chylum, sanguinem, carnem, ossa, & cetera sua membra: sed inde non efficitur Deo par. Sic plantæ & bestię transmutant suos cibos. Naturæ mineralis ex non entibus, facit entia, generatione naturali, idque; ars imitatur adhibitis industrie & perite naturalibus instrumentis. Spiritus non posse mediate celeriter ex materia disposita producere ranas pluuiariles & similia, Guiberto non crederet Augustinus, cum alicubi guttæ pluuiiales in puluerem incidentes breui in ranas pluuiiales abeant etiam sola vi naturæ.

Oppositum.

Si chymicus potentia diuinitus communicata per media naturalia etiam subitaneas potest facere transmutationes substantiarum, neque impossibilis est transmutatio, neque ipse idco Deo par sit potestate.

Est autem prius. Ergo & posterius.

Assumptum

Assumptum probo, quia per ignem ex naphtha subito potest ignem facere; Et ex lapide ducto ad chalybem alliso, vel pyrite rotæ chalybeæ bombardarum affricto subito flammam producere cum prius neque in lapide, neque in chalybe ignis actu esset. Sicut autem flamma elementaris subito potest ex oleo igneo subtilissimo vel aqua inflammabili pura, quam spiritum vocant, sui similem flammam procreare: ita & lapis Philosophorum sui generis metallum in materia mercuriali disposita.

Turpitudines & flagitia cap. 3. tract. 1.

1. *Σοφὸς εἶναι φάσκων ἐμπαράνθη* dum ex sacris literis probare annititur metallorum transmutationem chymicam excedere naturalem & humanam potentiam; cum ne verbulum quidē ea de re in sacris extet, & certum sit Deum talem naturam mineralem condidisse, qualis iam est, excepta vanitate qua inuexit peccatum, quod tamen substantias non mutauit, nec generationes & corruptiones sublunarium, naturalesque potentias aboluit.

2. Pag. 17. *Transmutationem chymicam speculationibus humanis eximit*: Et tamen tam loquax est de illis vt singularem inde gloriam capter. Quæ dementia est negare peruiam speculationibus, & tamen tam pertinaciter contendere non esse? Quod non est subiectum humanis contemplationibus, de eo per eas sine reuelatione non potest constare, sit an non sit, nec quale sit. Nugator vero iste adeo furiose negat vt etiam damnet & cruci addicat secus sentientes. Mirum postea id scribere Galenicum hominem, qui mistiones conficit ex elementis, & temperamenta in numero habet, item nouit mineralibus post elementa nihil esse mutabilius. Si transmutationes non sunt humanæ contemplationi subiectæ, neq; corruptiones erunt. Sunt enim transmutationes. At quis de his dubitet tot obuiis experimentis etiam cum iactura rei familiaris?

3. Mutat Theſin frequenter. Ante dixit *transmutationes quas Alchymistæ moluuntur inaccessas esse humanis speculationibus*: paulo post ait, *transformationem vnus perfecta speciei in aliam formam alterius, vel angelis ipsis esse impossibilem*. Iam Alchymistæ hermetici non transmutant perfectas metallorum species, sed imperfectas. Contendunt enim arte ad generationem nobilioris, nec mutant speciem vnus in formam alterius, sed destructa forma priori, in materiam introducunt alteram determinatam per agens dispositurum. Hoc si non curant angeli, saltem homini non est denegatum.

4. Pueriliter delirat dum sibi persuadet, *se luce clarius demonstrare transmutationem substantiarum ad vnus Dei infinitam potentiam pertinere, atque ideo etiam metallicam artus, quia Deus miracula potissimum ea in re exercuerit*. Scire debuit à Deo quidem originem esse creaturatum omnium, & potentias earum; sed ipsum sic ordinasse seculum hoc, vt omnia sublunaria sint transmutabilia, & quadamtenus hominum vsibus permiffa. Plal. 115. vers. 16. Tertam dedit filiis hominum, Genes. 1. 28. Itaque cum in generationibus, nutritionibus, & variis tum artificijs, tum casibus fiunt transmutationes, eæ à Dei ordine proficiuntur, commiffæ naturæ, & hominum arbitrio. Minime vero ad miracula illa pertinent, quæ vnuiusoc sic appellantur.

5. Ridiculum est quod pag. 18. etiam *Diaboli testimonio* vtatur, quem tamen in narrationibus sæpe lusisse impostores Paracelsicos indicat. An Diabolus nesciat ex aere aquam fieri? Illo ipso exemplo quod de lapidibus in panes mutandis adducitur est transmutationis confessio. Panes enim in nutrimentum, & corporis substantiam cedere supposuit, idque sine miraculo.

6. Post Diabolum in auxilium accersit *Ethnicos Homerum, Ouidium, Galenum, &c.* vbi mire ris homini pudorem adeo deesse vt *Ouidium & Galenum* citare ausit quasi agat cum his hominibus qui neutrius scripta legerint, & saltitaret inter bubulcorum famulas restim ductitans. Diis suis asseribit Ouidius transmutationes. Quid de capite Medusæ dicendum? Num & hoc Deus? Circe Diabolica magia utebatur. Num Diabolo possibiles transmutationes? Quid de exemplis libri 15. Metamorphoseon? Apes ex cadauere bubulo: pressus humo bellator equus crabronis origo est, &c. vide de scorpio ex cancro, de bombycibus in papiliones, de ranis ex limo, de angui ex spinali medulla hominis, &c. Galenus cum Plinio negat Deum posse quicquam ultra naturam. Stoici fato eum alligant. En præclara testimonia.

Mire sibi sapit Lotharus quasi in aliis terris nullum esset σοφόν.

7. Citat scholiasten Aristotelis scribentem *formas separatas non posse materiam transmutare*. Ritu digna citatio. Naturaliter ille loquitur. In naturalibus id quod transmutat corpus, necesse est habere formam in materia. Tangere enim debet, & mutuo agere, patique quod non conuenit formis separatis physice. Hyperphysice, & mediante natura multum posse angelos, & dæmones notum est. Ars chymica alio naturali modo vtitur, & ex aqua agricolæ possunt vinum quoque facere, mediante vite & cæteris adminiculis.

8. Conuersio vnus substantiæ in aliã, inquit, est species creationis. Iam duæ ponuntur à Guiberto, vna ex nihilo; altera ex eo, in quo vel nulla est dispositio, vel remotissima, ita vt subito dictum factum emergat. Cum ventriculus epar & cætera membra mutant panem in sanguinem carnes, ossa, &c. neutra est illarum creationum. Ita in cæteris. Create interdum est procreare, vel facere, possibile naturæ, arti, & voluntati.

9. *Simile non gignitur à dissimili*. Sane si rem per se aestimes. Naturale enim est simile gigni à simili. Quid dices de accidente, & vi artis? Dissimile gignit etiam dissimile æquiuoca generatione.

10. *Transmutatio in oculi ictu est solius creatoris*. Bene si originaliter loquaris, immediate, & de prouidentia: non autem, si de communicata hominibus, & cæteris naturis facultate mediataque sentias, vt de ignis effectis dictum est. Cælum cæli Domino, terram autem dedit filiis hominum. Pl. 115.

11. Pag. 20. Scabiem istam suam (gallicam pene dixissem) & deliramenta non esse animaduersa à Libanio occacato vehementer miratur. Ridiculum. Si cæcus est, tuam lucem videre non potest. Cæcum non videre nihil habet admirationis. Libanius ideo non animaduertit, quia quæ disputas sunt non entia. Non entis nulla sunt accidentia. Contempsit potius, & indigna verbis indicauit, si posuisti. Si non posuisti, non arbitratus est ad tem pertinere, aut quicquam posse.

12. Galenus producit pag. 20. stultissime. Quam enim ille transmutationes naturales, & artificiales multas agnoscit? Vide lib. 9. simpl. de metallicis ὅν ἡ γένεσις ἐν τοῖς μετάλλοις ἐστὶν ἡτοιγὸ αὐτοφυῆς, ἢ διὰ χαμίβη γινόμενη, καὶ τεύταρε πρὸς αὐτοῖς ἐστὶν ὅσα πάλιν ἐκ τέτων αὐτῶν ἐκ ἀθρωσις αἰετού- ζουσιν. Lege & reliqua ubi modus generationis explicatur.

Sed quid deliramenta Guiberti persequor? Si totum delirum dixeris non multum erraueris.

Cap. IV. Tractatus I.

Instituitur verbosa refutatio argumentorum quæ pro aurificio ex sacris petuntur: estque hoc caput nihil aliud quam effertata iusania stolidissimi hominis in Libanium & Robertum Vailensem, productis tantum tribus locis, quorum refutatione putat homo ille anilis dementiæ se magnum quid effecisse, atque ideo ut carnifex aduersarios in crucem agit. Res est huiusmodi:

Est locus in Apocrypho libro 4. Esdræ cap. 8. vers. 2. qui sic habet: *Hoc seculum fecit alibi. multus propter multos, futurum autem propter paucos*: Et mox: *Quoniam dabit terram multam magis unde fiat fictile; paucum autem puluerem unde fit aurum*: Sic & actus huius seculi. Multi quidem creati sunt: pauci vero saluabuntur.

Hunc locum pro se citare possunt hæretici prædestinariani, contra expressos scripturæ textus; *Deus vult omnes homines saluos fieri, &c.* 1. Tim. 2. 4. Robertus Vailensis in libello de veritate & antiquitate artis chemicæ simpliciter citat dictum sine explicatione & accommodatione. Guiberto videtur sic argumentari:

Paucus ille puluis est Elixir Philosophorum, quo in terram (Sic mercurium tanquam materiam, & matrem metallorum vocant) projecto fit aurum, ut est apud Esdræ: Atque hoc opus est Alchymie proprium.

Alchymia ergo veritas & antiquitas auctoritatem habet in sacris literis.

(Aliter: cuius mentio est in veteri testamento sub persona Angelæ ad Esdræ loquentis, eaque affirmata & positua, id verum & antiquum esse necesse est. Alchymia aurificæ fit mentio &c. Ego. Assumptum probatur loco citato.)

Guibertus
antichristica
impietatis
pulsus fingit
crimen im-
pietatis de
pau.

Negar Guibertus ibi de Alchymia agi. Itaque furit in Alchymistas locum de aurificio chymico citantes, per quinque pagellas (tam loquax anus est in re nihili) & nominatim Libaniam accusat impietatis & fallitatis, qui tamen nequaquam chymice vnquam vel intellexit, vel accommodauit locum. Sed argumentetur:

Si locus Esdræ est de terra ex qua aurum excoquitur (pag. 24.) vel naturali auri ex puluere terra productione, ubi puluis genuinam habet significationem terra minuta, & arida, (ut Horat. puluis & vmbra farina: Et Gen. 3. Puluis es, &c. Psal. 102. Puluis sumus, &c.) vel de puluisculis aurum continemibus, quos multi flauti volunt. hoc est, arenis (pag. 25.) vel de materia ex qua aurum fit, non de efficiente auri: non potest significari Elixir illud per quod aurum volunt efficere Alchymista. Prius est. Ergo & pestiferus.

Dignum sane argumentum quo cerebrum frangat Guibertus, & quinque pagellas polluat. Ego quidem non vtor illo, neque vnquam sum vsus, & fieri potest ut vel naturale opus auri ex puluere nascentis intellexerit, vel artificiale conflatorium, aut mysticum lapidis: Verum tamen Guiberti maledicentiæ occurrendum est simili arte:

I. Qui incertus est quid per puluerem paucum unde aurum conflatur apud Esdræ significetur, atque ideo per varias sententias oberrat nihil contra chymicorum interpretationem demonstrat. Hæc enim æque probabilis est ac illa; Et quacunq; ex propoliis vitæ saluus est sensus angeli. Nam si chymicum puluerem paucum accipis, verum est quod per paucum, & ex paucis existat aurum: Sin illos Guiberti naturales, etiam salua sententia est.

Guibertus est incertus, &c. Ergo.

II. Quæ interpretatio propior est textus veritati, ea cæteris preferenda.

Chymicorum interpretatio propior est textus veritati.

Chymicorum ergo interpretatio cæteris est preferenda. Probo assumptum: Conferuntur pauci homines saluandi in mundo cum paucis puluere. Ex illis sunt electi alterius vitæ beatæ possessores; Ex hoc fit aurum vndiquaq; probatissimum ἀργυρον quasi, cui comparatur ciuitas Dei ex auro pellucido: cui congruit etiam sententia Paulina 1. Cor. 15. v. 42 & seq. vers. 48. qualis terrenus talis terrenus; qualis cælestis talis & cælestes; Et Petrus in comparationem feminis illius quo nascuntur electi non admittit aurum & argētum corruptibile, qui proculdubio si sententiā dicere debuisset semen immortale verbi diuini comparasset elixiri Philosophico. Sicut enim per auri elixir ex mercurio & imperfectis metallis projectione fit aurum optimum quod gradu exuperat naturale, na ipsa ratione feminis verbi diuini ex hominibus peccato pollutis, atq; adeo imperfectis nascuntur electi, qui sincerissimo argento & auro cōparantur. Inde duplex emergit cōparatio: ut se habet puluis ad aurum quod inde fit: ita se habent in mundo homines ad electos alterius vitæ. Puluis aurificus est paucus; aurum per eum & ex eo est excellentissimum. Ergo & pauci homi-

Apoc. 21.
vers. 18.

1. Pet. 1. 18.

homines à mundo electi fiunt gloria eminentissimi. 2. Quæ est ratio pulueris aurifici tanquam seminalis principii auri ad aurum ex materia mercuriali imperfecta efficiendum; ea est seminis spiritalis, verbi scilicet diuini, tanquam principii generatiui, ad efficiendos electos ex pœnitentibus huius mundi peccatoribus in statu imperfectionis versantibus. Ibi fit aurum excellentissimum dignum Electorum Dei similitudine: Hic nascuntur Electi gloria & honore ornarissimi. Ibi aurum splendidissimum: hic fides probatissima, quam Petrus 1. Petr. 1. vers. 7. non veritus est, quanquam in maiore, cum auro probato comparare, quale suadet filius Dei angelo Ecclesiæ Laodicensis sibi emere, utpote ab ipso accipiendum ignitum, probatum &c.

Si ergo iam chymicorum accommodatio longe illustrior est quam Guibertina, quantum facinus fuerit angeli ad Esdræ verba chymice accepisse? Deinde si Spiritus Sanctus, ubi aurum fidei puræ & electis comparat, non de naturali auro loquitur, sed de eo quod per artem est elaboratum; artificia autem artificiis sunt affinia, & par est ut apodou excellentissimæ accommodetur protasis non sordida, & illaborata, sed syncerissima, & plurimum respondens, rursus est consequens chymicorum interpretationem esse Guibertina meliorem. Quid autem tandem quæso consecuti sumus, probabile argumentum probabiliter accommodando? Robertus voluit probare chrysopean esse antiquam, & veram, si quidem angelus eam intellexit. Guibertus furit, & negat intellectam. Quid tum postea? At sunt & veritatis & vetustatis firmiora argumenta quam libri apocryphi. Si etiam de autoritate quaras qui nam interpretes sit dignior fide, Guibertus mendacissus scurra, & vanissimus conuitiator, hostis veræ artis chymicæ, an Robertus cuius nulla eiusmodi crimina extant, facile pro Roberto respondeas, præsertim cum res ipsa per se sit vera, & comparatio valde apta.

Locus II. furoris Guibertini super historia sacra, & Aristotelica de ære Indico.

ESDRÆ 1. cap. 8. vers. 26. & 27. *Argentum & vasa argentea, aurum & crateres ex auro, prætereaque duo vasa aris fulgentis optimi, pulchra ut aurum dicuntur ex Babylone Hierosolymas perlata esse, & tradita sacerdotibus, donaria nimirum regis Persarum Artaxerxis Principum, Consiliariorum, & Israelitarum.* Septuaginta vocant σέυν χαλκῆ σιλκοντ & ἀγαθῆ, διάφορα, ἐπιθυμητὰ ἐν χροσίῳ, vel ὡς χρσίον. Ex Ebræo, vasa duo cuprea, aureo colore micantia, seu infecta tinctura aurea (Murzhab, quæ vox significat aurea tinctura, seu colore tinctum) bona, desiderabilia & preciosa (Chamudoth, quod est desiderata, oprata, à radice Chamad quæ significat optare, appetere, desiderare) instar auri. Quæ materia fuerit istorum vasorum in tanta auri Babylonicæ, & Persicæ cœpia, quantum Artaxerxes, & Darius possederunt (videatur conuiuium Ahalueri, qui Darius Histaspis creditur, in quo ingens vis aureorum poculorum, & aliorum vasorum) quantumque postea Alexander inuenit, tam preciosa, ut non tantum inter aurea περιήλια Darii locum inuenerint, sed & preciosa, & desiderabilia appellata sint ex ea facta vasa, quaritur. Cum commentationes scriberem in Alchymiam, problema proferebam, an non videretur istud æs ex ære publico, seu naturali per aurificam medicinam factum? Argumenta sunt huiusmodi:

1. In Chaldæa, & Ægypto ars aurifica floruit. 2. Attributa apud Esdræ non sicut æs putum putum esse; quia 1. inter donaria sunt regis opulentissimi, non pauperi homini collata, sed templo Dei Optimi Maximi. 2. Duo tantum, non multa. Prodigus & stultus donat quæ spernit & odit. Si vili materia fuissent ex abundantia regia plura fuissent data. Numerus paruus à tanto rege profano totius orientis celebrissimo commendat precium. 3. Tinctura aurea infecta fuerunt adeo ut splenderint instar auri (natiui, & excocti.) 4. Desiderabilia dicuntur, quod Epitheton ibi auro non tribuitur, tanquam vili æstimate ad æs babylonicum.

Inde argumentum: *Aur aurum natium arte elaboratum fuit poculorum istorum materia, aut electrum, aut orichalcum fossile, aut factitium, aut metallum sui generis.* Natium non fuit. Liquidum enim hoc est ex textu. Non electrum, quamquam & hoc preciosum. Æs enim vocatur. Electrum vero est mistura ex auro & quinta argenti portione, ex quo Helena in templo Rhodiorum Lindocalicem mammæ suæ mensura dicitur sacrasse: (Plin. lib. 33. cap. 4.) Orichalcum nec fossile, nec factitium. Neutrum enim auro præfertur, & Plinius lib. 34. cap. 2. aurichalcum fossile non auro, sed æri cyprio prælatum ait: Eius bonitatem imitarum fuisse æs marianum scripta cadmia. Relinquitur metallum sui generis. *Id si fossile est, quia species sunt mundo æquea, debet sequentibus temporibus non desisse.* At nulla eius diserta mentio extat apud autores memorabiles. Relinquitur ut arte factum videatur. Hoc autem probabiliter tantum à me per quæstionem proponitur, nulli veto affirmatur. Ita enim verba habent: *An non æs in aurum versum arte chymica fit?* Fit autem hoc tripliciter: 1. Sophistico magisterio plus minus fixo per medicamina, de quo apud Guibertum: 2. per artem particularem, qualis extat apud Suchthenium, Basilium Valentium monachum, & alios: 3. per vniuersalem tincturam. Oportet non vulgare artificium fuisse quod in tanti Regis Thesuro locum inuenit. L. b. 1. parte 2. cap. 9. comment. Alchymia græcis accentus. & Babylonicum vocant, colore, tæberitate, & tinctura in profundo ab auro indiscietum. Cap. 8. eiusdem lib. ex Calæmo fieri æs aureum nobile indicaui, si cupio illiquetur ut decet. & similiter quæritur: *An æs*

Aristotelis
æ Indicium.

babylonicum? Lib. 1. partis 1. cap. 3. ex Pantheo chymicum inuentum esse orichalcum innui, si id ferat Plinius Quod si & Plinii orichalcum fuit chymicum, & vasa illa Persica apud Esdræ & Aristotelem, artis antiquitatem & excellentiam inde ostendi scripsi. Quia vero Aristoteles Esdræ consonat, & Darianis Thesaurus eadem vasa ascribit, non putavi me præter rem facere, si & Aristotelem producerem. Is æs Indicium vocat, & sic describit: φασὶ ἐν Ἰνδοῖς τὸν χαλκὸν ἕτως εἶναι λαμπρὸν, καὶ καθαρόν, καὶ ἀνώτον ὡς μὴ διεργινώσκεσθαι τῆ χυρῆ πρὸς τὸν χρυσόν: ἀλλ' ἐν τοῖς Δαρείοις ποταμοῖς εἶναι πνας καὶ πλείους, ἃς ἢ μὴ τῆ ὁσμῆ ἄλλως ἔκ ἢν διεργινῶναι πρὸς εἰς, χαλκῶν ἢ χρυσῶν. Hæc Aristoteles. Duo proponit specimina eius metalli, vnum quod videtur fossile esse colore indistinctum ab auro, conueniens etiam splendore, puritate, & integritate qua non sit obnoxium ærugini: alterum ex quo Darius plura pocula conflari curauit, quod odore duntaxat discerni ab auro potuit, ἄλλως ἔκ ἢν διεργινῶναι: alio argumento non poterat discerni. Iam quis neget Chaldæis, Babyloniis, Persis, & Ægyptiis notam fuisse attem auri veriprobandi? Alchymia in Persia floruit adeo, vt tempore Auicennæ iam præceptis fuerit comprehensa. Artem præceptis instruere, longam experientiam requirit. Si itaque prius æs Indicium dictum fuerit natium orichalcum, pocula Darii non fuisse eiusdem materiae argumento est omne disetimen negatum excepto solo (igniti) odore. Æthiopes solent auri sabulum miscere orichalci scobe, seu limatura. At impostura facile patet ærugine, & pallore, si diutius asseruerit. Quid de poculis dicendum? Quam facile orichalcea vasa aquis acutis, salis, succis acerbis, sale ammoniaco soluto & similibus redarguuntur? At pocula Darii omne argumentum, præter odorem, auri habuerunt. Nec potest dici orichalcum auro mistum, & colliquatum fuisse. Fragile enim inde efficitur, & malleum non sustinet, sicut æs caldarium, & ferrum argento viuo vaporatum. His rationibus apud peritum, & non calumniolum, maleuolumque iudicem non dubitem quin probabilem coniecturam possum obtinere, præsertim cum eodem in loco dubitantet scripserim *æs babylonicum fors aßu alterutrum duplicis orichalci esse; Et quid si aurum arte factum?*

Orichalcum
fossile pluri-
bus notis po-
tuit ab auro
discerni, æs
babylonicum
tantum & nō.

Insania Gui-
berti in ho-
minem pro-
babiliter &
serisimiliter
argumen-
tantem.

Sed Guibertus in furorem totus versus à nullo gradu calumniæ, & maledicentiæ abstinere potest. Perpendamus argumenta eius:

Pag. 27. *Vult temere & falso ex loco Esdræ colligi duo vasa babylonici æris opere chymico fuisse conflata, & ex arte factum aurum artificiosum.*

Hæc quæstio est: Argumenta. 1. Nescitur qua probabili ratione. 2. Locus ille nihil iuuat ad veritatem transmutationis Alchymicæ; Et Deum super hoc adiurat. 3. Præter bardum, & insanum Libanium nemo ex illis verbis Esdræ colliget illa duo vasa fuisse conflata ex ære in aurum verso. 4. Esdras non dixisset: Vt aurum: quæ est nota comparationis in simili colore. Simile alteri non est idem. 5. Sensus verborum Esdræ est, illa vasa non ex ære in aurum opere chymico mutato, sed ex ære ad colorem auri ita accedente, vt aurum ipsum colore referret. 6. Tale erat orichalcum olim teste Plinio lib. 34. cap. 2. in maximo precio habitum, quam bonitatem admirationemque diu obtinuit. Pag. 29. ex Seruio dicit olim fuisse metallis preciosius, citato Pseudulo Plauti. 7. Fuit æs Indicium Aristotelis adeo lucidum, & purum vt colore ab auro non distaret. Itaque & cadi Dariani quidam non alio pacto, quam odore, ærei, an aurei sint discernendi. Ex consequente nec veritas, nec vetustas chymicæ artis ex eo loco potest argui, cum non chymicæ artis opus, sed fossile orichalcum fuerit.

Obiectio: At in India nullum fuit fossile: Respondet: 1. pluribus in locis effossum fuisse tradit Plinius. 2. apud Indos reperiri ex Aristotele ipse renebrio Libanius tradit.

Obiectio II. At Plinius negat in India æs & plumbum inueniri: Resp. Plinius non negat in India inueniri orichalcum, sed æs.

III. Obiectio: At æs & orichalcum sunt idem. Resp. Negatur. Sic enim inter se differunt vt stannum & plumbum, seu non secus differunt, vt loquitur; ex quo patet Guibertum orichalcum peculiare metallum facere, vt numeranda sint plura quam sex simplicia. Deinde si negaret Plinius orichalcum in India inueniri, opponeretur ei testis Aristoteles in mirabilibus, & Diodorus Siculus qui lib. 3. Bibliothecæ in India orichalcum nasci scribit. Insuper adhuc hodie apud Indos Orientales effoditur orichalci genus lucidissimum colore ab auro minime distans, ex quo annulum nugator ille Lotharingicus viderit Neapoli apud Lopes quandam Lusitanum; Item habeat garulam cymbalam sphericam soni suauissimi, artificii miri. Adhæc in Funduribus inter Mexicum & Dariem effodi orichalcum narrat. Vnde patet inter aurum & æs medium à natura esse constitutum.

Aliud argumentum quod est 9. numero: Sit orichalcum arte factum ex ære purgato quali versus Salomon, & orichalco natino vel artificiali; At non confirmat transmutatoriam cæterorum metallorum in aurum, nec probat eius antiquitatem. Hæc tam multa demens illa & furiosa anus de quæstione saltem coniecturali, magisque negata, quam affirmata, cum & ipse inclinem in sententiam certi generis æris, siue naturalis, siue factitii. Puto autem meam sententiam & autoritatem Lotharingicæ minime cedere.

Responsio ad argumenta.

Chymia an-
tiquitas in-
uista.

PRIMUM argumentum iam in explicatione refutatum est, cumque rationes additæ sint historici in ipso libro stupidam oportet fuisse vetulam istam rabiolam Guibertum, cum legeret. Si enim fuit æs cadmia tinctum, quia arte fusoria factum, quæ chymia, vel chemia appellatur, constat ex effectu de causa, & ex opere de principio, quod & vera sit chemia, & antiqua. Si fuit aurum ex ære per medicinam aurificam, iterum patet quod quæsitum est. Sin naturæ solius partus, metallurgia fusoria

fulsoria & docimastica iam & materia, & arte fit conspicua. Vnde enim quælo cognitum est quæ esse, & non aurum purum putum in ipsa sua substantia nisi per artificia, si nullum aliud argumentum, pro arte iudicando affuit quam odor, qui non essentialiter, sed accidentaliter tantum arguit? Probationem autem istiusmodi esse Alchemiæ, pridem docuit Geberus. Temperamenta ista in natura contingere possunt: Si natura non dedit, arti ascribi debent, & utrumque arte iudicandum. Iudicii principia sunt artis, ratione, & experientia utentis.

Secundum iam item est dilutum. Siue enim opus artis fuit, siue examinis materia, artem fuisse necesse est, & eam antiquiorem istis poculis. Transmutatoria vero inde non nisi ex hypothesi deducitur, si quidem ex arte per auri tincturam metallum illud sit factum. Quod si liberet petere ex eodem libello Arist. transmutatoriæ exemplum, contra Guibertum negantem naturæ, & arti possibilem esse transmutatorium producere poteramus narrationem de metallis Lydia iuxta Pergamum obstructis, in quibus tandem cadauera hominum & instrumenta in lapides fuerunt versa. Id factum sponte naturæ. Quid arti tribuendum?

Transmutatoria exemplum ex Arist.

Argumentum tertium conuictum & maledictum vetula insanientis est, non ratio argumentantis. Bardi & vesani est non posse intelligere explicationem additam: deprauare vero sententiam & rationem calumniatoris maliciosi, qualem se abunde declarat Guibertus in isto suo diabolico potius quàm humano tractatu.

Quartum sumtum est ex dictionis modo. Cassaba ab instar auri, seu ut aurum, scribitur. Hoc per meram similitudinem externam interpretatur Guibertus. Sed nihil obstat quin etiam possit de cæteris, atque adeo internis auri argumentis exponi, cum Aristoteles dicat nulla alia nota præter odorem fuisse discretum ab auro. Fuit ergo par auro colore, pondere, teneritate, dilatatione, fixitate, puritate substantiæ, familiaritate cum argento viuo, duratione in aquis & medicaminibus acutis, & cæteris probationibus. Odor solus asprodit. Si ergo artificiale aurum conferatur cum naturali, cur non dicendum sit omnia argumenta habere similiter vel pariter auro nativo? Cur non esse plane ut aurum nativum, & habere ea quæ inesse debent solido?

Ad quintum. Risi digna interpretatio. Cui quælo potior fides vetulæ stultæ & imperitæ Guiberto, an argumentis rei, & narrationi Aristotelicæ non improbandæ? Si est sentus verborum iste quem anus delira Guibertus profert, Darii aurifices cum ipso Dario, & proceribus, imo & Iudæis delirantur tantum æstimando æs citrium, aut flauum ut inter preciosa κερμήλια haberent, & templum Dei Optimi Maximi tam vili materia honorandum putarent. Plura fuerunt Dario vasa istiusmodi. Ex pluribus tantum duo sunt donata. Patet æstimationis magnæ fuisse. Æs flauum longe ignobilius est rubro cyprio: Et æs coronatum, quo non aliud magis aurum colore, splendore, puritateque representauit, longe infra auri precia positum. Id mistum olim fuit ex pari sulphure, & argento addita tertia parte æris cyprii tenuissimi, ut Plinius habet lib. 33. cap. 9. lib. 34. cap. 8. In cypro coronarium, & regulare est, inquit; utrumque ductile. Coronarium tenuatur in laminas, taurorumque selle tinctum speciem auri in coronis histrionum præbet, idemque in uncias additis auri scrupulis senis, prætenui Pyropi bractea ignescit.

Æstimatione poculorum confundit Guibertum.

Triples habes coronatum, ex quo tertium preciosius, si argumentum coloris respexisset tantum Estras, & Darius cum suis, quam puerili nota fuisse delusi? Tales bracteas hodie multas videmus in coronis puellarum, & aliis operibus.

Æs coronarium Plinii triplex: ubi nota quæ arte sulphur misceri potuerit argento ut aureum fieret. An non chymica?

At nemo tam vesanus est ut coloris indicio tanti æstimet, sicut & mensarum utensilia, salina, cochlearia, &c. a spectu ab auro indiscreta, neque tamen ex orichalco. Agricola ait lib. 8. foss. cap. 9. Aes aureo & argenteo colore tingitur à chymistis ita ut auri & argenti speciem exprimat, &c. Malleo potest dilatari, & in tenues bracteas duci. Ita vero ductum, & taurorum selle tinctum, quia speciem auri in coronis histrionum præbet, coronarium vocatur. Hinc argumentamur: Si æs illud babylonicum tantum colore fuit ut aurum, licet vult Guibertus, non autem chemico artificio seu in aurum versum, seu ita tinctum ut pluribus notis aurum aquaret, nulla fuit memorabilis gloria vasorum Darianorum, & donariorum templo Hierosolymitano dignorum. Atqui hoc non est, ut facile colligi potest rum ex regis Persici Mæjestate, & omnium artium potissimum metallicæ in Persia & Chaldæa studio, tum Aristotelis auditione, Ergo nec illud. Vnde patet Guiberti interpretis stulti fatuitas.

Ad sextum. Qui verum potest esse, si tantum colore retulit aurum? Quia vero Plinius citatur & Seruus cum Plauto, de his operæ precium est videre. Est autem coniectura, illud æs Indicum preciosius auro fuisse; argumento quia in Dariano Thesaurò, ubi auri ingens copia fuit, & inde prolata duo tantum pocula, cum veri auri magnum pondus conferretur. Iam audiat Plinius. Hæri (inquit lib. 34. cap. 1.) proximum (argento de quo lib. 33. cap. 12.) est precium, imo vero ante argentum, ac pene etiam ante aurum Corinthio. Hic Corinthio æri in æstimatione palmam tribuit.

Plinius de orichalco.

Hoc quale sit videndum. Fortuna seu casus primum fuisse, postea artis opus ex eodem patet. Quondam æs confuse auro, argentoque miscebatur, & tamen ars preciosior erat, quam postea quæstus causa exoleuisse scribit cum inquit; adeo exoleuit preciosi artis fundendi ratio ut iam diu ne fortuna quidem in arte eius artis habeat. Ex illa antiqua gloria Corinthium maxime laudatur, quod casus misuit. Vnum fuit candidum argento nitore quam proxime accedens in quo illa mixtura (argenti) præualuit: alterum in quo auri fulua natura (ubi aurum excelluit, & licet illud fuit argentum æratum, ita hoc aurum ære mistum quod sit fuluum) tertium in quo equalis omnium temperies fuit. Additur quartum Epatozon colore suo preciosum, sed procul à Corinthio. Hæc & similia genera alia ex casu ars transfudit fulsoria, cumque ars preciosior esset materia, accidentario argumento non omnino æs Corinthium prælatum fuit auro, sed PENE prælatum. Sit iam æs poculorum Darij Corinthiaca mixtura,

Æs Corinthium.

200 Alchymia transmutatoria Defensio II.

aurum sane fuit, idque opus fusoriae artis, quae chymia. At non fuisse, vel Guibertus ipse, tametsi factus concesserit.

Fueritne orichalcum illud aut In-
dicum.

Ex orichalci speciebus fuisse contendit, ideoque maximi olim precii eodem Plinio teste. *Aut naturale fuit aut artificiale. Neutrum aurum antecelluit.* Plinius enim lib. 34. cap. 2. de aere agens Cyprium primae notae ab antiquo facit: sed quod postea viluerit, inuento in aliis terris praestantiore, maxime *Aurichalco*; quod praecipuam bonitatem admiratione diu obtinuerit, quodque iam longo tempore effacta tellure non sit repertum. Inde mentionem facit *Liviani*, & *Mariani*, cadmiam sortentium, & bonitatem aurichalci imitantium. Rationem mixturae ponit, ut aes cadmiae sit in cyprii, aëris tertiiis, dupondiaris que. Quæritur iam aurone prælatum, aut saltem æquatam velit orichalcum seu naturæ, seu artis, Plinius? Negatur. Ratio est, quia inter aëris genera tantum præcipuam bonitatem habuisse scribit, idque admiratione accidentaria potius quam materiae nobilitate. Audiamus & *Agricolam*, ad quem collatus Guibertus ne lixa quidem est, aut cacula. Ita ille lib. 9. toff. cap. 1. *Natura tingit metalla alieno colore. Cum enim a suo modo rubeat id, est raro, gignitur saluum, quod Græci ορείχαλκον appellant. Interdum candidum quod λευδαργυρον. Hoc argenti speciem exprimit; illud auri. Aes fulcun præcipuam bonitatem, admirationemque diu obtinuisse Plinius scribit; Candidum factum fuisse in Teuthrania circa Anderam, & in Lydia iuxta Tmolium montem, Strabo narrat. Naturam arimitaria, (Eam chymicam vocat) a utroque colore tingit. Unde & lib. 8. cap. 9. lib. 1. cap. 21. ait, orichalcum an unquam aliquod fuerit fossile & nativum nec ne, certo non possumus scire. Non enim nobis extare novimus aliud quam illud factivum, quod ex aere constat mixto cadmia fossilis (vel etiam caminatae Goslatiensis) colore. Attamen si vllum fossile est, propria forma fuit metallum, ut etiam a nigrum & candidum & rubro specie videntur differre. Hæc Agricola.*

Firmum itaque est argumentum nostrum: Si aes illud *Babylonicum Esare* & *Darii* apud *Aristotelem* preciosius auro aut saltem aequale preciosum fuit, non fuit neque *Plinij orichalcum*, neque *Agricolæ*.

At fuisse colligere est ex narrationibus.

Ergo neque *Plinij orichalcum* fuit, neque *Agricolæ*.

In mirabilibus.
Locus *Plauti*,
Serui,
Virgii.

Quid iam *Guiberte*, ancilla rabida, fuit? *Aristoteli* notam fuit orichalcum cum mentionem faciat *Itaruarum Herculis* in *Pheneo*, quæ dictæ fuerint ορείχαλκοι. Si putasset *Dariana* pocula fuisse orichalcea, utique nominasset. Sed ad *Plautum*, & *Seruum*. *Virgilius* lib. 12. *Æneid.* Turno lorica tribuit squallentem auro, alboque orichalco. *Serius* explicat his verbis: *apud maiores orichalcum preciosius metallis omnibus fuit. Namque sicut Lucretius dicit, cum primum homines ignis incendissent, nullarum adhuc rerum periti, terra casu fertilis omnium ex incendij calore desudavit metalla inter quæ orichalcum preciosius visum est, quod & splendorem auri, & aëris duritiem possideret. Nam primum de auro securis facta displicuit, causa mollities: similitudine & argenti contemptus est usus. Mox orichalcum placuit, donec veniret ad ferrum. Unde etiam secula ita dicuntur disarsa. Orichalcum fuisse preciosum etiam *Plautus* docet qui ait in *milite glorioso*: Ego istas mores orichalco contra comparem. Albo orichalco dixit auri comparatione. Nam album non est. Hæc *Serius*. Leuior est autoritas *Grammatici* & *Poetae* quam ut artificibus chymicis comparari possit: Et hominum imperitorum, rudiumque censura non potest æquari peritissimorum iudicio prudenti. Itaque laterem lauit *Guibertus* scriptura *Grammatica* & *poetica* scrutando. Sed videamus tamen quid rei sit.*

Prior pars fabulae similis est; Et si vera sit *Lucretii* narratio, auro argentoque prælatum orichalcum est imperitia naturæ, tantumque argumento vltus externi in securibus, quod argumentum in aere *Dariano* non valet. Ita & simplices *Indi* in *Peruana*, & *Æthiopes* ferrum prætulcrunt olim; sed nunc non amplius. Si ætates discretæ sunt auro, argento, orichalco, & ferro, quasi ferrum precio sit excellentissimum, qui sit ut aurum, argenteumque seculum longis passibus anteponatur, & tertium non orichalco, sed aëri comparatur? In *Horicis* aëris instrumenta sapienter leguntur; & in sacris literis aëris, ferrique mentio in arte conflativa *Tubalcainis* est prima.

De albo orichalco ridiculus est *Serius*. Color orichalci in comparatione cum auri colore est idem, nisi diuersitas mixturae, quæ & in auro varia est, aliud exhibeat. Itaque album orichalcum in ea lorica cuius vna pars erat aurum, pro argento positum est, aut illa mixtura aëris *Cornithii* in qua excellit argentum, nisi velis *argyrochalcum* fossile intelligere. *Plauti* locus nihil euincit. Sicut ex aere olim cusi sunt nummi, ita & ex orichalco. Itaque orichalco contra perinde dictum est ac si nummis, vel pecuniæ dixisses. Ita & in *Pseudolo*. Vide annotata *Petri Gualtheri Chabotii* in *Epist.* 3. lib. 2. *Horat.* seu artem poeticam de tibia orichalco vincta, ubi ex *Hesiodo* cretas vulcanias ex orichalco φαινῶν producit, & *Scholiam* citat, qui definit ορείχαλκον τὸ λεικὸν χαλκωμα. Nam in montibus inuenitur. Alii affirmant esse materiam metallicam aëre preciosiorem. *Apollonii* interpretes dixit οὐδὲ χαλκῶ. Lege & reliqua. Quid ergo iam iuvat *Guibertum* *Plautum*? Ita argumentor ex *Seruo*: Si precium metallorum statuendum est iudicio veterum qui vltim ad securus respexerunt, non orichalcum sed ferrum auro est præferendum. Ratio est manifesta. At hoc simpliciter nemo fecerit. Non ergo precium veterum iudicio statuendum. Orichalcum iam *Hesiodi* temporibus, & *Herculis*, & *Aristotelis* notum erat populariter. At *Æs Indicum* *Darianum* adeo fuit preciosum, & à vulgi vltu remotum ut inter *Thesauros* summi monarchæ esset, minimeque orichalci species. Nummos ex orichalco fuisse factos, non plus commendat materiam quam nummi ex aere, aut *Indici* illi ex plumbo & cupro. *Cicero* in 3. off. ait: Si quis aurum vendat putans se orichalcum vendere, indigne vir bonus? Hinc patet orichalcum minime fuisse seu preciosius, seu æque precium auro, sed longe vilus. Quod si de precio auri quætere per testes volumus, cur non

Mosen audimus Gen. 2 v. 11. 12. de auro & non orichalco Indico? Cur non Davidis, & Salomonis iudicium, imo populi Iudaici, argentum præ auri multitudine vile habentis, non autem orichalcum præferentis, respicimus? An minus antiquus Seruio, Plauto, Lucretio &c. est Moses, David, Salomon, spiritus S. Eat iam in malam rem anus illa insana & garrula Guibertus, & Æs Indicum in orichalcum vulgare mutet.

Ad Argum. VII.

HOc confunditur anicula ipsa, & confundit alios. Aristot. duplex *æs Indicum* auditione accepit; vnum colore indistinctum, quod potuit esse orichalcum factitium, quale ex *calaemo*, & *cupro* conflauimus: Alterum nullo alio argumento dignosci potuit quam odore. Id necesse est excellentis artificis fuisse. Cuius nisi Chemicus? Eius enim est metallorum fusoria, & tinctura. Qua vero arte possit aliquis id consequi nisi excellentioribus magisteriis fixationum, exaltationum, & transmutationum?

De obiectione prima. Responsio prima est mendacium dignum Guiberto. Neque enim id Plinius docet adeo vt Agricola etiam de fossili dubitet. Finge etiam orichalcum pluribus in locis natiuum effodi, num ideo in India tempore Darii, vt inde fierent pocula quæ vix vno argumento ab auro distarent? Si sciret stultus aurichalcum nigrescere ignibus, non autem aurum, & acutis rebus facile redargui tam delire non fuisset nugatus.

Responsio secunda ex Libauii citatione contra Libauium nihil asseuerantem, sed tantum coniectantem blitea est, & insulta. Deinde cum Libauius sint orichalci factitii species plures, & in eis etiam magisteria valde excellentia, Guibertus ad cornos ablegandus est cū sua de orichalco phantasia. Si enim aliqua species chymici magisterii fuit illud *æs Indicum*, constat chymia vetustatem & veritatem inde probari posse. Si de transmutatoria negat concessio magisterio colorationis, discat Libauium coniectati potius quam asseuerate; Deinde apud Arist. legat lib. 1. de ortu tex. 20. transmutationes esse duplices, secundum substantiam, & accidentia: Ideoq; non esse negandam omnino transmutationem, etiam si non fiat intus in essentia præsertim cum in metaphysicis species accessione & subtractione mutantur vt numeri. Quod si apud Indos, aut Babylonios & Persas orichalcum arte factum est, an non sit coniectura argumentis auri natiui factum esse? An non spe imitationis veterum artificum? Sic enim varia magisteria prodierunt.

Ad obiectionem 2. Negabat Plinius in India inueniri *æs*. Si hoc concedimus, nec *æs montanum* auri simile in ea inuentum fuerit. Itaq; delirat anus stulta Guibertus cum ait, *Plinium non negare orichalcum in India inueniri, licet æs neget.* Qui enim genus negat, negat etiam speciem. Vbi vero asserit Plinius orichalcum indicum? Dixi me ex *ære cyprio*, & *stanno indico* pulchrum orichalcum conflasse. Si *æs Darianum* fuit huius generis, accedente potissimum exaltatione, & fixatione, orichalcum præclarum in India, Babylonia, Persia &c. confecerunt siue natiuo suo, siue illato *ære* fuerint vti constat. Nauigationes nostrorum temporum varia metalla insulis ascribunt, & præter vulgo nota etiam singulare *stanni* genus Indis *Calaeum* dictum. Sed & inuehuntur multa ex *ære*, *stanno* *Europæo*, *ferro*, & orichalco quod didicerunt *Æthiopes* lima terere, & aureis arenis miscere, impostura oculis indisereta, ni aquam fortem tecum habeas, aut sal aliquod acre veluti ammoniacum, gemmæum, & similia. Fuerit Dario regnante orichalcum quoque in Babylone: an id nesciuerint distinguere artifices ab *ære indico*?

Ad obiectionem 3. Mirum est animum istam carboniperdam negare orichalcum & *æs* esse idem, cum Plinius & ceteri omnes pro *ære* habeant, idque indicet etiam altera pars compositionis *χαλκός* son. et latine: *ex pede Montanorum æs.* Si non sint idem numero, sint specie, vel genere. Qui orichalcum habet *æs* habet, at non qui *æs*, semper etiam orichalcum. Aristoteles nullibi dicit in India nati orichalcum. F. de Galberina hoc scribit anus ista Lotharingica, hoc est mendaciter, vt fide Punica. *Diodorus Siculus* lib. 3. cap. 5. in India esse scribit auri, argenti, ferri, *æris*, lapidum præterea pretiosorum, cæterarumque rerum, quæ ad delicias atque opes spectant summam copiam; Et hæc quo tempore *Semiramis* Indis bellum intulit. Cap. 10. ait: *Terra (Indiæ) & domesticis fructibus opulenta est, & variis multiplicibusque metallis fecunda. Nascentur in ea ingens argenti, aurique vis: non parum quoque æris, ferrique & orichalci.* Terminat autem Indiam ab occalu fluuio *Indo*, ad ortum, & meridiem Oceano, ad Septentrionem *Hemædo* monte versus *Sacas* Scytharum gentem.

Crederemus hæc *Diodoro* nisi *Volaterranus* in præfatione scriberet priores sex libros *Fabulosa gesta* continere. Mirum quod hodie tot lustratores *Indiæ* non faciant mentionem istius natiui orichalci, neque reportent id inter alias merces.

Plinius posterior *Diodoro* fidem habet pleniorē. Accepit tamen *Aristoteles* auditione apud Indos esse vnum *æs* colore saltem indistinctum ab auro; alterum nec alio argumento discernendum præter odorem. At non audiuit nascaturne ibi, an ex importato fiat. Credamus *Plinio* importatum & permutatum olim esse. *Experientia* nostrorum temporum *Indiæ* *æs* non detrahit, vt nec *plumbum*. Nec absurdum putamus dicere ibi effodi orichalcum, & conflare, & importari. Sed quid illud ad *Darianum*? In eo, quod citati, capite narrat *Plinius* *Galliæ* inuento ex *stanno*, & *ære* fieri incoctilia, adeo vt vix discerni queant ab argento. Quid ni talia incoctilia facta sint etiam in India ad imitationem auri? Sic orichalcum *Indiæ* erit incoctile autem, *Λευδόςχρυσος*. At non illud *æs Indicum* *Aristotelis*. Vnicum argumentum pono.

Scribit *Aulus* loquax *Guibertus* se habere cymbalam tinnientem, hoc est, crepitaculum sphericum ex orichalco Indico sibi à *Lopesio* donatum, cuius sonum commendat mira suauitate, & facilitate.

202 Alchymia transmutatoria Defensio II.

facilitate, quali etiam conflant campanulas albas ex ære, & stanno seu plumbo albo. Si tinnit istud crepitaculum, non potest esse Indicum, quod fuit materia poculorum Darij & Esdra.

Ratio est: quia aurum purum est surdum, nec vile tinnitibus. Si tinnit, iam non solo odore ab auro potuit distingui. Admones me prouerbii in hominem Garrulum: Archytæ crepitaculum, cuius explicationem tibi conuenientissimam lege in chiliadibus Erasmi. In posterum prouerbii loco dicemus: Lotharingicum crepitaculum. Audi anicula loquax & hoc vulgare: *Aurum purum*, Indicum præsertim, Arabicum, Vngaricum, &c. in nummu mollicie probamus, atque ideo in bracteis poculorum facile discernimus ab ære, & orichalco. Adeone fuerint imperiti Darii artifices vt hoc saltem iudicio non potuerint inter orichalcum, & aurum internoscere? Quales fingimus aurifices Indos, qui alias subtilitate ingenii sunt celebres? An ne iam quoque tibi persuaderi patieris Æs istud Darianum non fuisse orichalcum? Eduardus Lopesius Africanis prouinciis Congo, Sundi, & aliis tribuit varia metalla in quibus forte & orichalcum: Sed quod ab auro facile queat discerni. * Fortassis tuus Lopesius inde suum crepitaculum asportauit. Verum hunc non moror. Quod de Funduribus dicis, stultitiæ tuæ argumentum est insigne. Quid enim *America Peruana ad Indiam* circa Indum fluium? Quid ad es Indicum, & pocula Esdræ, aut Darii? Num & illud Funduricum indiscretum ab auro? Audi Scaligerum: *Scito in Funduribus*, inquit exercit. 88. qui trahus est inter Mexicum, & Dariem, fodinas esse orichalci, quod nullo igni, nullis Hispaniis artibus hactenus liquescere potuit. Hæc ille.

*
Cardanus
lib. 17. de
par. orichal-
cum ab
auro discer-
nis. 1. pondere
quia aurum
in pari massa
longe grauius.
2. Sono.
Nam aurum
surdum est
adorichal-
cum. 3. colore,
quia orichal-
calces splen-
dor non ita
est vix ut
auri: & orichal-
cum auro
affricum
colorem amittit
nigratque
affricum.
4. Est asperius
auro. 5. nõ
flectitur facile
(nec sic dilatur.)
6. aurum diu
gestatum
non colorat;
orichalcum
colorat.
7. Ignis probat,
quod orichal-
cum absumit &c.
Ex Guiberti
sententia
transmuta-
toria probatur.
Aurifica.
S. Ioannes
Euangelista
chymicus.
Lotharingica
refutatio:
Est mendacium:
I in
malam crucem.
Si ita
refutandum
est, chymici
inuertunt
modum &
de Guiberto
sic dicunt.

An non sit ferrum ære ruffo mistum? Num adhuc perges Darianum metallum tuo orichalco æquiparare? *Alexander Sardinus* in lib. 2. de rerum inuentoribus, orichalcum vult in India visum, vel in fornacibus lapide ære mixto ab *Orio* quodam esse, vnde orichalcum ab hoc *Orio*, & non à monte, op & vt *Chaborius* & alii volunt, qui quasi æs montanum diceret pronunciatum volunt. *Sirach*, cap. 47. vers. 20. scribit Salomonem aurum collegisse *os yab' e' te' ev*. Id latina versio exponit: vt aurichalcum. Si hoc est, tempore Salomonis orichalcum fuit vulgare metallum, & non illud preciosum Darii.

Ad IX. *Argumentum*. Dato, æs illud cadorum Darij indiscretum ab auro præter vnus odoris notam (æs enim halabile est, aurum non item) & poculorum Esdræ; item æs Indicum colore aurum referens, orichalcum tenerum factitium ex ære & stanno Indico conflatum (noltri ex cadmia caminaria, vel fossili, & ære coquunt, cui si stannum adiiceret, campanarium egregie tinniens, cuiusmodi forte fuit illud Lopesii, redderes) fuisse, non nihil id iuuerit Alchymiam transmutatoriam aliorum metallorum in aurum. Ratio est, quia, Guiberto iudice, orichalcum est metallum sui generis, ita ab ære distinctum vt stannum à plumbo, vt statuendum sit, Plinii sententia in India æs quidem non nasci, veruntamen orichalcum fossile produci. Hinc transmutatoria molliter sequitur. Si enim orichalcum factitium est diuersa metalli species ab ære, idque conflatum ex ære, necesse est transmutatoria veritatem & antiquitatem à temporibus Monarchia Persica ab anno mundi circiter 3500. seu temporibus Danielis, Esdræ, Nchemie, Darij, Aristotelis, &c. comprobari. Transmutatio enim est si vno destructo nascitur aliud nobilius. Est autem antecedens, vt dati. Ergo & consequens. At quaritur de aurifica. Attende. Aurum aut est vniuocum, aut æquiuocum, sicut & generatio est, vel simplex, vel secundum quid. Si cateru omnibus notis es Darianum excepto solo odore conuenit cum auro, aurum vniuocum fuit. Neque enim tanti est odor, vt substantiam possit negare. Quod habet aut essentialia, id aurum est. Odor non est de essentia auri. Non itaque iudicium auri labefactat. Si vero orichalcum fuit adeo lucidum, tenerum, & aurea tactuta spectabile vt visu non potuerit discerni, aurum fuit æquiuocum: vitumque nimirum artis aurificæ argumentum excellens. Verum, ne contentiosi simus, ista relinquuntur.

De loco ex sacris tertio.

Robertus Vallensis arripuit profam Adami à sancto Victore cantari solitam in Ecclesia Romana, in qua S. Iohannes Euangelista dicitur gemmas fractas solidasse, & de virgù fecisse aurum, atque ita pauperes subleuasse. Eam ad aurificum chemicum applicauit non suo iudicio, sed Auicenna in lib. de anima, & Vincensii in speculo naturali, scribentium Euangelistam fuisse inter Christianos artem chymicam exercentes.

Quid ad hoc anus Lotharingica, seu Lotharingicum crepitaculum Guibertus? Negat vmbra veritatis esse in hoc figmento, & lpeciem probabilitatis in mendacio: indeque inuehitur in Alchymistas, eosque vocat *scycophantas*, qui mendacia sensui communi obuia non vereantur spargere. Tandem tubet ire in malam crucem. Hoc scilicet est refutare obiecta, dicere mendacium est. Atqui profa illa dicit gemmarum fragmenta fuisse solidata, & ex virgù factum aurum. Quaritur qua arte, aut virtute? Assunt duo testes quibus videtur chymica. Guibertus respondet; Est mendacium: Abeat Libanius cum Roberto in malam crucem. Egregius mos refutandi. At tu Lotharingicum crepitaculum, & anus velana cum tuis næniis abi quod digna es.

Nos respondemus. 1. Ille locus non pertinet ad literas factas de quibus proponebat crepitaculum illud Lotharingicum.

2. Nihil est ad Libanius, qui non solet diuina eloquia temere miscere disputationibus Philosophicis, præsertimque chymicis, quod tamen solenne est Paracelsitis, locis Guiberti per annos 40. & monachis ex papatu.

3. Distinguenda erat profa. Aut enim chymia illa fuit naturalis, seu humanæ artis secundum naturam,

naturam, aut miraculosa ex potentia diuina, si quidem historia est vera. Consentaneum est Iohannem Euangelistam miraculose compegisse gemmas, & ex virgultis aurum fecisse. Refert Maiolius tomo 1. canicularium colloq. 19. Bonifacium Florentinum Episcopum nepoti suo aurum subtraxisse clam, & dedisse pauperibus. Id postea cum nepos requireret, in basilica D. Virginis è caelo recuperasse delapsum in vestem expansam: Idem fecisse D. Benedictum: S. Iohannem quendam aere alieno oppressum inisse stipulas colligere, quas oratione, & crucis signo in aurum verterit. Miraculosa est hæc Alchymia. Inde responsio peti debebat ad Roberti testes, & argumentum; non dicendum: Mendacium est: Abi in rem malam. In ignem Gehennæ tu ibis, Guiberte, cum mendaciis tuis, & homicidiis sathanicis nisi conuersus pœnitentiam egeris. Cæterum & alia loca produxit ex sacris Robertus, suntque monachi ea in re frequentissimi cum Paracelsitis. Non ita pridem Allynanus religiose te persuadere id nobis putabat: Henricus Rünrath forma symboli complexus est artem. Quid hæc ad Libaium, qui polluere diuina eloquia humanis commentis semper abhorruit? Franciscus Vallesius de sacra Philosph. cap. 49. explicans locum Iobi cap. 28. non tam naturalem aris ortum ibi describi putat quam chymicum. Si hoc Libanius dixisset, ad quas cruces non amandaretur?

Deliramenta Guiberti ex cap. 4. tractatus 1.

1. Pag. 23. Libaium vocat coryphaum patronorum impiorum, & temerariorum, non verentium Alchymia antiquitatem & veritatem sacrarum literarum monumentis comprobare. Anus futilior crepitaculum auditis. Quando scientiam ex vetustate inquirimus, aut materialiter id facimus, aut materialiter & formaliter simul. Nam vt Logici elench; & analytica Aristotelis ante ipsum non extabant formaliter, sed tantum exemplariter in autorum scriptis, ex quibus ars ipsa poterat colligi, sicut si quis tutoriæ præcepta conderet non conscriptis tutorum regulis, sed inspectis calceis affabre confuturis: ita fit & in Alchymia. Quicquid ei essentiale extat apud præfatos, cur id non colligatur, & in artem cogatur? Ita repetiuit Libaius artem chemicam, seu fusoriam à Tubalcaino, de quo in sacris extat quod fuerit *saber ararius & ferrarius*, qui sine fusoria artificiosa esse non potuit. Pertinere vero ad essentiam Alchymia fusoriam, hoc est chemiam Geberus docet, & ars ipsa fundendi, excoquendi, conflandi, miscendi, probandi que metalla ingeniosior semper fuit chymicorum, quanquam prima rudimenta extiterint tenuia, & opifices mechanici accepta à chymicis in structione eam crassa minerua exercuerint, & adhuc aliquibus in locis exercent.

Nullibi tamen Libaius chrystopœam sacris sic immiscuit vt Paracelsici, & monachi solent. De poculis Esdræ disseruit coniecturaliter. In cæteris contentus fuit non posse ex oraculis, aut historiis sacris contrarium chymia demonstrari. Et tamen tabida illa bestia Guibertus audeat Libaio coryphæatum in impietate, & temeritate monastica, & Paracelsica tubuere: Hæc inuidentiam.

2. Eadem pag. Veritatem Alchymia vocat vanitatem homo vanissimus. Hoc nobis argumentum est artis vere, quia eam vanam vocant vanissimi.

3. Alchymistas scribit contendere Esdræ per paucum puluerem Alchymia meminisse, & ob id in eos furit. Non si vnus, aut alter id facit, omnes faciunt. Cur insanis in omnes Nebule? Deinde sit ille puluis ex quo aurum nascitur, non chymicus sed naturalis; non nullam transmutationem probat. Generationem enim naturalem auri declarat, & ex consequente artem confirmat. Nam ea imitari naturam potest. Si itaque chymici adhiberent locum ad artificii sui auctoritatem, non delirarent.

4. Quam mirifice vero luctatur Guibertus in pulueris significatione declaranda? Pag. 24. *Puluis Esdræ* Est terra pauca auri collectoribus obuia, ex qua aurum excoquatur. Hic necesse est aliud terram esse, vt-
scandalum
Guiberti,

potere materiam ex qua, aliud aurum ex terra per artem excoctioem confectum.
 Alias si terra iam actu est aurum, non fit ex ea aurum. Quod iam est, non fit. Idem dicitur pag. 25. vbi naturalis auri ex terræ puluere productio, & genuina significatio pulueris, qualis est apud Horat. *Puluis sumus*; Et in sacris; *Puluis es, & in puluerem reuerteris, &c.*

Hoc interest quod pag. 24. artificialis excoctio ponatur, sed pag. 25. naturalis generatio, quæ est ex non ente ad ens motus. Vtrobique est transmutatio. Verum illud *Lotharingicum crepitaculum* non semper crepat idem. Nam paucis lineis interiectis puluerem explicat *de puluisculis fluuiorum aurum contineribus*. At ô mirifice disputator, ista non est genuina significatio pulueris, nec nos aut facti, aut sumus ex tali puluere. Quid hic opus productione naturali, aut excoctioem? Tu ipse dicis separate collectores, eluere, & in fusoria fornace colligare.

Ridiculum est sic aurum & argentum nihil aliud quam puluerem dici, quasi nulla alia forma inueniretur quam pulueris. At tu lege *Maiolij canicularum* tom. 1. colloq. 19. Et *Iobum* cap. 28. Aurum, & argentum in lib. sapientia: arenæ, & luto comparantur ad sapientiam, sed non ideo sunt lutum & arena in sua natura. Et est sane vtramq; corruptibile, & ralia habet primordia. Vide *Ezech. 7. & 19. Iac. 5. v. 3.*

Rursum pag. 26. modo puluis Esdræ est aurum in fluuiis vel fodinis inuentum quasi puluis: modo est materia ex qua aurum fit. Est aurum, non est aurum. Ita calidum & frigidum ex hoc tinnibulo adulterum orichalci simul profatur. Quid tandem erit puluis ille Angeli? Frustra petimus responsum à Guiberto qui in co angulo Galia se habitare dicit *vbi nihil est laudabile studio- rum. Hæreat ergo in illaudabili luto.*

5. Genuina significatio pulveris apud Grammaticos, tum apud omnes doctos significat terram minutam & aridam, inquit pag. 25. Colligo hinc: At aliquoties Guibertus scribit in eodem discursu significare pulverem aureum, seu aurum forma pulveris. Aurum non est terra. Esdras ergo nec doctus est, nec Grammaticus. An veto non est genuina significatio cum dico pulvis pyrius, pulvis alcool in pharmacopolis, pulvis Haly, pulvis Epilepticus, &c. Sane ex pulvere Deus fecit corpus Adami, qui & terra dicitur. Sed non is solus est pulvis.

Medicina chymica, de qua blaterat stultus sibi ignota, formalius quidem est, sed interim etiam aliqua pars materia. Mendacium evidens Guiberti.

6. Argumentum magni ingenii est pag. 26. Pulvis Esdræ non est pulvis aurificus chymistarum: Argumento, quia Esdræ pulvis est materia ex qua; Alchymistarum est causa efficiens. Respondet Aristoteles 1. de part. an. 1. Semen bisariam accipitur, ex quo, & cuius. Nam & à quo decessit eius semen est, & eius quod ex illo futurum est, &c. Elixir Philosophorum & pars materia est, & causa efficiens simul.

7. Pag. 27. Libanio tribuit quod ex loco Esdræ de duobus vasis Darianis collegerit absque dubio illa fuisse opere chymico constata, & ex ære aurum factum. Aliquoties etiam dicit id contendere Libanium. Sed homo impudens turpiter in publico mentiri non erubescit. Ego enim nihil affirmate dixi, sed tantum dubitative per figuram communicationis. Inspiciatur locus ipse. An autem temere saltem dubitauerim, argumenta superius adducta patefaciunt.

8. Esdræ verba pag. 27. ita exponit, quasi dixisset: Vasa ad similitudinem auri quo ad colorem acceperunt. Ita & pag. 28. Egregium sane interpretem. Verba Esdræ: Vasa auri fulgentis optimi duo pulchra sunt aurum.

Vide supra ex Ebræo, & Græco textu adducta. Non facit mentionem coloris aurei Esdras. Cum autem Aristoteles de cadis Darianis scripserit nullo argumento præter odorem ab auro distulisse, patet non de solo colore loqui Esdræ, cuius sermo non est de aliis poculis, conueniente rege Dario, re ipsa, & tempore. Discat ignavus Guibertus cum tota caterua stultorum antichymicorum Esdræ non sic SENSUS EST: (Ita loquitur pag. 27.) Non certe foret res magnæ admirationis, si tantum colore ad aurum accessisset, cæteris notis dissentiens. Quid enim habuisset à vulgari, seu plebeio orichalco diuersum, quod vetustati fuit notissimum? Plato quidem in Critia de Atlantica insula fabulatur ἅπ' ἐκείνῳ ὑπὸ μεταλλίαις ὀρυττόμενα σερραὶ καὶ ὄρεα πικρὰ γίνονται. καὶ τὸ νῦν ὀνομαζόμενον τότε δὲ πλέον ὀνομαζόν ἦν τὸ γένος ἐκ γῆς ὀρυττόμενον ὀρεὶ χαλκῶν κατὰ τόπον πολλὰς τῆς γῆς πλὴν χρυσοῦ πρῶτον ἐν τοῖς τόποις, &c. Orichalcum foillile, cuius suo tempore tantum nomen reliquum fuerit, preciosissimum, excepto auro metallorum fuisse dicit; vnde fortasse Plinius commendationem sui orichalci natiui sumsit. In Timæo proximum auro æs (χαλκός) ponitur, diciturque id plures habere species, eo nomine argentum, & omnia imperfecta metalla complectendo.

Ad ferulam grammaticam.

Antiquum fuisse orichalcum apparet etiam ex Argonauticis Apollonij, & Plauto: quod proculdubio artificiale fuit. Vallesius cap. 49. Philos. sacræ aurichalcum vocat æs mixtura quatuorundam rerum tinctum, quod quidam Platonici Veneri ascripserint. Bodinus in Theatri naturæ lib. 2. cuprum flauum, æris nimitum, & calaminæ luteæ mixturam, adiecto vitæo pulvere appellat.

Aristoteles ab ære Indico seiungit. Interpres Siracidus Palestinæ valde vile, & multum esse putavit, & est sane hodieque in India Orichalcum admodum copiosum, & parui precii.

Iraque & aurum eo adulterant, tanquam longe vilior; quod & Ciceroni non fuit ignotum. Si ergo cum Atlantica insula orichalcum istud, quod Plato post aurum preciosissimum credidit, perit, nec in Mexico aliud inuenitur nisi quod Scaliger & Guibertus Funduribus effodi tradunt, nihil memorabile Esdras in templum Solymitanum ex Babylonia & Persia intulit, si pocula ex orichalco tantum colore affinia auro alportauit. Atqui vt rem magni precii describit.

Guiberto defuerunt perspicilia, cum Aristotelis textum, & Libanii explicationem legit. Ego non ad prius æs Indicum respexi, sed ad posterius Darianum. Iisdem oculis Plinium intuitus est de pluribus locis effossi orichalci. Cardanus lib. 6. sub. ex Cælio notat Aristotelem in lib. de arcanis dixisse orichalcum nusquam effodi. Sæpe chymicos nominat occacatos, ipse Thamyra cæcior præ mera inscitia & rabie: chymici veri sunt oculatissimi.

9. Æs & orichalcum non sunt idem, inquit pag. 29. sed non secus distinguuntur quam stannum & plumbum. Et pag. 30. natura voluit orichalcum constituere inter æs & aurum tanquam extrema: argumento est crepitaculum Lotharingicum ex fodinis Indiæ Orientalis, nisi mentitur tam Guibertus quam Lopes. Committo hominem fatuum cum Bodino & Vallesio. Addo Cardanum, qui antiquum esse, & arte fieri tradit. Nobilissimum, & auro par pulcritudine docet constare ex lapide calaminari (magnesiæ vocat) argento, cupro, vel ære addito sapius vitro, vt & magnesiæ. Aliud habet ex albo plumbo, cadmia (caminaria) & ære vulgari. Plebeium tantum constat quatuor partibus ætis, & quinta lapidis calaminaris, seu cadmiæ fossilis, aut caminariæ. Opponerem Guiberto etiam Agricola de fossili orichalco, non autem de factitio, nisi is dubitaret an vnquam fuisset lib. 1. de nat. foss. cap. 21. Bruno Seidelius lib. 2. Philos. nat. cap. 6. Orichalcum eiusdem cum ære naturæ facit, tantum differens maiori coctione caloris. Addit æs cyprium colatum, & purificatum vocari orichalcum: alios sic vocare mixtum metallum ex ære & auro naturali concretionem, admixta parte argenti (tales sunt aurei nummi, cum auro rubrum, & album, id est, æs & argentum adduntur, sed hi nummi ideo non sunt preciosiores, aut æque preciosi puro auro.) De Matthesio & aliis pluribus nihil dicam.

Orichalcum nobile.

Aliud orichalcum.

Crepitaculo Lotharingico, & anui loquacissimæ iuxta ac stolidissimæ Guib. nihil aliud dico, quæ chymicos

Chymicos non curare, siue orichalcum velit differre essentia, siue accidentibus à cæteris metallicis. Notum enim est ipsis quod facile mutantur medicaminibus transmutentur que & reducantur, etiam postquam in fauillam, lapidem, vitrum, & aquam sunt redacta, licet non æqualiter. Quæstio num orichalcum & æs sic differant vt plumbum nigrum & candidum, ita vt æs sit cuprum rubrum, seu uniceum (sanguineum, fuluum, nigrum, aliqua etiam aureum) sed orichalcum æs citrinum, lauum, croccum &c. Item vt ex duobus extremis, ære, & auro, per commistionem factum sit terrium, scilicet orichalcum fossile, longe est ultra caprum vetulæ istius stupidæ, & crepitaculi Lotharingici Guiberti. Plura sunt vtrobiq; consideranda quam color externus. Ludamus paulisper quasi par impar. Primum, sic differunt æs & orichalcum vt stannum, & plumbum. Si hoc verum est, genere æris vtrumque continetur, cumque Plinius scribat suo tempore æs Indiæ foris afferti, non nasci in ea, consequens erit nec orichalcum in ea effossum priscis temporibus esse, atque ita æs Indicum Darii non potuisse æs patrium, & orichalcum natium esse, sed aliunde importatum, aut ex importato ære orichalcum per artem factum, quod tamen crepitaculum Lotharingicum negat. Secundo, non different accidentibus, sed essentia ipsa sicut stannum, & plumbum: aut si accidentibus illa, etiam hæc. Tertio, erunt transmutabilia sicut stannum & plumbum, atque ideo non erit naturæ, & arti impossibilis metafchematitice. Sicut etiam sola lotionem chymica potest ex plumbo fieri stannum: ita ex ære orichalcum. Sed non secemus omnia ad viuum.

Differentia æris & orichalci.

Luditur vetula Guiberti.

Secundo: Si aurum & æs sunt duo extrema orichalci, temeraria est disputatio de stanno, & plumbo. Nam orichalcum altera parte erit perfectum, altera imperfectum, quod experientia refutat in eo quod orichalcum dicimus.

Num Sol & Venus sint partes mistionis orichalci

2. Imo ne orichalcum quidem erit, Si enim dominatur, aut par est aurum, dicitur aurum æratum: Plinio æs Corinthium primæ notæ: Si excellit æs, vocatur æs auratum.

3. Aqua caustica, & cementa acria non rotum consumunt orichalcum, sed aurum relinquent vt factum in factitio æqui uoco auro apud Suchthenium. Omnino quo modo verum erit Aristotelis ἀνεστρα, quod nulla nota distingui possit ab auro nisi solo odore? Quæ etiam fit mistura ex plumbi nigri & candidi paribus, aut quacunque alia proportione, ea fiet ex auro, & ære misto. Verum, vt Aristot. loquitur, puerile est ad factua multa dicere.

TRACT. I. CAP. V. & VI.

Capite quinto cum laruis luctatur, & multum crepitum inanem facit crepitaculum Lotharingicum Guibertus. Ecquæ res est? Inter Sibyllinos versus leguntur quidam quos Cardanus lib. 10. de varietate, recenset: ἐν τῇ γράμματι ἔχω &c. Res describitur cabala nouem litterarum Græcarum, syllabarum quatuor quarum tres priores singulæ habeant literas duas: quarta tres, ita vt quinque sint mutæ (ἀφωνα: Ita dicuntur π, κ, τ, β, γ, δ, ρ, χ, θ. Consonantes in genere alii accipiunt) Ex literis debet colligi numerus nescio quis. Cardanus ponit 370. Sed verba requirunt ἐν ταῖς δεκάδαις δις ὄκτω, ἢ τρεῖς, τρεῖς δεκάδαις σὺν ἑπτὰ: Sedecim centenarii & tres, cum tribus decadibus, & septem, si distinctio est iusta, faciunt 1937. Auratus Gallus 1692. elicuit pro septem duo legens. Verum nos non laborabimus in ista perplexitate. Illustris Emarus Ranconetus præles Lutetianus voluit designari ἀπρεβινδν. Hoc enim putauit esse lapidis sapientum materiam. Contra huius Ranconeti Computum arma ridicule sumit Guibertus, negans Arsenicum, aut lapidem philosophorum à Sibylla designari. Arbitratur autem esse oraculum Dei ad Noam (Eius uxorem aliqui Sibyllis accensent) ad significandum, nomen suum admirabile in mysteriis istorum versusum latitare. Hæc est materia pugnæ à parte Guiberti caniculæ tam rabiosæ, quasi certamen esset de bono animæ, & corporis. Alii versus:

De cabalisticis exemplis quo Guibertus non magis sapit quàm Asinus in Lyra.

Guiberti sagacitas in oraculis.

Est genus Entis quod constat sex Elementis
Cui P si addideris, S in M bene vertere si scis.
Hoc as est nostrum, constansque aqua philosophorum.

Est genus mirum Entis &c. vel Artus est hominum quem sex tenuere figura &c. Guibertus in Græcis, & Latinis pudente peccat.

Dicas Lumbus: mutatione quæ sita sit plumbum. Id philosophorum est Magnesia, & Antimonium. Si hoc audiret crepitaculum Lotharingicum Guibertus, capitalè dicam scriberet. Sed finite insanire anum istam, quæ quadraginta annos cum impostoribus consumsit, nec dum sapere didicit. Priscianum pag 35. numero trecentorum septuagintorum fœde vulnerat, vbi etiã Græcis literâ latinâ C ascribit pro κ (adeo nescit Græce) pag. 37. quidam vana Dei nomina in digitos miserunt, at REPERIERUNT quæ cum litterarum ratione contentirent, à numero vero discrepant. pag. 40. Ranconetus coactus est necem sibi CONSCIVERE, contra Cardani Genethliacum: Et sic bene confutauimus Alchymistas. ô hominem virgis scholasticis dignum.

TRACT. I. CAP. VI.

In hoc furit (seu, vt Cymbalæ verba respondeant Tinnit, crepitatque) contra eos qui negant artem ex libris disci posse, sed releuatione diuina opus esse contendunt. Itaque se opponit Gebro scribenti Alchymia scientiam non esse nisi perfectam inspirationem diuinam, & arcanum Dei gloriosi, qui eam largitur, & subtrahit cui vult. Qui aliter lapidem se inuenturum confidit, eum egregie insanire tradunt sapientes. Argumenta Guiberti aduersantia.

An ars possit ex libris disci vel reuelatione diuina.

1. Quæ ad demonum imposturas referenda sunt, non sunt tribuenda diuina reuelationi. Ars chymica, quam vocat dogmata vana, & impia, referenda est ad imposturas demonum. Ergo. Minor probatur: Reimundus enim, Rupe scissa, & alii decepti fuerunt à Diabolo: Et sic de libris iudicat pag. 45. quod non nisi à Dæmone parte mendaciorum sint insufflati.

Contra diuinam reuelationem.

2. *Ne homine quidem inuentore digna est Alchymia: multo minus Deo.* Antecedens probatur: qui vana, falsa, ridicula, repugnans diuinis literis, & principiis omnium verarum doctrinarum.

Adferulam. 3. *Si alchymia non est nisi inspiratio diuina, frustratos libri sunt editi à chymistis. Prius est.* Ergo & posterior. Connexum probatur: quia nemo *AVDERIT* asserere certam, & determinatam fuisse intentionem scribentium, nisi actu iam illam habeat, aut iuxta sit: Item tempus petiit: temere ænigmata tot sunt conficta quæ ignorantix potius, quam noticiæ sunt argumenta. Repetitur pag. 44. Deus enim etiam sine libris potest reuelare: quos negat intelligi ne quidem à suis scriptoribus &c. Vide & pag. 45. quam insanat in libros chymicos.

4. *Si per reuelationem cognosceretur, omnes qui sibi artem arrogant, eam à Deo accepissent. At hoc impossibile: Quia omnes fere sunt pagani, idololatrx, Saraceni, Mahometistæ, Magi, Necromantici, & Diabolici viri: nec credibile est ab istis impurissimis ad nos Christianos Dei filios manasse.* Ergo. Obiectio: *At Hoghelandus eis aliquam pietatem tribuit.* Resp. Sunt prodigiosa ineptissimarum blasphemiarum mendacia. Nam isti non potuerunt colere pietatem, quæ est penes membra Christi, non vasa Diaboli.

5. Pag. 48. *Deliria sunt hominum. Ergo non reuelationes diuine.* Antecedens probat librorum perplexitate, additque neminem, nisi tardissimum, id non intelligere.

6. *Si Alchymia ex reuelatione est, etiam alia scientia. At hæc ingenio posteriorum sunt excogitata, & consummata studio.* pag. 46. Ergo.

7. *Deus frustra reuelasset: Quia voluit propagationis metallorum modum istum esse occultum, & impossibilis est istius modi cognitio. At Deus, & natura nihil frustra faciunt.* Ergo.

Ita finitur tractatus primus.

Responsio.

AD thema de Reuelatione diuina quod attinet, sciendum est, eam esse duplicem, *immediatam & mediatam.* Sunt qui precentur sibi per angelos, aut modo aliquo prophético manifestati artem, vt in libro qui Arbates inscribitur, est videre. Hos contra Dei voluntatē precari nullum est dubium. Deus enim hominibus bona confert modo ordinario, si sunt ex eo genere, quod ad secularem vitam pertinet. Ordinarii vero modi sunt imploratio auxilii diuini, & sapientiæ rogatio ad exemplum Salomonis, quod iubemur etiā mandato diuino facere. Iacobi 1. vers. 5. Luc. 11. v. 9. 10. 13. Hoc primum. Deinde succedunt in scientiis *natura aptitudo, disciplina per Magistros* siue vocales, siue mutos, & alia adminicula quæ Deus petentibus summittit. Est autem etiam laborandū iuxta illud: *ἐν ἔργῳ πόνος.* Deus labore hominibus, vendit bona, & meditatio opus præcedere debet. *Quærendum primum regnum Dei,* & cætera adiiciuntur, si secundum Dei voluntatē petantur. Multi sunt qui putant Magisterium lapidis philosophici esse quoddam opificium, quod miscere & exercere quilibet Carbonarius possit. Non ita. *Acutissimi, solertissimiq; natura contemplatoris est, qui etiā in ipsa aggressione operis sit attentus, & circumspectus.* Nam propter materiæ mutabilitatem facile euenire potest erratum. Itaq; & qui semel feliciter opus consummatunt non omnes id secundo, tertiove potuerunt perficere. *Vbi causa plures sunt necessario coniuncta, temerarium est solitarias assumere.* Posset Deus quidem reuelare artem, & promouere quam facillime: Sed nullibi promissionem secundum voluntatem habemus. Cui eam vult concedere, eius mentem aperit, vt scripta intelligat, aut Magistris, artificibusq; ipsum iungit, à quibus oculari intuitu, & manuum operatione discat. Alios docet naturæ potestatem per sedulam contemplationem, & cognitionem naturæ, tractationisque metallorum. Inde euenit vt quidam dū in mineralibus se exercerent, & in eorum naturā inquirerent, agentiaq; patientibus debita debitis applicarent, in arte incidereut, qua naturam imitari, aut etiam coningere didicerunt. Alii viua voce, & magisterio sunt docti, alii studio, labore, & libris sunt adiuti. De reuelatio potest fieri per varia. His præmissis facile est respondere ad Guiberti obiecta.

Ad 1. Assumptio est falsa. Quæ de arte dicuntur, contumeliæ sunt, non argumenta. Dogmata enim Alchymix hermetica homogenea, omnia sunt naturæ statuta, & rationis, experientiæq; decreta. Opus autem hic est diligente heterogeneorum ab homogeneis sepatatione, quam qui instituere nequit, is ab arte abstinero. Pro syllogismus minoris calumnia est & conuitium tum in artifices, tum libros. Hos à Diabolo insufflatos, si veri sint philosophi (Delectus enim est habendus, & impostorii à genuinis discernendi) non esse, patet, quia Dei honorem, & amorem proximi, publicamq; salutem sibi proposita habent: Deinde naturæ principiis artificia declarant, firmantq; quæ non sunt opera Diaboli. Docent præterea quibus argumentis iusta opera sint probanda, & monent ne falsis processibus, adulterinis medicaminibus & prauis opinionibus decipiamur, vt videre est in Gebri, Bernhards & similium scriptis. Qui non faciunt opera & desideria Diaboli, non sunt Diabolici. Philosophi chymici veri non faciunt &c. Ergo &c. Ad 2. Antecedens est falsum. Probatio eius est Calumnia Diabolica, non argumentum. Crepitaculum istud Lotharingicum pro suo furore quiduis effatur, & sicubi succurrit verbum maledicum id sine fronte, & iudicio ingerit. *Diuinis literis minime aduersatur chymia hermetica, qua pro fundamento vitur diuina veritate in natura: neq; principiis verarum doctrinarum repugnat, sed tum subalterna est Logica & physica, tum sua habet principia ex natura elementorum & mistorum petita,* vt in præmissis indicauimus.

Ad 3. Assumptio peccat elencho diuisorum, & coniuictorum, item æquiuocationis. Non sola Dei reuelatione constat disciplina in modo ordinatio. Vult Deus vt media licita, & præordinata non cõtemnãtur. Quam etiam in inspiratione intelligimus & statuimus, non est talis, quæ ipse à Sa-

à Sathana accipit, dum conuiciatur, calumniatur mentitur &c. Sed est *directio quaedam & benedictio diuina qua nos Deus sedulo rogatus ducit per precepta, & rationes, operaque vera, nostroque labori benedicit.* De Libris chymici. *Libri chymici.* Hunc Guibertus non intelligit, quia donum intelligentiæ à Deo non habet. Cur miscuerint autotes multa heterogenea, non desunt certæ rationes. Si posset ille homogenea capere, & naturæ operibus, constantiaque æstimare, facile segregaret aliena. Sed crepitaculum istud non aliter tinnit. Frustra fiunt verba stulto. Ridiculum est Dei potentiam solam adducere. Hoc argumento quid non possit dici? *Voluntatem quoque adesse necesse est.* Ita potuisset Deus Guibertum vel per somnum docere artem, sed noluit eam indigno cani, & porco obiiicere, cumq; versaretur cum impostoribus, nec vera via incederet, quadraginta annis temere perditis, tandē in rabiem contra artē eum siuit prolabi, datum in reprobum sensum, donec mensura impleta pœnam attrahat.

Ad 4. Assumptio est falsa. Probationis loco horribilis calumniā ponitur. Si omnes fere sunt *viri Diabolici*, quo referendi sunt tot *Monachi sanctissimi* qui artem professi sunt, & in suis cœnobiiis excuerunt, atque etiam descripserunt? Deinde *non si alieni fuerunt aliqui à populo Dei, per eos Deus nihil boni est operatus, qui cum selem suum mittat bonis & malis, huiusq; vita commodis etiam impios donet, artē hanc quibus voluit non inuidit.* Est autē hoc argumentum satis puerile, & pridem ferulis ex scholis exactū. *Dei potentia.* Quid enim dicemus de philosophis, poetis, oratoribusque Ethnicis? Quid de stupendorum operum architectis mechanicis? Quid de musicis, Geometris, Arithmeticis, Astronomis &c. Crepitaculum Iudæam habet Guibertus. Id fors Diaboli in India cultor conflauit. Num ideo ars ipsa Diabolica? Incredibile putat Deum Christianis benefacere per impuras gentes: Et tamen fecit, & adhuc facit. Num etiam id non est credendum quod in oculis est omnium? Iudam proditorem *Diabolicis Siri.* Christus vocabat Sathanam. At per eum prædicabat, & mira faciebat. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum Rom. 8. vers. 28. Jerem. 29. vers. 7. orate pro ciuitate ad quam transmigrare vos feci: Quia in pace illius erit pax vobis. *An chymista Diabolicis Siri.*

Ad obiectiōem ex Hoghelandao quod attinet, consulat suum Gretserum de vi Legis naturæ, an non putet aliquos extra Ecclesiam pios, bonosque vitos fuisse, & per legem naturæ saluatos. Si legimus scripta Geberis, & aliorum veterum artificum, eos ad Deum referre sapientiam, & artem videmus, idque aliter non habet. Nam *omne bonum perfectum est à patre luminum, qui dat omnibus simpliciter, & sine imperio.* Ita loquitur & Plato, qui Dei sanam in artibus sparsam esse agnouit, præcipuamque in vita virtutem putauit *Sanctimoniam, Iustitiam, Sapientiam, Veritatem &c.* quibus Dei amici possimus euadere. Inde S. Paulus non timuit etiam gentium sententias citare. De Auicenna ex Sorfano: Fuit Auicenna vir religiosissimus, misericors, iustus, iucundus, & timens Deū, gratias illi in omnibus semper agendo, & eius auxilium continuo implorando &c. Mihi quidem cum Papistarum opinione de gentibus extra Ecclesiam nō conuenit: Guiberto videndum est quo modo se à suis Ghesuitulis expediat: Veruntamen quid de Ethnicorum heroicis, & politicis virtutibus sentiendum sit, placeantne Deo, & quatenus, & num ab eodem aliquā remunerationem accipiant in hac vita, anus Lotharingica Guibertus discere poterat ex commentariis Theologorum, & Ethnicorum, nisi quauis bestia esset stupidior, & vel fucus ignauior.

Ad 5. Antecedens est hominis delirantis, Deus reuelat multis hominibus sua bona ordinariis modis, & per ea benefacit nobis. Qui ea hominibus principaliter ascribit, & deliria vocat, is sapientiam Dei in stulticiam vertit. Væ tali. Probatio antecedentis est hominis stulti, qui quod nō intelligit, vituperat. Libri philosophici sunt scripti in mysterio his qui sunt initiati sacris chymicis, & quorum mentem Deus aperit vt intelligant. Guibertum non intelligere magistrorum sapientum libros non est mirum. Quadraginta enim annos consumsit inter impostores. Deinde Libaui neq; latinatē, neq; Græcas literas intelligit, quæ tamen minime sunt perplexæ. Tertio in eo loco dixit se esse *in quo nihil est laudabilem studiorum.* Ablegetur ergo ad haram Circes, & cum porcis suis grunniat, eumque pecore Arcadico rudat, cum latrantibus latret &c. Quid canis in sacro?

Ad 6. Assumptio fallit à dicto secundum quid Elencho. Deus dat hominibus bona sua per media ordinaria. An vero putat iste impius quod ingenium, industria, felicitas laboris, & similia non sint Dei dona? Tales libros scribere quales ipse, sane longe abest à diuina suggestionē. Sapiunt enim patrem homicidiorum, & mendaciorum Diabolum. At tales non scripserunt sapientes chymicorum diuinæ bonitatis radio illustres. *Regni literarii in Lotharingia specimen est Guiberti scriptio.*

Ad 7. Si impossibilis est cognitio metallificii, & Deus voluit occultum esse modum propagationis metallorum, non reuelauit. Si enim reuelasset, frustra reuelasset, quod Deo non est tribuendum. Prius est. Ergo & posterius. Resp. Nihil stultius est hac anili insipientia. Vnde probare potest ille fatuus Deum occultam velle transmutationis rationem, cum ipse metalla talia fecerit, & hominum arti subiecerit? Quo argumento docebit impossibilem esse cum facili arte ex ferro æs fiat? An non sunt generabilia, & corruptibilia metalla? Si Deus releuasset, hoc ipso, quia reuelasset, nec frustra fecisset quid, nec occultam voluisset esse propagationem. Audiamus saltem quasdam historias propagationis. Ita scribit Martyr Decad. 3. lib. 8. *In Hispaniola provincia Cotoy ex montium fissuris enasitur arbor aurea stemmate, & ramis. Inter venas montium nascitur aurum purum vi arbor fissilis in medio secundum medullam &c.* Idem reponit Maiolius Colloq. 19. Tom. 1. canicul. Confirmatur historia Pannonica. In Pannonia ad urbem Firmicum iuxta vites capreoli vere aurei surgunt, ex iisq; ibi causa moneta egregia est Oculatos testes adducit Fulgosus lib. 1. cap. 6. Fabricius ex 4. Genialium dierum Alexandri Neapolitani: Certis & fide dignis autoribus comperit ille Alexander in citeriore Germania intra Danubium vites existere, qua clauculos, & plerumque candidantia folia ex auro puro germinant, qua regibus, & summis ducibus dono sunt data &c. Arist.

Historia propagationis metallorum.

208 Alchymia transmutatoria Defens. II.

*Consilium Ferdinandus de imperfe-
to aur. Card.
lib. 6. subtil.* in mirabilibus in Macedonia aurum defossum creuisse indicat: Item: in Macedonia metalla sunt, quorum frustra augeri, aurumque producere aiunt re omnibus perspicua. Ferrum renasci in Insula Palmosa circa ora Tuscia, & in Sardinia Maiolius annotauit, idemque in Lygiis fieri scribunt. Plinius lib. 34. cap. 4. in Cappadocia dubitari ait aqua anterra debeatur. *Kentmannus* tradit ex ferri recrementis in cumulos diuulsis, seu aggeribus antiquis denuo excoqui ferrum: (auß alten Sinder hallen) *Agricola* lib. 5. de ortu subterranean. cap. 1. *Metalla fieri, ferrum est indicio, quod in illa metallis renasci probatissimi scriptores memorie prodiderunt: eadem vero quodammodo augeri plumbum.* Nam ad ipsum in humido loco positum fit accessio, cuius rei testis est *Galenus*. Plumbeas certe tegulas, quibus magnificas ædes tegi videmus multo grauiores aliquot post annis inueniunt ii qui prius pondus notarunt, atque adeo quidem vt eas persæpe propter nimiam grauitatem æneis permutare necesse sit. *Matthæus* concione 3. Sareptana proponit & deducit tria. 1. *Metalla etiamnum hodie in subterraneis venis, atque etiam fodinis nasci.* 2. *Mineram vnam tempore transmutari in aliam meliorem.* 3. *Metallo perfectum nisi effodiatur à subterraneis halitibus & astu consumi.* Expetientia comprobata saxa crefcere, & eum modum etiam mineralibus competere. Recitat historiam liquoris ex pendente specus parte delapsi in iacentem, ex quo argentum sit natum, idemque factum in Vallibus in fodina Diui Laurentii: *Bumuthum* metallo carens ex specu extractum proiectum esse in cumulos, ex quo post aliquot annos argentum excoctum sit: Idem factum in Cadmia fossili, quam Cobaltum vocant: *Curbachii* Westphaliae cumulos exhaustorum metallorum quaternis annis denuo excoqui, & aurum conflari, quod ipsum accidit etiam halinitri, & aluminis recrementis: Id autem fieri ex certo nutrimento: Certum esse per fontem *Cepusis riuum* mutari in cuprum: Idem effici lixiuio pyritoso aramento. Vide ibi plura. Si in saxum transmutantur vegetalia, & animalia, magis transmutabilia sunt mineralia in mineralia, & symbolica in symbolica. Illud est: Et hoc ergo. Assumptio probata est innumeris experimentis. Conuictus est *Guibertus* metallicorum peritissimorum contentionibus testimoniis, ratione & experientia Nasci metalla, transmutarique, & hoc Deum reuelasse in natura, ita vt qui impossibilem esse metamorphosin dicit, is reclamet Deo & natura.

Vide Cardanum lib. 10. Item Cardanum & quos suo loco adiecimus auctores graues.

Tantum de tractatu primo, cui adeo consilium est crepitaculum istud Lotharingicum, vt putauerit se omnes Libanii rationes in defensione, abundanter refellere, & lectoribus plene satisfacere posse, quod ille quidem conatus est scelerata calumniandi, maledicendi, conuictiandique malitia, sed à ratione, & experimentis omnibus turpiter excidit.

TRACT. II. CAP. I.

REM huius capituli hoc syllogismo comprehendere possumus: Si transmutatoria metallorum Alchymia esset vera, antiquitatis auctoritate & suffragio comprobaretur. Atqui non potest ab antiquitate commendari. Ergo non est vera. In assumptione demonstranda contra sapientes magni perfectique magisterii professores, Philolophosque verbose admodum, & nugaciter laborat *Guibertus*, vt Lotharingicum crepitaculum agnoscas, & vetulam iuxta crepitum eius saltitantem, & puluerem facientem, quod prouerbio dicimus.

Argum. 1. est: Nemo est veneranda antiquitatis qui de metallificio aliquam fecerit mentionem, aut literarum monumentis reliquerit testatum, quod ad Alchymiam transmutatoriam chymistarum pertineat. Hoc argumentum per multiplicem, nugacissimamque tautologiam pag. 51. tractat prolixè.

Arg. 2. Ante sexcentos annos nemo repertus est qui scripserit quando inuenta fuerit Alchymia, vel vbi vixit qui primo per artem chymicam aurum argentumve produxerit.

Arg. 3. Nec ars ista, nec auctor tam infamis & Diabolici figmenti digni fuerunt qui per hominum ora volarent.

Argum. 4. Hac vanitatum vanitas, causam præbuit tot malorum quot hodie videmus, & superiora secula.

Arg. 5. Nullus ex Græcis, Latinis, Arabibus, ante annos sexcentos, nullus ex Hebræis extitit qui aliquid quod ad metallificum chymicum pertineret scripserit. Si innotuisset antiquis studium transmutationis metallicæ, quispiam ex tot scriptoribus non siluisset, cum alias omnia in cælo, terra &c. penetrauerint: Alii ex aliis quid subnotassent.

Arg. 6. Si tam expetendam, tamque admirandam rem nos celassent, male de nobis essent meriti. Potuissent anteferri omnibus cæteris inuentis: inquit pag. 52.

Siue antiqua sit, siue noua chymia, simpliciter falsa est Guiberto. Arg. 7. Demus inualuisse hanc vanitatem etiam à primis temporibus: at hoc nihil ad veritatem transmutationis metallicæ asserendam: Quia nulla est præscriptio temporis aduersus veritatem. Vetustas sine veritate est inveteratus error.

Obiectio: At *Iulius Firmicus, Plinius, Suidas*, & alii plurimi sunt quorum testimonio comprobatur, & nomen Alchymia, & metallificum esse antiquissimum. Respondetanus: Non sunt audiendi. Ita confectum est bellum hoc congressu, si absit antagonista.

Responsio.

Non opus est vt moneamus argumentum à testimonio humano esse imbecillum, præsertim ea de re quæ omnibus temporibus in secretis interioribus philosophorum circa mineralia occupatorum fuit retentum.

retenta, & studiose occultata, ne ad indignorum manus veniret, vnionesque porcis & lanctum canibus daretur, cum constaret quanta esset fames, sitisque auri & argenti apud immoderatos, quod satis declarant nauigationes populorum ad exteras gentes non alia ob causam, qua vt alienæ opes, aurum, argentum, gemmæ, vestes, mercimoniaq; alia pretio multo distrahenda inuehantur, vnde auctus opibus alter alteri dominari possit. Scribit *Eduardus Lopesius* in Regno Congo metalla auri argentique existere, de quibus cum rex Portugallia fuisset admonitus, misit qui scrutarentur, & conflarent, viderentq; quodnam esset in re operæ precium. Sed interim Rex Congo à quodam ex intimis cognouit de fume auri regum Europa, & hanc fore vnicam causam totius regni amittendi, & intellexit, & sapienter perpendit. Cum itaque adessent Lusitani metallici, ad loca sterilia eos duxit, præteritis fodinis veris. Vnde effectum vt & sitis Lusitana luderetur, & Congensis suum regnum retineret. Eodem consilio Rex *Zeilanicus* vetuit aperiri in tuo regno fodinas quas habet dirissimas. *Georgius Agricola*, vir alioquin doctissimus & mineralium peritissimus, audet etiam suum affectum literis illinere, quasi si ars vera esset, iam oporteret immensam vim auri argentique effectam esse, eiusdemque appetitus est etiam *Guibertus*, quasi vero mortalium auaritiæ vlla copia esset satis. Neque enim *Salomonium* aurum & argentum, nec *Craesi Pythique* talenta, nec *Persica Gazæ*, nec *Philippi* metalla satiarunt olim homines: Et nostris temporibus quantum auri argentique aduectum est ex *America*, *India*, *Æthiopia*, & aliis terris? Quantum etiam ex tot puteis *Pannonia*, *Bohemia*, *Misnia* aliarumque terrarum erutum? Et tamen egemus, & cum non respondeat moles appetitui, precium nummorum augemus, & adhuc pene quotannis plumbum, stannum, æs, argentum viuum, ferrum & alia, quæ forent transmutanda crescunt precio. Mira est fraternitatis de Rosea cruce policitatio in absumptorum thesaurorum per artem chymicam & auri pluris quam vtiusque India vectigalia præbeant. Infinita enim est cupiditas. Vnde suppeteret quæso tantum materiæ, vt, si etiam tam vulgaris ars esset quam est sutoria, sufficeret cupiditati omnium? Idcirco *Deus* noluit tam publicari artem, noluerunt etiam sapientes. Ideo ænigmatice descripta est, & libri de ea in commentariis, secretisque asseruati, cumque casu protracti essent in lucem, à paucissimis tamen intellecti sunt, quorum aliqui contenti sola notitia noluerunt laborandi molestiam sustinere, & qui ad laborandum sine intellectu aduoluerunt, illi pepererunt hos quos tu, *Guiberte*, totos quadraginta annos cum maxima studiorum tuorum iactura essecutus, quique omni hominum generi inuisi pœnas dant artis temere attentatæ, & iactatæ, cum ea non sit nisi physicorum acutissimorum & qui mineralium magnam notitiam, experientiamq; habeant, prætereaque cœteras quoq; partes chymicæ philosophiæ excoluerint, quorum cum sint paucissimi, qui & scire simul & manus operi admoerere velint, enenit vt ars præstantissima publice non exerceatur. Imo si qui sint, qui in publicum prodire velint, eos absterrent invidiæ, & pericula, quæ nouimus magnis viris obuuisse. Quod lateant artifices, & libri sint editi stylo arti proprio, immoderatorum hominum vitium est. Qui in luce se passim ostentant gloriabundi, quando tandem vobis persuadebimus eos esse impostores, qui nunquam quicquam de arte intellexerunt? Quando tandem cessabitis merito impostoriæ, & crimine deceptorum damnare artem ipsius naturæ documentis roboratam, & à non nullis celebratam, experientiaque confirmatam? Ecce me homuncionem. *Rationibus optimis declaravi scientiam, & tua argumenta contra eam penitus confutavi, ita vt ne hiscere quidem contra possis, tantumque pugnes maledictis & conuitiis. Quid profeci? Insanabile caput es. Quo magis confunderis, eo virulentius, & maledicentius oblatras, nec vllum autorem curas ad eo vt etiam publicum opus ferri in æs transmutandi scelerate calumniaris, & hos mentiri impudenter scribas, qui id asseruerunt.*

Sitis auri
conflata est
Theauri natura
& artis
occultentur.

Expertus est
Michael
Sediuogius:
Kellam &
alii.

Sed cum tu sis datus à Deo in reprobum sensum, factusque stultus qui tibi sapere videris, artis causâ, & veritatis amatorum non est intermittendum patrociniū, & arma contra tuam vesaniā sumenda.

Ad arg. 1. Argumentum falsum sumitur. Nam metallorum transmutatoria licet non sub nomine tituloque chymicæ, aut alchemicæ, vel etiam transmutatoriæ, tamen in tota Physicarum generabilium, & corruptibilium fundamenta sua habet, & Theoremata ab antiquo. Tam vetus est, si materiam & principia spectes, quam vetus contemplatio physica. Cum enim metalla, & cœtera mineralia sint inter generabilia, & corruptibilia, & naturaliter nihil fiat ex nihilo, nec in nihilum recidat, necesse est vt & ipsa sint transmutabilia, & ex hoc in hoc, quod sit determinatum, possint transformari: qua in re Platonica disciplina etiam excessu peccans, causam præbuit Heracliti, & Pyrrhioniorum, contra certitudinem asseuerandi, opinionibus, quæ sane sunt fatis antiquæ. Deinde si naturalia sunt perpetua, & hodiernæ obseruationes circa metallorum transmutationes tam in fodinis quam extra eas sunt adeo dilucidæ, & apertæ, vt dementem esse necesse sit, qui neget, consequens est per antiquas esse. Si aliqui sunt ex veneranda antiquitate qui de sublunarium mutabilitate scripserunt, sunt etiam qui de metallorū, quæ necesse est vel in mutua transmutari, vel in alia si sunt: Si autem nondum sunt, sed fiunt, necesse est vt ex materia determinata procreentur modo generationis naturalis.

Naturalia
sunt perpetua.
Transmutabilia
sunt naturalia.
Ergo.
Sublunaria
sunt mutabilia
Metalla
sunt sublunaria.
Ergo.

Postea producuntur plurimi ex antiquissimis autoribus, quorum nomina ne repetam, ablego studiosos, ad *Hermolaum Barbarum*, *Georgium Agricola* in Epistola dedicatoria, duodecim Librorum de re metallica (vbi hæc verba: Quo minus multi sunt qui de re metallica scripserunt, eo magis mihi mirum videretur tot chymistas existisse, qui composuerint artificium de metallis aliis in alia mutandis. Multos *Hermolaus Barbarus* homo dignitate generis, & gradus ac omni doctrina ornatus nominatim protulit: ego plures proferam sed insigniores tantum &c. Item: Tot scriptores omnino nobis assueratione affirmant se eo peruenisse quo cursam suam dirigebant, eis fides esse videtur adhibenda: &c. Hæc *Agricola* qui non audet decernere, facere possint nec ne, quæ profitentur) *Picum Mirandulanum*

Si peranti-
qua est chy-
mia Spagiri-
ca, & pote to-
sum, etiam
pari eius de
metalli.

lanum, Petrum Amelungium & alios. Tertio: Certum est metallicam chymiam esse partem essentialem magistri magisterii sapientum. Atqui constat chymiam extractoriam, separatoriamque pro medicamento, & aliis operibus esse antiquissimam, & habere suos autores profloresque, & scriptores vetustos, à quibus etiam nomen *Alchymia* ex parte est pronunciatum: Ut videte est apud *Sorfanum*, *Auicennam*, *M. suum*, *Bulcasim*, *G. bram*, & alios. Ita exat *Hermes* tabula, & *Suida* al omnique testimonium. Consequens est etiam metallorum transmutatoriam esse perantiquam, & lucos autores habere, quanquam non omnes eam partem exotericis libris commiserint certis de causis. Quis autem his argumentis opponitur? *Auus calumniosa*, & mendax *Guibertus*, cui nulla auctoritas la-ris est. Sed quis ipsi mendacissimo homini credat? Quo iure obstringemur ut negari sin pluciter fidem habeamus, contra tot summos philosophos, & sapientes artifices, rerumque naturæ peritissimos assertores? Quæ causa istam vetulam in chymia incitant? Desperatio. Cum nebulomb. 40. annos consumsit frustra, & non cum veris artificibus. Quæ ergo Deum & naturam aduersam sibi expertus est, quod non potuit consequi vituperat eom artificibus & magistris, omnibus futiarum argumentis conquestis. Quæ ergo tali homini fides?

Ad 2. Hoc argumentum refutatur *Alchymia Hermeti trismegisti in tabula Smaraglina*. Fuisse is circa *M. sis* tempora perhibetur. Deinde opponitur *Sorfanus* apud *Auicennam*, & *Auicenna* ipsius metallica artificia, aliaque passim in eius libris: Item *Bulcasim*, *Mesius* de oleo philosophorum, *Gebr. & C.* qui omnes sexcentis annis sunt vetustiores, ut alibi indicatur. Querit scriptores ante sexcentos annos. Quid illi scribere debuerunt? *Quando inuenta sit chymia, & ubi vixerit inuentor*. At scripsit *Hermes Aegyptiorum ter maximus*: Scripsit *Geber*, cuius temporibus non tantum sophistæ arti insidiatifunt, sed & fuerunt aduersarii quorum argumenta in summa perfectionis iudicat, quod est indicio artem longepriorem *Gebr* ætate fuisse. *Auicenna* ante sexcentos annos vixit, & teste *Sersano* abbreviationes, seu compendium *Alchymia* scripsit, cui etiam quæstiones duas addidit à veteribus prætermittas. Necesse est *Alchymiam* longe prius in *Persia*, *Chaldæa*, *Aegypto* in literis fuisse. Circa ann. Chr. 294. in *Aegypto* floruit teste *Suida*, quem *Guibertus* nunquam poterit mendacii convincere. Quis enim veteri probato scriptori non crederet potius quam calumniosissimo *Guiberto* *Diaboli* nepoti furiosissimo? *Hieron.* in vita *Pauli Eremitæ* mentionem facit speluncæ antiquissimæ in qua inuenta est supellex monetaria. Credibile est chymicos, non aulos se periculis vulgi exponere, eo in loco laborasse, quanquam *Morien* regem *Aegypti* suam artem deuecit etiam in aula: quem regem oportet animo philosophico fuisse. *Ioh. Ennius* circa annum Chr. 310. in cælo locum *Alchymistis* assignauit. Id qui fieri possit sine longa experientia rei iam adeo notæ ut eius fata ex cælo peterentur? Sed videantur quæ in commentariis *Alchymia* connotati, iudicentque viri prudentes num aniculæ stultissimæ, calumniosissimæque quam nullus mendacii puder, pigerque, ut *Apologia* eius *Sathanica* restatur, *Guiberto* potius credendum putent, quam viris fide dignissimis. Ego ipse, qui ex mendaciis compendia non quæro, testor me vidisse librum in *Germania* scriptum circa annum 1028. Chr. quem non tunc confictum esse existimare licet. Neque enim experimenta sunt anni vnus, sed per manus multas longa retro serie accepta. Quod scriptum est ante ann. 587. continens experimenta prisca, indicio est artem longe esse vetustioré ann. 600.

Ad 3. Impurissimum, maximeque Diabolicum & impudentissimum mendacium est. An non in omnium ore, *Hermes cum Alchymia*? Qui potest figmentum Diabolicum cum naturæ & experientia documentis conuenire? Qui potest cū ratione? *Diabolus* circa religiones decepit multos, idque à prima *Paradiso*. Religiones enim à sensu sunt remotiores, & mysteriis plenæ. At *Alchymia* sensui patet, & metallurgicæ adeo essentialis, ut eius fundamenta pateant fossoribus, & excoctotibus metallorum. Non potest tam constans fuisse, si figmentum Diabolicum: quia à præstigiis Diabolicis magorum, & imposturis sceleratorum hominum semper fuerunt qui eâ peruenirent discernere, quod & *Comes Bernardus* indicat, & *Geber* præstitit, debuitque petrus ille *Guibertus* idē posse, & non verum cum falso eiusdem criminis accusare, & damnare.

Ad 4. Conuitium & mendacium est abnorme, vti iam mores mundi pessimi, non cumularent mala. Quis *Alchymista* protoplastos seduxit, & maledictum intulit? Qui erant illi de quibus *Gen 6.* *Deus* testatur quod omne figmentum cordis eorum sit malum? Quod in posteres *Chymici* infortunium ciearunt, id in ipsorum capita recidit. *Guibertus*, *Satelles* ille *Diaboli*, si veris philosophis cruces & tormenta parare posset, nullum non lapidem moueret, vti & aliquoties cruce m decernit. Sed ille coruis tartareis dignus est, nisi respiscat. Vera *chymia* non est vanitas vanitatum, sed donum Dei per naturam, multa gratiarum actione, & glor. ad dignum.

Ad 5. Mendacium & hoc est: Vide ante posita in solutione arg. 1. & 1. *Guibertus* exæcatus incititia, stultitia, & reprehendendi calumniandique libidine nihil sani nec vider, nec loquitur. Quid autem ille ἀναβιβησι, ferula Grammatica dignus, qui nec latine scit, si sit vltra culinam, nec Græce, tantum abest ut de Græcis, & Arabibus aliquid nouerit, garrat? Ades homo iudissime omnium, & te docebo meam latinitatem, & Græcam linguam. Has vbi d. diceris tunc vide an mysticos commentarios philosophorum chymicorum aggredi & iudicare possis. Illi veto sapientibus scripserunt, nec tacuerunt. Insipienti *Guiberto* nihil nec scriptum est, nec subnotatum. Ne mpe debuisti *Hippocr.* *Galenus*, *Theophrastus* & alii repetere arcana sapientum, ea que contra iuramentum tunc temporis diuulgare? *Hippocrates* his verbis sibi obligauit suos discipulos: *Itome* præceptor: m. qui me hanc edocuit artem parentum loco habiturum, vitam cōmunicaturum, eaq. quibus opus haberet, impertiturum: eos item qui ex eo nati fuerint pro fratrib. masculu indicaturū, artemq. hanc si discere voluerint, ab q. mercede & pacto edociturum. præceptorū, ac auditonum, reliqua q. totius disciplina participes facturi tum meos tum præceptorū meos filios, & discipulos qui mihi scripto cauerint, & medico iuramento additi fuerint, alii præter hos nulle.

Veteres Sa-
pientes my-
steria sua non
diuulgasse.

Hec

Hæc de sua arte Hippocrates. De Pythagoræ *ἔχουβελία* non est vt referamus. Soliti sunt antiqui ar- *Tales bodie*
 tium excellentium præcepta tanquam mysteria domi seruare. Quæ est ergo tua impudens impu- *sunt fratres*
 dentia, Guiberte, vt artem exigas ex libris exotericis Latinorum, Græcorum, Arabum, Ebræo- *de Rosen*
 rum? Qui vero tam amens & cæcus es, vt Chyniæ vestigia non videas apud Hippocratem? *Cruce.*

Ad 6. De te pessimo pullo non poterunt bene meteri. Araneus enim es, & serpens virulentus
 ex optimis pessima faciens. Bene de te meriti sunt quod tibi auarissimo non reuelarunt artem. De-
 bes Deo & illis gratiam pro cælara. Alias in magnum malum imprudens incurtisses, fuissesque fa-
 ber tuæ infelicitatis. Hoc non potes agnosceie. Interim præstantium medicinarum confectioe
 omnia sua, & post se secula bearunt, quod dum non agnoscis, & eorum scientiã insuper miris mo-
 dis calumniaris, bipedum omnium, quantum est, es nequissimus & ingratiissimus. Mira vero stul-
 titia est, artem faciendi auri anteferri potuisse omnibus aliis inuentis. Si vnquam vllos habes aut
 habuisti tuæ stultitiæ assertores in hac quæstione ne fingere quidem tibi debes vllos. Abi ad non- *An ars auri-*
 dum spoliatos utrosque Indos homo vanissime, & apud eos quæte sitne auri copia cæteris inuentis *fica omnibus*
 de vita Deo digna, politica, æconomica, literata, &c. præterenda. A fustibus responsum accipies. *anteferenda.*
 Supra ex Seruio locum de ferro prælato proponebas, eoque animo scribantur fuisse, & esse Indi
 utriusque. Quin ergo fetrariam Tubalcancam anteponis aurificio? S. Petrus tibi dicit: *Pecunia tua*
tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. Act. 8. v. 20. Vide & quæ de sa-
 pientia Spiritus S. dicitur Prouerb. 8. v. 18. & seq. Iob. 28. 14. & seq. Prouerb. 16. v. 16. Sap. 7. v. 9.
Sapientia gratis offert sua munera. Prou. 1. & 2. & 9. Eccl. 55. I iam homo auarissime omnium & Chrylo-
 pœiam antefer omnibus cæteris inuentis. Quantum video tu triginta argenteos caperes, & Do-
 minum cum sua lege proderes.

Ad 7. Risu dignum *τεπέρισμα*. Siue veteres producas, siue non producas, Guibertus nulli argu-
 mento credit. Quorsum ergo exegisti autoritatem vetustatis, si tibi hoc argumento non potest
 satisfieri? An non es *Marcolfus*, cui nulla arbor ad suspendium placebat? Exigis testes. Datos im-
 probas. Cur? *Quia etiam antiquitas non habet contra errores præscriptionem.* Et tamen in sequentibus
 valde tibi places vetustatis autoritate, citasque verba *Platonis*. Quis vnquam tam insanum hūmi-
 nem in publico vidit?

Responso ad obiectionem ridicula est. Si ea valet, dicamus vicissim: *Guibertus cum omnibus suis*
pico, poetastris, medicastris, &c. non est audiendus. Ita compositum bellum esto.

TRACT. III. CAP. III.

De vellere aureo.

NVgator Libanius cum aliis ad confirmandam antiquitatem transmutatoriæ dicitur proferte
 fabulam de expeditione nautica ad auferendum vellus aureum, hoc est, membranam arietinam elabora-
 tam, in qua descripta fuerit ars aurificii, circa an. m. 2714. vt ita vetustior esset bis mille octingentis
 septuaginta annis, si currens annus 1615. sit mundi 5585. (aliqui plures numerant, aliqui pau-
 ciores.) Vfus est Libanius autoritate & testimonio *Suide*, cui tot sapientissimi viri acquieuerunt
 sine vlla contradictione, vt pudere debeat nouitium homuncionem aliquid diuersum pronun-
 ciare. Inuentus est Guibertus, Lotharingicum crepitaculum, anus insana, conuitiator maledicen-
 tissimus, qui 40. annos consumsit cum suspensiosis nebulonibus, & quia Deo & natura aduer-
 sante artis non potuit fieri capax, in eam arma malitiosissima strinxit, omnesque eius & autores, &
 rationes, & experientias communi calamitate inuoluit, & damnare est ausus. Videamus quibus
 machinis. Thema est: *Falsum est vellus aureum Colchidis, ad quod rapiendum totius Græciæ Heroes nati*
singulari fabrefacta sunt profecti, fuisse librum de auro per artem faciend.

Arg. 1. Ætate Argonautarum non ita nota fuit Alchemia transmutatoria, vt de ad eam perti-
 nentibus poetæ fabularentur.

Arg. 2. *Suidas fabulosus est.* Ergo ei nihil fidei.

Arg. 3. Multi illam expeditionem descripserunt, sed nullus interpretatus est vellus aureum de
 libro Chrysopeæ.

Hoc probatur. 1. Quidam dicunt fuisse pellem arietis, super quo vecta sit *Helle Phryxi soror*: quæ *una opinio.*
 pellis Ioui vel Marti fuit dedicata, & à *Lasone* ope *Medeæ* ablata. Citatur *Iustinus* historicus, & *Apollo-*
nius Rhodius, Valerius Flaccus; Achilles Statius; Ouidius, Palephatus, qui omnes de arietis fabulosi pelle *Opiniones*
 villosa accipiant. 2. Quidam ex antiquis aliter exponunt. Nam *Herodotus Heracleotes* tradit fuisse *alia.*
 auream phialam in cuius medio agnus sculptus. *Dalechampsius Thyestem* facit futem, qui agnum aurei
 velleris surripuerit *Aireo* fratri. *Varro* propter caritatem pecudes habuisse aureas pelles dixit, ad
 quas tegii Argonautæ fuerint profecti. *Cicero* pellem inauratam voluit. *Strabo* putauit significari
 vellus Chrysoplysiarum, quod & *Agricola* (adde *Mathesium*) agnouit. *Eustathio* iudice capræ vel-
 lera gestarunt. Ergo fabuloso *Suide* de Libro asserenti nihil credendum. Hic est prosyllogismus
 primus.

Prosyllog. 2. *Opinio Suidæ improbabilis est & falsissima: Ratio: Quia qui ante Suidam scripserunt,*
 quiduis potius de eo dixerunt, quam esse librum Alchemiæ. Rationis ratio: His potius est creden- *Pag. 58.*
 dum quam *Suide*. Cur? *Quia quo propius aberant à tempore Argonautarum, eo melius qua vera erant cer-*
nebant. 2. *Quia perfricta frontu fuerit asserere, omnes & singulos illos antiquissimos falsa prodidisse, postero-*
rem Suidam vera dixisse. 3. *Omnium doctorum iudicio antiquioribus scriptoribus maior fides est adhibenda. quis.*
 Hæc est res capituli secundi.

Responsio.

QUOD pro fundamento artis non ponitur, de eo non multum laborandum. Poetas antiquo Philosophos, & Deorum interpretes, sacerdotesq; fuisse, qui fabulis vera inuoluerent, atque ita à sacrario Philosophiæ indignos arcerent, dignis autem sua figmenta interpretarentur, apud Strabonem legimus. Cum itaque iidem etiam de argonautica expeditione multa confinxissent, ne omnibus de interpretamento legitimo constaret, diuersæ plurium opiniones de significatione emerlerunt. Inter eas *probabilior est quæ veritati siue in naturalibus, siue moralibus, siue diuinis, aut etiam domesticis est magis consentanea.* In omnibus si circumspicias, aliquid historicum in fabula argonauticæ agnoscas. Consueuerunt enim olim Heroes vbiuis terrarum virtutis exercendæ argumentum quaerere, & oppressos per vim à tyrannorum iniuria liberare. Cantores autem facta ista in conuiuiis recitasse non sine fabularum admistione ex Platone constat, sicut & Germanorum res gesta olim sunt decantatæ. Verisimile est idem hic factum fuisse, præsertim data occasione per fugam Phryxi. Verum cum historia coincidere etiam aliquid vrgentius potest. Cum Phryxus Athamanti filius socia Helle sorore in Pontum fugeret, secum detulit artem auri elaborandi, h. e. tum ex natura colligendi, purgandi, conflandi, probandique, & quæ solent in auri metallis alia peragi: tum conficiend studio perfecti, magnique magisterii. Ars ea descripta erat in membrana ex pelle arietina, quam Oeta rex acceptam in templum Martis intulit, vt ibi ab insidiis tutior esset, quamquam etiam difficultate disciplinæ mysticæ non cuius esset obuia. Ita enim descripta ars erat, vt in ea mentio fieret draconis cuiusdam, & taurorum ignivorum, item exercitus ex dentibus draconis occisi exurgentis, & vim minantis. Dicebatur inclusa adytis templi Martis, quod muro valido esset circumdatum: ne minem posse eius fieri participem, nisi medicaminibus sopito interfectoque dracone, & tauri domitis, exercituque confecto, quod ope & consilio Medea tandem à Iasone peractum, raptusque liber artis Corinthum delatus est. Hæc omnia pulcre consentiunt cum Chrysopeiæ disciplina. Vnde Suidas non vane coniecit nihil aliud significari quam illam ipsam in membrana descriptam. Suidæ sententiæ tanquam probabiliori, nos accedimus ita argumentantes:

Vide argonautica Orphei, qui interfuit navigationi, & cogita de fide narratorum.

Artis aurifica descriptio magica.

Id quod essentialibus veteris figmenti de aureo vellere propius respondet, magisq; conuenit, verisimile est figmento significari. Respondet autem, conuenitque magis Chrysopeiæ Philosophorum. Hanc ergo figmento aurei vellere significari, verisimile est.

Materia auris aurifica.

Assumptio probatur. Nam in artis descriptione inueniuntur Draco, Mars, ignes proflati, custodia per murum, & similia. Cætera quoque quam appositissime congruunt. Draco est materia quam vocamus mercurium Philosophorum. Huic aurum custodiendum commendatur, estq; optimum ei negotio id quod purissimum in Chrysolipsis inuenitur, nec vim seminalem ignibus perdidit, quale Phasis in Colchide detulit. Materia hæc includitur templo Martis ignei, vitro nimirum suo in Athannore philosophico. Alii custodes sunt tauri spirantes ignem, hoc est, quatuor caloris gradus, quibus artificiose adhibitis internus calor in actum vocatur, & tandem arte Medæ Iason draconem sopit, interficitque. Nam ex virulentissimo basilisco seu mercurio fit placida medicina. Mercurialis draco valde vigil medicamine Medæ est sopiendus, h. e. & figendus, & virulencia spoliandus. Modus in arte est descriptus. Tauri, seu ignis instrumentalis, incantamentis, seu arte domantur: Ignis autem tum internus, tum externus. Dentes draconis venenati in exercitum euadunt, qui se mutuis vulneribus conficit, quod fit dum materia intra vitrum per elementa, eorumque qualitates mouetur, & quasi colluctatur secum donec omnia, quæ prius fursum deorsum ferebantur, ad vnitatem redacta conquiescant. Sic explicatur assumptio. Contra:

Quæ interpretatio vel non, vel minus apta est figmento, eam recipere non tenemur. Quæ extra metallurgicam illam proponuntur interpretationes vel non, vel minus sunt apta figmento. Has ergo recipere non tenemur.

Assumptionem iam probabimus responsione ad argumenta Guiberti, & sane varietate sua se destruunt.

Ad arg. 1. Petitur principium. Nos dicimus notam fuisse, argumento rei, quæ ista fabula continetur, cui addimus Hermeticæ apud Ægyptios, & in Chaldæa, Persiaque professionis antiquitatem.

Ad arg. 2. Ignoratur Elenchus. Suidam in hac expositione fabulosum esse, probandum est: Imo Guibertus calumniosus. Pro Suida militat rerum ipsarum congruentia.

Ad arg. 3. Satis est vnus Suidas veridicus. In fabulis exponendis multi multa dicere possunt, sed is potiotem meretur fidem, cuius explicationi res ipsa, & omnes partes fabulæ magis respondent.

Est autem ridicula Guiberti contra Suidam ex varietate sententiarum ratiocinatio. Varietas enim expositionis incertitudinis & mendacij signum est, non veritatis. Si multi multa diuersa dicunt, eaque aliena ab artificiosa fictione, hoc ipsum suspicionem fallitatis gignit.

De sententia 1. Non est verisimile quinquaginta duos Heroes duce Hercule pro naturali arietis pelle tanta pericula adisse, & non potius Oetam risisse qui tanti æstimaret vellus arietis.

De sententia 2. Non est credibile pro aurea phiala susceptam expeditionem esse.

De 3. Minus verisimile est furtum Thyestis, quod Græci Heroes vindicarent pro rapta pellicula tantum onus suscipiendo.

De 4. Fabulosa est Varronis opinio. Quis putet pro velleribus aut lana auricolore Græciam inuasuram alienam prouinciam? Vbi veto huiusmodi arietes?

Cap. 3. huius tractatus pag. 6. producantur qui aurea Hesperidum poma interpretati sint de lanificio, ex quo aurum & alia commoda. Mirum sit si Græci Heroes fuerint prædones & piratæ, qui auaritia ducti, & non virtute alienum regnum cum tantis periculis petiuerint.

De 5. Quis ille vero conatus *inaurandi vellera*? An id Græcia non poterat?

De 6. Chrysoflysiæ si fuerunt, cur ad vellera vel tabulas rapiendas potius sunt profecti, quam ad occupandam regionem totam? Quid iuvisset Iasonem pellis arietina, vel tabula rapta? Ille non occupauit *Colchidem*, nec *Oëthiam* regno exiit, sed assumpto libro cum *Medea* se *Corinthum* contulit. Erat autem *Medea* artis istius gnara. Ideo eidem tribuitur etiam *sanatio & depulsio senectutis per tincturam istam, seu medicinam Philosophicam*, quam Poetæ in herbas transformarunt. Ita & cætera circa *Medeam* congrue exponi possunt.

De 7. Ridicula sunt & capriarum vellera. Ecce tibi. Istis fabulamentis, quæ sunt ipsa fabula fabuliosiora, plus tribuit *Guibertus* quam *Suidæ* longe verisimiliora proferenti. Legatur *Diodorus Siculus* lib. 5. rerum antiquarum cap. 3. ubi etiam aliæ opiniones recensentur, & quidem *Politica* quoque nugis *Guiberti* longe probabiliores.

Nihil nugacius & magis frivolum est, quam quod contra *Suidam* assertur. Non enim ideo mendax *Suidas* est, quia plures diuersas de vellere isto opiniones habuerunt: Sed contrarium sequitur. Quia enim horum *dissensio & varietas mendacium arguit Suidæ explicatio cum re consentiens vera censetur*. Quæ assertur de tempore Argonautis vicinior & antiquitate maiore, supra ab ipso *Guiberto* sunt confutata, ubi dicebat *vetustatem non habere contra veritatem præscriptionem*, potestque fieri, ut qui eodem tempore viuit magis mentatur quam qui remoto, ut de *Omphale* constat. Præterea stultum iudicium est, quo vult nos magis credere verustioribus quam *Suidæ*, cum illi sua varietate argumentum fidei perdant: *Suidas* autem rei probabilitate nititur. Cui quæso opinioni ex vetustis est credendum? Vni, an omnibus simul? Ita fatuus homo garrit temere quicquid in buccam venit. Si item maior fides debetur antiquioribus, cur denegas fidem Chymicis præcis?

Antiquitas iam probata, supra abiecta.

Volebam singulis capitibus tractatus secundi adiicere opposita argumenta, & ad oculum demonstrare *Guiberti* pluraquam anilia deliramenta: sed cogitabam me & mihi & lectoribus molestiam creare. Explebunt hæc duo loca propositiones & responsiones.

TRACT. II. CAP. III.

De pomis Hesperidum.

Negat mala atlantica ex horto *Hesperidum* ad opus transmutatorium metallicæ Chymicæ pertinere *Guibertus*. Argumenta negationis:

1. Omnes antiqui scriptores quiduis potius de hoc horto dixerunt, quam quod ad Alchymiam detorserint.
2. Infani Alchymistæ longe posteriores non sine scelere referre fabulam audent ad suam insaniam.
3. *Plinius & Solinus* oleastro conseuerunt hortum, & flexuosum maris ambitum *Draconi* assimularunt.
4. *Varro* mala aurea oues ait significare (sic *Seruius* lib. 4. *Æn.* Re vera nobiles fuerunt puellæ, quarum greges abegit *Hercules* occiso eorum custode. Mala sunt *μῆλα*, oues.)
5. *Diodorus Siculus* de exquisitæ pulcritudinis gregibus intellexit: *Palephatus* de magni emolumentum rebus: Vnde autem vellera pecudibus afficta. Declaratur autem vellera ariete *Colchico*, testibus *Varrone, Forcatulo, Calio, Horatio, &c.* quibus preciosa sunt aurea. Ergo longe magis delirant Alchymistæ fabulosi Poetis.
6. Alchymia longe post fuit in vsu.

Responsio.

Affigite fabuloso & nugaci *Guiberto* auriculas *Mida* cum crepitaculis ex India: Ut stultitiæ sacerdos agnoscat. Reponimus:

1. Non si alij aliter explicarunt fabulam, Alchymistarum interpretatio est falsa. Dum multi, & in his alius aliud coniectat, non possunt omnes scopum verum attingere.
2. Autores citati ne *Physici quidem fuerunt probati, nedum Chymici*: Vti etiam videre est. Nam plærique de re non aliter loquuntur quam opiliones, vel mercatores lanificii, vel rustici, vel avari prædones. Nihil interius vident: nihil Philosophici acuminis habent, cum tamen Poetæ fuerint abstrusæ sapientiæ antistites. Quid ergo fidei merentur producti testes? Nihil.
3. Illud de fabula dicendum est, cui maxime congruere & respondere quam commodissime deprehenditur. At maxime congruit Chymico artificio.
4. Illi iudicare de vera fabulæ interpretatione possunt, quibus notum est secretum Philosophiæ auriæ. Id autem non Grammaticis, & eiusmodi litteratorum vulgo datus, sed artificibus sapientibus.
5. Fiat periculum: *Hesperides* filiæ ingenii sunt summi Philosophi *Atlantis*. Hæ hortum habent, nimirum *Rosarium Philosophorum*, quæ est scientia Chymica possessionibus cæteris potior. Hortum custodit *Draco*: *Mercurius* nimirum ille *Draconinus*, cuius venenum, qui rem aggredi volunt, maxime timent. *Herculeus* tamen labor, constans prudentia, scientia, studio indefesso, & vigilante manuum operatione *Draconem* interficit. Interim arbor argentifera & aurifera nascitur, fertque mala argentea & aurea, quanquam de aureis tantum sit fabula. Hæc decipit *Hercules*, non ille fabulosus, sed Chymicus *Herculei* ingenii. *Heracles* est gloria ætis *Macrob.* lib. 1. *Saturn.* c. 20. Consecrata ea fuerunt *Veneri* propter vsu.

Expositio pomorum Hesperidum.

Quicquid

Ouid. lib. 10.
Metam.
Plin. lib. 19.
cap. 4.

Quicquid enim est pulcrum & amabile in hoc mundo, potest autem arte acquiri. Ideo & Hippomenes Atalantam eiusdem artis fructu sibi deuicit, quanquam pomis ex agro Damasci terra Cypria petitis, ne ars soli Hesperia fuerit nota, ut Ouidius narrat, Virgilio tamen 6. Eciog. aliter sentiente Sed & alias, ut Plinius inquit, horri erant sub tutela Veneris, sicut apud Romanos Priapi. Vñ sunt autem etiam posteriores Chymici similibus parabolis. Itaque expositio nostra fit verisimilior.

6. Receto argumentum de auctore vellere: Varietas expositionum potius mendacii, quam veritatis argumentum est. Chymici consentiendo veritatem confirmant.

Pliniana interpretatio.

7. Addo Plinii rationem lib. 5. cap. 1. Lixos vel fabulosissime ab antiquis narrata. Ibi regia Anteei, certamenque cum Hercule, & Hesperidum horti. Affunditur autem huic æstuarium è mari flexuoso meatu, in quo draconis custodiæ instat fuisse Nunc interpretantur. Amplectitur intra se insulam, quam solam è vicino tractu aliquanto excelso non tamen æstus maris inundant. Extat in ea & Ara Herculis, nec præter oleastros aliud ex narrato illo autifero nemote. Minus mirentur profecto portentosa Græcia mendacia de iis, de amne Lixo prodita, qui cogitent nostros nuper paulo minus monstrifica quædam de iisdem tradidisse, &c. Hæc ibi. Nihil veri subesse narrationi putat Plinius, quod sit portentosum Græciæ mendacium, quanquam suo tempore aliqui draconem interpretati sint de æstuario flexuoso. Lib. 5. cap. 1. Ignorantiæ pudore mentiri non piget, haud alio fidei priori lapsu quam ubi falsæ rei grauis autor existit. Plinio iudice, & res & rei interpretatio falsa est. Quantum ergo tribuemus interpretibus Guiberti? Plinio ignoranti artem non succurrit Græcos longe aliud significasse, non quod in illo loco esset, sed quod comparari possit. Verum ad Argumenta:

Ad 1. Ignoratio Elenchi est. Ideo mysterium fuit, quia inter sapientum serinia latitauit explicatio. Quis etiam antiquorum, si sciuisset arcanum, liquido exposuisset, cum omnes discipuli ad silentium adigantur? Si scripissent isti de re metallica, & arte Chymica, fors attigissent secretum. At de aliis differentes non meminerunt.

Ad 2. arg. Conuitium est illiberale, nec vllum in accommodatione scelus. Diabolicum furorrem Guiberti notes, dum scelus affingit Chymicorum declarationi, quæ re vera est sapiens, & Philosophis digna.

Ad 3. Plinius lib. 5. cap. 1. suo tempore quidem oleastrum tantum horto ascripsit: Sed lib. 19. cap. 4. circa finem etiam Maluam arborem. Sed & arbor est Malua, inquit, in Mauritania Lixi oppidi æstuario, ubi Hesperidum horti fuisse produntur 200. pass. ab Oceano. Quidam Citrum quoque Atlanti tribuunt, de qua Plin. lib. 5. cap. 1. & lib. 13. cap. 15. & 16. Draconem esse flexuosum æstuarium, non Plinii sententia est, sed aliorum sui temporis, quos & ipsos monstrifica tradidisse scribit. Quid autem hoc contra Chymicos? Illi putarunt draconem esse maris æstuarium, quod sustulerit Hercules. (Nam draconem peremisse dicitur.) Ergo Chymici errant. Illud æstuarium non sublatum est ab Hercule, sed Plinij ætate restabat. Quomodo draco occisus potuit esse? Æstuarium intellexerunt historici & geographi, non artifices arcanorum interpretes. Quisque dicit quod sibi videtur in re obscura, semperque respicit ad suam scientiam. Is melior coniector est, qui singulorum rationes potest reddere exactius.

Ad 4. & 5. Nugæ. Hippomenes non oues obiecit Atalantæ, sed fructus arboris aureæ.

Ad 6. Mendacium. Hoc ipso figmento, quo ars apte designatur, docemur non post fuisse in vsu, sed longe prius inuentam, & exercitam.

Quæ Diodorus Siculus lib. 5. c. 2. de hoc figmento: De his pomis non idem scriptores sentiunt. Asserunt quidam in Libya in Hesperidum horti mala aurea à terribili dracone asseruari: Alii pecudum greges exquisita pulcritudine Hesperides habuisse, quæ ob decorem à poetis aurea dictæ sint, quemadmodum & Venerem, ob egregiam formam, auream appellant. Nonnulli eas pecudes colore auro simili fuisse volunt, eoque hoc appellatas nomine: Draconem vero extitisse pastorum curam, qui vi corporis, fortitudineque præstantes custoditis gregibus latrocinia prohiberent. Sed hoc pro arbitrio accipiant legentes. Hæc Diodorus, à quo discat furiose diabolicus Guibertus, absque scelere posse in fabulis variare expositiones. Apud Erasimum adagium est *μῦθα ἐσπερίδων δωρήσαι*, de magnificis promissis & donis. Hic fabula in poliuicum sensum mutatur. Georgius Agricola lib. 8. fossil. cap. 2. ad auri puri metalli accommodat, sicut & aureum vellus. Lib. 1. cap. 8. de veteribus & nouis metallis diuinitas Aera regis Colchorum ex auri ramentis aureum vellus putat esse, eodemque capite Atlantis regis Mauritania ditissimi ex Atlante monte opes, aureas arbores aureæ frondis & pomorum, ad quas rapiendas Perseus profectus est, & post Hercules ad spoliandos Hesperidum hortos. Nil curat sibi aduersari Palaphati opinionem. Agricola quam proxime accessit ad Chymicos. Num & hic sceleratus? Sed Guibertus à furiis in nobilissimam artem concitatus non potest aliter loqui quam furiose.

TRACT. II. CAP. IV.

Suida testimonium.

PROponitur disquisitio de testimonio Suidæ, Orosii, & Constantini Diaconi. De Suida primum: Scripsit hic, tempore Diocletiani Cæsaris (qui anno sui imperii 19. Chriusti 302. edictum proposuit de conquirendis libris Christianorum, ut & omnibus aliis, qui Deorum gentilium religioni aduersarentur, quique pro magicis haberentur, quos qui reddebant, TRADITORES dicebantur: Baronius anno Christi 302. sect. 16. & seq.) in Aegypto Chymie libros combustos esse, ne eorum fiducia opibus comparatis rebellarent. Vera scripsisse persuasum est Celso Rhodigino, Collegio Conimbricensi, Libanio, & aliis, non mediocriter eruditus viris, ut eos pag. 63. vocat. Guibertus in Suidam, & eius approbatores de hoc facto inuchitur. Suidam quidem supra fabulosum appellauit, ut & hic pag. 63.

Approba-

Approbatores autem negat exacte discussisse commentum, quod vult omnino esse falsum. Argumenta:

1. Miror, nec diuinare possum quo modo nisi diabolico Suidas delatus sit in hoc figmentum: quasi argumentaretur: Diabolici modi figmentum est relatio Suida de combustis Alchemiæ libris. Ergo omnino est falsum.

2. Si verum esset, inueniretur apud aliquem scriptorem vetustiore, & non tantum apud Suidam ante annos 400. viuentem. At non inuenitur. Ergo. (Nota hic ridiculum computum: Guibertus edidit nugas suas decennales contra Chymiam an. 1614. Ab his subtrahere annos 400. ante quos dicitur vixisse & scripsisse Suidas; restabunt anni 1214. iam inter factum Diocletiani, & Suidam intercessisse dicit annos plus 1200. (Forent tantum 927. re vera 912.) & Diocletianum factum Imperatorem an. Chr. 287. Batonius 284. ponit & demonstrat. Colligatur iam summa: Agetur itaque iam annus Christi 1901. qui tamen re vera est 1614. Tam belle potuit numerare fatua illa anus præ furore, & infania in Chymiam non videns quid scribat.)

3. Suidam oportet historiam illam ab aliquo didicisse aut diuinasse. Neurum est. Ergo falsum scripsit. Assumptio firmatur: Non potuit ab aliquo didicisse; quia nullus probatus scriptor exrat, qui de hac loquatur. Non diuinare: quia non potest diuinari id, quod historiæ priores non tradiderunt, quæque non leguntur apud vllum præter ipsum.

4. Verisimile est Suidam aut proprio ore loqui, aut referre auditum ab aliquo nugigerulo Alchymista, quia nullus est, qui hoc scriptis memoriæ prodiderit.

5. Tempore Diocletiani Alchymia ne nomine quidem nota erat, nec reperiebantur ab illis temporibus, qui vterentur transmutatoria. Ratio: Hoc millies à Guiberto in suis libris demonstratum est.

6. Quis tam bardus erit, qui non crediderit hanc historiam excedere omnem fidem? Ratio est: Quia Diocletianus non omisisset tam bonam incredibilis opulentia occasionem, sed ipse potius sibi aurum & argentum fecisset, cæteri que studiis abiectis omnem mentis aciem ad tam diuinam artem consequendam conuertisset, &c.

7. Non est lex diuina quicquid dicit Suidas: ad quam anchoram tamen non opus est confugere.

8. Si quis rem diligenter examinet, inueniet Suidam vel veritatem dissimulasse, vel ignoranter lapsum esse deceptum à fabuloso Chymista.

9. Chymistæ solent omnia inuertere, & ad suam vanitatem comprobendam traducere.

10. Suspicio est Suidam nefarii commenti occasionem sumsisse ex edicto Imperatoris de combutendis libris Christianorum, non Chymistarum.

Responsio de Suidæ testimonio.

PRæter rabularum infelices sacculos, scribebant in furiosa apologia Guibertus, nihil inferri laudabilius studiorum in locum seu angulum illum Gallia vbi serpens iste nutritur. Ex istis didicit ad fastidium vsque garrere, instar temulentiarum & insanarum vetularum. Quid opus verbis istis nugacissimis de testimonio, vbi ad res ipsas erat respondendum? Obsequamur tamen, ne nos accuset silentii, & causæ perditæ.

Lotharingicum crepitaculum.

Primum dicimus Suidæ, Calij Rhodigini, Collegii Conimbricensis, Roberti Valleris, Libauii, & aliorum, quos Guibertus non mediocriter doctos appellat, longe firmiorem, pleniorque esse fidem, quam vt ab obscuro isto homuncione, quem rabies furiosa per omnia conuitia & mendacia, calumniasque in Chymiam & Chymicos innexit, conuelli possit. Ex morbo suo & infania mentis larrat, non ratiocinatur. Argumentum damus: Quia verisimile est factum istud historicum, & qui id credunt, nullam causam iustam habent dissentendi. Item plus fidei habent quam is qui cum apostata factus sit, persequitur prius studium quanta potest virulentia.

Secundo: Scriptum Suidæ per annos 639. auctoritatem habuit. Desinit enim Suidas an. Chr. 975. sub Othone II. in morte Iohannis Zimisæ Imperatoris Græci. Putamusne crepitaculum istud Lotharingicum posse ei fidem detrahere? Ecquid pudet?

Tertio: Libauius & cæteri approbatores non tam respexerunt testimonium Suidæ, quam antiquitatem & veritatem rei ipsius, quodque probabile sit, Diocletianum arti insidias fecisse, sed cum libros non intelligeret vllus ex comitatu eius, artificesque se subduxissent, concremasset. Ægyptios autem, Persas & Chaldæos artis gnaros fuisse (loquimur tantum de magistris, & arcanorum scrutatoribus) longe euidentius est, quam vt rabiosus calumniator incertum possit reddere. Ad argumenta.

Ad 1. Non Suidæ modus diabolicus est, sed conatus Guiberti. Non enim diabolicum est rem gestam referre, sed suggestionem diaboli à multis comprobatam veritatem subruere, id quod ad infaniam vsque ex mero odio & rabie hic facit Guibertus.

Ad 2. Est Elenchus non sequentis. Neque enim quod posteriores narrant, id necesse est ab aliquo priore scriptum & traditum extare in publico. Si falsum est, quod posteriores scribunt, liber Guiberti totus est falsus. Neque enim vllus priorum tantas furias euomuit. Satis est ad veritatem rei vel vnicus testis. Quanquam autem fortasse nemo inuenitur, qui mentionem fecerit istius combustionis præter Suidam (quod tamen est impossibile, præsupposito testimonium congruere cum re ipsa) tamen eius testificationi robur tantum accedit, quantum esset, si à multis prioribus esset prolata. Deinde Guiberto remittimus suum de antiquitate iudicium. Si enim hæc nullam habet præscriptionem ad veritatem, quid prodesset Suidæ multos idem ante se dixisse? Num minus negaturus

negaturus esset factum tabula iste furiosus? An vero omnes libri sunt in illo angulo Gallix, in quem nihil infertur laudabilium studiorum? Nam legit omnes Guibertus? Tertio ad primum & secundum argumentum simul spectat, Guibertum non constare mente, & non considerate Ghesuitulatum suorum fundamenta. *Aut scriptum aut traditum illi requirunt*, & inter hæc plus deferunt tradito, quam scripto. Si Suidas non habuit autoritatem scriptam, traditam habuit, atque ita plus fidei meretur. Vereres Cabalam vocabant. Ex traditione Cabalistica potuit historia esse.

*Mendacia
historica.*

Adiacet huic argumento mendacium duplex. Primum monstratum est in errore computi. Secundum apparet in annis Suidæ, quem ante quadringentos scripsisse mentitur hoc sensu, vt velit non esse vetustiorum. Sane ille non tantum ante 400. annos fuit, sed & antiquior est sexcentis triginta nouem, quibus finita est eius relatio. Ita vero mentiendum fuit, vt verum esse appareret ante 600. annos non legi nomen Chymix, quod aliquoties affirmare non veretur blatero.

Ad 3. Nego assumptum, & ad probationem dico, quod Elencho diuisionis fallat. Vt enim iam dictum est ex traditione accipere potuit. Sed & quis putet *Guibertum* de omnibus scriptoribus non mentiri, cum absque rubore mentiri soleat? An vero etiam omnes legit is, qui 40. annos cum impostoribus consumsit in fornaculis nebulonum? De diuinatione ridiculus est. Non est diuinationo, quod ex præscripto transumitur. Ideo amentis hæc vox est: *Non potest diuinari quod priores historia tradiderunt*. Si scis ex traditione, non diuinas.

Ad 4. Rideatur iterum homo ineptus. Dicam ioco. Nihil tam vere dixisti, Guiberte, in toto tuo libro quam, *si locutus est Suidas, proprio ore locutum esse*. Non enim solemus mutuo, aut accommodato os petere, si ipsi loqui volumus. Quanquam autem hoc sit verissimum, tam dense tamen hæctenus es calumniatus & mentitus, vt & hoc in dubium vocem. *Græferus* tuus volebat scriptonem esse aliquam locutionem. Verum ea calamo aut itylo fit, non ore. Sed locutus sit proprio ore: An sic loquentibus nulla fides? Imo fidem esse oportet aliquã, si testibus vti possumus. Deinde non sit locutus ore proprio, sed *acceperit ab aliquo Alchymista*. Consequens est, cum *Suida* scriptio sit vetustior sexcentis annis, Alchymistas antiquiores esse, & te semper mentiri cum negas esse vetustiores. Est autem & hoc risu dignum. Nam & acceptum aliunde, vt calamo suo scribere, ita ore loqui potuit. Recipe te ad nebulones tuos impostores, cum quibus 40. annos fuisti, & literatis literas relinque. Vide quam stulte suas rationes. Nam ex verbis tuis patet, *aut proprio ore locutum esse Suidam, aut ab Alchymista accepisse, aut super ore scriptore*. Hoc tertium negas. Consequens est alterutrum ex prioribus duobus esse. Dixi si non scripture accepit, accipere potuisse traditione: Adde: Si non hausit ex libris exotericis, ex commentariis secretioribus transtulit. Dico tertio: Non si nostris temporibus non extant isti commentarii, nunquam fuerunt. Multi enim perierunt: aliqui adhuc latitant.

*Antiquitas
Alchymix.*

Ad 5. Cuculismus inanis est mendacissimi, & nulla fide digni Guiberti. Fuisse enim isto tempore longe fidelius Alchymix nomen asserit historia Suidæ, quam calumniæ Guiberti possint inficiari. Crassum & fœdum mendacium est, quod id millies in suis libris demonstrauerit. Detur, impura & impudentia mendacia esse demonstrationes: at vbi numerus millenarius? Inter carbones impostorum perit.

Ad 6. Ructum pleni avaritia cordis hoc argumentum redolet. Philosophorum sustentationi hæc scientia inferuit, non data est explendæ avaritiæ, quæ inexplebilis est. Philosophi spectant salutem corporis humani magis quam diuitias: Et licet etiam ad transmutationem adhibeant, tamen eorum institutum nunquam fuit auri montes producere. *Aut intellexit libros Chymicos Diocletianus, aut non intellexit*. Si intellexit, cognouit tantæ esse difficultatis, experientix, perspicacitatis, constantix & sedulitatis opus, vt de eo desperauerit. *Si non intellexit, neque inuenire potuit magistros, quorum opera vteretur, quorsum seruaret?* Ideo quia cognouit Ægypti summates (neque enim res est plebis) fiducia per artem istam emergendi ad rebellionem concitari posse, & fors *Achilleus* circa se habuit Philosophos Chymicos, conquisitos commentarios combussit. Bardus est & stupidus Guibertus, qui hoc non potuit excogitare: Improbus & iniustus est, dum Romanis tantam auri, argenti que sitim ascribit, quorum potentia mundi opibus etiam sine illa arte erat munita.

*Philargyria
Guiberti.*

Quid si dicam inuidisse Romanos gloriam inuenti, & exculi magni perfectique magisterii, sicut *Tiberius Cæsar* scribitur temperatorem vitri è medio sustulisse?

Ad 7. Par pari tollatur: Nec diuina lex est, nec humana, imo nec ratio quædam probabilis quicquid contra Alchymiam hermeticam Guibertus scribit. Si hoc est refutare testimonia, quod tibi licet, etiam nobis liceat. Disce Dialecticam, furue fornacularum Paracelsicarum profecutor.

Ad 8. Crambe est argumenti quarti. Quæ dissimulatit veritatem, qui historiam veram scribere instituit?

Ad 9. Mendacium pro argumento audimus: Ponatur tamen aliquã verum: Quia ergo Guiberti rationes temere in Alchymiam sunt impactæ, inuerramus & has, dicamusque Alchymistarum causam esse fortissimam, quia nec oppugnata est viriliter à verula ista latrante, *Guiberto*, nec expugnata. Hic murus aheneus est. Hunc tu nunquam euertis. Aduersantium argumentorum vanitas roborat argumenta & causam Chymicorum.

Ad 10. Suspicio vana hominis vani, *Suidas* combustionem librorum Chymicorum accidisse tradit bello Ægyptio contra Tyrannum *Achillea*, cuius Tyrannis incepit an. Chr. 289. & durauit sexennium, intra quod expugnatae multæ vrbes Ægypti, & captus *Achilleus* bestiis est obiectus, quod factum tradunt an. 294. Persecutio vero, in qua Christianorum libri sunt cremati, incidit in annum Christi 302. annum imperii Diocletiani 19. de qua legatur *Baronius* an. 302. sect. 16. & seq. Intercederent itaq; anni circiter 12. Num verisimile sit hos præterisse *Suidam*, & tanta distantia historias

historias confudisse? Cur non dicis in Ægypto libris Chymicis intentatum facinus traductum esse ad libros Christianorum, cum Chymici item non agnoscant Deos gentilium, sed vnum Deum cœli & terræ conditorem solum ponant, & fortasse celebratores artis tunc etiam erant Christiani, in quorum possessionem postea tota peruenit? Audiatur *Suidas* ipse: Sub Diocletiano (inquit) & Maximiano atrocissima mota est contra Christianos persecutio. Iusserunt enim in singulis provinciis & urbibus Christianorum Ecclesias euerti, & diuinas earum scripturas comburi, &c. Paulo post de rebus Ægypti in specie: Hic Diocletianus homo vecors, & Christi osor ira & furore percitus contra eos, qui in Ægypto res nouas molu erant, non moderate potestate usus est, &c. eodemque tempore veterum scripta de fusione argenti, atque auri conquisita combussit, ne ex illa arte ditati Ægyptii & pecuniæ freti copis in posterum rebellarent, &c. Hic confunditur Guiberti hominis nequam, nequam suspicio.

Vt Guiberto præ inuidia oculi doleant, repono historiam regis Ægyptii Calid.

Calid, quem alii *Euslid* vocant, filius *Gizid* secundi, rex Ægypti circa annum Christi 725. regnavit annos 18. Hic & Philosophus fuit, & Philosophorum amantissimus. Cum itaque *Hermes* magisterium inuenisset, & præceptis complexus fuisset, librum conscriptum tantum discipulis, tanquam hæreditatem reliquit, qui auxerunt scientiam pluribus interpretamentis, & intermiscuerunt perplexitates ne insipientes eam tanquam vulgarem arripserent. Nihil hic profuit *Diocletiani* iniuria. Vera exemplaria vim fugerunt. Ex discipulis *Hermetis* fuit *Adfar Alexandrinus* homo Christianus, ad quem Roma profectus est *Morienus Eremita Romanus*, & artem didicit. Sed mortuo magistro *Morrenus* in *Eremum* circa *Solymam* concessit. *Calid* autem adeptus librum *Hermetis* vndiquaque sapientes (ita se appellabant impostores tales, cum qualibus Guibertus 40. annis vixit) coegit, ut & interpretarentur scripta, & opere completerent. Sed illi promissis largi, arte vacui pœnas capitis dederunt, quas cum effugerit Guibertus, Deo gratias debet: prope suspendium fuit. *Morienus* re audita tanquam alter *Daniel* cupiens liberare à sententia mortis cæteros Philosophos ex *Eremita* redit in Ægyptum, & in domo quadam singulari à *Calid* rege extructa artificium absoluit. Absoluto inscripsit: Omnes qui secum omnia habent, alieno auxilio nullatenus indigent. Clam rege discessit ad *Eremum* suam, & artem ibi exercuit, inque omni anno multa auri & argenti pondera Hierosolymitanis misit. Tandem inuestigatus à rege Ægyptio ad eum reuersus est, & arte expedita fecit videre regem quæ sit mira creatoris potentia. Lege quæ in tractatu *Morienis* habentur minime fabulosa, sed conuenientia cum temporibus, personis, & re ipsa. Translata ista sunt ex Arabico in Latinum an. Chr. 1182. die 11. Febr. Guibertus irridebit? At aliquot millionibus Guibertorum præferenda sunt, propter rerum veritatem, & quia *Guiberus* tanquam rabiosus canis, & impostorum socius, vetulaque infaniens, quæ inuidia artis quidvis contra eam eructat, non est audiendus. Toties mentiundo & calumniando effecit, ut ne verbum quidem ei sit credendum. Sunt autem in libro *Morienis* & *Calidis* regis naturalissima artis fundamenta, quæ non facile ab vlllo possunt dirui, quæque ne audeat quidem nugacissimus ille, & stolidissimus Guibertus aggredi. Non temere *Calid* iubet suum librum custodire secretissimum: quia qui intelligit filius doctrinæ perfecturus sit quod voluerit.

Nota Philosophos magos, qui sibi falso artem arrogarunt.

Nota auri & argenti pondera arte facta.

Nota artem posse disci ex libro Hermetici, Morienis, & Calidis, idque factum ante annos 889.

Iam de *Orosio* & *Constantino* non sum sollicitus, ut qui non tantum succenturiati aduenerunt. Contenti sunt Chymici teste *Suida* grauissimo conspirante cum re ipsa. De eius libro. *Demetrius Chalcocondyles* hæc: Liber hic multiplicem vtilitatem non studiosis tantum adolescentibus, sed & cuius avari magnum & fructum, & voluptatem affert. Nec enim verba tantum historicorum, & oratorum, & quorumvis eloquentium autorum interpretatur: sed & multas, variasq; historias, quæ non facile alibi reperiuntur, eo quod libri *Græci*, *Romani*, *Ebraei*, vnde hæc sumta sunt perire, complectitur. Hæc ille. Audis Guiberte, ex quibus autoribus *Suidas* sua hauserit? Libri perierunt. Sed & si restarent, tu adeo blitum es, & fungus, ut ne latina elegantiora, nec græca, multo minus *Ebraica* intelligas, ut in diabolica apologia confitebaris. Tantum abes à latinitate pura *Q V O D* (ita scribis pag. 66.) in tota vix verbum intelligas. Ad ferulam Grammaticam carbonarie stolidæ: ut & in illo: Quod non possit imaginari verbum. Hui pecus arcadicum, quando rudere defines? Ne nihil dicamus de *Orosio* & *Diacono*, de quibus copiose garrit vetula, sciendum ita citasse *Robertum Vallensem*, & fieri potest, ut pro *Constantino* legendum sit *PAVLVS*, qui *Orosius* vocatur cognomento *Diaconus*, qui lib. 7. cap. 25. historiam *Diocletiani* describit, ut & *Eutropius* lib. 10. Non autem faciunt mentionem combustionis librorum Chymicorum, sed tantum res cum *Achilleo* describunt. *Roberto* itaq; satis fuit historiam belli confirmasse, in quo id contigit, quod *Suidas* annorauit.

Ad ferulam.

TRACT. II. CAP. V.

De Iulio Firmico.

Completur insaniam circa autoritatem *Iulii Firmici Materni Astrologi Constantini Imp. tempore* an. Chr. 320. & amplius. Nam & *Constantio*, *Constantig*, fratribus, circa an. Chr. 337. imperio potitis librum quendam dedicauit. *Quæstio est quantum eius testimonio sit tribuendum.* Illud autem non est aliud quam *Astrologicum* ex consequente. Qui enim *Alchymia*, & eius discipulis, magistrisve bonam vel malam constellationem in cœlo attribuere potest, eum necesse est præcognitos diu habere *Alchymistas*, & eorum artem. *Rei enim non existentis, aut incognita nulla est assignatio.* Cum ergo

T

vetustus

Si eludere ra-
tiones & au-
roritates est
respondere,
iam confu-
sarius est Gui-
bertus, & ni-
hil demon-
strari apud
omnes au-
tores.
Dantur Al-
chymia 700
anni.

Purgatores
librorum
Pontificii.

Iam Alchy-
mia est Ge-
nna.

vetustus astrologus sit *Firmicus*, & astrologicae observationes exurgant ex longa experientia: Con-
sequens est Alchymiam esse peruetustam. *Guibertus* eludit testimonium, & rationem inde ductam
plusquam scutriliter. Thema facit: *Locus Firmici videtur aperte de falso suspectus; q. d. Fallum*
est testimonium ex *Firmico*. Argumenta:

1. Tempore *Constantini Magni* nec res *Alchymia* nec nomen exitit. Ratio de Nomine: *Alchymia*
nomen est vox barbara, paucis ab hinc seculis ab Arabibus posterioribus profecta, qui vanis arti-
bus plus tribuerunt quam liberalibus. Id probat pag. 70. nugacissime. Ergo ridiculum est vocem
Alchymia iam inde à *Constantino Romanis* familiarem fuisse putare.

2. Apud neminem alium ex antiquis Græcis aut Arabibus, Latinisue inuenitur, præter *Firmi-
cum*. Nemo enim *Alchymiam* nominavit ante 600. aut ad summum 700. annos, nec aliquid ad
Alchemiam pertinens scripsit.

3. Est ciniflonum tecens commentum omnino falsum, teste *Casaubono* & *Salmutho* de nouis re-
pertis *Pancirolli*.

4. Aut *Firmicus* est recentior scriptor ob nomen recens usurpatum: aut si vixit *Constantino impe-
rante* opus *Matheseos* ei falso à recentioribus tribuitur: aut nomen *Alchymia* est additum ab aliquo recen-
tiore. Nam *purgatores librorum* talia multa annotarunt, & quotidie animaduertunt, sustuleruntq;
ex multis scriptoribus, quæ corruptores miscuerunt.

5. *Firmicus* est vanus & futilis (pag. 71.) quia scripsit de vanitate astrologiae iudiciariae.

6. Opus *Firmico* ascriptum non est antiquum saltem omni ex parte. Ratio est: Quia contra mo-
rem latinorum multa peregrina vocabula miscuit suis scriptis. Item characteres astrologicos, pla-
netarum, signorum, mansionum, &c. quæ sunt recentiorum; quia lippis & tonforibus notum ista
omnia ab Arabibus posterioribus non multis ab hinc seculis esse profecta.

7. Vox *Alchymia* est in hoc opere, ut aliquis suspicari possit, insiuita, superaddita ab aliquo *Alchy-
mista*. Ratio est, quia si voluisset eius meminisse, meminisset lib. 8. de metallarum aurificationibus, &c. quos
verisimile est sub eodem sydere esse. Haec tenet contra: *Iam conceditur quod Firmicus ipse meminere,*
& fuerit in veterum animis *Alchymia*: At non omnes artes & inuenta veterum sunt bona: ut ma-
gia & astrologia iudiciaria cum similibus, quibus infectus est totus orbis. *Alchymiam nemo nisi 1 N-
S ANVS neget non existere venenatam & pestiferam.*

Hoc est cerbereum sputum huius capitis, ex quo nascetur aconitum vetula isti furiosa *Guiberto*
perniciosa & lethifera.

Dicimus 1. Miserum esse disputatorem, qui se transformans in omnia rerum miracula iam
concedendo, iam negando, modo assumendo aliquid, modo subtrahendo; & conuitiando, &c.
tamen non potest obtinere aliud quid, quam sui dedecus & ignominiam. Dicimus 2. Pro *Iulio*
Firmico grauiores & vero, fideque digniores sunt autores, quam scurra iste furiosus, odio artis vl-
tra dementia delirans. Itaque non est ut huius rabie moueantur à sua sententia boni & sapien-
tes. Dicimus 3. Causa male defensa, & quæ indiget istiusmodi in omnem partem verutiis, arguit
seipsam temeritatis & falsitatis. Dicimus 4. Siue in cælo sint fata *Alchymia*, siue non sint, hoc
certum est, *Iulij Firmici* & *Constantini Magni* ætate publice notum fuisse, & artificium Chymicum,
& eius professores: id quod & superioribus argumentis est liquidissimum.

Responsio ad obiecta.

AD 1. Falsum est *Constantini M.* tempore nec rem *Alchymia*, nec nomen fuisse, quanquam
de nomine non adeo debeamus esse solliciti, si rem habeamus. Probo falsitatem obiecti hoc
ipso *Firmici* testimonio, quod longe est luculentius & firmitus, quam ut à rabioso *Guiberto* possit
euerti. Idem probant libri *Hermetus trisnegisti*, &c. Quæ de nomine *Alchymia* proferuntur, aniles
sunt nugæ. Falsum enim est nomen esse barbarum, cum sit Græca tota pronuntiatio excepto A L
articulo. *Suidas* sane ipse extulit χημείαν, vel χυμείαν, quam Latini interpretantur fundendi artem.
Quod autem dicitur ridiculum esse à Romanis usurpatam tunc esse peregrinam vocem *Alchy-
miam*, risu excipiendum est ob stultum iudicium. Si Romani peregrinas artes etiam prius quam
Alchemiam didicerunt, cur non earum vterentur terminis? Non autem adeo familiaris vox fuit,
ut populares latinæ. Mirum est non pudere *Guibertum* adeo scabiola chartis illinere.

Ad 2. Sit ita ut scribis anus ista maliciosa. Satis est apud *Firmicum* extare. Non est necesse, ut
quod ego nomino, prius ab aliis sit nominatum. Veruntamen quod ad appellationem ipsam attri-
net, cum ex græco fonte sit, cur non usurpata sit de fusione metallorum pridem? Num *Firmicus*
eam confinxit? Quod ille Romanus ius habuit in græcam linguam? Ab aliis accepit, quod scripsit,
idque observatione diuturna. Vnde vero probat nugator ante 600. aut 700. annos vocabulum
non esse nominatum? Num omnium commentarios legit? Mendacium impurum est tum non
esse nominatum, cum *Firmicus* nominauerit, & post circa annum C M R I S T I 660. etiam *Bulcasis*,
inde *Auicenna*, *Mesues*, & alii; tum neminem aliquid ad *Alchymiam* pertinens scripsisse, cum in
Aegypto, & *Chaldaea* & *Persia* necesse fuerit extitisse libros, quos *Auicenna* in epitomen contraxit, & ex
quibus *Aegyptus* artem didicit. *Hermes* sane etiam longe ante *Constantinum* suos commentarios disci-
pulis tanquam hæreditatem commendauit, qua in re longe melior fides est barbaris & vetustis
monachis, quam malitioso & furioso *Guiberto*, cum illi simplici animo candide quid rei esset scri-
pserint, *Guibertus* autem virulentissimo maximeque hostili, nullam aliam ob causam, quam quia
à Deo & natura indignus fuit habitus cui ars crederetur, & totos annos 40. cum nebulonibus con-
uersatus tantum bonas horas, & vitam perdidit, ideoque persecutor sui ordinis est factus.

Ad 3. Men-

Vox Alchy-
mia:

Ad 3. Mendacium est. Ad *Salmuthum* quod attinet, is suam libertatem habeat in coniectando. Mihi vt & *Pancirolo* lingua ipsa Græcorum astipulatur. De antiquitate vero artis contra Guibertum *Pancirolo* ait: *Equidem hanc antiquissimam credo, licet postea intermissam, &c.* Refert eo *Suida* testimonium de aureo vellere, & *Diocletiani* conatu. *Salmuth* affert interpretationem illam, quam *Quercetanus* cum aliis nonnullis amplexus est, vt dicatur à *Suida* quidem *χημεία*, sed ab aliis *άλχημεία* à fusione salis, secus ac *Pancirolo* volebat ex articulo Arabico, & Græca dictione componens vocabulum. Loquitur autem *Salmuth* hypothetice, quasi Arabica vox sit, si apud eam gentem significet salis fusionem, cuius tamen originem ex Græcia petit. Qui vero tibi, *Guiberte*, si *Salmuthus* est sufficiens contra *Libanium* autor, hæc eius verba placent: *Vltra mille odingentos viguisse hanc artem in Aegypto ante Diocletianam Chymicorum librorum deustationem recte potest colligi?* Duos habes autores, qui rabiem tuam suo iudicio firmiore retundunt. Adde quæ de *Firmico* & *Suida* contra te statuit idem *Salmuthus*.

Ad 4. Ridicula & plane anilis disunctio. Quam laborat homo ineptus, vt *Firmicus* non sit *Firmicus*, aut liber *Firmici* non *Firmici*? Quo argumento? Opinioni præconceptæ fatuæ: quia putat nomen *Alchemia* tunc temporis nondum fuisse in rerum natura. At fuisse, *Firmicus* est plenus testis. Non tantum de Astrologia is scripsit tempore Concilii Niceni, sed & de errore profanarum religionum ad filios Constantini Constantium & Constantem. Non est recens autor, qui an. 337. ad istos scribit. Tantine sit hominis rabiosi opinio, vt antiqua, & ab omnibus recepta monumenta ei cedere debeant? Qua fiducia? Ecce autores honestos. Sunt illi, qui omnia pro Papatu stabiliendo faciunt, & ideo qua fide, qua perfidia non dubitant libros vetetes & novos expurgare, vt si quid non sit satis papaliter scriptum, id vel expungant, vel interpretentur contra mentem autoris, vel aliter mutant, id quod ipsi in *Indice expurgatorio* fatentur, de libro *Bertrami* sic scribentes: *Quantum librum istum magni non existimemus momenti: Itaque non magnopere laboraturi simus, si vel nusquam sit, vel inserciat, &c.* Et paulo post: *In Catholicis veteribus aliis plurimos feramus errores, extenuemus, excuse-*
mus, extogisato commento persapene gemus, & commodum iu sensum affingamus, &c. Hoc sceleratum genus hominum in causa testimonii *Firmici* sequitur *Guibertus*, simili scelete tractando etiam *Firmicum*, quasi ab aliquo recentiore nomen *Alchemia* eius libro sit adiectum. Ipse vocat disciplinam *Aegyptiam* lib. 3. *Mathes.* & cap. 15. ad *Mauortium Lollianum* *Alchymiam* appellat scientiam.

Ad 5. Iam argumentum vertitur in conuictum. *Vanus homo est Firmicus: Ergo eius testimonium non est magni momenti.* Ridiculum. Sit vanus: At est antiquus, & ab antiquo repetit nomen *Alchemia*, quod ideo suam vetustatem non perdit, quia à futili homine pronunciat. Inuertatur: *Vanus homo est Guibertus: Vana ergo sunt qua contra Alchymiam nugatur.*

Ad 6. Puatile commentum. *Firmicus* licet Romanus fuerit natione, tamen quia à Græcis & Arabibus artem astrologicam didicit, disciplinæ verba & phrasas debuit retinere, sicut & *Cicero* fecit in *Phænomenis Arati*, quæ ideo non sunt recentia, quia terminos habent astrologis vsitatos. *Ptolemaeus* astrologus Coætaneus *Galeno* medico floruit circa annum Christi 134. & inde. Ab hoc *Firmicus* astrologiam didicit. Quidni vteretur eiusdem terminis? Eius doctrinam antiquam esse necesse est, qui morem disciplinæ antiquæ in terminis & phrasibus seruat. Qui ergo sunt isti *Lippi* & *Tonsores*, quibus *Guibertus* dicit notum esse voces astrologicas ab *Arabibus* posterioribus non multis ab hinc seculis esse profectas? Num *Aratus*, *Ptolemaeus*, & alii veteres tam sunt nouitii? Ego puro omnes istos lippos & tonsos in malitia & rabie *Guiberti* esse, qui vt thesin obtineat summa imis miscet, noua veteribus confundit, & sine pudore ait, negat quiduis.

Ad 7. Crambe est turpiter olens ex arg. 4. Suspicio hominis vani est nequam. Sciuit *Firmicus* quo in loco cuius rei deberet facere mentionem. Quo modo etiam potest obieptium esse, cuius decretum & dogma astrologicum singulare datur? *Materia*, de qua est lex, non est subreptitia.

Ad concessionem. Exemplum habemus *Vertumni*. Iam mutat se in aliud prodigium. Sit *Alchymia* vetus. Bene. At non bona. Respondeo: Est *Elenchus* plurium quæstionum. Iam non de bonitate quæritur, sed num *Firmico* res & nomen fuerit notum, vt inde de vetustate statuatur. Si de bonitate quoque quærendum est, meminerit *Guibertus* quam bonam fecerit *Chymiam* in *Diocletiano*, quem putat artem adeo vtilem & nobilem non fuisse subuersuram, si vlla ipsi innotuisset. Quod autem iam dicit *Alchymiam* esse venenatam & pestiferam, id falsum esse etiam de impostoria suo exemplo conuincit. Si enim tam pestifera fuit cur non deleuit *Guibertum* 40. annos circa eam occupatum? At nos de *Hermetica* bona agimus. Quanto minus hæc erit venenata? Quanquam autem totus stultus sit *Guibertus*, tamen agnoscit se negando contra *Firmicum* nihil profecisse, atque ideo saluum eius esse testimonium. Id & saluum manebit.

TRACT. II. CAP. VI.

De Lucerna perpetua. Vid. integrum tract. Fortunij Liceti De Lucernis mortuorum. item Musæ. Calceol. Veronens.

Historia est de monumento *Maximi Olybij* in agro *Patavino* iuxta oppidum *Atestam*, in quo inuentum lumen perpetuum ardentis, & annis 1500. non extinctæ lucernæ. Versus additi indicant *Olybium* elementa graui labore digesta inclusisse forma liquoris preciosi. Quidam ex *Chymicis* opus artis suæ esse voluerunt, & quidem magni magisterii perfectiq; *Philosophorum*. Quod si est, magnam vetustatem artificium habebit. Nam ante natum *Christum* oportebit magisterium confectum esse: sicut & quod in *Tullia F. Ciceronis* sepulcro est inuentum. Non quidem necesse

habemus uti hoc ad vetustatem artis comprobendam argumento: Multa enim sunt alia, quæ stulte, ita temere hætenus diluere conatus est Guibertus: Veruntamen animi gratia contem-
mur quid sit rei.

Guibertus negat vitium prudentem acquiescere debere assertioni huic Alchymistarum ad probandam antiquitatem Alchymix. 1. Rationem affert: Quia fabula est. Hoc ut prober, addit dissentium circa narrationem. Aliter enim dicit narrare *Hermolaum*, qui floruit anno 1493. Aliter *Godofredum Torinum*, anno 1510. Aliter *Del Rio* magorum inquisitorem anno 1558.

Arg. 2. Coniectura ista Alchymistarum est valde furilis.

Arg. 3. Impossibile est ut lucerna ardens multa secula conseruari sub terra possit.

Arg. 4. Auerrhoes dicit leuitaris signum esse credere aliquid esse verum, quod ratio non potest comprehendere, nec intellectus intelligere.

Arg. 5. Aut reperta sunt ista, aut non reperta: Si non reperta, per se cadit Alchymistarum argumentum. Si reperta: PROFERO existimandum est illos versus vris inscriptos, *suppositivos* fuisse & dolose defossos, posteaque exemptos ad faciendam fidem vanitati istius.

Obiectio: At ab antiquo fuerunt positi. Resp. 1. Minime credo. 2. Non dubitarem ad quidem aliud spectasse autorem tenebricosis istis versibus, quam quod ad Alchymiam transmutatoria possit referri. Ratio: *Mercurius*, cuius ibi fit mentio, non est Chymistarum, sed furum. 2. Idem nomen ante multa secula assignatus est metallis, ut & cæteri planetæ: nec ante tria aut quatuor secula agentum vitium dictum est *Mercurius*, &c. quæ in re valde est nugax & anilis, inter alia *negans credendum Chymistas ad aurum & argenti constandum ut Mercurio*. Ratio de Elementis: Chymistæ nec possunt coniecturis aut argumentis vllis probare ibi non 4. mundi simplicia elementa significari sed diuersas illas substantias, quas ex vno quovis corpore separare tentant. Ratio huius: Quæ ante sex secula non nouerunt illas quatuor substantias in rebus comprehensas arte distillatorum separare. 2. *Certum est*: Non multo ab hinc tempore Alchymistæ ceperunt illas substantias vocare *elementa*. 3. Non figurata, sed propria elementa designari est verisimilius. Ratio huius: Quia propriæ cuiusque vocis significatio est prior translauit.

Arg. 6. Latet aliqua impostura. Ratio: Quia bona pars istorum versuum ex *Plauto* fluxit. Recenset verba *Plauti* ex *Amphitryone* sub persona *Mercurij*: *Ut vos in vobris vultu mercimonis, &c.* Itc oculos emissos petit ex *Aulularia*.

Arg. 7. Nihil stultius, nihil ineptius est, quam scribere lucernam inextinguibilem beneficio liquoris in ampullis ex auro & argento contentis ardere: quia liquor & lucerna se non tangunt.

Arg. idem
fere tertio.

Arg. 8. pag. 79. Nemo credere possit virtute liquoris vel alterius rei lucernam ardere potuisse supra 1500. annos in locis subterraneis.

Arg. 9. Si vera esset hæc fabula, tamen non pertineret ad probandam veritatem & antiquitatem Alchymix transmutatorix.

Arg. 10. Nihil impedit quin liquor iste fuerit ex eo genere, quo litabatur, aquæ, vini, olei, succi quia liquor prædicatur de quouis humore.

Arg. 11. Breui diuulgabo disputationem de lucernis ardentibus in subterraneis monumentis inuentis, facta super hoc diligentissima inquisitione. Hæc Guibertus de Lucerna.

Oppositum.

Ad scuticam.

ANTE omnia conuocandi sunt non Chymistarum lixæ & calones, sed quorumuis carbonariorum, ut huic rudissimo asino scuticas infligant, eumque fustibus probe demulsum, & dolatur reddant. Quis enim ferre possit ineptissimos istos ruditus?

Deinde sic argumentamur: *Quæ res confirmata est testibus fidei historica satis superque sufficientibus, ea infirmare verbis ineptis, & ratiunculis stolidis velle, magna est dementia.*

Historia inuenta in monumento subterraneo lucerna ardentis confirmata est testibus ad fidem historicam satis superque sufficientibus. Ergo, &c. Probo assumtum:

1. Ipse Guibertus producit historicos magnæ fidei; *Petrum Appianum*, *Bartholomeum Amantium* (de quibus dicit quod in perquirendis, describendis, & publicandis veterum monumentis, sed etiam nauatint operam) *Hermolaum Barbarum* an. 1493. id referentem: *Godofredum Torinum Biturigenum* an. 1510. idem narrantem: *Martinum Del Rio* lib. 1. cap. 5. quæst. 1. *magic. Scardoneum Patavinum* antiquitatibus vrbis Patavii an. 1558. Hos sex ipse recenset. 2. Nos addimus *Simeonem Malinum* Episcopum tom. 1. *Canicularium*, qui citat *Ludouicum Vriem* cap. 6. *Augustin.* de ciuitate Dei eandem narrantem historiam. Refert & *Iohannes Langius* in epist. 52. lib. 2. qui citat *Vriem*, *Hermolaum Gesnerum*: *Pancirollus* lib. 1. rerum memorabilium, cap. de oleo incombustibili, narrat historiam *Paulo III. Papa existente* de sepulcro filix *Ciceronis*, in quo fuerit lucerna etiam tunc ardens, sed admissio aere extincta: arserit autem annos 1550. Huic attestatur *Salmuthus*, qui citat *Statium*, *Hermolaum*, *Maturantium*, *Scardeonem*, laudatum à *Guilandino*, &c. Ex *Maturantio* dicit inuenti alicubi in subterraneis Italiæ monumentis lucernas perpetuo fulgore lucentes, qualis fuerit *Maximi Obij*, &c. Omnino ante furiosum Guibertum à nullo in dubium res vocata est.

Adiucio argumentum secundum: *Quæ res rationem habet, & certam materiam inextinguibilem, si incendatur, certamque compositionem artis: non videri debet incredibile, aut fabulosa*: Cuiusmodi est illa lucerna. Quæ autem sint illæ materiæ, inueniuntur apud *Maiolium*, *Cardanum*, *Scaligerum*, & alios. Inter Chymicos quoque recensetur *Abbas Tritemius*, qui duorum luminum talium descriptionem dedit, estque notus lapis *Asbestus* ex argumento nomen adeptus, & qui de æternis *Æthnæ* incendiis differunt materias semetipsas instaurantes ei subiiciunt.

Dico tet

Dico tertio: Si vna tantum esset lucerna in omni historia, posset ea in dubium vocari. At iam extant duarum certi & locupletes autores, nobis saltem notarum; vnius de qua *Hermolauus, Maximi Olybii*: alterius *Tullii Ciceronis*, de qua *Pancirollus*.

Quarto: Quod ad Chymicum artificium pertineat materia luminis, seu lucernæ ardentis, sic colligo: *Si Chymia: est purissimas, lucidissimasq; mistorum essentias à crassitie elementari separare, & cœlestium corporum natura analogas exhibere: Si item modi locutionum & verba descripti artificij cum Chymicorum disciplina consentiunt, nec inveniuntur in alia scientia: opus luminis perpetui Olybiani Chymicum esse consentaneum est. Est autem antecedens. Et consequens ergo.* Assumptio declarabitur sequentibus.

Quinto: Non est vt de Tritimosyni compositionibus dicam, cum iam fama fraternitatis de rosea cruce non tantum lucernas tales proponat, verum etiam carbunculum instar solis splendentem.

Responsio ad obiecta.

AD 1. Mendacium impudens pro argumento est. Quod autem ad dissentientes narrationes attingit, habet Elenchum Sophisticum à dicto secundum quid. Qui autores proferuntur, agnoscunt lucernam ardentem Olybii. Rem ergo ipsam agnoscunt. Si non omnes addidere circumstantias, prudentiæ est, non historiae falsæ argumentum. *Torinus omisit quadam. Ergo historia est falsa. Nego sequi. Seardeonum citat Del Rio Ghesuitula ille flammis dignior quam sagæ & magi infames, nec meminit versuum. Ergo est fabula. Resp. Ghesuita testimonium est nullarum virium. Id enim genus hominum mentitur, codices truncat, auget, & omnino sceleratis factu omnem fidem perdidit.* NB.

Ad 2. Conuictum est pro argumento.

Ad 3. Falsum est argumentum. Quidni sit possibile flammam subterraneas continuari pabulo perpetuo vt in *Æthna*, & tot ignibus subterraneis? *Mirum non cogitasse Guibertum de suo purgatorio & inferno, cuius ignis à ovesos. Match. 3. v. 12. Marci 9. v. 48. Luc. 13. 17. Cardanus lib. 10. var. c. 49 non dubitauit lampadem proponere diurnam olei pabulo. Quod si hoc tale fuerit, vt igniculum alat sine consumptione, aut se restauret per modum destillationis in vase concluso, vbi tamen igni sufficiens sit aer, nihil heri impossibile. Imo & sine flamma lucem parere possunt Chymici, tanquam in dactylis marinis, lampyrade, carbunculo, & similibus.*

Guibertus experturus est tandem ibi, quod hic negat, ni conuertatur.

Ad 4. Canat illam *Auerrois* cantilenam *Maiolio* de ignium miraculis: *Canat Ghesuitulus, qui quiduis suis nouitijs persuadere norunt, etiam si sit contra omnem sensum, intellectum, experientiam, veritatem, & Deum ipsum. Ad naturalia quod attingit, multa sunt, quæ initio incredibilia videntur, sed mox se sui euidencia probant. Non est contra intellectum & sensum lucerna perpetua, argumento luminum cœlestium, nec ita credidit Abbas Sponhemensis. Si contra intellectum Guiberti est, nã oportet aerem illum Lotharingicum esse bæotico & arcadico crassiolem. Duæ historiae tot testibus omni exceptione maioribus comprobantur: Et tamen hebes est intellectus Guiberti? O asinum pecus quando in hominem ad exemplum *Apulei* mutaberis?*

Aer Lotharingicus Guiberto non est subtilis.

Ad 5. *Proteum* hîc habemus; qui quicquid dicit, aut est, aut non est. Non potest negare repertam esse lucernam cum adiunctis. Refutat ergo iam omnia argumenta inficientia, & seipsum infamem reddit. Cur fabulam appellas, & rem impossibilem, ô fatue si credere & ponere potes ista esse reperta? Sed quid tamen cauillaris? *Versus tibi sunt in oculo vnguis. Imo fiant & carcinoma cordis. Si rem ipsam habemus, quid versus curamus? Ecce leuissimum scurram. Iurat PRO FECTO. Quid? Versus esse supposititios dolose defossos & refossos. Quali vero Alchymia eiusmodi dolis opus habeat, aut verisimile sit monumenta ista potuisse impune aperiri. Cur non exinguebatur statim lumen admissio aere, vt factum tandem?*

Sic Tiresias ad r'lysem: Quicquid dicam, aut erit, aut non erit.

Ad obiectionem. 1. *Non refert quid tu credas aut non credas. Es enim Vertumno ipso versatior, & stipulis aridis leuior. 2. Nugaris vltra omnem vetulam & ambubaïam, adeoque ineptis, vt tibi Mercurij caduceus sit impingendus, aut pro eo flagella vlmea. Qui sunt isti Chymici, qui Mercurij, mercatorum mentientium & fallentium Deum, mutarunt in mercurium Philosophorum? Nullus hermeticus, sed tuorum nebulonum aliquis, quos secutus es totos 40. annos. Negas Chymicorum materiam esse mercurium & aurum. Si vulgaria ista intelligis, quæ & vacca & asinus videre potest, recte negas: si Philosophica, stultitiam tuam, imperitiam & impudentiam prodit. Stultus si taceret pro sapiente haberetur. At tu tacere non potes tuam prauitatem. De elementis similiter deliras. Quæ nã sunt illæ quatuor substantie Chymicorum, dic naturule: Num tu etiam intelligas elementa artis aurificæ? Ad r'astra natus es, non ad mysteria Chymica. Ecce iam quinquaginta annos in Alchymia, vt putas, es versatus, & nondum didicisti discernere elementa. O te beanum sordidissimum, & crassissimum asinum. Lege mea commentaria, & discite prius quam contra hermeticos scribas, aut nullites.*

Ad sustes.

Elementa.

Ad ferulam.

Ad arg. 6. Grammatici tibi hic debent virgam scholasticam. Citas duo loca ex *Plauto*, & putas inscriptionem mysterij Olybiani ex eius comœdijs sumtam esse. Sed prior locus nihil habet affine: Posterior oculos emissitios producit. Quid tum postea? Acceperit latina verba autor ex *Plauto*? An hic recens scriptor? Deinde quid si ex *Næuio*, *Liuiio*, aut alio vetusto summisset? Num impostura foret in re ipsa? Sic argumentor: *Guibertus latinatam suam hausit ex libris veterum latinorum, atque vinum sine rapulante Priesciano. Ergo latet sub eius conatu aliqua impostura. Si tuum argumentum valet, etiam hoc meum.*

Ad virgam.

Ad 7. Nihil stultius, nihil ineptius, quam scribere lucernam inextinguibilem esse liquoris inclusi beneficio. *Istud autem scribit Guibertus. Nemo enim hermeticorum adeo insanit. Nihil ergo stultius & ineptius Guiberto. Si tibi verba videntur absurda, cur non sententiam inquiris? Quid*

enim si non flamma arfissent isti liquores, sed fulgore, quali noctiluxa? Quid prohibeat etiam flammulam emicuisse ex vtraque ampulla intra aliam maiorem ita contenta vt aeris sat habuerint pro suo igniculo?

Ad 8. Falsum pronunciatum est. Nam multigravissimi autores crediderunt, & qui rationis sunt compotes credere possunt. Norunt enim in mistis esse essentias cœlestibus lucibus analogas. Quia res ipsa comperta fidem secum habet.

Ad 9. Quis est iste qui ad transmutatoriam adhibuit nisi tui focii impostores? Si tamen liquores isti fuerint auri & argenti solutiones, certum est per transmutatoriam fieri potuisse; unde proclamatum est & celebre aurum, argentumque potabile, & sales horum metallorum solubiles. Sed satis est parte artis antiqua, artem antiquam dicere.

Ad 10. Stulta est coniectura. Quis aquam, vinum & oleum vulgaria vocet latices preciosos, qui possint tam diu sine corruptione durare?

Ad 11. Procedat in publicum tua disputatio. Si nihil habebit sapientius, egregie vapulabit, & te ignominiam & dedecus Lotharingæ esse testabitur.

TRACTAT. II. CAP. VII.

De auro Caj. P. R. ex auripigmento.

PVgna est circa locum historicum Plinii ex lib. naturalis historiae 33. cap. 4. Tribus modis apud Romanos aurum inueniri docet. 1. *Fluminum ramentis*, seu Chytoplysiis. 2. *Puteis*, seu effossis puteorum scrobibus. 3. *Cuniculis & eueis montibus*. Addit: *Auri faciendi est etiam vna ratio ex auripigmento, &c. Caius princeps iussit excoqui magnum pondus, & plane fecit aurum excellens, &c.* Quatuor ergo rationes narrat Plinius. *Prima* est tantum simplex separatio. *Secunda* venæ auriferae præparatae excoquantur fornacibus & catinis. *Tertia* constat vtroque modo. Nam *arrugia* quæ situm aurum statim suum est, nec coquitur: reliquum excoqui oportet. *Quartus* modus est in dubio. Quidam arbitrantur *Auripigmentum* Syriæ aurum continere actum, perinde ac est in venis aliis, ex quibus separatur & conflatur. Alii volunt esse tantum materiam, quæ potentia sit aurum, fiatque aurum actu excoctione & medicaminibus. Hæc ratio generatio quædam esset, aut maturatio, quam & transmutationem voces. Generationes enim sunt *μεταβολαι*, quibus ex potentia metallo fit metallum actu. Gigni aurum ex non auro pridem demonstravit *Agricola*, *Mathesius*, & alii rerum mineralium gnari. *Augurellus* scribit, esse pigmentum quoddam auri, quod in Syria effoditur propter auribus habens in manifesto auri colorem cum sit lapis friabilis speculari instar. Hunc vult purgari, & multo igni reuerberii vr. Sic enim obrizum ex eo fieri posse, ita vt non amplius sit pigmentum auri, sed aurum ipsum: non amplius colore auri simile, sed essentia idem. Habet Chymia auri immaturi maturandi modos quosdam tum per ignem industrie adhibitum, tum medicamina, quæ res transmutatio quædam est, qualem agnoscunt nonnulli etiam in lapidibus & terris, seu fabulo aliorum metallorum, quæ non actu, sed potentia tantum sunt metalla. Nec est capitale hoc, sed naturale documentum. Quid *Guibertus*? Semel instituit totis viribus Alchymiam transmutatoriam expugnare. Admouet ergo suos arietes etiam huic muro: sed quo maiore cum infania, eo minore cum profectu.

Primum de Libanio mentitur, quod statuerit aurum ex auripigmento fieri per transmutationem illam, quam Chymici artifices profitentur. Ita scribit Libanius: *Arsenico affixum est auripigmentum, sandaraca (Gæcorum) & realgarium, seu cœmia fornacaria species: & videtur auripigmentum cum auro consentire, cum eius in se tincturam habeat, sicut & sandaraca, qua inde conficitur: sed nisi vena auri est, sicut & amnochryfos, aurum inde non fit. Tinctura que elicitor per artem minori, & medio operi inferuit, estq; Sophismata obnoxia.* Hæc Libanius. Si aurum ex auripigmento fieri debet, actu, aut potentia proxima inesse debet. Si in esset actu, breui labore separaretur, nempe tostione, contritione & lauacro, adhibito argento viuo, & interdum aquis fundamentalibus. Potentia itaque inesse necesse est, & talem esse eius materiam, iudicio est aqua caustica, qua auripigmentum tale soluitur. Sin autem nec actu, nec potentia proxima est aurum, sterile est metallum. Exploratur aquis medicatis, cæmentatione cum cupro & aliis modis. Vt dixi ex potentia auro facere aurum actu etiam conflatores possunt Chymico ingenio, quod tamen non est id, quod perfectum magisterium appellamus. Stultus est *Guibertus*, qui ne istam quidem transmutationem intelligere, & naturæ, artique concedere potest.

Secundo prouolat ad pugnam. Thema est pag. 80. Ad antiquitatem & veritatem Alchymia metallorum transmutatoriae asserendum nihil facit locus Plinii de auro Caj. P. R. ex auripigmento.

Arg. 1. Quia stolidissime verba Plinii detorquentes Alchymistæ ad suum metallificium referunt: nihil excogitari potest vanius, nihil fabulosius.

Arg. 2. Id nunquam in mentem venit Plinio. Ratio est: Si respiciendum est, qua mente aliquid ab aliquo dicatur, inuenietur Plinium voluisse dicere, Caium iussisse excoqui, vt tantum auri extraheretur ex magno pondere auripigmenti, quantum inesset. (scilicet: sperantem magnum inesse.) Non intelligit ergo aurum, factum per transmutationem auripigmenti in aurum, sed per separationem eius, quod inerat naturali mixture.

Arg. 3. Præter insanam Libaniam cum suis occæcatis Chymistis nullus fuit, qui putauerit verba Plinii aliter intelligenda esse.

Arg. 4. Anton. Pincius verba hæc: *Fecit aurum*: expressit per: *Extraxit aurum*. Ergo per separationem non per transmutationem aurum elicuit. Ergo abire debet in malam crucem, qui Plinium inuerrere non veretur, & commentis ita inquinare, vt alium induta mens eius habitum vix agnosci possit.

Arg. 5. Plinii locus declarari potest loco Iobi c. 28. v. 1. & 2. *Habet argentum venarum suarum principia, & auro locus est in quo conflatur. Ferrum de terra tollitur, & lapis in as vertitur.* Expositio Guiberti: *Non voluit intelli-*

Ridicula
antula
insania.

luit intelligere lapidem in as transmutari, sed æs ex lapide æroso extrahi. Testis adducitur Libavius, qui verba in vero suo sensu recitat: Lapis solutus calore conflat, & as effundit.

Oppositum.

1. Frustra insanit Guibertus, & furit contra Libavius. Neque enim is locum sua sententia ad chrysopeian magni magisterii detorsit, vt dictum est.

2. Quod autem attinet ad excoctionem auripigmenti, de ea sic statuit vt præmissum. Si enim aurum in auripigmento est actu, recte dicitur tantum separari: Si autem potentia, tunc & transmutari, & separari. Quando actu inest, non tantum separatur lauacris, sed & conflatura. Auripigmentum enim volaticum in fauillam vertitur, fixum in scoriam, aurum fidit. Facile experimentum est per catillum cinereum, halonitrum, antimonium, ferrum & similia. Si deprehenditur in examine totum volaticum, & tamen arte excoquitur aurum, necesse est fuisse in eo potentia, & per maturaciones, fixationes, aliaque artificia transmutatoria exiisse.

3. *Is sensus genuinus esse auctoris credendus est, quæ litera primum reddit, nisi absurditas sequitur, aut explicatio auctoris euidens aliud indicat.* Iam Plinii dictio est aperta hæc: *Auri faciendi ratio ex auripigmento quod in Syria foditur &c.* Et: *tusit excoqui pondus magnum:* Et: *Fecit aurum excellens.* Verbum *Facere* efficiendi vim habet, & quod non natura, sed arte factum sit, reliqua ostendunt. Verba: *Ex auripigmento:* significant materiam, quæ faciendi arte transit in aurum, non ex toto quanto: *nihil enim fit ex toto, si Aristoteli credimus:* Sed ex portione proxime disposita, idque non iam factum: Factum enim non fit, sed nondum factum adiumento artis: Et proculdubio si adhibita fuissent medicamina iusta, non sensisset detrimentum. Auripigmentum quod in examine nihil habet auri facti, sed post maturationem reddit, necesse est id continuisse potentia. Ex tali fit sandaraca, & arsenicum factitium. Si aurum actu in eod fuisse, etiam sandaraca, & arsenicum in aurum excoquerentur. Ex dictis patet naturæ & artis transmutatoriam apertius colligi ex verbis Plinii, quæ simplicem separationem.

4. Eundem sensum reddunt etiam verba Iobi & Deuteron. 8. vers. 9. vt in responsionibus docebitur. Vide Quercet. in responsione ad Aubertum qui in margine pro transmutatione citat Plinii historiam.

Responsio ad Argumenta.

AD 1. Furiosi hominis, & maledici conuitium est, non argumentum. Risu dignum est quod negat quicquam esse fabulosius. Quid enim si dicam te esse cucurbitam, aut harpyiam?

Ad 2. Falsum est contingenter, Plinio nunquam in mentem venisse transmutationem. Etsi enim non intellexit illam, quæ est perfecti magisterii, tamen alteram, quæ est generationis, intellexisse verba ipsa indicant, vt dictum est. Explicatio Guiberti longius decedit, quanquam nec eam negemus. Alias si ex Plinio scire volumus transmutationis metallicæ secundum potentiam naturalem argumenta, legatur cap. 6. lib. 33. *de nascente argento ex non argento*, quod exemplis aliquot explicauit *Matthesius*: item, *de stibio in plumbum abeunte &c.* Quod attinet ad modum loquendi, & ^{Facere} ^{Fieri.} significationem verbi *Facere*, & *Fieri* apud Plinium, ea ex aliis locis peti potest. Notum est apud metallicarum rerum scriptores *metalla quadam esse factitia, quadam natia*, & hæc existere ex principiis naturæ per modum generationis, quæ est transmutatio ex hoc in hoc, illa per artem conflatari ex naturalibus. Ita Plinius cap. 6. lib. 33. *Spumam argenti fieri* tradit. cap. 8. *arte fieri ex mino hydrargyron* scribit. Lib. 34. cap. 1. *Vena aru effoditur, & igni perficitur. Fit æs & è lapide æroso, qui cadmia vocatur: Fit & ex chalcitide* (imo & ex aquis chalcantolis, & chalcantio ipso, in quo actu nihil plane est æris, vt pote quod totum, instar salis, aqua diluitur, & soluitur: fit ex ferro irrefragabili experientia) Lege cap. 10. lib. 34. *de factitiis ex ære*, vbi necesse est transmutationem coincidere, vt & cap. 17. & seq. Sic de ferro cap. 14. *In Cappadocia quasi est aqua, an terra fiat acceptum.* Videat Guibertus sitne aqua, & tetra illa actu ferrum. Mihi sunt varii lapides chalybis, & ferri. In his si ferrum actu esset, traherentur à magnete. At non trahuntur. Ita in examine, seu spectandis venis, & lapidibus. Quæ enim postquam tuscæ sunt (aliquando & tostæ, elotæque) adhibito magnete ferrum reddunt, eas actu ferrum habere iudicamus, aut saltem spiritu ferri imbutas esse: Quæ non, & tamen fornacibus conflatæ in ferrum abeunt, eas potentia asserimus habere. Ex potentia in actum via est per transmutationem. Ferrum corrumpi idem Plinius scribit cap. 15. lib. 34. cap. 16. *Non fit ex albo plumbo argentum, cum fiat ex nigro:* Vbi fieri exponi solet per excoqui: Sed Plinius ita loquitur: *Plumbum nigrum sua prouenit vena, nec quicquam aliud ex se parit: aut cum argento nascitur, mistuque venis conflat:* Vbi euidens verbum est: *Prouenit, parit, nascitur.* Item: *Galena in fornacibus remanens rursus conflatæ dat nigrum plumbum:* quod euenire & Lithargyro scimus. Cap. 17. *In solis metallis plumbi derelicta reuiuiscunt fertilis.* Hac videtur *facere relaxatis spiramentis ad satietatem insus aer &c.* Vide ibi experimentum *Baticum*. Quomodo fiant ex eo medicamina, vt cerussa &c. lege cap. 18. His & similibus locis potest explicari dictio Plinii, de auro facti ex auripigmento, quod non est aurum, sed lapis squamosus coloris aurei.

Ad 3. Insaniantne Libavius daris explicationibus, an Guibertus furiose rabiatur, iudicabunt docti & rerum periti.

Ad 4. Vna hirundo ver non facit. Transtulerit sic *Pinerius*, num ideo etiam intellexit? Nos interpretis iudicium de rerum natura non moramur, & constat imperitos translatores sæpe deprauare genuinum sensum auctorum. Bestialis furor est verulæ rabiosæ imprecatio *malæ crucu*. Egregia ^{Guiberti} ^{bestialis} sane disputandi ratio, vbi argumentis vincere non possis, ablegare aduersarium in ré malam. Tuû ^{furor.} est Guiberte istuc ire, vt pariaris pœnam quam alteri per calumniam statuisti. Sed tamen precor pro anima tua, si saluari potest.

Ad 5. Num Sacrae literae ad declarandum *Plinium* sint adhibendae, quasi Spiritus sanctus voluerit *Plinii* phrasin interpretari, iam non libet disputare. Conferamus verba. Argumento dissimilis comparatio docet *Iobus*, sapientiam ab homine inquiri non posse, nec locum eius inueniri. Ita enim habent vers. 12. 13. 14. 21. 22. quae est apodosos. Protasis continetur vndecim versibus primis, estque sensus: Quamquam metalla, aurum, argentum, aes, ferrum in profundis terrae nascantur, ubi & Sapphiri: tamen inuestigantur ab hominibus, qui caecis silicibus & montium radicibus, seu fundamentis euerfis ea in lucem protrahunt: At sapientia à nullo potest homine inueniri. Latet enim in

Plinii locus de auro.

De intelligentia, & abscondita est ab oculis omnium viventium? Deus solus nouit locum eius &c. Patet *Iobum* loqui de generatione naturali metallorum, & gemmarum in terrae matricibus, ubi postea procreata inueniuntur, & quidem argentum natum ex venis suis ex quibus exit, seu existit: aurum con-

Explicatio Iobi de auro, argento, ferro. Vena metallica.

crefcit item in suis locis: ferrum fit ex terra, & aes ex lapidibus versis conflatur, dum calor subterraneus potenter in lapidibus operatur, eosque in astra transmutat. Sed & gemmae inter lapides nascuntur, & terrae pulueresque minerales sunt ipsi (homini, vel praebent homini) aurum. Haec sunt *Iobi*. *Plinius* primum dicit aurum colligi ex fluuiorum glareis, sabulo, arenis &c. quibus ramenta miscentur à suis venis, in quibus nata erant, auulsa, & riuulorum imperu protrusa: Deinde idem effodi puteorum scrobibus: Tertio ruina montium cuniculis excuatorum: Quarto auri faciendi vnam rationem ex auripigmento Syriae esse per excoctionem artificiosam seu conflaturam, qua *Caius Princeps* excellens aurum confecerit. Respicit *Plinius* opera artis, & non naturae, nisi ex hypothesi. Neque enim effodi, aut colligi, aut conflare aurum potest, ubi nullum est, neque actus, neque potentia. *Iob* principia naturae explicat, id quod verborum proprietates quoque, non tantum argumentorum affectio docet. Iuxta versionem *Hieronymi* argentum habet principia venarum suatum. Per venas intelligimus tum ductus & canales subterraneos ad formam venarum in corporibus animalium: tum in illis ductibus mineram & materiam ex, & in qua gignitur argentum. Septuaginta expoluerunt τόπω, loco: ἐστὶ ἀργυρίω τόπω ὅθεν γίνεται (διηθεύεται χωνεύθη) Apud Ebraeos est *Mozā*, quod significat egressum. *Iazā* est exire, quasi dicat: Est argento exitus suus, seu materia ex qua nascitur, & minera in qua inuenitur, vel ex qua egreditur, vnde venae argenteae habent sua primordia. Auto locus est in quo conflatur: τόπω χρυσίω (alias χρυσίω) ὅθεν διηθεύεται: Ebraicè: ubi percolabunt, vel defecabunt, *Iazā* חֲכִי, à *Zakāh* quod est fundere, excolare, vt videatur de conflatorio artis loqui, & caminis in quibus aurum excoquitur, & purgatur. Sed versus sextus declarat de naturali origine, ubi dicit: *Veaphroth Zahab Lo*: Et terrae, seu glebae, aut puluis mineralis ipsi aurum est, vel praebet: quidam *Opharet* acceperunt, reddideruntque: & plumbum habet aurum: Sed legitur *aphroth*, à singulari *aphrah*, locus pulueris, & puluis. Vult ergo indicare operante *Vulcano* subterraneo, & naturali calore aurum ex minetis pronasci & per eas efflorescere, & percolari quasi, quo modo etiam inuenitur fere à fossoribus adhærens lapidibus, aut more gemmarum ex eis exudando consistens, vt purum putum, defecatumque colligatur. Ferrum de terra tollitur: Graeci: σιδῆρος ἐκ γῆς γίνεται *Meaphar*, de puluere terreo accipitur, seu sumitur. Vtupatur enim *Ruch* quod est accipere: q. d. Cum terra sit, tamen ex ea ferrum conficitur, quod etiam ex ea nascitur. Lapis in astra vertitur: Natura ex lapidibus aes gignit, ex quibus etiam ars postea conflatur. Graeci dixerunt: χαλκὸς ἴσα λίθῳ λατομεύεται, seu πρὸ λίθων χωνεύεται: aes caditur lapidum more, & ex eis conflatur. Latinus interpres transmutationis vocabulo est vsus. Ebraeus textus habet verbum *iazuk* quod est fundere & affinitatem habet cum *zakak* quod est fundendo purgare, & de natura intellectum significat aes nasci in lapidibus, & secerni singularitate suae naturae, id quod in purum purum est liquidum. Si iam idem dixit *Plinius* quod *Iobus*, necesse est nos intelligere auripigmentum Syriae per excoctionem in aurum versum esse, cum prius non esset nisi lapis fragili ad instar specularium. Expresse enim dicit *Iob* laini interpretis, à quo discedere nefas est *Guiberto* homini pontificio, lapidem in astra verti. Si id sit natura, fiet etiam arte, postquam proximam potentiam minera est adepta. Si enim *Aristoteli* credimus perinde est concoctio fiat in vasis naturalibus, an artificii vasis, modo cetera sint paria. Glebae terrae hominibus sunt aurum. Auripigmentum illud *Syrium* fuit gleba terrae. Si iasuper *Aristotelicam* fossilium generationem velis respicere, transmutatio etiam fiet mirabilior.

Aristotelica transmutatio metallorum.

Ita enim loquitur in fine tertii Meteororum: Sicca exhalatio igniens (ἐκπυρῆσα) facit fossilia omnia, vt lapidum genera illiquabilia (ἀτμκτα) & *Sandaracham*, & *Ochram*, & *Mimum* (μίλον) *Sulphur* & alia talia. Plurima autem fossilium sunt haec quidem puluis coloratus (κονία κεχρωτισμένη) illa vero lapis ex tali consistencia natus, veluti *cinnabari*. Fossilia duobusque metallica conficit ex vapida exhalatione, vt ferrum, aurum, aes &c.

Duo habes hic transmutationis argumenta, vnum ex materia congeneta, alterum ex heterogenea. Auripigmentum & *Sandaracha* sunt vel duae species eiusdem generis proximi, vel tantum accidente differunt, ita vt alterum ex altero fieri possit. Sicut ergo *Sandaracha* *Aristoteli* est ex sicca exhalatione, ita & auripigmentum. Atqui in aurum vertitur primum natura: Vnde auripigmentum auri perfecti vena, seu minera esse potest: deinde arte excoctoria per medicamenta, quibus id quod natura incepit, & ad proximam potentiam perduxit perficitur. Sane experientia testatur diuersis medicaminibus, & modo excoctionis diuersam quantitatem metalli ex eadem vena conflare. Si in omnibus absolutum, actuque perfectum esset metallum, id non fieret. Patet ergo nihil absurditatis esse cum chymici hermetici in hac conflatura transmutationem aliquam agnoscunt, quam ne utiquam sit ea, quae perfecto magisterio continetur, mirumque est ingeniosissimae artium non posse concedi, quod tamen vulgari conflatione est dandum. Sed ita desipiunt qui in rebus mineralibus sunt fatui, & tamen sibi videntur lyncei esse, multumque sapere. Dubito an vnquam

Ars metallorum perfectiua.

vnquam Guibertus artificiosum conflatorium sit ingressus, aut in mineras naturæ se demiserit. Impostorum fornaculas sequi, & ab eorum iudicio pendere, non facit ad exquisitam rerum notitiam.

TRACT. I I. CAP. VIII.

De vitro malleabili.

Scripsit Plin. lib. naturalis hist. 36. cap. 26. Ferunt Tiberio principe excogitatum vitri temperamentum ut flexibile esset: eaque fama diu crebrior, quam certior fuit. Sed quid refert, Neronis principatu reperta VITRI arte, qua modicos calices duos, quos appellabant pterorios HS sex millibus venderet? Non quidem ipse Plinius vidit illud vitrum, sed tamen fide dignam historiam innuit duobus argumentis.

1. Quia fama fuit crebra. Hanc autem tam vicino seculo non omnino vanam fuisse consentaneum est. Populus accepta traditione reddit fere omisso autore, qui etiam ne sciti quidem potuit. Satis est Tiberii nomen.

2. Quia nihil miri. Si enim duo vitrei calices Neronis (qui fuit tertius à Tiberio Nerone) sub quo & Vespasiano Plinius floruit, principatu venditi sunt sex millibus sestertium, inque patui, hoc non vulgati vitro existente, sed omnino precioso (ne gemmeos putes, vitreos appellat) consentaneum est etiam vitrum Tiberio oblatum non fuisse popolare. Relatum hoc à Plinio crediderunt posteri, tanquam verisimile. Itaque repetiuerunt Petrus Crinitus, Isidorus, Iohannes Saluburiensis, Pan-
cirollus, Dio lib. 57. historia: Matthesius in Sarepta, Goclenius in supplemento physicae Seidelii lib. 2. cap. 8. & alii plures. Robertus Vallenfis citato Plinio arbitratus est fieri beneficio lapidis philosophici. Et enim ars chymica tum aliis artificijs gemmas facit, ut videre est apud Thomam Aquinatem, Dornæam, Iohan Bapt. Portam Anshelmum, Boetium à Bood multosque alios, tum etiam tinctura sua proiecta in silicis, crystalli, similiumque materiam. Quin & certo temperamento vitrum flexile reddere, & malleabile traditur autore Lullio, libro auroræ confurgentis, clangore Buccinæ, correctione fatuorum &c. Nam lapidis istius effecta dicuntur esse:

1. Corpus hominis viuens saluum vsque ad decretum terminum præstare, si ipse simul obseruet diæticam.

2. Plantarum pronentum iuuare.

3. Imperfecta metalla transmutare.

4. Gemmas & facere, & nobilitare, transmutareque.

5. Affectus consequenter corrigere si sint naturæ aduersi.

6. Separare heterogenea. Neque mirum est ex metallis lapidem vitra ingredi, cum metalla omnia possint in vitra transmutari. Ego mentionem rei feci sub finem explicationis clauiculæ Lullianæ, & in compendio eius artis. Cum tractatum de philosophorum mercurio absoluissem, addebam calci quæstionem his verbis: Ferunt &c. quæ sunt Plinii: quibus adieci Lullii & Roberti Vallenfis iudicia. Quaritur an non hoc temperamentum illud fuerit, cuius meminit Plinius? quod est: Annon vitrum malleabile fieri queat, certo temperamento lapidis metallifici? Nihil præterea adieci. Ratio dari poterat: Si metalla & semimetalla ex fragilibus potest reddere extensilia sub malleo & ductilia, aliquo modo & vitra.

Quid Guibertus? Libauium vocat sophistam, & aliis criminibus in eum debacchatur. Inanit, & in fautores Alchymia. Cur? Quia eo artificio velint probare chymicam metallorum transmutationem esse veram, & antiquam.

Argumentum inuectiæ est: quia chymista ficta, falsa, ridicula, & hominum commentis temere comprobata confirmare sibi licere opinantur.

Hinc Thema: Chymia transmutatoria veritas & antiquitas narratione Pliniana de vitro malleabili non potest doceri: Argumentum: Quia ea est falsa, ficta, ridicula, & commentis hominum temere comprobata. 2. Falso eam traduxerunt ad suum lapidem stultificum, quasi is flexilia vitra queat reddere. Profyllogismus primi.

1. Fides sit penes Plinium autorem, id est, Ego non credo. pag. 88. fabulam appellat.

2. Plinius id non ex se, sed certorum monumentorum relatu recenset. Probatur: quia dicit: Ferunt. 2. Fama crebrior quam certior fuit. Ergo de facto non parum dubitauit.

Obiectio. At Crinitus tetulit tanquam certam historiam. Respon: Non bona fide: quia prætermissit verba Plinii dubitantia. pag. 86.

Obiectio 2. At & Isidorus meminit. Respon. Est simia Plinii.

Obiectio 3. At & Iohannes Saluburiensis ex Trimalcione apud Petronium refert disertissime: Resp. Nonnihil dissentit ab exemplis supra dictis. 2. Ait vera & fidelis sit narratio incertum esse, diuersos diuersa sentire. pag. 87.

Hinc argum. Quod ab ipsis narratoribus habetur pro dubio & controuerso id nemo nisi alienus à ratione, & imperitus habet pro comperto. pag. 88.

Narratio de flexili vitro ita habetur. Ergo.

Profyllogismus secundi: Nihil impudentius est Sophista Libauius, & aliis Alchymia fautoribus qui audent asserere vitrum flexile & ductile redditum esse beneficio lapidis sui stultifici.

2. Fuertit flexile: At alio modo potuit tale reddi, quam per lapidem stultificum. Plura promittuntur in tractatu futuro discussionum Chymicarum.

Oppositum.

1. metaph. 1.

1. **C** Vius *Libanius* nunquam fuit reus, ob id immerito in eum *Guibertus* inuehitur, cumq; id facia cum conuictis, non viti boni, sed *scelerati scurra* officio fungitur. Ita autem est de ista narratione, vt patet ex commentario *Libanii*. An ne quætere quidem & dubitare licet? At hoc Philosophiam inuenit. *Arist.* 2. de cælo text. 78. vide quomodo nebulones *Guiberti* similes redaigna lib. eodem tex. 61. & tex. 60. cap. 12. & tex. 34. Item lib. 1. de cælo cap. 10. tex. 101.

2. Si antiquitas, & veritas Alchymix demonstratur siue isto vitro artificioso, siue alio, illo modo vel alite conflato, temere traducitur argumentum. Nam quæstio manet firma. Prius est. Et posterius ergo.

Vide Anselmi gemmarium.

3. Non heri aut nostro seculo inceptum est *Metalla in vitro, & alias res mutare*: Sed antiquissimi Alchymix hoc opus est, & verissimum. Alchymiam ergo commendat antiquitate & veritate. Ante dædens probatur experientia metallurgorum, aurifabrorum, figulorum, vitratorum, gemmario rum, smaltum constantium, & omnino plurium opificum & artificum, qui omnes ex transmutatoria suam scientiam hauserunt, vt fit & in aliis artibus diuersis officinis commissis. Chymici hermetici gemmas medicas retinuerunt, vt videre est apud *Thomam de Aquino, Basilium Valentinum Monachum, & alios*. Ex officinis cæteris prodeunt ornamenta varia, quæ qui pro gemmis vendunt veris, perinde faciunt ac qui *Orichalcum* pro auro vellet obtrudere, vbi fraus non in re est, sed in animo impostoris, qualis erat ille, qui cum vitrum Imperatrici pro gemmis vendidisset factio fucum est passus.

4. Quod autem attinet ad vitrum malleabile, tot autoribus, & tam grauibus id munitum est vt obstrepere eis erubescere debeat *Guibertus*. Aut enim ipsi historiam protulerunt, aut his quorum testimonium satis esse ad fidem arbitrati sunt, accesserunt. Præsertim cum viderent in re nullam esse impossibilitatem. Vtris se quis opponat temere, impudentiæ crimen incurrit.

5. Quod medicamen malleum non ferentibus rebus & vitream naturam habentibus tenacitatem metallicam inducere potest, id etiam vitrum flexile & malleabile potest reddere salua perspicuitate, quæ sequitur dispositionem materiæ patientis. Illud autem potest lapis philosophorum, quod in argento viuo, stibio, bismutho, ex quibus vitrum conflare potest, vt & ex plumbo & cæteris imperfectis, satis, superque est comprobatum, quicquid *Guibertus* contradicat. Ex consequente *Libanii* coniectura minime fuit vana, nec mentitus est *Lullius*, & cæteri qui id asseruerunt.

6. *Plinio* persuasum fuit id fieri posse argumento precii calicum vitreorum *Neronis*. Falsum ergo est iudicium *Guiberti* de dubitatione *Plinii*, quanquam nõ solus *Plinius*, ne dicas cæteros omnes hunc solum secutos esse, eam rem annotauit, vt collatio narrationum diuersarum quidem, sed non contrariatum, ostendit.

7. Gemmæ metallis adeo affines sunt, vt multæ in iisdem fodinis inueniantur, & metalla quoque calcinata in gemmarum quandam formam transmutentur, vnde materiæ communitio innotescit. Quod ergo medicamen metallis potest afferre auri vel argenti ductilitatem quam prius non habebant, idem etiam vitreis gemmis quæ metallis sunt affines, posse non est impossibile. Imo & ipsum medicamen philosophicum in transparentem vel gemmam, vel liquorem mutatur.

Vitrum Tiberii non tam vitrum fuit quam metallicum perspicuum.

Mathesius conciono 15. Sæpta de Vitro.

8. Solet sacra scriptura rerum spiritualium declarationes ex naturæ argumentis sumere facilius intellectus causa. Illa vero apocal. 21. vers. 18. murum ciuitatis sanctæ ex laspide constituit, & ciuitatem ipsam ex auro mundo simili vitro mundo. Indicat ergo ita depurari posse metalla vt instar vitri sint perspicua, & gemmeam puritatem, retenta nihilominus flexitate, habeant. Hoc autem eis afferre posse philosophicum lapidem, non est irritabile, quædo prima & secunda projectione per eum fieri solet medicina in gemmam aut liquorem transparentem mirabilis. Quid ergo, si dicam vitrum istum *Tiberii* calicem, vt & duos alios *Neronis*, non tam vitrum fuisse, quam metalla pura, transparentiaque? Inuenitur sæpe argentum rude rubrum perspicuum instar vitri in fodinis. Cur sit impossibile huic tenacitatem metallicam aliqua industria conciliare? Num omnem naturæ vim exhaustit *Guibertus*? Flexiles lapides inueniuntur, atque etiam netiles. An non possit etiam vitrum metallicum? Quædam rudimenta leguntur apud *Cardanum* lib. 10. de varietate cap. 52. circa finem: solentque fieri ex filis vitreis nutantes citri.

Responsio ad obiecta.

I Nuectiuam remitto ad suam autorem, & malum genium cuius inspiratu scripsit *Guibertus*. Est autem ipse eodem artificio tractandus quo tractauit autores vitreorum poculorum, nempe vanitatis & mendaciorum accusandus, eo magis quo scurrilius in hac tota quæstione versatur. Itaque sic argumentor: Homini vano, & leuissimo conuictatori, qui argumenta eludit, non soluit, nequit esse aliqua contra veteres historicos, testesque & viros graues pro ea re deponentes quæ natura nõ est impossibilis, fides vel autoritas. *Guibertus* vanus homo est & leuissimus conuictator, eludens argumenta scurrarum more, non soluens. Ergo. Quod si istam in bonos autores audaciam recipimus quid veterum studiorum, & narrationum non potest explodi?

Argumentum primum conuictium potius est quam argumentum. Pro syllogismus primus ignorat Elenchum, & petit principium. Neque tam leuis est autoritas *Plinii* quam putat *Guibertus*. Cui quæso maior fides est, *Guibertone maledico homini*, qui hætenus mendaciis pluribus infamem se reddidit,

vidit, an *Plinio* probatissimo iam ab aliquot seculis? Si fides penes autorem est: Is autem est *Plinius* homo probatissimus in ea narratione, cur non adhibes ei fidem? Sed non solus *Plinius* id annotauit.

Prosyllog. secundus Elencho secundum quid fallit: Non quidem *Plinius* ipse fuit ἀνόπτιος: Sed tamen duplici vritur etiam ex se argumento: Primum est *fama publica*, quæ non facile potest reici cum sit *testimonium publicum*, idque prolatum etiam ab aliis non vanis, & creditum à multis probati iudicij: Alterum sumitur à calicibus item vitreis *Neronis*, qui si fuissent ex vitro vulgari, tanti minime fuissent æstimati. Præterea cum dicit *Plinius* famam fuisse crebriorem quam certiore diu, indicat publicam diu fuisse: Sed non certo autore vulgatam: neque tamen ideo eam negandam censeat. Alii testes pluribus, iisque verisimilibus circumstantiis eam roborant, respondetque tandem etiam natura rerum, & assertio artificum chymicorum quos licet contemnat *Guibertus*, tamen scire debet, eos in vno pilo plus habere fidei & veritatis quam ipse in toto suo corpore. Quis quæso & quanti est *Guibertus* vt eum antepoamus tot illustrium virotoꝝ auctoritati? Ne mutca quidem est ad illos Elephantos: Sed culex quidam in eo angulo Gallix mordax in quem nihil infertur laudabilium studiorum.

Obiectio de *Crinito* fatue soluitur. Vidit *Crinitus* *Plinium* scribere ex publica fama: vidit addere argumentum verisimile, nouit historiam ab aliis confirmari: quorsum adiiceret dubia?

Obiectio de *Isidoro* pari modo tollitur. Primum enim conuictio petitur dum *Plinii* simia dicitur. Hoc non est remouere obiectum. Deinde plenior est narratio *Isidori*, quam *Plinii*. Non itaque eam ex *Plinio* transscripsit, sed aliunde acceptam suo calculo comprobauit. Veteratorie ergo *Isidori* auctoritas à *Guiberto* extenuatur. Non ita *Maiolius* in canicularibus colloquio 19. tom. 1. vbi honorificam & *Isidori* rei facit mentionem, compertumque præcis temporibus vitrum flexibile potius, quam fragile recenter.

Obiectio tertia de *Saliberiense* firmatur, fulciturque *Trimalcionis* auctoritate, & licet non exacte respondeat cæteris narrationibus historia, tamen quod ad rem attinet, consentit. Verum vero conueniat. Vitrum flexile fuisse testatur hic vt reliqui. Delirat ergo *Guibertus* qui ideo repudiat, quia non obseruatur idem narrationis tenor. Reliquit autem in medio assertionem *Trimalcio*. Idcirco falsa sit historia? Minime. Non est falsum quod quis suspendit argumentorum sufficientia destitutus. Stultum ergo argumentum est *Guiberti*, non debere pro comperto id haberi, de quo dubitat vnus atque alter, siue ex opinione, siue affectu. Videre oportet, inquit *Aristot.* de cælo text. 34. causam dicens quanam sit, & quopacto se habeat in credendo. Certiores necessitates quando quis fuerit affectus, gratiam habere oportet inuenientibus.

Non si *Trimalcio* dubitat de Ecclesia Christi, & antichristi, Christi Ecclesia nulla est. Non si *Guibertus* negat omnia quæ afferuntur contra suam opinionem, verum est quicquid opinatur.

De Prosyllog. secundi. Si conuictis fides sit rebus assertis, fateor *Guibertum* omnia posse defendere. Quis enim vnquam vixit, aut quem Sol aspexit conuictis crebriorem & virulentiorẽ *Guiberto*, qui non contentus suis criminationibus aduersus *Libanuum*, etiam *Gregferiana* longe robusior vilo asino comportauit?

Quantus
conuictior
Guibertus.

Lapidem stultificum dici ideo, idque verum in *Guiberto* agnosco. Nam ex perditissimo cincinnone, qui 40. integros annos cum impostoribus conuersatus est, & ex isto homine qui patriæ suæ crimen est scribendo in loco habitationis suæ, patria scilicet *Lotharingia* nihil esse laudabilium studiorum, debuit facere hominem carum & prudentem, at vitio mali luti ex quo conflatus fuit, effecit bardum, bliteum, plumbeum, stupidum: Debuit sapientem reddere, at in stultitiam totum commutauit. Vin' rationem *Guiberte*? Accipe ex *Horatio*: Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt. Non si ab impostoribus nihil adiuues, debuisti totam artem damnare. Quis est *philosophus* qui non præmoneat, & distinguere iubeat?

Lapis stultificus qui *Guibertus* 40. annis stultum fecit, & post etiam in sanum.

Iam fuerit flexile vitrum. Si hoc potuisti concedere, cur insanuisti in chymicos, & eorum fautores o dementissime omnium? cur non dicebas fieri posse, sed non necesse esse per istum modum? Concedam (dicis causa) & ipse posse fieri alio modo. Quo quæso alio quam, naturam arte iuuante, chymico? Si chymico, idque opus est verum, & antiquum, quid dubitas de argumento antiquitatis, & veritatis chymicæ? Nota rationem vitri malleabilis, *Guiberte*: Vitrum sit ex calcibus metallorum, vel semimetallorū elaboratum. Medicina sit ex auri vel argenti primordiali humiditate, quæ fixa est, & manet in ignibus. Cōmiscuantur iusta proportione fiet vitrum malleabile.

Concessio
Nota Canonum plato-
nitum.
Chymia
vincit.

Casalinus lib. 3. de metallicis cap. 23. vitrum & scorias metallorum ob substantiam similem habere similem fusionem scribit, qua adhæreat, & trahatur instar visci: Sed refrigeratum reddatur fragile, secus ac metalla. *Plinius* ait principe *Tiberio* scripsisse excogitatum vitri temperamentum, vt flexibile esset. Si intellexit vitrum mollesactum, res plana est. Sed qui possit induratum, & lapideum? Exemplo quidem est *Talcum* indicum: sed imperfecte. Quid tu *Casaline*? Nisi restituatur humiditas metallica (inquis) impossibile est fieri. Non sentis de mollesactione per calorem igneum: Sed de humiditate interiore. Si ergo detur artifex qui vitro puro possit medicamentum addere, quod & ingrediatur propter familiaritatem, & lentorem flexilem salua perspicua puritate inducat, obtinuimus quæsitum. Possunt quidem metalla in lapides, sales, liquores transmutata restitui, & malleabilia fieri: Si item euaserint sicciora quam vt dilatari queant humiditas additur, vt auro rigidiori, ex cæmento cum stibio, plumbum vel Mercuriale medicamen: At hæc alia ratio est. Sit ergo artifex qui ex auro, vel argento, quæ duo metalla habent humiditatem fixam, ope mercurij eliciat medicamen tale, quod vitro præsertim ex metallis facto, ideo misceri potest, quia proportionale est, & inferre humiditatem extensilem, & malleabilem, quid ni fiat vitrum *Plinianum*? Memento *Guiberte*, non esse cæco impetu reprehendendū quiduis quod

quod primo aspectu duplicet, sed inuestigandas causas esse. *Vitrum fieri malleabile, neque diuina potentia prohibet, neque impossibile est natura,* cum que id pluribus testibus factum sit, adhuc fieri posse non debemus inficiari, si medicamina, materia, & temperamentum sit idem, vel simile. Hæc cum ascribi nulli alii arti possint, quam alchymia (non enim vulgari vitratia, aut gemmatia, licet & hæc origine sint chymica) quid cunctamur quin arti huic laudem veritatis, & antiquitatis demus. quam ei Deus dedit? Adeone sumus operum diuinorum iniqui aestimatores, & naturæ hostes, artiumque optimarum calumniatores? Stude ut inuenias modum, non vituperiis indulge. Nondum neque attem vllam laudabilem, vtilemque inuenisti, nec vllam, aut partem vllius laudabiliter, vtiliterve tradidisti, explicasti, aut propagasti, & omnium humanarum subtilissimam, maxime admirabilem, laudatissimam, vtilissimamque totis viribus conaris opprimere, vituperare, abolere? Tunc pernicius es scientiarum optimarum, ob nullam aliam causam quã quod aliquando inter nebulones versatus pessime, quo propius & cupidius per vim quandam irrumperere conatus es in sapientiæ philosophicæ penetralia, eo longius ab eis, & maiore cum dolore exclusus es, & summotus?

Nemo debet autem bonã oppugnare prius quam inuenierit meliorem.

TRACT. II. CAP. IX.

Bellum contra Chymicorum libros.

Quanta cum rabie inuaserit autores chymia hermeticæ, & quam furiose omnes veteres, & recentes lacerauerit, iam aliquoties cognouimus. Idem impetus in libros & commentarios eorum hoc capite vertitur, ut non opus sit prælixè recensere quodnam sit eius argumentum. Thema est: *Quamquam numerus librorum chymicorum veterum, seu scriptorum manu, seu typis excusorum facile excedat millenarium,* tamen ne vnus quidem reperitur in quo sit aliqua autoritas ad faciendam fidem antiquitati, vel veritati chymicæ vanitatis. (ridicula locutio: Si nullo firmatur vanitatis chymicæ veritas, falsum est quod chymia sit vana.)

Thema contra libros chymicos.

Arg. 1. pag. 89. Ausim id constanter asserere.

Arg. 2. Ex millibus ne vnus quidem reperitur qui sit illius cuius titulum mentitur. Pag. 90. Interitus, & pag. 58. impugnationis anno 1603. editæ eadem habentur.

Nota copiam vituperiorum pessimi istius grammatici.

Arg. 3. Omnes sunt haud multis retro seculis conficti à posterioribus, recentioribus IMPROBIVS hominibus, sophistis, impostoribus, præstigiatoribus, sordidissimis, & abiectissimis sycophantis, mere bardis, & pecoribus impiis, magis, sagis, hæreticis, scismaticis, ac similibus hominibus regnum Sathanæ procurantibus.

Pag. 91.

Arg. 4. Ut suppositores falsorum testamentorum inueniuntur, ita sunt qui lucelli causa libris ineptissimis veterum scriptorum nomina præponere non verentur. Quidam ut homines in admiratione sui rapiant, ad peregriniora & plausibilia se conuertunt, de auri arte obscure scribentes ob quæstum, & gloriam inanem &c. quæ omnia verissima esse ostendemus.

Arg. 5. Galeno teste nullus vnquam liber falsum titulum habuit ante ætatem regum Alexandria & Pergami, contentione existente inter veteres de comparandis libris: ut primum autem statutum est præmium offerentibus libros novos, multi allati sunt sub falso titulo. Ergo chymicus liber nullus tempore istorum regum adulteratum titulum præse ferebat, quia adhuc ignorata erat chymia: (stulti hominis stultus sermo, ita voluit: Regibus Alexandria & Pergami libros conquirentibus certatim, etsi multi offerrentur cum falsis titulis, tamen chymicus nullus potuit offerri, quia chymia nondum erat nota.)

Pag. 92.

Nota fructu 40. annorum.

Hæc enim dicit à nebulonibus Pa-

racelsiscum

quibus rem

habuit.

Pag. 93.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Pag. 94.

Arg. 6. Chymia non multis retro seculis ab Arabibus longe lateque cum multis aliis vanitatibus, & deliramentis fuit propagata, sed neglectam postea nouiter ceperunt sophistæ, & impostores quæstus gratia proponere, cum simul admirationem pareret, & homines essent opum cupidissimi: Et ut libris autoritatem conciliarent, falso veterum probatorum nomina ascripserunt.

Arg. 7. Quidam excellendi cupiditate vauitatem chymicam sunt professi, ut viderentur habere ea quæ nullus alius &c.

Arg. 8. Cum summa quæque quibus scire desideraret, non tantum inter Mahumetanos, sed & Christianos ambitio, pecuniæque & voluptatum cupiditas chymiam ad summum vanitatis fastigium euexerunt, cuius studium castam philosophiam labe factauit.

Arg. 9. Gloriæ causa multi noui placiti voluerunt esse autores: Vt *Geber, Lullius, Villanouanus, Paracelsus.*

Arg. 10. *Tot mendacia sunt in libris, quot verba.* Ratio est: quia cupido nomen longe lateque proferendi, pecuniam cottadendi, regnum Sathanæ, cui erant astricti, promouendi, absona commentari autores cogit non tantum ad præsentem, sed & posteros.

Arg. 11. Rabies superbix, cupiditas pecuniæ, Cacœthes scribendi, cupiditas mentiendi, auuiditas fallendi mortales innumeros libros chymicos sub veterum scriptorum nominibus, ut plus haberent maiestatis, scribi fecerunt.

Arg. 12. Antiqui scriptores ne vnum quidem librum de titulo nonerunt, nec vllus citatur ab vllò vetere probato scriptore, neque etiam à Laertio.

Arg. 13. Nullus istorum librorum, ne seruatorum quidem Scythicorum ingenio dignus est, nondum tot tantorumque virorum admirandorum, quorum nomina præ se ferunt. Ratio est, quia continent ridicula, falsa, vana, impia, repugnantia, minime cohærentia: Item nullus stylum & gravitatem

Ergo per 40. annos Sathanæ seruisisti.

Admirandi viri quorum nomina libris chymicis præfixa. At quos variis conuictu pro-

ferdit masti-

gia.

gia.

gia.

gia.

gia.

em præscripti autoris representat: Item vel semidoctus posset inuenire ineptias, inconstantias impietates.

Si quæras quinam sint isti libri cum falsis antiquorum titulis: Respondetur: ascripti *Adamo, Moysi, Mariae sorori, Salomoni*: quibus affinguntur transmulatorii libri: Deinde hi qui de Alchy. Pag. 96. præfixa assignantur *Hermeti Trismegisto, Democrito, Platoni, Aristoteli*, & his quorum in Turba fit mentio: Tertio hi qui recentioribus tribuuntur, vt *Auicenna, Rhafi, Thoma Aquinati, Alberto Magno, Martilio Ficino*, & aliis quibus ne in mentem quidem illi libri venerunt.

Arg. 14. Omnes illi libri habendi sunt pro imposturis, & otiosorum hominum somniis.

Hæ sunt nugæ nugacissimæ capitis noni tractatus secundi quibus etiam finitur. Si perpendas, ad quatuor reuocare possis. Quæstio est: *Tituli veterum philosophorum chymicis libris præfixi, non possunt æci fidem & auctoritatem ex antiquitate conciliare.*

Argumenta 1. Quia recentior & ars est, & libri chymici temporibus veterum. 2. Nec res, nec stylus conuenit veteribus. 3. Non citantur nomine veterum ab vilo scriptore antiquo & probato. 4. Etiam recentium nominibus inscripti sunt falso libri chymici quidam. Magis id aulicum est in veteribus. Hæc explicantur causis, conuictis, & aliis vesaniis quam verbosissime. Quando cramben toties recoctam repositamque iam tulimus, ne deficiamus hac quoque vice, & molestiam etiam hanc deuotemus.

Argumenta opposita.

1. **Q**UÆ de libris veterum & recentium censura ab homine nihili, nullius iudicii, improbo, maledico, apostata artis, & persecutore liuido ex mera mentis, animique agritudine profecta est, nullius est momenti. Hæc ipsa quam iam ex cap. 9. tract. 2. Guiberti produximus, à tali homine est profecta. Ergo. Minorem probat totum præsens negotium. Rebus enim & argumentorum pondere præteritis, omnem operam consumptam maledicentia, & circa externa quædam occupatione nugacissima vidimus.

2. **G**rauiissimorum, & fide dignissimorum testimonia anteferenda sunt garrulitati temeraria hominis mendacissimi, & nequissimi. De libris chymicis vetustis habemus testimonia grauiissimorum hominum, & fide dignissimorum. Ergo: & ex consequente nequissimi, mendacissimique Guiberti temeraria garrulitas longe est postponenda. Assumptum probo. Vnus enim *Suidas* satis est ad omnem auctoritatem contra Guibertum. Vidimus autem etiam de testimonio *Iulii Firmici, & Auicenna, Sorsani, Mesæ, Bulcasi &c.*

3. **C**ontra quem plurimi recentes philosophi, & medici rationabiliter sentiunt, eius iudicium est nullum. Contra Guibertum plurimi recentes philosophi & medici sentiunt rationabiliter. Ergo. Probo assumptum testimonio *Georgii Agricola, Francisci Pici Mirandulani, Hermolai Barbari, Gesneri, Syluii, & aliorum plurimorum.*

4. **C**uius aduersarii omnia argumenta principium petunt, & Elenchum ignorant, is nihil potest contra auctores chymicorum librorum demonstrare. Guiberti omnia argumenta &c. Ergo: Assumptum probabitur responsionibus.

5. **S**i res libris contenta est antiquissima, & verissima, quocunque nomine editi sint, necesse est libros materia antiquissimos, & verissimos esse. Tales autem sunt isti libri plerique omnes, quos in quæstionem deferret Guibertus. Ergo.

6. **E**x quibus libris artem cognouerunt homines ante septingentos annos (Tot enim aliquando Guibertus chymia tabuit) illi non possunt esse recentes, nec falsi (Ars enim non discitur ex falsis) Et nisi veram scientiam, artemque haberent, tam diu durare non potuissent, nec in bibliothecis tam inultis seruati essent, cum etiam copiosissimæ alias bibliothecæ perierint, atque Salomonii quoque libri philosophici aboliti, & cremati in aediis apostolicis plurimi. Atqui ex chymicis libris *Hermetis, & aliorum* artem cognouerunt homines ante annos septingentos. Ergo. Probo assumptum *Auicenna, Mesæ, Bulcasi, Suida, Firmico* & aliis multis: qui, si falsa continuissent & imperceptibilia libri chymici, nunquam ex eis didicissent. Est autem Metallurgica chymia homogenea pharmaceuticæ, imo prior pars, & principalior artistoteli, argumento nominis. Ita *Morienus Romanus, Calid, comes Bernhardus, & alii* artem ex libris præfixis *Hermetis* hauserunt.

7. **E**tiam si libri essent falsis titulis præsigniti, & eo nomine acceptiores redditi, tamen non erant tam temere damnandi. Iam autem aut veros habent, aut probabiles auctores plerique. Et si qui falsos habent, quia auctoritas hominis parum ad rei essentiam confert, cum sit argumentum externum & inartificiale; eos materiae veritas non damnandos esse probat.

8. **S**i libri chymici interperunt ante septingentos annos, sat diuturnam habent præscriptionem. Neque enim ideo quid falsum est, quia recens, neque verum quia vetus: Et si artes nondum ducentorum annorum, aut trecentorum probamus, cur septingentorum vilipendas? vide *Pancirollum* de nouis inuentis in parte secunda operis eiusdem.

9. **S**i eorum, qui intra annos 700. vixerunt, de propria scientia, & arte contemnendum est testimonium, multo minus valoris habebit assertio Guiberti de arte aliena: nec vllam fidem merebuntur argumenta *Bellarmini* de traditionibus præfixis (volunt Pontificii apostolicas esse traditiones quas Ecclesia catholica sine scripto obseruat, seu quas Romana Ecclesia, quam catholicam vocant, habet. Si in testimonio tali nihil est fidei, viderint Pontificii quid astruant) Proculdubio autem persuasum habebit Guibertus sibi fidem esse habendam, & credendum, quicquid antiquum esse sua Ecclesia papistica affirmabit.

10. Cui nec prisorum nominum inscriptiones placent, nec mediorum, nec recentium, is hoc ipso comprehese mentis agitudine correptum plus quarere in argumento fallaci externo, quam in essentialibus internis. Guiberto nec prisorum &c. Ergo. Minorem satis probat pag. 96. Ad stulta autem non sunt denda plura.

Responsiones ad obiecta.

AD 1. Guiberti asseueratio, quia est hominis vani, mendacis, & calumnioli, nullas habet vires. Deinde longe constantius alii contradicunt.

Ad 2. Mendacium quidem est hoc, & refellitur vnica tabula *Smiragdana Hermeti*: Caret & Elencho: Veruntamen delecta sint omnia nomina præfixa, & iudicetur de rebus per se ab intellectu gentibus, & peritis. Nihil deceder veritati & antiquitati artis. Sed & qui nam sunt illi mille libri antiqui? Ades Guiberte: Enumera singulos, & de singulis demonstra quod dicis. Ni feceris damnas esto.

Non ex nominibus præfixis, sed rebus contentis iudicandum.

Ad 3. Falsissimum, & calumniosissimum. Quo modo potest *Hermetis liber confectus esse à posterioribus*? Quomodo Alchymia, quam Auicenna in compendium redegit? Quomodo ea cui meminit *Mesues, Bulcasis* & alii? Quis posteriorum, & recentium eos fecit libros quos combussit *Diocletianus*? Secundo si recentes isti sunt tales quales nominat calumniator iste maledicentissimus, num tales erant etiam religiosissimi *menachi, antistites, medici, pontificesque Romani* & reges qui arte, & libris eius, sunt delectati, atque etiam priuilegiis suis eos manerunt? Negari non potest *Thomam de Aquino* artis peritum fuisse, nec *Albertum magnum, Morienum, Rupefessam, Lullium, Ripplum* & alios plurimos monachos ex quibus maximam pietatem partem fert *Basilus Valentinus: Arnoldus* regibus & pontificibus sua probauit, & asseripit. *Augustinus Pantheus* Veneris Sacerdos artem & Theoriam transmutationis metallicæ & *Venetis Ducis* autoritate, & *Papæ Leonis decim. i.* quibus eam etiam dedicauit, muniuit. Taceo de cæteris non vltimæ notæ philosophis chymicis. Quis furor est in omnes tam atrociter inuehi? Hoc dico: Aut in omnes indiscretim inuehitur Guibertus, aut in aliquos tantum. Si in omnes, iniurius est in plurimos etiam religiosissimos: Si in aliquos: hi ve conueniunt cum prisca, vel non. Si conueniunt, auctoris noui res est prisca, atque ita & verera & noua simul probantur. Si disconueniunt, non maledicentia & calumniola damnatione opus est sed prudente discretionem.

Ad 4. Non si quidam sunt nebulones, qualibus per annos 40. operam dedit *Guibertus*, omnes qui artem profitentur, sunt tales.

Ad 5. Argumentum duo videtur velle, modo explicare ea præ stultitia potuisset *Guibertus* 1. Prouocati regum studio, & præmiis non defuerunt qui libros sub grauium autorum titulis proferrent. Ergo idem factum in chymicis. Respondeo: potuit & his contingere quod cæteris, sed non est consequens quod omnibus. Deinde non sine iudicio, quod scientiam præsupponit, oblati libri sunt recepti. Fuerunt ergo alii ceteri quorum argumento potuerint iudicari oblati. 2. Stultus negator non attendit argumentum ex *Galeno*. Si tempore regum *Alexandriæ* non fuit chymia, non quidem potuit tunc inscribi titulis, sed tamen postea id factum esse nihil prohibet. At tunc nemo amplius inuitabatur præmiis. Non est verisimile cum librorum certamen defuisset aliquem lucri causa inscriptiones adulterasse.

Quin & falsum est isto tempore non fuisse Alchemiam vt supra dictum. Hinc contra Guibertum sic argumentor: Si falsi tituli chymicis libri sunt inscripti aut tempore regum *Pergami* & *Alexandriæ* ad factum, aut post. Si illud, necesse est fuisse libros ab antiquo chymicos: Si hoc, falsitas argumenti de premio apparet. Non enim amplius præmiis inuitabantur, quia negligebantur libri, atque ita nulla fuit causa cur titulis adulterinis inscriberentur.

Item: Aut fuerunt tunc libri chymici, aut non fuerunt. Si fuerunt, & antiqui sunt, & tunc non potuerunt eis addi falsi tituli, tum quia auctoribus temporaria erant propinquiora, tum collectorum, seu bibliothecarum accuratissimi iudicii homines facile deprehendissent imposturam. Neque enim credendum est cælo impetu quiduis pro quouis fuisse receptum. Si non fuerunt, sed post excogitati sunt, nihil iuuat *Guibertum* argumentum à regum concertatione in Chymicis. Non enim potuerunt cupidis offerri nondum existentes. Deinde post facti non leui, sed magno argumento viris summis sunt tributi, cum non sit consentaneum leuiculum quid seu asseribi potuisse eis seu recipi, & tam diu conseruari.

Ad 6. Mendacium pro argumento est, quod negatur libros chymicos ante recentes Arabes fuisse. Nam in *Ægypto, Chaldaea, Persia, Mauritania* ante *Auicennam, Bulcasi, Mesuem, Rhasem*, & alios fuit Alchymia, teste *Sorsano, Suida, Firmico, Hermete, Bulcasi, Mesue* &c. Secundo fallacia est non causæ. Finge quosdam fuisse tales, quales describis, vti de te, & de tuis impostoribus *Paracelsistis*, cum quibus 40. annos infeliciter perdidisti, verisimile est: At non in omnibus eadem fuerunt causæ, ni fortassis & monachi quidam sunt eorum criminum rei. Causa non est vna. Quidam libri sine nomine inuenti anonymi permanserunt: Quidam iniuria aliqua pagellam nominis amiserunt, quibus nomen postea fuit additum ex coniectura. Interdum tradimus artem *Hermetis* quam ab hoc per manus quasi accepimus, sed nostro studio elaborauimus. Non raro similes libri eidem auctori assignantur, quod *Hippocrati, Galeno, Aristoteli*, & aliis euenit. Quia enim nomen genuinum defuit, argumentum autem respondit, creditum est eisdem auctoris esse, aut dignum eius ingenio. Monachi chymici noluerunt sua nomina præfigere plerumque, ne viderentur aliena tractasse. Quidam ob periculum latitare maluerunt: membranas autem artis reposuerunt in locis abditis, vnde postea casu sunt extractæ. Multa contigerunt per bella, furta, mortes, hæreditates. Nonnunquam illis tribuuntur volumina, quibus ea alias inscripta volebamus, & quorum auxilio profecimus, aut quos noui-

nouimus deletari materia. Quo vero argumento idoneo probare poterit suas negationes *Guibertus*, cum vanissimum mendacium sit quicquid contra antiquitatem profert?

Ad 7. Eadem est responsio.

Ad 8. Tautologia est. Mira vero est calumniandi libido in ista furiosa anicula. Chymiam dicit ad summum fastigium vanitatis euectam esse. Qui potest res vanissima tam eruditus seculis euehi? Num reges, Pontifices, Principes, Physici, Medici adeo erant per annos 700. stupidi? *Victurus genium debet habere liber*. Fieri potest ut vanæ artes diu durent: at ut ad summum fastigium ascendant qui contingat? Quam artem priuilegiis suis ornatunt, & commendarunt summæ, ea non erit summæ vanitatis. Sed deliri hominis & furiosi iudicia non sunt alia.

Ad 9. Mendacium est de *Gebro, Lullio, Villanouano*: nec eget pluribus.

Ad 10. Crambe recocta est. Mendacissimus & stultissimus homo mendacium vocat quod non intelligit. *Diabolo ascribit sua fidei homines, &c.* Sed tu *Guiberte* cuius criminis tu es conuictus, id impingis summis istis viris.

Qui Diabolo addictus est, eos scribit libros, si quidem literatus est, & vult sua scriptis comprehendere, quorum finis fraus est, & homicidium, res ipsa mendacium: Et qui tales libros scribit, se sathanæ ministrum & organum esse comprobatur. Iam considera libellos tuos contra chymiam, præsertim Diabolicam apologiam, in qua & horribiliter mentitis, & cruces spiras iuxta sathanæ desideria. Te Diaboli causam agere tanquam in speculo videbis.

Ad 11. Crambe putida est sæpius reposita,

Ad 12. Tautologicum. Suprà responsum est chymicos libros fuisse mysticos, non exotericos. Itaque domi in penetralibus fuerunt custoditi, nec publici facti sine ænigmatibus, & parabolis ad arcendos porcos, & canes. Qui Bibliothecas scripserunt, exotericos sibi notos consignarunt. Sufficientem testimonium *Sarsani, Suida, Firmici* & aliorum quos supra citauimus. Oportet sane tempore *Bulcastis* fuisse chymicas officinas ex quibus seruitia protulit. Oportet temporibus *Mesua* extitisse libros chymicos, & magistros, quando eos iubet adire &c. Ille ipse meminit regum *Abarach* & *Indorum*, qui spagirica arte sint vsi, proculdubio longe prius inuenta. Qui vero sunt illi antiqui Bibliothecarii, qui chymicos libros debuerunt consignare? Satis est recentium catalogos omnem antiquitatem complexos, nobis reuocare antiqua monumenta, quorum multa in angulis latitantia nostro demum tempore sunt producta in lucem.

Ad 13. Mendacium est. Ratio eius calumnia mera, indigna responso.

Quod attinet ad nomina autorum quæ recenset nugator, demonstrandum est firmioribus argumentis, quam nuda negatione, libros chymicos sub nominibus antiquorum philosophorum publicatos aliorum potius, quam ipsorum esse. Solet in hoc iudicio res, seu materia, & modus tractationis, item stylus, seu genus sermonis respici. Aliquando autores ipsi sua monumenta recensent, & quid scripserint consignant, aut citatione manifestant. Est & aliqua vis traditionis, & constantis testimonii. Quædam enim ideo autoribus tribuuntur, quia sic traditione accepimus, & semper indicatum est, nullo graui vito contradicente, ipsorum esse. Referuntur autem ad autores tum scripta ab ipsis, confecta que, tum edita, quanquã possint aliorum esse. Interdum quæ ab aliquo didicimus, aut apud aliquem inuenimus, sub eius nomine publicamus. Nonnunquam quod principiis, & fundamentis alicuius, ingenioque respondet, ipsi assignamus. Ita artem Hermeticã possumus edere sub nomine *Hermetis*, non quod ab ipso sit literis mandata, sed quod posteriores ab ipso traditam acceperunt. Est & cum quod nos scribimus id ad patronos, fautores, aut promotores referimus, quo modo calendarium *Iulianum, Gregorianum* &c. dicimus. Omnino non vnus est modus eiusmodi assignationum. Non peccarunt posterius, si quod genium *Aristotelis* sapit, *Aristoteli* tribuunt. An vero non possint esse plures *Aristoteles, Democriti, Hermetes*? Si Chymicus liber *Aristotelis* non est istius *Stagiritæ*, sit alterius cuiusdam. Verum non est in hoc cardorei. Siue enim huius sit, siue illius, si præclarum, vtile, & verum sit scriptum, satis est.

Tandem notandum est totum hoc caput nonum esse translatum ex impugnationis *Alchymia* *Guibertus* lib. 2. vbi erat quintum numero. Nihil autem memorabile additum, aut mutatum est præter *suam veterem cantile-* furias, conuitia, & rabiem, qua studuit primam acerbicatem, & insaniam vincere, atque ita ostendit se ex responsione mea per integros decem annos non meliorem factum esse, sed peiorem, & *nam trans-* pestilentior. Istud est cum ætate proficere, quo euadas senior, eo dementiorem, & vitulentiorem reddi, cum alias soleat frigus senectutis animi calorem mitigare, tempusque ægritudinem compescere, & experientia mentem reddere exultantior, & modestiorem. Sed iste *posuit sagi-* *natam con-* *uictis.* *Se-* *nex canis neglexit ferulam,* & ne grammatica quidem vitia correxit. De progressu *Alchymia* omnia sua narrat adeo stolide, & mendaciter, vt iures data opera voluisse delirare. Cogitasset equidem si sapuisset, figmenta istiusmodi delira non facile apud aliquem sapientem inuentura esse fidem, præsertim tam futili tautologia, & flagitiis Grammaticis molesta.

In tractatum III. qui est historia impostorum per
Alchymiam sophisticam & damnatam.

V Nicum hoc est caput, in quo vult detegere prestigias, & imposturas chymicas. Ei si addas historiam quadraginta annorum, quos inter prestigiatores, & impostores variis in locis consumsit, cuius descriptionem in furiosa & scelerata apologia exhibuit, vitam Guiberti anquam in speculo representatam, aut ab Apelle quodam depictam videbis. Nihil inuenias vt de suo angulo scripsit, laudabilium studiorum, sed omnia ad fallendum comparata. Ideo & reposuit qualdam technas magicas, & veteratorias quas in furnulis nebulonum didicit, & proculdubio exactius meminit, quam artem Galeni.

In omnibus est propria turpitudinis, & florida etatis pestime impensa argumentum. Non mirum est quod non sapiat rectius. Nihil enim aliud didicit in arte chymica quam improborum hominum, & suspendiosorum scelera. Expectabamus subuersionem principiorum Alchymia hermetica, vt intellegeremus scientiam istam esse falsam, & illicitam. At offeruntur prestigiatorum & nebulonum crucibus digna facinora, quibus abundat fallio Paracelsica, suntque eorum fraudibus, & corporibus multis in locis insignita patibula. An vero sapientes philosophi non diligenter posteros pramonuerunt, iusseruntque nequam istos homines cauere? An nobis ignotæ sunt historiae etiam plures? Adhuc recens est memoria Dornheuseri, Schwertzeri, Honaueri, Millenselsii, Bragadini & similium. Quam sæpe scribimus, & clamamus impostores istos, qui aulas principum inuadunt, & montes illis aureos, mirificaque artificia pollicentur, veram artem nescire, & ideo fugiendos esse? Eodem graphice depinxit etiam Scaliger, comes Bernhardus, Pantheus, Crollius, qui tamen & ipse Paracelsista, Societas Ros. crucis, Paracelsus ipse & alii multi. Quis est chymicus hermeticus qui eodem non notet? Si ipsi artifices chymici eos damnant quos in tractatu tertio depingit Guibertus, an non hoc argumentum est, diuersam esse illorum, & horum professionem, quanquam scelerati homines eodem vtantur titulo? Iniustum est, & temerarium propter abusum rerum damnare res ipsas per se bonas, & scientias, artesque veras, bonas, & laudabiles ideo vituperare, quia ab hominibus sceleratis peruertuntur, aut quia in verarum locum sub eodem titulo substituuntur falsæ, & impostoria. Quin ita, Guiberte Theologian, omnesque lynceros Theologos, similiterque Dialecticam, medicinam, iurisprudentiam, & philosophiam damnas? An ignoras quo admirabilior, nobiliorque est scientia, eo magis ipsam expositam esse cupiditatibus hominum alio modo emergere & excellere nequeuntium, & si non possit propter difficultatem (pulchra enim difficilia) seu cognosci, seu exerceri, adulteriis corrumpi? Si eam Alchymiam, eosque chymicos inlestaris, Guiberte, quam & quos depingis, & cum quibus tu vitam perdidisti, intactam debuisti relinquere scientiam veram quam Hermes, Geberus, Morienus, Calid, Democritus & alii sapientes philosophi docuerunt: aut si hanc quoque euertere voluisti, oportuit te non circa corticem, & accidentia vagari, sed ad ortu principia ipsa, & fundamenta subtrahere. At hæc ne intelligis quidem, nec factis chymicis es initiatus. Compescere debes deinceps stultas istas manus, quæ stylum suum dementer, & rabiose in optimam scientiam strinxerunt easque cogere vt palmodiam scribant. Sed fabulam fundo. Videamus saltem emblemata nonnulla huius tractatus.

Paracelsista
in crucem
acti, aut a-
lias ex mcri-
to tractari.

N O T A I.

PAG. 97. proponit de prestigiis, & imposturis chymicis, promittitque tractatum copiosiorum de vita & technis impostorum chymicorum. Actum agis Guiberte, & tempus cum charta perdis. Quid enim toti mundo pene notius est impostoribus? An nescis eos iam fabulam vulgi factos esse? Quin tu artem veram explicare stude. Veræ argumentis facile iudicabimus falsam. Rectum enim iudex est sui & obliqui. At tu nihil veri in chymia didicisti. Tot scriptis petita est hermetica nostra, totque argumentis oppugnata, quot tu nunquam excogitare potes. At frustra. Ats enim ipsa regnat, & triumphat. An tu putas ignanos fuisse istos hostes? Num re aliquid efficacius, & solertius excogitare posse arbitraris? Falleris. Quæ isti protulerunt, argumenta fuerunt. Tu nugas fundis & temerarias fabulas, somnia stultarum aniculatum, & ambubiarum delicia. Est tamen quo illos superas, nempe criminandi malitia & sæuitia. His tu virtutibus triumphas.

N O T A II.

PAG. 98. negatur rerum natura ordo admittere metamorphosin metallicam: & pag. 99. dæmones dicuntur probe scire, materiam, quod ad rerum mutationem, nec quod ad augmentum, villo pacto eis obedire, cum formæ eius potestati haud subsint, sed Dei duntaxat &c. Hic nec Grammaticus es bonus, nec physicus acutus, nec Theologus sapiens. Grammatica vitia non vigeo. Nam protestatus es, te eruditorem linguam latinam, quali ego vtor, & Græcam non intelligere. Et qui posses cum habites in eo angulo Gallia, alias literatissima, ad quam, vt scribis, nihil laudabilium studiorum peruenit?

Sed

Sed & qui 40. annos consumsit inter caminos sceleratorum hominum, iam senex factus non potest latine scire. Quis te sathan tam rude pecus inuexit in chymicos te longe latiniore? Tune audes contra eum scribere cuius stylum non intelligis? Ecquid pudet mastigia? *Physicam scis nullam: Argumento: quia subltunarium transmutationem nec scis, nec credis.* Impius es in Deum & naturam, cum negas Deum talem potestatem dedisse hominibus, imo naturæ subltunati indidisse, vt vi seminariæ potestatis sit motus ex hoc in hoc, & sic fiat tum aliorum, tum mineralium in alia, atque etiam metallorum transmutatio. Diaboli te rident. Nam corpus tuum, in quo scelerata ista anima habitat, sciunt non multo post in stercus transmutatum iri: Sciunt materiam esse appetituum formarum, & iam hanc, iam alias suscipere, quod & Plato cum omnibus philosophis naturalibus ratione, & experientia cognouit, probauit, constanterque defendit, nec sacra scriptura de auto, argentoque corruptibilibus habet aliud. Aurum augetur in sua minera, si crescit, quis tam impudens est, te excepto, qui neget? Tui scelesti magistri falsa augmenta te docuerunt. Si in veterum schola didicisses, longe aliud cognouisses.

Lege Anselmum Boetium in Gemmario, Agricola, Martialis, &c. Lege quoque Augustinum de ranarum & similibus plura scripta.

N O T A III.

De tribus generibus prestigiatorum Guiberti.

Quadragesima annos Guibertus inter impostores Alchymistas perdidit. Qualis fuerit ista societas, aliquoties verbis atrocissimis supra dixit, quanquam, qua est malitia, etiam Hermeticos sapientes, & philosophos chymicos, quorum nullum ne per somnium quidem vidit, nec vllum eorum librum de arte intelligere potuit, immiscuerit. Nunc in ordines tres distinguit, vt ex sociis patent, si ex se non potuit cognosci, & sane qualis sit, sufficienter ex scelerata apologia, & tractatibus malitiosis apparet. *Pagin. 99. 100. 101. &c.* Vide quam bene profecerit in ista improbitate Guibertus, qui tamen adeo rudis est literarum, vt commemorare latine & incorrupte nequeat. Nos sic argumentamur.

Si isti sunt chymici in quos hactenus inuectus est Guibertus, qui tribus ordinibus hoc capite expositis continentur, neque Libauium, neque vllum ex Hermeticis iure potuit suis conuitiis tangere. Neque enim per aucupia mendacia in crumenas hominum Libauius & Hermetici vnquam inuolarunt: neque vsi sunt prestigiis dæmoniacis vnquam, sed suam totam artem Deo acceptam referunt à quo & petenda sit, & deuotissima, pientissimaque vita commendanda, vt indicant laudes diuinæ, & alia pietatis argumenta passim libellis inserta: neque tandem patiuntur sibi à Diabolo imponi, vt nec vnquam præter naturalia media, & industriam, studiumque; magnū laborarunt, quibus Dei benedictio, non Diaboli vafria est sociata. Est autem prius, teste Guiberto. Ergo & posterius. Quo iure hactenus tam crudeliter in innocentes est debacchatus? Sed audiat etiam hoc: Qui in innocentes diabolice inuehitur tot conuitiis, calumniis, criminibus &c. quot asinus non possit, vt ipse Guibertus scribit, portare, is indicat se ex patre Diabolo esse, & nondum se seruuisse ab egregiis istis sociis qui Diaboli auxilio studuerunt homines decipere. Est enim eiudem Sathanæ criminari bonos, & quibus possis prestigiis alios in fraudem pellicere. Guibertus isto modo inuectus est in innocentes Libauium, & hermeticos philosophos, vt patet in oppugnatione Alchemiæ, apologia, & tractatibus: imo ne quidem metallicis qui chymia non profrentur pepercit, vt in caula ferti in æs abeuntis est videre. Guibertus ergo indicat se ex patre Diabolo esse, qui erat mendax & homicida & deceptor ab initio &c. Eodem referri potest & illud Iudæ apostoli, & Petri. 2. Pet. 2. Hi quacunquē quidem ignorant, blasphemant, audaces, sibi placentes, nec metuunt scētas introducere blasphemantes, seu gloria præcellentes non metuunt conuitiis incescere: qui velut irrationalia pecora naturaliter genita in captationem & perniciem in his qua ignorant blasphemantes in corruptione sua peribunt. Considera scriptiones tuas, Guiberte, contra chymicos non illos tuos prestigiatores tantum, sed & philosophos, & phisicos metallicos, qui trantmutari posse metalla statuunt: An nō depictus es ab istis Apostolis?

Libauius & alii boni chymici nō sunt de societate Guiberti.

Vos ego versifices compello, qui hominis scelerati inuectiuam vestris satyricis conuitiis, conturpatis potius, quam ornastis, nomenque & dignitatem, & fructum ingenii tam male impendistis in gratiam criminantis Guiberti, vt eiudem cum ipso sceleris facti sitis rei, num intellexistis discrimen alchymia professorum, cum in Libauium stringeretis dentes vestros rabiosos? Dixitne ille vobis non esse præter tres istas impostorum classes, societatem quādam philosophorum chymicorum, qui longissime ab impostoribus suis? Si vobis persuaderi passus estis, iudicium nebulonis secuti estis, qui cum 40. annos inter sceleratos furciferos consumserit non potuit nosse veram philosophiam chymicam, & tamen vos, quasi nulla esset, decepit. Si non persuasi ab ipso estis, considerate leuitatem, & temeritatem vestram, & cuius sit hominis in gratiam nebulonis innocentes philosophos infectati. Pendente Honauero, mirum est Chymicum librum à Librario ad Wirtembergicum principē, cuius mandato & iste, & Millenfelsius perierunt, perscriptum esse ratiocinari vult Stultus ille Mamburgus. At hic cum deberet pro iure respondere, non videt se iniustitiæ iniquissimæ causam agere. Tu ne iras iuris Doctor, ô insane? Cur non inquirebas in studia Libauii, & nebulonis tui Guiberti ante sententiam latam? Estne Libauius in istis tribus impostorum Guiberti classibus? Si non est, cur in eum furis sententia, qui ignorabat esse ne in rerum natura an nondum? Quid ad te chymia Libauii, furiose rabula? Qua te te læsit? Cur non siuisti exedere Guibertum quod sibi intriuerat? Cur te facis participem alieni delicti? Si tales homines multos

Ad Cachetū & alios Guiberti similes coruos.

Guiberto
suos puros
nos in vestras
beas ornas.

alio Lotharingia, verum est Guiberti verbum pag. 31. apolog. nihil laudabilium studiorum in angulo isto Gallia inueniri præter infelicissimos sacculos litigantium, & sordidulos contractus, rabularum que cautelas, vbi summa virtus in censu, gloria in alienas opes inuasio & occupatio. Ecce, tabula infelicissime, tuus cliens quam bene te depiuit, quanquam peniculo stulti? Neque enim tales technæ sunt in numero laudabilium studiorum, sed potius facinorum iniustissimorum, & turpissimorum. Eius fecis, licet alienæ lernæ est & epistola medici Nanceiensis de Lorme, qui scribit DOMINO DOMINO Guiberto. Tunc Lormæ in tua medicina tam es hospes, vt non possis inter chymiatros, chymicos hermeticos, & nebulones Guibertos discernere? Euge bonum commendas alexicacum, si Cacus est alexicacus. Ecce dum tu stertis, & non inquiris in studia vera, deciperis turpissime, & vesano iudicio eum hominem lædis, cuius studio, & opera medicina est exornata, & cui tu gloriam, & gratiam debebas. Andreas Laurentius non scripsisset id quod scripsit, si rem bene expensam habuisset. ô miseri homines quot nos possemus in vos conradere epistolas, & versus si vellemus pariter reddere? Sinire scientes, & peitios de chymicis iudicare. Vos iudicio vestro indicastis, ne pilum quidem boni chymici in vobis seu esse, seu fuisse. Nil autem sceleratius est Guiberto, qui imperitis persuadet Libanum esse in numero impostorum, & sic exprimit ex eis suæ stultitiæ, & temeritatis commendatitias, hominum innocentium, & iustorum damnatrices.

Miseri poëta-
stri & episto-
lantes qui
quod uo-
ueris iustifi-
me resorbere
coguntur.

NOTA IV.

De Barnaudi historia auri per artem facti.

PAG. 105. historia Barnaudi de Mercurio in aurum verso vocatur *fabula*, & mendacium. Iam autem ista historia summa fide conscripta est adhuc viuentibus illis quorum oculis & experientia patuit. Scripsit commentariolum Barnaudus in Epitaphium Bononiense: *Alia, Lælia, Crispis &c.* Putat defossi Thesauri suspitionem esse posse argumento similibus factorum. Hoc probat non exemplo ex auditione incerta, sed te vera gesta, & viuis testibus firmata. Partes narrationis sunt.

De Barnau-
do melior re-
sis est Ph.
Müllerus.

Aureum Sel-
lm Colchidie.

1. Factum paulo ante quam Cracouia Pragam rediret. 2. Praga vero se hospitem Thaddæi Hagetii viri nobilis, medici, & mathematici, 3. à consiliis medicis illustrissimo Gulielmo Vrsino à Rosis fuisse: 4. Eo tempore incidisse in medicum Anselmum à Bood Belgam, qui anno Christi 1609. historiam Gemmarum & lapidum scripsit, crediturque adhuc in viuis esse: Vir sane nobilissimus, & fide dignissimus non ita pridem Cæleatæ Maiestatis personæ medicus eruditice & experientia singulari. 5. Hunc parentis defuncti Bibliothecam è Belgio Pragam transtulisse. 6. In ea incidisse in libellum descriptum in pelle arietina: titulo: *Cymbalum aureum*, quem ipse Barnaudus viderit. 7. Libellum fuisse tabulis ligneis inclusum sed imperu, arbitror vecluræ fractis: 8. Anselmum voluisse membrana obtegere. 9. Ecce tibi nihil tale cogitanti apparuisse in medio concuum locum charta pergamena obductum. 10. In eo *Charulam quandam obuolutam*, continentem processum quendam ænigmaticum philosophorum lapidis. 11. Additam fuisse rubentis puluisuli granularem portionem, quæ projectione sui super argentum viuum descriptionem artis probaret. 12. *Anselmum* metallicæ philosophiæ (transmutationis hermeticæ) osorem tunc fuisse acerrimū, 13. *mediam partem pulueris proiecit super mercurium igni calefactum.* 14. *Vidisse mercurium hunc in aurum natiuo non dissimile conuersum:* 15. Obstupuisse: id quod ex ore eius auditum referat Barnaudus. 16. Adiisse aurificem, & petiisse se doceri *destillatoriam*, pro qua velit vicissim ostendere *transmutationis mercurii in Solem verum specimen.* 17. Infamta erat dimidia pars pulueris. Fit periculum in alterius dimidiæ dimiduo. 18. *Ex argento viuo iam secunda vice fit aurum projectione puluisuli.* 19. Aurifaber se delusum putans residuum poscit, ad idem experimentum. 20. *Fit aurum tertio.* 21. Aurifaber spectaculo mirifico in pietatem raptus. *gratias Deo agit, & dissidentiam deprecatur.* 22. Accinguntur ad laborem secundum literam, frustra. *Literalis enim sensus non erat, sed mysticus*, cuius illi erant ignari. 23. Addit Barnaudus processum descriptionem non dissimilem paucis exceptis fuisse *Ferneliana* in lib. de abditis rerum causis: Er si quis conferre velit, is deprehendet sic esse. Plenior est *Cymbali istius aurei narratio: Fernelii insidiosa, & deficiens.* Hæc Barnaudus publicauit triplici experimento, & fide dignissima suisque circumstantiis explicata, & confirmata historia: quæ si non esset, auctoritatem *Anselmi* reueritus viuo non fuisset editurus. Historiam hanc pro vera reposuit *Ex aldus de Hoghelande* nō tantum ex Barnaudo recognitam, sed & antea sibi compertam. Eandem probat Philippus Müllerus, in publico scripto. Ego toti circumstantiis munitā video, vt impudentissimi hominis sit contra eam vel mutire. Est prætera ipsi natura & rationi consentanea, roboraturque variis aliorum experimentis, & veterum hermeticorum doctrinæ promissionibus, & scopo. Nemo hætenus in publico comparuit, qui negare ausus fuisset, excepto Guiberto impudentissimo nebulonum, qui vnam ætatem falso auri studio perdidit, simulque mendacissimo, & calumniosissimo, qui omne argumentum vndecunque potuit, contra artem sapientissimam, verissimamque demeritissime corrasit, & imposturis non erubuit accensere sincerissimam historiam. *Ecce fides maior est, impudentissime mentienti scurra, & rabrosissima vetula Guiberto, an historico omni parte veri testimonio instructissimo? Bernardus Penotus Aquitanus tractatu de aquis Mercurialibus præ-*

Qualis is qui
historiam
calumniat-
ur.

præmisit præfationem de Mercurio, in qua narrat se Præge existente *Eduardum Kelleium Anglum*, (qui Rhudolphopoli præfente *Nicolao Maio* ex argento viuo verum aurum, quod mihi *Iena* monstrauit, fecerat,) aurum solidum liquatum, & in medio vsque ad fundum perfossum immisso albo puluere transfmutasse in Mercurium currentem, non minore miraculo, quam si quis contra argentum viuum in aurum vertat, quod *Paracelsus*, *Morienus*, & alii multi sapius effectum reddiderunt, & Societas de ros. cruce facilimam & minimam partem suæ professionis esse scribit. Citat testem *magnum quendam principem* (Vrsinum à Rosis puto) & *D. D. Hægetium Thaddæum*, suamque fidem oculatam ponit. De transmutatione in aurum *historias aliquot* recitat in præfatione apoletica, quam infra transcriptam exhibebo, in qua notabile est aurum librale ex argento viuo per *Eduardum Kelleium* vnica gutta liquoris rubicundissimi factum, & ab *Hægetio Thaddæo* in confusionem obrectatorum refernatum. Simile miraculum vidisse se centies & manibus gestasse narrat *Barnaudus* quoque: qui cum in hac recitatione testes habeat grauissimos, non præsumi potest in priore mentiri. Ita vides, qua virulentia se optimis historicis opponat *Guibertus*, qui cum semel omnis verecundiæ limen transcendit, non potest non mentiendognauiet consensescere.

N O T A V.

De argumentis, quibus historiam Barnaudi petit Guibertus.

PAG. 105. mitam calliditatem, seu *fabula potius commentum* vocat historiam Barnaudi, non admodum abhorrentem ab eo imposturarum genere, quo quidam (*Guiberti olim socii*) fucatum aurum solent in carium clam mittere, vt & argentum, indeque postea & aurum & argentum artis mentiri. His verbis non accusatur *Barnaudus* imposturæ, sed *Anselmus* ipse cum suo aurifabro, & cæteris, qui artis specimen infucatum suis viderunt oculis; quasi *Anselmus ille nobilissimus* imposturæ vnquam quicquam adhibuisset, & non tanta esset fide, integritate & candore quanto in hoc genere vix vllus. Pag. 108. Postquam *Guibertus* reposuit historiam ex recensione *Libauij* ex libro Barnaudi, *Omnia ducenda* ait pro MERIS NVGIS, & IMPOSTVRIS. Graue quidem est vitos veritatis studiosissimos, & boni cupidissimos à *nebulone* tam perfrectæ frontis traduci: veruntamen quia putat se argumentis docere posse quod iudicat, non pigeat nos ea considerare, hoc præsupponentes, vbi grauissimi & fide dignissimi sunt rerum testes, ibi frustra logicis argutiis & negationibus agi, quod *Guibertus* quoque confiteri est coactus.

Arg. 1. Huius rei fides statim potest in dubium vocari à personæ referentis circumstantia, qualitate, aliis. (Explicatio huius sequetur infra vbi *Barnaudus* accusatur imposturæ, &c.)

Arg. 2. Hæc impostura facile potest deprehendi & coargui ab eo, qui in lectione *Fernelij* sit verus. Ratio: Quia eundem processum ante annos 50. *Fernelius* in publicum dedit, exceptis paucis immutatis & adiectis. Recitantur verba *Fernelij* ex lib. 2. de abditis cap. 18. Additur: Quæ si cum *Barnaudus* conferre non granetur veritatis amator, *dolus Barnaudi* erit manifestarius, & facilis animaduersu, &c. Vis argumenti in hæc est, Barnaudi recitationem esse imposturam, quia ex *Fernelio* transcripta, à quo edita est ante annos 50. Falsum ergo inuentam esse ab *Anselmo* inter fractas *cymbali aurei tabulas*, &c.

Arg. 3. Irridendus ideo *Sophista Libauius*, qui in diuinatione verba hæc: *Qua toties expiratione prolecta sit*, non intellexit; sed putauit hunc processum *Barnaudi Belgico sermone* fuisse conceptum, indeque in latinum translatum. Falso. Ratio: Quia ex supra deductis satis constat fuisse conceptum latino sermone, & à *Fernelio* scriptum: quia modus loquendi & verborum pondus id indicant. De *Libauij* errore agam nota peculiari. Vis argumenti in hoc est: *Barnaudi recitatio est impostura*. Argumento: *Quia Libauij coniectura seu diuinationi non respondet, & dicitur alia lingua concepta esse, quam ea, qua Fernelius processum descripsit, hoc est, latina.*

Arg. 4. Si processus iste à *Fernelio* descriptus non esset impostura. *Fernelius lapidem probasset. At non probauit. Ergo est impostura.* Assumptio testimonio *Iacobi Auberti Vindonis* roboratur. Negat enim hic *Fernelium* probasse lapidem. Ratio est: Quia lapis *Bruto* ascribitur, cuius argumenta *Eudoxus* omnia diluit, dicens è *Philosophia* non rapi debere ad diuitias, cum *fabulam* detegere possit id quod ad finem est additum de mari in aurum vertendo: quibus lapidem philosophicum nihil aliud esse nisi vanorum hominum & impostorum figmentum perspicue demonstrat: Item iniuriam fieri tanto viro *Fernelio* dementiæ insimulando. Item: *Fernelium* ludere philosophici lapidis assertores, & artis imposturas detegere. Hæc ex *Auberto*.

p. 111.

Arg. 5. Quæ *Fernelius* in libros de abditis retulit, conuasata sunt ex imposturis *Mollani Magni Chymista*, qui irritus à *Fernelio*, ipsum vicissim lusit tradita descriptione lapidis, quam transtulit in libros suos de abditis, atque ita nugamentis & rebus friuolis suos libros conspurcauit. Hinc aliud argumentum.

p. 112.

Accusatur Fernelius.

Argumentum sextum: Quæ *Fernelius* de lapide philosophico in suos libros transtulit, sunt nugamenta, & res friuolæ, quibus libros suos conspurcauit. Ergo & *Barnaudi* processus ex *Fernelio* transcriptus.

Arg. 7. *Fernelius* locutus est licentius de rebus sibi incompetitis & incognitis. *Barnaudi* ergo processus nihil habet cogniti & comprobati.

p. 113.

Arg. 8. *Stephanus Reguard* medicus *Tullensis collega Guiberti* (assidet enim graculus graculo) pretulit librum Gallicum impressum, in quo *Barnaudus* ornatur ex suis virtutibus, nempe quia receptor fuerit cuiusdam Alchymistæ infamis impostura venditæ receptæ transmutationis metallicæ, qui sit excommunicatus ob *Arianismum*, &c. Item libris editis occasionem dederit peccandi, & decipiendi homines, regnumque sathanæ amplificauerit, &c.

Inde sequi putat *Guibertus Barnaudi* historiam esse fabulosam, & processum falsum, quia *Barnaudus* sit impostoris receptor, eique tradiderit attem, &c.

Responsio ad argumenta predicta, & eorum retorsio.

AD 1. Nego sequi. Non enim si *Barnaudus* in aliquibus leuiter se gessisset, consequens est narratam historiam per se esse falsam. Nam & diabolus potest aliquid veri proferre: vt cum *Matth. 8. v. 29. Filium Deuocant Christum demonia. Marci 3. v. 11. Spiritus immundi* procidunt eidem, & clamant: *Tu es filius Dei.* Ita *Act. 16. v. 17. &c. Iam nihil leuitatis est in tota narratione*, quæ & confirmatur ratione & experientia, pluribusque testibus fide dignissimis: Vnde patet *Guiberti* iudicium totum esse calumniosum & veteratorum.

Retorsio:

Qui studio contradictionis in eadem materia nihil non fingit, calumniatur, mentitur, &c. in nefarius est impostor, nullaque dignus fide. Id autem facit *Guibertus* in tota hac causa. Ergo. Assumptum est dilucidum.

Ad arg. 2. Argumentum est falsum. Nam qui legit *Fernelium* eadem pene narrantem, & simul videt, quod *Barnaudus* quoque agnouerit, & fateatur consensum, is tanto plus fidei narrationi *Barnaudi* tribuit. Est autem hominis stulti sic concludere: *Processus dudum à Fernelio est publicatus: Ergo falsum est, quod Anselmus eum inuenerit in fragmentis tabularum.* Vtrumque enim esse potest, nec alterum euerit, sed firmat, & declarat alterum. A quo primum ad *Fernelium*, aut *Mollanum* peruenit, ab eo potuit & ad hunc, qui eum inclusit libro *Anselmi*. Patet hinc antiquitas artis comprobata non vno specimine, sed tunc quidem tribus, at quot pulueris reliqui potentia? Si quis ita argumentaretur: *Quia Guibertus contra Alchymiam crimina & conuicia scripsit, ea omnia inueniuntur*, licet non ita rabiose, apud alios eius scientiæ hostes: Ergo dilucidum est *Guibertum esse impostorem*: num firmura argumentum videretur?

Ex unico grano tria specimina, quot erunt ex tota quantitate homogenea librari, vel alia?

Collatio processus Ferneliani & Anselmiani.

Calumniator *Guibertus* scribit exceptis paucis immutatis, & adiectis processum apud vtrumque esse eundem. Conferamus ergo: *Barnaudus*: Recipe auri obrizi.) *Fernelius*: Auri purissimi. 2. *Bar.* Mercurii. *Fern.* Argenti viui (non est autem idem argentum viuum & mercurius.) 3. *B.* elaborati. *F.* præparati. (differunt elaborare, & præparare.) (Hoc præmittitur operi, illud ei est essenziale.) 4. *B.* *Misce.* *F.* *Permiscere.* 5. *B.* *Vulcanoque* dissolue languido. *F.* *Ignique* languido dissolue. 6. *B.* dum *Mercurius* expiret. *F.* dum *argentum viuum* prorsus expiret. (*Nebulo Guibertus* putat per exhalationem debere argentum viuum separari, vt fit in amalgamationibus aurificum: sed expirare hic longe est aliud, vitæque opponitur.) 7. *B.* *aurique impostei* pondus maneat, in atrum puluerem redactum. *F.* *pristinumque auripondus subsideat.* (*Fernelius* non intellexit processum, sed corruptit verbis alienis assumtis.) 8. *B.* *Qui tamen (ater puluis) liquatus non possit in antiquam auri naturam conuerti.* *Fernelius* negationem omisit, & suam inscitiam prodidit scribens: *Qui tamen liquatus possit in propriam auri naturam redire.* 9. *B.* Ex hoc puluere. *F.* Ex hoc dein puluere. 10. *B.* igne, *Mercurium*, vaporarii aquam continentis elice. *F.* igne acerrimo vaporarii aquam continenter elicies. (*Fernelius* hic ultra distillatorem non sapuit.) 11. *B.* Dum puluis in calcem niueam deurgat. *F.* Dum puluis totus in cinerem candidissimum, & in calcem deurgat. 12. *B.* Hanc septies, &c. *F.* Calcem septies, &c. 13. *B.* quæ totiens expiratione inde prolecta sit. *F.* quæ & roties, &c. 14. *B.* Et omni cura elabora. *F.* Omnique arte elabora. 15. *B.* Vt hac impulsione, & excursionem etebra, &c. *F.* Vt hac impulsione & incurusione. 16. *B.* & ab omni sorde & fece euadant purissima. *F.* & ab omni sorde, feceque purissima reddant. 17. Hic *Fernelius* multa adiecit, quæ in *Barnaudus* defunt: nempe: *Vires summas consecuta. Hac duo sunt totius artis operisque consiciendi primordia, in quibus mundi quatuor elementa deuinciuntur. Nam in aqua aer etiam inest, in calce terra, atque ignis, fitque quod in Smaragdina Hermetis tabula tanquam insculptum mysterium legimus: Ascendit à terra in cælum, iterumque descendit in terram, sicque vim recipit superiorum & inferiorum.* Hæc *Fernelius*: Pro quibus *Barnaudus* tantum hæc: *Vimque recipiant superiorum & inferiorum, descendendo in terram, & rursus ascendendo, vt in Hermetis Smaragdina tabula legitur.* 18. *B.* Hæc aqua est *Azoth*, spiritus viuens: Terra est fermentum; aqua est mas; terra vel calx femina. *F.* Qui ænigmate hæc contexerunt, hanc aquam appellant *argentum viuum*: calcem verum sulphur, quorum permutatione lapis fit perinde atque ex aqua farinaque panis. Alii aquam spiritum viuentem, terram fermentum. Alii illam marein: hanc feminam dixerunt. (Vnde *Fernelius* nouum processum videtur ex diuersis autoribus concinnasse.) 19. *B.* Quorum complexu nascitur infans: Lapis. *F.* Quorum complexu & coitione procreatur infans. 20. *B.* Sed non quouis tempore concipit mulier: Sed tunc demum cum vterus à natura conceptui præparatus est. *Fernelius* huic caret. 21. *B.* Proinde calcem purificatam, seu solem Philosophorum obrurato vase putrefac, seu reconde ad digendum quadraginta diebus, dum in humorem album & crassum liquecat. *F.* Opus autem postremum vt compleas, calcem puram obrurato vase re-

Prorsus expirare est examinari & figi.

Aditamentum Fernelii.

ase reconde equino fimo calente diebus quadrag. dum in humorem album & crassum liqueat. 22. B. In hunc iustus dierum interuallis aquam sensim infunde. Hæc verba habet & Fernelius, in cæteris vsque ad finem dissentiunt descriptiones. Hæc enim sunt Barnaudi: *Hæc est maris & fœmina conuinctio, quæ mirum in modum vniuntur, & fœmina maris amore tota fundatur. Hæc est SOLVTIO. Relinque fontem rursus suas vires recuperet. Tum iterum coeat, idque toties donec calx omnem suam aquam ebiberit. Tum vterus clausus sit, ne quid expiret. Nam tum infans concreuit, & ex illa frequenti coagulatione & solutione lapis concreuit. Qui colores fiant, omnes explicans Philosophi. Hæc vera esse, hic puluui ostendit, &c.* Hæc Barnaudus. Pro quibus Fernelius ista posuit: *Ex quidem via ac ratione quam artu periti ad vnguem explicarunt, vt calx aquam suam omnem sensim combibens, quasi illinc enutritua in lapidem verum concreuit. Quam variam colorum mutationem hoc temporu curriculo debeat lapis subire, & que indicia illius consummati perfectique existant, expressam etiam ab illis, patefactumque est. Hic Thesaurus immensus: Hoc verum Elixir: Hoc frugiferum auri semen, &c.*

23. Dissentiunt in proiectione. Nam processus Barnaudi duodecimam grani partem iubet proicere super argenti viui drachmas duas, quæ est proportio 1. ad 1440. Fernelius de argento viuo nullam certam quantitatem petit, sed verbis hyperbolicis Augurelli ludit: de stanno vel plumbo ponit drachmas 250. De Elixire drachmam vnam. Hæc est collatio. Ex hac contra Guibertum sic argumentor:

Si Barnaudus ex Fernelio transcripisset processum, seruasset sententiam & verba apud eum legenda. Non enim alias transcriptio foret. Atqui verba & sententiam habet dissentientia. Non ergo transcripsit.

Ex collatione argumentata contra Guibertum.

2. Qui ipse fatetur Fernelij processum sibi prius notum non dissimilem esse sibi tradito à Paulo Grimwillero exceptis paucis, eum transcriptionis infimulare non possumus. Collatorem enim indicat, non descriptorem. Illud est de Barnaudo. Et hoc ergo.

3. Qui tribuit viro docto id cuius non potest conuinci; improbus est calumniator & mendax. Guibertus Barnaudo viro docto tribuit id cuius non potest conuinci. Guibertus ergo improbus est calumniator & mendax. Propositionem illustro, si id faciat ex proposito & studio traducendi. Minorem probō: Quia contrarium ex collatione apparet, & totus discussus argumento est Guibertum id facere studio, animo, & proposito tam artifices & professores condemnandi, quam artem ipsam in imposturam conuertendi.

Noto: Descriptio Ferneliana tribuitur Bruto. Hic autem dicit, se non totum Thesaurum depromiturum, & educturum quam vere subsistat: Item ne insoleus nominum sermonisque obscuritas collocutores offendat, quæ PATRES vmbra & ænigmate obuelarunt in apertam & clarissimam lucem prolaturum, idque strictum & breuissime. Ex dictis colligo: *Eundem fuisse processum & descriptionem, quam habuit Fernelius, quamque à Grimwillero accepit Barnaudus ab Anselmo traditam: Sed Fernelium mutasse studio breuitatis & perspicuitatis. Itaque non potest accusari fraudis Barnaudus, quasi corrupisset Fernelij textum. Deinde patet indidem processum non confictum à Fernelio esse, sed traditione à Patribus acceptum. Barnaudus laudem candoris, ingenuitatis & sinceritatis meritus est à tota posteritate & omnibus Hermeticæ sapientiæ amatoribus, quod processum communicauerit sine inuidia, & defectum Fernelianum monstrauerit, suppleueritque; quo maliciosior est Guibertus, qui laudis opera in fraudem iniquissime conuertere non erubuit.*

Ad argum. 3. Non si Libauium opinio decepisset, Barnaudi descriptio falsa foret. Neque enim sequitur fraus & impostura artis, si ego putem alia prius lingua fuisse conceptam. Videant autem homines iusti quæ intemperix & furix exagitent Guibertum, dum bonos viros criminatur non vix respondere coniecturæ nomine, cum tamen ipse criminator non possit sententiam genuinam explicare, & meliora substituere, imo aperte fallatur argumento. An autem mirum sit, si quis dicat alia lingua fuisse descriptam primo artem, quia duo interpretes latini non omnino eadem habent verba?

Ad arg. 4. Falsum est assumptum, & Auberti Chymicorum hostis testimonium tum ipso iure nullum; tum rei veritati aduersum. Fernelium probasse lapidem Philosophorum demonstro.

Fernelium probasse lapidem Philosoph.

1. Non adiecisset operi de abditis rerum causis, nisi exemplum verum, de seminio metallifico probasset. Ea enim est vere occulta causa generationis metallorum, quam verissimus quisque Philosophorum, maximeque mineralium periti amplectuntur, & doceat.

2. Nusquam aperte improbat, aut reiicit.

3. Postquam introduxit Brutum de Chymica mistorum in aquam, oleum & salem resolutione differentem, τὴν χημείαν vocat fusilem & metallicam Philosophiam. Fallaci arti & deceptioni nomen tam honorificum non fuisset daturus. Sub persona Philatri lapidem ipsum ascribit Philosophis, de quo dicit verbis Bruti, se eo studio verum id comprobasse, quod cæteris fœbuloso figmento haud absumile putatur. Ita sub persona Eudoxi ex Bruto scite gestit quid de ista Philosophia acceperit.

Chymia quid.

4. Vocat Thesaurum sub vmbra & ænigmatibus à Patribus acceptum, idque nullibi refellit.

5. Suam sententiam proponit, lapidem istum esse auri semen; idque confirmat naturæ exemplo ex Augurello, qui vult semen auri ex solo purissimoque auto extrahendum, magno studio esse.

Addit argumentum generale: Nihil esse in vlla natura parte, quod non in se sui generis semen contineat: nec est falsum hoc axioma, sed sacris literis consentaneum, à sapientibus probatum, & experientia demonstratum.

6. In processu opus confirmat antiquissimi Hermetis tabula, vt Rabula furiosus Guibertus cesset illam calumniari. Si mendacem artem arbitratu fuisset Fernelius, non roborasset autoritate TERMAXIMI Philosophi.

7. Dum

7. Dum sine reprehensione etiam aliorum sententias attexit, quia falso falsum non potuit probare, non iudicauit artem vanam esse.

8. Expressum & patefactum ab aliis affirmat, qui colores fiant, & quæ perfecti lapidis sint indicia. Quod patefactum affirmat, id non iudicat falsum, nisi data opera mentiri velit.

9. Non erat tam vanus scriptor *Fernelius*, vt suis operibus processum tam studiose, & vt videri vult, sine umbraticis nominibus insereret, & fraudes doceret ioco quodam & lusu.

10. Cum *Philiatrics* raperetur in alium finem, quam decebat veri amatorem, nempe ditescendi cupiditate inflammaretur: *Fernelius* persona *Eudoxi* non rem negat, sed affectum corrigit, addita sententia Philosopho digna: *Missæ vehementi de pecunia opinione SATIS NOBIS sit è rebus singulis (Ergo & ex auro) syncerum quippiam, purissimumque elicere, in quo vix illa proprietatum summa insideat, &c.* Qui est verus totius Alchymix extractorix scopus, licet ei contradicant quidam *Idiota* (vt eos *Sylvius* vocat) volentes nihilominus magnorum medicorum gloria commendari.

II. Pro ea re dilucidius explicata maximam gratiam habent tam *Eudoxus*, quam *Philiatrics*. Hæc vndecim argumenta sunt pro parte affirmatiua. Negatiuam *Aubertus* & *Guibertus* (par calumniatorum Alchymix) audent defendere, at sine effectu.

i. *Bruto* ascribitur processus. *Brutus* autem rationis est expertus. Respondeo: Eidem tribuitur & Alchymix Pharmaceuticæ enarratio. Hæc non est falsa, sed verissima. Neque ergo etiam metallurgica ab eodem commemorata falsa erit. Adde gratias, quas *Bruto* eam ob causam habeat. Sit *Brutus* vel *Bileami* asina. At per summam veritatem hac in re sapientior est omnibus medicis & physicis Chymix hermeticæ imperitis & osoribus, sicut *asina Bileami* erat *Bileamo* sapientior, & prophetæ stultitiam corripiebat. 2. Pet. 2. v. 15. 16.

2. *Omnia argumenta Bruti* refusantur ab *Eudoxo*. Resp. Adeo falsum & impudens assertum, vt ne litera quidem ad refutandum comparata sit in verbis *Fernelij*, vel vnus saltem argumenti *Energian*, nedum omnium.

3. *Negat ad diuitias à Philosophia rapi debere*. Resp. *Elenchus causa est*. Finem illiberalem negat petendum esse, aut spectandum ea arte *Fernelius*. Philosophicam indagacionem abstrusi in auro feminis non prohibet adeo vt requirat.

4. *Fabulam detegere posse versus Augurelli de Mercurio monuit*. Ergo totum processum iudicauit esse falsum, & lapidem philosophicum nihil aliud nisi vanorum hominum & impostorum figmentum. Resp. Nego sequi. Nam *fabulam non de arte*, sed de hyperbolica artis commendatione accipit, atque ita inflammati *Philiatrics* cupiditatem retundit. Vere fabulosum est posse quempiam sibi ea arte tantum auri facere, quantum est mare, licet id à Chymicis exigant & expectent auari homines, & stultissimi illi declamatores, qui ideo Chymiam vituperant, quia non sit, qui montes auri fecerit.

5. *Si probasset Fernelius artem, dementia insimularetur*. R. Nego sequi: Quia contrarium est verum. Qui philosophicam veritatem probat, sapiens est, non demens. *Aubertus* mendacissimo suo ore & calamo vito grauissimo non veritus est culpam istam scdam impingere, vt & sceleratorum Chymistarum socius olim *Guibertus*.

6. *Fernelius ludere voluit, & detegere imposturam artis*. R. Falsum. Monstretur saltem vnicum eius voluntatis verbum. Si non potest, *Aubertus* cum *Guiberto* damnas esto.

Ad arg. 5. Mendacem oportet esse memorem. Si *Fernelius* accepit artis processum à *Mollano*: non suis verbis descripsit, quæ postea *Barnaudus* transcripsit.

2. *Non si à Mollano accepit, falsum est id quod accepit*, nisi forte quicquid publico committit *Guibertus*, id omne imposturarum accusandum est, quia non tantum cum impostoribus conuersatus est annos 40. verum etiam eorum artificia descripsit, estque per se homo vanissimus & scurra maledicentissimus.

3. *Quod ex imposturis Mollani* processus iste sit conuassatus, redarguitur descriptione plena ex antiquiore *Anselmi* libro. Redarguitur & *tribus factis auri experimentis* firmatis testimonio viro- rum grauium.

4. Vanum & futile est mutuo sibi illuisse istos duos. Neque enim res ipsa lusus, seu iocus frivoluus est, neque descriptio isto nomine proposita. Figmenta & nugæ sunt ista *Guiberti* calumniatoris.

Ad arg. 6. Mendacium est, non argumentum. Neque enim *Philosophia illa Chymica à Fernelio est contempta*, nec res tam sordida, verum preciosissima & nobilissima, vereque miranda vt gratiam magnam *Brutus* inierit eius communicatione, sine qua *Fernelius* non iudicauit libros suos de abditis esse satis ornatos, aut perfectos.

Ad arg. 7. Vertumni in varia se miracula absurditarum transformantis nãnia est. Fuerit ars ista incognita *Fernelio*, licet hunc tota latere non potuerit, qui eam euidenter putauit se describere posse: at non ideo figmentum & impostura. *Guibertus* plurima de ea nugacissime & stultissime locutus est. At non ideo ipsa est stultitia. Videte vero hominem istum insulsum, & pecus arcadicum, cuius labris nihil placet nisi horridi cardui: Quasi vero in mistis nihil esset præter *Galenii* qualitates & humores vt eos exponunt crudi *Galenici*. Ista duo argumenta repugnant *Auberto*. Cogitur enim fateri *Fernelium* aliquid arti tribuisse præclari.

Ad arg. 8. *Basilion* decepit medicum *Lugduni in Gallia*, falsa recepta seu formula de tinctura metallorum tradida: Idem medicamenta fecit ex *Antimonio* per sublimaciones, quibus homines intoxicauit: Idem vendidit *modum fallende moneta*. Hanc artem didicit à medico *Barnaudo*, à quo, licet esset excommunicatus, & *Arianismi* conuictus, scripsissetque abominabilem librum de *tribus impostori-*

in impostoribus, tamen in ædes est receptus. Quid inde quæso? Ergo vult Guibertus, processus aurifici, quem in libro inuenit Anselmus, est impostura.

Resp. Finge Barnaudum esse reum istius criminis, cuius insimulatur, tamen non est consequens historiam inuenti pulueris aurifici, & artis lapidem conficiendi esse falsam. Si enim post impostoribus se sociavit, non necesse est facta antecedentis vitæ etiam esse impostoria; nec si maius est, historię relatio suis circumstantiis, & testibus firmata est mala. Si putat Guibertus valere istam suam consequentiam, dicat etiam hanc valere: *Falsum est apud Fernelum in libro secundo de abditis extare eundem Chrysopei processum, quem Anselmus inuenit.* Argumentum: Quia Guibertus, qui id dicit, est calumniator nequissimus, qui studio mentiendi & optimam artem, eiusque professores damnandi nullam non virulentiam effundit, idque hoc ipso libro de interitu Alchymię intuosissimo, & diabolica apologia contestatam reddidit. Imo hæc consecutio firmissima est; illa inualida. Nihil enim prohibet receptatorem excommunicati posse historice verum dicere: at ei, qui studiosissime artem persequitur cum omnibus eius professoribus, ita ut pateat omnem eius operam in perniciem veritatis huius tendere, nihil potest esse fidei, si quid velit de ea affirmare. Quid à publico & deplorato hoste aliud expectes?

Retorso in Guibertum.

Barnaudi causam priuatam nec scio, nec agere volo, uti nec illius, qui Basilion minister dicitur. Patere vero Guiberte, ut suspiciones meas proferam ingenue.

1. Dic per candorem tuum, si quem adhuc in fronte habes, per tuam nequitiam, & pudorem, si quem impostores, cum quibus ambulasti annos 40. tibi reliquerunt, proindeque per conscientiam, si non omnem scelerata mentiendi libidine perdidisti, an non totum istud, quod contra Barnaudum dicis, quodque de Basilione ministro repetis pendet ex odio religionis? Tu enim es mancipium Ghesuiticæ perfidiæ & diaboli nepos, à quo mentiri, & cruces in immerentes ingerere didicisti; seu quod vulgo compendio dicunt, es perditus Papista; illi vero videntur Hugonota, seu de reformata religione esse? Ideo dissensus inter vos est perpetuus. Nulla enim communo lucis & tenebrarum, CHRISTI & Belialis. Tu pessima quæque de illis cogitas, & scribis, dicisque more Grefteriani spiritus. Hoc si est, non suo crimine sunt infames, sed malitia tua, cæterorumque fidei hostium tales proclamantur. Non autem potest hoc eis nocere, sicut nec Apostolis Christi, & Christo ipsi cum fierent *στυγνάζοντες.*

Odium religionis in artibus redundat.

2. Solet diabolus cum suo famulatio pessime traducere eos, qui non sunt de partibus ipsius, & facta per se innocentia transmutare in crimina. Recitatur factum: Quidam Basilion vendidit medico Lugdunensi formulam tincturæ aurificæ parandæ coronatus quater mille. Ea formula deprehensa est falsa, quia operi non respondit euentus. Nolo defendere si quid veri criminis est. Tu vero tolle calumniam, & cogita primum medici Lugdunensis stultitiam maiorem esse, quam Basilionis venditionem.

Factum inquisitorium.

Cum enim tam apertis verbis ars alias sit declarata, ut receptis alienis non indigeat, & ille medicus debuerit gnatus esse tum naturæ, tum medicinæ ex auro pro hominum salute, stultissime emit alienam fidem & obscuritatem, cum in se lucem habere debuisset. Quid multis? Dedit pœnâs tum inscitæ, imperitiæque, tum auri cupiditatis.

3. Non si Lugdunensis falsus est in opere formulæ, formula ipsa fuit falsa. Neque enim ut Barnaudus de suo processu scribit, verbis popularibus solet concipi id artificium. Quare veto sine experimento emit verba? Noui hominem, qui Comiti cuidam vendiderat particulare, cuius speciem quomodocumque exhibuerat pro euidentia artis. Accepit sexies mille Vallenses. Non ita multo post Alchymista putatitius moritur. Comes deceptum se clamitans repercit argentum frustra. Multas vidi receptas magno redemptas. Eatum sensus erat mysticus. Emerant verba homines avari, sensu in abditis latente. Venditor potuit iurare liquido se veram artem vendere; sed non potuit euentem sensus verborum participem reddere.

Lugdunensi fors vera ars est vendita, sed quam nec ipse, nec venditor intellexit. Iure lusor est coruus auro inhians.

Quarto accusatur idem reus, quod singulis diebus in Alchymia opere sit versatus. Hoc non est crimen, sed professionis propriæ, eiusque ingenuæ studium. Hostes autem perfidi solent id rapere in pessimam partem.

Iudicant enim ad pœnam satis esse dicere: Est Alchymista; sicut olim sub tyrannis: Est CHRISTIANVS; & hodie: Est Lutheranus: Est Hugonota. Ad bestias, carceres, ignes, gladium. Nolo veto laborantem illum excusare, si bonam artem male collocauit. Verum non satis esse iudico clamorem, seu scriptionem illam gubernatoris ad damnationem.

Vide Tertulianum in apologetico.

Quinto dicitur sublimationibus Antimonij, & aliis venenatis medicamentis multos homines venenare. Si veneficus est, demonstrata facti euidentia, recte agitur contra eum lege. Sed notum nimis est quantopere hætenus Chymiatriæ ofotes criminati sint opera Chymica. Venenum enim parat, qui Mercurium præcipitat, aut alio modo magisteriali vel essentiali elaborat pro sapientis commodo. Venenum facit, qui per sublimationem ex Antimonio flores producit, & sic de cæteris. O efferatum stolidorum medicorum pecus. Iudicium hoc vestrum an non vobis expressit inuidentia, & calumniandi libido? Sint & ista venena. At vestrum erat etiam hæc bene usurpare, & ex venenis saluberrimas facere medicinas. Videantur de hoc negotio acta contra Quercetanum.

Afinorum Galenicorū calumnia in Chymiatrum.

Legatur currus triumphalis Antimonij fratris Basili Valentini, & aliorum. Vocant hodie medicinam Deloro flores albos ex Antimonij lapide per sublimationem productos. Non accuso medicinam si cui nocet, sed malam eius præparationem & vsum.

Sexto: De falsis monetis crimen si verum est, pœna est iusta. Sed hostes Chymicorum solent eis imponere multa capitalia per calumniam. Non autem necessarium erat Chymicum docere falsare monetas, cum id soleant facere perfidi Iudæi, aurifices, & similes, cumque ea de re extent libri publice editi à Iohanne Bapt. Porta, Alexio Pedemontano, & aliis. Qui magisteria Chymica describunt, ne ea conuerti possint in fraudem, addunt artem probandi. Hæc autem scelera (si scelera sunt vnitoe) *Basillon* vendidit medico Lugdunensi *Richardono*. Quo sine quæso hic emit, si fuerunt scelera? Reusne venditor, & non emptor potius?

Septimo: Artem illam didicit à medico *Barnaudo*. Videtur calumnia esse. Nam infamia falsæ monetæ, & vitiorum operum aduersarii solent suspectam reddere velle Alchymiam informam, sicut & *Petrus Palmarius*. Si Alchymiam tradidit *Barnaudus*, non artem venenandi, nec monetæ fallendi, nisi quod per calumniam à malitiosis hoc soleat Alchymia tribui. Quod si *Basillon* minister bene acceptam male collocavit, quid ad *Barnaudum*? Potuit libellos emere plures publice in Bihopolijs prestantes. Animus ei fuit decipiendi: Non indignit opera *Barnaudi*. Habuit ex publico, vnde discere potuit. Si emptor sciuit artem à *Barnaudo* acceptam fuisse, eo nimirum, qui malorum studiorum infamia fuit proclamatus, auxit crimen non alienum, sed suum.

Barnaudus
& *Basillon*
patiantur ob
fidem dissen-
sientem à
papatu, ca-
lumnias.

Octauo: *Basillon* ille fuit excommunicatus. Hinc illæ lactymæ. Non fuit Papista. Quid tum si fidelis Christi? An nouum est hos fieri *Σουραγώγης*? Veruntamen si *Arianismi* est conuictus, & hoc crimen ei non per falsos testes intentatum, sit excommunicatus. Quidam Chymici nimis licenter ad suum lapidem res sacras accommodant, & de eis statuunt ex suo Athanore. Hinc euenit, vt videantur *Arianismo* affines esse. Verum hoc non moror.

Nono: *Barnaudus* in ædes recepit excommunicatum. Male, inquam, si ab Ecclesia vera est excommunicatus. Nam tales recipere veri fideles Christi prohibentur Ioh. Epist. 2. v. 10. 2. Cor. 6. 14. 1. Cor. 5. 13. 1. Tim. 5. 22. Si autem excommunicatus est à Synagoga sathanæ, fidelem Christi recipiens, Christum recipit. Matth. 10. v. 40. Ita si aqua & igni interdicto præbuit sciens hospitium in eo regno, ex quo exactus erat, leges violauit. Potuit autem ignorasse rem *Barnaudus*, quæ ignorantia ei non debet esse fraudi. Deinde in alieno territorio commercia ciuilia non sunt prohibita etiam cum Turcis, Iudæis, Papistis. Non recepit titulo fidei, sed professionis communis Chymicæ: aut si etiam confessorum Symmystam in aliena ditione non commisit crimen.

*Liber de tri-
bus imposto-
ribus.*

Decimo: *Basillon* iste scripsit librum abominabilem de tribus impostoribus. Si veri fuerunt impostores, non debuit liber damnari. 1. Tim. 4. 1. Spiritus sanctus manifeste dicit in nouissimis temporibus discessuros quosdam à fide attendentes spiritibus impostoribus, & doctrinis demoniorum. Ideo 1. Ioan. 4. 1. monentur fideles ne credant omni spiritui, sed probent spiritus num sint ex Deo. Eos esse multos ibidem dicitur, præsertimque notatur spiritus Antichristi, de quo 2. Thessal. 2. & alibi. Iohan. Apocal. 16. v. 13. vidit de ore draconis, de ore bestia, & de ore pseudopropheta exire tres spiritus immundos instar ranarum. Sunt enim spiritus demoniorum facientes signa, & procedentes ad reges terra totius congregare illos in prælum, &c.

Iam vide quæ sint istæ virtutes *Barnaudi*, ex quibus dicis ipsum esse ornatum. Liur tuus non sinit te neque de vitiis, neque virtutibus iudicare. Es enim ex eorum numero, de quibus scriptum est *Esaia* 5. versicul. 20. *Va qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras, amarum dulce, & dulce amarum.* *Barnaudus* non est habenda fides in historia. Cur? Quia impostor. Vnde hoc? Quia communicauit *Basilloni* Alchymiam auri, & antimonii, ipsumque in ædes recepit. O rationem non vna anticyra dignam.

N O T A V I.

De errore Libauii in diuinatione, seu expositione verborum:

Quæ aqua toties inde prolecta sit expiratione.

NEbulo Guibertus putat itridendum esse Sophistam Libauium, quem pro sua fatuitate ita appellandum censet, quia non audet argumentis eius actibus occurrere, videtque se fugatum, victumque. Cur autem itridendum? Quia impostura *Barnaudi* in recitatione historia aurificæ, quam *Libauius* veram censet, & ideo in explicanda laborat, sit futura manifesta. Sed risus vertatur in insulsum istum alinum *Guiberzum*, qui sibi persuadet alios errare, cum ipse sit desipientissimus, & nec *Barnaudum* intelligat, nec diuinatoriam *Libauij* licet luculentam. Agitur de his verbis: *In humorem album & crassum ex calce pura reductum iustis diebus intervallis aquam, quæ spiritus viuens (scetens) dicitur & Mercurius magno artis studio paratus ad aurum in calcem soluendum, seu puluerem, ex quo eadem aqua septies prius irrorata, toties expiratione sit prolecta, sensim infundere artifex iubetur, donec paulatim combibita coalescat cum humore crasso in lapidem.* Si literam spectes: facilis labor. Est enim *Elixiris* confectio. Sit vegetabile, vel animale diremtum in sua principia tria quæ *Brutus Fernelianus* recenset. Aquam hic habes propriam; habes proprium sulphur & salem. Sal hic sua propria aqua septies perfundatur, & circuletur, donec animam eius assumerit, ita vt eam in alrum secum euehat, & per alembicum educat. Hoc est septies prolicere ex puluere aquam. (Notandum vna esse terram virginem, quæ est matrix susceptiva eorum, quæ sunt secreta, vt fit in vini artificio apud *Lullium*, *Vl stadium*, *Quercetanium*, &c.) Solutionem animæ & corporis hanc vocant. Anima separata dicto mo-

dicto modo, corpus terreum elaboratur, & in terram purissimam deducitur. Hæc mortua est. In vitam reducitur reddita illi aqua propria in qua tanquam vehiculo anima portatur, *Hermes ventrem ventis vocat.* Ut septies est prolucita, ita septies redditur, sed cautissimo ingenio, non solutionis, sed coagulationis, donec videris omni aqua consumpta fermentationem per sulphur state, quæ fit in vase hermetico exacte clauso, ita ut nullus spiritus possit decedere. Fit mira reciprocatio antequam in concordiam redeant anima, & corpus. Comparant eam operi coniugali; quo liberis datur opera, & aquæ animatæ nomen maris affingunt sæpe reperentis è superioribus concubitum; terræ iacenti nomen fœminæ, quæ ramentum sui comparis est sitientissima. Alii caudam draconis appellant vaporem animatum; sed corpus, eius iacentem pulverem, ut sic draco deuoret suam caudam quam in altum porrexit. Fermentum & cibus est oleum seu sulphur. Hæc in mineralibus fiunt similiter. Ita Quercetanus parabat suum anodynum sulphur ex vitrioli terra virginea, & oleo rubro vim salis animantis habente. Sed quæ succulenta sunt; ex ijs potest prius elici aqua propria, quæ circulatione perfecta cogitur animam ex calce sua assumere, & in cælum euehere per alembicum. Aurum nunquam per se in aquam solueris, & terram salinam, sulphureamque. Necessè est ergo ut de aqua propria circumspicias, quæ intime auro sit familiaris, & eius omnes secretas aperire possit & per totum penetrare, soluereque. Nihil affinius est auro quam argentum viuum. Sed naturale si manet, nihil eximii potest. Tantum enim amalgamat aurum, & inde in calcem suæ naturæ seruantem; ita ut reduci leuiter in aurum possit, quod fecerit & aqua regia, &c. corrodit.

In Vegetabilibus vide processum Quercetani in quo mercurialis aqua matri terra redditur, & super ea figitur, posteaque liquor relicta essentia leniter magno ingenio separatur; Cibarius suo Espritus ferens non aquilam;

Necessè ergo est ut studio artis præparatur, ut non amplius sit argentum viuum naturæ, sed mercurius artis, spiritus ferens, aqua soluens aurum, ita ut irreductile sit in priorem naturam; Incredibile est quantum virium sic auro communicet; & quam ex corporali spirituale totum faciat, & viuum ex quasi mortuo. Præparatio fit per sublimationes, & circulationes exaltatorias; Item destillationes artificiosas donec purissima sit aqua, quam Hylealem vocant, quod eiuſdem sit materiæ primæ cum auro perfecto, & nihil omnino habeat extranei. Est actus quidam cœlesti spiritui analogus. Aurum est potentia. Affunde hanc aquam auro septies & animam ex eo extrahere;

Postquam extraxisti, coque residuum humorem viscolum donec exiccetur. Hoc factò, insperge aquam septies (aut nouies; quo nomine dicuntur IX. aquilæ) eo ingenio ut minimis primum portionibus irrorando paulatim combibat suum succum & animam recipiat, quæ absente erat cinis corporis mortui in sepulchro. Post poteris augere potum, sed exactissime ignem regendo. Iam enim non est consilium soluendi, sed coniungendi. Totam aquam ubi reddidisti, corpus animatum, seu semen fœcundum ut èro commisitisti. Nam & hac parabolâ tem explicant sapientes. Claude tunc uterum hermetice. Adhibe ignem sapientiæ. Fiet mira operatio. Istud est coniugium in quo fit coitus, conceptus, embryo, infans, &c. Ille est sensus literalis; si intelligis. Libanius & hunc retinuit, & myſticum exposuit. Qui aliud vult, nec artem, nec naturam intelligit: Putauit autem verba hæc: *Quæ toties inde expiratione prolata sit: ex Belgico reddita esse elegantius quam pro artis more.* Aquam prolucere ex aliqua te septies, destillationis repetitæ est in qua sepotem fiunt cohobia. Sed quid expiratione elicere: Expirate est spiritum emittere, & mori: Est & euaporare, exhalare, animam ex pulmone reddere, &c. Ad literam: *Das Wasser soll siebenmahl von seiner Erden abgezogen werden: aber auch siebenmahl wider drauff gossen.* Solue, coagula. Myſtica destillatio non fert valorum discrepantiam; & localem extra lectulum matrimoniale dilutionem. Fit in vno vase; vnoque igne per gradus continuato; Sed non licet plura dicere;

Das heisse pflügen.

Fatum crepitaculum Guibertus arbitratur me ista non intellexisse. Fatendum quidem est tantopere inter se artifices verbis dissentire ut non facile omnes concilies. Parabolas enim suas vane accommodant; & ubi tenere te eos putas, lubrici refugiunt: Ut proficias, naturæ sis consultus, & operum vegetabilium, animaliumque. Hic enim est stabilitas. Cur autem non intellexi? Quia Belgico sermone formulam conceptam putavi, quæ à Fernelio sic descripta latino, cuius rei argumentum Aristarchus meus opinatur esse styli grauitatem; & elegantiam; quæ induxit nugacem fatuum ut crediderit Barnaudum ex Fernelij libro descripsisse: At, ô vana; & fanatica anus; etiam Fernelij processus potuit ex Belgico aut fortasse Gallico, vel Anglico; translatus esse, latineque in manus Fernelij venisse. Ratio est, quia Barnaudi formula addita erat cymbalo aureo antiquissimæ descriptionis, & membranis vetustioribus longe quam erant Fernelij tempora commissa, adeo ut diu latuerit in Bibliotheca patris Anselmi, qui proculdubio cum maioribus occultatum Thesaurum ignorauit, donec manifestaretur supra dicta occasione, & ad Barnaudum perueniret, qui eum prelo publico commisit anno 1599. Latinitatem habebat ante Fernelium. Fernelius accepit, non fecit processum artis latinum. Autorem autem oportet elegantioris literaturæ fuisse siue ipse composuit, siue ex alia lingua vertit. Pag. 112. Nugator Guibertus dicit Mollanum quendam tradidisse Fernelio descriptionem. Latine an alia lingua? Imo latina, proculdubio prius ex alia translata. Non potest stolidi ista anus chymistis aliquid præclari tribuere, cum nec ipse quidem à suis sociis quicquam didicerit;

In autorum parabolis sæpe coniectandum & diuinationum, quod Fulsus Paracelsista Scheunemans reprehendit;

Deinde apparet Fernelium quædam dilucidius volentem exponere, alia verba substituisse aliquando, & verum loquendi genus contempnere, seu uatis alicubi etiam proprijs, ut consensus elucescat. De destillatione pharmaceutica si quæris, Fernelius non sic loquitur, ut videre est lib. 4. methodi medendi cap. 10. Styli elegantia non est solius Fernelij. Etiam alij sunt qui latine sciunt. Colligè inde vetustiore esse translationem ætate Fernelij, qua chymici potius Arabum barbaram

barbaram interpretationem sonabant, quam puram latinitatem. Fuit interpres proculdubii Philosophus eloquentissimus, qui facundia sua non nihil luci detraxit, quod & Gazæ interpre Aristotelis euenit. Sed quid tum postea? Concepta sit formula Belgice, barbarolatine, Græce, Arabice, Saracenicæ, &c. Quid peccauit coniectura, & suspicione? Nisi esses ludio ridiculus, suspensionem in diuinatione mea non risisses.

Habuit ab antiquo Gallia inter barbaros etiam disertos, ut indicat liber maximi secretie quo aurea sunt verba: *In lapide nostro non sunt nisi duo, & sunt vnius nature: Vnum est sicum & firmum incombustibile; aliud est humidum volatile & incorruptibile. Propterea necesse est quod (ut) ista duo contempserentur ad inuicem ut vnum non dimittat alterum, &c.* In his intelligendis elabora, vane homo, non ita de quod non intelligis.

NOTA VII.

De quodam mago auri & argenti prestigias faciente.

Vide pag. 115. ubi prestigiatores Diabolicos plures recenset quasi & isti essent chymista.

PAG. 114. Guibertus narrat quosdam chymicæ artis Professores magiam exercere, & oculos hominum præstringere ut putent aurum, vel argentum videre cum nihil minus videant. Exemplum petit ex Cedreno scribente tempore *Anastasi Imperatoris* fuisse talem captum, & in castellum relegatum. Hoc autem est secundum genus istorum nebulonum quos chymicos impostore vocat, quasi chymicæ sint *saga*, quæ aurum vertunt in carbones, & vicissim: Chymicus quoque Diabolus ipse qui sub falsa auri, argenti que specie suos ludit. Talis chymicus fuerit & *Pythagora* quem aiunt, ut se *Souem hyperboreum* probaret, femur aureum, vel ut alii dicunt, eburneum, suis ostendisse. Quis vero vnquam fuit tam diabolicus artis bonæ infamator? An ignorat *Guibertus* aliud esse Sathanicam magiam, aliud artem chymicam singulari Dei dono hominibus concessam & ratione experientiaque, vnde & sua principia naturalia habet, constitutam? Non equidem ignorat. Qua ergo fronte vtramque confundit? Dic illos magos chymiam quoque sibi vendicasse Ita enim & superioribus temporibus de *Scoto* quodam nobili audiebamus. At inquam id atque per se non potest esse fraudi, nisi eodem iudicio sacram Theologiam, quam Actor. 8. *Simon Magnus* simul professus est, item Physicam & medicinam, aliasque scientias damnare velis. Si istius modi homines chymicam scientiam, & artem vere nouerunt, rationem reddere eius possunt: propriis principiis, & opera quoque sua indidem demonstrare. Magicis prestigias efficere ut aurum videatur, quod non est, non est chymicorum principiorum, nec operis naturam adiuuantis verumque comprobantis.

Vosustas Alchymia contra Guibertum ex Guiberto.

Nota postea etiam hos egregios, *Guiberti* per 40. annos furnulos impostorum sequentis socios. Patet inde quod etiam non sit reueritus Diabolo mancipatis Magis se immiscere. Insuper reuoca historiam ad calculum temporis. Sæpius scripsit *Guibertus* nomen chymicæ, & artem non esse vetustiore 600. aut 700. annis. At iam ex *Cedreno* chymicus producit qui fuerit tempore *Cæsaris Anastasi*, & quidem ex Professorum eius artis numero. Professio non statim agit radices, & in habitum transit. Itaque & ante *Anastasium* fuerunt qui chymiam profiterentur. Iam *Anastasius* ad imperium peruenit anno Christi 491. Fiat subtractio ab annis 1615. Restabunt anni 1124. memoriæ huius scientiæ ab *Anastasio* saltem. Quid fieri de primordio, & progressu professionis? Non vidit hoc stolidissimus, & excæcatis inuidia artis calumniator. Alioquin vel repudiasset, vel aliqua nebula occultasset.

Pag. 115. *Alchymiam*, ait, adeo *Magia* esse coniunctam, ut non pauci in familiaritatem Diabolorum se contulerint.

Vide exemplum pag. 116. 117. Sibi se per socium suum & numerum atque alterum depingit *Guibertus* quadragenarius falsa Alchymia studiosus.

Ridiculum sane. Concedo de ea Alchymia quam *Guibertus* per annos 40. didicit, quam Alchymiam nomine quidem vocat vulgus, sed sapientes re non agnoscunt. Si & re est, dic ubi sunt præcepta, & principia scientifica constantia natura, ratione, & vsu peritorum? Deinde Non nisi à vera quoque Alchymia aliqui in magiam deflectunt, crimen est ipsius Alchymicæ: quale quid tribuitur Alberto, & Trithemio, & Agrippæ, item Paracelso, &c. An tu Lotharingica verula putas Christo & Christianæ fidei imputandum esse cum Apostolus scribit 1. Timoth. 4. 1. *In nouissimis temporibus discedent quidam à fide attendentes spiritibus impostoribus, & doctrinis demoniorum?* Ita 2. Thessal. 2. vers. 3. & seq. de Antichristo; Actor. 20. vers. 30. *Ex vobis ipsis exurgent viri loquentes peruerse*, 1. Ioh. 2. vers. 18. *Antichristi multi facti sunt. Ex nobis prodierunt, &c.*

Si hoc non potest dici, quo iure illud audes pronunciare? Illud tamen moneo quod hoc facere soleant homines improbi, maximeque *Paracelsi* omnium scientiam sibi arrogantes; Sed simul sit signum quod artem non teneant. Quid enim opus est Diaboli opera consequi illud cum iactura salutis, quod saluis rebus arte poterat? Sed & teneant artem ipsam. Sicut Euam decepti diuinæ scientiæ appetitus, ita & istos. Non contenti vno Dei dono cum Luciferus ascensum moliantur in cælum, & super astra Dei solium suum exaltare conantur similes

futuri altissimo; Esa. 14. 12. & seq. verum hæc impietas non detrahit bonitati veri.

*De tertio genere deceptionum Diabolicarum circa
artem.*

FAbulosissima, nugacissimaque præter rem coacti sumus legere in gehere secundo, quasi opè
rose probandum esset, impios quosdam se auri causa Diabolo dedere. Genus tertium incipit
pag. 122. continet autem exempla eorum quibus vel à Diabolo illusum est, vel quibus fortuito operanti-
bus aliquid contigit, quod postea nullo ingenio potuerunt recuperare. Longa est fabula, eaque ab Ægyptiis
magis reperita, quasi obscurum esset Diabolum se rebus humanis immiscere, & ludere polypra-
gmonas. Bene autem res habent quod pag. 128. id tum sua Papistica, tum Ægyptiorum vetustissi-
ma Theologia probet. Sic enim si vera Alchymia inde labem trahit, trahet etiam vtraque Theo-
logia. Mendacium autem est quod ibidem scribit *Alchymiam esse principem maleficiorum, prestigiatarum,*
incantationum, vanarum, falsarumque insaniarum. Si ista est Alchymia, flammis dignus es Guiberte, qui
tam 40. annos es securus, à Deo ad Diabolum auersus. Sed quis vnquam tam nefarium & impu-
dens mendacium leget, quin simul mentientem *Guibertum* excretur? De sophistica ex magiste-
ris chymicis, non arte, sed deceptione ex mala proæresi aliquid donare possis; At nihil neque de
vera arte, nec vsu eius sincero, quem Pontifices, Imperatores, Reges, Principes, Philosophiq; ma-
gni semper amarunt, & commendarunt.

*Ridiculus
furor.*

Pag. 124. *Quidam vsi sunt conuerisse metalla. Id aut prestigiose factum, aut naturaliter.*

Non naturaliter. Prestigiose ergo.

*Nota ar-
gumentum.*

Assumptio probatur: quia si naturaliter contigisset, perpetuo aut fere semper id fuissent assecuti.
Hec tibi, Guiberre male impendisti annos quadraginta. Nondum enim didicisti ratiocinari. Pro-
positio deficit causis. Non enim illæ duæ causæ tantum sunt, sed plures. In humanis sunt natura,
ars, fortuna, casus, si *Aristotelem* sequimur. In metaphysicis habemus etiam Deum, angelos bonos,
angelos malos. Humanæ distinguuntur in per se, & per accidens causas, quæunturque tum in
vniuersalibus, vt in cælo, spiritu mundi, elementis generalibus & eorum viribus: tum in specia-
libus iridem suo ordine constantibus donec perueniatur ad determinatas, singulares, & indiui-
duas, principiaque ipsa.

Iam vide cum pium sit ad Diabolum referre id quod in natura non videtur causam habere.
Lege *Maiolii caniculares.* In illis inuenies diuino quoque miraculo alicubi metalla esse conuersa, & aurum
factum. Præterea non si non natura faceret, Diabolus faceret.

Est enim etiam artis natura vtentis quædam potestas: est causarum per accidens, quarum
multitudo & varietas sciri, & comprehendi non potest. Sic ergo supple tuum conexum: *Si au-
rum factum est, aut miraculo factum, aut prestigiose: aut natura sola; aut natura cum arte coniuncta, aut cæca &
incomprehensibili causarum accidentalium concursu, in quem secundo incidere videtur impossibilitati
proximum esse.*

De assumto. Vt vnum ex disiunctis pluribus statuatur non vnum tantum tollendum est, sed
& cætera. Non si naturaliter id non factum est neque diuino aliquo, neque artificio, neque for-
tuito, sed prestigioso factum est modo.

Probatio assumti arguit tuam infantiam, & in ista tota Physica inscitiam. Naturalia fiunt
semper eodem modo, aut *ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ*, si quid prohibear, aut interueniat per accidens. Si na-
turaliter fecissent aurum, aut semper, aut plerumque fecissent, nisi scilicet interuenisset acci-
dentium tumultus; vnde apud *Aristotelem* natura (vanitati subiecta) etiam prauorum & mon-
strorum autor.

Argumentum habes in obseruatione metallurgorum, quorum libros diligentius lege. Quæ
veto varities est opus proponere naturæ, & artis simul, & tantum de natura negare? Disce ve-
ro etiam Physice loqui. *Quod semper fit, vel plerumque non contingit.* Meritus es Physicam & Dialecti-
cam Alapam. Ego dico operanti in materia mutabili tantam varietatem causarum seu per se, seu
per accidens occurrere posse, vt impossibile sit idem semel factum. Secundo assequi, etiam si pu-
tes te nihil nec studii, nec operæ reliquisse. Qui enim scire potes concentum causarum fortuitum?
Isaacus Hollandus: Poterit casu aliquo ad artem venire aliquam, vt cæcus fortuito scopum ferit:
sed certam artem adipisci & quod semel fecerit iterum, ac tertio facere nunquam poterit, quod
imperitis euenit, qui oleo & opera perditis in desperationem incidunt, &c. Est vt quis sic proi-
ciat ollam, sic misceat colores vitrorum, & alia faciat, vt nunquam postea eodem modo. Cum
bis muthum inhærens ferreo cochleari liquare vellem, repente halitu ignis extitit tanta colorum
elegantia, & varietas vt admirationi foret. Eam putabam me, vel temper, vel secundo obtinere
posse: sed frustra. Vbi sola naturæ quæstio est, inexplicabilis est concurrentium causarum in minus
constantibus, seu valde mutabilibus varietas. Quid putas fieri vbi natura, & ars concurrunt, præ-
fertim artifice obliuioso, vel affecto? Num tu inde sequi putas ad Diabolum referendam esse cau-
sam? Nimis iniuriose, & diabolice putas.

Iudicium exemplorum.

Pag. 124. *Pitrus narrat se succis & foliis herbarum quarundam ex argento viuo fecisse argentum verum fixum
nec potuisse idem assequi secundo.*

*Argentum
ex hydrargy-
ro per Sege-
tabilia.*

Num ergo *Picus* putabat Diabolum præstigijs fecisse? *Guiberto* erat prudentior. Itaque omissio calumniatore *Guiberto* qui paucis inspectis temere pronunciat, potuisse fieri dicamus, ut illud argentum viuum non fuerit vulgare, sed eius generis quod *Mercurium* appellamus, cuius mentionem facit *Matthæus*, & alij metallici. Is liquor etiam figitur in mineris per se, sicut & liquor ferri & æris. Extra mineras procurari potest fixio herbis figentibus. Hoc vnum est. Deinde aliquis dicat si fuerit crudum argentum viuum, potuisse amalgama esse. Nam natura sæpe aurum, & argentum cum argento viuo iungit, & hoc separato illa sola exhibet. Plura non opus est addere. Neque enim fortuitarum est comprehensa scientia. Iniusti vero hominis est statim ad Diabolum rem referre, vbi causæ latent, præsertim si operis procurator extra suspicionem est cum Diabolo commetij.

*Benedictio-
nis presentia
& absentia
in auro &
argento fa-
ciendo.*

Exemplum secundum *quindecies facti auri & argenti*, sed postea, ob ingratitude, infelicitate tentatæ artis syncerius est quam ut Diabolo ascribatur. Quis enim ignorat ex pijs, illas operas cum benedictione diuina esse coniunctas? Cui gratiæ ob benefacta debentur, an non Deo? Neque enim Diabolo qui malefactorum est autor. Cum ingrati & superbi fierent laboratores, Deus benedictionem subtrahit, id quod in pluribus metalli fodinis accidisse nimis certi sunt fossores. *Esa. i. v. 22. Argentum tuum versum est in scoriâ, &c.* Sed legatur *Matthæus* in *Sarephtha*. Deus terræ maledicit propter peccata inhabitantium. Vide *Gen. 3. v. 17. cap. 4. 12. Deur. 11. v. 28. cap. 28. 23. 24. &c.* Quæ in natura fiunt, ea que quoque in arte. *Lege & Aggæi i. v. 6. & seq. vbi qui mercede congregauit, misit eas in sacculum pertusum.*

*Aurum ex
argento.*

Exemplum III. Factum ex argento aurum initio multum, postea minus ad desperationem cum etiam pro argento æs fuisset sumtum. *Argentum esse proxima potentia aurum* si fixum sit, multo sapientes sibi persuasum habent.

*Plin. lib. 33.
c. 4. In omni
auro inest
argentum,
(artifices ta-
men purum
putum pro-
mittunt &
præstant.)*

Itaque *Cardanus*, *Clauens* & alij modos transmutationis posuerunt. Argentum fixum est aurum album. Vin' ut aurum perficiatur, adde ei animam auri ex auro natiuo extractam, & vna cimenta, sicut ex regulo antimonij per animam Saturni fit plumbum, & æs ex ferro per animam chalcanthinam æris. In omni argento est aurum, siue in seminio, proximaque potentia; siue iam perfectum, quod segregatur suis artificijs. Non est itaque Diabolicum ex argento aurum facere.

Primum cogitandum est hominem perdidisse diuinam benedictionem: Ideo non amplius artem succe sisse: 2. aut habuisse initio argentum proxima potentia aurum aut auro fecundum postea non item. 3. Dum varijs adminiculis est vsus, in errorem incidisse: 4. Causarum accidentalium syndrome opus non perstitisse. Rem bonam nunquam ad Diabolum retulerim.

*Argentum ex
cinabari.*

Exemplum IV. *Ex cinabari argentum*. Id tot testes habet ut pudere debeat vir honestus quicquam contradicere. Cur non est perpetuum? Num Diabolum ludit? Vbi causæ sunt propiores, non est necesse ad malum genium diuerti.

1. Dic benedictionem diuinam ob flagitia interdum mutari infelicitate.

2. Dispositionem materiæ non semper esse eandem.

3. Cuni id fiat fere per animam argenti, eam se inæqualiter habere, & sumi sapius excoctum, vel subæratum pro natiuo putu, sterile pro fecundo.

4. Magistrum licet sibi videatur idem opus semper seruate, tamen in re leuicula exorbitantem aberrare, cum vel calor, vel additamenta, & alia non sint eadem, sitque certum in vnico momento mineralium mutationum sæpe esse totum. Subito potest spiritus fecundus metallificus affluere dispositæ materiæ; sed potest etiam subito, nisi figatur arte dissipari. Tota artis vis sæpe in vnico momento est. Id autem mobile est. Igitur non semper respondet artificium. Spiritus se dispergit, & modo hic modo ibi hæret. Ita noui qui per tincturam antimonij ex argento aurum, quanquam non perfectum, confectum, & diuenditum diceret, sed non semper respondisse experimentum propter momenta in virtute principij, quod facile potest dissipari. Omnino mutabilitas materiæ, dispositiones, & occasiones sunt innumeræ, ut sic id quod semel atq; iterum contigit non possit deinceps similiter euenire.

5. Ego noui processus admodum varios. Hæc variatio maior est in momentis, quorum quædam etiam dicuntur à cælo regi. Num mirum sit transmutationem non semper respondere? Hæc Philosophia differt à futoria, vestiaria, architectonica, & similibus. Pellio ex iisdem pellibus semper possit facere eandem vestem; sed non metallicus qui etiam si putet se eandem omnino mineram habere, tamen non habet, cum & in vno angulo montium sit dispositio rerum diuersa, & diffusus sulphuris animantis varius, ambiguusque.

*Argentum ex
hydrargyro
per gummi.*

Exemplum V. *Quidam argentum viuum in optimum argentum quibusdam gummi versis*. Ergone id opus fuit Diaboli? Num hic optimum argentum facere possit? Malus es Christianus, *Guiberto* si id audes asseuerare. An non vides opus fuisse, & inartificiale, & fortuitum, quod cuius potius accidenti mutabili ascribere debebas, quam Diabolo laudem transmutationis admirandæ? Si retrogarem superstitiosum aliquem, diceret factum miraculo sancti. An nescis? Si Phisicum rogarem, corraderet vndiquaque causas, materiæque ascriberet susceptiuitatem formarum etiam fortuitarum. Tunc sic forte ecurrat, inquit *Empedocles*: Si astrologum; is horoscopus, & constellationes produceret, cum suis influentijs, quæ nunquam redeunt eodem indiuiduo modo. Si *Paracelsicum* magnetistam: responderet magnetem quendam istud fuisse operatum, & in *Gummatibus fuisse vim Gorgoniam lunificam ab astrorum confluxu*, disposito argento viuo.

Alij

Alij sulphur argentificum gummi istis includerent; vel dicerent metcurium fuisse taliter dispositum ad taliter patiendum: vel fuisse argentum liquidum proxima potentia fixum. Tui impostores quam mira tribuunt radicibus tortis, seminibus, sulphuribus, salibus, atramentis, ouis, pilis, resinis crispis arborum, menstruis foeminarum, & quibus non? Ut te rideam, narro fabulam Lunariae sylvestris quam qui falce demeteret expertus sit vim, alij dicunt, aurificam, alij, argentificam habuisse, & falcem transmutasse. Gummata ista à tuis impostoribus dicuntur fuisse sputum Lunae, vel salamandrae. An possit accidere ut spiritus argentificus in materia mercuriali disposita fiat in lactymis vegetalium, quærendum est. Fors inuenies aliquid in plantis aureis, & argenteis *Martyris*, & *Campofulgosi* apud *Firmium* in *Hungaria*, & *Matthesium Sarepta* scriptorem, *Fabricium*, *Agricolam*, *Kentmannum* & alios. Frustra artificiose disputamus ex fortuito accidente, sicut quidam de dente aureo pueri *Silesii*, qui totum imperium Romanum est ludificatus, & causam præbuit hõrribilium criminationum *Rulando*, & *Hochstetero*. Habes aliquid etiam de ossibus gallinaceis, & cranio cadaueris apud *Albertum Magnum*. Gummi arborum sunt gemmæ vegetabiles. Ut minerales possunt existere lunificæ, ita & vegetabiles, & animales. Ctedisne? Confer & minoris mundi conditionem cum maiore. Omnia potius dices quam Diabolo honorem tribuas, si sis pius & deuotus erga Deum.

Fabula de Lunaria.

Exempl. VI. Theobaldi Hoghelandei, qui rem expertus est in auro & argento viuo vulgi mire accidentibus conspirantibus primum, sed postea repetito opere non redeuntibus.

Hoghelandei experimentum in Hydrargyrio. Pag. 127. 128. 129. 130.

Protulixè repetit narrationem Guiberti. Quid inde? Num illi Diabolus? Qui sic iudicat, fateatur se in tota natura minerali hospitem, & artis aurificæ plane inscium esse. Quis non videt ista quæ tentauit ad litteram, conficta esse, & non plus artis sapientum habere, quam illa quæ *Bernhardus Comes* de Guiberti similibus ineptis laborantibus recenset? Experite in sale, sulphure, chalcanto, argento viuo, & similibus aliquo cum studio: Experite in antimonio, plumbo, bismutho, &c. Imo & in vtina humana, diluto salis ammoniaci, & similibus: videbis eadem: verum non vera, sed verorum simulacra, eaque plane fortuita, & accidentaria. Interim quia nonnulla causa subfuit, agnosce spiritus quosdam analogos metallicis, qui in corpore quomodocunque astipulante, tales apparuerunt, nec fixi potuerunt esse, ut nec corpora ipsa, excepto auro, quod in mercurio crudo nihil aliud passum videtur nisi amalgamationem, excepto si quo ingenio fuit aptius præparatum. Nam tunc vires differunt, ut & appatentiæ. Quod adhibuit *varium argentum viuum*, tyronum auiditate fecit. Quandiu imparatum, & non in aquam Philosophicam mutatum accepit, tamdiu est lusus. Num hinc sequitur Diaboli deceptio? Non; Sed artis ignorantia, & puerilis error in materiæ apparatu, seu potius simplicitas quædam. Potuit ipsum admonere breuitas, & præcipitantia colorum. Neque enim triduo iris apparet. Quod scribit argenti viui vbique eandem naturam esse, de crudi, & solitarii essentia dederim: non de qualitatibus. Aliter se habet mercurius Philosophorum, qui est aqua: aliter affectus est mercurius metallicus in sua minera iam sulphuris sui vim, & sale expertus. Non potes dicere quod Diabolus subiecerit Hoghelando aurum, vel argentum. Nam ars plane non respondit exceptis fallacibus signis, ijsque communibus; *Αυχέν*, & in materia aliena impetite laborare, num est opus Diaboli? *Guibertus* ergo per 50. & amplius annos à Diabolo fuit vexatus. Da gloriam Deo, *Guiberte*, & dic non datum fuisse *Hoghelando*, & sociis verum magisterium. Ideo abstinere debuerunt, & id agere quod ipsorum erat, *τὰ ἴδια πράττειν*. Ars ista non est quorumuis, sed eorum quibus Deus talem dat gratiam. Simile pro eodem accipere non semper est ludentis cacodæmonis, cum & *Plato* docuerit sensus naturaliter decipi posse, & *Aristoteles* opinionem vim veritati facere. Voluit *Theobaldus*, & putauit sibi id licere, quia Physicè gnarus: sed Deus aliter sensit. Hic bona sua dispensat quibus ipse vult, non qui volunt ipsi. Non est volentis, aut currentis, sed Dei miserentis, qui cum non omnibus conferat calcæariam, num debeat sapientiam chymicam sic prostituere. Notanda tamen est potentia aliqua naturæ in isto facto, & quod mercurius auro cognatus in id etiam vim aliquam tentauerit exercere.

Exempl. V II. pag. 130. *Carerij amicus* semel aurum effecit, quod frequenter tentatum nunquam secundo respondit.

Ergo illusus fuit à Diabolo? Parce Dei honori. Ex superioribus repete causarum multipliciter. Quære 1. quo indicio fuerit verum aurum? Fors aurichalcum erat, quod memini quosdã consecutos esse. 2. Qua vltus est materia? Adhuc an potentia proxima in ea erat aurum? 3. Num omnia etiam momenta, & puncta operis fuerunt eadem? Num eadem dispositio materiæ? Solent, qui semel rem affectuti sunt, postea longe studiosius singula peragere. Sed interim res maximi momenti sua cura perdunt. *Canis festinans catulos cecos parit*. Dic quæso cur in primo vere aura rigida in eadem vinea adurit hoc illud folium, perditq; hanc illam vitem, at nec omnia folia, nec omnes vites, nec totas? An non quia spiritus se diuise accommodat & alia in diuise dispositis efficit? Imitare tu hoc studio tuo, & vide num similia sis consecuturus. Experire saltem in fumo metallico. Ne pistoribus quidem semper omnia redeunt eadem; nec hortulauis. Vera methodo caruit *Carerius*.

Aurum à Carerio effectum.

Spiritus sulphureus & aurificus facile potest perire, aut materiam indisp. suam inuenire. Argentum pro cinabari.

Exemplum IIX. pag. 130. probus *pharmacopola Perusinus*, & honestus, qui etiam superiorum vites iungeret imis, voluit *cinabrium* facere. Id autem solet ex sulphure & argento viuo constare: quidam addunt *antimonium* & alia. Ecce tibi argentum retulit optimum pro cinabari. Iudicauit vir catus potentiam quandam esse in ea materia. Nam constat ex sulphure patre, & argento viuo matre sale metallico prægnantibus. Num hoc iudicium ineptum? Non est; si genus interminatam spectes. At singularis determinatio vix semel apparuit. Ergo tantum semel factum argentum est. Si cætera

fuissent paria, etiam effectus par fuisset. Sed ut dixi in re mutabili plurima eueniunt in quibus exigua saepe summas habet vires. Non statim Diabolus producendus est, quem vir probus solet à se precibus abigere.

Aurum Iacobi Pagani.

Exempl. IX. Ante annos 45. *Guibertus Iacobum Paganum in ciuitate Castellii nouit. Is operibus chymicis dando operam lapidis quandam materiam coxit igne debito, succedentibus ad votum omnibus. Peruenit ad albedinem, tubedinem, & proiectionem qua aurum factum. Interrupto opere materia perit.*

Instauratur frustra. Hoc credam an non? Mendacissimus Guibertus omnia ad suum sensum immutat ut artem damnet. Deinde narratio ipsa per se est ridicula, & absurda. Quomodo quælo translato vase potuit perire aurificus puluis, qui iam specimen aurificii exhibuerat? Quid opus erat in vitro seruari e iam sine suo perfectam medicinam? Si continebat lapidis materiam, non lapidem iam tingentem. Perit casu mirabili vase rupto. Mirabilius tantam rem non diligentius custoditam. Tandem ut res sit, *confessus tamē lapis est, & aurum factum.* Hæc artis est gloria summa. Quid amplius quæris? Nisi lus Diaboli fuisset, inquis, potuit reparari. Potuit inquam. Ita enim *quater Bernhardus* multiplicationis ignatus fecit. At iste *Typhernus* non potuit. Accidentis fallacia est inquam. Si Diabolus voluisset eum ludere, non fuisset ad finem peruenire. Inuidet enim ille semper gloriæ Dei ex creaturis. At finem vidit. Cur igitur non reperit? Aberrauit in eo, quod vel minimum apparuit cum esset momenti maximi, nec benedictionem diuinam exorauit. Eodem modo magnates successum non experiuntur, cum tamen tot specimenibus abundant, ut non possint negare artem. Do exemplum. *Quidam fecit medicamentum excellens non huius, sed alterius rei studio.* Ad finem non potuit peruenire. Materiam ad medicandum adhibuit quam felicissime. Consumta eodem, ut videbatur, artificio pariter efficacem studuit reddere. Sed nunquam potuit. Num eum Diabolus decipiebat? Imo persuasio propria, & accidentium inexplicabilis multitudo in re mutabili. Quam facile euanescit spiritus metallificus, fecundus, medicamentolus?

Guiberti historia contra Guibertum.

Aurum augmentum.

Exempl. X. Nobiles experimento facili per aurificem administrato experti sunt *augmentum auri aliquoties cum, & sine lucro.* Tandem sibi illudum à Diabolo senserunt. Crediderim vera dici si *Guibertus* probare posset *verum aurum* per istam augmentationem factum fuisse. Interim donec hoc probet, subsistendum, & dicendum nihil ad rem facere. Non enim quæstio est de augmento auri, quod potest & sophisticum esse, ut in eo quod dicitur pars cum parte, & eo quod *Suchthenius* ex Antimonio auctum dicit, &c. Abis est *Cin Embringen* per antimonium: Baccho reclarat, & vocat *Cin Nussbringen* separationem. Sed de transmutatione ex non auto per tincturam aurificam. Diaboli fuisse illusionem sophisticam facile concesserim. Sed ea nihil ad rhombum. Fatuum iudicium subiicitur. *Si natura fuissent effectus, non tam raro accidissent.* At ô stulte etiam in natura non semper aurum renascitur; Et hic agitur de arte, & natura simul.

P. 123 133. *Stultum iudicium*

Guiberti. Pag. 133. Diabolo dicitur sacerdos Guiberti familiaris.

Exempl. XI. *Salinas sacerdos Hispanus commercio cum Diabolo imito sophisticum aurum saepe ex ære fecit: semel argentum.* Id postea nunquam donec à Diabolo strangulatus perijt, est consecutus. Nota hic primum quod iste Diabolicus Magus *Guiberti familiaris* vocetur. Bellum habuisti socium, *Guiberte*, Romæ Deinde dissimile hoc exemplum est hætenus enarratis. Nam cum de vero auto quæstio sit, quid ad id sophisticum? Quis negat Diabolum sophisticam esse? Tertio semel argentum ex ære factum. Non factum, inquam, sed à Diabolo fure permutatum. Nihil is nec potest nec vult facere, si verum fuit argentum, furto alij sublatum fuit.

Ferrum in æs.

Exemplum XII. Romæ *leuius Guiberti Claudius Ripertus Flander* materialibus quibusdam in cochleari ferreo sulis vertit id pro parte in æs *OPTIMUM*. At id nunquam postea consequi secundo potuit. Hic tuam stultitiam prodis *Guiberte*. Non Diaboli ista fuit elusio, sed artis inscitia. Fortuito operanti potestas naturæ a tramento se homini ostendit in materia disposita: At cuius occasio in paruis momentis sita non redijt similiter. In Bohemia, & Germania & alibi locorum semper ex ferro cuprum conficitur, si quis arte recte utatur, si non succedit, in laborante, materia, vel adminiculis culpa est potius quam in Diabolo. Seruetur autem & hic Deo honos suus, qui bona tua labore iusto vendit, & benedicit rogantibus. Notetur hæc historia contra calumniatorem *Guibertum* qui hic fateretur *ferrum in æs optimum transisse medicaminibus*. Erat autem quod Diabolo ascribat id quod est Dei, artis, & naturæ.

Nota bene argentum ex hydrargyro per sales.

Exemplum XIII. *Guiberti* proprium est. Dicit pag. 133. se sibi visum esse Romæ an. 1570. (iam sunt anni 45) fecisse *argentum ex argento viuo, idq; salibus quibusdam*: Repetitum id postea frustra laborum & luctuum fuisse causam. Notate ex hac historia.

1. Fatetur se istis vanitatibus (quales te censuit) operam dedisse. Quando ergo veram scientiam didicit, & in vero opere fuit? Nunquam. Et tamen homo vefanus audet veram Philosophiæ argumento suarum vanitatum refutare?

2. Factum id antequam Alchymie vanitas ipsi innotuit. Non mirum ergo nihil profecisse hominem vanitatibus iactatum. Cur non naturam adibas, & veros Philosophos, qui non vanitates, sed principia scientifica tibi dixissent?

Sales transmutatorii que sunt antiquissimi. Chymicæ etiam calcæstæxiles sic vocant.

3. *Visus est sibi ex argento viuo verum argentum fecisse.* Opinio illa potuit tolli homini per principia scientifica, & examina artificii. Quia vero addit id factum *illegitima materia*, tantum credo quantum mendaci.

4. Fecit quibusdam salibus. Quibus? *Mysticis*, an popularibus? *Sales nostra Philosophia sunt mystici*, unde & ipsa aliquando *Halchymia* vocatur, & regula est: *Ex metallis facite sales suauiter ad album & rubrum. Illi sales incæsti fluunt in igni sine fumo, & vertunt disposita in id metallum cuius fuerunt.* Talibus non potuit visus esse *Guibertus*. Nihil enim de vera arte sciuit.

5. Miserum Dæmonem. Cogitur n. stultitias fatuorum in se recipere. Quod nec ingenio, nec arte potuit effectum reddere, Diabolo aliquis ascripserit. At *Guibertus* Diabolo non infelicitatem tribuit, sed argenti ex argento viuo conflaturam, quam postea isto suo Deo irato non potuit amplius obtinere, atq; ita pœnas dedit offensi. Si Deus nos abstrahit à quibusdam, quæ scit nobis obfutura potius quam profutura, huius est, non Diaboli effectus. Si tibi, *Guiberte*, Deus dedisset artem, quanta millia millionum in delendos aduersarios contulisses? Sed tu eras indignus tanto bono. Finem n. non bonum tibi proponebas.

Exempl. XIV. *Ioannes B. Porta cum suo famulo buffonem cogit sorbere argentum viuum. Cõbusto buffone argentum viuum fixum collegit. Id argentum purissimum apparuit ex mercurio conuersum, sed non plus semel. Mōdus dicitur descriptus esse à Porta lib. 3. Mag. nat. c. 13. vbi ænigma Phœbi & Pythonis. Extat in Magia naturali edita an. Ch. 1563. Coloniae, & inscripta Philippo Regi Catholico. Python (Buffo) venenatissimus ollæ includitur. Admittitur Phœbus seu calor, quo maceratus ille paulatim venenum expirat, euomitq; Affunditur argentum viuum pro imbre. Id ligurare dicitur. Inde ignis Phœbi sufficitur dum conficiatur & comburatur buffo relicto argento viuo coagulato. Addit *Porta paucis id continere, & se in serijs lussisse.* Quod ergo *Guiberto* ab ipso *Porta & Pizzimentionio* discipulo dictum est factum fuisse argentum ex hydrargyro, tam est fabulosum quam non aliud ex omnibus *Guiberti* figmentis. *Pugna Phœbi & Pythonis* in arte sapientum longe est alia. Serpens noster est lapideus vt vocat frater *Basilius Valentinus*, nempe *mercurius sublimatus studio maximo*. Eum conficit Phœbus non vno modo. Nam & extra magisterium perfectum solò suo liquore, & igni sublimationis artificiosæ occiditur. Idem fit destillatione in liquorem gummosum qui præcipitatur spiritu nitri, &c.*

Nota mirificum I. B. Porta aurificum. Aenigma Porta de Phœbo & Pythone. Serpens seu Basiliscus sapientum.

An non autem bestia buffo viu habeat argenticam? Tribuunt eandem *Salamandra* quoque. Non inquam. Itaq; ista in fabulis maneant. Non si concretesceret vi aliqua sulphurea (qualis ferro inest cuius liquore facillime cogitur) in argentum mutaretur. Id ergo aliqui perficere tentant herbis & aliis. Vide *Mizaldum cent. 5. sect. 95.* & chymica nostra fixatoria. Inde vero non sequitur argentum. *Guibertum* tanquam coruum hiantem delusit & *Porta, & famulus*. Viderunt n. hominem esse bliteum, & plumbeum, nec *Porta* postea repetiuit artificium in alijs operibus.

Item cent. 9. sect. 91.

Quid opus fuit elufore *Sathana*, cum tam facile sibi pateretur ab impostoribus, vel saltem luforibus famulis perluaderi *Guibertus*? Sed nec lufit I. B. *Portam*, qui probe sciuit coagulatum hydrargyrum argenti speciem habere, sed argentum non esse. Ideo & pugnam suam præmonitione clausit. Quod autem adhuc idem *Porta* non spernit magisterium lapidis, sed in eo elaborat, id in tanta senectute non auri studio facere putandus est, sed medicinæ, & cupiditate scientiæ, quam magni facit, tanto sapientior stulto calumniatore *Guiberto*. An nõ melius erat etiam in vltima senecta discere & experiri quam ab alijs inuenta & comprobata contemnere, conuitijs proscindere, itri dere, calumniari, & ad Diabolum referre? Ego laudo I. B. *Portam*, qui proculdubio adiutus meis elucidationibus fundamenta artis & naturæ acutius videt quam vnquam alio tempore.

Exempl. XV. ex *Hoghelandæo*. Iucundum nobis lusum hic ludis vetula loquax *Guiberte*. *Hoghelandæus* de magisterij facilitate, quam sibi quidam fingunt, agens scribit etiam *rusticos & mulierculas imperitas de arcano Philosophorum garrire, experimenta captare, & sibi policeri eam fortunam quam ne doctissimi quidem nisi à datore Deo, sibi au sint sperare: quod quædam dicta Philosophorum id videantur asseuerare. Recitat fabulam de tubo plumbeo subterraneo vi herbarum crematarum in aurum conuerso.*

Guibertus ridicule deceptus.

Ex plumbo aurum per herbas.

Fabulam narrati, vox FABVLA margini adiecta indicat: Item hæc in fine: *Profecto isti qui tam vtiiose fabulantur, non ita facile mendacijs & imposturis falsissimorum hominum credidissent.* Hæc ibi. Quid noster *Guibertus*? Nondum forte deterfa oculis nebula nocturna, aut hesterno villo decocto (uisi putandum sit quod vt *Libauij*, ita *Hoghelandæi* latinitatem non intelligat, quia habitat in eo *Galliciæ* angulo in quo NIHIL laudabilium studiorum est inuenire,) in librum *Theobaldi* inspexit, & legit. Quid quæso? Mirabile quiddam. Ecquid illud? Ausculta; dicam paucis, licet ipse, vt par erat creptaculum *Lotharingicum*, & vetulam garrulam facere, verbose narret, & serio admodum ob id *Hoghelandæo* succenseat. Quis non miretur, inquit, tam magnum chymistam ASSERENTEM id euenisse virtute NON DVBIA herba alicuius inter alias confusa?

Pag. 136.

Eja vero *Guiberte*. Idne asseruit *Evvaldus* iste? Ego non video asserentem, sed fabulam narrantem. Tune habebas maiora & longiora perspicilia? Imo auriculas asini. Vt appateat te ad calumniandum, & mentiendum procliuem esse, fingis materiam. Cum in *Bohemia* agerem iuuenis quidam referebat de *Lunaria* agresti, quod cum eam rusticus in pileo pro crista gestaret, forte in catinum excoctionis æris delapsa, totum æs mutasset in aurum flauum. Aderat ludio, qui rem confirmabat acroamate eiusdem fecis. Se enim audisse dicebat quendam inscium inter alias herbas falce scenifeca demetentem eandem falcem auream reportasse. Hæc inter iocos & fabulas prolata tune putes serio affirmari? ò te caput sandalio *Thaidis* demulcendum, & *Germano* aceto perfundendum, ni velis à calonibus permingi.

Ad pauca rem contrahamus:

Aurum ex plumbo combustis super eo herbis factam, aut non dubia herba vi euasit, vt Hoghelandæi fabula habet; aut astutia demonis deceptoris, vt corrector fabulantium Guibertus sentit. Non illud. Hoc ergo: quod etiam iudicio ipsius Hoghelandæi roboratur, qui scribit credi par esse se & socium arte demonum ludificationum esse.

Num ergo iam *Guiberti* Diabolus causam euicit, vt pateat hunc ipsum effecisse vt veris auri, & argenti confectionibus nunquam postea similiter recursum, luderentur chymistæ, & præter nummorum perdicionem etiam famæ, laboris, temporisque iacturam facerent?

Nihil inquam firmi est ex insufficiente enumeratione causarum. Primum fabulosi experim

menti frustra causa quæritur, cum rei non existentis nulla esse possit, nisi potentia. Deinde si verum fuisset aurum, non tamen necesse fuisset Diabolus lusisse homines, nisi opinione prava suggesta. Nam aurum istud aliis de causis extitisset. Sed & de opinione prava videamus. Plærique putant quicquid boni vel mali homines faciunt, id esse vel à Deo boni principio, vel à Diabolo, principio mali, atque ita fere idem dicunt quod *Manichæi*. Verum si inquirimus, Deus est qui & bonum mittit & malum pænæ malis ingerit, prætereaque errores, & mala culpæ permittit. 1. Ioh. 1. v. 8. si dixerimus peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. Alibi seducunt mala colloquia, mali socii, malus Prophetæ, peccatum Gal. 6. v. 3. Idem seipsum seducit prava sui æstimatione. Ita Iacob. 1. v. 22. 26. Non ergo solus Diabolus est seductor. Nulla vis principij est in Diabolo. Si homines male operantur de re aliqua, & errant, non seducuntur à Diabolo temper, sed ipsi sua imbecillitate, inscitia imperitia, ignavia, &c. *Hoghelandæus* non habet quod Diabolo ascribat in suo facto. Sciuit enim in debita materia laborandum fuisse secundum scientiam & experientiam. Id non fecit, imo falsæ opinionis tantum tribuit, ut putauerit eam esse optimam, nec extate, qui meliorem doceri possit. Deus sinit hominem ferri suis cogitationibus, & erroribus exagitari. Si insuper ipse laborator etiam Diabolum admittit, quod de pio & deuoto homine, non præsumas, sane faber suæ fortunæ fuit.

Hoc modo paulo post & *Guibertus* omisso dæmone corrigit *Hoghelandæum*. Vult enim p. 136. ipsum scire debuisse omnes minus insanientes Chymistas cum Gebro suo sateri vnicam solam esse medicinam qua à metallis vilioribus omnem corruptionem tollat, vegetabilia, & animalia damnare: Licet enim argenti viuis fluxibilitas succis quibusdam herbarum sistatur, & color perfectorum ei inducatur, tamen ea tantum extrinsecus agere, nec alte penetrare. Hæc *Guibertus*, qui tamen mox ad Diaboli causam, ut sus ad lutum, & canis ac vomitum, redit, & nec in illa quoque ratione commode, periteque loqui potest. Et quid intelligeret rudissimus omnium, cum in furnulis dæmoniacorum suorum impostorum nihil sanius inueniret? Ex *Hoghelandæo* *Hoghelandæum* sic coarctauerit.

Hoghelandæus a principio contra *Guibertum* solida.

Es ex ferro arte & natura.

Nota *Guiberte*.

I. Possibilem esse transmutationem metallorum in substantia, non eget demonstratione: Quia ipsa experientia fidem facit. Prototylog. oculati testes ubique fere terrarum id confirmant; *Giacullini* auctores asseuerant: item naturalibus aquis, & artificio *as fit ex ferro*, ut & *ex cinabari argentum*.

II. In Gallia, Anglia, Germania, Bohemia, Belgio, *SUPER SVNT* (editus est liber *Theobaldi* an. 1594.) qui suis manibus puluere quodam minime quantitatis, quem tamen ab aliis preparatum accepisset, in argentum vnum igne excoactum coniecit, Argentum inde, vel aurum OMNIA examini subiiciendum reuolere. Hinc sequitur historia *Tarvisini* pharimacopolæ, & testimonium *Cornelij Agrippæ*, *Iohannisq;* *Andræa I. C. de Arnoldo*.

III. A maiore Vegetalia & animalia longius distantia temperamentis permutantur: Magis mineralia sibi affinia.

IV. Si in indijs capitibus duobus vel tribus testibus credendum, magis in arte chemia conuicta 1. rationibus 2. similitudinibus. 3. exemplis. 4. testibus innumerabilibus, quorum scripta fide dignissima profertur.

V. Non est vitis magnis detrahendum, & sciolis stultis (qualis *Guibertus*) credendum, quia illi magno iudicio ratione & experientia artem firmiter, hi peruersa opinione eam cauillantur.

VI. Aduocatur diuersarum gentium consensus communis. Attem enim libris sapientum comprehensam omnes verissimam esse docent. (*Culinarius* & *caminarius* sufflo *Guibertus* quid ad hos? *Culeum* meruit.)

VII. Obiectio: Ex infinitis chymicis nullus est qui finem assequatur. Resp. De populariter laborantibus verum est. Neque enim quilibet, ut nec *Guibertus* olim, debitam materiam tractat. *Auicenna*: Qui accipit quod debet, & misceat, & operatur sicut debet, procedit inde quod debet procedere. Plærique sunt indocti ne latinam quidem intelligentes, ut taceam parabolas sapientum. Exemplo est *Nicolaus Guibertus* suo iudicio magnus, malus, pifis.

VIII. Si neganda sunt quærarissime, aut nunquam videre alicui contingit, multas sacras historias negatas etiam profanas. Frustra Philolophi, & medici de naturæ & morborum miraculis scribunt, si calumniæ improborum locum habent.

IX. Cum *Augustino* seminariæ rationes rebus mistis tribui debent, vnde occasione data fit hoc ex hoc. Ita *Marsili* sententia de spiritu in mistis se multiplicante solida est.

X. Istis qui non mouentur rem ad Diabolum referunt: (ut *Guibertus*.) Quidam ne vitis quidam experimentis acquiescunt. Arti contradicitur ab his qui nihil in ea olfecerunt; nec libros artificum, nisi raptim perlegerunt. Nemo magisterium lapidis vnquam negauit, qui fuit sapiens. Quibus impostum est, ii (pessime) artem potius quam impostorem damnant.

Intentio *Philosophorum*.

XI. Philosophorum huius artis intentio est virtutem quandam mineralem à purissimo auri, argentiq; semine artificialiter, natura tamen beneficio, in forma subtilissimi pulueris albi vel rubri (illius, ratione argenti: huius ratione auri) producere, qui propagari possit in infinitum, & potestatem habeat argenti vniuersi, & vilia metalla, impuraq; momento penetrandi, mundandi, & ad perfectiorem statum auri, vel argenti perducendi corpusq; humanum conseruandi integrum & instaurandi labefactum.

XII. Lapis est donum Dei à quo datur cui is vult, nec cuiuslibet factu facilis. Omnis sapientia à Deo.

XIII. Simile gignit simile. Combustibile nihil reddit alterum incombustibile in naturalibus.

Hæc & multa alia, *Guiberte*, si ab *Hoghelandæo* didicisses, aut si putasses falsâ esse, veris rationibus refutasses, abstinuisse à Diabolo, & diabolicis in artem calumniis. In tuis exemplis vix vnica mentio est medicina transmutatoria, sed quam stulta narratione labefactas, nec indicas particularis fuerit, an vniuer-

uniuersalis. Cætera omnia partim sunt tuæ fecis, hoc est, nebulonum, & bipedum nequissimorum, quos es secutus: partim causas alias habent.

Pag. 137. Scribis omnia profluere vel à magorum prestigijs, vel ab ipso demone. Male didicisti distinguere. Vtrumq; genus est eiusdem architecti. At tu tam turpiter hæctenus, & impudenter mentitus es, vt tibi nullus vir honestus debeat credere, aut si credit, fiat tui similis nequam. Oportet te cum Diabolo aliquot modios falis comedisse, quia scis tam bene eius facta. Obiectio.

Magica & prestigiosa sunt species vacua rebus.

Quæ isti hæctenus memorati fecerunt, fuerunt res ipsa. Non ergo sunt à magis, sed natura.

Respondens Guibertus Diabolo laruam furu inducit quasi ex alieno subtractum aurum fur- tim subiecisset, & supposititium dederit. At inquam in superioribus non opus erat tali fure. Nam ipsi impostores scribebantur Res supponere, vt Bragadinus, Schyvertzerus, Honauerus, Millenselsius, & alij Germanis notiores, quam Gallis, & Italis, excepto, quod aliqui puluere alieno tinxerunt aliquan- do, vt Millenselsius. Is enim hoc præstitisse narratur in Wirtembergio, cumq; consumsisset pulue- rem Michaelem Sedinuogium simili arte voluit spoliare, sed frustra. Tale quid narratum est de fratre Kellei & alijs. Theobaldus scribit auditu se percepisse Italum monachum parato lapide ex Italico clau- stro intrasse Germaniam; sed in sylua occisum à duobus insidiatoribus illis puluerem reliquisse, quod factum sit sua ætate. Num ex illis erat Millenselsius vnus, & alter Hinterböffer, qui Lipsiæ aurum fecisse ferebatur, cum artis esset imperitissimus? Paracelsus aiunt à magistris suis tincturam acce- pisse. A Diabolo qui acceperit, nulla est historia, sed potius contrarium vt est apud Bodinum lib. 3. dzmon. c. 3. vide & quæ de Thesauris aperiendis notata sunt. Raro cacodemon homini, quem te- cum miserrimum esse cupit, aliquid secularium bonorum confert, vt & ipse Guibertus narrat. Hæ- ctenus Guiberti interitus Alchymix, qui potuit non conuenite nostræ, quæ, Deo gloria, viuit, læta- tur, supplicat, ouat, & triumphat; Sed fictæ & impostoriæ Guiberti. Nostra vt palma floret: Gui- bertinus furor misere periiit. Typographus & alia promittit eius opera, vt & ipse nugator. Sed si sapit magistratus cohibebit à talium editione hominem nec scribere recte, nec lo-

qui scientem: Typogaphum autem qui sceleratam inuectiuam suo prelo publicauit pro merito puniet.

Qui credit Guiberto contra chymiam Nequam est ipsius si- milis.

Kyberth hat gute Kund- schafft mit dem Zabulo. Vide & Crollium. De his qui ab alijs ac- cepto lapide aurum fecerunt.

Finis responsionis ad Interitum Alchymix Guiberti.

EX PRO.

EX PROCESSIBVS BARNAVDI. ARSTOTA.

1. **R**ECIPE 2. in nomine Domini 3. Aes nostrum, quod cum 4. AQUILIS NOVEM
5. coniunge, & 6. tere, vt 7. totaliter spirituale fiat sine residentia 8. fecum, 9. va-
sique suo impone: 10. in furnum loca vt eidem 11. immobiliter adhæreat, 12. ni-
greddoque putrefactionis apparebit, 13. quæ diutius dominabitur. Post vero ni-
gredinem, 14. quicumque color apparebit laudabilis est 15. Sine intermissione
rege, 16. coque, & 17. opus mulierum fac, 18. vsque quo incipiat germinare in
viridi colore, 19. animamque euolantem 20. mediante spiritu 21. redde 22. corpori suo à quo pri-
mo exiuit, vt coniungatur eidem in 23. albissimo colore: 24. coniuncta infrigidetur. 25. Iam habes
perfectum lapidem, IGENEM non timentem, nec aerem, 26. quem informatum & fixum fermenta
27. vtrinque deducendo fixum in volatile, & volatile in fixum. 28. Rege igitur eundem 29. tam
diu quo vsque incineretur, & rubescat, habeatque colorem sanguinis combusti, vel Draconis, seu
aloes, vel epatis. 30. Et projice ipsum super corpus cuius generationem vis habere, hocque projice
super corpora alia imperfecta.

Corpus ergo in opere nostro debet fieri spiritus per modum dissolutionis, & spiritus vice-
uersa corpus per modum coagulationis, quo corpus ex potestate spiritus acquirat sibi fluxibilita-
tem, & spiritus ex corporis potestate acquirat sibi fixationem, & in hoc est perfectio artis. SOLVE:
Coagula: & Tinge; & habebis quod optas. Spiritum animam, corpus habet lapis noster, NON LA-
PIS: quem si dissoluas, dissoluitur: si coagulas, coagulatur: Si volare facis, volat. Est autem volatilis,
albus, concavus, saltus, pilis carens, quem nemo sua lingua tangere potest: quem si aquam dixeris
esse, verum dicis: Si dixeris aquam non esse, mentieris. In opere Philosophico coniungitur spiritus
mineralis crudus tanquam aqua cum corpore suo, ipsum prima decoctione soluendo. Tunc RA-
BIS VOCATUR.

Expositio cuiusdam anonymi.

I. **R**ECIPE ex minera metallica, vbi natura res præparauit. Nihil enim ingreditur magisterium
nisi metallicum.

2. In nomine Domini. Quicquid enim incipis, in nomine Domini incipere debes vt feliciter
cedat, & sine ludibrio malorum geniorum. Oratorium hoc est. Sequitur laboratorium.

3. Aes nostrum est Saturnus, & plumbum Philosophorum, hoc est, antimonium. Ita enim ha-
bent versus: Artus est hominis quem sex tenuere figuræ (Lumbus:) Cu P si addideris (plumbus)
S in m bene vertere si scis (plumbum) Hoc æs est nostrum, constansque aqua Philosophorum.

4. Aquilæ nouem sunt argentum viuum nouem vicibus sublimatum ita vt totum sit homo-
geneum & purum. Aquila enim regia illa auis, quanquam alias sit sal ammoniacus cum sale po-
pulari sublimatus, & fixus, qui etiam ad particulare opus eligitur figendo cum intra calcem, &c.
tamen hic est mercurius, in quo est quicquid quærunt sapientes.

5. Coniungere est contritum vtrunque vna sublimare, vt vna fiat essentia, simulque per mo-
dos sublimandi figere.

6. Tere est dissoluere per distillationem in aquam mercurialem ab elementari humidita-
te priuata, totamque homogeneam, summe depuratam, & rectificatam.

7. Vt totaliter spirituale fiat, primum consequeris sublimatione; deinde distillatione & cir-
culatione.

8. Feces si quæ sidunt in vitro seu distillatorio, seu circulatorio semper tolluntur, donec ni-
hil amplius heterogenei videatur, quod solet esse nigrum. In sublimatione feces sunt multæ cum
totum sublimatum scandit sine capite mortuo, relicto puro vitro.

9. Imponitur cucurbitulæ, seu Phiolæ quæ inter cineres locatur ita vt sursum bene clausa e-
mineat ad calorem explorandum, & colores inspiciendos.

10. Furnus est Athanor, stufa sicca, vbi calor à testudine reuerberet, nec vas immediate tangat.

11. Immobiliter adhæret furno per tripodem arcanorum, & catinum cinerarium: & nota ibi
relinquendum esse vsque ad finem.

12. Nigredo putrefactionis est primus color essentialis, qui emergit calore modico agente in humidum.
13. Ea durat dies circiter nonaginta in principio. Minus autem diuturna est in repetitione operationum.
14. Colores succedunt nigredini cinereus in prima operatione; candidus in secunda, quem antecedit cauda pavonis, cum iam calor auctus agit in siccum. Vbi nigredo non precedit, nullus color est legitimus.
15. Regendus tunc ignis est continuo.
16. Id coctioni & assationi comparatur.
17. Quod eum soleant facere mulieres, harum opus dicitur. Neque enim aliud quid necessarium est quam in furno Acedi ignem gradatim adhibere, nec committere ut opus frigescat.
18. Incipit germinare in colore viridi, qui non ex aspectu dicitur, sed ex plantarum germinatione cui coniuncta est viriditas. Incipit ergo vegetari.
19. Anima euolat ex corpore cum spiritus tineturam inuisibilem eleuat ad superficiem vitri. Portat eam ventus in suo ventre.
20. Ideo dicitur mediante spiritu.
21. Cum autem euolare, & per clausum exacte vitrum euadere nequeat, tedit in suum corpus & ab eo resorbetur, vnaque figitur.
22. Id est corpus ex aqua coagulatum. Primo n. fuit aqua. Calore secundi gradus spiritus sublimatur cum anima, seu tinetura quam antimonium habuit; Spiritus autem est mercurialis: anima est sulphurea. Quod corpus dicitur, pro sale est, ex quo primum spiritus exiuit.
23. Cum reuersus est spiritus cum anima in corpus, materia fit niuea, calore auctiore.
24. Ita facta est coniunctio & fixio constans, & opus sinitur refrigerare.
25. Elixiris hæc est communis materia, hermaphroditica, pariter affecta ad rubetum, & ad album: Et quia fixa est, nec in igni detrimentum capit, nec in aere liquefcit, ut alias sales. Ideo & gradus ignis iam est liberior, fortiorq; ut probe figatur lapis.
26. Fixus & perfecta albedine dotatus fermentandus, ut ex generalitate, seu communitate ad certi metalli speciem astringatur. Sicut fermentum massam in sui naturam vertit, ita & materiam hanc metallum perfectum naturale. Non enim est aliud fermentum nisi perfectum ad quod tendit etiam artis finis.
27. Fermentatio sic fit ut fixum fiat volatile, & volatile fixum, soluat igitur elixyr sua aqua; Soluat & aurum vel argentum. Soluta coniungantur, & coquantur ut in initio donec interna solutio per putrefactionem, cuius signum est nigredo, sit perfecta, quam sequitur coagulatio, seu fixatio eodem modo, sed igne auctiore in vitro hermetice clauso. Diuidenda vero est materia si velis ad album & rubrum simul procedere, dum adhuc albet: Et pars fermentanda est argento natio de minera: pars in igni relinquenda donec rubescat calore fortiore, & tunc fermentanda & ipsa est auro naturali de minera.
28. Regimen obserua idem donec ex nigredine prodeat cinis, sequaturq; albedo, & in opere rubeo rubedo, quæ comparatur sanguini draconis, seu succo rubro quem sanguinem draconis vocant; aut etiam epatici coloris est, & aloes, qui colores in antimonii vitro rubro, & epate ceruntur.
29. Ita prima vice absolutus est lapis, sed non tingit copiose. Itaq; repetitur solutio & coagulatio ut vires maiores acquirat, & multiplicetur. Potest tamen tunc ad medicinam adhiberi forma pulueris, vel olei. Nam propter salinam naturam in rubeum oleum liquefcit.
30. Cum autem vis argentum viuum, aut imperfecta metalla vel semimetalla transmutare, & perficere, oportet ut tineturam albam prius proicias super argentum fufum, rubram super aurum, & sit utrobique medicina, quæ postea denuo proiecta super hydrargyrum & imperfecta, caeterificat. Si tineturam exaltasti ut vires validissimas habeat, etiam secunda projectio super argentum viuum præbet medicinam, & tertia demum metallum. Modus projectionis in multis libris inuenitur. Et hæc sunt quæ ad essentiam operis pertinent.
- Quæ sequuntur, sunt declarationes. Dicitur n. 1. Corpus debet in spiritum mutari seu spirituale fieri per modum dissolutionis in putrefactione, quæ est prior pars processus in omni operatione.
2. Spiritum in corpus redigendum esse per modum coagulationis. Nam componitur materia ex corporali, & spiritali. Corporale coagulat spirituale, hoc vicissim ipsi affert spiritualitatem, tandemque vtrumque in eodem acquiescit fixum, & inseparabile. Inde sequitur fluxibilitas corporis in igni, & spiritus in eodem constans fixio.
3. Tota praxis in tres partes diuiditur; Solue, coagula, quæ duo ter aut sæpius repetuntur. Tine quod est vtere ad sanationem hominum, & metallorum imperfectorum.
4. In lapide consideratur tres potestates, quatum vna dicitur corpus, quod est fixum, & immutabile: altera spiritus seu ventus, qui est vehiculum tertie, quæ animæ comparatur, estq; sulphurea & formalis virtus dans esse rei. Alias corpus sali, spiritus mercurio, anima sulphuri confertur.
5. Lapis dicitur non lapis, quia cum fixam naturam habeat, tamen liquefcit. Soluitur & fit volatile, coagulatur, & figitur.
6. Volatilis dicitur, quia solui in spiritum potest: albus, quia purus; concauus, quia recipit radios solares, & in se multiplicat: salus, quia salinam habet naturam, qua liquefcere potest, ut calces: caret pilis, & impalpabilis est, quia adeo tener ut nulla in eo asperitas obseruetur, & in lingua quasi sine tactu & affectione diffluat.

7. Aqua est sicca tactu, sed quæ in liquorem rubicundum soluat. Aliqui ut lapidem non lapidem, ita aquam non aquam vocant, sicut mercurius sublimatus lapis est, & non lapis, aqua potentialis, & non aqua actu.

8. Ante coctionem spiritualis mercurius seu quinta essentia eius cruda est. Neque enim solutio aliter fieri potest. Sed non ita intellige, quasi hydrargyrum de minera sumere debeas. Hic enim tantum est materia transmutationis, nec ea forma ingreditur magisterium.

9. Et est tamen aqua mercurialis corpori suo affinis, quia corpus ex ea factum est, & in eadem resoluitur vnde ænigmata de matre vel patre & filio, qui iterum fit patris sui pater, &c.

10. Cum corpus primæ coctionis in qualibet operatione solutum est, ut fiat quasi amalgama tunc dicitur Rebis, quasi ex rebus binis homogeneum compositum ex essentia antimonii, & argenti viui sublimati, quod sublimatum in se habet sulphur metallicum, & salem. Hæc hætenus.

Processus ex arte sumtus, sed Imperfectus.

REc. vitrioli calcinati lib. iij. salis lib. j. Aluminis vncias duas, salis ammoniaci vnciam vnam Pulverata, & per cribrum traiecta addito aceto vini misceantur: Mox argenti viui optime purgati addatur libra vna. Fiat sublimatio in arena de more, donec humidis spiritibus digressis ascendant sicci; Et tunc ignis octo horis fortificetur. Repete sublimationem quater. Cape huius mercurii lib. j. pul. antimonii autiferi de mineris, Vngariæ lib. ij. commista destilla per retortam quater. Destillatum serua. Caput mortuum contere in puluerem subtilissimum: Adde pul. Tartari & salis com. lib. ß. In catino colliqua, & fac regulum s.a.

Habe in parato mercurium saturni hoc modo factum: Rec. Minii vncias iij. salis ammoniaci vncias ij. vel par pondus. Contere, & imbebe quater oleo tartari semper resiccando. Sublima per horas octo iuxta gradus Sublimatum tritum mitte in aquam feruentem; Et si agitaueris, hydrargyrum euadet: (hunc potes figere per ol. solis, vel lunæ calide instillatum.) Figitur hoc modo. Rec. Falci ferrosi, quo figuli fornaces perlinunt: Lamellas tenues saturni perlitas mercurio suo strarifica. Sublima. Sublimatum ol. tartari reduce in mercurium, quem diligenter purga.

Recipe reguli superioris pulverati, & huius mercurij pates. Digere in arena modici caloris. Argentum viuum ex regulo assumit essentiam. Affunde acetum vini transfuersi digiti altitudine in ferreo catino. Coque ad siccum. Deinde contere, & extrahe tincturam per acetum vini ad 4. digitos, stent in cucurbita vitrea tribus diebus. Coloratum acetum sepone, & aliud refunde, mace- raque triduo, atque ita perge donec totam tincturam extraxeris. Separato aceto inuenis puluerem rubrum, qui in argentum fusum iniectus aurum ex eo colligit. Sed aurum hoc per aquam fortem ex argento segregatum, quartationem non sustinet. Debes ergo cogitare de modo figendi. Destillatum quod seruasti affunde auto de minera puro. Solutionem coniunge cum tinctura prædicta, & in lapidem coagula. Hoc oportet fieri in vitro hermetice clauso, & in Athanore igni cautissimo ab initio per colorum apparitiones. Coagulatum solue iterum aqua seruata, quæ mercurialis est & rectificata. Coagula ut prius, hocque repete tertio, ut valde spiritualis medicina fiat. Hanc projice super aurum, & fiet medicina transmutans imperfecta.

Si vis tincturam ex auro multiplicabilem:

CApe halinitrum, & destilla per retortam ut est artis. Destillatum iterum destilla ut tantum phlegma exeat remanente spiritu salto, qui est inutilis. Phlegmate solue salem ammoniacum pure sublimatum, ut fiat aqua flaua. Hanc digere vase clauso ut terra sidat. Putam aquam effunde & in ea folia auri solue: nempe 3j. vel vnciam mediam. Tinctura abit in aquam relicto albo corpore. Aqua separata remanet puluis croceus qui tantum argenti puri tingit, quantum fuit aurum. Corpus album dicitur esse pro lucro. Si eam tincturam in aurum proiicias in fluxu, nempe quantum est ex semuncia super semunciam auri, accipis tincturam 48. caracterum. Hanc iubent iterum soluere in aquam, & coagulare, proijcereque super aurum liquatum semunciale. Dicunt augeri 24. caractis, atque ita in infinitum. Post quintam proiectionem aiunt corpus solis fieri totum spirituale, & friabile crocei pulueris instar, cuius granum vnum tingat argenti semunciam. Volunt hanc tincturam pro dimidia parte impendendam esse in argenti mutationem, altera dimidia semper augendam. Auri vnciæ octo in prima extractione dant semunciam tincturæ. Inde potes computum tuum instituere.

EX HELIOPHILO A PERCIS Philochemico.

NOs iam tertio & postremo nostræ Disquisitionis loco contra eos contendemus, qui transmutationem metallorum vel fieri posse negant, vel ordini creationis aduersari, tanquam si potentia Dei attentaretur, affirmant. Grauis accusatio, si vera sit. Sed precipites eiusmodi censuras, rationibus, & ad oculum propositis demonstrationibus, hoc est, experientia, quæ, ut dicitur, etiam stultorum est magistra, refellemus. In cuius rei fidem sincere ante omnia profiteamur, nos nihil hic,

nisi naturalibus mediis attentare, cum sine motu naturæ ars tota sit inanis, & naturæ artifex duntaxat famulus & minister existat, nihil ad eam de suo addens. Petimus ergo primo, ne præiudicio premamur: deinde ne (quod in omni scienciâ fieri consuevit) illotis manibus, & ἀναλόγητοι Lectores, hoc est, rerum mineralium profusè imperiti, & criteriorum metallicorum expertes, huc accedant, ne vel in iudicando seipos fallant, vel in reprehendis alijs suam prodant ignorantiam & liuorem, cum proprie artifices de arte & iudicare possint & debeant, vt vetus habet prouerbium.

Principio igitur citra ambiguitatem de his iudicare volentibus ab aurificibus & æstimatoribus argyrocoporum & metallarijs discendæ sunt solennes illæ probæ & examina, quibus aurum & argentum à reliquis metallis secerni, & re ipsa sequestrari solet. Nec enim Lydius lapis hic sufficit, & in operibus Sophisticis imponere potest, si non alia accedat ad affricatum colorem criteria. Proinde & principatus & Respublicæ omnes plurimum debent non tam Guardinis & aurificibus, qui examina hæc vsurpant, ne falsâ nummorum & æris non cusi merce adulterina simpliores circumducaatur, quam ipsis horum examinum inuentoribus, qui quidem rerum mineralium peritissimi fuerint necesse est, quando & causas harum rerum inuestigare oportuit, & experientia probati, quod sine negotiatione chymica fieri nequit. Itaque non omnes Alchymistæ semel inuertsum sunt proscribendi, licet impostoribus & circularioribus (hoc est cakchymistis) non sit patrocinandum: cum non parum inter hos & veros naturæ indagatores & Philosophos interfit, quod & in ipsa medicinali facultate satis superque comprobatur.

Primum igitur criterium est ignis cineritij, quod & fulmen dicitur, & probatio per plumbum. Quæ quo seuerior sit, sumantur cineres ex solis ossibus combustis ad albedinem: alias vero tertia ex ossibus, binæ vero partes ex cineribus vulgaribus per lixiuium defecatis & exustis denuo & caueatur, ne ossa luilla subintrent, quæ omnia cottumperent. Omnia autem subtiliter trita per seraceum transeant: postea inspersa aqua tantisper humescant, vt vel in modellis (quæ & mortariola vocantur) catilli, quæ & capellæ per se, vel paropsides in vasis testaceis fiant, & probe leuigentur desuper impacto pistillo ad id formato. Sed hæc necesse est ab experienti demonstrari. Postquæ igitur interiecta hora vna atq; altera, super imposita tegula, vt vocant, incanduerint in fornacula, imponatur duplum plumbi, vel triplum, vel quadruplum, ratione materiæ, quæ imponitur, & quæ probanda est, idq; sensim. Nonnunquam quindecim pōdera plumbi adhibenda sunt, in extremis examinijs, si alia ratione edomari, & quicquid est auri & argenti à cæteris metallis & scoria secerni nequeat. Ita fiet, vt cum plumbo reliqua metalla exurantur, & in fumum abeant, ac scoriæ id exteriora propellant, auro & argento solis residuis, quæ propterea quod in igne sola perdurent perfecta dicuntur, reliqua vero imperfecta, ex fixo vel non fixo sulphure, vt post intelligetur, &c.

Altera probandi ratio est per aquam valentem siue fortem, quam vocant quartationem, eò quod quatuor vel minimum tribus partibus argenti opus sit, si quarta pars auri cum argento mixta rite sit inde separanda per aquam fortem. Quod si minus argenti fuerit, aqua fortis (nisi modum excedat probationis) id non soluet debita ratione: si plus quatuor partibus argenti fuerit, solutionem promouet, sed aurum fere lancinat. Fiat ergo aqua fortis ex vna parte vitrioli calcinati, altera crudi, tertia salis nitri; Hæc fere communissima est ratio. Potest tamen tantundem salis nitri sumi, quantum est vitrioli, quæ erit tanto fortior: nisi sæcum pars adijciatur ex aqua forti, iam ante emel facta, quod caput mortuum vocatur. Sed his de rebus editi sunt libri à monetarijs, aurifarijs & metallistis: quo ablegamus lectores, imprimis ad Georgii Agricolæ de re metallica librum o. Cum hæc committerentur prælo, incidimus forte in eruditissimos Libauii viri Clarissimi libros, qui omnium facile Princeps est, etsi nobis antehac ignotus. Is abunde omnia præstat. Aqua fortis habita purgetur ab omni sæce: nempe soluendo argenti drachmam in semuncia aquæ fortis in ampulla vitrea leui calore supposito, quæ dissoluto argento mox inijciatur in reliquam aquam fortem, siue vna, siue duæ libræ fuerint. Fiet hæc instar lactis alba & turbida: mox residendi spatium detur per noctem, & aqua erit clarificata, omni sæce ad fundum vasis depressa. Hac vtimur ad separandum argentum ab auri ramentis, supposito calore ampullæ vitreæ, ita vt vnciæ metalli in tenues bracteolas extensi & conuoluti, more Cylindri, superfundantur vnciæ duæ aquæ fortis residet, si fere quarta pars auri argento permixta est, in fundo integra: sin minus plærunq; ramenta & nitellæ pulueris nigri speciem referent, quæ exemptæ aqua tepida sunt eluendæ, & postea ignientur in crucibulo, auro sese, quale est, subiiciente visui, quod exemptum affricetur coticulæ probæ foriæ, aut fundatur. Sed hæc non est nostri instituti longius persequi, cum vnde peti possint, ostenderimus.

Tertia aurificum vulgata ratio est per Antimonium faciendæ reguli ex permixtis cum auro metallis, vnde eliciunt aurum purum, si impositum catino per prunarum superinductam flammam iuuante folle, munderur, quoad omne stybium siue Antimonium euaporauerit. Residuum per aridas vini fæces & halinitrum reducitur.

Vltima probandi auri ratio, & quicquid fixum non fuerit, separandi, est cementum regale cum lateribus minutissime tritis, quantitate dupla ad reliqua, & salepisto, & vitriolo calcinato, ita vt stratum super stratum fiat super laminas siue bracteolas tenuissime extensas in tigillo vel catino fornaculæ imposito, & probe lutato. Ignis tandem carbonum excitatur, vt crucibulum post calcitam fornacem continuo rubeat, ita tamen vt laminæ ne fundantur nimia ignitione, quod ad aliquot horas solet continuari, tres quatuorue, vnde affinatur aurum.

Hæc specilla & criteria internoscendæ auri argentique (quæ sola in igne manent) propterea perdiscen-

perdiscenda sunt, quod sine his omnis ratio sit cæca de metallis iudicandi ac disputandi nedum tractandi. Itaque relegandi omnino sunt nasutuli isti homines, qui censoriam virgulam sumum sibi aduersus chymicos, prius ad metallarios & aurifabros, vnde discant, quæ sit ratio & vis metallorum in igne, & quæ examinandorum ratio, ne cum ratione insaniant, si contra experientiam contendere velint. Sed his præmissis ad institutum accedamus.

Qui transmutationem metallorum dari negant, orsi à principiis metalla componentibus negant chymistas hydrargyrum & sulphur componentia eorum principia recte statuere. Sic Balthasar Hagelius Iesuita Philosophiæ in Academia Ingolstadiana Professor, in ea quam de metallo & lapide disputationem edidit, pro laurea respondente Andrea de Luchis Austriaco, anno 1588. Thesi 7. scribit, titulo de materia (libet enim sectæ causa, quæ sola Philosophiæ penetraliam sibi vendicat, inde arcescere disquisitionis huius fundamenta, quibus refutatis, cæteri tum veteres, tum neoterici, quorum vestigia Hagelius sequitur, sua sponte corrueunt.) Sic igitur inquit thesi iam dicta: Alchymistæ nouum & maxime superstitiosum genus hominum, metallorum omnium principia pertinacissime contendunt esse sulphur & hydrargyrum siue argentum viuum. Eadem explicans thesi 12. addit: Res ad chymicos redit, Hi quod ipse sese ex sulphure & hydrargyro metalla fabricare putent, ex eisdem naturam constare, non sine multo fastidio contendunt. Hæc ille. At quomodo susceptum probare conantur? Quod metalla ex sulphure, inquit, & argento viuo non fiant, ita probandum est: Si res ita habent, vt volunt chymici, cu sulphur & argentum viuum in venis metallicis omnibus aut plerisque, aut metalla in puteis ipsorum non reperiuntur? Hæc est prima Iesuitæ ratio, ab ortu metallorum, siue loco potius ducta

Arguit deinde ex proprietate componentium. Et cur, inquit, proprietates sulphuris & argenti viui non habent? Quid enim sulphure ad flammam concipiendam aptius est? At metalla non sunt φλογισα. Item, nullum argentum viuum concreuit frigore, vt experientia & Arist. Meteor. cap. 8. auctor est. Metallum autem nullum est, quod non figuris densatur. Quomodo igitur ex hydrargyro factum sit? Hæc sunt Iesuitæ principia, quibus metalla negat sulphure & argento viuo constare: quibus fortasse rectius obuiam iremus, si ad oculum statim adhibita demonstratione hoc est, ipso facto euanidas istas rationulas euerteremus, iuxta illud Poetæ,

Nec locus ingenio est, oculi te iudice vincent.

Veruntamen ad obiecta breuiter respondebimus, priusquam rem facto firmemus. Quocirca in metallifodinis omnibus, aut plerisque sulphur & argentum viuum negat reperiri, vbi sunt venæ metallica, & contra in puteis sulphuris & argenti viui negat metalla esse: quis non videt inde fieri, quod hic semina duntaxat metallica sint, & quidem extrusa à natura & dispersa, antequam metalla fieri potuerunt: vbi autem venæ metalli sunt, argentum viuum & sulphur non ita frequenter comparent, eo quod principia componentia omnia in composita iam transierint, hoc est, in metalla concreuerint. At si quid vellet efficere, probaret, nullum in venis metallicis vsquam reperiri argentum viuum & sulphur. Hoc enim (tametsi probabiliter tantum arguit) non solum physici & philosophantes cæteri asseuerant (quod callide Iesuita declinauit) verum etiam chymistæ quidam non ignobiles à minerariis minus experientibus decepti senserunt. Sed hoc aliter se habere testibus oculatis & fide dignis & minerarum peritis monstramus, & quod ad rem facit, ab Alchymia alienis. Primus est Christophorus Encelius Saluendensis, qui de re metallica tres libros scripsit, quos præfixa epistola ad Christianum Egenolphum ciuem Francofurtensem Dominus Philippus Melanchthon curauit edendos: impressi sunt anno 1554. in octaua forma demum ab hæredibus Christiani Egenolphi. In libro 1. capite 1. in hæc verba scripsit: Fecerunt, inquit, qui negarunt principia metallorum esse argentum viuum & sulphur. Causam affert ab iis adductam: Quia olim talia scilicet argentum viuum & sulphur in natura sua non reperi dicebantur in fodinis. Sed hi maxime errant, addit: Nam reperiuntur, inquit, in nostris fodinis in natura sua tum argentum viuum, tum sulphur vere metallorum principia. Hæc ille. Cui similia docet experientissimus vir Iohannes Mathesius qui cum pastorem ageret in valle Ioachimica nobis explicationem locorum sacre scripturæ exhibuit quæ de fodinis, mineris & metallificio agunt, Theologicæ & Physicæ ista pertractans, ipse testis oculatus. Sic igitur in Postillis Sareptæ luculentissimo stylo Germanicè editis Norimbergæ, anno 1562. in tertia concione, de ortu, incremento & decremento metallorum, parum quidem æquus Alchymistis, sed tamen quæ viderat, fideliter commemorans: Alchymistæ, inquit, propositum ab ipsis traditum ad opus siue probam perducere non possunt, hoc verum est: nihilominus tamen experientia testatur, inquit, vbi venæ sunt diuites, & mineræ vberes quod sine sulphure & argento viuo non sunt. Hæc ille. Quæ nominatim regionibus & fodinis citatis probat, addens, in generatione & incremento metallorum oportere vt sinamus adesse argentum viuum. Eadem documenta sulphuris adducens multis locis testata, tandem concludit: His adducti signis minerarum periti cum iis sentiunt, qui metalla ex argento viuo & sulphure nasci docent: sicut elegans distichon Philippi Melanchthonis in hac ipsa valle factum testatur, nempe:

*Lactea vbi sumis hydrargyra mixta coquantur
Sulphureis venæ semina prima nouæ.*

Hæc Mathesius. Vbi ista Philippus videns indigne à quibusdam vmbra libibus Philosophis & Pseudo Medicis flagellatur, quos ita scribere non pudet: Valeant somnia Melanchthonis, Titelm. & chymicorum, qui his adherere videntur, qui dum ponunt Mercurium & sulphur pro proxima metallorum materia, omnia confundunt. Vtrum somnia potius sint, quæ isti

isti ex cerebro suo comminiscuntur, an quæ sensus & experientia Philippo demonstrarunt, & testes oculati fatentur, indicet æquus lector.

Refutata Iesuitæ ratione, de loco ortus metallici ad alteram è propriis consequentibus accedamus. Metalla, inquit, proprietates sulphuris & argenti viui non habent, ergo ex his non sunt orta. Priusquam de proprietatibus, & antecedente agamus, placet conclusionem reapse euertere, & ipso facto demonstrare, metalla ex argento viuo constare, in quod resoluuntur & ex quo componuntur. Duæ sunt viæ apud Alchymistas, altera quæ dicitur humida, quæ fit per aquas & solutiones: altera, quæ dicitur sicca, quæ fit per pulueres. Vtriusque documentum edamus, quomodo meralla vel horæ spatio tam mollia, quam dura in argentum viuum currens conuertit & resoluat. Prioris exemplum esto in plumbo, quod limetur, vel rasile fiat, scalpro detritum: vel fusum mox inter duas patellas ligneas (creta inductas) puluerifcet minute, qualis est arena plumbea fere clepydrarum. Ad huius analysin in sua principia talis præparetur aqua. Recipe aquæ fortis purificatæ vncias duas, dissolue in ea argenti viui communis vnciam vnam in ampulla vitrea iobæ obstruata, leui carbonum igne supposito, donec in aquam limpidam abierit. Postea remoue à calore ignis, & aperto ore sensim inice vnciam vnam plumbi rasilis vel puluerizati. Effervescit enim aqua iponte, & tumultuat, si simul omnia aut nimis ingeras: Inde iterum obtura officium vitri, & aliquantisper dissolue sine aqua, mox videbis vulgare argentum viuum, quod prius in aqua fuerat dissolutum, subsidere instar calcis & pulueris albi, plumbi vero ramenta oculis spectantibus, si agitentur, resolui sensim in argentum viuum currens, adeo ut quandoque tres partes vnciæ ex plumbo sint futuræ argentum viuum, quarta pars circiter (si rite omnia peracta fuerint) scoria & sex sulphuris plumbi superstes. Quibus peractis, effunde aquam fortem in aliud vas vitreum: Reliquum argenti viui ex plumbo facti, exime & traice per cotium vel linteum cum chorda (vri moris est) compressum & constrictum, & videbis, quantum ex plumbo elicueris mercurii viui, & quantum restet fecis tertæ & sulphuræ. Calcem quoque albam ex dissolutione argenti viui primo in aquam impositi subsidentem collige, quæ vel vterius præcipitari potest in puluerem rubrum per aquam fortem, vel reuiuificari in pristinum argenti viui pondus, per sublimationem & decoctionem, chalybis frusto imposito aquæ communi, ut rerum chymicarum peritis notum est: Ita ad oculum euidenter apparebit, quomodo plumbum in argentum viuum redeat, ex quo fuerat ab initio creatum, pondere etiam residuæ fecis id testante, quantum plumbi in hydrargyrum abierit, quod à communi nihil discrepat, nisi quod sit liuidius paulo & segnius, prout cuiusque metalli natura peculiatis postulat: sicut contra id quod ex ferro fit, omnium viuacissimum & agilimum est. Neque hic disputo, cur vnus mercurius alterum resoluat, vulgaris (inquam) in aquam transparentem resolutus, eum qui inest plumbo eliciens, & viuum permittens; cum prior ex resolutione in calcem totus subsidat. Hoc tantum animaduerti velim, distinguere manifeste duos hos mercurios, ne quis permisceri putet, & proximum metalli esse viuum, alterum in aquam resolutum remotiorem, quippe per quem ille metallicus elicitur, & non in aquam nubis, aut transparentem, sed in hydrargyrum resoluitur. Sunt & aliæ viæ resoluendi plumbum in mercurium citra omnem mercurium, maxime per salia, plumbo prius calcinato: sed quia momento fieri nequeunt, idcirco commemorandis his super tedeo, ne aliquot dierum specimen afferat lectori rædium:

Accedamus ad duriora metalla, quæ rebus siccis dissoluemus. Deligamus chalybem, ut pote ferri de purati nucleum. Huius limetur semuncia, & ponatur in crucibulo, iuper imponatur semuncia salis armoniaci minutissime triti, cum vncia mercurij sublimati (qui non cum arsenico, sed cum salibus & vitriolo sublimatus sit) permisti & prius pisti: mox crucibulum collocetur in medio leniter accensarum prunatum, idque sub camino, aut aere libero. Quamprimum calorem senserit sal armoniacum cum sublimato incipiet sublimari (cauendus autem est odor, propter mercurii venenositatem, ne imprudenter naribus excipiat) paulo post incipiet sal armoniacum cum sublimato fundi & fluere, quoad tria vel quatuor momenta, peracto (visu enim tuto percipitur sub camino) statim crucibulum auferatur, & sponte refrigerat: postea super patella diffractum monstrabit chalybis limaturam maiore ex parte sui in argentum viuum abiisse, quod patella vel vitro exceptum per linteum exigatur, vnde perspicietur limpidissimum & ita viuacis naturæ ut in plano decurrens quasi subsiliat, adeo igneæ naturæ est Mars siue chalybs. Quin ne in vase ligneo, ne sensim euolet pene vlla obseruandi ratione conseruari potest, sed in solo vitro firmiter obstruato. Est tamen verum & naturale hydrargyron, omni proprietate hydrargyri constans. Sed apprime cauendum est, ne inter resolutionem paulo largior mora intercedat. Statim enim subuolat, longeque citius, quam aliud quoduis durorum aut mollium metallorum, ac etiam se immiscet salis armoniaci & mercurii sublimati massæ. Quod si forte quis dubitet, viuum hunc mercurium ex sublimato defluere, is si velit per alembicum in receptaculum exhalationem excipiat. & in phiala vitrea hæc eadem facitet, videbitque sublimati & armoniaci pristinum pondus superesse, demtis fecibus ferri, siue sulphure terreno chalybis, & inde producti hydrargyri. Sed & alia ratione probati potest ex sublimato non defluere, nempe si loco limaturæ, frustum chalybis immittas, facile experimento cognosces, nihil ex mercurio sublimato (qui tamen in aqua decoctus sine ferro non facile reuiuificatur) mercurii viui relinqui, ac proinde ex chalybe limato, non autem sublimato id hydrargyron fieri. Idem iudicium esto de cupro & argento. Pari enim modo parantur, nisi quod paulo diutius fluere superiectos pulueres oporteat, quam in chalybe resoluro. Ac ex hydrargyro cupri (separato iam sulphure viridanti) pretiosissimum paratur Turbit minerale, cum oleo vitrioli & spiritu vini, quod saltem cum saccharo rosarum sumtum in quantitate grani eximum & expertum est contra pestem remedium, etiam post infectionem, & quidem citra omne periculum, prout

usquam elabantur 24. horæ, quod ipsemet cogente periculo, cum cætera omnia deficerent, in meis expertus sum. Neq; curò, quod Suchrenus in tractatu quodam antimoniali, ditissimum venenum pronunciat mixtum Marti, nescio an vlllo experimento edoctus, nec ne? Hoc enim meum certum est experimentum & hæcenus innoxium. Sed medica non tractamus.

Diximus de mollibus & duris metallis. Aurum enim veluti medium est, & extremitatum centrum, ac proinde temperatum, in quo actiua non prævalent passiuæ, & contra, vbi alius modus ineundus est separandi Mercurij ipsius per Mercurium. Argentum vero, soror auri, & veluti compar, pondere & colore deficiens, & inæquali complexione & fixationis infirmiore permanentia. In excessu vero dura sunt cuprum & ferrum; in defectu vero mollia stannum & plumbum, quorum hoc mollitie respondet duricie ferri è regione, stanni autem mollicies duricie cupri. Sed est & aliud instar metalli, si non metallum, quod neque durum per se est, neque molle sub mallei extensione, sed duntaxat friabile & fusile, quale est antimonium, & quod ab eo degenerat Bysemutum (hydrargyron enim principium est metallorum, non metallum proprie.) Distinguantur autem mineralia in maiora & minora. Maiora, quæ ex Mercurio & sulphure originem ducunt: Minora, quæ Mercurio carent, vt sales, alumina, sulphur, &c. Antimonium igitur quoniam argento viuo & sulphure constat, licet non in metallum duratum sit, nec ductile: tamen & ipsum metallicum esse conuincitur. Huius regulus per aridas vini fæces halinitro calcinato factus perinde hydrargyron effundit, vt ferrum & cuprum, & argentum limata, si tritus eodem artificio per viam siccam, vt dictum est, resoluatur in crucibulo, quemadmodum chalybs, quod tamen in plumbo limato non eadem ratione fieri compertum est.

Ostendimus hæcenus, vt metalla in Mercurium resoluantur: subiiciamus quomodo ex Mercurio, beneficio sulphuris metallici, metalla componantur, vt constet de eorum Genesi quod in efformatione plumbi patebit. Fundatur plumbum in testa, & reuerberetur agitando super carbones, dum in calcem siue puluerem flauescens abeat. Huic trito affunde aceti destillati tantum vt spiritam supereminet, & simul permittantur ita triduum. Interea dulcescet acetum per extractam animam Saturni. Limpidum quod fuerit, per inclinationem à calce effundatur. Huius aceti si aliquantum decoxeris (saltem crucibulum plenum) donec acetum totum euaporauerit (leniter autem id fiat propter impetuosum tumorem aceti, ne ebulliens dispereat effluendo) videbis in fundo residere in palpabilem puluerem sub croceum, qui est anima, sulphur & essentia plumbi nullo pondere, ne forte plumbum ipsum corporale existimes. Hoc ad oculum subicisse libuit, vt sulphur extractum ex metallis, quod tamè ad aliquam fixationem peruenit, cerneretur. Reliquum aceti siue extractionem illam ex plumbo animam continentis serua & dissolue in aquæ fortis cõmunis vncia semiuinciam argenti viui (vt moris est) cui dissoluto infunde sensim tantum reseruari aceti (eius puta quod animæ plumbi extractionem in se habet) quantum est aquæ fortis, & videbis statim Mercurium resolutum instar pulueris residere, tracta in se anima Saturni. Effuso igitur liquore, residuam illam materiam Mercurij in puluerem redacti in crucibulo per se funde, & habebis ex Mercurio plumbum verum, naturale, per artem factum, ita vt nemo negare possit metalla ex Mercurio & sulphure gigni atq; effici, naturali ac vera Genesi.

Sed tempus tandem est, postquam re ipsa ostendimus (vt quiuis experiri potest) metalla ex hydrargyro, contra vulgares Physicos & Philosophos, proxime originem ducere: vt ad Iesuitæ rationem, ex propriis consequentibus ductam, respondeamus: quod quanquam opus nõ erat, quippe conclusionem ipso facto & demonstratione, quoad sensum euerfa: tamen vt hominibus sibi placentibus in suis argutiis vanitatibus, satisfaciamus, non pigebit etiam hæc somnia breuibus dicere. Non habent, inquit, proprietates sulphuris & argenti viui metalla. Cur obsecro? quia, inquit, sulphure nihil ad flammam concipiendam aptius est: at metalla non sunt φλογιστὰ. Ridicule, quia sulphur in metallis ad aliquam fixationem peruenit, ita vt in imperfectis cum Mercurii cruditate sulphur quidem euaporet, licet non sit inflammabile, in perfectis autem penitus hydrargyron fixauit, vt nec euaporet, nec cremetur. Quod quo melius intelligatur, sciendum est, τὸ φλόγιστον esse quidem proprium omnis sulphuris, adde & solius sulphuris in omnibus rebus insiti, at non semper ei est proprium.

Quippe fixari potest, idque perfecte vel imperfecte. Imperfecte fixum & materiæ immixtum non incenditur, tamen euaporat in igne: perfecte fixatum manet. Atque hinc metallorum in igne euaporantium vel permanentium perfectio, vel imperfectio maxime oritur. Huius rei documentum in igne præbet Antimonium, nondum ad extensionem mallei vsque fixum, sed tantum friabile & fusile. In eo enim sulphur, quod congelauit argentum viuum in massam terrenosam (extra reuerberationis artificium aio, quamdiu manet compositum) non inflammatur, sed cum Mercurio euaporat in igne penitus, nempe ipsa ambo in massam natura simul coniuncta. At si sulphur ex antimonio eliciatur per extractionem, tunc est sicut sulphur commune, & perinde sicut illud φλόγιστον. Non loquor de rubedine, quam Chymistæ extrahunt: sed de vero naturali sulphure subviridi. Id hoc argumento probabis. Rec. Aluminis & salis nitri ana, quantum sufficit: fac aquam valentem, vel etiam communem aquam fortem sume, vt moris est, cui ponderatæ immitte dimidium salis tostii: postea tere antimonium subtilissime, & immitte in paucillimum huius aquæ tantum Antimonij triti, vt ei supernaret aqua ad quatuor digitos: Sensim autem immitte, ne aqua efferuescat insolentius. Cum virorem aqua conceperit in phiala extracto sulphure subtilissimo, statim effunde, & aqua communi tepida immissa subludabit sulphur, veluti commune viride, quod ipso facto probabis esse φλόγιστον, & nihil à vulgari hac in re differre. Sunt & alii huius sulphuris separandi modi per viam siccam;

Nobis humida sequestrasse satis est, ad id quod volumus conficiendum. Colligamus igitur argyrum & Iesuiticam proprietatem sulphuris euertamus. Si enim sulphur in antimonio non est inflammabile (quod tamen nondum ductile est metallum, & à quo separatum ardet) quanto minus in cæteris siue perfectis siue imperfectis metallis necesse est inflammationis proprietatem seruare, in quibus iam ad malleationis vsque fixationem peruenit? Prius est verum, vt experimento patet. Fundatur enim Antimonium ante follem, & euaporabit sine inflammatione. Ergo & posterius verum est: idque tanto magis, quanto ad maiorem fixationem in metallo, quam in Antimonio sulphur peruenit. Nam separatum à metallis non amplius inflammatur propter aliquam fixationem, vt patet in plumbo, qua de re ante egimus. Eadem ratio est argenti viui, quod frigore non concrefcit, scilicet per se & solum. At cum in metallum cum sulphure concrefcit & fundi potest, frigore congelascit, vt videre est in Genesi plumbi ex Mercurio, & vel in Antimonio patet, in quo tamen fixationis permanentia nulla in metallum per extensibilitatem facta est. Apparet igitur elumbia esse Iesuitæ argumenta, & ad speciem sophisticam solum composita, ac nescio quid futillis, vel plane nihil solidæ rationis præ se ferre. Hoc & illi, & eius complici Pererio responsum esto, qui in suis libris de communib. omnium rerum naturalium principiis & affectionibus ita scribit, lib. 8. cap. 19. Quidam, inquit, rerum metallicarum peritissimi, de quibus etiam subtiliter & accurate scripserunt, affirmant, primum ac summum fundamentum, quo nititur & sustentatur ars Alchymicæ, nullum esse: quo intelligere licet ipsam artem (si modo ars dicenda est, quæ in se nihil veri ac certi habet) inanem ac falsam esse. Etenim Alchymistæ putant, materiam omnium metallorum esse sulphur & argentum viuum: quam obrem profitentur, se ex varia sulphuris & argenti viui inuicem commixtorum temperatione, posse quodlibet metallum efficere, in quo sane vehementer falluntur. Nam si sulphur & argentum viuum est materia auri & argenti, ergo in venis, in quibus generatur aurum & argentum, apparebunt aliqua vestigia sulphuris & argenti viui: similiter etiam in venis sulphuris & argenti viui reperirentur aliqua indicia auri & argenti: Sed ipsi qui rotam pene vitam curiosissime lustrandis considerandisque venis & locis metallorum consumserunt, nunquam tale aliquid reperire potuerunt. Quare falsa est opinio Alchymistarum, & aurum, quod ab ipsis fit ex sulphure & argento viuo non est verum aurum. Non enim, vt dictum fuit, talis est materia veri & naturalis auri, &c. Hæc hypothesis principiorum, quæ metalla componunt, vtrum à Iesuita Pererio recte negetur, & proinde veri & naturalis auri effectio & generatio per chymiam explodatur, satis superque iam ostendisse putamus: Vnde non mirum est, eum præconcepis huiusmodi falsis opinionibus fascinari ignoratis principiis, & eundem in tota reliqua disputatione, perinde, vt & Hagelio accidit, nihil solidi posse asserere. Sed pergamus ad reliquam telam pertexam.

Altera aduersus Chymistas ab Hagelio suscipitur de metallorum distinctione descendenda opinio: qua specie ac differentia essentiali ea vult distingui, ac proinde metalla in metalla non posse transmutari colligit. Tertia deinde directe contra chymistas intenditur, de mutua metallorum transmutatione, in qua nullam substantialem metallorum transmutationem arte fieri posse statuit. Cui opinioni Pererius supra citato loco quartam adiicit, nempe nullam per artem non modo transmutationem fieri, sed nec de integro effectioem siue productionem veri auri naturalis esse, quibus explicatis & discussis, Disquisitionis nostræ finem faciemus.

Quod igitur ad distinctionem metallorum attinet, cum omnia pariter ex sulphure & hydrargyro concreuerint, vt demonstratum est, & ipso facto deprehendimus, ea solum quoad hydrargyron putius vel impurius, & quoad sulphur fixum vel cremabile differre, iuxta diuersam compositionem eorum per sal siue terram metallicam concurrentem cum sulphure, non quidem eorum opinionem improbare possumus, qui negant essentialia differentia speciali metalla differre, sed tantum ratione accidentium diuersorum in mineris superuenientium, quæ diuersa metalla faciunt: sed tamen dicis causa supponamus ea differre speciali forma, nunquid vna forma corrupta alteram inducere ars nequit? nempe si substernatur materia formam appetens, & impulsu causæ efficientis naturalis, ac debitis adminiculis in actum prorumpens?

Sed de his postea. Non enim species in species mutari dicimus velut argenteitatem in aureitatem, sed indiuidua specierum corruptioni & generationi metallicæ obnoxia & mutabilia. Videamus vero, quomodo Iesuita suam sententiam tueatur. Communis, inquit, multorum est opinio, solum aurum inter metalla perfectam speciem habere, cætera omnia esse quasi quædam rudimenta & initia auri tantum, ac proinde inter metalla aliud discrimen non esse, quam inter perfectum & imperfectum in eadem specie: Verum contra hanc opinionem sic agere possumus. Ferrum non est mixtum imperfectum, quale est nix & cætera, quæ ἐν τῷ μέσῳ fiunt: Quis enim credat? Ergo est mixtum perfectum. Egregia sane ratio, si hoc est ratiocinari, præsertim in Philosophia & scientia naturali. Quis enim credat? inquit: An non principium his aperte postulat, & mixtum esse perfectum colligit, quia ipse cum suis non credit, quod sit imperfectum? At cum sæpe ferro pluisse legatur, sane quæ ἐν τῷ μέσῳ fiunt, longe similius est, ferrum & reliqua metalla imitari, quam secus. Itaque quod addit, idem licebit dicere de auro, argento & cæteris: tantundem ponderis habet, quantum prior ratio habuit. Reliqua argumenta, vt & alterius cuiusdam, qui ex suppositione terminorum Logicorum arguit, metalla differre specie, non tenent, nisi addicantur propriis principis naturalibus. Et si enim de indiuiduo hoc plumbo prædicetur plumbum in specie, & de specie hac metallum in genere: tamen ista distinctionis causa dici possunt, ex vsu loquentium, non rei natura.

Sed pergit Iesuita. Et, vel vnica metallorum substantia est, inquit, & qualitates diuersæ: vel

non est vnica substantia. Si vnica est substantia, tum veræ erunt illæ, plumbum est aurum, & vice versa, aurum est plumbum. Tum quoque non erit difficile ex plumbo aurum conficere, cum non sit difficile, qualitates, quæ à nulla peculiari forma cohibentur, à plumbo tollere, & quæ auri sunt, inducere. Et tamen hæcenus nullus omnino repertus est, quem aurum omni ex parte probatum confecisse liquido constet. Ex quo conficit non esse metallorum vnica substantiam. Respondemus satis paruisse ex substantia hydrargyri supra adductis experimentis omnia metalla constare, & penes sulphuris fixi vel non fixi differentiam, & diuersam contemperationem, vel imperfecta & igne cremabilia, vel perfecta & fixa esse. Proinde cum ad oculum ista pateant, non est opus de his conquisitis ratiunculis contendere. Porro hæc propositiones si vulgus spectes, paradoxis similes sunt: plumbum est aurum. At si naturam intrinsecus spectes, non ita erunt absurdæ. Vnde chymistis plumbum dicitur aurum leprosum: item interiora argenti sunt aurum: & similes propositiones recte intellegantur, ex natura rerum, non vulgi loquela & opinione.

Vnde etiam facilis est qualitarum purgatio, & aurificæ formæ, ministerio artis, introductio per principium metallicum fixum, quod imperfectum tollit, & materiam perficit. At nemo hæcenus repertus est, inquit, quem confecisse aurum ex omni parte probatum liquido constet. Nimirum huc omnia redeunt denique, vt his apertis re ipsa demonstramus, cõtra inanes argutias philosophantium, metallorum transmutationem in aurum possibilem esse, itemque verum aurum naturale ex principiis metallicis produci, quod deinceps præstabimus. Nam quod nullus hæcenus repertus sit (vt ait Iesuita) quem aurum omni ex parte probatum confecisse liquido constet, non est cur refutemus, præsertim cum de Arnaldo Villanouano scribat Ioh. Andr. in addit. ad Speculat. de crimine falsi. Nostri diebus habuimus Arnoldum de Villanoua, in curia Romana summum Medicum & Theologum, de quo scripsi de obseru. ieiun. consilium, qui & magnus Alchymista, virgulas auri, quas faciebat, consentiebat omni probationi submitti. En exemplum! Sed hac de re extant ipsius Arnoldi libri, qui testantur, ex plumbo factum esse aurum. Possem adducere testimonia clarissimorum & fide omni dignissimorum virorum, qui hæc suis viderunt oculis, & manibus palparunt, ac non ita pridem cum vna tincturæ parte, tria millia quingenta octuaginta quatuor pondera plumbi in aurum verba sunt, cuius portio etiamnum Basileæ asseruatur. Sed nolumus in artificialibus argumentis agere: sed ad eruditissimi nobilis Eualdi Hohenlandij historiam transmutationis metallicæ lectores remittimus, pro defensione chymicæ super his experimentis. Ingerunt tamen hoc loco sese Medici, neque vllum è doctoribus chymicæ assensum præstitisse, audacter asseuerant. Sed quid Feruelius de abditis rerum causis de Elyxiri Arabum, & de tota hac re statuat lib. 2. cap. 13. & Marsilius Ficinus (duo quouis Hercule superiores) libro secundo de vita Cæl. Re. cap. 3. ante oculos omnium & in ore doctorum versatur, quos refutare nimis temerarium est, vt Comitem Mirandulanum silentio præteream, atque alios.

Nos vero transmutationem metallorum possibilem & naturalem esse, experimento naturæ & artis probabimus, si ad illud prius responderimus, quod nonnulli species rerum perfectiores negant fieri, nisi vno modo, hoc est, ab agente naturali, eo quod generationes huiusmodi rerum determinatæ sint, tam secundum actiuum principium & materiam, quam secundum locum, in quo fiunt. Id hæcenus admitti potest (vt recte Petrus Bonus Ferrariensis annotat) quatenus ad artem eadem naturæ proxima principia sunt adhibenda, quæ sunt penes ipsam naturam. Nam si alia vel similia adhiberentur, non idem cum naturali auro produceretur, sed diuersum vel simile. Non loquimur de operibus sophisticis dealbationum vel rubificationum in colore: sed de eo, quod in ipsa metallorum natura & essentia est, in definitione vniuoca, si metalla specie differant, & omnia criteria, & omnes proprietates auri, argenti, æris, &c. sustinet: Vnde Paracelsus aperte in libro de vexatione Alchymistarum, veram Alchymiam non constare nisi de metallis, ex metallis, per metalla & cum metallis testatur.

Sed quod ad locum attinet & generationis media, res aliter se habet, vt ex 9. Metaph. Arist. constat, qui fateretur ex agente & materia similibus, operationes semper similes esse, quamuis media sint diuersa, vt & ante nos alii demonstrarunt.

Nam ista & materia duo sunt, maxime cum habeamus æquipollentia vasa & media ad eundem istum finem.

Hæc quo melius intelligantur, placet ex Pererio ipso sententiam Alberti Magni describere, idem testantis. Sic igitur Pererius Iesuita lib. 3. cap. 20. Albertus, inquit, in libro suo trigésimo de mineralibus capite nono hanc de facultate Alchymicæ quæstionem pertractans, primum exponit sententiam Auicennæ, quæ fuit hæc: Sciant (inquit Auicenna) artifices Alchymicæ species metallorum permutari non posse, quamuis aliquid illis simile fieri possit. Quod enim differentia specifica aliquo tollatur ingenio, non credo possibile; sed expoliatio accidentium non est impossibilis, vel saltem diminutio eorum. Non enim permutantur species metallorum, nisi prius in primam materiam metallicam reducantur, & sic iuuanine artis deducantur in speciem metalli, quod volueris. Atque idem quoque sensisse ait, Hæc Philosophum præcipuum in Phisicis & Mathematicis. Deinde Albertus subiungit ea quæ sequuntur.

Oportet nos dicere Alchymicos peritos non aliter operari, quam peritos Medicos, qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per media confortantia naturam, iuuant virtutem naturalem, vt digerendo sanitatem inducant, quæ sanitas est effectus & naturæ & artis: sed illius effectiue & principaliter, huius autem instrumentaliter & organice.

Sic Alchymistæ primo bene purgantes materiam argenti viui & sulphuris, insitam in omnibus metallis confortant: deinde deducunt virtutes elementares & cœlestes tali materiæ inhærentes, ad proportionem mixtionis metalli, quod intendunt inducere, & tunc ipsa natura operatur & non ars, nisi organice iuando & exspoliando, vt diximus & sic verum aurum & argentum educere & facere videntur. Quod enim virtutes elementares & cœlestes faciunt in vasis naturalibus, hoc etiam faciunt in vasis artificialibus, si artificialia formentur ad modum naturalium: & quod facit natura calore solis & stellarum, hoc faciet ars calore ignis: dummodo sic temperetur, vt non excedat virtutem se mouentem & informantem, quæ est in metallis. Huic enim cœlestis inest virtus, quæ primo commiscuit eam, & hæc inclinatur ad hoc vel illud, per artis iuuamen. Alchymia igitur per hunc modum procedit, id est, corrumpens vnum à sua specie remouendo, & cum iuuamine eorum, quæ in materia sunt, alterius speciem inducendo. Quare omnium operationum Alchymicarum melior est illa, quæ procedit ex iisdem, ex quibus procedit natura, sicut expurgatione sulphuris per decoctionem & sublimationem, & expurgationem argenti viui, horumq; bona permixtione cum materia metalli. In his enim, & ex virtutibus horum, omnis species metalli inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metalli in materia, proculdubio deceptores sunt, & verum aurum atque argentum non faciunt: & hoc modo fere omnes vel in toto vel in parte procedunt. Propter quod ego experiri feci aurum Alchymicum (puta manente specie prioris metalli) quod ad me delatum est, & postquam sex vel septem ignes sustinuit, tandem amplius ignitum cõsumitur & perditur, & quasi ad fæcem reuertitur. Hæc Alberrus, quibus Peretius addit: Ecce suprascriptis verbis Albertus non solum docet, verum aurum posse fieri per Alchymiam, sed etiam quis modus eius sic efficiendi sit possibilis, & quis impossibilis, manifeste declarat: Sed inquam ego: An non hoc ipsum Peretio attendendum erat & prius experiendum, quam exagitant, si vera Albertum dicere fatetur? Sed tempus est, promissa exsoluendi, antequam ad obiecta reliqua respondeamus.

Quod igitur ad metallorum transformationem attinet, scribit Iohannes Mathesius vt experientissimus hac in re idem, quod Paracelsus de ferro & chalybe in cuprum transmutato, tum per naturam, tum per artem. Sic enim habet conc. 3. Quod in fonte Cypseni ex ferro fiat cuprum, certum est (en opus naturæ.) Item, quod artifices sciant minerale lixiuum fundere, in quo ferrum itidem abit in cuprum in monte Kuricensi, probatum est. (En opus artis!)

Sed nos aliorum inuenta nolumus referre: tantum hic apparet, Mathesium, Chymistarum maximum aduersarium eo loco, vbi eos oppugnat, non posse reticere metallorum transmutationem essentialem (siquidem specie differunt) possibilem esse & naturæ & arti. Neque hic disputamus de modis efficiendi cuprum ex ferro, quos docet Paracelsus, quos non per se fieri putamus, siquidem cum vitriolo fiunt. Vnum affertimus nostræ Mineræ & nostræ effectiois, vbi ex ferro vitriolum, ex hoc rursus cuprum generatur, beneficio naturæ & ministerio artis per sulphur commune. Sumatur vncia olei sulphuris per campanam facti, vti moris est, licet non rectificati, cui immisceantur vnciæ duæ aquæ fontanæ.

Mox chalybis siue ferri laminas tenuissimas ignias, & multoties restinguas in vase pleno aquæ frigidæ, donec ita indurentur, vt nullo negotio forcipibus discerpi queant, quas in modum vnguiculi lancina, & siccas impone mixtioni aquæ & olei sulphuris in phiala, quam obstipatam colloca in vase repleto cineribus, sub quo ignem carbonum tantisper excitabis, vt bulliat lenissime ad horas sex: mox infrigidati sponte permitte, & inuenies superne in vase refrigerato generatum vitriolum splendens, viride, optimum. Hoc in aqua communi dissolutum bulliat, donec superne cuticulam contrahat, mox aquæ impone laminas nitidas & recentes chalybis, & paruo momento adhærebunt eis nitellæ æris, quas collectas funde & habebis cuprum naturale, ductile & fusile ad omnem æris proprietatem. Hoc vnico experimento dissolantur omnes rationes Aristotelicorum, quomodo pars chalybis possit retro meare in vitriolum, & iterum ex vitriolo reduci in cuprum, atque ita vere per artis ministerium beneficio naturæ generari, nec rãtum transmutari metallum.

Aliud breuius experimentum appono. Calcinetur limatura ferri cum tãtundem triti sulphuris, & reuerberetur agitando super testa, donec sulphur comburatur, residuum in aquam feruentem ita candefactum immitte, & impone laminas puras chalybis, & adhærebit eis cuprum in forma mucillaginis, quod detersum fundatur, & erit naturale cuprum. Hoc, ait Paracelsus, minus est quam ferrum aut cuprum transmutare in aurum, quod Deus vulgo nondum voluit innotescere omnibus: sed quicquid sit, abunde sophistarum cauillos euertit.

Procedamus vero ad argenti transmutationem in aurum naturale & omni specillo probatum, iuxta omnes proprietates auri. Ita ramen procedamus, vt possibilitatem duntaxat artis & naturæ aliquam ostendamus, non vtilitatem. Nam indigni sunt, vt amplius aliquid consequantur, qui ista impugnant, quippe cum nemo ad proprium commodum, vt aiunt Iurisperiti, sit cogendus. Paracelsus cum hac de re contra Aristotelicos ageret lib. 1. Mineral. cap. 7. de sulphure, paulo post principium inquit; Sciendum, quod (nisi Deus impediatur) in sulphure negotium mirabile inest, ac ira excellens, vt lumen naturale hominis obtupefcat, aut si Deus non impedit, error est penes artifices, qui sulphur tractant, quod facile fieri potest. Sed vt vt sit, ea vis & facultas in sulphure inest, vt nemo peritus eam exhaurire possit, talis quoque virtus, vt cuius admirationi sit. Confundit enim (inquit) Aristotelem, qui dicit, species non posse transmutari. Sulphur transmutat. Si vecors Aristoteles adhuc viueret, eum ex stulto insanum redderet, plusquam ab vlla fortuna est victus.

Hæc Paracelsus. Sed non ostendit, qua ratione hæc transmutatio fieri debeat, nisi quod a gens de sulphure minerali docet ex eo cum oleo lini epaticam conficere, qua recte destillata & re-ctificata (modum eius docet secundo libro Archidoxorum) imponatur in eius oleum rubeum quoduis argentum, & permittatur ad destinatum temporis terminum vsque, ita fiet, vt nigrescat, & calcem auri profundat, nempe in aqua forti, sed nondum est fixum aurum, sed volatile, inquit: quod si autem perfectum terminum suum assequatur, omnia, inquit, efficit, quæ efficienda sunt, de quo non est ex vsu plura differere. Hæc Paracelsus. Plura de sulphure fixo in libello de mortificatione rerum, eiusque metamorphosi extant. Sed nos misso Theophrasto processu, monstrare volumus, quomodo vel crudum sulphur commune transmutet & verum aurum naturale progignat. Recipe ergo partem vnam plumbi, quod liquefat in crucibulo super carbonibus accensis, postea cum pyrolabe exime crucibulum, & priusquam plumbum congelescat, immitte tantundem mercurij crudi ac viui, & leniter agita bacillo. Habeas deinde sulphuris communis partem item vnam, quod fluat in alio crucibulo, cui fuso iniice frustulatum superius malagma coagulatum ac agito spatula, & caue ne sulphur flammam concipiat aut aduratur, priusquam omnia inieceris. Inde sponte refrigeratum tere super marmore vel saxo, & iterum crucibulo impositum fundatur, donec comburatur sulphur, & materia imposita tantisper fluat, vt in virgam effundi possit metallicam, similem antimonio fuso & friabilem. Huius triti recipe partem vnam, & argenti laminati vnam, & fac stratum super stratum in crucibulo, & desuper minutim pistum vitrum venetum imponatur, ad spissitudinem digiti, nec nimium repleatur vas, ne vitrum effluat: ita per horæ spatium contine fundantur omnia igne intenso, vt vitrum & reliqua sint in fluxu continuo. Postea permittite infrigidari, & diffracto crucibulo exime regulum in fundo, & compone cineritium, cui imponatur plumbum de more, donec intense currat, inde emitte regulum, & fulmina more aurifabrorum, donec argentum mundum subiaceat. Id laminatum vel granulatum mox in aquam fortem immisum & dissolutum, nitellas auri profundet, quæ pulueris nigri instar ad fundum subsidebunt, quas elotas aqua tepida in crucibulo ignias & fundas, & habebis micas auri veri naturalis, puri puri, omnes proprietates, & examina auri naturalis tam in Medicina, quam in reliquo vsu sustinentes. Et si autem non docemus rotum argentum in aurum transmutare, sed portiunculam duntaxat leuissimam & minimam, tamen quia omnes partes argenti sunt homogeneæ & similes, etiam micam argenti satis est in aurum verum naturale transire, ad transmutationem metallicam oculis demonstrandam.

Ne quis autem putet, antea infusum forte & admixtum argento plumboue aut Mercurio fuisse aurum, aut in ipso hæsisse sulphure, singula prius seorsim, si libet, per ignis & aquarum fortium criteria examinabit, quo certius sciat non aliunde, quam ex transmutatione aurum hoc existere, per artis experimentum. Possimus & alia addere experimenta haud paulo momenti maioris, præsertim ex sulphure Veneris fixo, sed nihil est opus helluonibus auri hæc gratificari, cum veritati mica sat esse queat. Quæ commemoramus, vt principia naturalia metallorum proxima particulariter cognoscenda tradamus, & iurisconsultos in recepta sententia confirmemus & constabiliamus, qui contra Angelum chymiam defendunt: quo quidem ablegamus & principatus & Reipublicas super hoc negotio vel dubitantes, vel minus recte sentientes.

Postquam igitur promissa adimpleuimus (vt ipso facto experiri est) reliquum est, vt ad inanes obiectiones breuiter respondeamus tam Hagelij & Pererij, quam eorum, qui nos potentiam Dei attentare frustra clamitant, cum nihil hic contra naturam, nec contra essentialia metallorum principia tractemus, & proinde ordini creationis nullo modo aduersemur. Illud tamen præmittimus, Deum opus quamuis naturale posse destruere & impedire, non minus ac sationem vegetabilium, & generationem animalium: id quod & Medici in suis pharmacis sæpe experiuntur, natura non semper operante, sed interdum à superiori causa repressa. Quinimo vim omnem crescendi ei soli tribuimus, qui dixit *FIAT*, sine cuius benedictione omnia ad nihilum rediguntur. Atque haud scio, an & istud eodem referendum sit, quod Hagelius de virgula bifurcata indagatrice metallorum attingit, non omnibus scilicet mobili. Nam omni vitio rem carere, ex vsu ostendimus. Cædatur virga bifurcata horna, id est, vnius anni, ex corylo vel quercu, cuius cornua sint æqualia & sine vitio.

Quidam tamen eandem putant ante solis exortum maxime crescente luna & quidem potissimum circa diem Annunciationis Mariæ cædendam: sed nos nihil horum obseruauimus. Hoc facto sumantur duæ furculæ in vtramque obuersam manum, cælum versus digitis compressis, vtrinque videlicet extremitatibus flagellorum furcæ ad vtrumque compressum pollicem extra manum prominentibus: Ipse autem furcæ caudex extrinsecus intra duas manus vergat. Quod si quis argenteos globulos thoraci præfixos gesser, etiam si omni nixu comprimat virgam vtraque manu, tamen gyrum mouendo per se faciet, & versus thoracem sese introrsum vsque ad globos cæsa illa caudicis pars verteret: Sin vero omni metallo exutus argentum, aut aurum ponas in terram tunc eriam renitente & inuito te, qui tenes virgam, pars caudicis cæsa extorsum verget, donec validissimo indicio & motu metallum percutiat. Quæ sit huius rei ratio, phycos laet: adeo miranda est naturæ sympathia: tamen & ipse verum esse re ipsa expertus sum, & in aliis identidem vidi. Quod si non cuius mouetur in manu (vt Hagelius ait) sane in Dei potentia & hoc referuari quis non videt: Sed iam ad vmbilicum nostram Disquisitionem perducamus. Quæ enim Hagelius præterea affert argumenta, nullius ponderis sunt, nec valoris. Primum concedit ab iisdem causis produci, & easdem operationes tantum secundum maius & minus differentes habere metalla. At si proprietates sequuntur naturam, multo magis hæc conuincunt, metalla proprie & constitutiue non dif-ferre,

ferre, tantum abest, ut ipsi patrocinentur, qui vult differre ea specie per essentialem differentiam. Nam quod de lapidibus excipit, non eadem est proxima essentia eorum: Non enim ex Mercurio viuo originem proxime ducunt. Quæ autem de elementis adfert, magis imperfectam mixtionem arguunt *ὡς ἐν τῷ μετώρῳ*. Quod autem addit: Natura nec vult, nec potest cætera metalla in aurum transmutare. Non vult: tum quia nunquam id fecit: tum quia propter certos ac necessarios vsus omnia ac singula produxit, quos ex substantiali immutatione omnino amitti necesse est.

Respondeo, me agnoscere non Naturam, sed Deum naturæ moderatorem prospexisse vsibus humanis diuersitate metallorum, ac proinde non omne metallum in aurum terminari, sed ex sulphuris fixi & volatilis diuersitate cum Mercurio puro vel impuriore, & bona mixtione diuersa produci metalla, quatenus à temperato absunt, alia per impuritatis duritiem cremabilem alia per molliem euaporabilem: sed si accidentia ista separentur, non magis transmutationi seruiunt, ac vsibus medicinalibus. Nec tamen metalla ex immutatione omnino amitti necesse est. Etenim auto præ ferro ad certos vsus comparato nemo uti potest. Proinde non est metuendum abolitioni eorum per artem. Quid? quod Theophrastus idem operis esse & laboris fatetur, si quis meliora metalla velit mutare in viliora; adeo nihil attinet horum abolitioni timere. Quod autem naturam nunquam fecisse ait, tantum abest, ut etiam Scarabæum halitus auro corruptum transmutarit; qualia multa miranda in mineris reperiuntur, nisi quis dicat occupatum illum halitum auri abolitione & exustione scarabæi externam eius figuram induisse, cui libens adstipulor. Sed quis in hiatus naturæ descendit, aut quis ita lynceus est, qui naturam hoc nunquã fecisse dicat?

Certe Petrus Bonus contrarium probat, & plumbum omne granum argenti natura continet, & stannum modica præparatione granum argenti post se relinquit; quæ sunt naturalis inclinationis indicia manifesta. Non posse autem naturam metalla transmutare per calorem & frigus frustra impetit, ut iam ante de ferro in cuprum per naturam mutato visum est. Hæc eadem argumenta in quæstione de mutua metallorum transmutatione idem odiose repetit, cum negat substantialem metallorum transmutationem his interrogariunculis, thesi 88. An quia generatio est opus solius naturæ? An quia quod natura non solet, ab arte fieri non potest? An quia nihil frustra fit in natura? Item thesi 89. Præterea (inquit) metallum in metallo nec actu, nec virtute continetur. Sed quam hæc omnia sint falsa & futilia per hydrargyron ex metallo elicium apparet, & per plumbi ex Mercurio constructionem, cæteraque superius patefacta. At horum corruptio, inquit, fit in deterius: quod verum est: sed Chymicus non corrumpit tantum, sed generat etiam per media naturæ consentanea, ministerio artis. Quod autem aurum, quod facit Alchymia, non sit frigore constitutum, ut pyrotechnia docet, sane dicimus frigus non esse proprie rerum generatiuum, sed potius calorem. At metalla igni exempta frigore consistunt, id quod & Chymico auro non minus conuenit, ut ipsa fusio docet, atque idem naturali auro competit, quod vsu facile perdisces.

Superest vna quæstio, partim Physica, partim Theologica, an aurum per artem productum, sit verum naturale, & omnes proprietates auri naturalis tam in Medicina, quam in cæteris rebus retineat, & si hoc non, an sit illicitum, & ordini creationis contrarium. Negatiuum tuetur Pererius capite decimonono supra citato loco: Aurum, inquit, quod fit ab Alchymistis, licet simillimum videatur vero auro, falsum tamen esse multis modis cognosci & iudicari potest; nempe vel ex pondere, vel ex eo, quia non sustinet vim ignis, vel ex eo, quia iniectum in vrinam amittit colorem suum, vel quia non est ductile in tenuissimas laminas: vel denique quia non habet naturalis auri proprietates, quarum in primis illa commendatur, confortandi cor humanum. Hæc Pererius. At meminisse debebat ex verbis Alberti ab ipso productis, aliud esse aurum & argentum (æquiuoce sic dictum) eorum, qui per alba albificant, & per citrina citrinant, qui proculdubio deceptores sunt: aliud eorum, qui ex iisdem procedunt, ex quibus procedit natura, præsertim cum ipsemet subscribat, Albertum manifeste declarare, quis modus veri auri efficiendi sit possibilis, quis impossibilis. Sed in magno opere dormire per nos quidem Pererio licet, præsertim cum eius ex Philosophia depromptum iudicium multo sit sanius & æquius, quam Hagelii, etsi procul dubio ad Pererium respexit Hagelius, cum thesi octuagesima quarta scribit: Ultimo non desunt, qui aurum quidem vlla arte hæcenus factum negent (hæc enim est Pererianæ decisionis summa) sed tamen quin absolute artificio fieri possit, non inficiantur: & tamen idem Hagelius contra complicem Pererium statuere & decidere non erubescit, hoc fieri nullo modo posse. Tale est ingenium omnium linguarum, quam naturæ studiosiorum.

Respondemus igitur ad Pererij aurum Alchymisticum, omnia quæ dicit esse vera, si eadem de sophisticato auro & argento intelligat, hoc est, de albificationibus & rubificationibus duntaxat in colore, manente in eodem essentiæ statu sulphure & argento viuo prioris metalli. Et tale apparet & sophisticatum aurum maxime est venenum, & peccatum tale vendere propter arsenicales & narcoticas qualitates in medicina: quod qualecunque est, ignitum cõsumitur & perditur tandem imo quasi ad facem reuertitur, post iusta criteria & examina ignis, quale fuit aurum ab Alberto sexies vel septies probatum. Apparet autem ex Pererii indiciis cum per nebulam de auri examibus loqui, cui opponimus indicia seuerissima à Gebro & Petro Bono Ferrariensi, Physico & Chymico in eorum operibus præscripta, & quæcunque præterea ad veri auri naturalis proprietates examinandas adhiberi debent, ut sunt ignitio, fusio, sub malleo per omnem dimensionem extensio, cineritium, expositio super vapores acutos, extinctio, cementum, & mixtio rei adurentis

post calcinationem reductio, susceptio argenti viui facilis vel difficilis, &c. Si igitur ad omne specillum probatum aurum fiat, nec ut sophisticatum perdat: sed substet, habens omnes proprietates auri naturalis, omnes operationes & passiones (quale nostrum esse dicimus) non simile, sed idem cum naturali erit, quicquid deliret cum Ægidio Peretius. Nam quod de serpentibus & draconibus à Magis & Mote factum affertur, illorum fuit diabolicæ illusionis huius à diuina virtute. Nos vero neutrum præsumimus, nec tale quid attentamus, sed vires naturales duntaxat sequimur. Iam quod de muribus ex putredine naris ac differentibus specie à muribus generatis per semen obiicitur, vnde inferunt: Sic aurum chymicum differre à naturali, licet proprietates auri naturalis habeat, prorsus est alienum. Siquidem ex aliis principiis, quam naturalibus, metallorum vera ars chymicæ non procedit, nec quicquam aliud vsurpat, quam quod natura generauit ac generat, adhibita mixtione & debita præparatione. Itaque ut diuersæ materiæ suppositio sit in muribus, in metallificio nulla est. Quod vero nonnulli eo vsque procedunt, ut si omnes quidem proprietates auri naturalis contineat id, quod fit per chymiam, tamen istud recipere nolint, quis non videt dimittendos esse tales, ac bonam eis mentem precandam? Quodcunque enim principia essentialia eadem habet, & passiones atque operationes alicuius rei, id idem est cum ea re, ut testatur de formis agens, Aristoteles. Sic enim 4. Metaph. arguit ex operibus rerum & accidentibus super ipsas formas: Quod enim facit operationes oculi, est oculus, quod vero non, non est oculus. Itaque oculus lapideus vel cæcus, quia non facit operationes oculi, non dicitur oculus, sed imago oculi: & serra lignea, non dicitur serra, sed imago serræ. Idem testatur totum naturæ lumen. At sophisticaciones fateor, non habent tales proprietates: verum autem aurum chymicæ operatione, ex veris principiis & essentialiter metalla componentibus productum, continet omnes proprietates auri, ut experimento patet. Itaque si quid aurum ad medicinam facit (puta crudum) etiam hoc aurum chymicum præstabit, puta lætificare & confortare cor, & multo magis hoc, ut testatur chymicus Plato in 3. stellarum, & Hamech in commento ibidem, & similiter Haly in suis secretis. Itemque chymicus Aristoteles in suo libro de secreto secretorum, & lapidibus pretiosis: licet sophisticatum aurum chymicum faciat contrarium, de quo supra dictum est. Itaque verum ab Alchymistico auro fucato & duntaxat alterato & adulterato, est discernendum. Nec libet sophisticacionum ponere documenta, qualia leguntur apud Albertum Brunum in tractatu augment. & diminut. & in correctorio Richardi Anglici, ac denique in libris de subtilit. Cardani (si hæc est subtilitas) & passim apud alios, partim albificationis, partim rubificationis, hoc est, adulterini auri & argenti colorem tantum præferentium. Ex principiis autem & criteriis proprietatum omnium in vero chymico auro licet colligere, nihil contra ordinem creationis à nobis attentari, quia aurum nostrum est naturale ac verum beneficio solius naturæ per ministerium artis productum, ideoque nec ex suppositione diaboli occulte additum, ut vult Ægidius & Angelus, duo soli ex Iureconsultis artem chymicam frustra impetentes, & post hos vir quidam in Germania magnus, sed harum rerum imperitus, & ab aliis deceptus, siquidem ex essentialibus & naturalibus metallorum principiis: non diabolicis operibus hic proceditur: licet Deus Opt. Max. inhibere aut impedire, aut prorsus destruere etiam opus naturæ & artis possit; nec vero diuinæ potentæ munus propterea inuadimus, cum non iussu & voluntate & verbis id producimus, ut in miraculis diuinis iussu diuino fit, sed tantum per insitam naturæ generantis facultatem, cui seruiamus tanquam ministri, nihil ad eam de alieno, nec de proprio afferentes. Quod si hæc non sufficiunt ad probos artifices discernendos ab impostoribus, & ad artis veritatem particulariter defendendam à vanitate sophisticæ, aut Diabolicarum artium imposturis, & calumniantium linguis, doceant, qui contra sentiunt, meliora, & verioribus vltro parebimus: aut respondeant saltem Apologiæ Gastonis Clauzi aduersus Thomam Erastum Medicum scriptæ, vel ad solutiones Boni Ferrariensis Physici Aristotelici: quod à nonnullis attentatum quidem, sed plane præstitum est à nemine.

Quod si id fiat bona fide, ex varia & diuersa rerum ventilatione, tanquam ex puteo emerget veritas, & ita Helias artis in lucem prodibit; Cui hanc disputationem impendisse hæcenus libuit.

Radix Elixir. Δ.

DE LAPIDE PHILOSOPH. PHILIPP. MULLERI PHILOSOPH. & MED. D.
Procœmium.

Materiam aggredior fortunante DEO à tot iam seculis celebratam & etiamnum quotidie decantatam, raram tamen in opere & paucissimis obuiam, non quidem ob difficultatem, cum opus sit muliercularū, sed autorum ob obscuritatem; perplexamque scribēdi rationem; qui, ut quiduis in hac arte obnubilent, nihil intentatum relinquunt. Et hac quidem parte multo magis peccant neoterici omnes, quam vllus antiquorum, qui quidem dilucidiori sermonis genere in hoc explicando naturæ mysterio semper vsi sunt: ut nisi recentiores semper magis magisque tenebris obuoluissent; non ita tarde plures ad optatam metam peruenissent. Neque duntaxat obscuritatem studiose sequuti sunt; verum etiam inuersum & præposterum dicendi ordinem, ut quod primum

num in opere esse debet, aliqui vltimo adiudicauerint loco. Aliqui etiam immiscuere alienissima, quæ ad hoc mysterium non plus quam fabulæ Æsopicæ faciunt. A quibus vitis omnibus ego tunc quantum fieri potest & licet, immunis esse studebo, non quasi experientiam in hoc diuino & raro opere habeam (neq; enim eo aspirare audebo) sed quasi dilucidius producturus & ordine optimo quæ alii & antiqui & recentiores inordinatissime atq; obscurissime protulere. Et reuera fatius esset eos, qui quorannis fere hac de re scripta promulgant, imperfecta & obscura, tacuisse penitus; quàm temporis & pecuniæ tum sibi tum altis dispendium peperisse. Quamobrem quod ante me factitatum nescio, luci publicæ dabo, non quidem quod experientia habeo (hac n. me carere ingenue antea fassus sum, & identidem non infiteor,) sed quid quid veri ex recentiorum & antiquorum libris editis rationis scrutinio complecti valui, quicquid ex libris vetustissimis manu scriptis in Germania & Italia visus haurire potui, quicquid deniq; ex virorum doctissimorum amicorumq; colloquiis percipere studui; daturus figuras exactas rursus Philosophicæ huic operi inseruituræ, & partium eius omnium; deinde materiam lapidis quantum intelligere licuit; tandem eius præparationem, abolutionem & perfectionem quæ spectare videntur: vt cui otium & ad hanc rem animus, non difficilis in hæc arcana pateat accessus. Atq; hæc omnia tractaturus, insuper habito discrimine eorum omnium, qui de lapide Philosophico quæ dicuntur omnia false vident, ceu falsa; in quos si verbum ego aliquod mutire vellem, cum iis vtiq; penitus insanirem. An forte fictitius est lapis ille, quia cum non tradunt Hippoc. Galen. & Arist. ð quam multa hodie nota sunt, illis quæ nunquam innotuere. Nec desunt infiniti auctores, viri magni, ijs partim antiquiores, partim recentiores, huius notitiam qui habuere optimam. Putant vnam speciem in alteram transmutari non posse. O delirantem inscitiam. Diffidunt oculis proprijs videntibus infinitas res in alias semper mutati, & vnum semper ex altero fieri. Videntibus etiam oculis & audientibus auribus diffidunt, variis in locis factum verum per artem aurum (non dico naturale, quod nonnulli imperite effutunt, cum per artem quod fit artificiale sit) optimum & sincerum, probationes omnes sustinens: quod qui videre cupis, orbem Christianum perlustra, saltem vicinas tibi orbis partes & vrbes. Si materno solo inhæres semper, oculis peruolue Barnaudi de Christa libellum plurimis experientiis nominatim citatis verissimis refertum. Sed desino hanc in rem verba facere, quia apud vere doctos & veros Philosophos hæc in dubitatione nunquam posita sunt. Insinuanda tamen hæc fuerunt ob tyrones, qui à magistris suis imperitioribus & Galeno ceu Deo vnico adiuratis, credere coguntur & defendere, quod vltra sapientiam magistrorum nihil sapit. Adeo infelicia hæc sunt secula, quibus moderni Doctores discipulos suos se superiores fieri non optant, imo vetant, quibus inquam, ipsi etiam discipuli nihil sublimius cogitant, animoque scrutantur, quam quod à Præceptoribus didicere. Vnum ingeminat vulgus. Vbi illi aurifices & Alchymistæ? Cur non monstrant cuius se artem tenere, vt fides ijs facilius adhibeatur.

Nota Guiberie.

Attamen natura Viribus & materiis fit rotum arietantur foru gubernante, & a gentia patientibus accommodans vti decet. Barnaudem.

Nuspian tales apparent in vlla regione homines, quos inde vitare, multo minus ditescere notum est. Ad quod respondeo dici rectissime illud: Notum non esse. Etenim qui thesaurum inuenit pretiosum, potest ne tam exiguæ mentis esse, vt ijs ostendat & aperiat, à quibus sibi periculum, ignominiam, calumniam exinde imminere certus est? Ita infelicissimi illi qui alijs scientibus sciunt hanc lapidis conficiendi artem. Modo Reges & Principes, ceu aucupes, eam ab ijs postulant, aut per pollicitationes magnas fauoris & honoris obtinendi, aut per minas, carceres, torturas, mortem. Ab his si liber es, ad minimum ludibriò vulgi expositus eris, & Alchymistæ nomen hodie vltra modum exolum audies. Quam ob causam ego huius in lapide arcani operationis modum manualem tenere nunquam hercle exoptarem. At animo ea speculari, quæ in natura admirabilia sunt, & non brutis, verum soli homini consideranda data, nemo vnquam prohibuerit. Quo circa ad rem alijs sepositis propæto.

Reliqua vide in ipso autore.

HENRICVS SALMVTH IN SVO
Pancirolo tit. 7. volum. 2.

Lapis Philosophicus est. Hunc enim rerum experientia, omnium etiam sola sufficiens magistra infallibiliter attestatur, cui refragari nonne esset plus quam stultum? Hunc (ab alijs tamen præparatum) virtuosè efficacem vidit Romanus Pontifex & Cæsarea Majestas. Viderunt & Reges orbis terrarum non pauci, nec non Imperij Rom. Electores nonnulli. Viderunt & Principes aliquot, Comites, Barones, Nobiles, & propter virtutem & doctrinam nobilibus proximi Doctores; imo ex omni gente, Iudaica, Ethnica, Christiana, statuque ac ordine passim, multi tam Ecclesiastici, quam Politici, literati pariter, atque illiterati oculis, obstupescentes naturæ per artem miraculo, viderunt, manibusque terigerunt suis. Sciens loquor. Hos omnes voco testes. Tu Physicochemiæ mastix eos interroga, in subsidium veritatis, veritatis amantes. Rem ita habere testantur lubentes. Sequitur ratio, &c. Lege totum illum locum. Si vellemus omnia huiusmodi testimonia colligere, ingens volumen fieret. Saltem Penotum adhuc audiamus.

Imo & ipsi fecerunt & Egyptii, Mauritanij, &c.

BERNARDI PENOTI A PORTU S. MARIÆ,
Aquitani Præfatio Apologetica: in qua D. Nicolai Guiberti
Lotharingi error & falsa opinio de Alchemia, tum
autoritatibus, rationibusque, tum ex-
emplis euincitur.

Nvsquam fuit Ars siue scientia tam sacra, quin suos habuerit oſores & contradicentes hæreticos: inter quas Chemia non postremum tenet locum, qua tamen post diuinorum mysteriorum contemplationem, nulla est dignior. Hæc vere philosophandi dux: in qua & rerum secreta rimari licet & arcana facile amplecti. Hæc bonis, hæc sapientibus, hæc doctis viris, hæc Principibus, Regibus & Imperatoribus digna exercitatio & honesta voluptas præ cæteris appetenda. At licet sit magnus impostorum & sophistarum numerus, hæc nostra ferrea ætate, vix inter ipsos vir bonus dignosci potest. Vnde qui spagyricas artes in lucem reuocare conantur, ignobiles, & obscuro non modo remanent, verum etiam experiuntur multorum odia.

Et ars ipsa ab iis, qui ei fauere & eam tueri deberent, dilaceratur: & peius cane & angue odio habetur, vt videre est in libro D. Guiberti Lotharingi, in quo omni conatu & viribus nititur probare artem chemiam nullius momenti esse. Negans insuper Thomam Aquinatem, Raymundum, Arnaldum, libros de lapide Philosophorum, eorum nomini attributos scripsisse. Sed bene est, quod huiusmodi libri in Bibliothecis, vbi præsides fuerunt, extant: imo quod apud me aliquot sunt etiam. Valeat igitur Rhetor Guibertus cum sua loquacitate, qua nihil vtilitatis adipiscitur, præter latinitatem, in qua summopere sibi placet. Nam meretriciis illis orationis pigmentis & verborum phaleratorum apparatu, non docere, sed fallere, non pascere animos solidis doctrinæ cibis, sed inanibus titillare verbis euenit: quod certum sequentibus demonstrationibus patebit. Non temere, Magister Guiberte, rescindendum, quod longa consuetudine multaue vetustate firmum est. At huic scientiæ quæ sita, & firma virtute patra gloria est. Non igitur tuis scriptis aut tuorum similibus corruet, cum ante Æsculapium, longe ante Hippocratem confirmata & stabilita sit. Temere igitur facis, quod vetustate multa firmum, id pauca latinitate destruere velis: quod tamen fieri non potest, nec vlla arte, nullis consiliis opprimi. Cuique igitur suis studiis frui concedatur. At nostri instituti minime est, tempus in huiusmodi nugis refellendis terere. Sed breuitatis causa te, D. Guibertum, relego ad Proœmium à doctissimo Magistro Theobaldo de Hochelande Mittelburgense editum, de Alchemiæ difficultatibus. Ibi enim quicquid desideratur & excogitari potest, reperitur, vt nemo amplius addere aliquid possit ad quæstionem soluendam. Dicam igitur cum illo doctissimo viro, doctissimorum & integerrimorum virorum scripta, D. Thomæ Aquinatis, Hermetis Trismegisti, Raymundi Lullij, Marsilij Ficini, Arnaldi Villanouani (quem Ioannes Andreas Iuriconsultus vocat Theologum, summum Medicum & Alchemistam) & artem verissimam, & naturæ genericis æmulam. Et cur viris tam præclaris fidem detrahendam & sciolis quibusdam potius credendum iudicabimus, qui peruerso iudicio cauillantur artem vanam & aduſteram esse, quique clamitant, non alia de causa ænigmatice & obscure traditam, nisi vt exercerentur otiosorum hominum ingenia? Absit vt existimemus antiquos illos venerandæ autoritatis Philosophos consulto aliquid falsitatis memoriæ commédare voluisse, qui summam operam veritati inquirendæ semper nauarunt, famamque in posteros non ex nugis & inanibus, sed arduis & sublimibus, veroque ac stabili fundamento nixi quæsiuerunt.

Huc etiam accedit diuersarum gentium consensus. Nec enim Latinorum solum, sed & Græcorum, Ægyptiorum, Arabum, Chaldeorum, Gallorum & Germanorum, Hispanorum & Anglorum de metallorum metamorphosi monumenta quotidie studiosorum hominum manibus teruntur, quæ vno ore quasi (quanquam linguis dissonis) clamant esse artē verissimam, nihilque post legem diuinam (vt in principio diximus, in qua est salus animæ) à summo Deo in hoc mundo homini concessum fuisse magnificentius aut sublimius: & summopere summo studio inuestigandam vigilique labore quærendam prædicant. Forte in hoc falluntur, qui artem negant, quod cum infiniti chemici huic vacent, neminem videant, qui se scientiam adeptum esse gloriatur. Sed sapientibus & causas euentuum perſcrutantibus nihil admiratione dignum contingit. Quandoquidem admirationis mater ignorantia ipsa est. Quotusquisque enim est, qui in debita materia operetur, vt oportet? Vnus vix è millibus. Quid igitur mirum, si debito multi frustrantur sine? Quare non insulse Auicenna inquit: Qui accepit, quod debet & miscet & operatur vt debet, procedit inde vt debet procedere. Plerique indocti sunt sane, qui ne communem quidem sermonem intelligant, eó minus ergo metaphoras & sapientum analogias. Alij quamuis docti sint, & ingenio perspicaci, libros tamen non habent, aut quia expendere & illorum pretia non valent soluere ob avaritiam, aut non possunt ob paupertatem sibi comparare, aut quod exemplaria inuenire nequeant, ijs in locis, quibus immorantur, & à peregrinatione abhorreant: illi vero, qui libros & artem per Dei gratiam consequuti sunt, meminerint dicti Salomonis, sapiens abscondit scientiam: Os autem stulti confuſioni proximum est. Neque enim desunt causæ, quare scientes sese non reuelent. Cur vero? Vno verbo respondebo: Felix quem faciunt aliena pericula cautum. Plurimi nostris temporibus misere perierunt ob principum inuidiam, timentium ne ab eorum potestate aufugerent, sed

leijs in sequentibus. Quidni crederent Thomæ Aquinati, dicenti, nihil prohibere artem uti naturalibus causis ad producendum naturales & veros effectus. Quamobrem pedibus in sententiâ Martilij Ficini eunt, qui viuentia omnia tam plantas quam animalia spiritu quodam se multiplicare affirmant. Spiritum autem in metallis crassiori cohiberi materia, qui si aliquantum rite feceratur, secretusque in sua sede connaturali conseruetur, præter omne saltum posset sibi simile generare. Qui tantorum virorum & tot gentium consensui non credit, rationibus ne ipsa experientia vitium se fatebitur, sed potius Diabolo & futilium magorum nugamentis, quâ Deo & naturæ potestati transmutationis effectum adscribit. Sed quæso à quibusnam potissimum arti contradicitur? Ab his nêpe, qui nec olfecerunt aut nunquã libros chemicos nisi raptim perlegerunt: Eo plane modo quo canes è Nilo aquã lamabunt & fugiunt, qui cum nō intelligant intima naturæ penerralia scrutantibus Philosophis & arti, ingenii tarditate culpã imponunt. At quid iniquius quam ut oderint homines, quod ignorant. Quid magis temerarium, quam ut iudicium ferat rei imperitus? Dudum non frustra exclamauit comicus, homine imperito nusquam quicquam iniustius, qui nisi quod ipse facit, nihil rectum putat: At si diceret scientia non habet inimicum nisi ignorantem.

Ad confirmandam veritatem quæstionis, an ars sit, multum valent autoritas, ratio & experientia. Possẽm vero primũ multorum grauissimorum virorũ testimoniis, autoritate & experientia artẽ verã esse euincere. Non ita pridẽ est, me à clarissimo viro tibi, Guiberte, bene noto, & cuius patris quondã familiariter consuetudine utebaris, literas accepisse, quas cũ cæteris Deo fauente, aliquãdo in lucẽ proferã, quibus doctus ille vir ad me scripsit, se vitum quendã probum chemicũ in suis ædibus accepisse, eiq; vncias quatuor cum dimidia plumbi suppeditasse, & mediante semigrano certi cuiusdam pulueris rubei, supra sulum plumbum proiecto, totum plumbum in virissimum purissimumq; aurum conuersum fuisse, absq; vlla diminutione. Argentinæ etiam præsentibus vitis probis & fide dignis, maiora præstitisse, me quoq; certiosem fecerunt alii. Qui hoc præstitit homo est mihi bene notus, & in Anglia vna commensales fuimus. Superstes est, Dei gratia. Alit honorem ut te conueniat, utque experientia te præsentem artem probet esse veram, expectare noli. Insuper audio Lutetiz ante aliquot menses, iuuenem nomine Carolum, Doctoris Sorbonici famulum, apud quendam magnæ autoritatis aulicum delatum, quod artẽ chemica aurum conflatum nullum examen subterfugiens, hinc inde diuenderet; is iussu magnatis à licitoribus captus, dum in custodiam duceretur, & in via sibi notum aurifabrum offendisset, dixit, An non vis à me adhuc narcas quinque argenti purissimi emere? Præter vero, idem ab Edoardo Kellejo factum est in ædibus D. Aggecij Thaddæi, vbi libram integram argenti viui in purissimum aurum conuersam, guttula vna liquoris rubicundissimi vidi. Extat adhuc & seruat, ut incredulos exemplo illo vincat. Præter manibus sæpius habui, & quod magis mirum est, restat videre signum illius læticis hærentis supra mercurium in aurum conuersum, instar rubini, & ex illo residuo, posse iterum tantum auri fabricare, quam antea. Taceo nunc de Bohemia & Saxonia, tempus omnia reuelat. Et nisi de his libri plures editi essent, inter quos lege libellum de veritate & antiquitate artis chemiæ auctore Petro Roberto Vallense, & Petri Boni Ferrariensis de certitudine artis, qui inter alia inquit; Saltem sileant, & quæ ipsi ignorant, non condemnent. Nemo verus sapiens artem negauit. Meditentur hæc, ars si sit, quomodo sit: Et si non sit, quomodo non sit. Aut tempus expectent, quo Deus aliquem excitet, ut ars clarior & lucidior euadat. Quandoquidem Dei providentiã breuifsum est, ut quisque ambulet in vocatione, qua vocatus est. Et ne sutor ultra crepidam. Arrige aures D. Guiberte & orationi meæ attende. Quandoquidem multa hæstenus à Philosophis, quæ vere Philosophi dici & merito possunt vocari, occulta fuere: in tui gratiam & tui simulum artem à veteribus patribus enigmatibus, obscuris vocibus refertam, enucleabo. At primum & necessarium in qualibet scientia habere subiectum oportet, circa quod ædificetur. Hæc autem scientiã pro subiecto habet vniuersam naturam. Idcirco aiunt lapidem esse in omnibus. Non tamen quod eius materia ex omnibus rebus seligatur. Imo dicitur in omnibus esse ratione primi mouentis in rebus naturalibus, qui spiritus vegetabilis nuncupatur, quo nostra materia lapidis præ cæteris abundat. Spiritus hic tam est in animalibus vegetabilibus, quam mineralibus. Ideo lapis dicitur animalis vegetalis & mineralis, non propterea debet elici ex animalibus aut vegetabilibus. Nam (ait Philosophus) si vis mederi metallis, origo tuæ medicinæ sit ex metallis. At spiritus iste nimis siccillatus est in metallis, quæserunt in mineralibus non in omnibus, sed vbi natura illum abdidit. Quo igitur nomine hæc materia insignitur? Dicam, sed prius percunctor. Tu D. Guiberte, si libet, respondebis, quid tu intendis facere? Quia ex fine intentionis resultat principium operis. Si dicas aurum & argentum, perperam respondebis. Quandoquidem veterum sapientum intentio nusquam fuit, ut aurum & argentum ista medicina construerentur. Finis & scopus eorum fuit, ut mens sana in corpore sano esset vsque ad terminum à Deo præfinitum.

Tantæ enim sunt vires in hoc puluere in corpore assumto, ut in momento æquet humores, & corpus temperet eo temperamento, ut vnus alteri humori non dominetur; quod Raynundus Lullius optime nouit & vsus est. Vixitque centum & quadraginta annos, & nisi à Saracenis interceptus, superasset ducentos (si Deus voluisset,) sapientes ista animaduertentes vltia perferentes, tentare voluerunt supra metalla imperfecta, sic ratiocinantes, si medicina ista in præparata & hydro-pisim tanat, & humanum corpus conseruat, quid vèro supra imperfecta metalla? Et ita tentarunt, & verum repperunt. Tunc sese iuramento obstrinxerunt, nunquam artis at cana patefere, imo occultare cœperunt artem, ne ab indignis raperetur. Longum esset argumentum hoc prosequi, non volumina parua construere oportet. Sed de his alibi. Ad orationem inlicitam reuertemur, ut intelligatur, de quo agendum sit, nempe de materia lapidis. Huc ferẽ omnes Alchymiste im-

pingunt. Cum Philosophi omnibus nominibus nuncupent, & hoc iuxta colorum varietatem, nam antequam ad summam albedinem deueniat, apparent omnes colores, qui excogitari possunt. Eo enim nomine cuius color erumpit, nominantur. Non mirum si plures sunt delusi operantes circa litteram quæ occidit, spiritus, id est occultus sensus, viuificat. Praxis huius magni operis maximum naturæ superat arcanum. Et nisi diuinitus aut ab artificibus reueletur, aut iplo opere ostendatur, nunquam ex libris exculpetur, nisi veræ materiæ cognitionem habueris, tunc liber librum aperit, & non antea.

Dicamus igitur, sulphur & argentum viuum materia sunt lapidis. Idcirco eorum cognitio est necessaria, vt melior seligatur, quo citius lapis perficiatur. Certa quædam materia latet in corpore quodam parata, absque alia præparatione. At difficillima est ars inueniendi, vt Raymundus dicat, in hoc mundo inferiori, nullum magis secretum, quam illud, quod consistit in Saturno Philosophorum, adeo, vt illi qui penitus eius virtutem & naturam perstrutati sunt, inuicem sese iuramento obstrinxerint, nunquam prodituros naturæ secreta, ad extremum vsque vitæ terminum. Quandoquidem eius operatio est plane huiusmodi, vt varios habeat vsus, quod debite præparatum, non solum tetros corruptosque humores nostri corporis pellit: verum etiam imperfecta metalla in purissimum aurum, quibuscunque experimentis probatum, conuertit. Ast ego pietate motus, materiam proprio nomine referabo. Et cum Arnaldo de Retardanda senectute enucleabo. Vocat enim Chistur minerale, id est, lapidem animale. Huius veteres præparationem propter inuidiam celantur. Alio autem nomine saltem mineralem notauerunt, eiusque præparationem etiam occultauerunt, nam præparatum aurum, corallia & margaritas potabilia reddit. Abissini autem Bistuni nominant. Alij chaos minerale, in quo maxima vis mineralis est, in quo etiam omnia metalla latent & lucent. Item alius dicit, materia lapidis nihil aliud est, quam spiritus mundi corporeus in ventre terræ factus, qui à se recipit facultates omnes tam animales quam vegetabiles & minerales, vt superius dictum est; sicut aliqua cera recipit in se omnium formarum impressionem, sic argentum viuum delitescens in materia lapidis, recipit omnium rerum proprietates. Vide igitur, D. Guiberte, si elicitus & liberatus à suo chaos, & suis facibus vindicatus, & in quintam essentiam reductus, quam mirabilia præstaret? Lapis sapientum, inquit Senior in ipso & ex ipso perficitur. Radix & rami folia flores & fructus. Est enim sicut arbor: ex vna arbore, quot rami, quot denique grauia: ita se habet nostra frugifera arbor Philosophica, continens in se auri & argenti semina, quæ in propriam terram seminata, plurimos soles & lunas producet in infinitum, sicuti semen ita & seminatum. Naturaliter enim natura similis in natura sua simili actionem & operationem habet perpetuam, & non diuersa specie, multo minus in diuerso genere. Quo enim est maior rerum diuersitas, eo etiam maior est rerum vnitas. Natura vero disponit omnia in potentia, quatenus ars ea potest & debet perficere actu. Natura enim vitri materiam produxit, nusquam vitrum. Sic ferrum in rudi materia iacens creauit, rudeque nobis tradidit elaborandum, vt ex eo calceos equis paremus, lanceas & falces faciamus. Herbas, arbores, gemmas, corallo, aurum & omne id, quod oculis cernitur, Medicinam recte non dixeris, sed est rudis & immunda materia, in qua adhuc pars impurius manet & occultatur. Alchemia vero medicinam purgare, dissoluere, & heterogenea ab homogeneis discernere docet: Aliter putrida putridis, & corruptibilia corruptibilibus miscerentur. Etiam autor naturæ Deus materiam quandam lapidis vnicam & simplicem creauit, quam metallorum radicem sapientes vocauerunt. Si per chemistam Philosophum non disponeretur de potentia ad actum, semper in eodem statu permaneret, veluti vitri materia. Nam si per magisterium vitriam non disponatur, nusquam vitrum fieret. Hæc lapidis materia vnica est res, vt sæpius repetitum est. Igitur vnum quod est, non numeratur nec diuiditur. Si enim numeraretur, vnum esse desineret. Et si diuidatur, compositum esse incipit. Vnum veto & simplex memento accipere, si vis in Philosophia profiteri. Ab vno & simplici qui in Philosophia recedit, finem & perfectionem nunquam inueniet, quandoquidem natura ex vno produxit omnia: & sic in vno conueniunt ambo simul. Est natura mater & ars filia. Et vbi natura desinit, ibi ars incipit. Et sic est ordo & regula veritatis & nõ aliter, Vnum igitur vbi inuenisti, quod in seipso habet omnia, quibus ad perfectionem sui indiget, alia extranea illi vni rei adhibere noli, alias non perfectiones, sed corruptionem operaberis, & ipsa pessime decipieris. Materia enim lapidis est vnica res, non adeo simplex, quin quatuor constet elementis, vt cæteræ res elementatæ. Sicuti arbor plantata ex se ipsa, & per se ipsam, suos fructus profert in tempore suo. Nostra n. materia sic se habet, vt arbor, si transplantetur, sua quoque aqua irroretur, producet suum fructum, quo supra impura metalla seminato, conuertet in aurum purissimum indubitanter. Arbor illa Philosophiæ quicquid ei necessarium est, in se continet, sine alterius præsidio, vt in Dialogo & sequentibus perspicue (Deo volente) videbimus.

Tu vero D. Guiberte, sapientum regulas admonitionesque sequere, dicentium: De iis, quæ nobis non apparent, certum non habemus iudicium. Et quæ nobis dubia sunt, in meliorem partem interpretari debemus. Sapientis igitur est, de iis quorum cognitionem & certitudinem non habet, potius iudicium suspendere, quam ita mordicus insectari. Quandoquidem propter abusum non tollitur vsus. Artifices non æquales, vnus altero peritior conspicitur. Ars enim non pendet ab artifice, sed artifex ab arte. Ideo ante omnia in hac quaestione, an ars aliqua sit licita, considerandum est, an diuino aut humano aliquo iure sit prohibita. Nam licita aut illicita ita discernuntur. Quantum ad diuinam, certum nullum textum reperio, vbi Alchemia, & auri confectio prohibeatur: cum tamen innumera vitia & crimina legislator diuinus Moses in Leuitico & Deuteronomio persequatur. Neque puto magis illum prohibuisse distillationes & alembicationes, &

auri & argenti confectioem, quam iocalium & annulorum cæterorumque eiusmodi ornamentorum conflaturam.

Quantus etiam laminarum & bractearum auri vsus apud populum Dei fuerit, nemini ignotum est, imo videtur Esdras suffragari Chemistis cap. 8. lib. 4. Et respondit ad me & dixit. Hoc seculum fecit Altissimus propter multos, futurum autem propter paucos. Dicam autem similitudinem ô Esdra: Quomodo autem interrogabis terram & dicet tibi, quoniam dabit terram multam magis, vnde fiat fictile; paruum autem puluerem, vnde fit aurum, sic & actus præsentis seculi. Quantum vero ad ius civile, certe nulla litera in Digestis, Cod. Iust. vel Nouell. ostendi potest, quæ ad prohibitionem Alchemiæ pertineat. Imo potius fusorum ars comprobatur & laudatur. At plures sunt Alchemistæ monetarum corruptores, falsarii. Et sacra pagina quot Hæreticos? quot Medicina impostores habet? Et Iurisprudentia, in qua tot sunt rabulæ? Harum disputationum laudanda est pietas & probitas. Sed tamen rogandi sunt, vt cogitent artificum vitia nequam arti imputanda esse. Sed, vt ait Iurisconsultus: Alieni admissi pœna ab ijs, quos nulla culpa contingit, remoueat. IN SYMMA, quilibet non amat id, cuius cognitionem non habet, sed etiam fugit, contemnit, nec discendum putat. Corpus solummodo externum curat, mensque suum Deum colit. Quanto autem scientia ac cognitio alicuius rei plus crescit, eo magis amor eius augetur. At Guibertus linguæ Latine & loquentiæ cognitionem haud ignorat: ideo commentarios suos verborum lenocinio conscripsit, vt tali fucō artem sibi incognitam annihilaret. Nos vero fornaces circa versamur, nostrosque fumoso latino conamur simplici oratione veritatem tueri & defendere. Testor enim me non vidisse neque legisse D. Guiberti libellum, sed relatu cuiusdam amantissimi amici, & illius rogatu prouinciam respondendi accepimus, misitque amicus ipsius Nicolai Balsami Ægyptiaci descriptionem. At in sequentibus nos (Deo propitio) balsamum alium longe præstantiorem exhibebimus, vnico simplici confectum.

Interea Lectores beneuoli & opere & ore & scriptis veritatem ab iniuria vindicate, & Deus veritatis & mysteriorum autor nobiscum erit. Iterum bene valete, & quicquid à me propositum est, boni consulite.

FACILITAS OPERIS EST EIVS OBSCURITAS. Etiam ex solo argento viuo Philosophorum lapis confici potest: Quare dicitur Philosophorum & non naturæ.

NON est, vt diutius immorer ad D. Guiberti errorem de Balsamo Ægyptiaco corrigendum. Quantum Ægyptus à nobis distat, nemo ignorat. Fruamur more maiorum (inquit doctus Hollerius) natura nobis domestica atque familiari: legatur materia nobiscum edita, quamq; vltionea natura promit. Aliis autem remediis, veluti externa manu & auxiliariis copiis vti conueniet. In eadem causa sunt, quibus nihil placere potest, nisi quod Indiam loquatur & extremum Oceanum: qui tantum externa probant & exoticas merces admirantur. Hunc errorem ignoratio primum peperit. Deinde quia rudibus ingeniis bonarum rerum consuetudo grauis est, & bona fide oblata merces vulgo sordescunt. Quid quod externa ista longo quæsitâ mari, grauibus periculis inuenta, insanoue sumtu comparata, exoleta fere, adulterata, suspecta denique ad nos perueniunt, nec alio sæpe momento constant, quam impostura. Annon hæc dementia est ita subscribere alienis? Vana, euanida, ac fere dubia auxilia sic persequi, vt vrgentem domi extemporaneam certamque medicinam deserat? Medentur scilicet aliena fide, etiam impune est iugulare ægros: Institorum fraude calcantur multa, & sunt in oculis, quæ cum flatis fulis recoctis & ex India & rubro mari comportatis præferas. Vernaculæ nobis sunt atque domesticæ opes, quibus vulnera coniungas, repurges sordida, sinus impleas, & cicatrices claudas, cæteraque præstes omnia, quæ chirurgi opere atque disciplina continentur. Exquirantur foras, quæ domi non habeas. At enim domi, & in syluis, fere in omnibus locis habes simplex, à quo potes elicere balsamum sine sumtu saltè paruo, non magno labore petitum, quo omnibus vulneribus desperatis potes mederi, circa 24. horatum spatium.

TALIS EST FORMVLA.

SVB finem mensis Septembris grana illa rubra, quæ Matrissylua, alias periclimenon dicta, fert, ad sufficientem quantitatem collige, & in cucurbitam seu botiam pone: obtura probe cucurbitam, ne quid respiret, & in fimum equinum calidum, per octiduum reponatur. Peracto tempore aquam in Baln. Mariæ elice: Deinde quod distillatum est, supra tæces repone, & iterum in fimum equinum per 24. horas collocahis, quibus absolutis, per cineres iterum distillationem prouocabis: exhibit inde aqua & oleum, quæ per balneum Mariæ separanda sunt: aqua primo exhibit, oleum vero in imo vasis residebit. Illud est balsamus ille admirabilis, cuius & admirandas virtutes in nostro Antidotario Chemico, vna cum reliquis adnumerabimus, mediante Iesu Christo. Tu interim, candide Lector, eo fruiere & vale.

HISTORIÆ ALIQVOT TRANSMV-
tationis metallicæ, conscriptæ ab Evval-
do de Hoghelande Mildebur-
genfi.

DVbitasti sæpenumero, Ioan. frater, de veritate artis chymicæ, & num tincturæ Physicæ, quam Philosophorum lapidem vulgo vocant, indagatores suum quandoq; assequerentur scopum: hæsitandi autem causa non fuit nulla. Audiebas enim homines imperitos, vanos, mendaces ubiq; fere terrarum circumuagari, & diuitum maxime terere limina, spondereq; ingentes illis diuitias, cum ipsi interim Iro pauperiores & rerum omnium indigi vix panem habeant, quo esurietem impleant ventrem. Videbas è contra alios minime rudes, quinimo laureas quandoq; & Doctoratus præferentes insignia, Attalico ornatu & famulorum comitatu in publicum procedere, qui eadem professi, fraudibus tamen solis & dolis, admisso interdum secreti cuiusdam medicinalis salubri vsu, se familiamque sustentarent: eorum etiam quosdam in crucem actos, vel suppliciorum publicorum metu veneno se perdidisse, ni fallor, nosti. Legeve etiam potuisti, nobilitate nonnullos esse donatos, & equestri ascriptos ordini, qui tamen non nisi imposturis, speciosis & fallacibus promissis atque adulationibus ad eum dignitatis gradum viam sibi parauerint. Adeo inter nebulones quoque furca dignos, sicut in aliis hominum conditionibus, fortuna ludit, & hunc depriment, illum exaltando variat vices.

Neminem tamen adhuc eorum numero, qui operam suam aliis venditarent, caput aliquando vnus retulisse aut eorum dominos aut patronos, locupletiores euasisse intellexisti. Sed nulla est scientia adeo honesta, adeo casta, adeo sancta, quin nævis quibusdam interdum deformetur. Si ex abusu quæque æstimanda & ponderanda veniant, facile iurisprudentiam, Medicinam, & ipsam Theologiam damnaueris. Vidimus enim nostro ævo factores, pelliones, cerdones, & è fœce plebis seditiosissimum quemque publicum publicæ doctrinæ suggestum cathedramq; ascendere, & quæ non didicerant, profiteri, imò quod maius est regnum cœlorum, ad quod ipsi accessum non habeant, aliis polliceri. Conspeximus etiam, proh dolor, doctos quosdam sed sceleribus infames, vt sibi nomen & diuitias pararent, noua commentos esse, fidei dogmata, quæ postea ingentes turbæ, seditiones, bella, rerum publ. & regnorum perturbationes, & quod maxime deplorandum est, innumeræ animarum perditiones sunt consecutæ. Mitto iurisprudentiæ vlcera, quæ nonnullis non nisi licitum putatur latrocinium: prætereo medicinæ carcinomata, quibus hoc tēpore nihil contaminatius, nihil putidius: dum passim, quod Medicorum est, garrula anus, olidus balneator, audaculus tonsor, infidus Christianis Iudæus, verbosus Sophista, & temerarius Paracelsita sibi vendicant. Da mihi parachymicum quempiam mendaciis, fraudibus, imposturis lucellum captantem, vel etiam oculos alienos exhaurientem (nam de iis qui prodige proprias exhauriunt facultates sermo nobis non est, cum id omni hominum generi commune sit malum) vel principum palatia irrepentem: idem facit sapius hypocrisis aliquis maior, quam rerum diuinarum scientia Theologus, idem committit cum impio iurisconsulto falsus & fucatus Medicus, sed hic præterea corpori nocet, illi animæ. Deinde nemo est hominum, qui iuste à pseudo-chymicis illata sibi esse damna queri possit, sed omnes sua incommoda sibi ipsis accepta referre debent, quia notissimum est artificum effatum, discipulis ad præcautionem, inculcatum sapius, omnem hominem in hoc artificio operam suam alteri sponte offerentem, impostorem esse, vel artis ignarum, qui aliorum expensis eam addiscere cupiat. Loquor de his, qui artis scientiam temere profitentur, non de iis, qui societate inita, studia, labores & sumtus conferunt, quia vnus alterum consilio, re & opera aptissime iuuat, & si quid perit, tolerabilius est interitum: & sane absque ministro vel socio vix artis finem quispiam assequitur. Itaque primo statim intuitu pseudo-chymicum agnoscere cuiuslibet facile est, qui chymicorum libros vel tantum aspexerit: at seductorem Theologum, nisi post plurimorum perniciem (vix enim nisi auctoritate parta & sectatorum numero treti in publicum prodeunt) imperitum Aduocatum, nisi post causas clientum inscitia tua sapius prodidas: indoctum & inertem Medicum, nisi post multorum neces quilibet non facile dignoscet.

Quis tamen veram Theologiam, rectum & legitimum Medicinæ vsus, vel aliam quamcunque scientiam abominetur & damnet? Non ex eorum te esse numero certo scio: in insulorum id est hominum, oculos in aliena probra intentissimos habentium, propria autem flagitia dissimulantium, non iudicio aut ratione præditorum, cum hi facile animaduerrant, suam cuique honestæ scientiæ esse æmulam vmbrailem illam quidem, odiosam hominumque societati inutilem: quam sapientissimi cuiusque calculo explodendam condemnandamque fatemur. Alia sunt & maiora, quæ tibi scrupulum iniecere. Animaduertisti Regibus & Principibus Physicos & viros doctos affluere: itaque in animum incidere tuum potuit hæc cogitatio, quæ & aliis quoq; prudentib. non raro imposuit. Si Alchymia est vera ars & tantorum commodorum, prout scripti de ea libri testantur, mater, qui sit, vt nemo principum, qui exercitio eius hactenus sese oblectarunt, vel etiamnum oblectant, voti sui compos factus sit? Quæstio est discussione digna: sed si rem perpendas exactius, non erit, quod animum vlterius discruciet tuum. Compertum habes quotidiana experientia, multos prudentiæ etiam laude vulgo claros & otiosos paruis quandoque in rebus mirum in modum cæcurire, & propria etiam negligere negocia: quid mirum si principem grauioribus curis distractum in tam difficilis artis inuestigatione, quam humanum captum, nisi

*Cur Chymia
Veritas in
dubium vo-
cetur.*

*Nullam sci-
entiam ex
abusu æsti-
mandam.*

*Artifices, vt
à pseudo-chy-
micis sibi
caueat quisq;
sedulo mo-
nent.*

*Sicut iuris
ignorantia
neminem
excusat, ita
neq; chy-
micis operibus
deditum in-
scitia præce-
ptorum ab
artificibus
traditorum.*

*Ad reprehē-
dendum alios
paratissimi
in se parum
animaduerrunt.*

*Suam cuiq;
honestæ sci-
entia esse
æmulam.*

*Quare Reges
& Principes
artis finem
non conse-
quantur ra-
tiones ali-
quot.*

Prima.

nisi à Deo illuminetur, excedere scribunt autores chymici, non nihil cespitare contingat? Philosophorum copiam habent quidem, iis tamen non vruntur, vel propter scientiæ neglectum, thesauris enim & Medicis, quibus fidunt, instructi perfunctorie tantum eam inquirunt, nullum certum spectantes scopum, vel propter fastidium, quo afficiuntur, dum à doctoribus & vfu rerum peritis semper dubitantibus trica & difficultates artis nimis multæ iis proponuntur. Quare sophistam aliquem aut impostorem magna promittentem, ac plana omnia ostendentem à familiari quoopi commmendatum in seruitium suum adsciscunt, eique salarium assignabunt potius quam Philosopho.

Deinde quem vnquam Principum in tam arduo & graui negotio putas serio sapientum expetiisse consilia, qui ordinem aliquem aut modum studendi ostenderent, aut media docerent, artus sibi accommodata? Voluptati explendæ tantum eam colunt, nec tanta industria vexare se volunt, quantam huius rei indagatio postulat.

Si quis inter eos existat, cui vir quispiam doctus à studiis sit, hic forte improbus erit, sicut multo maxima hominum pars, & lucri appetentior sua potius spectabit commoda, quam principis, parum certus quam diu aut is superstes futurus, aut eius beneuolentia duratura sit. Itaque aliis peritioribus & exercitioribus admitti ad principem contendentibus, ne ipse extuberetur metuens, per calumnias viam apud eundem obstruet: vnde hic salubrium consiliorum expers, eius solius commentis acquiescit, & tandem pro sperato thesauro, carbones, vt cominum fertur adagio, reperit.

Neque te fugit, quam oscitanter & languide aliorum negocia obeant plerique præsertim si pro gratia iniuriam, pro beneficiis carceres, & libertatis amissionem vereantur. Quis enim credit hoc corruptissimo seculo, & tanta regnantium diuersitate, sectarumque fecunditate, principem ei, cuius studio & opera artis finem consecutus sit, libertatem pristinam indulturum? Semper fere animus eius rodet timor, ne ille pro tanto beneficio parum sibi satisfactum existimans maioris se seruitio addicat, aut in insidias præcipitatus aliquando aliis etiam secretum aperiat. Quibus consideratis satius ducit ille, principem in tenebris versari, erroribusque quotidie implicari maioribus: modo eius mensa eiusque stipendio sustentetur splendide, susque deque fert cetera.

Vnde etiam firmiter mihi persuadeo eum qui principis expensis scientiam nactus esset, nulla habita debiti officii ratione, se eius seruitio extricaturum protinus: sicut factum constat à Doctore quodam Medico nationis & linguæ Theutonicæ, qui aliquandiu principis cuiusdam seruitio addictus, eiusque pecunia ac libris, variisque experimentis adiutus, artem Hermeticam se inuenisse testatus est ante triennium in Italiæ vrbe Venetis subiecta (Veronam fuisse opinor) argento vino in aurum purissimum conuerso. Quod quomodo actum sit, narrabo. Conuenerant forte fortuna in hospitium vnum & idem tres: Medicus, de quo nobis est sermo. Secretarius Principis Anhaltini, cuius nomen excidit, & mercator Antuerpiensis, Ioannes Eremita vocatus. Dum mensæ assident, incidit quæstio, de Alchymiciæ veritate à Secretario, vt audiuisse videor, mota, & post eius nonnullam ventilationem, Doctor, si placet, inquit, artis experimentum videre, certum & indubitatum ego ostendam, & ne quid subesse fraudis suspicemini ear alter vestrum & emat à pharmacario argentum viuum & carinum fusorium, deinde in superius tabulatum ascendite (in inferiori enim conclaui caminus deerat) & argentum viuum igni imponite, & cum fumate incipiet, me aduocare. Obtemperatum est, accessit, & è pixidula cultri acie extrema deprôtum puluisculum iniecit hydrargyro, & post moram aliquam edito strepitu, facta est inquit, transmutatio, quã videte desiderastis, ite & aurum hoc artificibus examinandum tradite: quod & fecerunt, sed non nisi cunctas probatissimi auri notas inuenere. Ita narrauit prædictus mercator, qui neque chymia delectabatur, neque in mendacio lucrum ponebat. Is & hoc addebat, Doctorem post computationem largiorem, plenis manibus ducatos aureos sibi obtulisse, sed recipere noluisse, eo quod alienis non indigeret, suis contentus. Anhaltini Principis Secretarius cautior, aliquot grana pulueris artificii ab eo petiit & impetrauit. Et quidem non ignorat Princeps, cuius se seruitio subduxit Doctor prædictus, prout ex aulicis eius intelleximus, eum Philosophorum lapidem habere, sed tota quæstio in Europa non inuenit, cum is nullo diu hæreat loco, sed in peregrinatione securitatem colloset omnem. Quocirca Principes, quamuis pecuniis, seruitiis, instrumentis & commoditatibus omnibus abundent, quibus sapius carent inferiores, tamen cum ipsi mererentur studere & experiri negligant, illorum labor cassus & meditatio omnis inanis est: neque ab arte quispiam est remotior, quam is, qui aliorum opera illam inquirat.

His accedit, quod Deus Opt. Max. sicut bonorum omnium est auctor & parens, ita tanquam optimus œconomus ea quoque varie distribuit. Regibus, Principibus & Dynastis regnorum, prouinciarum ac urbium gubernacula attribuit, aliis dignitates inferiores assignauit, quosdam ad prælaturas euexit Ecclesiasticas, quarum magna est varietas, hos militari peritia, illos literis, arte vel officio quoopi fecit insignes. Et hi quidem omnes vulgo spectabiles & publice ostentui & admirationi sunt, quos conditione sua contentos Deus vult viuere. Sicut enim is mare coercuit littoribus, flumina ripis, & certis regna limitibus, quibus nisi se contineant, vastitatem inferunt, vnde ruina sequitur multorum: ita dona sua quoque in hominibus definitis conclusit terminis, quos si transgrediantur lasciuia ingenia, sibi & aliis non raro nocumentum adferunt: sicut videre licet in antichymicis, qui professionis suæ fines egredi aperte veritati reluctantur, & se ridiculos, aliosque inquietos reddunt. Qui autem existimat Deum omnia sua dona in illos, quos diximus, solos effudisse, & nihil reconditum habere, quod aliis à se ordinatis largiatur, quod non cupiat esse commune omnibus, nimis angustis cerebri sui terminis Dei potentiam circumscribit.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Historia prima transmutatiæ metallica. Iehan' heremit.

Hydrargyri in aurum conuersio.

De argenti vini crepitu artis imperitus loqui non potuisset, nisi præfens fuisset.

Sextaria.

Septima.

Ad mundi quoque harmoniam & ornatum quid conducibilius, quam ingeniorum & complexionum tanta diuersitas, dum hic ad Theologiam & diuinę Majestatis contemplationem, ille ad Iurisprudentiam, Medicinam, Mathesin, aliasq; scientias reconditiores, ad architecturam vel opificium aliquod sponte sua rapitur? Sic n. & artes omnes & scientię emerere. Si aliorum torquere ardorem illum vel impetum velis, animi vigorem tollis, & alacritatem omnem retundis, sicut mihi euenisse non te latet, qui quamuis ad physiologię abdita traheret, reluctabar tamen, & falsa hominum opinione deceptus, & eorum, qui parentum mihi loco erant, permotus auctoritate. Itaq; nunc iuris, nunc Medicinę studiis, stirpiumq; inuestigationi deditus, tum vero Mathematicis disciplinis incumbens, sæpius historiatarum oblectamenta quærens, animi quietem perdebam, & circumferebam turbatum, eo quod memoria destitutus, ea quę magno labore didicissem, cito exciderent, donec tandem ab hinc annis duodecim, diuina adspirante clementia, remis velisque etiam admotis, quo impellebat ventus, fluctuantem diu inter vada nauem in chymię abyssum direxi, vbi desideratam dudum & frustra quęsitam animi tranquillitatem inueni. Profectum mihi non arrogo, studium profiteor, de fructu iudicabunt posterum. Est enim cognitio principii vel contemplatio sola siue theoria huius sciētię tam excelsa, tam vtilis, tam iucunda, vt in admirationem operum Dei maximam rapiat hominem, & omnium, quę vulgo pretiosa & rara habentur, contentum inducat. Quę absque vocatione diuina aut naturę inclinatione, propter diuinitas mundique fastum & vanitates alias chymiam colit, ille scopum nunquam continget epratum, reiciendę prius sunt humanarum cupiditatum illecebrę.

Non est igitur, quod mireris, si principes Physicis & aliis commoditatibus omnibus instructos, videas eo bono catere, quo gaudent quandoq; eorum subditi: ipsi pecuniam profundere possunt, sed Deus solus fortunam tribuit hominibus & cępta secundat. Itaq; quęstionis, qua pleriq; mouentur, solutionem audisti, quę si inuis satisfaciatur, accipe, quę anno proxime elapso Colonię Agrippinę contigere: exempla enim plus mouent, quam rationes, quę conuerti & in dubium vocari possunt: vnde & vulgo dicitur: experientiam etiam stultorum esse magistram. Venit eo nobilis Scotus vno comitatus famulo vir doctus, humilis, & supra modum sobrius, sed paulo impatientior iniuriarum & conuictorum, quę chymicis ab ignavis hominibus irrogantur, & proinde ad veritatem artis probandam procliuor, quam chymistarum poleunt pericula. Is per aliquot dies hospitio S. Sp. ad Rhenum vsus fuit, donec, circumnullo per vrbis compita famulo, inuenisset quędam, qui stillatio vini, aliorumq; vegetalium liquore victum sibi familięq; pararet: qui rogatus, num aliquos nosset in ciuitate Alchymistas, monstrauit ei Antonium Verdemannum, virum probum, pluribus experimentis chymicis & indefesso laborandi studio vtunque notum. Adit eum Scotus, & post colloquium admittitur recipiturque in domum, in qua hospitium ei vna cum famulo paratur. Tandem quęrit nouus hospes, an non alius natione Scotus in vrbe habitaret. Verdemannus illi indicat M. Georg. professione chirurgum in platea, cui nomen erat Casenboch comorantem, ciuitatis & domus eiusdem per 40. annos in quilionam, anticum paternum, & propterea sibi à pueritia notum, sed queritur de eius in chymicos acerbitate, quod eos sanis & discretis vbique fere exciperet, ac fatuos, deliros, mendaces appellaret, aliisq; eiusmodi encomiis ornaret, qualia inimicus plerumq; eructat animus. Bene habet, respondit Scotus, mihi per mitte negocium, is, si non pellem, mutabit saltem animus. Itaque eum frequentat aliquoties: confabulantur de Medicinę atque chirurgię variis arcanis, dilabuntur tandem ad curationem caucris exulcerati. Interrogat chirurgum nobilis, an aliquod singulare eius calleat remedium? negat is, quin imo affirmat, paucissimos curari, quamuis enim vna corporis parte se proderet motus totum tamē agrę sanguinē contaminatum & infectum esse, non secus atq; in lepra. Tum alter, habeo, inquit, medicamentum quod vnus grani pondere propinatum (semel aut pluries me fugit) morbum exigit per sudorē & per aluū: & addit, etiam si staret in stagno ad collum vsq; demersus, sudaturum tamen agrum, a postemate postmodū emplastro cōsolidatio curationē facile admittēte. Dum stupet chirurgus & respōsum meditatatur, alter metuens, ne pro familiari cōsuetudine arcani reuelationē postulat, sermonē conuertit ad caustica medicamenta, & rogat, num aliquod nouerit insigne. Annuuit M. Georg. & ait se habere æscharoticum non contemnendum, quod nullo aut saltē minimo dolore, qualis forte esset vrticę, septē vel 8. horarum tempore cutem vreret, crustamq; induceret, sed id accedere incōmodi, q̄ duodecim vel tredecim dierum spatio, ad suppurationem indigeret: & interrogat vicissim, num is aliquod præstātius nouerit. Affirmat ille se causticū scire, q̄ nō modo curē distrumperet, sed & subiectā carnem ad ipsa vsq; ossa breui tempore eroderet, illęus neruis, ac vulnus 30. horarum spatio ad maturitatem se perducere possē. Miratur chirurgus & fieri posse negat, vt medicamentum carnem ita erodens neruis parcat. Alter defensiuum se addere responderet, Cupit id audire M. Georg. ille benignus indicat. Laudat chirurgus & gratias agit, sed tamen adhuc dubius precatur, vt ipsum quoq; cauterium cōmunicet. Ille pollicetur & rogat (quærebat autem occasione ostentandę metamorphoseos metallicę nihil tale opināti) num plumbum domi habeat adfert alter: petit deinde sigillum & sulphur, statuitur vtrumq; in mensa. Dicit igne op⁹ esse. Resp. chirurgus ignē se habere carbonum, & quidē satis validum, quē cocturę medicamenti destinasset. Quęrit Scotus, an habeat follē: habeo, inquit chirurgus. Tum ille: Nimirum exilis, fabrili op⁹ est. Chirurgus nihil suspicatus, est mihi, ait notus & amic⁹ aurifaber, adeamus ipsum. Assentitur, eunt, secum fert chirurgus catinum cum plumbo & sulphure charta obductum, ne quid excideret. Veniunt ad domum Ioan. Campensis comorantis iuxta forum vetus, ppe Anchoram auream. Aberrat forte domo paterfamilias, nihilominus officinam inuitant, inueniunt in ea aurifabri filium, famulos quatuor, & puerum in eo artificio adhuc tyronem. Interrogat Nobilis, num ferrum vetus habeant,

*Historia secundæ transmutationis metallica.**Mira medicamenti Scoti si vera.**Ioan. boni Campen.*

abeant, se eos docere velle, quomodo ex ferro chalybem conficerent. Respondet inter famulos
 ricipuus, profecto id nobis gratum erit, quia in hoc desudatur iam Colonię non parum propter
 chalybis penuriam & caritatem. Itaque porrigitur Nobili fracti forcipis medietas: is iubet aliquot
 ulla inde fieri, articuli digiti longitudine, & catino vna cum sulphure ad eius peritionem allato
 nponi. Ostendit deinde modum, quo pacto hunc & alium M. Georgio allatum in fornace dispo-
 i velit, atque secedit, & è pera chartam depromit, in qua conspicietur calx rubea, parux ad-
 modum quantitatis, quam cultelli acie primum, deinde charram etiam bipartitur, cuius compli-
 atæ vnam partem M. Georg. alteram famulo tradit catiuis iniiciendas, qui carbones deinde ex-
 ggerare, & follib. ignē exutirare iubetur. Expectat auide rei euentum vterq;, quid ageretur igno-
 ans, dum hic ferro chalybem, ille è plumbo cauterium sperat. Tandem cum accessisset ad ignem,
 capite solo propius admoto liquatum probe ferrum & transmutationē peractā animaduertisset
 nobilis effundi præcipit, facit officium famul⁹, & exclamat, aurum esse, q; præ manib. haberet; fal-
 tis, inquit alter, chalybs est purissimus, examina probe. Arripit malleū tamulus, & aurum diuer-
 erat ad libitū, igni admouet iterū, ignitū restinguit, & dilatat amplius, nō percipit nisi auri puri in-
 icia. Vocatur à puero aurifabri vxor, mulier prudēs & examinū auri & argenti nō minus atq; ma-
 it⁹ petita vt testimoniu de ea perhibent reliqui aurifices, quæ autū iterū examinari iubet tā igne
 quam coris lydiæ affricū & coloritio. Eadē criteria in alterius catilli auro tentantur: plumbum &
 ertum in aurum mutata agnoscunt, quotquot erant præsentēs; nā & alii interea famulorum nutri-
 us acciti aduenerant. Mulier offert pro lotone siue semuncia daleros 8. Colonienses, sed eū am-
 lius valeret, ille conditionem non accipit, verum vna cum M. Georg. dum animis adhuc fluctuāt
 lli, ex officina lese proripit, & simulans obeundum sibi aliquid esse negocii ab eo secedit, pmit-
 ens reditum intra horæ spatium, q; & præstitit, circumitis interim aliquot plateis, ne quis eum se-
 queretur. Ibi tum M. Georg. hoccine est cauterium, q; me scire operæ pretium erat? Ridet alter &
 osdem lusus fecisse se affirmat Roterodami & Amsterodami Hollandiæ vrbibus, Francofurti itē,
 Argenterati & Basileæ, vbi auri etiam à se facti frustulum reliquisset D. Zuingero id petenti. Et de
 Argentina nobis quidem constat, nam mercator Coloniensis inde reuersus narravit iuxta diuer-
 orum suum aurum ab eo factum fuisse: qui & hoc retulit, quod interrogatus ab hospite suo Sco-
 us, ex Magistratus mandato, cuius esset professionis, & quæ diuinæ moræ causā, responderit, stu-
 liosum se esse (ætatis autem annum agebat vigesimum nonum) & peregrinationem instituisse, vt
 irum aliquem doctum quæretet, qui vere & absq; fūco illi declararet, quæ & qualis fuisset prima
 illa materia, vnde mundus creatus esset. De aliis locis nihil hætenus intelleximus. Tum chirur-
 gus: Imprudenter admodum agis conterraneæ, nam si principes hæc resciscant, insidias tibi stru-
 ent, & carceri mancipatum arcanum cogent communicare. Respondet ille in ciuitate libera, ver-
 tari se, & si contingeret à principe aliquo apprehendi, mille potius mortes obiturum, quam vt se-
 cretum propalaret, sed si cuperet artis experimentum videre in magno auri pondere, ad quinqua-
 ginta aut sexaginta aureorum nummorum millia ascendente, se id illi non negaturum. Hæc acta
 tuere postridie D. Laurentii, die Lunæ qui fuit vndecimus mensis Augusti, anno salutis humanæ
 millelimo sexcentesimo tertio. Aurifaber domum reuersus intellecta facti historia catillis fusoriis
 atreptis inuenit duo auri grana lateribus adhærentia, quæ ad perpetuam rei gestæ memoriam ser-
 uat. Quæres forte, quis nunc M. Georgio animus? Mutatum derepente mirati sunt, qui ante eum
 nouere. Ipsum naturæ potentiam deprædicantem, chymicorum artificium extollentem, errorem
 suum atque culpam farentem audiunt. Sed ij vicissim nunc hominem ridet & deceptum aiunt,
 pro ferro & plumbo vel sulphure agili manu aurum ipso non animaduertente substitutum fuisse:
 demum à chymicis corruptum & munerib. delinitum pronunciant, ne amplius in eos debaccha-
 retur. Ille contra, se minime deceptum, vel decipi potuisse confirmat, & oculis suis se magis crede-
 re respondet, quam otiosis aliorum verbis. Eandem mentem à Deo aduersariis nostris optem, vt
 cæcitatem suam aliquando agnoscant, pertinaciam deponant, & cordatius de chymicæ mysteriis
 sentiant: ac cogitent eos, qui huiuscemodi historiis, quia ipsi nihil tale viderint, fidem detrahunt,
 vel de sua duntaxat opinione quid vbique gestum vel non gestum fuerit, decernunt, non solum
 insanæ assidere, sed in Deum & naturam contumaces esse. Sex diebus ante ferri in aurum com-
 mutationem, quinto videlicet Augusti, die Martis non ab simili modo pharmacopæum bilancis
 aureæ acceperat, in platea, quæ vulgo *boven Marpor* nominatur à Martis porta siue statua, quæ
 ibi quondam, habitantem, quod quomodo gestum sit, subiungam. Die præcedenti intrauerat
 eius officinam Scotus interrogans num lapidem Lazuli haberet? profert ille è thecis suis. Sed cum
 non placeret, quærit ane alium haberet? Ille negat se domi habere, sed si altero die dignetur red-
 ire, se monstraturum, qui placet. Promittit reditum. Interea vero incidit sermo, nescio vnde or-
 tus, de quodam, qui artificio chymico è lapide Lazuli argentum elicuisset. Aderat fortuito alius
 Pharmacopola Raymundus nomine, vir senex, & nisi fallor, Ecclesiasticus: hi ridere incipiunt, &
 inquirunt, multa huiuscemodi iactari, sed artifices non comparere. Respondet nobilis Scotus,
 non omnia vana esse, quæ circumferrentur, quinimo reperiri adhuc artifices, qui maiora præ-
 starent. Illi cachinnantur, & somnia se audire existimant: mordet sibi labia Scotus, ac subitatus
 officina egreditur: redit ad hospitem suum, illique narrat, quæ sibi euenerint, & ait constituisse se
 altera die pharmacopæum ludere. Reuertitur itaque luce sequenti iuxta conditum, & post ser-
 monem de lapide lazuli, quærit ex pharmacario, num antimonii vitrum habeat? promittit ille: hic
 causatur non ex arte factum. Is pro excusatione adfert, ab alio se emrum habere, & rogat vicissim,
 num meliorem eius præparationem nouerit. Asserit Scotus, & libenter eius se modum edoctu-
 rum ait, modo eum ducat ad aurifabrum aliquem. Non negligit, alter, sed filium suum iuuenem

*Quis locus
 ab vno me-
 tallorum
 facta fuerit
 metamor-
 phosis.*

*Tertia trans-
 mutationis
 metallica
 historia.
 Argentum
 lapide Lazuli
 elicium
 arte chy-
 mica.*

iam maturum & barbarum cum eo mittit, qui tritum antimonium secum deferret. Accedunt aurifabrum vicinum è regione fere D. Laurentii habitantem Ioannem Loendorp nominatum, qui stibium manu propria catino fusorio impositum in igne disponit. Nobilis interim depromit è marsupio pulueris quantitatem valde exiguam: diuisi, vt antea medietatem chartę inclusam aurifici in catinum iniciendam tradit: qui cum post decoctionem antimoniam supra lapidem politum effundere vellet vitrum expectans, sicut ex pharmacopolæ filio intellexerat, non opus est, inquit Scotus, funde in canalem. Facit ille quod iuebatur, & aurum inuenit; Miratur & stupefacti haerent, quotquot in domo essent: nam præter magistrum aurificem & pharmacopœi filium, aderant insuper famuli duo, & alius mihi non tam de nomine, quam facie cognitus. Aurifaber dubitans, num fascinati sibi fuissent oculi, an vero ab ipso pharmacopœo elusus, Domine, inquit, cerno eiusdem pulueris aliquod tibi reliquum esse, videamus quæto aliud eius experimentum. Consentit alter, & certum plumbi pondus imperat. Aurifaber callidus plumbo stanni partem adiicit, existimans in auto factitio fragilitatem relictum iri, si aliqua subesset fraus vel sophistica. Alter dissimulat & iubet in igne poni, depromit puluisculi reliquum & vna cum charra rubeo colore tincta aurifici tradit sigillo immittendum, vt prius. Is post eius coctionem modicam iterum aurum inuenit, non quidem friabile sicut opinabatur, sed ad omnem dimensionem extensibile. Iterato ignitum restinguit & coloritio examinat. Sed nulla nisi auri purissimi indicia deprehendit. Neque vltus relictus fuit sophisticæ locus: antimonium quippe & sulphur quæ summa cum cemento iunt auri examina puluerem siue calcem exterminassent, nisi lapidis fuisset Philosophici. Adulterinum etiam aurum vel argentum per proiectionis modum (vocabulo vtror chymico) non fit, sed cementis decoctionibus, variatumque rerum applicationibus. Quatuor istis experimentis auri puri vncias sex, drachma vna minus, consecutus fuit Scotus, neque amplius quam grani vnus tritici pondus se insumisse dicebat. Inter quæ hoc notatu dignum occurrit Chymicophysicis examinandum, quod aurum è plumbo factum altioris paulo fuerit gradus, colorisque viuacioris præ reliquo minerale metallum imitante. Qua occasione moti fortasse Chymici scribunt aurum per Philosophi lapidem factum melius esse minerali, quamuis etiam ad auri primum è mineris eunti impuritatem respexisse potuerint. Interrogatus ab hospite suo Verdemanno Scotus, quare sulphur metallis transmutandis adderet & cur non potius argento viuo veretur, quod maiori & lucro & faciliiori compendio transmutationem admitteret, respondit se nolle, vt idiotis & plebeis hominibus naturæ artisque potestas innorescat: & circa remotiora versari potius, vt viri ratione & iudicio præditi inde colligerent, quæ & quanta esset tincturæ vis in propinquiora, hydrargyrum nimirum & argentum.

Debito enim modo si facta fuisset proiectio, decem ad minus auri puri vncias ex vnico grano retulisset, cum grani illius virtus quinque millia aureorum granorum transcenderet. Multa de hoc viro perscribere tibi possem, nisi Epistolæ modum nimium vereret excedere: illud tantum adiciam, illum Verdemanno, apud quem septimanis quatuor & amplius diuersatus est, commemorare solitum, se multo plus auri in Germania triennio consumissey, quam ipse ponderaret, & habuisse sæpius suum famulique thoraem ita ducatis suffultum, vt iis pro lorica essent, & grauaent gestantes, præter eos, quos inter sarcinas condidissent. Non igitur aures præbebis illis Philosophiæ mystis, qui negant auro chymico ad contractus & commercia vti licere, multoque minus ad monetarum mixtionem. Si sophisticum intelligant, quod centuplo rarius est legitimo, cum laboriosius, sumtuosius, & difficilius paretur, & non nisi casu prodeat, assentior: imo Theologis scrupulosiores sunt chymici, qui tale aurum, quantum in ipsis est, fieri verant, & ne ad ornatum quidem admittunt, ne per fenestram domus irrepens fraus, ianuam tandem nequitie aperiat. Sed sapientibus Reip. Venetæ non displicet aurum vndecunq; importatum, neque interrogant eorum monetarii, leuero senatus interdicto prohibiti, vt à pluribus accepi, chymico artificione factum sit an secus, prudentissimi sane consilio, bonitatem solam explorant.

Discant ab iis, male luadi homines, & principibus suis non parum sæpe detrimenti adferentes, atque à monetarum probatoribus & docimastis idiotis veriozem Philosophiam, quorum vnus Colonia, qui & bractearius, interrogatus quid acturus esset, si aurum chymicum illi adferretur: examinarem, inquit, probe, & si omnes auri puri notas inuenitem emerem, ac nummos inde cudendos procurarem, etiam si è stercore confectum esset. Non auscultabis etiam illis, si sapias, qui auro chymico vires salutare auri naturalis infano aulæ & imprudentia maiori detrahunt, & in medicamentorum vsum assumi verant ridiculis rationibus, eo quod à carbonario igne & hydrargyro noxias qualitates contraxerit. Vitis doctis indigna sunt verba. Quis enim ignorat per ignem heterogenea, volatica & noxia omnia absumi, vel in tauillam & cinerem redigi, homogenea vero & quæ purioris sunt essentia aggregari? Deinde an in metallicorum scapræfulis carbonarium igne deesse existimant hi homines? Si quilibet de re non intellecta scribens credi sibi vult, actum est de omni plane Philosophia. Quis etiam medicorum hydrargyrum venenatum pronunciauit, nisi qui eius naturam & vsum ignorauit? cum plurium testimonio à multis innoxie potatus sit, & in Carinthia & Carnia vicinisque locis puerperis ad facilitandum partum propineretur, & exterius quoque applicatus multis affectibus non parum conducatur? quid etiam, quod ex eo solo multa non solum innocua, sed salutaria quoque parari medicamenta sciant Medici chymici? Si venena dicenda sunt omnia, quæ humanæ naturæ familiaria non sunt, aurum etiam minerale & lapides pretiosi, & ligna pene omnia venæa erunt. Plinii grandiloquentia non raro veritati obstreptic. Aurum imo & elyxir suum ex argento viuo parari non inficiantur chymici, sed & naturalis auri eandem esse materiam neque aliunde constare posse, certis norunt argumentis, quibus credendū potius esset,

quam

*Antimonii
in aurum
transmuta-
tio.*

*Stanni &
plumbi in
aurum
mutatio.*

*Tinctura
viri.*

*Aurum ad-
ulterinum
rarissimum
argenti
frequentius.
Prudentissi-
mi hominum
Veneti.
Ignorant
seuera Chy-
micorum
examina pa-
rum curant,
quid charta
uisant.*

*Aurum chy-
micum im-
proprie dici-
tur, sed ad
differenciam
mineralis
auri a ap-
pellatus:
cum ipse
hoc non mi-
nus naturale
sit, quia nihil
artifex in o-
pere physico
sibi vendica-
re potest, præ-
ter mysteri-
um, actiua
videl. passi-
u applican-
do est calorē
conuenientē
suppediāde.*

quam iis, qui nullam mineralium habentes notitiam otiose simul & odiose de illis disputant. Cupis exiguum eius ab ipsa natura petitur experimentum? Quinq; vel sex hydrargyri libris libram vnam cupri, ferri, argenti impone, superinare videbis, iniice drachmam vel grauum vnicum auri puri, subidet, & tanquam prolem amplexabitur mater. Nemo Physicus dicet pondus in cauta esse, quo cætera metalla ab auro vincuntur, quia minus ponderat auri drachma, quam ferri libra, sed sympathiam & cognationem solam. Demum quis ignorat maturitate amara & acerba multa mitigari & dulcescere, & igne valido venena et mortifera eneruari & perniciosam vim deponere? A naturali auro quilibet abhorrere magis deberet, cum in mineris non solum concutragi sulphuris & hydrargyri fumi, sed et cadmiæ & antimonii, nec non arsenici lethales spiritus. Proinde si nasutuli illi pergant vltterius tibi molesti esse, rogabis eos, vt te & docimastas doceant, quomodo & quibus indicis aurum chymicum à minerali dignoscatur & vltterius negocium non facessent. Quod vero attinet ad extrauagantem, spondent, quæ etiamnum extat in iure canonico, nemo, nisi Scavenger aliquis, chymicos plusquam vatiniانو prosequens odio, vt scribit, vel ei similis quispiam affectui magis, quam rationi indulgens, non videt, canonem illum vel ex falsa hypotheli procedere, vel solos impostores & falsarios notare, sicut indicat Rubrica, vnde etiam à I. C. legitimum artis vsum defendentibus non immerito præteritur. Veri enim Alchymistæ neque diuitias aliis spondent, neque scientiam iactitant, multo vero minus auro vel argento Sophistica transmutatione confictio, vt edicti verbis loquar, in commerciis vel monetarum mixtionibus vntur, sed id tanquam pestem auerfantur, & ne vltro quidem oblatum recipere, vel eius compositionem scire cuperent. Siquidem chymistam non solum culpa, sed etiam adulterii suspitione omni vacare decet.

*Exercit. cona
tia Card. 23.*

Audisti, quæ Colonia acta sint, lippis etiam & tonsoribus nota: maledicos tamen de fore non dubito, quid dicturi sint magum fuisse Scorum, & aurum à Diabolo suppositum, & similia, quæ vesanorum hominum fert libido. Sed hæc sunt antiqui Draconis technæ, vbi in throno Majestatis sedere non potest & adorari, saltem procurat, vt Dei vel naturæ mira opera ipsi adscribantur, & sic foueat mendacia, perniciosasque alas disensiones. Nihil hæcenus actum est 10. Andriæ I. C. testimonio, quo M. Arnoldus de Villa noua perhibetur aurum à se factum examini permississe monetario. Experimentum pharmacarij Taruisini, qui coram Venetæ Reip. Duce, & Senatoribus aliquot, argentum viuum in autum purum conuertit, attestante Hieronymo Canlano & aliis plurimis eluditur. Doctoris Med. Anselmi à Boot Belgæ Pragæ commorantis aurificium vili penditur, qui chymicorum odor maximus, casu tamen in asseribus, quibus liber chymicus tectus erat, grano vnico lapidis Philosophici inuento, cum vtendi modo in charta descripto, accepto aurifabro, virtutem eius, qualis prædicatur, deprehendit. Cuius historiam ante etiam mihi cognitam, latissime persecutus est Nicol. Barraudus Med. commentariolo suo in ænigmaticum quoddam epitaphium. Nihil etiam fidei meruit hæcenus apud peruicaces homines nobilis viri Thaddæi Clariss. & doctissimi Medicinæ D. & filii eius Simonis Cæs. Maj. aulici, auri puri massa, sex vnciarum pondere, quam accepto ex Anglia puluere ipsimet ex hydrargyro consecuti, ostentare solent petentibus. Neminem ex refractariis istis ingeniis mouere hæcenus Eduardus Kellæi Angli reiteratæ toties, malo suo, transmutationes, quamuis neque ipsum pulueris aurifici autorem dixerim, sed alium eius conterraneum, qui scripto satis prodidit, quantum in chymico profecisset artificio. Tot à Io. Francisco Pico Concordiæ & Mirandulæ Domino auri & argenti à diuersis factotum historiæ pro fabulis habentur. Et quis tandem istorum hominum, solis sibi credi volentium, proteruiam verbis exprimere queat? Quæ in Saxonica gesta sunt aula, quæ Florentiæ, vbi inter selectiores & rariores Magni Hetruriæ Ducis Thesaurus clauos duos ex media parte aureos ex altera argenteos artificio chymico conflatos asseruari, mihi Venetiis scripsit Clariss. & Doctiss. Medicinæ D. Nicolatius de Nigris dissimulantur: quamuis vtrobique puluere latrocinio quæsitum rem actam atbitter, iugulato Carmelitarum ordinis Monacho. Possem nominare principem adhuc superstitem, nisi displicere timerem, in cuius aula præter tinturas alias parum quætuosas, ter à diuersis lapidis Physici virtute argenti viui in autum facta fuit metamorphosis. Nemo tamen eorum pulueris autorem se professus est, sed ab aliis accepisse aiebant omnes. Cuprum in argentum mutatum ab vtriusque Med. D. Gallo (nomen adderem, nisi existimarem eum viuere) videre Colonia non pauci, & inter eos vir nobilis & senatorii ordinis D. Anton. Rinck, qui sese interfuisse, neque fraudem vllam intercedere potuisse mihi asseuerauit non semel. Ibidem alium noui Hermannum Denck vocatum, qui pulueris aurifici, cuius experimentum cum nonnullis aliis viderat antea, granum viuum consecutus, illud in immensum augere ac multiplicare tentauit, sed frustra, principis enim scientiæ destitutus illud corrupit.

*Sic Snaqua
que mater
incerta erit
proli sua,
quia Diabo-
lus aliam
supposuisse
potuit.*

*Varia trans-
mutationis
metall. ex-
empla.*

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

*Aduersario-
rum proca-
cia & pro-
teruita.*

- 7.
- 8.
- 9.

*Cupri in ar-
gentum
transmuta-
tio.*

- 10.
- 11.

12.

*13.
Disquisi-
tio mag. lib. I.*

*Aduersario-
rum iniqui-
tati.*

Quantitatem quidem eius auxit aliquoties, quod non est difficile etiam idiotæ, sed virtutem minuit. Itaque si liquefactionis igni imponat, prodibit aurum ea quantitate, in quam ante augmentum sese pulueris virtus extendebat. Sunt & alii mihi noti, qui argentum continua hydrargyri appositione certa temporis periodo nutriunt, & pondere ac quantitate auctum ad monetarios deferunt. Quorum opus, satis alioqui molestum, aliquando mihi visum; a paragis ad minimi fere digiti longitudinè è terra pullulantibus simile apparebat. Fatetur item R. P. Martinus del Rio se plures nouisse viros graues, in dignitate positos, & Deum timentes, qui chemiæ veritatè suo confirmaret testimonio. Hæc & plura alia, quæ coaceruare possem, tanquam in Trophonii antro ab omnium hominum cõuersatione alieni toto vitæ curriculo desedissent, aduersarii prætereunt: antiquorum & neotericorum Philosophorum, qui libros de chrysopea, experiètia cõprobatos, reliquere auctoritatè pculcâr: sacrosanct. legum sanctiones, quibus rei antiquæ famam solam p sufficienti esse probatione

decer-

decernitur, floccifaciunt : Dei duobus vel tribus testibus credere iubentis in re etiam maiori momenti, mandata violant: eiusque mira opera vel perpetuis inuolueret tenebris fatagunt, vel in commodorum omnium auctori Sathanæ ascribere. Veritatis cupidi disputationis scopum habent obscurorum elucidationem, dubiorum explicationem, litigiosi, vt conuicia liberiori lingua profundant.

*Aduersario-
rum menda-
cia.*

*Metallorum
in argentum
vium con-
uersio.*

*Aduersario-
rum insa-
mia.*

*Aduersarii
in conuician-
do strenui.*

*Argentum viui
in plumbum
mutatio.
Vis minera-
lis omnium
mirabilium
causa in Al-
chymia.
Vna argenti
mobilis libra
hoc tempore
24. libris
plumbi six
permiscatur.*

*Aduersario-
rum maledi-
centia.
Chymicorum
conatum in
natura fun-
datum esse.
Diaboli in-
uidia.*

Itaque Alchymiam imposturam meram esse, non artem: nunquam ex alio metallo aurum per naturam vel artem factum fuisse: speciem vnam metalli in aliam non mutari, & similes neni as procaciter effutiunt, tanquam alii omnes cæci essent vel mente capti, & nemo oculis suis posse credere. Vanitatem illorum ante annos quatuor redarguit vir eruditus, qui Disquisitionem de Heliæ artium scripsit, & Illustriss. Principi Mauritio Hassiæ Landgrauio dedicauit, in qua & quinque metallorum in argentum vium commutationem aperte docuit, & specimina aliquot metallicæ transmutationis exhibuit à se inuenta & probatu facilia. Gasto quoque Clauus Niuerni subpræses, in Apologia sua contra Thomam Erastum, duos metallicæ transmutationis modos à se repertos descripsit, quamuis chymico more non nihil velatos. Inuentus nihilominus interea est qui chymicos omnes, nullo vel principum vel virorum doctorum respectu, pecudibus compara- ret, imo brutis deteriores esse scriberet. Non itaque eos veritatis indagandæ impellit amor, sed trixandi in primis libido, deinde insatiabilis auri fames. Cuperent Chymistas in publicum profligere & illorum periculo suos auri montibus pascere oculos: chymicis opibus conscribi exercitus vel lent, & solis suis deturbari Reges. Orbem terrarum concuti, & cæli cardines moueri oportet, vt nouitatum & turbarum cupidi metallicam metamorphosin crederent. O insaniam & cæcæ mentis stultitiam? Chymicorum humilitas, latitatio, & à mundi vanitatibus subtractio displicent, & fastidium pariunt. At non laboramus vt ipsi credant, serio enim procurantur Chymici, vt videntes non viderent, audientes non audirent, nisi quibus Deus fauerit, non nescii, quæ Reip. sequerentur incommoda, si omnes crederent. Vt nobis liceat esse quietis optamus: tenebrionum, veteratorum, pecorum, hæreticorum, Magorum, & aliorum cognominum, quæ humana dictauit improbitas, cogeriem horremus. Nisi castella in aere molirentur hi homines, & patulis faucibus hiantes grandes captarent bolos, vel nouitatibus gauderent, considerarent in plumbo & stanno eandem vim, quam lapidi suo ascribunt artifices, quamuis ob grossitiem & immunditiem obtusiorum. Non est magnæ molis, transmutationem metallicam persuadere veritatis amator: sed contentio- sis atque falsi imagine sese oblectantibus quis satisfacit? magno artificio aut labore opus non est, quilibet rusticus, quælibet mulier vel duodecim annorum puer si argentum vium plumbo post fusionem moderatam è scortis repurgato, & ad pristinam duritiem reuerso, sed adhuc fumanti superfundat, & operculo contextum loco calido vel cineribus paulisper detineat, videbit id coagulari. Coagularum eo modo abradat (vel vt abradere non sit necesse, inter fumans plumbum & hydrargyrum, impressa prius calculo fouea, linteolum rarum interponat) ac vitro impositum in feruenti decoquat arena, & post paucos dies in plumbum transisse inueniet. Et sic quilibet habere potest lapidem plumbificum: cum vna enim libra plumbi poterit ex hydrargyro vulgari decem vel etiam centum parare, si lubeat, si præsertim citra vltimæ plumbi conuenientem coagulationem non substituerit, vel processerit decoctio, quod experientia deprehendendum esset. Sicut enim vnus annulus, à magnete tractus, alium trahit, ita etiam mineralis vis, quam sulphur siue sulphureum halitum vocant Chymici, in argentum vium semel diffusa, perpetua successione in im- mensum se extendit, arte præsertim adiuta. Posterius hoc de plumbi multiplicatione expertus non sum, quo enim emolumento aut fructu? sed fieri non dubito.

Huiuscemodi principiis & demonstrationibus instructi antiqui Philosophi, tentantur autem & argento eandem vim inferere, vel naturaliter insertam, sed profundius abditam, eruere & foras euocare, euocatam subtiliorem reddere, augere & intendere: quod etiam, cæptis aspirante diuino numine, assecuti sunt, & quidem cumulatius multo, quam sperare ausi fuissent: quod artificium scriptis obsignatum posteris reliquere, existimantes omne bonum esse diffusiuum sui. Hæc est Chymistarum Magia, ob quam ab ignatis & inuidis male audiunt, adeo vt quidam mendaci ore non vereantur proferre, illos Dei attentare munus, & ordini creationis resistere: cum tamen illi & Deo soli tantum donum referant acceptum, ac instrumento ab illo creato, natura nimirum vtantur, eiusque ductum sequantur, sine qua omnem laborem suum cassum, omneque studium inane non ignorant. Hæc est illa Magia, quam Diabolus, hominum morbis & incommoditatibus gaudens, in imo tartaro sepultam vellet. Quod manuum suarum laborem manducet quis, quod absque alterius iactura vel iniuria ditescat, quod bene partis opibus melius vtatur, quod diuitiis affluentibus sese non efferat, sed seipso neglecto aliorum salutem & vtilitatem procuret, hoc est quod superbo displicet. Hoc inuidum torquet.

Hæc tibi perscripsi, frater, non vt te, aut charissimos mihi nepotes ad Alchymiam vocarem, quam potius dissuaderem, ob difficultates plurimas, quæ tam inter studendum, quam operandum occurrunt, sed vt hæsitacionem omnem tibi adimerem, & veritati, quæ ab aduersariis in dubium vocatur, & argutiolis quibusdam labefactatur, testimonium perhiberem. Minus vero hæc ad te dedi, vt sophistis aut impostoribus patrocinarer: scio enim, non defuturos nebulones, qui tanquam classico his narratiunculis exciti, in medium prorumpant, & eius se artificii, cuius ne principium quidem degustarunt, peritos asseuerent, simplicesque eludant, & pecuniis emungant, sicut continuo à Nobilibus Scoti, de quo actum est, discessu tentatum à quodam: qui Coloniam veniens non minora dare se posse artis chymicæ documenta persuadere voluit: sed cum statim post contractam noticiam pecuniam mutuo peteret, fidem non inuenit, sed explosus est, quod & aliis vt eueniat, ex intimo

*Alia trans-
mutationis
metallica
historia:*

*Hydrargyri
in argentum
mutatio.*

*Irriti multo-
rum conatus.*

*Quid auctore
moueri, ut
hanc epistolam
publicaret.*

Conclusio.

*Libri auctoris
partim editi
& nunc re-
cogniti, par-
tium noni,*

primo cordis affectu & opto & precor. Quo etiam ab istiusmodi hominum colluue caueas, e-
regiam & minime dubiam tibi narrabo historiam. Tempore eo, quo Hassiæ Landgravius Mech-
niæ captius detinebatur, à felicis memoriæ Cæsare Carolo V. venerat in Belgium eius filius
hilippus, postea Hispaniarum Rex & Belgii Dominus, cuius anima in benedictione sit. Erat ibi-
em & nobilis Germanus Stauberger dictus, is inita societate cum eiusdem nationis medico, ab
o acceperat drachmas aliquot pulueris argentifici, non quidem summæ virtutis, sed quæ suffice-
ret ad artis comprobationem, cum pollicitatione maioris quantitatis & vberioris fructus, si tem-
us prætolari vellet: cupiebat autem hominis ingenium in exiguo explorare, sicut euentus do-
uit. Is fortunæ suæ intolens, post factum domi experimentum, statim in aulam prouolat, & per
roceres quosdam aditum sibi ad Regem parat, indicat quid fecerit, & quid speret, paratumque
ait coram Regia Maiest. experimento dicta sua confirmare. Assentitur Rex, horam & locum
parat. Adest præfinito tempore Stauberger, aduocatur autifaber, qui ageret quæ agenda essent.
Imponitur igni cum carino argentum viuum coram ipso Rege & proceribus quinq; vel sex, quo-
rum omnium nomina annorata vidi, sed exciderunt: memini tantum præsentem inter alios fuisse
Præsidentem Consilii siue Parlamenti Mechliniensis. Inicitur tandem feruenti hydrargyro pulueris
terra portio, & post illius transformationem referuntur a genti puri portiones vni illius pulueris
respondentes ducentæ quinquaginta, siue vt alii contendunt, ducentæ sexaginta. Rex nouitate
si grauisus, accepta ab eo pixidula, in qua puluis erat reliquus, non paruam pecuniæ summam illi
umerari iussit, maiorem pollicitus, si aut ipse puluerem parare, aut Alchymistam, à quo illum ac-
ceperat, ad seruitium suum pellicere posset. Verum is intellecto facto statim se è Belgio proripuit;
eq; postea inuentus est. Quid autem secutum? Nobiles aliquot viri & diuites partim viso, partim
x aliis intellecto rei gestæ euentu idem se artificium facili negotio assequi posse sperarunt, modo
ocietate inita pecunias conferrent, & alchymistas aliquot sibi assciscerent. Conuolarunt statim,
anquam ad cadauer vultures multi, quorum delectu habito, aliquot, qui vel à longa experientia
el fide commendabantur, stipendio conducuntur. Laboratur per annos aliquot, tornaces, vasa
& instrumenta alia tanto congeruntur numero, vt vix domus esset, quæ ea caperet. Multa quidem
aterim & iucunda & cognitu digna sese iis produnt, quæ si literis comprehensa essent, vtilitatem
uoque non paruam adferrent, sed circa artificium vel argentificium nihil omnino successit, ne-
ue succedet vnquam illis, qui absq; studio præuio, aut per homines imperitos Physicum tenta-
unt opus. Itaq; spe sua frustrati & sumptibus defatigati viri nobiles societatem tandem abrum-
unt. Interrogatus de his à me Sereniss. Bauariæ Principis Ernesti Archiepiscopi Colonienfis auli-
us Ameiden, cuius pater cum aliis societatem inierat, tem ita se habere & vasa aliaq; instrumenta
uibus vsi essent pseudochymici in castro quodam adhuc asseruari, affirmavit. Ipsum Stauberger
alorum omnium caput audiui inter fornaculas suas forte carbonum fumo, siue pernicioso hali-
u suffocatum, mortuum fuisse inuentum. Hi nimirum sunt fructus, quos homines incauti & te-
nere ad quiduis experiendum prouolantes carpunt, dum quod alios assecutos audiunt, sibi quo-
ue spondent. Quæ incommoda vt vitarentur, chymicorum nemo aliorum gesta narrauit vnquã,
ad propria, vt iis hdem nemo adhiberet, nisi à Deo vocatus. Ego quoq; ad has narratiunculas nun-
uam progressus fuisset, nisi à animaduertissem Dei & hominum inimicum Diabolum per satelli-
es suos totis annis viribus, vt Ecclesiæ Dei tantum thesaurum eripiat, atq; filiis suis, infidelibus
imirum schismaticis & hæreticis vendicet: & Christi pauperes egestate & morbis desperatis affli-
ti tam saluari tamque stupendæ virtutis medicamento destituantur.

Hæc satis fore arbitrator, frater, & tibi, ad omnem de metallica metamorphosi dubitationem
ollendam, & aliis, ad versutias & fraudes impostorum præcauendas: quibus si male sani quidam
ures nihilominus præbeant, testor Deum & homines omni me vacare velle culpa, qui istiusmodi
arrationes non ad aliorum perniciem, sed ad Dei illustrandam gloriam & veritatis comproba-
onem, ab aduersariis quodammodo coactus publicauerim. Si vero causas tam mirandorum ef-
fectuum, qui tincturæ ascribuntur Physicæ, scire etiamnum desideras, & qua ratione metalla per-
teer, ac argento viuo iungatur illudque percoquat, ad libros septem de lap. Philosoph. condit. re-
artes, quos vna cum eo de Alchymicæ difficultate, atque exercitationibus in Paracelsicæ chymicæ
ongeriem, & apertis dilucidisque in Iosephi Michelii Lucensis opus animale commentariis, tan-
uam ad prælum descriptos inuenies, si forte ante editionem vita me contingeret decedere,

Sitamen interea tibi, metallicam metamorphosin iam persuaso pergat quispiam importu-
us esse, & dicat species non misceri: ex duobus actu existentibus vnum forma fieri non posse: i-
em: ex duobus entibus per se vnum ens fieri non posse, & similia, amandabis eum ad Batauiæ &
risiæ rusticas, qui illi ostendant ex coagulo & lacte caseos fieri. Est enim eadem & par vtrobique
atio, quam in chymicorum libris explicatam inuenies, nisi quod tincturæ Physicæ, propter mul-
plices & reiteratas sæpius digestionis subiectique aptitudinem, quod ignis calori resistere potuit
alidius, auctior virtus & ignea quodammodo vis inserta sit, quod in coagulo, tanquam subiecto
ninus idoneo, & ad corruptionem prono, fieri non potuit. Vale.

His adiungere placuit venerabilis viri Raymundi Lullij vitam, mihi à Secretario Illustriss.
Domini Don Guillielmi de Sancto Clemente Serenissimo Hispaniarum Regi Catholico à consi-
liis, atque eiusdem apud Cæs. Majest. Oratoris, communicatam: ad diluendam duorum Ni-
colaorum, Eymetici & Guiberti Lotharingi M.D. aliorumque eius satiræ
hominum virulentiam, adhibita tertij Nicolai de
Pace Theologi antidoto.

VEN. RAY. LULL. VITA, PRAE-
 tim ex Nicolao de Pace Theologo
 excerpta.

Raymundus Lullius, natione Cathalanus, incolatu autem Maioricensis, cum antiqua & nobili Lulliorum Barcinonensium familia ortus, in Palatio Iacobi Regis Maioricatum adoleuit, suo generis & motum splendore in mensæ Regiæ Senescallum euehitur. Huius ætas lubrica impulsu opibus & amicis, vanos sœminarum amores facile concepit. Quorum longa conuetudo iuvenile pectus vsque adeo possederat, vt etiam susceptis ex castissima vxore pulcherrimis liberis adhuc alterius sœminæ, cui pridem seruietat, inflammatis, plusquam dici potest, amoribus teneretur. Post vbi diuina prouidentia contigit illam sub pectore lethali vlcere laborare, Raymundus factus certior infortunij, tristitia vincitur: Et cum non posset membris consistere, prostratus in lecto, nihil nisi tenebras & solitudinem cupiebat. Lachrymis igitur atque suspiriis mœtore animi patumper exhausto, meditati, calamitatem suam, & longum à salute digressum, rythmis vulgaribus (in quibus componendis facilis erat & bene peritus) deplorare, Iesus crucifixus dextrorsum apparuit. Murdanus homo diuina visione perterritus, inceptum flebile carmen dimittit. Quod interiectis postea diebus, quater conatus absoluerit, quater, vt primum & circiter eandem horam Crucifixum vidit. Postremo tam crebræ visionis causam sœcum ipse tota nocte perquirens argui se vanitatis & vocari à Christo cognouit. Seruire Christo creatura desiderat, & eo spiritu auctore, qui solo tactu de Cytharedo Prophetam, de piscatore prædicatorem, doctorem de persecutore, & de publicano Euangelistam fecit, diuini studij flammis totus illico incaluit. Occupatus varia occupatione animus, vestigans quos labores, quæ item opera Christo gratissima suscipiat. Post multa vero, tot infidelium pernicie cogitata, cœpit continuo misereri, & quibus illi conuertere possent, donum linguarum & sapientiæ martyrisque gratiam sibi & aliis exoptare. Deinde vt esset spiritu liberior, omnem opulentiam suam, præter pauca coniugi & liberis necessaria, Christi pauperibus erogauit. Quamquam ergo annis prouectus (triginta enim annos natum cœpisse conuertit, ipse idem 2. lib. diuinæ contemplant. testatur.) Arabice loqui & scribere doceri voluit. Post annos nouem à visionibus illis, quas supra memorauimus, Raymundus peregrinatione varia & multa vitæ austeritate maceratus, cum non satis pro votis in pio instituto, vt poret eruditione & sapientia destitutus, se profecisse videret, solitariæ contemplationis desiderio, ad montem quandam Balearibus celeberrimum, cui nomen Randæ, contendit, ibique moratus dies aliquot, ore semper benedictionibus pleno, ac flexis fere assidue genibus, per speluncas & nemora de omnibus, quæ mente versabat, quæque se offerebant aspectui, æterni Numinis magnificabat imperium. Et cum vice quadam, ardentibus charitate visceribus, astra suspiceret, illustratus subito vidit omnium rerum principia, mundanæ huius machinæ & negocium & autorem, quibus præterea sustentaculis creati orbis vniuersitas daret introspiciens, sese velut non ante visum hominem miratus est. Tunc sensit apertum intra se fontem insutæ sapientiæ, de cuius plenitudine omnium scientiarum duci posset inuentio. Sed ne acceptum sapientiæ munus tanquam seiuus ille nequam, qui receptum ad sœnus talentum in terram fodit, vacuum esse permetteret, post paucos in apertum prorulit, & benignissime passim mortalibus communicare voluit mirandum illud artificium, de cuius vbertate, authoris testimonio, cæteri omnes emanarunt libri, quos ipse scripsit de omnium scientiarum genere, Arabice, Latine & Cathalane pene innumeros. Nam & Ioannes Lopetus se supra quingenta Raymundi volumina legisse testatur. Quin imo senatores Maioricenses opinantur in Scheda librorum Raymundi Lullij missa ad Reueiend. Archiepiscopum Toletanum Hispaniæ Cardinalem, vsque ad millenarium numerum ascendisse eius opera. Quorum numerum etiam auget Remigius Rufus: In quibus quidem omnibus ea fuit huius illuminati Doctoris humilitas, vt in illorum frontibus non sui, sed diuini nominis titulos præmiserit: quos etiam libros, in spem Deo, non humana excogitatione condidit, decebat à confessione diuini fauoris inchoari. In exitu vero suorum operum solet vir religiosus Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ iudicio dicta submittere: deinde multis precibus opus ipsum aut Christo aut Domine nostræ aut beatis Angelis aut sanctis commendare: postremum dicere, quoto anno & vbi volumen absoluerit. Sæpe etiam exprimit tempus & locum, quibus opus fuerit auspiciatus. Vnde facile intelligimus, quam breui quamq; facili negotio ingentia artificiosissimaq; volumina condiderit, & quam longe lateque per vniuersum fere orbem fuerit peregrinatus, temper & vbique Christi gloriam, religionis propagationem, hominumq; omnium salutem, ex quacunq; posset occasione, pro virili procurans. Id quod verus illud epigramma, quod in Aula prudentissimi senatus Maioricensis huius conspicitur, luculentissime attestatur his verbis:

Parisiis habetur Titulus egregij Doctoris M. Raymundi Lullij Maioricensis, Homo nouus, scientia noua Doctor barbatus, in suis scientiis & artibus approbatus. Per Reges iustissimos Aragonum in suis priuilegiis dicitur, Ille magnus in Philosophia & sacra Theologia Magister, mirandarum artium & scientiarum autor. Per Christianissimum Francorum Regem prædicabatur in supradescriptionibus epistolarum hoc modo: Organo sancti Spiritus, Doctoriq; diuinitus illustrato Raymundo Lullo. Et de ipso dicitur in partibus Angliæ. Ille magnus Philosophus Cathalanus, in partibus Italiæ dicitur autor artis generalis ad omnia scibilia contrahibilis. Et per Ioannem de Rocasica dicitur Minerua. Potest etiam dici procurator publicæ vtilitatis in Christo Iesu. Item: Illustrator

ator tenebrarum mundi. Sed quam vere hæc in dicto epigrammate dicantur, illud vnum ostendit, quod pro totius infidelitatis conuersione (vt ipse idem narrat) quinq; & quadraginta annos laborans, & prolem & coniugem reliquit inopes, ex legem ac fidelium terras peregrinus discurrit, dies aditos orauit summos Pontifices, tria Prædicatorum, & tria Minorum generalia Capitula nonuit. Omnes deniq; Christianæ Reip. Principes, Prælatos, magnates & populos ad vniuersalem concordiam, deuote & viriliter hortatus est. Vrgente iam senectute vltima, Raymundus ad generale concilium sub Clemente V. Viennæ celebratum an. 1311. perrexit, ibiq; decem ordinari supplicauit. Quæ postea vir sanctus ad perpetuam rei memoriam posuit in libro de ente simpliciter, &c. Tandem verò Raymundus eo zelo, quo semper arserat, ad vires Africæ Bogiam & Tuniciam, Euangelij prædicandi gratia, nauigauit: vbi cum Mahometicæ sectæ peritos amica disputatione prosterneret, pleriq; traheret dulciloquio, alios redderet ambiguos: instigante diabolo Rex barbarus indignatus, ditis carceribus & ætumnis, nuditate quoq; vexatum & verberibus in nauem conici, & procul expelli mandauit. Sed non multo post, condito prius testamento Maioricis 6. Cal. Maij 1313. vbi meminuit Domini filii & Magdalenzæ filiz cuidam nobili de sancto Minato uirtutis ne optatissimi martyrii decus amitteret, Bogiam iterum transuectus est, ibiq; primū clanculum, deinde etiam publice per compita & plateas sanctum Christi Euangelium prædicantem, & impiam Mahometi legem intrepide improperantem, commota plebis congeries raptum furibundo impetu, alapis contumellisq; affectum ad Palatium Regis pertraxit. Cuius mandato Raymundus Christianæ fidei præco iussus interfici tam beate quam crudeliter lapidatus est, anno ætatis suæ circiter octuagesimo, salutis autem humanæ 1315. die festo, vt à maioribus acceptum creditur, sanctorum Petri & Pauli. Cuius cadaver cum Liguriz Christiani mercatores Geneuam transportare niterentur, impellentibus alio ventis, nauis appulit Maioricas: ibique Deo sic disponente sanctam saccinam deponere cogitur. Occurrit totus Maioricensis populus, & corpus deuotissime susceptum in eminente loco sacræ ædis beati Francisci, cuius tertii ordinis consors fuit, honorifice collocauit. Vbi frequentibus miraculis illustres reliquias pia omnes Baleares deuotione prosequuntur.

LULLIANÆ DOCTRINÆ MULTIPLEX APPROBATIO, cum honorificis eiusdem encomiis, quæ qui voluerit videre, legat quæ citamus, authentica Vniuersitatum, Regum, Pontificum & sacrosancti Oecumenici Concilii instrumenta. Nos enim sat esse duximus, si breuitati studentes digitos intenderimus in fontes.

ITaque Raymundus ipse, dum viueret, doctrinam & artem suam examinandam exposuit, primū vniuersitati Parisiensi in cuius approbationem subscripserunt quadraginta electi ex peritioribus S. Theologiæ & artium liberalium, mirifice Lullianam doctrinam commendantes, attestante instrumento, dato Parisiis, an. Domini 1309. die Martis, post octauas purificationis B. Mariæ virginis. Deinde & Regi ipsi Franciæ Philippo, qui de multorum petitorum consilio maximè opere laudandam decreuit Veronæ die 2. Aug. 1310. Postremo autem & ipsi Cancellario Parisiensi illam diligentissime examinanti atq; mirum in modum extollenti, & publice legi permittenti an. Dom. 1311. Idem post Lullii obitum fecerunt Reges Aragonum atq; in primis Petrus, 10. die Octob. 1369. Sed cū dæmonis instinctu non deessent, qui piis cinerib. & celebritati nominis Lullii inuiderent, efficta quædam est Gregorii vndecim bulla, quæ aliquot opera Lullii idiomate Cathalano scripta, sed ea minime nominata, non satis omni ex parte laudaret. Quam post Greg. obitum, dum Ecclesia Dei subortis tempestatib. horrendissimæ schismatis, misere vndecunq; incerto Pötifice concuteretur, eoq; quiduis impiis audendi daretur licentia, vbi Rex Petrus rescuit maligne confictam, & alicubi forasse diuulgatam, illico concilium officio sanctæ inquisitionis Barcinonæ cogi iussit, & rem totam discuti à multis vndecunq; accetsitis Theologis peritissimis. Ea te diligenter examinata, iniqui impostoris technam detegunt. Catholicum Raymundum, & omnia eius opera approbant, laudant, venerantur. Extat etiamnum totius negotii prototypum instrumentum authenticum Barcinonæ, in monasterio Minoritarum, die 19. Maij 1386. confectum, & manibus propriis duodecim Theologorum subscriptum. Vnde Rex Ioan. Regis Petri paucos post menses defuncti patris pium institutum prosequens latitantem impostorem exilio petpetuo tanquam hominem pestilentem, & Regiæ reuerentiæ, honori ac etiam fidei orthodoxæ, vt ipsius Regis verbis vtat, suspectum damnauit. Raymundum & eius opera commendans, eadem publice in regnis suis copiam fecit legeodi, concessis ad hoc priuilegiis an. 1391. & 1393. Quæ confirmauit & auxit Rex Martinus Ioan. fratri in regno succedens an. 1399. Iam vero deinde 2. Calen. Martij 1419. sub Rege Alphonso filio Ferdinandi nepotis ex sorore Regum Ioantis & Martini, cum primum sedatum fuit commemoratum schisma, & certus Pontifex Rom. fæl. mem. Martinus V. in Constantiensi concilio creatus, autoritate Apostolica, diligenti præmissò examine, & processu supra dicta bulla, vt verbis Apostolicæ sententiæ dicam, tanquam subreptitia & obreptitia, & de fallitate euidenti ni-

mis suspecta cassatur, irritatur & annullatur, & D. Raymundus Lullius & omnia dicta, scripta & opera sua & omnia alia ratione prædictæ bullæ, quomodocunq; & qualitercunq;, & per quemcunq;, & contra quoscunq; & coram quibuscunq; processa & emanata in statum pristinum & priuatum, ac si in contrarium illorum nihil vnquam fuisset dictum, scriptum, vel alias quomodolibet enarratum non reducuntur. In cuius Apostolicæ sententiæ executionem Rex Alphonsus prorsus honorifico priuilegio, vbi fere omnia dicta acta commemorat, prædecessorum suorum vestigiis inhærens similem facultatem fecit 15. Ian. 1425. Quinimo idem post Neapoli 26. Ian. 1449. Ioanni Lober, & substituendis ab eo, facultatem concessit erigendi vbiq; regnorum suorum scholas, ibique interpretandi publice D. Raymundi artem & opera quæuis. Quibus etiam mirifice fuit Rex Ferdinandus supra latissimis priuilegiis & honoribus datus, Cordubæ 30. Aug. 1483. Eadem postea confirmans auxit Cæsar Augustus 21. Febr. 1503. Sed iam tandem in sacro œcumenico Concilio Tridentino omnis contentio consopita est, ex supra citatis & alijs quam plurimis in approbationem, defensionem & commendationem n. D. Raymundi Lullij, & eius omnium operum, tanquam Catholicorum, per integrum fere biennium à Ludouico Ioanne Villera Barcinonensi Theologo adductis, & diligenter examinatis per sacrum collegium R. Dominorum toto S. Concilio ad hos & similes ausus specialiter deputatorum vbi interfuere Patriarcha Venerus, & quatuor Archiepiscopi, quatuor item Episcopi simul cum vno Abbate, duobus generalib. ordinum, & quatuor doctoribus ex omni fere Christianitate selecti, doctissimi & Religiosissimi, qui concorditer sententia prima die Septemb. 1563. decreuerunt expungendam D. Raymundi Lullij quamcunq; operum improbationem ab iudicibus, præsertim Pauli Papæ I V. librorum prohibitorum. Vbi allegatur prædicta bulla Greg. vndecimi fictitia ex sola mentione, quæ de illa reperitur facta in priuato cuiusdam opere. Illud autem statutum iam post seruatum videmus in catalogo S. D. N. Papæ Pij IV. &c.

AD LECTOREM.

Descriptam superius Raym. Lullij vitam confet, Beneuole Lector, cum ijs quæ ab Eymerico primum prodita, deinde à Nicol. Guiberto repetita fuere, & non te latebit quantum infesta Chymicis capita à veritate exorbitent, & quam iniqui sint artis non intellectæ censes. Scripseram verisimilitudine ductus & à Medico quodam persuasus, lib. de lap. Phys. condit. ex Paracelso (cui vanitas mihi eo tēpore, necdum, prout nunc perspecta erat) ferrum in æs cōmutari per cémentū vitrioli calcinati, vel per eiusdē oleum, in quo candentes lamellæ restinæ fuissent. Hoc enorme habetur à Guiberto peccatum, at probroa flagellatione alterius lædere nomen vel famam: virum nobilem, plebeium dicere mercatorem, atq; eo modo rotam suggillare familiam vel stirpem: diuinitus illuminatum, imperitum, phantasticum & Latinæ linguæ rudem pronunciare, opera alterius pro suo libito contra tot religiosorum virorum sententiam & S. S. Oecumenici Concilii decreta errorum & hæreseos condemnare: omnes chymicos auctores sordidissimos & abiectissimos fuisse impostores, mere bardos & pecora, impios, magos, sagos, hæreticos, schismaticos, & regnum Sathanæ procutantes constanter asserere, viti probi & pii munus illi videtur: mihi vero hominis non tantum mendacis, sed etiam seditiosi, vel potius in rabiem acti, eo quod per quadraginta fere annos toto animo ac omni studio chymicæ incumbens, ne elementa quidem eius perceperit. Sic memini ad furem aliquando conclamasse eum ipsum, qui furtum commiserat, quò à se criminis suspicionem auerteret. Dies indicabit, quid peccatore reconditum gester, meum non est de occultis iudicare. Si alias eius inanitates persequi vellem, integro opus esset commentario. Illud solum adiciam, eundem, quo euincat Arnaldum de Villanoua tinctura caruisse Physica, in hæc verba prorumpere: Arnaldus fuisse lucri tam studiosus dicitur, vt cum ægrotis pacisceretur, antequam eos curare vellet, quo nihil cogitari potest inhumanius. Primum de facto non constat, quia Guibertus semel malus & mendax, semper præsumitur talis. Si autem verum sit, prudenter & nō sine ratione id ab Arnaldo factitatum fuisse, & contrarium plane eius, quod inferri voluit Guibertus, comprobati posse credimus: quia Medicus Chymicus granum nullum aurifici pulueris exhibere potest ægro, quin præter studia sua & labores pariter det auri puri vncias duas: quare autem largiatur diuitibus gratis? non credo tam liberalem vnquam fuisse Arnaldi aduersarium. Quis autem hominū breui tempore à graui morbo conualescens, nisi ex pacto teneretur, vellet septendecim vel duodeuiginti aures erogare pro vna potiuncula, in qua tincturæ granum dilutum esset? vim sibi existimarent inferri, quin imo ipsi magnates indignarentur non parum. Quapropter Physicorum tinctura pauperum fuit hætenus medicina, & erit ad mundi vsq; consummationem: pro quibus amplam à Deo mercedem expectant, nisi vel à Religionis Catholicæ placitis aberrent, vel enormibus peccatis, tanquam non homines, vitæ innocentiam maculent. Quod deinde adiungitur Arnaldū in Siciliam nauigasse ad curandum ægrotum diuitem, fecit is, quod sui erat officii, & vocationi suæ deesse noluit, cui nam responderit, videat Guibertus, alienum arans fundum, suum incultum deserens. Legi ego, ipsum à Siciliæ Rege Frederico, à quo in magno habebatur honore, Romā missum ad percurandum Pontificem, in mari vitam cum morte commutasse.

Pro Rogerio Bachone, in quem non minus debachatur Guibertus, Apologiam edidit Clariss. doctissimusq; Philosophus Ioan. Dee Londinas, qui in Monade sua hieroglyphica satis ostendit, neq; bardum fuisse se, neq; pecudem, sicut & ante eum Albert. Magnus, cuius alia opera nō præ tendimus, quam librum tertium de mineralib. ex quo satis patet peritis, vt etiam animaduertit illustri Picus, ipsum non solum chemiæ scientiam habuisse, sed etiam non pauca expertum fuisse, quæ ad artis probationem sufficerent. Quod autem idem scribat, aurum & argentum Alchymicum ad se delatum, post sex aut septem ignitiones consumtum fuisse, ratione communi caret, qui

*Ita scribit de
seipso chymi-
cus apostata.*

qui non animaduertit illum de auro & argento sophistico & mere artificiali loqui, nō de eo, quod natura intrinsecus operante, & artifice foris ministrante cōponitur: quia proxime præcedunt hæc verba: Operationum alchymicarum melior est illa, quæ procedit ex eisdem, ex quibus procedit natura, sicut ex purgatione sulphuris per decoctionem & sublimationem, & ex purgatione argenti viui, & bona commixtione horum cum materia metalli: ex virtutibus enim horum omnis metalli species inducitur. Audiuimus Physicorum processum, nunc ad sophistarum operationes progreditur, cum addit. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie metalli prioris, procul dubio deceptores sunt, & verum aurum & argentum non faciunt. Et hoc modo fere omnes, vel in toto vel in parte procedunt. Quod & ego fateor, & mecum omnis chymicorum chorus, qui eandem cum Alberto cantilenam canunt. Quin & hoc sciunt, artem sibi relictam minime naturam assequi, sed vbi ars & natura simul conspirant, artem multis modis ipsam quandoque superare naturam. Et maior est vbiq; errantium, quam peritorum chymistarum multitudo: pauci enim, sicut in aliis quoq; scientiis ad frugem perueniunt, quocirca adiungit eo modo fere omnes, vel in toto vel in parte procedere: quamuis ea verba tam ad priores quam ad posteriores simul referri queant. Vbi veto irrisio illa, quam sibi fingit Guibertus, dum ait, Albertum lib. 3. de mineral. c. 9. irridere Alchymistas, metalla transmutare conantes? Si vel tantillum chemiæ degustasset, facile animaduertisset ex illo c. & seq. ea scribere non potuisse Albertum, quæ scripsit, nisi artis fuisset peritus, cuius vniuersa secreta illis duobus præcipue capitibus, & eiusdem libri secundo cōplectitur. Quid? nonne idem vbiq; peritos Alchymicos naturam imitari tam in vasis figura, quam in generationis metallorum modo contendit? imo quod amplius est, naturæ processum ex artis operibus coniectura assequitur? quomodo igitur eos irrideat & propria cædat vineta? Velim ut hominis istius futilitatem mecum aduertant viri probi, qui vt libri sui parte secunda c. 7. scribit: In suis scriptis genuinis non multum fauisse videtur Alchymia Albertus, quamuis suo seculo noua, & per ea tempora nata. Quin ipsius sententiis repugnat metallorum metamorphosis. Cum ipse de mineral. tract. 1. c. 4. scribat, Alchymistas virtutem formatiuam non dare materiæ, & artem eis esse incertam pro formatiua. Quot citauimus lineas, totidem fere reperimus mendacia. In primis c. 4. annotatum pro quinto, vt lector tædio affectus non ultra inquiret: Deinde Alchymiam Alberti seculo nouam dicit, cum tamen is antiquissimos Philosophos citet, & disputationem cum iis instituat. Tertio subiungit ex Alberto, Alchymistas artem incertam esse pro virtute formatiua, tanquam is non de lapidibus, sed metallis ibi loqueretur. Sic enim scribit lib. de mineral. 7. c. 5. patet quam difficiles & imperfectæ, præcipue in lapidis factura, plusquam in metallorum factura, sint operationes Alchymistarum: & hoc ideo, quia virtutem formatiuam non dant materiæ, sed ars incerta est eis pro formatiua. Verba Alberti satis indicant difficiliore & imperfectiore esse Alchymistarum conatus lapidum formatione quam metallorum, propterea tamen horum transmutationem non excludit. Demum concedunt facile Alchymistæ, se virtutem formatiuam non dare metallis, quia & virtutem mineralem & formam substantialem sumunt à natura, sicut superius & vbiq; inculcat Albertus, dum ait: sulphur & argentum viuum purgata commisceri artificiose cum materia metalli, & ex virtutibus horum omniæ metalli speciem induci. Hæc legunt quidem multi, sed ignorantia nebula obcæcati sententiam non assequuntur. Si lapidum propinquam materiam nobis suppeditaret natura, & iidem tractabiles essent instar metallorum, virtusq; mineralis ex iis elici posset, sicut è metallis, non dubitarent Alchymistæ communi illorum materiæ formam imprimere, quam vellent. Sed sciebat Deus, humano generi conducibiliora esse metalla, quam lapides. Hactenus de Alberto.

Pecora etiam non se esse demonstrarunt (vt Græcos Arabesq; præteream) M. Petrus Bonus Ferrariensis Physicus, Michael Scotus, Bernardus de Grana, siue de Auernia, Picus Mirandulæ Dominus, Marsilius Ficinus, libro quem de Alchymia inscripsit, Ioannes Fernelius (quicquid de eo garriat Guibertus chymicarum phrasium & modorum scribendi plane rudis) Chry-

sippus Fanianus, aliiq; plures, quorum deosculari vestigia non est dignus
tam atrox calumniator. Non ad-

F I N I S.

Non est in-
ertis de arti-
sice & eius
scriptis iudi-
care.

INDEX.

INDEX MEMORABILIVM QVÆ HOC OPERE CONTINENTVR.

A.

 Rbor aurea in Hispaniola	208	Anima quas habeat actiones & potentias 123. ab Aristotele quomodo ha diuidantur	ibid.
Abrasaxas	4	Anima potentia vulgo quinq; vegetatiua, sensitiua, appetitiua, locomotiua, & rationalis	123
Absurditas contrarii veritatem contrarii confirmat	159	Animalia & vegetabilia probati vsus.	74
Actio sanatiua	123	Annus microcosmicus	46
Aduersariis an semper respondendum	154	AntiGuibertina	129
Aenigma I.B. Porta de Phæbo & Pythone	247	AntiGuibertina secunda	182
Aequiuocorum ortus	187	Antimonio sues cito saginari	25.28.29
Aes ex ferro, natura & arte	248	Antimonii oleum	30
Aes Corinthium	199	Antimonio qua nomina à Mauritaniis imposta 29. 30. & eius vires.	ibid.
Aes Indicum an orichalcum fuerit	200	Antimonii oleum Rog rii	71
Aeris & orichalci differentia	205	Antimonii currus triumphalis	72
Aes Indicum apud Aristotelem, quale	197	Antimonium quibus nominibus dicatur Mauritani.	72
Aes coronarium apud Plin.	199	Antimonium an dicatur Tarbason, à τάρβας quod est tremor, stupor	73
Aes Babylonicum, quo constabant pocula ab Artaxerxe Iudæis donata, quale fuerit 199. an solo odore ab auro discretum	200	Antimonium crudum an per se sit chymici	73
Agentia patientibus homogenea esse debent.	69	Antimonium Bas. Valentini quale	89
Agrippa quo encomio à Guiberto exornetur	180	Antimonii vitra	89
Aegroti sanandi ratio admiranda	8	Antidota Galenic. à Scheunem. reprobata 48. an peste correptos interficiant	46
Alberti M. distributio metallorum 105. metallorū species facit septem.	106	Antipathia, sympathia	122
Alchymia, siue Alchemia, quid & qua 2. Philosophorū propria, ibid. ab Hermete in Aegypto exulta, in metallurgiam & pharmaceuticam diuiditur, ibid. à quibus precipue exulta, ibid. an principia doctrina Hippocratica & Galenica repudiet	ibid.	Apocalypsis hermetica Libauii	26
Alchymia ars praclara	157	Apologia quid significet	153
Alchymia sophistica.	157	Apologia Guiberti aduersus chymicam scientiam	134
Alchymia pharmaceutica	157	Apologia Guibertina cap. 1. lib. 1. analysis 135. qua hoc capite continentur, ibid. qua itidem calumnia & mendacia 136. qua cap. 2. ibid. que flagitia 137. 6.3. ibid. qua ineptia, conuicia ibid. cap. 4. ibid. que flagitia 139. qua cap. 5. 139. paradoxa ex hoc 141. qua c. 6. 141. qua hoc deliramenta 142. qua c. 7. 145. soliditates ex hoc c. 146. qua c. 8. 147. ex hoc ineptia 148. qua c. 12. & 13. 149	150
Alchymia an à primis authoribus idololatriæ excogitata 157. imo p̄cipue exulta à monachis & religiosis. 158	153	Apolog. Guibert. lib. 2. analysis.	5
Alchymia vox distinguenda.	153	Aqua Martia descriptiones dua	14
Alchymia Guiberti impostoria	154	Aqua vomitiua Hartman. Marpurg.	39
Alchymiarum diuersarum confusio	257	Aquila alba caelestis	109
Alchymia alia sapientum, alia à vulgo sic appellata	153	Arbor vite fraternitatis de rosea cruce	45
Alchymistæ periti quo modo operentur in transmutandis metallis	258.259	Argentum viuum sublimatum	151
Alchymia transmutatoria à Guiberto oppugnata.	134	Argentum ex cinnabari	243
Alchymia an affinitatem habeat cum Magia	242	Argentum ex cinnabari	245
Alchymia vetustas	242	Armatura martia	4
Alchymia vetustas	216	Armatura Achillis	5
Alchymia vetustas contra Guibertum ex Guiberto.	242	Aristotelicus Peripatus quid	170
Alchymia immodice predicata	257	Aristotelica argumenta de transmutatione metallorum	168
Alchymista Paracelsici.	258	Arrhenicum Fernelij	104
Alchymia vetustas 259. frustra oppugnata à Th. Erasmo. ibid.	259	Arrhenicum ex traditione Baccii magis significare auripigmentum, arsenicum vero aurificiale arsenicum album	105
Alchymia transmutatoria impossibilis	177	Ars nulla est, qua non habeat ofores & contradicentes	246
Alchymista qui nam vulgo dicantur	178	Ars perfectiua metallorum	224
Alchymia definitio	178	Ars an ex libris disci possit, an reuelatione diuina	205
Alchymia est perfecta inspiratio diuina, & arcanū Dei gloriosum, quæ eam p̄ libitu largitur, subtrahitq; 205	182	Ars aurifica an omnibus anteferenda 211. eius descriptio magica 212. materia	ibid.
Alchymia in sacris non prohibita 266. an iure ciuili, ib.	66	Arfenicum album	105
Alchymia transmutatoria vita	45	Artū fundamenta semper certa	50
Alchymia triumphans Libauij	163		Artemi-
Alexiteria à Scheunem. in cura pestis australis, reiecta.	26		
Amadisai Galli historia	123		
Amicitia in affectuum secundum iustitiam & veritatē, non opinionum consensu consistit			
Anima microcosmica considerationis virtualis principium.			

INDEX.

<i>Artemisia Scheunemanni</i> 19. 25. 28. 69. <i>utrum rectius latine dicitur ex Germanico, dicitur die Artemisiam per Artemisiam, an ab Artemisia</i>	70	<i>Cabala Paracelsica mysteria</i>	76
<i>Artemisia, vox an sine H. scribenda</i>	38	<i>Cabala Scheunemanni</i>	76
<i>Affatio ridicula Scheunemanni</i>	31	<i>Cabala perfugium Paracelsistarum</i>	76
<i>Astralia non sunt fecibus addicta</i>	16	<i>Cabala quid. 76. eius exempla ex sacris: ibid. & seq.</i>	
<i>Astralitas Scheunemanni</i>	16. 58	<i>Cachetus.</i>	154
<i>Astrum solis & Veneris</i>	29	<i>Calae metalli genus Indicum</i>	183
<i>Astrum magnetis an ferrum fortissime trahat ex Paracelsi sententia</i>	33	<i>Calcinatio Philosophica</i>	93
<i>Attractio per antipathiam & sympathiam</i>	101	<i>Calcinatio secreta Philosophica alia, alia magisteriorum inferiorum</i>	93
<i>Aurum an inter omnia metalla solum perfectam speciem habeat</i>	257	<i>Calcinatio Philosophica.</i>	93
<i>Aurum ex omni parte probatum, an unquam ab ullo factum</i> 258. <i>affirmatur, ibid.</i>		<i>Calid Aegypti res chymica artis peritissimus. 217. eius de hac liber</i>	ibid.
<i>Aurum Cui P. R. ex auripigmento</i>	222	<i>Calx antimonii</i>	30
<i>Aurum quibus modis inuenire ferique tradat Plinius. 222</i>		<i>Cancrorum lapidum liquor</i>	6
<i>Aurum an & quomodo ex auripigmento fiat.</i>	223	<i>Causiticum ad bubones</i>	62
<i>Auriper artem facti historia ex Barnaudo</i> 234. <i>altera</i> 235		<i>Character ad omnes morbos</i>	4
<i>Aurum argentumue essentialia, an omnibus examinibus iustum & probum fieri queat, arte chymica</i> 179. <i>& an cum lucro an sine.</i>	ibid.	<i>Chalybis etransmutatio</i>	255
<i>Aurum per artem productum an sit verum naturale & proprietates omnes auri naturalis, tam in medicina, quam cateris rebus obtineat.</i>	261. & 272	<i>Chemia quid</i>	237
<i>Aurum chymicorum fossile non est, siue verum sit, siue sophisticum</i>	106	<i>Chirurgica contemplatio</i>	127
<i>Aurum à Carerio effectum</i>	245	<i>Chirurgia</i>	127
<i>Aurum Iacobi Pagani</i>	246	<i>Chirurgi veri rari</i>	127
<i>Auri & argenti nomine an vulgare aurum argentumque apud Chymicos veniant</i>	159	<i>Chirurgicorum remedium passionum, & materia</i>	127
<i>Auri augmentum</i>	246	<i>Chirurgica artis distributio</i>	127
<i>Aurum vellus Colchidis</i>	234	<i>Chirurgus quibus opus habeat</i> 128. <i>eius operationes.</i>	128
<i>Aurifices ex alieno opere</i>	257.	<i>Chymia Paracelsi antiquior</i> 54. <i>qui eam excoluerint: ibid.</i>	
B.		<i>Chymicae curationes non reprehendenda, modo artis principii utantur</i>	125
B alsamus magnanimitatis: 5		<i>Chymia definitio</i>	178
<i>Barnaudi narratio de argento viuo in aurum mutato, 234. quibus argumentis à Guiberto oppugnata. 235. an idem ille processus Barnaudus à Fernelio quoque descriptus sit. 235. & seqq. eiusdem processus cum Ferneliano collatio. 236. an ex Fernelio eius descriptionem perierit.</i>	237	<i>Chymici ex sanguine humano mumiam, & lapidem carbunculi instar ad omnium morborum depulsionem preparare solent</i>	6
<i>Barnauidus & Basilion calumnias patiuntur ob fidem dissentientem à Romana Ecclesia</i>	240	<i>Chymici libri</i>	160. 208
<i>Barnou & an recte dicatur experimentum, vel probatio, vel examen</i>	79	<i>Chymia antiquitas inuicta</i>	198
<i>Basilij Valentini currus triumphalis antimonii</i>	239	<i>Chymicus an de antimonio crudo differat</i> 73. <i>& an hoc prater suum officium</i>	74
<i>Basilion Medico Lugdunensi formulam tinctura aurificae vendit</i>	239	<i>Chymicorum libri non ad literam intelligendi sed mysticus sensus querendus</i>	158
<i>Basilion librum de tribus impostoribus scribit</i>	240	<i>Chymici precipue natura opera spectant</i>	158
<i>Bodinus de mutatione Nabuchodonosoris.</i>	144	<i>Chymici an homines peruersissimi</i>	159
<i>Bubonum sanandorum methodus</i>	62	<i>Chymici libri an erroribus refertissimi, & an à spiritu erroris inspirati.</i>	165
<i>Beguini preparatio salis petra</i>	84	<i>Chymici cur artem abscondant</i>	209
<i>Benedictionis diuinae praesentia & absentia in auro & argento faciend.</i>	244	<i>Chymia extractoria & separatoria vetustas.</i>	210. 219
<i>Bismuthum, stibium, arsenicum, cadmia an vera metalla 105. an metalla media, & infima.</i>	ibid.	<i>Chymicorum antiquorum catalogus</i>	210
<i>Bisterfeldius</i>	13	<i>Chymiatrica medicina olim regum studium</i>	140
<i>Blauer Schwefel der Röschin.</i>	95	<i>Cribit iunior Scheunemanni</i>	25
C.		<i>Chymicorum libri oppugnati</i> 228. <i>qui & quorum authorum ibid. an falsa authorum nomina praferant, ibid. & seqq. & si hoc, num ideo damnandi</i> 229. <i>eorum vetustas & veritas asseritur</i>	230
C abala quid nolet.	30	<i>Chymicus quibusdam à Diabolo illusum</i>	243
<i>Cabala arsenici & archenici</i>	115	<i>Chymica transmutationis exempla.</i>	243
<i>Cabala sulphuris non bene cabalistica.</i>	23	<i>Chymici cur ignoti in latebras se abscondant</i>	263. 264
<i>Cabala Scheunemanni</i>	76	<i>Chymica ars post sacrarum literarum cognitionem, ceterarum facile princeps</i> 264. <i>eius cultores, & qui scriptum propugnarunt, ibid. eius veritas ab omnibus gentibus asseritur</i>	ibid.
<i>Cabalisticum bellum grammaticale</i>	77	<i>Caeleste vegetabili fortius</i>	67
		<i>Confusio syncopa & elisionis</i>	78
		<i>Congo regnum auro abundat</i>	209
		<i>Cohabare</i>	62
		<i>Compositum & mixtum</i>	120
		<i>Compositione sit, an derivatio cum vox Tarbason ex Tar & Basanos sit.</i>	77
		<i>Coniecturis vri indubiis & perplexis, an crimini dandum</i>	36

INDEX.

Coniecturis licite utitur interpret	36	Ens naturale	3
Conseruatiua vite septem	4	Ens Dei Paracelsicum	118
Continua sunt quorum extrema vnum sunt	141	Ens magicum Paracelsi è medico agro tollendum	119
Contrarii absurditas veritatem contrarii cõfirmat	159	Epar stibiale Rulandi & Quercetani	90
Contraria an contrariorum remedia	98	Epar stibij Basilianum	92
Coralia 4. Coraliorum tinctura facilis	6	Epidemica infectio	68
Coralia preparandi modi	6	Equas Hispanicas vento concipere	10
Corneolum glaciatum	-22	Equos equitesq; inuictos, & indefessos prestare	10
Corpus aliud ex alio fieri num sit possibile	169	Eruca in papilionem	47
Corrigere mineralia per vegetalia	31	Esdra locus c. 8. v. 2. lib. 4. an pro chymicu faciat	196
Cramani iun. Paracelsici intemperie	11	Esdra locus lib. 1. c. 8. v. 26. 27. de are Babylónico expli- catur	197
Cramanus senior ex Euangelico predicatore ad Paracel- sifcholam transit	11	Essentialia quatuor iuxta numerum elementorum.	201
Craman. iun. Hoffmannum Medicum Hallensem & Li- bauium carpit 11. indignus, cum quo Libavius verba commutat ibid. Arist. vocat Narristoclem 12. ridi- culum semet vtriusq; Medicina Doctore appellat. 13	13	Europaprouincias à Turca impostor quidam Paracelsi- tus liberare promittit	18
Craman. iun. Paracels. mandum coctus 11. eius excursio- nes	ibid.	Examen tituli defensionis Libauij	167
Crasfes	122	Excrementa mercurialia & arsenicalia subiecta pesti astralis Scheunem.	18
Cribit Scheunem. 96. quid hoc vocabulo notetur	97. an	Experientia vt dicatur, quid requiratur	57
Arabice sulphur vocetur,	ibid.	Experientia esse non potest, cuius non est principium sci- entificum	119
Cribit Matthioli	97	Experientia non est sine ratione	119
Cribit Matthioli.	97	F.	
Crocus met allorum an ex stibio per balinitrum fiat. 90 eius preparandi ratio ex Beguino	91	F aber ferrarius Smalcaldia medicam artem exerce 12.	
Crolli podagrica.	109	Fatum Paracelsistarum.	80
Curaciones morborum	4	Febres duplices, vna ex diata, altera ex communi aeris causa	68
Currus triumphalis antimonij Bas. Valent.	72	Fernelii arrhenicum	105
D.		Fernelius interdum inter arrhenicum & auripigmen- tum distinguit	105
D ebilius non potest vincere fortius	67	Fernelii processum aurificum quo argentum viuum in aurum transmutatur, descripsit	236
Demonstrationes debere procedere ex communi- ter confessis	141	Fernelium probasse lapidem Philosophorum.	237
Detonationis, siue deflagrationis artificium, Germ. Ver- biffen 92. an preparatio hæc Philosophica	93	Ferrum fuligine Mercarii debilitatur	21
Deus ante omnia in morborum contagis placandus.	24	Fides naturalis	45
Deus omnia operatur in omnibus mediate	71	Fides naturaliu miraculosa	10
Deus an natura arcana nobis reuelare noluerit 185. qua circa naturalem Pbilosophiam reuelarit	186	Fecundatio terra miranda, quam Paracelsista quidam promittit.	7
Diabolus an materiam lapidis Philosophici ignoret 232	232	Fortuito curantes à medicoru consortio repelluntur	119
Diabolica illusiones & deceptiones circa artem chymi- cam	243	Fortuitorum non est scientia	119
Dialectica finis	167	Fundamenta medica Hippocratica, Galenica	51
Diocletianus chymicos libros Aegyptiorum abolet.	215.	G.	
216		G agates	4
Disputans eius scientia disciplinam sequi debet, cuius est materia, de qua disputatur	169	Galenici duplices	2
Distributiones mineralium	105	Galenic canones ad orcum damnantur à Scheunemanno	49
Diureticum Scheunemanni	31	Galli signatura hieroglyphica	19
Doctõr vi iuramenti vera docere, & falsa redarguere in sua professione tenetur	42	Galli cuiusdam de Libauio iudicium	43
Doctrina veterum noxius error à Scheunemanno appel- lata	49	de Gallico morbo quadam	108
Donum Veneris	20	Gallicus morbus quibus sanctur.	110
E.		Gelbe Kùhe	15
E cho quid	111	Gelber Kùchen Jung soll Schwefel seyn	15. 95
Eduardus Kelleius ex argento viuo aurum facit.	235	Gelber Kùchen Junge Scheunemanni quid	22
Elementum	120	Gelb an recte glaucus latinorum color dicatur.	95
Elementa externa 124. interna	ibid.	Generatio circularis	140. 141
Elementa dupliciter considerantur	120	Generatio quid	146
Entia Paracelsica morborum	3	Guiberti Med. Lothar. diabolica apologia contra chymi- am transmutatoriã	13
Ens astrale	3	Guiberti Apologia contra Alchymiam	134
Ens Deale	3	Guibertus Alchymiam transmutatoriã oppugnat 134 135. & seqq. mendax sophista 135. art. ficum testimo- nia repudiat	ibid.
Ens pagoyicum	3	Guiberti patria qualis	152
		Guibertus qua re impulsus Alchymiam oppugnarit 155 Guiberti	155

INDEX.

Guiberti narratio de sui erroribus.	156	Hydrargyrum an venenatum	172	
Guiberti nuga circa vocem Alchymia.	177	Haleyon volaticus. 22. in cura pestis astralis quomodo preparatur, ibid. deplumari debet, ibid. eius pluma, i bid. an ei omnes pluma detrahantur, ibid. bene assari debet 23. & totus figi, ibid. & 31		
Guiberti iudicium de defensione aduersus suam Alchy- mia expugnationem.	160	Hartmanni sententia de purgantibus	101	
Guibertus quibus argumētis inductus in Libatium scri- psit.	161	Hermetis liber de arte Chymica an falso ei adscriptus.	230	
Guibert. iudicium de libris Libauii 162. fatuum & ho- stile.	ibid.	Hermetici Hippocrati audire volunt.	1	
Guibertus post molem conuictorum plus quam asini- nam, pugnam fugit. 165. cur responsionem ad defen- sionem Libauii fugiat. 166. ingentia promittit, ibid.		Hermetici non solum per vegetabilia suppositoria & e- nemata, sed etiam per mineralia ventrem sollicitant	97	
Guib. Græca lingua ignarus.	171. 172	Hermetici duplices	2	
Guibertus sibi ipsi contrarius 135. eius ex imperitia, & malo iudicio confidentia. 137. non cogitat de materia Physica proprietatibus 142. eius transmutatio 144. copiosus in non necessariis.	145	Hermetis tabula smaragdina.	151. 210	
Guibertus Philosophia inscius 40. annos inter carbones Paratelsicos consumsit	256	Hermes Aegypti rex.	210	
Guiberti infeliciter tentantis Alchymiam Epitaphium.	259	Hermetico spiritibus purgandi virtutem ascribere	101	
Guiberti de Libauii libris stultum iudicium	162	Heroicum est, cum omnibus benefecerit, male audire. 12		
Guiberti patria qualis	163	Hesperidum mala aurea. 213. horti.	214	
Guibertus ideo in Libatium a deo insanit, quia est reli- gionis diuersa 165. eius diabolica calumnia in Liba- uium, ibid. conflictum fugit 166. sibi ipsi contrarius, ibid. heret in Libauii latinitate 170. ne latine qui- dem recte loquitur 173. & Græca & latina Libaui- ana horret, ibid. Alchymia rudis 174. eius regnum li- terarium	176	Hippocratica omnia etiam Galenica esse.	51	
Glaucum quid	31. 96	Hippocraticus à Scheuneman. Hypocratico male allega- tus.	97	
Glaucum an per fuscum recte à Fernelio explicetur.	96	Hippocratis encomium. i. artis medicæ præcipuus cultor & author	ibid.	
Glaucoma Fernelio quid	96	Hippocrates patriam iutare maluit, quam spe maxi- marum opum ad Persarum Regem se conferre	12	
Glaucum an recte Gelb dicatur	26. 31	Hippocratis de humoribus sententia.	52	
Glaucum, Glaucoma	95. 96	Hippocratis encomium ex Pato ad Artaxerxem 68. quibus remediis vsu in curanda peste	68. 69	
Globulus sibiialis Scheunemanni, suppositorius.	97	Hippocratis iuramentum.	210	
Globulus metallicus loco suppositorii ex quibus fieri pos- sit	98	Hoghelandæ experimentum in hydrargyro	245	
Globulus ex antimonio an dici possit metallicus.	103	Homini contemplatio.	123	
Globulus mineralis Scheunem.	32	Hugo Rex Gallorum Othonem Imp. Rom. pro superbia fastuose irridet.	115	
Globuli attractiui an virus Arsenicale & Mercuriale atrabant. 20. ex quibus constare dicantur, ibi- dem.		Hydrargyrum ex plumbo;	151	
Globuli arsenici attractiui	20	Hydroticum ex stimmi	14	
Goclenius	13	Hygeia Scheunemanni cruda	11	
Goclenius an Libauii hostis	38	Hygia argentea Scheunemanni an fixa.	17	
Græci ne an uti liceat in disputatione de arte aliqua.	173. quando vtendum.	Hygeia argentea Scheunemanni 113. 114. 115. Dea Hip- pocrati dicitur, ibid. eius descriptio	115	
Græci si vtimur, an à bonis & doctis ob id reprehensio- nem mereamur	172	I.		
Grammaticam scire liberale est & ingenium.	78	I Chores qui sint	23	
Grammaticalia vitia Scheuneman.	15	Ignis nature	120	
Grævus quis color apud Germanos	96	Ignis an sibiium corrigat	75	
Græferus hostis Libauii.	38	Ignota fere homines appetere solent.	12	
Gymnasium Coburgicum	13	Imaginatione an morbus tollatur.	126	
H.		Infinitorum non est scientia.	119	
H an litera apud Latinos, Ebraeos, & Germanos.	39	Insanabilia.	123	
Hagelius Iesuita quibus rationibus metallorum trans- mutationem impugnet. 254. ea refutatur. 255. 256.	260	Inscriptio libri à potiori & nobiliori fit	103	
Halinitrum agros tertio anno perdit.	7	Iobi locus de generatione metallorum. 224. explicatur, ibid.		
Halinitri preparatio.	23	S. Ioannes Euangelista gemmas fractas solidasse, & ex virgæ aurum fecisse dicitur	202	
Halinitri per sulphur preparatio & fixio 83. & seqq.		I. B. Porta enigma de Phæbo & Pythone	247	
Halinitrum varijs nominibus apud Quercetanum ap- pellatur	22	Iudicium de methodo Scheuneman. in pestis curatione adhibenda	59	
		Iudicia doctissimorum viroꝝ de libris Libauii	162	
		Iudicium defensionis Alchymia	164	
		Iudicium de Hygeia, seu sanitate argentea Scheunem.	112	
		Iuramentum Hippocraticum	210	
		Iulius Firmicus Astrologus	217	
		L.		
		Lampas vita 5. eius preparatio	6	
		Lapis Philosophorum noua medicina fundamen- tum.	2	
		Lapis Philosophorum an carmine sibyllino describatur.	205. qua arte quatenus	ibid.

INDEX.

<p>De lapide Philosophorum Ph. Muller. 262. cur eius preparatio adeo difficilis. 263. ab Imperat. Pontif. Principibus, alius visus. 263</p> <p>Lapis Philosophicus in omnibus 265. & quomodo, ibid. in quem finem à veteribus preparatus, ibid. eius vsu Lullius 130. annum attrigit. ibid.</p> <p>Lapidis Philosophici materia qua sit 266. quibus nominibus à Philosophis nominata, ibid. eius materia vnicæ est, ibid. ex solo argento viuo confici potest. 267</p> <p>Lapidis Philosophorum effectus 225</p> <p>Tarbason quasi lardi basis 72</p> <p>Tarbason Plin. an recte à Scheunem. in Tarbason commutetur: ex sent. eiusd. Scheunem. 25. dicitur quasi Lardi basis, ibid. 28</p> <p>Tarbason Plinii in Tarbason à Scheuneman. conuersum 14. 72. vnde dicatur 73</p> <p>Latio nominis Scheuneman. 30</p> <p>Laureum fatale Liuiæ Aug. 5</p> <p>Lauacrum metallorum. 22</p> <p>Libauij coniectura 11</p> <p>Libauij methodus in Alchymia 66</p> <p>Libauius multa dona habet à Deo. 156</p> <p>Libauius syntagma arcanorum chymicorum edit. 11. & quid circa illud euenerit 12</p> <p>Libauij epistola ad Laur. Hoffmannum Med. Hallens. 12. Bisterfeldium & Goclenium aduersarios habet. 13. & vniuersitatem Parisiensem, ibid. eius de cura pestis parabolica coniectura, syntagmate arc. chym. comprehensa 14. & passim.</p> <p>Libauij iudiciū & examē tractat. de peste astrali Scheuneman. 16. & seqq.</p> <p>Libauius postas, qui versibus Guiberti Apologiam exornasse videri volunt, alloquitur 233</p> <p>Libauij in diuinatione error, siue in expositione verborū que aqua toties inde prolecta sit expiratione 140</p> <p>Libauius hermetica disciplina decus à Scheune. dicitur. 26</p> <p>Libau. apocalypsis hermetica 26. quæ contineat. ibid.</p> <p>Libau. Paracelsistas cur & quatenus auerfetur 27. bonorum amicitiam non repudiat ibid.</p> <p>Libauij responsoria ad Scheunem. epist. priorem. 26</p> <p>Libau. ludimoderator per contemptum à Scheuneman. vocatus 35. hirundini ab eodem comparatur 36. & Harpyis Virgilianis ibid.</p> <p>Libauus an diuinauerit Scheunem. iam interpretando 63. an scuisse in alios recte dicatur 64. & 65. & quid illi cum Tanchio, Crollio, Penoto, Seuerino, aliis 65</p> <p>Libauij scripta in Riolanum & Quercetanus 66. eius Alchymia triumphans, ibid. quo consilio & methodo scripta, ibid.</p> <p>Libauij controuersia cum vniuersitate Parisiensi. 155</p> <p>Libauij cum Gretsero concertatio 164</p> <p>Libauij fides Christi. 165</p> <p>Libauij ars disserendi 167. quo genere dicendi vtatur. 169. an impuro, barbaro 170</p> <p>Libauij Gracissatio 171</p> <p>Litera Lotharingica. 175</p> <p>Lotharingica arma à Libauio notata. 174</p> <p>Lotharingiana nihil bonarum habet literarum ex sententia Guiberti: secus Libauij. 176</p> <p>Lothi vxor quomodo in statuam salis conuersa dicatur. 143</p> <p>Lucerna perpetua Olybii 219. recensentur authores qui huius mentionem fecerunt 220. alia Tullia Ciceronis filia 221</p> <p>Ludimagistri nomen & officium honestum 82</p>	<p>R. Lullij vita, & encomium 276. eius doctrina apud batio, 277. cur huic operi adiecta 278</p> <p style="text-align: center;">M.</p> <p>M Acrocosmia scientia medica 119. 121</p> <p>Machina pedhulca, qua partus ex vtero liberetur pro libitu 8</p> <p>Magi auri & argenti prestigias facientes 241</p> <p>Magia an Alchemia coniuncta. 241</p> <p>Magice affectus quomodo curandus. 119</p> <p>Magica exercitia prohibita 6. thymiatro non sunt necessaria ibid.</p> <p>Magorum opinio de speculis & sigillis constellatis 3</p> <p>Magneſta Saturnina Opalina pellucida Quercetani, in croco metallorum. 88</p> <p>Magnetis sinus. 122</p> <p>Magnetis oleum an tam fortiter ferrum trahat, vt clauum ex pariete euellat 102</p> <p>Magnes per ignem vim omnem an omittat. 102</p> <p>Magnes oleo Martii extinguitur. 102</p> <p>Malicorium. 97</p> <p>Malorum reprehensio laus est, & laus vituperium. 13</p> <p>Mamburgi deceptio in Honauero & Millenselsio 154</p> <p>Margaritarum preparatio 6</p> <p>Martis aqua duplex descriptio. 5</p> <p>Masculum vel sceminam vt qua pro libitu concipiat, quidam se esse curum promittit 8</p> <p>Maturationis accelerari non potest, veneno nondum delecto. 62</p> <p>Maximilianus Imp. aqua martialis vsus dicitur 5</p> <p>Medicus sanandi artem qui iactat, quæ debeat prestare. 108</p> <p>Medicus sufficiens ad cognoscendum, sufficit etiam ad sanandum. 108</p> <p>Medicina fixa 58</p> <p>Medendi principia catholica. 125</p> <p>Medici functiones 124</p> <p>Mercurius sublimatus dulcis, aquila alba dulcis, & Panacea vocata 31</p> <p>Medici praxi pendet ex scientiæ principiorum. 119</p> <p>Medicus incipit, vbi desinit Physicus 119</p> <p>Medicus Physica consideratione absoluta non vtitur. 119</p> <p>Medici doctissimi latinissimi. 41. 42</p> <p>Medici est, etiam qua didicit, docte & eleganter ediffere-re posse. 43</p> <p>Medicamenta ad pestem astralem vnde petenda. 45</p> <p>Medicus Galenicus qua methodo curam pestis ordiatur. 24. principium contagionis tollere conatur. ibid.</p> <p>Medicamenta ex magia naturali petita magnam fidem siue fiduciam naturalem requirunt. 65</p> <p>Medicus an scribendo, loquendo Grammaticorum legibus subiaceat 77</p> <p>Medicorum mutationes periculose 12</p> <p>Medicina non semper apud omnes populos in pari estimatione, à Catone oppugnata. ibid.</p> <p>Medicamentorum preparatio duplex, officinali Galenica, & spagirica. 126</p> <p>Medicina chymiatrica olim à regibus exercita. 14</p> <p>Medicorum hermeticorum distinctio. 1.</p> <p>Medicina exotica à Romanis damnata 1. patria culta ibid. in artis formam redacta: ibid. ab antiquo existit. ibid.</p> <p>Medicina quibus authoribus & quando coeperit ibid.</p> <p>Medici Hermetici. I. Hippocratici audire volunt, ibid. eorum factio duplex. 2</p> <p>Medicorum plures secta tempore Galeni 1</p> <p style="text-align: right;">Medicina</p>
---	---

INDEX.

Medicina alia dogmatica, alia empirica, alia methodica.	1	Μεταλλων, & μεταλλων quid	107
Medicina Hippocrati à Galeno exculta ab omnibus recepta	2	Μεταλλου's fossor	107
Medicina & Philosophia noua fundamentum lapis Philosophorum. 2. principia tria essentialia, ibid. cōparatio microcosmi cum macrocosmo,	ibid.	Metallorum propagationis historia	208
Medicorum factio Paracelsica.	2	Metallorum ars perfectiua.	224
Medici Galenici. 2. eorum factio in rigidam & Galenico chymicam diuisa	ibi.	Metallicus vox quomodo accipiat	103
Medicina Hippoc. & Galen. duo criteria, ratio & experientia	2	Metalli nomen generale	104
Medicorum genus magicum. 3. varia exempla	4	Metallicorum species varia	104
Medicorum genera quinq; Diuina, magicum, astrale, naturale, imaginarium. 3. quod ex his probandum reijciendum	ibid.	Metalla à quibusdam diuiduntur in perfecta, & imperfecta	104
Medicina diuisio in theoreticam & practicam.	123	Metalla an rudia & imperfecta à Deo condita	189
Medici actio propria est sanatiua corporis humani animati	123	Metallorum transmutatio an in momento fieri possit.	189
Medici non est insanabilia aggredi.	123	Metalla an accidentibus specificis differant	190
Medici functio in physiologian, hygienen, pathologian, prognosticen, & Therapeuticen	124	Metallorum transmutationem possibilem esse Libanius demonstrat	193
Medici cuiusdam miranda pollicitationes recensentur. 7. promittit fecundare terras omnes, ibi. piscium & alium copiam, agrorum prouentum vberimum, & morborum curam admiradam, quin & mutare affectus, virtutes & vitia ex vno in alium transferre, iuuenilem restituere aetatem, sine ventriculo alere & alia,	ibid. & seq.	Metalla etiamnum hodie in venis & metallis nasci.	208
Medicus legitimus an medicamenta sua venum exponere debeat	117	Metallorum duriorum transmutatio	255
Medica artis constitutio, qualem his temporibus desiderant Hermetici Hippocratici, veterum inuentu seruatis	118	Metalla vt in mercurium resoluantur late docetur.	255
Medicorum factiones hodierno tempore dua, Galenica, & Paracelsica 118. additur genus medium.	ibid.	Metalla quomodo ex mercurio beneficio sulphuris metallici componantur	256
Medicina est ars bene medendi 118. dicitur scientia, ibi. eius subiectum.	ibid.	Metalla an φλογοσα.	256
Medici ab agrorum non facile mutandi	12	Metalla omnia ex sulphure & hydrargyro concrefcere.	257
Meleager fatali stipite à matre excusso perit.	5	Metallorum an vnica substantia, qualitates diuersa.	257
Mercurius solis Paracelsi	60	Metalli nomine apud veteres quid veniat.	104
Mercurius solis 18. eius preparatio per viam humidam, ibid. per siccam	ibid.	Metalla vnde dicta.	104
Mercurij dulcis preparatio	114	Metallorum ortus ex principio insito, tanquam semine	142
Mercurij vox an de mercurio illo vulgato intelligenda	221	Metalla quot à Paracelfo dicantur	104
Mercurius dulcis	113	Metalli nomine qua veniant	105. 107
Mercurius an semper metallum dicatur	33	Metalla infima, & media, an vere metalla	105
Mercurius sublimatus siue hygeia Scheunemanni an tar- taros morbos tollere possit	117	Microcosmia scientia medica 123. eius subiectum	123. ibid.
Mercurius solis summus rex & iudex omnium Planetarum 18. an magnetica virtute excrementa alui & ventriculi solus attrahat, ibid. eius preparatio, ibid. vt per viam humidam & siccam fiat, ibid. preparatio,	ibid.	Mineralium distributiones ex Alberto Magno	105
Mercurium precipitare	19	Mineralia à quibusdam diuiduntur in maiora, minima, media.	104
Mercurius Veneris	20	Mineralium distributiones	105
Metalli nomine qua veniant.	33	Minerale & metallicus vox an vniam eandemque rem significet	103
Metallorum distributio ex Baccio. 106. ex alijs, ibid. vera. ibid. ex Physicis	ibid.	Minerale, fossile, metallum non raro idem significare.	33
Metalla in argentum viuum quomodo soluantur	18	Mineralia Paracelsistarum improba	24
Metalla corruptibilia & generabilia	168	Minerale dictum an possit esse metallicum	103
Metalla an ab aeterno, an in tempore creata.	185	Minerale & metallicum an synonyma	33
Metallorum generatio	185	Mistorum perfectorum tria essentialia	119
Metallorum virtus seminaria & spiritus	186	Mixtū, compositū 120. perfecte mixta 121. imperfecte, ibid. perfectorum mixtorum ortus ibid. genera	ibid.
Metalla quadam, non ess: fossilia, sed artificialia	106.	Mixtio an in transmutatione fiat	145
& qua	ibid.	Mixturatum Scheunemanno exosum	44
		Modi quibus metalla transmutata probantur	253
		Momi Scheunemanni reprehensio	85
		Momus quid Scheunemanni	57. 58
		Momus iudicio Scheunemanni incarnatus diabolus	27.
		55. 67	
		Momus quis	63
		Momi Scheunemanni incarnati diaboli.	16
		Mors Virgilianus an defecerit voce, prauidente eum lu- po	7
		Morienus chymica artis peritissimus 217. eius de hac liber	ibid.
		Morbus Bamberg. ex infectione phlebotomica	108
		Morbi fixis an volaticis tollendi	117
		Morbus per similia fit, & per similia curatur 50. hoc quomodo intelligendum.	ibid.

INDEX.

<i>Morborum transplantatio</i>	4	<i>Orichalcum fosile pluribus notū discerni potuit ab au-</i>	
<i>Morbi transfurales</i>	4	70	198
<i>Morbi qui per spiritus infliguntur</i>	118	<i>Orichalcum nobile</i>	204
<i>de Morbo Gallico quadam</i>	108	<i>Orichalci & ariū differentia</i>	205
<i>Morbus Gallicus quibus curetur</i>	110	P.	
<i>Morbi.</i>	124	P <i>Anacea Ambaldina</i>	14
<i>Morbus an sit astralis, qui purgantibus siue mercuriali-</i>		<i>Panoplia Martia Achillis</i>	5
<i>bus, siue salinis curatur</i>	117	<i>Panoplia sacra</i>	5
<i>Morbi astrales an solis astralibus curentur</i>	17	<i>Paracelsicus quidam mira quadam promittit 7. ut fa-</i>	
<i>Morbus an imaginatione tollatur.</i>	126	<i>cundare, omnes terras altilia ad votum, latamina a-</i>	
<i>Morborum curationes an etiam à diabolo peti possint.</i>		<i>grorum, sanitatem humani corporis, affectuum mu-</i>	
126.		<i>tationem, virtutum & vitiorum ex alio in alium</i>	
<i>Morbi quid</i>	124	<i>translationem, restitutionem iuuentis atati, alere</i>	
<i>Morbi generales, particulares, vniuersales, sporadici, e-</i>		<i>sine ventriculo, fecunditatem, augmentationem pe-</i>	
<i>pidemiales, endemiales, &c.</i>	124	<i>cutia tormenta mira bellica, liberationem Europa &</i>	
<i>Morbi secundum Paracelsicos, alij astrales, alij elemen-</i>		<i>alia late</i>	6.7.8.9.10
<i>tales</i>	124	<i>Paracelsistarum, siue impostorum chymistarum impo-</i>	
<i>Morborum iuxta Paracel. quinque entia</i>	124	<i>stura, & tragici exitus</i>	232
<i>Morbi noui an adhuc hodie excitentur.</i>	124	<i>Paracelsista duplites, literales, mystici</i>	158
<i>Morborum causa vniuersales, particulares, remota,</i>		<i>Paracelsus an veterem artem correxerit</i>	160
<i>propinqua 124. vniuersalibus qua annumerentur.</i>		<i>Paracelsi thesauri</i>	9
124. qua particulares 124. quadam extra hominem		<i>Paracelsicorum mores & stultitia</i>	110.111
quadam in ipso	124	<i>Paracelsista sunt abortus & excrementa vera medicina</i>	
<i>Morborum symptomata.</i>	125	127	
<i>Motus purgantiu medicina & sympathia cum purgandis</i>		<i>Paracelsista saniores theriacam non improbant</i>	48
<i>Schiunem.</i>	98.99	<i>Paracelsus arcanorum monarcham seipsum vocat</i>	50
<i>Motus sympatheticus & antipatheticus.</i>	99	<i>Paracelsisticum Hippocratici potius esse, quam Galenici</i>	
<i>Motum sympatheticum omnes Philosophos admittere</i>		<i>velint</i>	50
99. huius exempla, ibid. an à Libauiō negetur	99	<i>Paracelsus monarcha medicorum à Scheuneman. dictus</i>	
<i>Motus sympatheticus an à Galeno doceatur prouenire à</i>		50	
<i>certo qualitatum primarum temperamento</i>	100.	<i>Paracelsica fides, fabulosa est & mendax</i>	102
<i>tribuitur ab Auicenna qualitati à Deo & celo in-</i>		<i>Paracelsus de magnete</i>	103
<i>stillata.</i>	100	<i>Paracelsistarum erga Libauium odium 11. eorum ora-</i>	
<i>Motus species sex</i>	126	<i>cula somnia, vel surta ibid. ijs non scribit Libau. sed</i>	
<i>Ph. Mullerus miracula & mysteria chymico medica e-</i>		<i>studiosis</i>	ibid.
<i>dit 4. eiusce operis partitio.</i>	ibid.	<i>Paracelsista sunt mercatores & agryta cum schedulis 14</i>	
<i>Mundus animal magnum Platonis.</i>	122	<i>ex merce & schedulis innotescunt</i>	ibid.
<i>Mundi perfectio</i>	190	<i>Paracelsica sepia deprehensa fugiunt in atramentum</i>	
<i>Mundus an perfectus à Deo conditus</i>	188. & 190	<i>suum</i>	27
<i>Mysteria cabala Paracelsica</i>	76	<i>Paracelsici an hermetici dicendi</i>	ibid.
N.		<i>Paracelsicorum impostura</i>	17
N <i>Abuchodonosoris transmutatio 143. qualis fuerit</i>		<i>Partes compositionis num semper priores tempore com-</i>	
<i>ibid. & seq.</i>		<i>positiū</i>	78
<i>Naturalia qua</i>	69	<i>Paracelsici an legerint Plinium 71. asini in variis lin-</i>	
<i>Natura edicta immutabilia.</i>	97	<i>guis 72. ijs voces barbaras placent</i>	75
<i>Natura leges podagra curationem non admittere.</i>		<i>Paracelsica Cabala mysteria</i>	76
109		<i>Paracelsistarum nequitia, qua aliud dicunt, aliud intel-</i>	
<i>Natura rei melioris semper auctor</i>	142	<i>ligi volunt</i>	64
<i>Nomenclatio</i>	30.81	<i>Paracelsus totam medicinam veterum immutauit 51.</i>	
<i>Nomina rebus certa lege imposta sunt.</i>	97	<i>52. à suis discipulis male intellectus</i>	ibi.
<i>Nomina artium posteriora sunt, artibus iam existentibus</i>	97	<i>Paracelsi nomen ignominiosum</i>	54
<i>Nutrimētum quale, tale & excrementum</i>	100	<i>Paracelsi vita à Crollio descripta</i>	53
O.		<i>Paracelsus se & suum nomen propriū facinoribus igno-</i>	
O <i>leum sibi</i>	29	<i>minosum reddidit.</i>	55
<i>Oleum antimonij</i>	30	<i>Paracelsus ingentē pecuniarum vim defodisse dicitur 9.</i>	
<i>Oleum tinctura sibi ex Rogerio</i>	81	<i>Paracelsi ab authoris instituto deflectunt</i>	14
<i>Oleum carbunculi ex sibi</i>	81	<i>Paracelsista cur mendacia, vituperia & iniurias idio-</i>	
<i>Oleum magnetis an tam fortiter trahat ferrum, vt ex</i>		<i>mate vulgari conscribant</i>	117
<i>pariete clauum expellat</i>	102	<i>Physica diuina</i>	120
<i>Oleum antimonij Rogerii</i>	30	<i>Paracelsus monstrorum monarcha</i>	124
<i>Omnia ab vno, & omnia ad vnum</i>	188	<i>Paracelsici etiam sermonem peruertere sibi licere, pu-</i>	
<i>Opali varia genera 89. omnium gemmarum habet colo-</i>		<i>tant</i>	32
<i>res</i>	ibid.	<i>Paracelsista in crucem acti, aut alios ex merito tracta-</i>	
		<i>ti</i>	232
		<i>Paracelsistarum latibula, qua frustra querunt</i>	16
		<i>Paracelsicorum fallio incrementa passim & quotidie</i>	
		<i>sumit</i>	2
		Paracelsi	

INDEX.

<p>Paracelsi quinque entia 3. primum Es Deale, <i>ibid.</i> 4. <i>Astrale.</i> 3. <i>naturale.</i> 4. <i>pyrocum.</i> 5. <i>venena natura- lia & artificialia</i> <i>ibid.</i></p> <p>Paracelsi axioma de attractiuis 3 Paracelsistarum factio improba viriliter oppugnanda. 4</p> <p>Paracelsi Hen. Scheunem. de morbo mercuriali conta- gioso, qui pestis appellatur, ex quintuplici ente pro- gnato 44</p> <p>Paracelsus venenum aut autipharmacis necat, aut im- positus extrahit 21</p> <p>Pater aris 14</p> <p>Pauo imaginans sibi serpentes 10</p> <p>Pati de Hippocrate iudicium 17</p> <p>Pati sententia de Hippocrate ad Artaxerxem 67. 68. <i>late.</i></p> <p>Pecuniarum augendarum rationem qui promisit. 9</p> <p>Penitus reprehensus 87</p> <p>Penoti iudicium de Libaui 54</p> <p>Penotus 65</p> <p>Penotus ad Paracelsiam transiens, pedem sapienter re- trahit 34</p> <p>Peripatus Aristotelicus quid sit 170</p> <p>Peripatus Aristotelicus Guiberto est Aristoteles 170</p> <p>Pestis putrida cacochymica cura 32</p> <p>Pestis magica therapeutica 45</p> <p>Pestis astralis generatio 15. curatio, <i>ibid.</i> ad hanc suppo- sitorium, <i>ibid.</i> vomitiuum, <i>ibi.</i> hydroticum, <i>ibid.</i> diu- reticum, <i>ibid.</i> roboratio per externa, <i>ibid.</i> horum exa- men instituitur 19. & seqq.</p> <p>Pestis qualis morbus 19. morbus epidemicus <i>ibid.</i></p> <p>Pestis astralis vnde originem trahat 45. quibus curanda <i>ibid.</i> 46</p> <p>Pestis non tollitur nisi placato Deo. 68</p> <p>Pestis an validiora remedia poscat, quam Theriacalis & Mithridaticum 69</p> <p>Philargyria Guiberti 216</p> <p>Philosophorum lapidus effecta 225</p> <p>Philosophi cur sua non vulgarint 209</p> <p>Philosophus an recte possit coniecturis uti. 36. 93</p> <p>Philosophia causa dubitatio 36</p> <p>Philosophi officium 36</p> <p>Philosophi antiqui, quibus principiis instructi, trans- mutationem metallorum sunc aggressi. 274</p> <p>Pisces exoticos viuos in patriam deferre 8</p> <p>Piscium euporia miranda 7</p> <p>Plinius Paracelsistis contemptus 28</p> <p>Plinius an rectius Larbason scribat, quam Tarbason. 28. 71</p> <p>Plinius de orichalco 199. de are coronario <i>ibid.</i></p> <p>Plinij locus de auro 244</p> <p>Plinius quid de transmutatione metallorum senserit. 223.</p> <p>Plumbum ex stibio per plumbum: 20</p> <p>Plumbum Philosophicum. 20</p> <p>Podagra Scheunemanni. 108. 111</p> <p>Podagra an à Paracelsistis tollatur 108</p> <p>Podagrica Crollij 109</p> <p>Poeta sint illi: boni, veri, qui aliorum merces laudant, & aliosque contemnunt 117</p> <p>Pomorum Hesperidum explicatio 213</p> <p>Præstigatorum, sive Pseudochymicorum ex descriptio- ne Guiberti triplex genus 233</p> <p>Principia Paracelsistarum 98</p> <p>Principium mole minimum, potestate maximum: 169</p> <p>Principium ditandi ratio 9</p>	<p>Principia Paracelsistarum 2. 3</p> <p>Principia Hippocratica an eadem cum Galenicis. 50</p> <p>Principia medendi catholica 125</p> <p>Processus cuiusdam popularis in 2. syntag. descripti de- claratio. 85</p> <p>Processus aurificus quo argentum viuum in aurum mu- tari docetur, descriptus à Barnaudo & Fernelio 235 236</p> <p>Processus transmutorius metallorum ex Barnaudo. 250. exponitur à quodam anonymo, <i>ibid.</i> alius, sed imperfectus 252</p> <p>Proiectio in instanti mutans. 198</p> <p>Propagatio metallorum. 207</p> <p>Prophylactica Scheuneman. 45</p> <p>Prophylacticum poterit ex tinctura Philosoph. sol. vel antim: 8</p> <p>Pulueres in peste astrali exhibendi ex descriptione Scheu- nemanni, examinantur 19</p> <p>Puluis Esdra an puluis aurificus. 204</p> <p>Pulueres Scheunemanni. 32</p> <p>Puluis vomitiuus Galen. in curatione pestis 24</p> <p>Purgans an purgandum magnetica virtute trahat: 59</p> <p>Purgatio esteductio alicuius noxii, & determinati in corpore per medicamentum purgans 101. duabus de causis fit <i>ibid.</i></p> <p>Purgatoris librorum Pontificii. 218</p> <p>Purgantia agunt per familiaritatem totius natura, qua simile trahit simile 32</p> <p>Purgans mercuriale 33</p>
Q.	
	<p>Quercetanus defensio & offensio iterum 66</p> <p>Quercetani crocus metallorum. 90</p> <p>Quercetanus 65</p>
R.	
	<p>Raucedo ex prauidente lupò 7</p> <p>Rectum sui & obliqui iudex. 232</p> <p>Regnum literarium Guiberti in Lotbaringia 185</p> <p>Reguli ex stibio quomodo preparantur 20</p> <p>Religionis odium in artes redundat. 239</p> <p>Retorsio iniuriarum & conuictorum in Guibertam: 181</p> <p>Reuelatio diuina 206</p>
S.	
	<p>Sacerdos deditus diabolo, Guiberti socius. 246</p> <p>Salies transmutorii 246</p> <p>Sal metallicus: 22</p> <p>Sal niterum & sulphur hostes 22</p> <p>Sal rosatus 87</p> <p>Salis nitri preparatio ex Penoto 87</p> <p>Sal sulphureus, sal mercurialis, sal ammoniacus 22. sal fusilis <i>ibid.</i></p> <p>Sanationes felices Scheuneman. 34</p> <p>Sanitati humana admiranda curatio. 7</p> <p>Scheuneman. Hippocratem non legit. 68. eius ruditas, <i>ibid.</i> & 69. 70. suo regi implicatus seipsum explicare nequit 70</p> <p>Scheuneman. rex auium 64</p> <p>Scheuneman. Epistola secunda ad Libau. 35. superba, fastuosa, <i>ibid.</i> Libauium per contemptum ludimo- deratorem vocat <i>ibid.</i></p> <p>Scheuneman. philosophomastix. 36. veniam à doctis an recte petat 37. an ei danda, <i>ibid.</i> astutus stupidus 38. eius flagitia grammaticalia: 42</p> <p style="text-align: right;">Scheun.</p>

INDEX.

Scheun. diabolicam virulentiam ex impuro corde eruat.	56	Spiritus scærens nonem aquilarum	24.
Scheunem. antheriacam recte profligare dicatur, an vero solum abustum	47. 48	Spiritus sulphureus & aurificus facile potest perire, aut materiam indispositam inuenire	245
Scheuneman. an sit Paracelsicus si probatur	ibi.	Stannum ex plumbo	151
Scheunem. artemisia	28	Sterilitatem propulsantia.	5. 8
Scheun. egregius verborum interpres 28. eius Cabala Paracelsica stulta.	30	Stibium utrumque metallis accensetur	33
Scheunem. an vere artem sanandi sibi arroget 108. male de morbo iudicat	ibid.	Subiecti arsenicale pestis astralis ex descriptione Scheuneman.	18. 19. & seqq.
Scheunem. podagra laborat	108	Sues stibio pinguefacere	29
Scheunem. Grammatica, Physica aliarumq; artium ignarus	95	Suidas de transmutatoria metallorum 211. an recte à Guiberto reijciatur	215
Scheunem. anus virulenta, loquax	98	Suidas de Chemia	178
Scheunemanni amici	25	Sulphur quibus nominibus Scheunemanno dicatur	19
Scheunem. pulveres quos peste laborantibus astrali præbet, examinantur.	19	Sulphuris color 95. an glaucum	95
Scheunemannus pestem astralem per tria astraliter curari gloriose, sed vane prædicat 17. male sibi conscius latibula quarit.	ibid.	Sulphur an malleabile	107
Scheunem. methodus curand. Pest. astralis. fabulosa	62	Sulphur Cabala non bene cabalistica	23
Scheunem. flagitia & errata Grammaticalia	64	Sulphur & sal nitrum hostes	21
Scheunem. rex auium 64. & quarum	ibid.	Sulphur quibus nominibus Scheunemanno appelletur.	23
Scheunem. mina contra alchymiam Libauij 67. Hippocratem non legit. 68. eius nomen scribere nescit 68. eius mendacia.	69	Sulphur Philosophicum pater metallorum, & principium mixtorum	23
Scheuneman. ferre non potest se Paracelsicum dici	71	Sulphur. famulus culinaris, iunior Cribit, Scheunem. appellatus 32. & quibus aliis nominibus ibid. quibus Dornæo, Thurneiser, & aliis	ibid.
Scheunemanni furtum in transcribendis aliorum inuentis. xi. scriptum, quo Galeni canones mithridatiæ Theriacam, &c. damnat	14. 16	Sulphuris proprium esse φλογιστὸν, quomodo intelligendum	256
Scheunemanni hygia argentea, & ex quibus confecta	14	Sulphur crudum commune, quomodo perum aurum prodignat	260
14 an fixa	17	Sulphur antimonii an crocus metallorum	94
Scheunemanni cura pestis parabolica late examinatur	14 & pass.	Summa artis transmutatoria	179
Scheunemanni tractatus de peste astrali curanda, epitome 15. & seqq. iudicium Libauij de hoc 16. & seqq.	25	Summalibri de peste astrali curanda à Scheunemanno editi	44
Scheunemanni epistola ad Libau. de iudicio sue sphingis in syntagm. Chym.	25	Summa libelli Scheun. de peste Aescaniensi	46
Scheunemanni amici	25	Suppositorium Scheunem. in peste astrali	15
Scheun. Galenicis canones acorum mittendos censet.	27 47.	Sympatbia, antipatbia	122
Galenii hostis summus, ibid. Hippocraticis principijs insistere vult 27. an recte dicat se medicamenta sua occultare nolle	ibid.	Symptomata morborum	125
Scheunem. vicia Grammat. in epist. prior. commissi 26. 27 28. & seqq. 36. 37. 39. & alibi passim Logica ibi.	26.	Synsagma arcanorum chymicorum auctoris 4. quo consilio conscriptum 10. quid circa id eueniret	1.
Scientia an labiles	42	T.	
Semimetalla	20	T arbason etiam stibium esse contenditur	29
Sensus nostri vbi nos erudire possunt, & vbi conscientem experientiam habemus, opus non est ratione, vel scriptorum testimonijs	168	Tarbason pater minerarum preparationem pulueris hydrotici pestilentialis ingreditur	21
Seipens, seu basilisus sapientum	247	Tarbason vox vnde deriuata Scheunem. 29. 72. 75. & pass.	
Seuerinus.	65	Tartarhan Scheunemanni	19
Seuerini de Hippocrate iudicium	51	Tar an sit vox quadam Græca 75. vocem non esse probatur	ibid. & seqq.
Silentium aliud prudentia, aliud tolerantia	154	Tarbason vocis Cabalistica deriuatio ex sententiâ Scheuneman. 76. si ex Tar & Basanos fiat, an sit compositio iuxta figuram Grammaticam, an deriuatio.	77
Simile an recte dicatur trahere simile	97	Tarbason monstrum Baconis.	80
Similia similibus curari	98	Tarbason an rectius dicatur quam Larbason	81
Simile à simili gigni	183	Temperamentum elementale & essentialia	122
Similia an recte similibus curari dicantur	33	Testes fide digni vbi adsunt, frustra argutia logica in contrarium adhibentur	235
Sinonima scribendum iuxta Scheunem. regulam, an synonyma	41. & seqq.	Theriaca & mithridatium à venenis deleterijs videntes præseruant 47. iis veteres frequenter utebantur ibid.	
Societas de Ros. cruc. magica promittere videtur	10	Theriaca an pestis curetur	45
Societas de rosea cruce 2. vniuersali medicina homines sanaturi huius socij pollicentur	2	Theriaca Scheuneman. exosa	44
Sol. Paracelso quid	60	Therapeutica methodus Scheunem.	60
Species an in speciem mutari possint	90	Theriaca & mithridatium Galen. an morti portas aperuerint	22
Spiritalia spiritalibus curanda	58	Thesauri Paracelsici	9
Spiritus magnetis sulphureus ignem non tolerat	102	Tinctura Phil. solis, vel antimonii potentia prophylactica	8
		Tinctura ultra mensuram	178

INDEX.

<i>Tinctura ex auro multiplicabilis</i>	252	<i>Transnaturales morbi</i>	4
<i>Titio magicus Meleagri</i>	5	<i>Transmutationis Chymica exempla aliquot 243. & aliiq. seqq. & 265. 273. 275</i>	
<i>Titulus librorum Guiberti aduersus chymicam artem editorum</i>	182	<i>Transmutationem metallorum possibilem esse probatur</i>	248. 249
<i>Titulus defensionis Libauii 167. defenditur</i>	169	<i>Transmutationis artificium totum ex processibus Barnaudi 250. exponitur ab Antimonio quodam ibid. eiusdem processus, seu imperfectus</i>	252
<i>Tonitru quomodo arte excitari queat</i>	9	<i>Turbith, siue Turbafon</i>	30.
<i>Tormentorum bellicorum noua reperta</i>	9		
<i>Tormenta bellica noua arte excogitata mirande virtutis 9. contra eorum rupturas.</i>	ibid.		
<i>Tractat. Th. Iordani de Bruno Gallico</i>	108		
<i>Tractatus Scheunemanni de peste astrali astraliter curanda, in epitomen redactus examini subiicitur 15. & seqq.</i>		V.	
<i>Translatio textus Germanici tractat. Scheunem. de peste curanda</i>	69	<i>Vacca citrina Scheuneman.</i>	82
<i>Transmutatoria artis summa</i>	179	<i>Vacuatio opus natura, cuius medicina purgans instrumentum</i>	100
<i>Transmutatoria triplex naturalis, artificialis, & falsa, siue apparent</i>	182	<i>Vellus aureum Iasonis 211. 234. quid fuerit, ibid. an artu transmutatoria descriptio, ibid. & seq. hoc probatur</i>	ibid.
<i>Transmutatio chemica an miraculosa</i>	193	<i>Venera lues quibus curetur</i>	110
<i>Transmutatoria exemplum ex Aristotele</i>	199	<i>Venus sub tentorio viridi</i>	19
<i>Transmutatio symbolica.</i>	124	<i>Venus sub viridi tentorio, Scheunemanni, qua</i>	19
<i>Transmutatio metallorum an in momento fiat 189. 191. 195</i>		<i>Verbiffen quid</i>	93
<i>Transmutationis modi tres</i>	190	<i>Virgula bifurcata indagatrix metallorum, quomodo preparanda</i>	260
<i>Transmutationem metallorum vanam esse & impossibilem Guibertus demonstrare conatur</i>	192	<i>Vita lampas</i>	5
<i>Transmutatio metallorum an miraculosa dicenda</i>	193	<i>Vitra antimonij Scheunem.</i>	89
<i>Translationem metallorum possibilem esse monstrat Libauius 193. etiam Ethnicis cognitam esse</i>	194	<i>Vitrum stibiatum</i>	90
<i>Translationem chymicam humanis speculationib. peruiam esse</i>	195	<i>Vitrum Tiberij non tam vitrum fuit, quam metallum perspicuum</i>	226
<i>Transmutatoria metallorum in Physica generatione & corruptione fundamenta sua habet 209. late probatur</i>	ibid.	<i>Vitrum malleabile</i>	225
<i>Transmutatio metallorum docetur, & demonstratur, ex Heliophilo à Percis</i>	252	<i>Vitrea pocula Nerontis 156000. coron. estimata</i>	225
<i>Transmutationem metallorum possibilem & naturalem esse 258. asseritur & probatur</i>	275	<i>Vitrum flexile & malleabile reddi posse 225. & seqq. an natura hoc impossibile sit</i>	276
<i>Transmutatio metallorum etiam à Matthæio asseritur</i>	259	<i>Vitriolum ex ferro, & ex hoc cuprum, generari 259. & quomodo</i>	ibid.
<i>Transmutation. metall. modi duo à Clauco inuenti.</i>	274	<i>Vnguentum sympatheticum Paracelsi</i>	6
<i>Transplantare morbos.</i>	4.8	<i>Vocabulorum abusu res non debent confundi</i>	97
		<i>Vomitium</i>	24
		<i>Vomitium Scheuneman. in peste astrali</i>	15
		<i>Vox quid</i>	75
		<i>Vox humana quid</i>	75
		<i>Vulpecula Heideri scholastica</i>	13
		Z.	
		<i>Zwingeri de Paracelsici iudicium</i>	32

F I N I S.

Francofurti

Excudebat Nicolaus Hoffmannus, Impensis
Petri Kopffij.

Anno M. D. CXV.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a title or header.

Small, faint text centered below the top section.

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly a footer or a signature.

